

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı
Türk Halkbilimi Bilim Dalı

TÜRK DÜNYASI MASALLARI TİP KATALOGU

Serkan Balcı

Doktora Tezi

Ankara, 2019

TÜRK DÜNYASI MASALLARI TİP KATALOGU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Halkbilimi Anabilim Dalı
Türk Halkbilimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Serkan BALCI tarafından hazırlanan “Türk Dünyası Masalları Tip Katalogu” başlıklı bu çalışma, [25.06.2019] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

[Prof. Dr. Metin ARIKAN] (Başkan)

[İ m z a]

[Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU] (Danışman)

[İ m z a]

[Prof. Dr. Mustafa SEVER]

[İ m z a]

[Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN]

[İ m z a]

[Dr. Öğr. Üyesi Zehra KADERLİ]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

05.08.2019
Serkan BALCI

I “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sisteminde yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Arş. Gör. Serkan BALCI

ÖZET

BALCI, Serkan. Türk Dünyası Masalları Tip Katalogu, Doktora Tezi, Ankara, 2019.

Masallar tarihsel süreç içerisinde insanlığın geçirdiği dönüşüm, değişim ve gelişimi en çok yansıtan sözlü kültür ürünlerinden bir tanesidir. Bir başka deyişle insanoğlunun başından geçen olayların veya durumların dile dökülmüş yansımalarıdır. Masallar her bir sözlü kültür ürünü gibi “olaylar”, “kahramanlar” ve “sembol tipler” üzerine oturtulmuş, belli kalıpla oluşmuş ürünlerdir. Bu yapısıyla kimi zaman edebi türlerden farklı olarak olağanüstü, zamanı ve mekânı belirsiz, üslûp ve anlatımıyla karşımıza çıkmakla birlikte kimi zaman ise olağan hayattaki unsurları barındırması ile kendi dünyasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’den ve Türk Dünyasından seçilen masalların tiplerini ve versiyonları tespit etmek suretiyle, masalların motif yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacını, tiplerin ve masal versiyonlarının önemini vurgulamak suretiyle versiyonları derlendikleri yerlere ve zamana göre sıralamak oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikle “Masal Kavramı”, “Tip Kavramı” “Yayılma ve Versiyon Kavramı” ve “Motif Kavramı” hakkında kısaca bilgi verilmiş, ardından çalışmada yararlanılacak kuramlar ve bu kuramların çalışmadaki önemi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın temelini “Masal Tiplerinin Tespiti” oluşturmaktadır. Masallardan hareketle belirlenen bu tipler, masalın bütününe nasıl ve ne biçimde oluşturduğunu açıklayabilmek ve bunları sağlam bir zemine oturtmak amacıyla “Türk Dünyası Masallarında Tespit Edilen Tipler” adlı ikinci bölümde ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak masallara ilişkin çıkarımların yapıldığı “Sonuç” bölümünün ardından, çalışmaya ışık tutan eserlerin yer aldığı “Kaynakça” ya yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Masal, Tip, Versiyon, Motif, Yayılma.

ABSTRACT

BALCI, Serkan. Turkish World Tales Type Catalog, Ph.D. Dissertation, Ankara, 2019.

Tales are one of the verbal culture elements that reflect the transformation, change and development of humanity in the historical process. In other words, they are the reflections of the events or situations that have happened to human. Tales, like every verbal culture product, are the totality of verbal products formed with certain patterns based on “events”, “heroes” and “symbol types”. It sometimes appears with extraordinary, uncertain time and place, style and expression different from literary genres with this structure and sometimes it forms its own world with including elements in ordinary life and its boundaries. In this study, the “pattern structure” of tales selected from Turkey and Turkish World are tried to reveal by determining "types" and "versions". The main purpose of the study is to rank the versions according to the places and time they were compiled by emphasizing the importance of types and tale versions. In this study, firstly, information of “Tale Concept”, “Type Concept”, “Spread and Version Concept” and “Pattern Concept” are briefly given and then, the theories to be used in the study and the importance of these theories in the study are discussed. The basis of the study is “Determination of Tale Types”. In order to explain how and in what way the whole tale is formed by these types, and to place them on a solid ground, the types are tried to examine in detail in second chapter titled “Determined Types in Turkish World Tales”. Following the “Conclusion” chapter, where the inferences about tales are made based on the findings obtained, “References” which contains works that shed light on the study, is included.

Keywords: Tale, Type, Version, Pattern, Spread.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
ÖN SÖZ.....	xi
1. BÖLÜM.....	1
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ	1
1.2. MASAL NEDİR?	2
1.3. TİP NEDİR?	6
1.3.1. Masalların Sınıflandırılması ve Tip Tasnifleri	8
1.3.2. I. Dereceden Tipler:	11
1.3.2.1. Keloğlan.....	11
1.3.2.2. Köse	14
1.3.2.3. Şehzâde, Beyoğlu, En Küçük Oğul.....	14
1.3.2.4. Kadın Tipi	15
1.3.2.5. Padişah	15
1.3.3. II. Dereceden Tipler.....	16
1.3.3.1. Üvey Ana	16
1.3.3.2. Çingene Kızı, Arap Kızı vb.	16
1.3.3.3. Ana.....	17
1.3.3.4. Dev, Dev Anası, Devoğlu, Arap	18
1.3.3.5. Peri, Cin ve Ruh.....	19
1.4. YAYILMA VE VERSİYON KAVRAMI	20
1.5. MOTİF KAVRAMI	27
2. BÖLÜM:TÜRK DÜNYASI MASALLARINDA TESPİT EDİLEN TİPLER	31
2.1. HAYVAN MASALLARI.....	31

2.2. HAYVANLAR VE İNSANLAR	117
2.3. HAYVANLAR VEYA RUHLAR BİR İNSANA YARDIM EDER.....	145
2.4. DOĞAÜSTÜ BİR RUH VEYA HAYVANLA EVLENME	211
2.4.1. Kadın Ruhlar.....	211
2.4.2. Erkek Ruhlar.....	230
2.5. KUTSAL VEYA İYİ RUHLARLA YAŞAMA	253
2.6. KADERİ YÖNETME	261
2.7. RÜYA	285
2.8. KÖTÜ RUHLARLA YAŞAMA	292
2.9. BÜYÜCÜ İNSANLAR.....	324
2.10. BİR KIZ SEVGİLİ BULUR.....	344
2.11. GENÇ BİR ADAM SEVGİLİ BULUR.....	356
2.12. YOKSUL KIZ ZENGİN ADAMLA EVLENİR	385
2.13. KISKANÇLIK İFTİRA.....	397
2.14. GÜVENİLMEYEN KOCA KAHRAMAN OLDUĞUNU KANITLAR.....	422
2.15. ZİNA VE BAŞTAN ÇIKARMA	427
2.16. GARİP DAVRANIŞLAR VE SONUÇLAR	455
2.17. GARİP DAVALAR.....	475
2.18. GERÇEKÇİ MASALLAR	496
2.19. GARİP RASTLANTILAR.....	511
2.20. KOMİK HİKÂYELER.....	518
2.21. APTAL VE TEMBEL ERKEKLER-KADINLAR.....	525
2.22. HIRSIZLAR VE DEDEKTİFLER.....	542
2.23. AKILLI, KURNAZ YA DA CİMRİ ERKEKLER VE KADINLAR.....	557
SONUÇ.....	598
KAYNAKÇA	603
EK 1: ORİJİNALLİK RAPORU.....	613
EK 2: TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU	615

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Tip, motif ve işlev bağlantı dinamikler.....	31
Tablo. 2. TTV ve yeni bulunan tipler.....	602

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Yatay ve çapraz bağlantılar dinamikleri	22
Şekil 2. Tip, motif ve işlev'in birbirleriyle olan bağlantıları	30
Şekil. 3. Masalın yapısal özellikleri ve masalı oluşturan bileşenler	600

KISALTMALAR DİZİNİ

TTV: Typen Türkischer Volkasmarehen

ÖN SÖZ

Duygusal, düşünsel ve devinimsel gelişimi yaşayan her bir toplum/topluluk yaşadığı her türlü olumlu veya olumsuz gelişmeye/değişmeye duyarsız kalamaz. Toplamlar mit, efsane, destan, masal, hikâye gibi belli yasalar sonucunda kalıplaşmış, kendine özgü özellikleri barındırmakla birlikte sözel ve düşünsel formları taşıyan “folklor ürünleriyle” dışa vurur.

Masallar, anlatım türleri içerisinde, yerel ve evrensel yapısıyla bu devinimi dışa vurmaı bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Masallar, toplumların inanç, düşünce, gelenek, görenek ve törelerinin bütünsel bir toplamıdır veya en derli toplu kültürel aktarım öğesidir. Bu nedendendir ki masalların toplumsal yapı ve değişkenlikler içerisinde oluştuğu, zaman içinde de yaşanan olaylar doğrultusunda değişimini veya dönüşümünü gerçekleştirmesi, bu türün dinamik bir yapısının olduğunun en bariz ispatıdır.

Bu çalışmanın temel amaçlarından biri olarak, tüm bu gerçeklerden hareketle, bir masalın toplumsal geleneğin yerel yapısıyla zaman içinde birtakım değişikliklere uğradığı ancak kahraman ve kahramanlarının başından geçen olaylar örgüsünün ne şekilde olursa olsun, masalın özünde vermek istediğı iletinin (dersin-amacın) yüzyıllar içerisinde aynı kalmış olduğ u gerçeğı üzerine oturtmaya çalıştık.

Bu çalışma yapılırken, öncelikli ve ilk adım olarak, Türkiye’de yapılmış olan lisans, yüksek lisans, doktora tez çalışmaları ve muadili çalışmalar tarandı ve sonuç olarak “413” adet tip bulunarak, tasnif listesine eklendi.

Çalışmamızın “Giriş” bölümünde, bu tür üzerinde çalışan araştırmacıların fikir, yorum ve tespitlerinden de faydalanarak “Masal Kavramı”, “Yayılma ve Versiyon Kavramı” ve “Motif Kavramı” üzerine kısa bir değerlendirme yaptık.

Çalışmamızın ilk bölümünde, masalların motif yapısı tespit edildi. İkinci bölümde ise elde edilen motifler tek tek incelenerek motiflerdeki farklılıklar ve benzerlikler belirlendi.

Çalışmamızın “Sonuç” kısmı, genel bir değerlendirmeden ibarettir. “Kaynakça”da ise, yararlandığımız kaynakların bir listesi mevcuttur.

Çalışma sürecim boyunca tecrübesi ve bilgisiyle bana yol gösteren, vaktini benden bir an olsun esirgemeyen, çalışmalarından her daim ilham aldığım ve alacağım değerli hocam Sayın Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU'na şükran ve minnet borçluyum.

Doktora öğrenimim esnasında yönlendirmeleri ile ufkumu açan akademik ve düşünsel gelişimimin oluşmasının mimarı değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN ve Sayın Prof. Dr. Metin ARIKAN'a da candan teşekkür ederim. Yine akademik bilgi ve birikimlerinden çok sık istifade ettiğim hocalarım Sayın Prof. Dr. Mustafa SEVER'e ve Sayın Doç. Dr. Ahmet Ali ARSLAN'a teşekkür ediyorum.

Ayrıca maddi ve manevi destekleri ile her zaman yanımda olan ve akademik düzeydeki yetişme süreçlerime sundukları eşsiz katkılarıyla anneme, babama ve ablama kalbi hürmet ve teşekkürlerimi iletiyorum ve yine zahmetlerin en büyüklerini benimle beraber omuzlayan, birlikte başladığımız hayat yürüyüşünde bana güç veren, görüşleriyle tez çalışmasının olgunlaşmasına eşsiz katkılar sunan sevgili eşim Sayın Öğretim Görevlisi Gülşen KAYA BALCI'ya da teşekkür etmek boynumun borcudur. Son teşekkürü de her daim yanımda olup beni dinleyen ve fikirlerini paylaşan, kimi akademik çalışmaları birlikte yürüttüğümüz kıymetli kardeşim ve Alevilik-Bektaşılık Tarihi Araştırmacısı Sayın Hasan ÇELİK'e ve bu süreçte bana kamberlik eden Sayın Fatih SOLMAZ'a etmek istiyorum.

Serkan BALCI

Haziran 2019, Ardahan

1. BÖLÜM

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İnsanlığın geçirdiği değişim, dönüşüm ve gelişim sürecinde, sözlü kültür ürünleri, toplumların başından geçen olaylara ve bu olaylar karşısında verdiği içsel tepkinin büyük çaplı yansımalarıdır. Bu yansımalar zamanla sıkıştırılmış/yoğunlaştırılmış bir şekilde ilk önce söze sonrada yazıya dönüştür(ül)müştür. Toplumlar zaman içerisinde, bu ürünlere ihtiyaçları doğrultusunda yeni anlamlar ve işlevler yüklemişler ve onları birtakım süreçlerden geçirerek yeniden yapılandırmışlardır. Bu süreçleri zihni, psikolojik, toplumsal vb. olarak sıralayabiliriz.

İnsanlığın ilk dönemlerinden bugüne, tarihsel süreç içerisinde, bu ürünler, mitsel dönemlerden bu yana, bir taraftan toplumsal hiyerarşi diğer taraftan da nesiller arasındaki bağlantıyı kurması bakımından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, yine bu ürünler bir yandan toplumsal bağı ve anlaşmayı sağlaması diğer yandan da toplumların geçmişinin zihinlerde taşınması ve geleceği kurmasına yardım etmesi için onlara yol göstermesi bakımından önemli görevler üstlenmişlerdir.

Uzak bir geçmişe dayanan mitlerin günümüze yansımaları olan masallar, bir taraftan kendine özgü ifadeleri, kalıpları, gerçekleri ve kurallarıyla toplumların geleneklerini ve göreneklerini, değer yargılarını, normlarını, inançlarını, düşlerini, ideallerini barındırması, diğer taraftan da insanların ve toplumların yaşamlarını düzenleyen ve onlara yol gösteren yapısıyla sözlü kültür ürünleri içerisindeki en önemli türlerden birisidir. Bütün bu özellikler masalları araştırmanın ve incelemenin gerekliliğinin yanı sıra çalışmanın önemini de ortaya koymaktadır.

Bu tez çalışması, masalların, sözlü kültürde birçok işlevler barındırması ve buna bağlı olarak da her toplum tarafından kendi ihtiyaçları doğrultusunda alınıp yeniden şekillendirildiği ve versiyonlarının bu yolla oluştuğu iddiasının gösterilmesi amaçlanmaktadır. Versiyonlara bakıldığında masalların yapısal ve işlevsel bakımdan birbirinin uzantısı olduğu gerçeği bu iddiamızı desteklemektedir.

Yapısal uzantı, masalların farklılaşması ve bu yolla ayrılıp bütünleşmesi noktasında kendisine özgü kurallarıyla zaman içerisinde şekil değiştirmesidir. İşlevsel uzantı ise sosyo-kültürel bir canlı olan insanların ve/veya toplulukların kendi gereksinimleri doğrultusunda masalları yeniden yaratmasıdır.

Tez çalışmamızın iddiasını oluşturan masallardaki bu yapıyı benzerlikleri ve farklılıkları ortaya suretiyle tipleri tespit etmeye çalışmak sağlıklı veriler elde etmemizi zorlaştırmaktadır. Çünkü metinlerin ayrılması-aktarılması-bütünleşmesi noktasında yukarıda belirttiğimiz gibi her toplum masallara birtakım işlevler yüklemiştir. Bu işlevlerin neler olduğu, nasıl ve ne şekilde işlediğini belirleyebilmek için metinlerin yayılma yollarının tespitine de ihtiyaç vardır.

Bu doğrultuda çalışmamızı oluşturan masallar ilk olarak tiplere ayrılacak ardından “Tipin Türkiye’deki yayılma alanı” ve “Tipin Türk Dünyasındaki yayılma alanı” olarak iki ana başlık altında yayılma yolları belirlenecektir.

Bu yolla;

1. Ele alınan masalın yayılma yolları hakkında yaklaşık bir fikir elde etmeyi,
2. Yayılma ve versiyon kavramına vurgu yaparak masalın bölgeler arası değişimini ve bu değişime neden olan faktörleri belirlemeyi,

amaçlamaktayız.

1.2. MASAL NEDİR?

Masal nedir? sorusu genel olarak halkbilimciler tarafından üzerinde en çok durulan ve tartışılan bir soru olmasına rağmen, araştırmacıların cevabını tam anlamıyla verilemediği ve ortak bir tanım üzerinde anlaşılmadığı bir soru/sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bu nedenle bu bölümde değişik araştırmacıların yapmış olduğu tanımlar karşılaştırmalı bir bakış açısıyla değerlendirilecek ve bu yolla “masal kavram”ının sınırları belirlenemeye çalışılacaktır.

Şükrü Elçin’e (1993) göre masal, “Bilinmeyen bir yerde bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikâyesidir” (s. 368). Bu tanımlamayla Elçin, özellikle masalların zaman ve mekân sınırlarının olmayışına vurguda bulunmuştur.

Saim Sakaoğlu ise masalların kendine özgü bir dünyasının olduğunu vurgulayarak şu şekilde ifade etmiştir: “Masal, kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu, 2002, s. 4).

Sakaoğlu’nun bu tanımıyla kahramanların(tiplerin) ve olayların masalın kendine has dünyasında anlam kazandığını vurgulamakla birlikte bu dünyada vücut bulmuş varlıkların, hayal unsurunun sağlamış olduğu imkânlar dahilinde çeşitlenerek masala özgü kurguyu ve üslûbu meydana getirdiğini söylemektedir. Bu bağlamda sözü edilen kurgunun ve üslûbun, dinleyicinin anlam dünyasına etki ettiğini ve bu etkinin kaynağını masalın “inandırabilme” özelliği olduğunun altını çizmektedir (Balcı, 2014, s. 5).

Pertev Naili Boratav (2000) ise: “Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı diye tanımlar” (s. 75). Bu tanımlamanın ardından Ali Berat Alptekin de yine yalın bir ifadeyle masalı şöyle tarif eder: “Büyük ölçüde nesirde anlatılmış ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan nesir şeklindeki anlatımlar” (Alptekin, 2002, s. 5). Yardımcı ’da masalı, düzyazı biçiminde söylenmiş dinsel, büyüsel ve inançsal törelerden bağımsız, bütünüyle düş ürünü olan anlatılar olarak tanımlamıştır (Yardımcı, 2013, s. 119).

M. Naci Önal (2011) ise masalları “Gerçek veya gerçek üstü, kimi zaman doğrudan, kimi zaman da sembolik olarak belirli bir üslup ve kalıp ifadeler çerçevesinde anlatılan, genellikle içerisinde ya dersler çıkarılan ya da eğlendirmeyi hedefleyen çoğu zaman ikisinin de bir arada olduğu, inandırma kaygısı taşımayan, ağızdan bal damlayan anlatıcıları bulunan, en eski zamanlardan beri halkın edebî ihtiyacını karşılayan halk kültürünün yaygın ve günümüze dek gelebilen nesir” türündeki anlatı olarak ifade etmiştir (s. 2).

Masal, “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür” (Şimşek, 2001, s. 3). Bu tanımlamasının devamında masalların toplumsal yönüne vurguda bulunarak tespitlerine şöyle devam etmiştir: “Kadın ile

erkeğin mukayesesi söz konusu olduğunda, kadının daha etkili ve yaptırıcı olduğu; erkeklerin başarılı veya başarısız oluşlarının temelinde kadın gücünün ve aklının yer aldığı anlatılmaktadır” (Şimşek, 2014, s. 73).

Bilinmelidir ki masallar, başka bir boyutuyla da geçmişle kurulan bir gizemli bağı ifade ederler. Şöyle ki “Masal, herhangi bir karakterinin her şeyi yapabildiği vahşi sihirli güçlerin hikayesi değildir. Genellikle insan kahraman, yalnızca öbür dünyaya özgü tabiatı olan bir varlıkla karşılaşmasının bir sonucu olarak olağanüstü güçler kazanır” (Lüthi, 1996, s. 150).

Masallar doğdukları milletin kültüründen izler taşırlar. Bu yüzden insanlığın binlerce yıllık deneyimlerini, arzularını ve özlemlerini taşırlar. İnsanlar isteyip de yapamadıklarını hayallerinde canlandırarak masalın gerçeküstü tiplerine aktararak rahatlatırlar. (Kavruk ve Yardımcı, 2012, s. 20).

İlhan Başgöz, “Türk Folkloruna Giriş” başlıklı yazısında “Her tarif biraz keyfe göredir. Ne tümünden doğru ne tümünden yanlıştır. Tarifler konuyu değişmez kalıpların içine hapseder ve bu tarif kalıbı donmuş olarak kalır. Mitler ve masallar gibi en belirli türleri tarif etmek için koca bir kitap yazmak gerekir” demektedir. Bilinmelidir ki “Masal, birtakım olağanüstülükleri içine alarak insanları eğlendiren, insanlara ders veren, öğüt veren, geçmişin tecrübelerini tatlı bir dille gelecek nesillere aktaran, bütün bu özelliklerini bir kalıp içerisinde sunan anlatım türüdür” (Öcal, 2002, s. 114).

Daha geniş bir tanımlamaya gidilirse masallar için denilebilir ki: “Klasik masallar, tarihin derinliklerinde doğmuş olmalarına rağmen çağları aşarak hafızalara yerleşmeyi başarmış sözlü anlatımın ufuk çizgisini oluştururlar. Zamanın akışı içinde, içinden çıktıkları toplumla birlikte varlıklarını sürdürürler. Gelenek taşıyıcıları olan klasik masallar, geçmişle gelecek arasındaki insan düşüncesinin soyut resimlerini soyut masal çizgileri ile çizerler. Hep insana dönük, insanın içine bakışı yansıtan aynaları sunarlar insana” (Şirin, 1998, s. 36). Bu da masalların insandan insana yaptığı en büyük çağrıdır. Kendi zihninde var ettiğiyle yine insana seslenebilmektir. Bu geçmiş ile sözleşmenin de bir başka yoludur. Çünkü “Masallar, genellikle kolektif bir bilinç tarafından, bilincin ve bilinçaltının insanlığın hangi problemlerini evrensel görüyorsa ona göre biçimlendirilmesi ve bu problemler için uygun görünen çözümlerin üretilmesinin sonucudur. Eğer, sözü edilen unsurların tümü masallarda olmasaydı onların kuşaktan

kuşağa anlatılarak aktarılmalari da mümkün olmayacaktı” (Ölçer, 2003, s. 8) ve bizler geçmiş köklerimizden bir şekilde koparılacaktık. Masalları bu şekilde tanımlamak, onların önemine olan vurguyu bir kez daha netleştirmek anlamında hepimize bir yol göstericidir.

Bilge Seyidoğlu ise “Masal kelimesi ile halk arasında, yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, ‘Bir varmış, bir yokmuş’ gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda ‘Yediler, içtiler, muratlarına erdiler’ Yahut ‘Onlar erdi muratlarına, biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana’ gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan, bir sözlü anlatım türü” (Seyidoğlu, 1985, s. 149) kastedilmektedir ifadeleriyle, masalların ahenkli anlatımına vurgu yapan bir tanımlamada bulunmuştur.

Umay Günay (1992) ise masalları: “Masallar, en yaygın kabule göre masal mantığı denilen belli bir düzen içinde anlatılan hayat hikâyeleridir. Bu hayat hikâyeleri umumiyetle yaşadığımız dünyadan farklı bir dünyayı dile getirir ve imkânsızı gerçekleştirerek, kahramanları neticede mutlu kılar, dinleyenlere ümit verir” (s. 109) diyerek masalların ruhsal ferahlık yaratmasının üzerinde durup masalları tanımlar.

Hayrettin İvgin (1988) göre: “Masal dini ve büyüsel inanışlardan, törelerden bağımsızdır. Olağanüstü olayları ve kişileri konu edilir. Masallarda anlatılanların hayal yaratması olduğu ortadadır. Dinleyen bunu bilir. Masalı, efsaneden hikâyeden ve destandan ayıran en önemli nitelik budur. Efsane ve hikâyede biraz inandırıcılık vardır. Daha doğrusu dinleyenler, hikâye ve efsane ve destanları da hayal yaratıları olduğunun farkında değildir ya da daha az farkındadırlar. Masalın, onun hayal yaratması olduğunun izlenimini vermesi, diğer halk anlatıları türlerinden tek farkı değildir. Üslup ve anlatım, kahramanlar, mekân, konu açısından da masalın kendine özgü nitelikleri vardır. Masalın başında, ortasında ya da uygun yerlerinde ve sonunda, bazen uzun kalıplaşmış kelimelerden meydana gelen “tekerleme” lerin söylenmesi masala özgü önemli bir niteliktir” (s. 57-58).

Yukarıdaki tanımlardan hareketle son olarak “masalın hayal ürünü olduğuna işaret etmekte birlikte onun belli normlar içerisinde şekillenen niteliklerine de dikkati çeker. Söz konusu bu nitelikler öncelikli olarak masalın edebi yönünü (halk hikâyesi oluşu)

öne çıkarmaktadır. Öyle ki masallar her edebi tür gibi “vaka” üzerine oturtulmuş ürünlerdir, ancak diğer edebi türlerden ayrı olarak bu vakanın kendisi ve kahramanları olağanüstü, zamanı ve mekânı belirsiz, üslûp ve anlatımı ise sıra dışıdır. Tüm bunlar ise masalın gerçek hayattan soyutlanmış ama kendi dünyasını oluşturmuş varlığını öne çıkarır. Bir bakıma “kendi dünyasında oluşma” özelliğine kavuşan masal, diğer edebi türlerden ayrı olarak okuyucusunun ve/veya dinleyicisinin karşısına inandırıcı olma gayretinden yalıtılmış olarak çıkar ve maksadını bu özelliği ile açıkça belli eder. İşte bu, masalın âdeta nüvesini oluşturan hayal unsurunun kurguya sağladığı farklılığa işaret eder ki bu farklılık masala taşımış olduğu olağanüstülük, gerçeküstülük vs. gibi özellikleri bakımından bambaşka bir boyut kazandırmıştır. Tüm bunlar gerçeküstü bir anlam dünyasının kurulmasına imkân sağlarken, okuyucudaki eğlenme ve öğrenme eğilimlerine de doğrudan etki etmektedir” denilebilir (Balcı, 2014, s. 5).

1.3. TİP NEDİR?

Tip, Türkçe Sözlükte (TDK-2019)¹ “Aynı cinsten bütün varlıkları veya nesnelerin temel özelliklerini büyük ölçüde kendinde toplayan örnek, tür ve çeşit” olarak tanımlanmaktadır. Dünya masallarının motif ve tip katalogunu hazırlayan Stith Thompson, tip’i: “Kendi başına var olabilmenin ananevi bir masalıdır” şeklinde tarif etmektedir (Sever, 1995, s. 35).

Sever (1995), tip tanımlamasına yönelik genel bir ifadeyi de şu şekilde açıklamaktadır: “Türk anlatı geleneğini meydana getiren destanlarda, masalarda, menkıbelerde vb. genellikle karakter özellikleri değişmeyen kişiler vardır ki biz onlara ‘tip’ adını veriyoruz” (s. 35). Bu, bir açıdan “tip” tanımlamasına şu vasıfları yüklemek gerekiyor ki “Ortaya sürülen ve masal döngüsünün içerisinde hiç değişmeyen, herkesin bildiği ama tam bir ad konulmayan ortak bir kahramanın ya da suçlunun” adı veya adlandırılmasıdır.

Bir önceki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tip, “İçinde yaşanan toplumun yaşayış şeklini, gelenek ve göreneklerini, ideallerini anlamamızı sağlayan en ideal örnektir. Her millet, değişik mekân ve zamanlarda kendisini temsil eden/edecek belirli tipler ortaya

¹ Türk Dil Kurumu **Büyük Türkçe Sözlük**, <http://www.tdk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 04.04.2019.

çıkartır. Bu sebeple her tip, toplumdaki çeşitli katmanların küçük bir örneğidir. Her tipin kendisine has olan ve toplumca da kabul görmüş belli özellikleri vardır. Her tip, bir veya birden çok özelliği bünyesinde taşıyabilir. Değişik isimlerle, değişik masallarda yer alan, fakat olaylar, durumlar karşısında aynı tepkilerde bulunabilen, aynı karakter özelliğini taşıyan kahramanlar, birer tip meydana getirebilirler” (Sever, 1995, s. 35). Bu tanımlamadan da yola çıkarak tip’lerin, konu ve muhtevası değişen masallara rağmen “ortak” birer kimlik olduklarını ifade etmek gerekiyor.

“Folklor ürünlerini çözümlemek, anlamlandırmak ve bu ürünlerde geçen kişilerden eşya ve aletlere, yiyeceklerden giysilere, dil özelliklerinden toplumsal pratiklere kadar bütün detayları arkaik özellikleri ile birlikte ortaya çıkarmak üzere birtakım yöntemler geliştirilmiştir.” Bu yöntemlerden bir tanesinin de tip olduğunu ifade eden Balkaya (2015), tipin motif çalışmalarında uygulanan yöntemlerin başında geldiğini belirtir (s. 15).

Millî edebiyat sahamızda yapılan birçok araştırmada tip’in tanımı büyük oranda Mehmet Kaplan’ın (1985) “*Tip Tahlilleri*” adlı eserinden hareketle analiz edilmektedir. Kaplan, eski çağlara ait destanlar ile mesnevilerde yer alan tip’i, yegâne olan ‘şahsiyetten’ (kişilikten) farklı olarak, “Karakterleri aynı, basit, sabit karakterli, küçük farklarla aynı devirde yazılan başka eserlerde de rastlanan (genel) kişiler” olarak tanımlar. Kaplan, “Bu tiplerin sosyal bakımdan anlamlı olduğunu, onların muayyen bir devirde toplumun inandığı temel kıymetleri temsil ettiğini ve bunlar arasında toplumun sevmediği, küçük gördüğü, alay ettiği tiplerin de yer aldığını” (s. 5) belirtir. Bu bir bakıma, herkesin müracaat ettiği bir tip tanımıdır.

Tip tanımlamalarına devam ederken Mehmet Kaplan’ın şahsiyet ve tip ilişkisine dair şu tespitinin üzerinde durmak gerekiyor. Kaplan’a (1985) göre, “Şahsiyeti belli bir kalıba sokmak çok güçtür. Onu tip ve karakterden ayıran da bu ‘belli bir kalıba’ girmeyiştir. Bununla beraber, en orijinal şahsiyetler dahi, bazı yönleriyle toplumun belli inançlarını benimseyebilirler. Fakat onların davranışları hiçbir zaman basmakalıp değildir” (s. 7). Bu tespitler hareketle şunları ifade etmek gerekiyor ki; tip’ler (genel kanı olarak) şahsiyet olamazlar çünkü öznellikleri net değildir. Şahsiyetler ise çok çabuk tip olamazlar çünkü ‘her kalıba’ giremezler.

Bir başka araştırmacı Meriç Harmancı ise tiplere ilişkin bu şu değerlendirmelerde bulunmuştur: “Tip, doğduğu ve yaşadığı cemiyetin ortak yönlerini temsil ettiği ölçüde

yayılma, tanınma ve kabul edilme imkânına kavuşur. Tipe ait özellikler ona halk tarafından atfedilmiş, böylece kalıcılık ve ebedilik kazanmıştır. Halk, onu görmek istediği kalıplar içinde kabul etmiştir. Bu nedenle de halkın gözü, kulağı, hissiyatı, aklı, yargı gücü, zekâsı ve sesi olma görevini yürütmüştür. Hiçbir tip, ferdi bir şahsiyet olarak ifade edilemez. Tipin şahsiyeti cemiyetin ve bu cemiyette yaşayan insanların ortak eğilimlerine göre şekillenir. Toplumdaki gelişim ve değişime paralel olarak tipe yeni unsurlar eklense de bu durum hiçbir zaman tipin belirgin vasıflarını değiştirmez” (Harmancı, 2010, s. 38) demektedir.

M. Luthi de masallardaki tip ve karakter kavramlarının kullanımına ilişkin değerlendirmeler yaparak, yaygın kullanılan kimi isimlerin karakterlere değil tiplere verildiğini ifade etmiştir. Luthi’ye göre, “Avrupa masallardaki kahramanlar birer şahıs değildir. Masal kahramanlarına verilen Hans, İvan, Jean gibi adlar Ortaçağ’dan sonra masallardaki yerini almıştır ve bunlar bir bireyi değil tipi temsil etmektedir. Hans ismi neredeyse bütün Alman masallarının İvan da Rus masal kahramanlarının ismidir. Hans ismi için kullanılan büyük Hans, küçük Hans, zayıf Hans gibi sıfatlar bu isimlerin bireylere değil tiplere verildiğini göstermektedir. Masalarda karşılaştığımız kral, küçük kardeş, üvey anne, bahçıvan gibi kişiler ise isimlidir” (Luthi, 1997, s. 73).

1.3.1. Masalların Sınıflandırılması ve Tip Tasnifleri

Toplama, sınıflandırma, kataloglama, karşılaştırmalı bir yöntemle çalışma ve tüm sonuçları sentezleme gibi konular, bugün Kaarle Krohn’ın doğrudan etkisi altında olup olmadıklarına bakılmaksızın, tüm folkloristlerin hedefidir. Ancak tüm bu faaliyetler birincisine bağlıdır; çünkü hiçbir geçerli çalışma yetersiz veya güvenilir koleksiyonlara dayandırılmaz. Her ne kadar geleneğin sadık bir şekilde kaydedilmesine yönelik bu düşünce tüm bilim adamları tarafından neredeyse aksiyomatik olarak kabul edilse de çok eski değil, ancak on dokuzuncu yüzyılın başlarından bu yana yavaş yavaş gelişmiştir (Thompson, 1951, s. 406).

Antti Aarne, Stith Thompson ve Vladimir Propp tarafından oluşturulan üç önemli masal sınıflandırma sistemi vardır. Bu sınıflandırma sistemleri, masalı sırasıyla tip, motif ve işleve göre sınıflandırır. Antti Aarne, Stith Thompson aynı düşünce okulundan gelmekte, masalları tip ve motif bakımından incelemektedir. Vladimir Propp ise farklı

bir düşünce okulundan gelmekte masalları işlevleri(fonksiyonları) bakımından incelemektedir (Harun ve Jamaludin, 2013, s. 353).

Hayvan hikayeleri, düzenli halk hikâyeleri ve esprili masallar olan üç ana sınıf, bozulmamış tip-indeks sınıflandırmasını oluşturmuştur, ancak en son revizyon büyük değişimler getirmiştir. Yaygın eklemeler ve iyileştirmelerle birlikte, tip-indeks sınıflandırmasının en son baskısı, orijinal AaTh (Aarne/Thompson) tip-indeks sınıflandırması (Uther, 2011) üzerine getirilen eleştiri ve yorumları düzeltmek amacıyla Hans-Jorg Uther tarafından hazırlanmıştır. ATU (Aarne / Thompson / Uther) uluslararası masal türü olarak kısaltılan bu tip-indeks sınıflandırması, halen, halk masal sınıflandırma yapısına yönelik ek düzenlemeler için önemli görülen Thompson'ın motif-indeksini kullanmaktadır. En son aşamadaki değişim, sınıflandırmadaki sınıfların sayısı üçten yediye yükseltilmiştir. Güncellenen sınıflar, hayvan hikâyeleri, sihir hikâyeleri, dini hikâyeler, gerçekçi hikâyeler, aptal devlerin hikâyeleri, anekdotlar ve şakalar ve formülü masallarıdır (Harun ve Jamaludin, 2013: 354).

Masalların sınıflandırılması konusu hakkındaki ilk değerlendirmeyi mevcut kaynaklara göre J. G. Von Hahn'ın yaptığı düşünülmektedir. Masalların sınıflandırılması konusunda ilk kapsamlı çalışma ise Kaarle Krohn önderliğinde gerçekleştirilmiştir. Anti Aarne, Oskar Hackman, Axel Oldrik, Johannes Bolte, C. N. Sydnow'un birlikte yürüttükleri araştırma sonucunda Kuzey Avrupa ülkelerinin masalları için 540 tip içeren bir tasnif hazırlanır. Bu tasnifte Aarne masalları; hayvan masalları, asıl masallar ve fıkralar, komik hikâyeler olmak üzere üç ana gruba ayırır (Ege, 2015, s. 10). Saim Sakaoğlu'na göre Aarne'ın öğrencisi Stith Thompson onun bu eserini aynı adla genişletip masalları yeni bir (yapılandırmaya) sınıflandırmayla sunar. Thompson'un çağları aşan ve bugün de kabul gören beşli sınıflaması şöyledir:

1. Hayvan Masalları
2. Asıl Halk Masalları
3. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar
4. Zincirlemeli Masallar
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar (Sakaoğlu, 2012, s. 13).

Masal sınıflandırmalarında yukarıda görülen başlıkların yanında masal konularına göre tasnifler de yapılmıştır. Umay Günay Türkeş, Profesör Volkov'un 1924'te yaptığı bu yeniliğin *Masal* adlı eserinde geçtiğini aktarır ve sınıflandırmayı şu haliyle paylaşır:

1. Haksız yere eza edilenler hakkında
2. Aptal kahraman hakkında
3. Üç erkek kahraman hakkında
4. Ejderle Savaş hakkında
5. Ele geçirilen kızlar hakkında
6. Akıllı genç kız hakkında
7. Sihir ve büyü yapılanlar hakkında
8. Tılsım sahibi hakkında
9. Sihirli nesnelerin sahibi hakkında
10. Sadakatsiz kadınlar hakkında (Günay, 2011, s. 23).

Türk masal araştırmaları bakımından önemli olan bir diğer katalog ise Wolfram Eberhard ile Pertev Naili Boratav'ın birlikte hazırladıkları **Türk Masal Tipleri Kataloğudur** (*Typen Türkischer Volksmarehen*) TVV veya EB şeklinde kısaltılan bu katalogda Wolfram Eberhard ve Pertev Naili Boratav 378 masal tipini 23 başlık altında toplamıştır. Katalogda yer alan masal tipleri şu şekilde tasnif edilmiştir:

- A. Hayvan Masalları (1-22)
- B. Hayvanlar ve İnsanlar (23-33)
- C. Hayvanlar ve Ruhlar Bir İnsana Yardım Eder (38-82)
- D. Doğaüstü Bir Ruh ve Hayvanla Evlenme
 - a) Kadın Ruhtur (83-91)
 - b) Erkek Ruhtur (92-109)
- E. Kutsal veya İyi Ruhlarla Yaşama (110-122)
- F. Kaderi Yönetme (123-142)
- G. Rüya (143-145)
- H. Kötü Ruhlarla Yaşama (146-168)
- I. Büyücü İnsanlar (169-184)
- J. Bir Kız Sevgili Bulur (185-196)
- K. Genç Bir Adam Sevgili Bulur (197-222)

- L. Yoksul Kız Zengin Adamla Evlenir (223-238)
- M. Kıskançlık ve İftira (239-255)
- N. Güvenilmeyen Koca Kahraman Olduğunu Kanıtlar (256-258)
- O. Zina ve Baştan Çıkarma (259-280)
- P. Garip Davranışlar ve Sonuçlar (281-288)
- Q. Garip Davalar (289-301)
- R. Gerçekçi Masallar (302-310)
- S. Garip Rastlantılar (311-316)
- T. Komik Hikâyeler (317-322)
- U. Aptal-Tembel Kadınlar ve Erkekler (323-338)
- V. Hırsızlar ve Dedektifler (339-349)
- W. Akıllı, Kurnaz ya da Cimri Erkekler ve Kadınlar (350-378)

Türk masal tiplerinin uluslararası sahada tanınmasına vesile olan bu ilk katalogda her bir masal ile ilgili “motif sırası”, “belgeler”, “yayınlar”, “varyantlar”, “açıklamalar” ve “notlar” halinde bilgiler de bulunmaktadır. Ancak Saim Sakaoğlu’nun da (2010) dediği gibi bu katalog uluslararası kataloglama sistemine uymamaktadır. Burada, 378 masal tipi 23 başlık altında sıralanmaktadır. Bununla beraber katalogun Almanca yayımlanması ve kataloga yeni tiplerin eklenmemesi TTV’yi Türk masal araştırmaları bakımından kullanışlı olmaktan uzaklaştırmıştır (Sakaoğlu, 2010, s. 43).

Saim Sakaoğlu’nun görüşleri dikkate alınarak, bu doğrultuda yeni Türk masal tipleri de eklenerek Türkçe yayımının yapılması masal araştırmalarımız bakımından oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Bu nedenle kitabın Almanca tercümesini yaptık. Tercümenin ardından ise bu “378” tip’in varyant ve versiyonlarını yeniden tespit ettik. Sonra 413 tipi kataloga ekledik. Bununla beraber her bir madde başında ileride eklenebilecek muhtemel tipleri düşünerek yeni tip için 15’er boşluk bıraktık.

1.3.2. I. Dereceden Tipler:

1.3.2.1. Keloğlan

Türk halk anlatılarında Keloğlan akıllı, tecrübeli, kurnaz olması dolayısıyla: Taşta, Taz ya da Daz adıyla bilinmektedir (Ögel, 2014, s. 105). Keloğlan masalların temel

kahramanı olmakla birlikte bazen asıl kahramanın don değiştirme nedeniyle de masallarda bu tipe girdiği görülmektedir.

Masallarımızın saf ve aptal görünen, fakat akla gelmedik kurnazlıklarıyla boyundan büyük işlerin üstesinden gelen tipidir. Fiziki özellikleriyle ufak tefek, çelimsiz, kel, zavallı biridir. Keloğlan, masallarımızın öteki tiplerinden birçok yönüyle ayrılan bir tiptir. Çoğunlukla babası ölmüş, yaşlı anasıyla, ninesiyle birlikte fakir bir hayat süren bir köylüdür (Sever, 1995, s. 45).

Anlatı türlerindeki kahramanlar, destanlar döneminden itibaren çoğunlukla fiziksel olarak göz dolduran ve olağanüstü g  erle donanmış tipler olduğundan, Keloğlan tipi gibi halk kahramanları alışılmış kahraman modelinin gölgesinde kalmıştır. Keloğlan doğumları bile olağanüstü biçimlerde gerçekleşen destan kahramanları yanında yoksunluklarla bezenmiş bir delikanlı, sıradan bir köylü çocuğu olarak sahneye çıkar. Masallarda onun nasıl doğduğu anlatılmadığı gibi sıradanlaştırmanın sınırları öylesine zorlanır ki ona bir ad bile verilmez. Çocukluğu tamamen karanlıklar içinde gecen bu delikanlı en yalnızı, en fakiri, en çirkini bünyesinde toplayarak ironiyi zirveye taşır. Keloğlan, yolculuğuna sahip olduğu *en*’lerle çıkmaya hazırlanırken bu serüvende karşısına çıkacak rakipler de *en*’lerle donanmıştır: en zengin, en güçlü, en tanınmış... Masalların hemen tamamında görülen bu karşıtlıklar, Keloğlan’ın mücadelesini daha zorlu kılarken başarısını da daha muhteşem hale getirmek içindir. Bu başarı özünde, *ben*’in * teki*’ler ile savaşını kurgulamaya yöneliktir (Harmancı, 2010, s. 12).

Farklı bölgelerde değişik isimlerle karşımıza çıkan Keloğlan, Alangu’ya göre bizdeki genel masal şemasının dışına çıkararak bir anlamda masal karakterinden de ayrılmıştır. Masal kahramanı seçkin, soylu, üstün nitelikleri olan, sevimli ve talihli bir kişidir. Başlarından geçen birçok olay ve serüvenden sonra, masalın sonunda amaçlarına ulaşırlar. Önlerine çıkan engeller, tabiatüstü yaratıklar, kötü kişiler ve tabiat afetleriyle çarpışır ve onları aşarlar. Kötüler ve kötülüklerle savaşa giren masal kahramanı, iyi kalpli, cesur, masum, akıllı ve saf, becerikli, sabırlı,  alışkan bir delikanlıdır (Harmancı, 2010, s. 39).

Türk kültürüne ait bir tip olan Keloğlan; Türk dünyasında; Tazşa Bala (Kazakistan), Keçel, Keçel Mehemed, Keçel Yeğen (Azerbaycan), Ke eloğlan (Kerkük), Kelce Batır (Türkmenistan), Tazoğlan (Kırım), Tas, Tastarakay (Altay) gibi adlarla tanınır Dobruca’da “Kelce” ( nal); Gürcüler arasında “Kel Kafalı Kaz  obanı” diye anılırken,

Almanlarda da “Grindkopf/Goldener” olarak bilinmektedir. Keloğlan’ın isimleri farklı olsa da bütün bu coğrafyalarda bilinmesini sağlayan, bu masalların bir Keloğlan karakteristiği sergilemesidir. Bu karakteristik bizlere masalarda tipe giden yolu işaret etmektedir (Dursun, 2008, s. 6).

Keloğlan; Türk masalları için son derece dikkate değer ve önemli bir tiptir. Kimi zaman akli ve kurnazlığıyla ön plana çıkarken kimi zaman da sıradan hatalar yaparak halkın gözünde kabul görmüştür. Onun bazen kurnazca bazen akılsızca sergilediği davranışlar aslında günlük hayatta pek çoğumuzun sergilediği davranış biçimleridir. Haksızlığa karşı gelmesi, kendisine ya da ailesinden birine oynanan oyunlara tepki vermesinin ve bu tepkilerin kimi zaman zalimce olmasına rağmen halk tarafından kabul görmesinin yegâne sebebi bu olarak düşünülebilir. Çünkü tip; halkın ideal örneğidir. Her tipin kendine has olan ve toplumca da kabul görmüş belli özellikleri bulunur (Dursun, 2008, s. 6).

Keloğlan masalarda Türk insanının zekâ gücünü temsil eder. Yoksul bir karı kocanın veya yoksul bir kadının oğlu olan Keloğlan, küçük olmasına rağmen yaşından ve boyundan, tavırlarından hiç beklenilmeyen keskin bir zekâ, akla gelmeyen kurnazlıkların ve hilelerin yardımıyla düşmanlarını alt eder. Zalim padişahlar, devler, hırsızlar Keloğlan’ın akli, zekâsı ve kurnazlığı ya da hileleri karşısında çoğu zaman yenilirler. Keloğlan zalim ve adaletsiz padişahın tahtını yerle bir etmekle beraber onun yerine kendisinin geçtiği de çoğu zaman vakidir (N. Tezel’den Akt. Batur, 1998, s. 357). Masallar genellikle idealize edilmiş kahramanlar etrafında gelişir. Bu bağlamda Anadolu masallarındaki ana kahramanlar genellikle hanedan ailelerinin çocukları olup fiziki olarak da güçlü tiplerdir. Keloğlan ise gerek fiziki gerekse de sosyoekonomik özellikleriyle zayıf bir tip olarak karşımıza çıkmakla birlikte bu eksikliklerinden kaynaklanan problemleri zekâsı sayesinde aşmakta ve bu yönüyle dinleyici ya da okuyucu üzerinde olumlu bir etki uyandırmaktadır. Anadolu masallarındaki Keloğlan tipi tüm fiziki eksikliklerine rağmen vicdanı, merhameti, içtenliği ve doğruluğu ile dinleyici ya da okuyucuya olumlu örnek olmaktadır. Bu yönüyle masalların eğitici fonksiyonu da Keloğlan masallarında karşılık bulmaktadır. Türk masal geleneği içerisinde önemli ve özel bir yere sahip olan Keloğlan sadece masalarda karşılaşılan bir tip değildir. Halk hikâyelerinde, destanlarda, efsanelerde, türkülerde, köy seyirlik

oyunlarında, manilerde, deyimlerde ve atasözlerinde de Keloğlan'ın izlerine rastlanmaktadır (Alangu 2016, s. 190; Şimşek 2017, s. 44).

1.3.2.2. Köse

Türk masallarında sıkça yer alan tiplerden bir diğeri Köse'dir. Köse muziplikten şirretliğe kadar birçok kötü oyunlar oynamaktan zevk alan bir tiptir. Kendisine yapılan haksızlığa karşı mücadeleye giriştiği zaman Keloğlan'a yaklaşır. Birçok masallarda Keloğlan'ın karşısında Köse tipi yer almaktadır. Nitekim o, karakter olarak iyinin karşısında kötüdür. Masal da Köse aracılığıyla verilmek istenen: düzenbaz, fesatçı, baş balası insanların hilelerine karşı uyanık olmak gerektiğidir (N. Tezel'den Akt. Batur, 1998, s. 359).

İncelediğimiz asıl Keloğlan masallarında Köse tipi, Keloğlan'ın zekâsını, hünerini, pratikliğini göstermesine yarayan bir vesile gibidir. Hemen bütün kötü özellikleri karakterlerinde toplanmış bir tiptir. Kötülük etmekten zevk duyan, adaletsiz, haksızlık yapan şirret biridir. Keloğlan'la değişmez bir ikili gibi masallarımızda boy gösterir. Keloğlan nasıl her masalda genç biriyse, Köse de her masalda yaşlıdır. Zekidir, kurnazdır, düzenbazın biridir ama Keloğlan karşısında yenilmeye mahkûm biridir. Masallarımızda "Köse" veya başka bir isimle, fakat Köse'nin karakter özelliklerini bünyesinde toplamış biri olarak yer alır. "Köse örnekli masallar, tecrübesiz gençlere hayatta karşılaşılabilecekleri hainlikleri sergileyerek onları eğitir. Köse de çok kere cezasız kalmaz; ya Keloğlan veya daha güçlü bir başka Köse tipi onu cezalandırır. Böylelikle kötülük eden kötülük bulacak, ortamdaki adaletsizlik sona erecektir (Sever, 1995, s. 58).

1.3.2.3. Şehzâde, Beyoğlu, En Küçük Oğul

Masallarımızda, müspet/olumlu tiplerimizden biri de şehzâde tipidir. Bu tip, masallarımızda padişahın en küçük oğlu, bey oğlu veya herhangi sıradan fakir bir ailenin en küçük oğludur. İncelediğimiz masallardan birçok masalda padişahın en küçük oğlu, üç masalda bey oğlu ve birkaç masalda da halktan şahısların en küçük oğulları yer

almaktadır. Şehzade tipi, masallarımızda belirli bir işi gücü olmayan tiptir. Zamanını çoklukla avlanarak, gezmeye çıkarak geçirir. İyiliksever, merhametli, dürüst bir insandır. Talihsiz şehzâdeler olabildiği gibi son derece talihli olanları da mevcuttur. Fiziki olarak son derece yakışıklı, çevik, yiğit insandır. Korkusuzdur, inançlıdır. Bu tip, geleneklere-göreneklere ve inançlara son derece bağlıdır (Sever, 1995, s. 64).

1.3.2.4. Kadın Tipi

Kadın tipi, genel bir tip olarak da olaylara doğrudan tesiri olmayan, iftiraya uğrayan, zavallı, dürüst kadın tipidir. Padişahın en küçük kızı, En küçük kız, Öksüz kız, Felakete ve İftiraya uğrayan kız, gelin vd. bu kadın tipine örnektir. Keloğlan'ın paraleli olan zeki, kurnaz, kimi zaman da saf, aptal kadın tipi de yine genel itibariyle işlenen tiptir. Masallarda kadın, haklarına ulaşmak için birçok savaşa girer. Gerek olağan gerekse olağanüstü masallarda olsun kadın, tuttuğunu koparan, gözünü budaktan sakınmayan bir kahramandır. Bunun asıl nedeni destan geleneği nasıl erkekler arasında anlatıla ve aktarıla geliyorsa masal geleneğinde kadınlar arasında nesilden nesile aktarıla gelen bir gelenek olması dolayısıyladır. Zira masalların bir diğer adının “kocakarı masalı” olması tesadüf değildir (N. Tezelden Akt. Batur, 1998, s. 159).

1.3.2.5. Padişah

Padişah, masallarda kimi zaman şefkatli, yardımsever, babacan bir adam; kimi zaman da zalim mi zalim, kötü bencil bir adamdır. Çoklukla üç kızı veya üç oğlu vardır. Bazen de tam tersi görülür. Hiç çocuğu olmayan padişahlara da rastlanır. Kimi masallarda da padişahın çocuğu olmaz. Bu sebeple, vezirlerle beraber derdine derman aramak için seyahatlere çıkar. Yolda rastladığı bir derviş, şeyh, hoca, Hızır ona bir elma vererek hanımıyla birlikte yemesini ve çocuğunun olacağını söyler. Bu olaydan sonra genellikle Padişahın bir oğlu olur (Sever, 1995, s. 93).

Padişahlar birçok masalın vazgeçilmez tipleridir. Bazen hiç çocukları olmaz bazen bir kız bir oğlan bazen de üç kızları veya üç oğulları vardır. Bu padişahlar genelde birçok defa evlenmişlerdir. Genelde aynada gördükleri güzel peri kızlarına âşık olurlar ve onların sözleriyle eşlerinin gözlerini dahi oyduabilirler. Güçlü ve inatçı oldukları için istediklerini cellattın baltasının altına atabilirler. Kızlarıyla izdivaç etmek isteyen damat

adaylarına yapılması zor işleri pek kısa bir zamanda yerine getirmelerini şart koşarlar. Bu süreç genellikle kırk gündür. Otuz dokuz günden önce verilen görevi getirmeyen adayların hayatlarına son verilir. Bazen bu delikanlıların biriken kafataslarından kuleler kurulur. Öte yandan, kendi kızları ve oğlanlarını başka padişahların çocuklarıyla evlendirmek isteseler de çoğu zaman buna muktedir olamazlar. Padişahların zekâ seviyesi çok yüksek değildir ve başkaları (vezirler) tarafından kolayca yönlendirilirler. Padişahlar anlatının sonunda kötü kimselerse yaptıklarının cezasını mutlaka çekerler. Çok zalim oldukları zaman kendi evlatları tarafından öldürülmeleri bilinen en genel sonlarıdır. Fakat iyilik yapmaya gönüllü olduklarında “dile benden ne dersen” gibi ucu açık cömertliklerde bulunurlar (N. Tezel’den Akt. Batur, 1998, s. 357).

1.3.3. II. Dereceden Tipler

1.3.3.1. Üvey Ana

Analık tipi, zalim, kötü niyetli, acımasız, merhametsiz, kıskanç, hemen daima kötülük düşünen, düzenbaz bir karakterdir. Çoklukla karısı ölmüş, ölen karısından bir çocuğu veya çocukları olan bir adamla evlenen kadın, üvey kızına karşı her türlü kötülüğü düşünecek ve yapacak yaratılıştadır. Fiziki özellikleri bakımından çirkindir. Evlendiği adamdan olan kızı veya kızları da anaları gibi kötü huylu, açgözlü ve oldukça çirkindirler. Analık, üvey kızına olmadık eziyetler yapar, onun ölmesini ister. Bazen, üvey kızına talip olan padişah oğlu, bey oğlu gibi delikanlılara kendi kızlarından birini vermeye çalışır. Analık, masallardaki kadın dünyasını olanca gerçekliğiyle canlandıran bir tiptir (Sever, 1995, s. 103). Analık tüm masallarda tasvir edilme haliyle; kendi çocukları üzerine titreyen, onları iyi besleyen fakat üvey çocuklarını da o ölçüde görmezden gelen bir tiptir. Kendi çocuklarına bal ve kaymak yedirirken, üvey çocuklarına kuru ekmeği bile çok görür.

1.3.3.2. Çingene Kızı, Arap Kızı vb.

Bu masal tipinin en önemli özelliği kıskanç oluşudur. Masallarımızın, güzel, sabırlı, iyi kalpli, dürüst kız tipinin tam zıddı bir kız tipidir. Türk masallarının temel felsefesine göre çile çekmeden, hüner göstermeden, sabrın denenmesinden geçmeden ve kişiliğini

ispat etmeden başarı ve mutluluğa erişmek mümkün değildir. İşte masallarımızdaki müspet kadın/kız tipinin çile çekilmesinde, sabrının denenmesinde Çingene/Arap kızı önemli rol oynar. Kıskanç oluşu sebebiyle, uyduramayacağı yalan, kuramayacağı düzen yoktur. Merhametsizdir, adalet duygusu yoktur. Zekâ bakımından zeki biri değildir, hatta aptal bile sayılır. Fiziki olarak kapkara ve çirkin bir kızdır. Masalın sonunda “Kırk katır mı kırk satır mı?” tercihinde kırk katırı seçerek cezasını bulur. Kimi masallarda cadı ile birlikte görülür. Aslında alınan satılan zavallı bir kızdır. Müspet/iyi kadın/kız tipinin çile çekmesinin sonu geldiğinde, sabrın denenişi bittiğinde Çingene kızının da sonu gelmiştir ve hak ettiği cezayı çekecektir (Sever, 1995, s. 114).

Bu tipler daima kötülük yapmak için anlatılarda bulunur. En temel silahları büyüdür. Küplere binerek veyahut sihirli hırkalar giyerek bir yıllık yolu bir anda aşarlar. Kendilerine verilecek altınlar mukabilinde yapmayacakları büyü ve kötülük yoktur. Gelin alayına katılarak zehirle yiyeceği geline yedirme ve sonrasında zehirli gelini dışarı atıp kendisini ya da kızını gelinin yerine geçirme yaptıkları kötülüklerden bir tanesine örnektir (N. Tezel’den Akt. Batur, 1998, s. 356).

1.3.3.3. Ana

Anne arketipi kendi bünyesinde olumlu ve olumsuz özellikler barındırmaktadır. Jung bu konuda şunları ifade eder: “Annelik; dışının sihirli otoritesi, aklın çok ötesinde bir bilgelik ve ruhsal yücelik; iyi olan, bakıp büyüten, taşıyan, büyüme, bereket ve besin sağlayan; sihirli dönüşüm ve yeniden doğuşun yeri, yararlı içgüdü ya da itki; gizli, saklı, karanlık olan, uçurum dünyası, yutan, baştan çıkaran ve zehirleyen, korku uyandıran ve kaçınılmaz” olarak birçok şeyi bünyesinde barındırmaktadır (Jung, 2017, s. 22).

Analık, cadı, çingene/Arap kızı gibi tipler masallarda iyinin karşısına engel olarak çıkan, iyinin uzun süre çile çekmesine, mutluluğun gecikmesine sebep olan tiplerdir. Türk geleneklerine, töresine, ahlak anlayışına ters bir karakterde bir tip olan Ana tipi de dikkate değer bir tiptir. Aslan ile Kaplan, Çengi güzeli ve Hacıbektaş’tan derlenmiş iki masaldaki ana tipi öz oğluna ihanet eden, öz oğlunu öldürmek için tuzaklar kuran, dev ile iş birliği yapan, yalancı, düzenbaz, bir kadındır. Ahlaken zayıf bir kadındır. Oğul, anasının öldürülmemesi için öz babasının zulmünden anasını kaçar. Onun için hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz. Fakat ana, oğlunun aleyhine işler yapar. Önce, oğlunun boş bulup anasıyla yerleştiği mağaranın gerçek sahibi dev ile karı-koca olur. Ardından dev

ile ilişkisine engel olarak gördüğü oğluna, dev ile iş birliği yaparak ölüm tuzakları kurar. Bu işleri yaparken hiçbir merhamet ve acıma işine rastlanılmaz onda. Ana, masalın sonunda ettiklerinin cezasını bulur, çoğunlukla kendi oğlu tarafından öldürülür.

1.3.3.4. Dev, Dev Anası, Devoğlu, Arap

Dev; daha çok sözlü kültür ürünlerinden masallarda karşılaştığımız, dişisi ve erkeği olan, çeşitli yiyeceklerin yanı sıra insan eti de yiyen, 3, 5, 9 ve daha fazla başıyla dikkati çeken, bir defa vurulduğunda ölen, ikincisinde ölümsüzlüğü kavuşan, yer-yurt sahibi olmasıyla tanıdığımız olağanüstü bir yaratıktır (Alptekin, 2015, s. 69).

Kozmogoniye göre Tanrı ilk olarak devleri yaratmıştır. Onlara “Can” derler sayıları kumlar kadardır. Onlar havada meskûn idiler. Bu devler yedi bin yıl dünyaya hâkim olmuşlardır. Ondan sonra Tanrı devlerden cinleri yaratmıştır ve şeytan da bu aileye mensuptur (Uraz, 1994, s. 117).

Dev, Hint ve İran masallarının etkisiyle Anadolu masallarına yansımış bir tiptir. Zaman içerisinde bu tip Türk masallarında, Kuzey Türk destanlarında yer alarak anlatıların bünyesine girmiştir. Türk mitolojisindeki “Yelbegen” gibi yer altı ruhları dev gibi yine Türk anlatılarında geçtiği görülmektedir (Ögel, 2014, s. 715).

Dev, devanası tipi gerek fiziki gerekse de ruhi yapısı bakımından insan gibidir fakat iri yapılıdır. Başka bir deyişle insanlara zarar veren bir insan azmanıdır. Eğer insan eti yemeyi sevdiklerinden midir nedir bir yerde insan olup olmadığını hemen anlarlar. Çoğu kere insanların erişemeyeceği, erişmekte güçlük çektikleri kalın duvarlarla çevrili büyük saraylarda, konaklarda yaşarlar. İnsan gibidirler, evlenirler, çocukları olur. Uyurken gözleri açık, uyanırken de gözleri kapalıdır. Devanaları, erkek devlerden daha merhametlidir. Hiç kimsenin elde edemediği, elde etmek için çaba sarf ettiği bir meyvenin(elmanın) da olduğu, sihirli ağaçların ve birçok güzelliğin olduğu bahçeler devlerin yanlarındadır.

Dev Türk masallarında yer alan tiplerden bir tanesidir. Bazı yönlerden insana benzer. Genellikle iri cüsselidir. Çok hızlı giderek bir aylık yolu bir saniyede aşar. İnsan eti yemeyi sevdiği için bir bölgede insan olup olmadığını koklayarak anlayabilir. Devler genelde yüksek ve kalın duvarlarla örülü, dikenli bahçelerin çevrelediği büyük köşklere yaşarlar. Çok değerli ve hiç kimsenin ele geçiremediği önemli dünya güzelliklerine genelde devler sahiptirler. Meyve bahçeleri, sihirli güvercinler ve

yüzükler, sihirli kılıçlar, görünmez kılan külahlar genelde devlerin sahip olduğu bu değerli canlı ve araçlardır. Devlerin bir memeleri arkalarında bir memeleri ise önlerindedir. Yanlarına temkinli yaklaşıp iyi sözlerle “anneciğim” diye diyerek bu memelerden birisini emerse kahraman, devler bir evlat gibi davranırlar ve onun tüm isteklerini yerine getirirler. Öte yandan, kendilerine kötülük yapmak için yaklaşanları kızarmış ateşte pişirerek yerler. Fakat devler sonunda ister bir hile ister bir zekâ oyunuyla olsun insanoğluna mağlup olurlar ve ölürler. Devlerin yardımcıları genelde Arap Bacılardır (N. Tezel’den Akt. Batur, 1998, s. 356).

Zenci Araplar masallarda iyiliksever kimseler olarak yer alırlar. Zenci Araplar darda kalanların yardımına koşarak onları içinde bulundukları güç durumdan kurtarırlar. Genelde bu tip, bir derviş tarafından verilen iki kılın birbirine sürtünmesiyle ya da dervişin, padişahın, masal kahramanının karısının, aslanlar padişahının, karıncalar padişahının armağan ettiği yüzüğün yalanmasıyla veyahut sihirli kılıcın kınından çıkarılmasıyla ortaya çıkarlar. Arp Zenciler “lebbeyk” diyerek emire amade olurlar. Eğer kahraman ölüm tehlikesi altındaysa Arap Zenci bir ordu oluşturarak düşmanı alt etmektedir. Ama bunlarla birlikte kahraman bir sınav dolayısıyla Zenci Arap’tan yardım isterse bu tip, kahramanın isteğini gerçekleştirerek sınavı geçmesini sağlar. Bu yardımcı tipin bir dudağı yerde bir dudağı göktedir. Ten renkleri kuzgunî siyahtır. Hemen hemen tüm masalarda kahramana açmazlarda yardımda bulunurlar (N. Tezel’den Akt. Batur, 1998, s. 357).

1.3.3.5. Peri, Cin ve Ruh

İlkel insanlar, ölümden sonra ruhun yaşamaya devam ettiğini düşünür. Zira ölenlerin ruhları düşlere girmekte, yaşayanları anılarda ve hayallerde izlemektedir. Ruhların insanların yazgıları üzerinde yadsınamaz etkileri vardır. Bundan dolayı hayalet ve ölümlerin ruhlarına saygı gösterilmiştir (Malinowski, 2014, s. 10).

Periler, iyi kalpli masal kahramanıdır. Kötülük taraftarı olanları da cezalandırırlar. Olağanüstü özellikleri olan ve güzel kadın tasvirinde anlatılmaktadırlar. Perileri en çok güvercin şeklinde görüyoruz. Periler hem iyilik edeceği hem de kötülük edeceği insanları önceden imtihan ederler. Yaşlı birinin kılığında gelir masal kahramanından yardım ister. Neticede iyiyi mükâfatlandırır, kötüyü de cezalandırır.

Cinler, periler, mekirler toplu yaşarlar ve insanlar gibi toplumsal bir sistemle yönetilirler. Onlarında padişahları, prensleri bulunmaktadır. İnsanlarla sıkı ilişkilere girebilirler: şakalaşmak, muziplikten aşk hikâyelerine kadar uzanan, evliliklere bazen de birlikte yaşamaya kadar varan anlatılar yer almaktadır. Bu doğaüstü varlıklar, genel olarak cömerttirler ve kendilerine iyi davranan insanlara cömertlikte bulunurlar. Genelde bu şansı yakalayanlar fakir, saf ve alçakgönüllülerdir (Boratav, 2016, s. 50).

Perilerin iki evcil hayvanı vardır: at ve köpek. Genellikle beyaz atlarında yeleleri örülmüş halde otururlar ve hareket ettikçe asılmış çınlayan gümüş çanlarıyla alay halinde gezerler. Masallarda perilerin görevi ölümlülere yardım etmek ve yahut ölümlüleri kaçırmak zarar vermektir. Bazı zamanlar masal kahramanı periyle evlenebilir.

Masallarda Periler çokça yer almaktadır. Periler, masallarda İnsanlarla iletişim kurar ve evlenirler. Perilerin erkekleri ise cinlerdir. Masallarda cinler insanlara zarar vermektedir. Perilerin ve cinlerin yer altında, vadi ve sulak alanlarda yaşadıklarına inanılmaktadır (Kavruk ve Yardımcı, 2012, s. 32). Uraz ise perilerin gökler âlemi ve dünya olduğunu ifade etmiştir (Uraz, 1994, s. 110).

Türk inançlarına göre insan, hayvan ve eşyaların birer koruyucusu olan periler vardır. Bu inanca göre her evin bir perisi vardır ve o evin temiz tutulmasını ister. Ev temiz tutulmadığı takdirde oraya terk eder ve yerini cinler alır. Bu nedenle Türk milleti evini temiz tutmaya önem verdiği gibi bu koruyucu iyeleri masallarına da yaşatmıştır (Uraz, 1994, s. 111).

1.4. YAYILMA KAVRAMI

En basit tanımıyla yayılma: “Bir kültürün; diğerinin araç, gereç, kurum ve inançlarını kabul etmesi ya da alıp kendi kültürel hayatı içinde kullanmasıdır” (Çobanoğlu, 2005, s. 108). Burada üzerinde durulması gereken yayılma kavramıyla ortaya çıkan “varyant” ve “versiyon” kavramlarıdır. Ancak bu kavramların tanımları ve kullanımları üzerindeki tartışmalar devam etmektedir.

Bu konuda Metin Ekici: “Stith Thompson’a göre ‘halk bilgisinin bir parçasının her bir örneğini varyant olarak adlandırmak alışkanlıktır veya âdettendir.’ Fakat ‘bir konuşmacının düşüncesinde varyant kelimesi akla gelen ilk terim değilse, konuşmacı büyük bir

ihtimalle versiyon terimini kullanacaktır.’ Thompson diyor ki; ‘diğer türlü bu iki terimin kullanımında bir fark yoktur.’ Fakat farklılık sadece halk bilimcinin düşünce dünyasının subjektif olması meselesi midir? Bir kişi bir atasözü veya masalın on tane metnini incelese, versiyonlar ve varyantlar arasında ayırım yapabilir. Thompson’un söylediklerinin tersine, bir metnin herhangi bir tekrarı bir versiyondur. Buna göre, bir kişi bir atasözünün on tane metnini elde etse, o kişi, o atasözünün on tane versiyonunu elde etmiş olur. Yani her metin bir versiyondur. Daha tipik formlardan az veya çok uzaklaşan versiyonlar, varyantlar olarak değerlendirilebilirler. Buna göre de bütün varyantlar versiyonlar olarak kabul edilmek zorundadır, fakat bütün versiyonlar varyantlar olarak kabul edilmek zorunda değildir. Buradaki çok bariz zorluklardan ilki ‘tipik formlar’a karar vermek ve ikincisi de bir versiyonun varyant olarak ifade edilmeden önce ne kadar farklı olması gerektiği sorusudur” (Dundes, 2006, s. 75-76; Thompson, 1984, s.1154-1155) diyerek görüşünü dile getirmektedir.

Sözlü kültür ürünlerin yayılma alanlarını açıklamaya çalışan temel disiplinler, bu iki kavramın nasıl ve ne biçimde kullanılacağını belirlemeye çalışırken sözlü kültür ürünlerinin yayılmasıyla birlikte varyantlaşması/versiyonlaşmasının göçler ve tarihsel olaylar doğrultusunda geleneği taşıyanlar tarafından olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Bu düşünce doğrultusunda taşıyıcıları “aktif ve pasif geleneksel taşıyıcılar” olarak iki kola ayırmışlardır. Buna göre aktif taşıyıcılar, bir toplumda masalları birebir anlatanlar, pasif taşıyıcılar ise bu taşıyıcıları dinleyenler (Sydow, 2006, s. 111) olarak belirlemişlerdir.

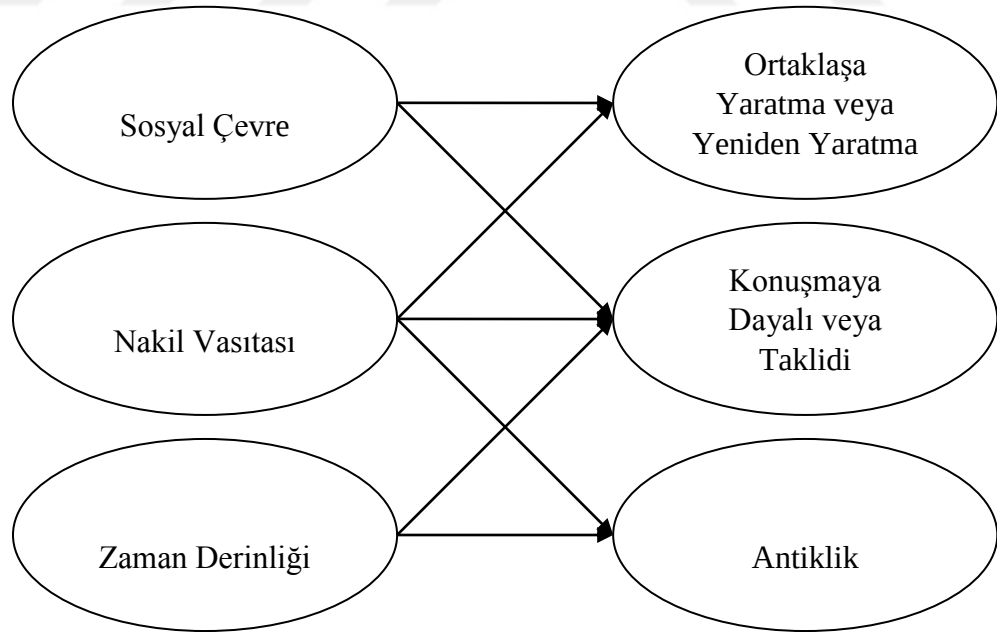
Burada altı çizilmesi gereken kavram “geleneği taşıyanlar” ifadesidir. Bu konuda Assmann (2001) “Kültürel belleğin hep bir taşıyıcıları oldu. Bunlara şamanlar, “bard” olarak adlandırılan kelt ozanları, griot’lar, rahipler, öğretmenler, yazarlar, filozoflar, mandarinler ve adları ne olursa olsun kendilerine bilgiyi taşıma yetkisi tanınmış olanların tümü dâhildir. Anlamın gündelik biçiminin ötesine taşınması ve kültürel belleğin korunması altına alınması, bu işle görevlendirilenlerin, gündelik sorumluluklar ve işlerle ilgilenmemelerini de beraberinde getirmiştir. Yazı kültürüne sahip olmayan toplumlarda bellek aktarıcılarının uzmanlaşması, bu belleğe yüklenen sorumlulukların gereğidir. En önemli ve en zor olan sorumluluk, anlatanın kelimesi kelimesine aktarımın üstlenmesi

ve başarılmasıdır. Burada insan belleği, ‘veri taşıyıcısı’ olarak yazının bir ön biçimi olarak kullanıldığını” (s. 57) söylemektedir.

Tarih süreci içerisinde aynı kökten gelen sözlü kültür ürünlerinin yukarıda saydığımız nedenlerle birlikte değişen ihtiyaçlar ve durumlar sonucunda farklı yerlerde ve farklı şekillerde yeniden şekillendiği görülmüştür.

Bu bağlamda Sydow (2006) “Nasıl bir bitki farklı bölgelerdeki farklı iklim ve toprak koşullarına uyum sağlıyorsa, folklor ürünleri de aynı şekilde (ve dolayısıyla diğer halkbilim türlerinin) bir bölgeden, ülkeden diğerine hareket ettikçe yerel özelliklerini” (s. 110) almakta diyerek toplumların sözlü kültür ürünlerini ihtiyaçları doğrultusunda değişim, dönüşüm ve gelişim geçirdiğini vurgulamaktadır.

Sözlü kültür ürünleri arasında bir yandan sosyal çevre, zaman derinliği ve nakil eden grup arasındaki ilişki diğer yandan bilgi bütünlüğü, düşünce tarzı (Amos, 2006, s. 41) bakımından çapraz ve yatay bir bağlantı bulunmaktadır. Aşağıdaki şekilden görüleceği gibi yatay ve çapraz bağlantılar “yayılma” kavramının, bununla beraber oluşan “varyant” ve “versiyon” kavramlarının yapısını göstermektedir:

Şekil 1. Yatay ve çapraz bağlantılar dinamikleri (Balcı, 2014, s. 13)

Assmann'a (2001) göre "Sosyal Çevre", "Zaman Derinliği" ve "Nakil Vasıtası" mutlak bir bağlılık içinde, birbirini tamamlayan ve bütünleşen kavramlardır. Sözlü kültür ürünleri metinsel bağdaşlık çerçevesinde öncelikle etkileşim kurdukları toplum tarafından, bir takım zihinsel süreçlerden geçerek yorumlama, taklit etme, öğrenme ve eleştirme ilişkisi içerisinde (s. 103) yeniden oluşmakta ve şekillenmektedir. Bu bağlamda altı çizilmesi gereken temel nokta "toplumsal bellek" kavramının ne olduğu sözlü kültür ürünlerin değişim ve dönüşüm süreçlerinde nasıl ve ne biçimde etkili olduğu ve "sözel tarih" kavramıyla olan ilişkisidir.

"Toplumsal bellek insanın sosyalizasyonundan oluşur. Her zaman bir bireye aittir. Toplumlara ait bir bellek yoktur, ama toplumlar üyelerinin belleğini belirler. Bu bellek nesilden nesille konuşmaya dayalı taklit yoluyla varlığını sürdürür. Toplumun belleği olmayan hiçbir sosyal düşünce yoktur. Bu bellek geçmişi kurgulamakla kalmaz, aynı zamanda şimdi ve geleceğin deneyimlerini de organize eder" (Assmann, 2001, s. 40-46).

Sözel tarih ise "Sıradan insanın yaşadıklarını, tanık olduklarını, çevresinden işittiklerini, çevresindekilere aktarması, dolayısıyla geçmişin hatırlanarak yeniden yaşanması sürecidir" (Sever, 2008, s. 61).

Bu iki kavramın birleşimden nakil eden ürünlerin zaman süzgecinden geçerek toplumlar tarafından yeniden yaratılmasıyla "milli kültür" denilen yeni bir kavram oluşur. Yıldırım'a göre (1998) milli kültür, "Bir milletin hayatında fertlerin kabulleriyle, müştereklik gücüne erişen ve milli kimliği oluşturan maddî ve manevî faaliyetlerin bütünüdür." (s. 38)

Bir başka deyişle "milli kültür" dediğimiz kavram etkileşim içinde bulunan toplumunun metinleri içselleştirmesi belirli bir sistem içerisinde metinlerin tekrar edilmesiyle gerçekleşir. "Milli kültür" dediğimiz kavramı anlamamız için bir yandan versiyonların/varyantların oluşmasında sosyal çevrenin gerçeğini anlamak diğer yandan versiyonlardaki/varyantlardaki değişim ve dönüşümleri nesnel bir biçimde ortaya koymak gerekmektedir. Masalların değişim, dönüşüm ve gelişim sürecinde, bu durumun tabii bir sonucu olarak da versiyonların/varyantların oluşmasında beş kavram önemlidir. Bu kavramlardan ilki "dil"dir.

Dil, sözlü kültür ürünlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasını(taşınmasını) sağlaması, bununla birlikte yaşama dönük tasarımlarını ve gelecek hedeflerini “dil”e getirmesi bakımından önem arz etmektedir.

Bunun yanında “bağıntılı olduğu ‘kültür’ ün özellikleriyle biçimlenmiş ‘toplumsal’ bir olgu olan ‘dil’in, ‘birey’ dışında oluşmuş ve ‘birey’e benimsetilmiş olduğu gerçeğidir. Böylece ‘toplum ve kültür olguları dilde bütünleşmekte ve bireyin düşünme, eylem yapma ve iletişim kurma biçimlerini belirlemektedir. Bu durumda ‘dil’ düşünme eyleminden önce gelmekte ve bireyin düşünme eylemini, ‘dil’in içerdiği toplumsal kurallar ve olgular belirlemektedir” (Yüksel, 1995, s. 12).

Ali Göçer “Dil bir memleket içinden geçen akarsu gibidir. Bir yandan o beldeye hayat verir diğer yandan da yöredeki derelerden, çaylardan beslenerek tüm insanlığın ortak ürünü olan medeniyet ummanına ulaşır, katkı sağlar. Nasıl ki akar su hem içinden geçtiği beldeye hayat verir ve o yörenin kaynaklarından beslenerek çoğalarak akar; dil de içinde bulunduğu toplumun kültürel hazinelerinden yararlanır ve aynı zamanda toplumun kültür dokusunun oluşumunda çimento işlevi görür. Dil ve kültürü birbirinden ayrı düşünmek neredeyse imkânsız gibidir. Dil olmadan kültür temelsiz bir binaya benzer. Kültürü olmayan bir milletin dili de kaynağı kurumaya yüz tutmuş bir nehir gibidir” (Göçer, 2012, s. 53) diyerek Yüksel’in (1995) görüşünü desteklemektedir.

İkinci kavram ise formel unsurlar/sözel kalıplardır. Mehmet Ali Yolcu’ya göre formeller, “Masalın içinde dinleyenleri şaşırtmak, eğlendirmek ve onların ilgisini masala yoğunlaştırmak amacıyla kullanılan birtakım kalıp sözlere verilen addır. Masalın başında, ortasında ve sonunda yer alan bu kalıp sözler, ses ve sözcük benzerliklerinden oluşturulmuştur ve anlam bakımından tutarsızlık taşımaktadır. Masallardaki formeller, diğer halk edebiyatı türlerindeki kalıp ifadelerle nazaran daha belirgindir. Halk bilimi araştırmacıları, masallarda formellerin kullanılmasıyla masal icrası arasında ilgi kurmuşlardır. Masal formelleri, masal anlatma geleneği hakkında önemli bilgiler taşır. Aynı zamanda, bu formellerde kullanılan iç kafiyeler, bazı mizahi unsurlar ve söz oyunlarının varlığı, bunların sıralanış düzenleri, bu ifadelerin işlevleri hakkında önemli ipuçları vermektedir. Formeller ve formel unsurların aktarımında, masal anlatıcısının yetiştiği gelenek özellikleri ile kendi üslubunu anlatmaya katması, masal metninin yapısında ve üslubunda önemli değişikliklere neden olmaktadır. Diğer yandan, anlatıcı

ve dinleyici arasındaki etkileşim ve dinleyici kitlesinin tutumu -şaşkınlık, heyecan, aşırı duygulanma, kızgınlık gibi tepkileri-masallarda formellerin ve formel unsurların kullanım alanını belirler” (Yolcu, 2011, s. 75).

Kalıp şeklinde bulunan ifadeler gerek bireyin belleğinde bir takım zihinsel süreçlerden geçerek yeniden şekillenmesinde gerekse belirli bir zaman sonra kolektif süreklilik içerisinde toplumların bilgi birikimleriyle birlikte düşünce ve edimlerin (folklor ürünleriyle) gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Kalıplaşmış deyişlerden oluşmayan hiçbir folklor ürünü uzayıp gidemez; çünkü deyişler düşüncenin özüdür (Ong, 2010, s. 51).

Bu ifadeler anlam, muhteva ve işlerlik bakımından iki kısma ayrılmıştır:

1. Atasözü veya deyim gibi mecazi anlam taşımayan, ancak bir anlatıda herhangi bir durumu anlatmak için yeri geldiğinde müracaat edilen hazır söz birimleri.

2. Deyimlere benzeyen ancak mecazi anlam taşımayan anlam yoğunluğu bulunan kelime grupları (Göktürk, 1997, s. 89).

Üçüncü kavram ise mekân’dır. Mekân, toplumsal ve bireysel konumlandırma ve/veya açıklamanın önemli araçlarından birisidir. Sözlü kültür ürünlerinden bir tanesi olan masallar da mekân işlevselliğine göre statik ve dinamik bir yapıya bürünür. Süreç biçimsel gelişim içinde masal/lar, mekânın aktarımı sayesinde zihinsel platformda da yerini alır, anımsaması bellekte korunması ve aktarılması kolaylaşır. Çünkü masallar; “mekânın düzeni sayesinde daha çabuk algılan(ır)” (Ong, 2010, s. 147) ve anlatıcı/dinleyici için işitsel olmanın ötesinde görsel bir niteliğe bürünür.

Aslında mekânın statik ve dinamikliği de onun işlevselliğinden hareketle belirlenmektedir. Şöyle ki en basit işleviyle mekân, anlatıcılar için bir tanıtım, takdim ve sunum unsurudur. Okuyucunun algı dünyasında konum belirleme aracıdır. Dolayısıyla mekân statiktir.

Mekân; olaylara ilişkin çevre/atmosfer yaratmak, masalın sınırlarını belirlemek, toplumun sosyo-psişik/kültürel yapısını da belirlemek için de belli bir işlevsellik taşır. Bu yönüyle mekân, masal bünyesindeki statik yapısından kurtulup dinamik yapıya bürünür ve anlatıcı/dinleyicinin kurgusal/kurmaca dünyasında gelişen/değişen

platformun daha net ve etkin çizgilerle algısalara dönüşmesini sağlar (Balcı, 2014, s. 15-16).

Dördüncü kavram olarak çatışma karşımıza çıkmaktadır. Çatışma, kültürel mirasın oluşması ve devamının sağlanması bakımından önemli bir kavramdır. Sözlü kültür ürünlerinin yayılmasında versiyonların/varyantların oluşmasında “birey/doğa” “üst kültür/alt kültür çatışması” olarak iki tür çatışma karşımıza çıkmaktadır.

Birey/doğa çatışması insanoğlu yapısı/doğası gereği hayatta kalıp varlığını sürdürebilmesi için bir yaşam mücadelesi içindedir. Bu doğrultuda kişilerin birtakım gereksinimleri (fizyolojik, sosyal, ruhsal vd.) karşılamak isteği birey/doğa çatışmasının kaynağını oluşturmaktadır. Sözü edilen yaşamsal çatışma, insanoğlunun söylemlerindeki kökenlerin ve sabitliğinin şekillenmesinde, toplumları zinde tutması ve beslemesi bakımından etkin bir rol üstlenmiştir (Öncül, 2012, s. 201-206; Balcı, 2014, s.16-17).

Üst kültür/alt kültür çatışması: Bireyler saha, sınır ve yoğunlukları zaman ve mekâna bağlı olarak değişkenlik gösteren aidiyetlerle toplum içinde yer alırlar. Kendimizi tanıma, tanımlama, anlamlandırma ve sosyal/kültürel çevrede konumlandırma işlevlerini yüklediğimiz bu aidiyet ve kimliklerden bazıları bireyin içinde bulunduğu şartlara bağlı olarak verili iken, kimlikleri tercihlere dayalı olarak seçmişlerdir. İster verili ister seçilmiş olsun; aile, ülke, sınıf, din, cinsiyet vb. bireyselden toplumsala kimlikler iç içe geçmiş bir halde toplumla bağımızı oluşturur (Kaya, 2003, s. 194-195).

Bu bağlamda yukarıda çerçevesini çizmeye çalıştığımız süreklilik içerisinde toplum değişim ve dönüşüm içine girer. Sözü edilen bu değişim ve dönüşüm çabası sadece bireylerle sınırlı kalmaz. Bu farklılıklar toplumlarda “üst kültür” ve “alt kültür” kavramların ortaya çıkmasına neden olur. Alt kültür, toplumda faaliyet gösteren kültür parçalarının bölünmesiyle oluşur. Alt kültür toplum içerisindeki amacı, beklentisi, duygusu, düşüncesi, ilkesi ayrı olan bu nedenle de başkalarından farklı davranan, eylem yapan, bir grup insanın veya toplum kesiminin benimsediği kültürdür (Arslantaş, 2008, s. 107). Bu altı çizilmesi gereken önemli nokta, alt kültürün “ana kültür (üst kültür)’ün varyantı” (Briggs, 2007, s. 100) olduğu gerçeğidir. Varyantların temel oluşum noktasında ilk olarak “üst kültür” parçalarının kendi içinde çatışması, ikinci olarak da

bu çatışmayla oluşan bu varyantların kısır bir döngü içerisinde tekrar tekrar ana kültürle mücadelesi biçimde ortaya çıkmaktadır (Balcı, 2014, s. 16-17).

Son kavram ise iş birliğidir. “İşbirliği toplumsal yapı içerisinde en az iki kişinin ortak amaçlara doğrultusunda bir amaca ulaşmak için yan yana gelmesiyle ortaya çıkan, insanların hayatta kalabilmesi, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için oluş(turul)muştur. Bununla beraber bu olgu bir süre sonra toplumun bütün katmanlarına yerleşmiştir, toplumsal sürekliliğin devamı için vazgeçilmez bir yapıya bürünmüştür. İş birliği gerek toplumların kültürel yapısının oluşmasında gerekse bu yapının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından “çatışma” kavramı kadar önemli bir işleve sahiptir. Bir başka deyişle bu iki kavram üstlendiği görevler bakımından birbiriyle bütünleşen ve birbirlerini tamamlayan kavramlardır” (Balcı, 2014, s. 17-18).

1.5. MOTİF KAVRAMI

Motif, masallar için sosyo-kültürel olmak üzere birçok bağlamda masalların ayrılmaz parçalarıdır. Bu bakımdan masal üzerine çalışmış birçok araştırmacı “motif” kavramını sorgulamışlar ve masallardaki yerini belirlemeye çalışmışlardır. Motif kavramıyla ilgili araştırmacılar tarafından yapılmış tanımlardan bazıları şunlardır:

Veselovski’ye göre motif birincildir, konu ise ikincil. Konu bir yaratma, birleştirme işidir. Motif anlatının ayrıştırılmayacak en yalın bir birimidir. Motif imgelerle yüklü, temel taslak biçiminde olmasıyla kendini belli eder ancak örnek olarak verilmiş motifler ayrıştırılabilir, motif mantıksal bir bütüne masalın her tümcesi bir motif olabilir (Propp, 2011, s. 16-17).

Degh Linda motifi; “Fanteziyle gerçeği birleştirmeye ve masalın zamansız dünyasını bugüne getirmeye yarayan, anlatıları oluşturan detaylardır. Halk anlatısındaki en küçük sabit parçalardır” (Linda, 2006, s. 212).

Stith Thompson: “motifler anlatıları oluşturan detaylardır. Ayrıca halk anlatısındaki en küçük sabit parçalarıdır. Belirli bir karakter tipi üzerinde odaklanabilirler; bazen bir harekete, bazen de hareketin başka durumları üzerine. Motifler görüşte bağımsız olan hikâye tiplerini birbirine bağlar” (Linda, 2006, s. 212-217).

Arthur Christensen motifi; “Canlılıklarını ile kendilerini kabul ettiren tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidai fikir sisliyelerinden yeni terkiplerine girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlardır” (Sakaoğlu, 1980, s. 24).

Anlatı motifleri bazen geleneksel masallardaki yerini sürekli bulan basit kavramlardan oluşur. Bunlar periler, cadılar, ejderhalar, canavarlar, zalim üvey anne, konuşan hayvanlar veya benzeri gibi olağandışı yaratıklar olabilir. Muhteşem dünyalardan veya sihirin her zaman güçlü olduğu topraklardan, her türlü sihirli cisimlerden ve sıra dışı fiziksel olaylardan oluşabilir. Bir motif aynı zamanda kendi içinde kısa ve basit bir hikâye, dinleyiciler kitlesine hitap etmek için yeterince dikkat çekici veya eğlenceli bir olay olabilir (Thompson, 1984, s.753).

Halk masalında veya halk hikâyesinde, anlatının analiz edilebilecek parçalarından herhangi birini belirlemek için kullanılan terime motif denir. Halk sanatında tasarım motifleri vardır, tekrarlanan veya karakteristik biçimde diğer formlarla birleştirilen motifler, halk müziğinde ve şarkılarında tanımlanabilecek desen/doku benzerliğine sahiptirler. Bununla birlikte, motiflerin en çok çalışıldığı ve en dikkatlice analiz edildiği alan, halk masalları, hikâyeler, baladlar ve efsane türündeki anlatılardır (Thompson, 1984, s.753).

Arvas, tüm bunlardan hareketle motifin iç içe geçebilen, değişik bağlamlarda farklı renklere bürünebilen ve hayatın içinde yer alan olayların döngüsel bir tekrarını veren muhteva ve yapısal açıdan “kalıplaşmış ifade/ifadeler” olduğunu ifade etmiştir. Hatta motif kavramını daha da somutlaştırarak bir kitabın arkasında yer alan kişi, yer ve coğrafi oluşumlara benzeterek motifin aynı zamanda anahtar kavramlar olduğunu beyan eder (Arvas, 2013, s. 221).

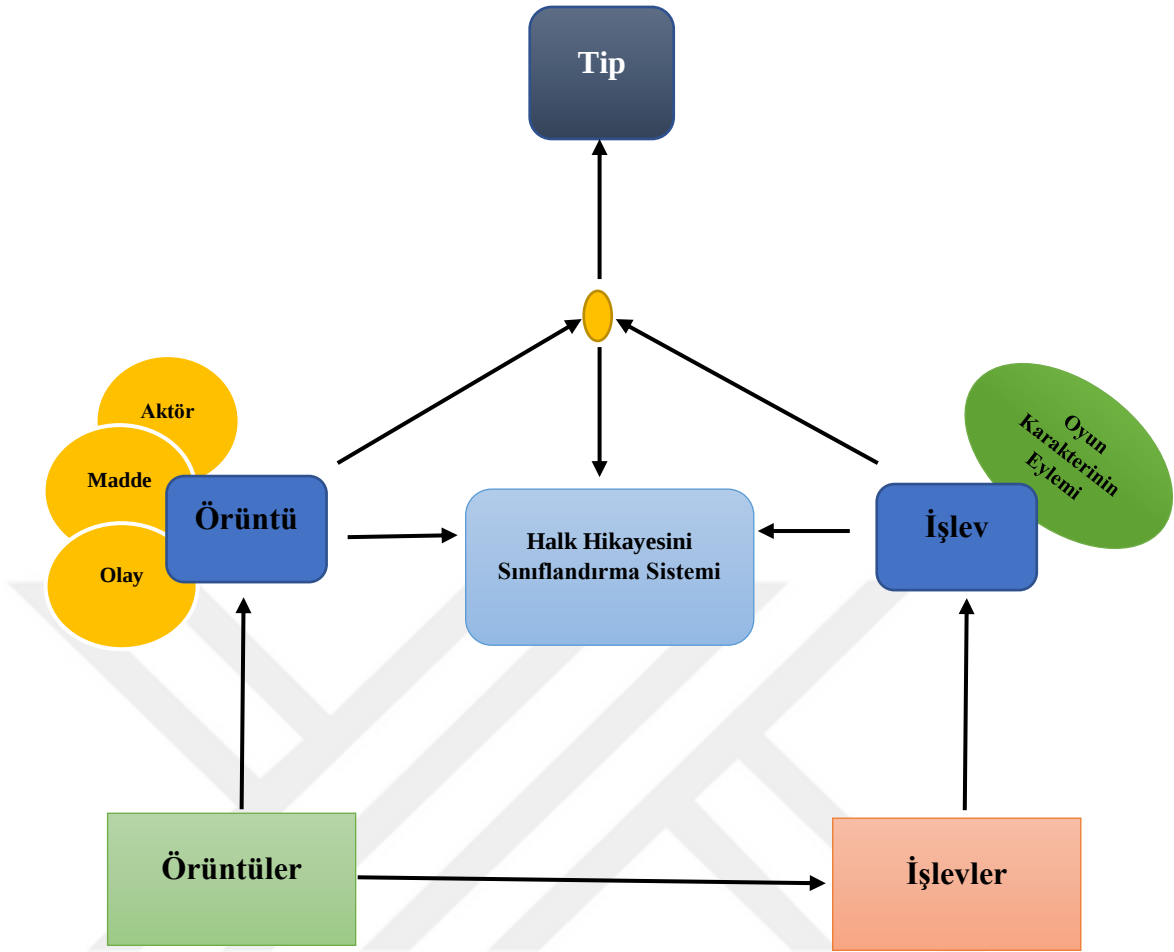
Yukarıdaki tanımlar motifi masalı oluşturan en küçük detaylar olduğuna işaret etmekle birlikte motiflerin masalda birtakım fonksiyonlar üstlendiğini ve bu fonksiyonların bazı süreçlerden geçerek günümüze ulaşmış olduklarını dikkati çeker. Söz konusu bu fonksiyonların oluşumda öncelikli olarak folklor ürünlerinin edebi yönüne vurgu yapılmaktadır. Masallardaki imgelerin oluşumuna bağlı olarak gelişen motifler sayesinde masalın gerçek hayattan soyutlanarak kendi dünyasını oluşturduğunu ve bu yolla varlığını sürdürdüğünü belirtirler. Bir bakıma “kendi dünyasında oluşma” özelliğine kavuşan masal, gerçeküstülük vs. gibi özellikleri motifler sayesinde

bambaşka bir boyut kazanmıştır. Motifler masallarda gerçeküstü bir anlam dünyasının kurulmasına imkân sağlarken, bellekte kalma ve yayılma eğilimlerine de doğrudan etki etmektedir (Balcı, 2014, s. 19).

Dünyanın her noktasındaki çeşitli kültürlerin hikâyelerini araştıran öğrenciler için, motiflerin araştırılması uluslararası ilişkilerin gösterilmesinde çok önemlidir. Bazen bunlar yalnızca büyüdür ve dünyanın farklı yerlerindeki benzer düşünce süreçlerinden başka bir şey ifade etmez. Bazen tarihseldir ve birinden diğerine veya bazı ortak kaynaklardan gerçek bir iniş çizgisini gösterir. Bunun için, dünya çapındaki motifleri çalışmak, masal tiplerinden çok daha kullanışlıdır. Çünkü masal tipleri genellikle masalın motiflerinden daha dar bir coğrafi bölgeyle sınırlıdır. Motiflerin karşılaştırmalı çalışmasında, tarihsel bir ilişki olduğu varsayımı yoktur. Bazen var olur ve bazen olmaz. Öte yandan, tüm hikâye türünün böyle bir çalışması, değişkenler arasındaki tarihsel ilişki sorunuyla her zaman olumlu ya da olumsuz olarak ilişkilidir (Thompson, 1984, s.753).

Tanımlardan çıkaracağımız bir başka yargı “motif” kavramının diyalektik bir mantıkla geliştiğidir. Zira içinden çıktığı toplumla var olan ve beslenen motifler, yine aynı toplumla değişip şekillenerek belli bir sürecin ürünü olmuştur. Bir bakıma sosyokültürel anlamdaki gelişim evreleri motiflerin şekillenmesinde doğrudan etki eden temel faktörlerdir. Motiflerin pratik olarak evrensel olduğu ve bunun masal tiplerinin yapıldığı malzemeden ortaya çıktığı açıktır, Bazı motifler o kadar özeldir ki, varlıklarını bir parçası oldukları masal tiplerine borçludurlar (Balcı, 2014, s. 19).

Aşağıdaki şekil; tip, motif, işlev vb. unsurların birbirleriyle olan bağlantılarını göstermektedir:

Şekil 2. Tip, motif ve işlev'in birbirleriyle olan bağlantıları

Model, tür, motif ve işleve dayalı olarak ayrı ayrı sınıflandırılan üç önemli halk masalı sınıflandırma sisteminin resimsel uyumun sonucudur. Biçim ve yapıyı örneklerken, tür ve motiflerin bir halk masalına ait içeriği temsil ettiği bilinmektedir. Biçimin ve içeriğin gerçekten de destekleyici olması gerektiği kavramını temel alan çalışma, daha eksiksiz ve sağlam bir halk masalı sınıflandırma sistemi oluşturmak için tür, motif ve işlev kombinasyonunu gerektirmektedir (Harun ve Jamaludin, 2013, s. 356).

Masalı keşfetmek, ortaya koymak ve açıklamak için ilk olarak “motif” yapısının belirlenmesi ve ortaya konulması şarttır. Motifler, masalın kendine has dünyasındaki kodların çözümü için birer araçtır. Ancak sadece motif yapısını bilmek masalı tam anlamıyla çözmeye yeterli değildir. Motif yapısının tespit edilmesinin yanında;

1. Masal kahramanının başından geçen olay/deneyimleri de bilinmesinin yanında ayrıca bunların “nedenlerinin” ve “nasıllarının” sorgulanması gerekir.

2. Masalların konuları birbirine sıkı sıkıya bağlı ve iç içe girmiş şekildedir. Bunun yanında motifler birçok değişik konuya bağlanabilmekte ve bazen bir motif dizisi bir konuyu oluşturduğu (Propp, 2011: 16) gerçeğinden hareketle motif yapısının belirlenmesinde masalın konusunun ve konu geçişlerinin çok iyi tespit edilmesi gerekir.

Ancak bu yolla motifleri anlamlandırabilir, masalı oluşturan kilit unsurları ve masalın iskelet yapısını daha iyi belirleyebiliriz (Balcı, 2014, s. 19-20).

Aşağıdaki tablo tip, motif ve işlev ünitelerini göstermektedir (Harun ve Jamaludin, 2013, s. 354):

Tablo 1. Tip, motif ve işlev bağlantı dinamikler

Halk hikayesi Üniteleri	Operasyonel Tanımları	Karakteristikler/Örnekler
Tip	Bağımsız olarak veya başka bir hikâye ile var olabilen bir hikâye. Tek bir örüntü veya daha fazlasından üretilmiştir. Kesin detaylarla plan özeti birleşimi.	Dinamik Uyarlanabilme Yeni tematik parça ve medyayla kaynaşabilme
Motif	Oyuncular, öğeler ve olaylar dan oluşur. Halk masallarının daha fazla düzenlenmesini sağlayarak masal tipini destekler. Bir masal olarak kendi başına bağımsız olarak var olma yeteneği.	Mitolojik, Hayvanlar, Tabu, Sihir, Ölüler, Mucizeler
İşlev	Yapısal olarak analiz ve halk hikâyesinin dramatispersonae (aktör) eylemi. Eksik işlev, bir masaldaki diziyi etkilemez. Bir masal türü yaratan birimlerden biri olabilir. Kesin yapısal açıklamalar sağlama. Destekleyecek yapı gerekliliği.	Eyleme odaklanma İlk durumla başlama (a) Yokluk ile başlayan dramatispersonae (Aktörler) işlevleri (β) Sıralı işlev çeşitliliği Düğün ile sona erme (W)

2. BÖLÜM

TÜRK DÜNYASI MASALLARINDA TESPİT EDİLEN TİPLER

2.1. HAYVAN MASALLARI

Tip 1 (TTV 1)

Tilki ve Kurt/Ankara

1. Olay Örgüsü:

“Tilki ile kurt arkadaşlırlar. Bir gün kavga ederler. Tilki kendi başına gezerken bir bağda delik bulur ve oradan üzüm yer. Kuyu kazan bağ sahibi tilkiyi tuzağa düşürür. Tilki kuyudan çıkamaz. Bağ sahibi onu öldürüp derisini yüzmek için kuyuya iner ve kazmanın sapıyla tilkiye vurur. Öldüğünü sanıp kuyudan çıkarır. Bayılan tilki kuyudan kaçar. Öcünü almak için kurdun yanına gider. Kurdu kandırıp bağa getirir ve onun misafir olduğunu kuyuya inme önceliğinin onda olduğunu söyleyerek kurdu kandırır. Kuyuda kalan kurda tilki ‘öl, öl’ diye bağıırır” (Demir (Şimşek), 1995, s. 166).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Ayı ile Tilki (Alptekin, 1991, s. 5-6); **Muğla/Domuzla Tilki** (Demircioğlu, 1934, s. 101-102); **Niğde/Tilki ile Canavar** (Bakırcı, 2000, s. 230-231); **Balıkesir/Tilki** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 212-213); **Mersin/Gurt, Tilki, At** (Bozlak, 2007, s. 33-35); **Manisa/Kurnaz Tilki** (Tunç, 2008, s. 134-135); **Muğla/Ayı ile Tilki, Tilki ile Ayı** (Önal, 2011, s. 468, 483); **Ağrı/Ayı ile Tilki** (Yaşar, 2002, s. 128-131); **Bolu/Tilkinin Kurtla Arkadaşlığı** (Karasu, 2002, s. 184-185); **Zonguldak/Gırnavuk Paşa** (Bekdik, 2014, s. 186-187); **Konya/Ayı ile Tilki** (Boratav, 2015, s. 35-37); **İzmir/Tilki** (Boratav, 2015, s. 41-42); **Tokat/Tilki Kurt Masalı** (Sargın, 2018, s. 1043).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Kurt ile Tilki (Saçkesen, 2010, s. 679-684); **Türkmenistan/Yaramaz Horoz, Kürk Pazarında** (Gökçimen, 2000, s. 119-121, 169); **Kırım-Tatar/Akıllı Kirpinen Ayneci Tilki** (Bakırcı, 2010, s. 101-108); **Uygur/Doğu**

Türkmenistan/Tilkinin Kurttan Öç Alışı (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 122-123); **Bulgaristan/Kurnazlığın Sonu** (Hafız, 1990, s. 353); **Kırım-Tatar/Akıllı Kirpinen Ayneci Tilki** (Bayraktar, 1997, s. 58-73); **Kumuk/Kedi Hikâyesi** (Zengin, 2002, s. 34); **Kazakistan/Tilki ile Maymun** (Alptekin, 2003, s. 107-112); **Türkmenistan/Çok Gülen Bir de Ağlar** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 60-61).

Tip 2

Tülkü Tülkü Tünbeki /Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Tilkinin biri, gördüğü ak taşı kuyruk sanıp kuyuya atlar. Yılan, kurbağa, çakal, kurt, domuz ve ayı da kuyruk tamahıyla kuyuya düşerler. Tilki açlıklarını gidermek üzere söyleyeceği şarkıda kimin adı geçerse onu yemeyi teklif eder. Önce kaplumbağa, sonra sırasıyla yılan, çakal, kurt domuz parçalanıp yenir. Tilki, domuzun etinden bir parçasını koltuğunun altına saklar ve devamlı yer. Ayı bunu görünce sorar: Eti nereden buluyorsun, bana da söyle, der. Tilki der ki, koltuğumun altını yiyiyorum, sen de ye. Ayı inanır. Koltuğunu dişler, kan kaybından ölür. Tilki bir müddet de ayının etiyle idare eder. Ancak ayının eti de bitince açlıktan ulumaya başlar. Kuyunun başına gelen avcı tilkiyi yakalar. Bıçağını keskinleştirirken, tilki canlanır, kaçıp gider. Avcı pişman olur” (Köktürk, 1996, s. 74).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 3

Tüccar Pire/Muş

1. Olay Örgüsü:

“Mevsim kış olmasına karşın havalar iyi gider. Bu güzel havalara kanan Pire, keçilerini alıp yaylaya çıkar. Kuşların yuva yapmalarına kanarak keçilerin kıllarını keser. Beklenmedik bir anda bir fırtına çıkar. Pire’nin bütün keçileri telef olur. Neye uğradığına şaşıran Pire, çaresiz kalır. Kendi yanlış hesabının kurbanı olan Pire, başına gelenlerden ders çıkarır. Pire’nin son pişmanlığı ona fayda sağlamaz” (Yavuz, 2006, s. 19).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 4

Tekir Kedi ile Boz Kedi/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Bir adamın biri tekir diğeri boz olan iki kedisi vardır. Tekir kedi kendi işini bilip helal çalışırken, boz kedi ise yemek vakitleri dışında kımıldamamış. Boz kedi bu kadar çalışmamsı için Tekir’i ikna etmeye çalışır ancak başarılı olamamış. Boz kedinin evindeki sıçanlar o kadar çoğalmış ki, ev sahibi Boz kediye kovmuş. Kovulan Boz kedi yirmi dört saat boyunca dolaşır. Hiçbir ev sahibi tembel olduğu için kabul etmez. Bir süre sonra güvercin çalarken yakalanır ve güvercin sahibi iki ayağını keser. Hazır yiyeceği, tembelliği yüzünden horlanan, hırsızlık yaptığı için cezalandırılan boz kedi soğukta donarak ölür. Tekir ise görevlerini yerine getirdiği için sıkıntısız yaşar (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 26-29).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 5

İhtiyar Karı ile Fare/Gaziantep

1. Olay Örgüsü:

Çok eski zamanlarda mağarada yaşayan, bulunduğu yeri süpürmeyen ihtiyar bir karı vardır. Günlerden bir gün karı evi süpürmek ister. Evi süpürürken beş kuruş bulur ve bununla helva alır. Yarısını yer diğer yarısını rafa kaldırır. Rafa kaldırdığı helvayı fare yer. Farenin başına vurur, fare de kadına vurur kadının iki gözü kör olur. İkisi de birbirinden şikâyetçi olur ve hâkimin karşına çıkarlar. Kadın olanları hâkime anlattıktan sonra hâkim ödestiklerini söyler (Alptekin, 1991, s. 1301-131).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı

Tip 6

Papağan ile Bülbül/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Papağan “Dünyada benim gibi öten kuş yok” diye gururlanıp gün boyu öter. Bu ötmeden rahatsız olan ev sahibi papağını bahçeye koyar. O sırada bir bülbül, papağanı görmek için gelir. Papağanı çok üzgün görür. Papağan da sahibinin ötüşünden dolayı kendisini dışarı attığını anlatır. Papağan hünerlerini göstermeye başlar. Tavuk gibi

gıdıklar, horoz gibi uzatarak öter, it gibi havlar, kedi gibi miyavlar. Bülbül papağana başkalarının şarkılarını söylememesini tavsiye eder. Böyle yaparsa kovulmayacağını söyler (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 30-31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 7

Köpeklerle Çakallar/Muğla

1. Olay Örgüsü:

Geceden şehre inen çakalın biri, sabaha doğru koşa koşa dağa gelir. Çakal “Allah’tan ferman geldi. Çakallar şehre inecekler. Köpekler de dağa çıkacaklar. Çabuk hazırlanın” der. Teslimat zamanı geldiği zaman çakallar tam şehre inecekleri sırada köpekler bunlara saldırıp artlarına takılmışlar. İçlerinden biri, ferman alıp getiren çakala fermanı okusun diye bağırır. Çakal da “Ayol! tozdan, dumandan ferman mı okunuyor” der (Demircioğlu, 1934, s. 86-87).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 8

Nefsine Düşkün Domuz/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Büyük bir ormanda bir maymun yaşar. İncir ağaçları ile dolu ormandan, yazdan kış hazırlığına başlar. Onu ziyarete gelen boğazına düşkün domuza incir yedirir. Maymunun incir ağaçlarının çoğunu domuz yiyip bitirir. Bu duruma sinirlenen maymun domuza daha incir yedirmes. Domuz maymuna kızıp onu öldürmek için ağaca tırmanırken ağaçtan düşüp ölür” (Gökçimen, 2000, s. 33).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 9

Öküz ile Tavşan/Muş

1. Olay Örgüsü:

“Çiftçinin biri artık yaşlanmış, iş göremez bir öküzü biraz semiz olsun diye serbest bırakır. Öküz vaziyeti anlar ve düştüğü duruma üzülür, kara kara düşünür. Bu duruma şahit olan bir tavşan, durumu öğrenir ve ona üzülmemesini öğütler; zira onun hali daha içler acısıdır. Tavşan derdini sıralar: Avcının, elinde tazısı kendisini beklediğini, şahinin havada onun ininden çıkması fırsatını kolladığı ve nihayetinde tosbağa ile aynı mekânı paylaştığı için onun da arkasından zayıf anını yakalamağa çalıştığını söyler. Öküz, sadece kendisinin dertli olmadığını anlar ve haline şükreder” (Yavuz, 2006, s. 38).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 10

Ham Fikirli/Bulgaristan

1. Olay Örgüsü:

Yularını sürüyerek otlayan deveyi bir fare görür ve hemen yularını tutup gütme isteğine kapılır. Farenin ardına düşen deve, farenin yuvasına kadar gelir ve “Ey ham fikirli, ardına düştük bizi her kapıdan geçirme sevdasına düştün” diyerek yuları farenin elinden çekip kurtarır (Hafız, 1990, s. 346).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 11

Tilki ve Su Samurunun Ayıya Oyunları/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Tilki ile su samuru arkadaş olurlar. Ayı, onları yemek için gelir. Tilki ve su samuru yavrularını paylaştıkları bahanesiyle ayıyı kaldıkları deliğe götürürler. Tilki ve su samuru delikten çıkmayınca ayı oradan ayrılmak zorunda kalır. Ayı ile tilki bir başka gün yine karşılaşır. Tilki bir deliğe girerek kurtulur. Tilkinin girdiği deliğe girmeye çalışan ayı orada sıkışıp kalır. Başka bir yerden çıkan tilki, ayıdan kurtulur” (Eren, 2001, s. 22-23).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 12

Tilki ile Horoz/Manisa

1. Olay Örgüsü:

“Tilki dam üstünde tünemiş olan tavuk ve horozların yanına gider. Horoza ezan okumasını ve namaz kılmalarını teklif eder. Horoz da yolun ilerisinden iki avcının geldiğini ve onlar da gelince cemaat olmalarını söyler. Bunu duyan tilki kaçır” (Tunç, 2008, s. 14).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Aç Tilki (Atlı, 2011, s. 245-246).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 13

Tilki ve Kurdun Arkadaşlığı/Yozgat

1. Olay Örgüsü:

“Tilki ile kurt arkadaş olurlar. Kurt çayırılıkta bir at yakalayarak, tilki ile beraber yer. Kurdun bu iyiliğine karşılık vermek isteyen tilki, arkadaşını taklit ederek, bir at yakalamaya kalkışınca, at tarafından öldürülür” (Aslan, 1994, s. 122-123).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Arslan ile Tilki (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 98-101).

Tip 14

Serçenin Koyunu Avlaması/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Bir kartal ok gibi atılarak bir koyun sürüsüne saldırır ve bir koyunu alıp gider. Bunu gören serçe kartalı kıskanır ve koyun avlamaya karar verir. Koyunun yününe takılan serçeyi çoban kurtarır ve “Kendine göre iş yapsan olmaz mı?” diyerek serçeyi uçurur (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 120-121).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 15

Gurt/Adıyaman

1. Olay Örgüsü:

“Bir adam, keçisini yiyen kurdu kovalar. Kurt kaçır ve adamdan kurtulur, ancak yine acıkır. Bir koyunla karşılaşır. Koyun, kurdu kandırır ve kaçır. Yoluna devam eden kurt, bir atla karşılaşır. Atı yemek ister, ancak at da kurdu kandırır ve kurdun ağzına bir tekme atarak onu bayıltır ve kaçır. Kurt, yakaladığı avları hemen yemediği için pişman olur” (Doğan, 2006, s. 28).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Aç Ayı (Atlı, 2011: 245-246); **Mersin/At ile Kurt** (Kara, 2007, s. 100-103).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 16

At ile Kurt/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“Bir keçi ile koyun arkadaş olup ormanda otlamaya başlar. Bunları gören kurt, önce koyunun yanına gelir. Koyun meşhur dansını göstermek bahanesiyle kurdun elinden kaçır. Yaptığı hatayı anlayan kurt, biraz ilerde keçiye rastlar ve onu yemek ister. Keçi de yavrularına sütlerini verip gelme bahanesiyle kurttan kurtulur. Kurt, yine bir hata yaptığını anlar ama iş işten geçer. Biraz ilerde bir ata rastlar. Hemen atı yemek ister. At ise padişaha ait olduğunu ve kendisini yerse başının derde gireceğini söyler. Kurt, onun padişaha ait olduğuna inanmaz. At da nalının altındaki padişahlık yazısına bakmasını söyler. Kurt, atın ayağının altına bakarken öyle bir tekme vurur ki, aç gözlü kurt oracıkta ölür” (Kara, 2007, s. 31).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Canavarın Oğlu Baytar Olur Mu? (Kara, 2007: 106-107); **Adıyaman/Gurdınan Geçi** (Doğan, 2006: 28); **Kastamonu/Aç Tilki** (Atlı, 2011: 249-250).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 17

Kurnaz Hayvanlar/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Ormanı denetlemek için gelen vergi memurlarını gören aslan, kendisi ve ailesinde kürk olduğu için kaçmaya başlar. Aslanı kaçarken gören leylek de durumu öğrenince, kendisi ve ailesinde yazlık giyecekler olduğunu söyleyip kaçmaya başlar. Aslanla leyleği kaçarken gören geyik, durumu öğrenince, kendisi ve ailesinde giyecek ve yiyecek olduğu için o da kaçmaya başlar. Bu üç hayvanın kaçtığını gören maymun, durumu öğrenir ve o da kaçmaya başlar. Fakat yolun yarısında, ‘Benim saklayacak bir şeyim yok.’ diyerek kaçırmaktan vazgeçer” (Atlı, 2011, s. 175-176).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 18

Keklikler/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Akdağ’ın önünde, Karadağ’ın ardında yaşayan bir grup keklik vardır. Bu keklikler ihtiyar başkanlarının öğüdü ile hareket ederler. İhtiyar başkanları ölmeden önce kekliklere daima uyum içinde yaşamaları ve Karadağ’ın ardına geçmemeleri hususunda vasiyet eder. Bir gün öğle vakti bütün keklikler avdan dönerken bir keklik gruptan ayrılıp Karadağ’ın ardına geçer. Karadağ’ın ardına geçen keklik buradaki güzellikleri görür. Yerde saçılan darıları yemek için giden keklik tuzağa düşüp avcıya yakalanır. Eksik olduklarını fark eden keklikler aralarından birini seçip Karadağ’ın ardına gönderirler. Ancak aramaya giden keklik de diğer keklik gibi tuzağa düşer. Avcı “ikiyi veren Allah

üçü de verir” diyerek beklemeye devam eder. İki kekliğin gidip dönmediğini gören keklikler arkadaşlarını aramaya giderler ve iki kekliğin yakalandığı görürler. İki kekliği kurtarmak için keklikler ‘Hepimiz birden kendimizi tuzağa ayalım ve ikisini de tuzakları ile beraber kaldırıp götürelim’ derler. Dedikleri gibi yapan keklikler iki kekliği kurtarırlar ve o günden sonra birbirlerinde asla ayrılmazlar (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 48-51).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 19

1. Olay Örgüsü:

Arkadaş olan tilki ve ayı yolda giderken tilki sıçrayarak ayının sırtına biner ve sigara içmeye başlar. Sigaradan düşen ateş, tüylerini yakmaya başlayınca ayı tilkiye çok kızar. Tilki ayının yanından kaçır ve değirmene gider. Değirmene gidip elini, yüzünü una bular. Bu sırada ayı ile karşılaşır. Ayı tilkiyi yemeye çalışır. Tilki ayıya: “Senin aradığın ben değilim, üstüm başım un içerisinde” deyip canını kurtarır. Ayı da kendisini yakan tilkiyi bulmak için yoluna devam eder (Alptekin, 1991, s. 12).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 20

Kurnaz Tilki/Gaziantep

1. Olay Örgüsü:

“Tilki, koyun zannettiği bir tahta parçası için göle atlar. Tilkinin ölmüş bir koyun bulduğuna inanan kaplan da göle atlar. Ardından sırasıyla horoz ve kurt da atlarlar. Hayvanlar kendi aralarında iş bölümü yaparlar. Horoz, imam; kurt, kulak; aslan padişah, kaplan vezir; tilki müşavir olur. Acıktıkları zaman sırayla horozu, aslanı, kurdu yerler. En sona kaplan ve tilki kalır. Kurdun bağırsaklarını saklayıp iki gün sonra yemeğe başlayan tilki, kaplana acıktığı için kendi bağırsaklarını çıkarıp yediğini söyler. Tilkiye inanarak kendi bağırsaklarını yemek isteyen kaplan karnını patlatır ve ölür. Tilki kaplanı da yiyerek gölden çıkar” (Köksel, 1995, s. 54).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 21

Deve, Aslan, Kurt ve Tilki/Kazakistan

1. Olay Örgüsü:

“Deve, aslan, kurt ve tilki arkadaş olurlar ve birlikte yolculuğa çıkarlar ve suyu, otu bol olan bir yere yerleşirler. Burada deve çok semiz olurken, diğer hayvanlar zar zor hayatlarını sürdürürler. Aslan, kurt ve tilki aralarında anlaşarak deveyi yemeye karar verirler ve onu ‘Kış sıcak bir yerde geçireceksin.’ diyerek kandırıp keserler. Ardından aslan ve kurdu da kandıran tilki önce kurdu, daha sonra da aslanı yer” (Alptekin, 2003, s. 32).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Tilki, Kaplan, Ayı ve Kurt (Dalkara, 1997, s. 41-43);
Türkmenistan/Arslan, Deve, Tilki, Kurt ve Tavşanın Dostluğu (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 12-15).

Tip 22

Ev Faresi ile Tarla Faresi/Muğla

1. Olay Örgüsü:

Ev faresi ile tarla faresi, bir gün bir yerde buluşurlar. Tarla faresi “Benim o kadar malım var ki sen görsen şaşırırsın.” der. Ardından mallarına bakmaya giderler. Bu sefer de “Benimkini görsen aklını aldırırsın.” der. Ardından mallarına bakmaya giderler. Fareler senin malın çok benim malım çok diye çekişirken ocağın üstünde oturup düşünen bir kedi görürler. Tarla faresi kedi ne düşünüyor diye merak eder. Tarla faresi teselli etmek için kedinin yanına yaklaşınca, kediye yem olur (Demircioğlu, 1934, s. 105-106).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Muş/Dağ Tilkisi ile Ova Tilkisi (Yavuz, 2006, s. 178).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 23

Buz Üstünde Toz Arama/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Dost olan kurt ile keçi başka bir ülkeye göç etmek için yola düşerler. Dağları ovaları aşp bir donan denizin üstüne gelirler. Acıkan arkadaşlar denizi aramaya başlarlar ancak bir şey bulamazlar. Kurt çaresiz kalıp keçiyi yemeye niyetlenir ve toz yaptığı gerekçesiyle arkadan yürümesini söyler. Keçi de bunun “Ey kurt ağa, buz üstünde toz

arayıp durma. Önünde sonunda yiyeceksin, çok konuşmadan ye de kurtul” der (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 20-21).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 24

Kaplumbağa Yavrusu/İzmir

1. Olay Örgüsü:

Bir kaplumbağanın bir yavrusu vardır. Anne kaplumbağa yavrusuyla gezmeye çıkar ve çevreyi tanıtır. Bir gün annesiyle yürüyüşe çıkan yavru kaplumbağa kaybolur. Yavrusunu aramaya başlayan anne bir domuza rastlar ve domuzdan yavrusunun yerini sorar. Domuzun gösterdiği yere giden kaplumbağa eşeğe rastlar ve yavrusunun yerini sorar. Eşeğin gösterdiği yere giden kaplumbağa sincaba rastlar. Sincaba yardım eder. Tilki’ye “Şurada, evinden kaçmış bir tavuk var, tam senin ağzına layık” diyerek tilkiyi kandırır. Sincap tavuğun çalılarının arasında olduğunu söyler. Çalılarının arasına giren tilkinin her yanına diken batar. Yavrusunu alan anne kaplumbağa evine geri döner (Alptekin, 1991, s. 56-58).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 25

Palavracı Sivrisinek/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Sazlıkta bir grup sinek kendilerini överek vızıldar. Aniden çıkan fırtınada kaçmaya vakit bulamayan sivrisineklerin biri hariç hepsi ölür. Rüzgâr tek kalan sivrisineği bir elma ağacına atar, sivrisinek de ağacın kabuğunun arasına yerleşip kalır ve oranın padişahı olmak ister. Bir elma ağacının üstüne çıkıp vızıldayarak şarkı söylemeye başlar. Bir süre sonra elma ağacı bu sivrisineği kovar. Gitmemeye kararlı olan sivrisinek, fırtınada ağacı tutup onu koruduğunu iddia eder. Elma ağacı bu söz karşısında kahkaha ile güler. Sinek pervasızca konuşmaya devam edip bütün bahçeyi koruduğunu iddia eder. Diğer ağaçlarda ona gülerek bahçelerinden kovarlar. Dikene saplanan sivrisinek ölür (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 58-61).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 26

Kim Güçlü/Kazakistan

1. Olay Örgüsü:

“Buzun üzerinde kayıp düşen keklik buza niçin güçlü olduğunu sorar. Buz da kendisinin güçlü olmadığını, ‘Eğer güçlü olsaydım bağrımı yağmura deldirmezdim.’ der. Bunun üzerine keklik yağmura gider. Yağmur da güçlü olmadığını eğer güçlü olsaydı toprağa suyunu içirmeyeceğini söyler. Oradan ayrılan keklik bulut ve yere (toprağa) uğrar. Yer de kendisinin güçlü olmadığını, eğer güçlü olsaydı koyunun, üzerindeki otu yemeyeceğini söyler. Koyuna giden keklik, koyunun da güçlü olmadığını öğrenir. Çünkü koyun güçlü olsaydı kurt onu yiyemeyecektir. Keklik bundan sonra sırasıyla

kurt, silah, keklik, fare ve karıncaya gider. En sonunda karıncadan geriye döner. Herkes birbirinden intikamını alır” (Alptekin, 2003, s. 60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Konya/Karınca (Alptekin, 1991, s. 174-176).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kumuk/Buz Yığını Masalı (Zengin, 2002, s. 20-21).

Tip 27

Üç Dost/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir ördek, bir kaplumbağa ve bir sakarbalak dost olurlar. Bunların yaşadığı yere bir avcı gelip ördek ve sakarbalağı öldürmek ister. Ördek ve sakarbalak kaçmaya karar verirler. Ördek ve sakarbalak kaplumbağayı bir sırıktan ısırtıp, kendileri de uçlarından tutup uçup giderler. Yolda kaplumbağa boşboğazlık edip, düşüp ölür” (Gökçimen, 2000, s. 17).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Övüngen Kurbağa (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 66-67).

Tip 28

Tikinin Şahitliği/Gümüşhane-Bayburt

1. Olay Örgüsü:

“Yaylaya göç sırasında üç aciz hayvan (koyun, eşek, köpek) geride kalır. Karınlarını doyuracak iyi bir yer bulurlar. Bir kurt, eşekle koyuna, oraların sahibi olduğu için kendilerini yiyeceğini söyler. Kurt kendinden istenen şahit diye tilkiyi getirir. Köpeğin akli ile hazırladıkları tuzağa kurdu düşürüp öldürürler, tilki de zor kaçar” (Sakaoğlu, 2002, s. 82).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Deve ile Eşek (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 98-101);
Azerbaycan/Hiyleger Keçi (Köktürk, 1996, s. 76-77);

Tip 29

Kedi ile Sıçan/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Ayı, yaban domuzu, tilki ve tavşan dost olurlar. Kedi bunlara misafirliğe gelir. Kedi önce tavşanın evine gider. Diğerleri ise yemek hazırlıkları yapar. Fare, yaban domuzu, tilki ve ayının yanına gelir. Bunlara kedinin aslan gibi olduğunu söyleyip korkutur. Tilkiyi, kediyi görmesi için tavşanın evine gönderirler. Tilki gelip, kediyi görüp geri döner. Arkadaşlarına sıçanın haklı olduğunu söyler. Herkes saklanır. Tavşan ve kedi gelip evde kimseyi bulamazlar. Pişirilen pilavı yiyip geri dönerler” (Gökçimen, 2000, s. 13).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 30

Title Bitle/Irak Türkmen

1. Olay Örgüsü:

Arkadaş olan koyun ve keçi beraber yaşarlar. Keçi koyuna kış gelmeden hazırlık (ev) yapmaları gerektiğini söyler. Koyun da kuyruğunun ona yeteceğini, soğuktan muhafaza edeceğini belirtir. Bir süre sonra keçi kendisine ev yapar. “Title” ve “Bitle” adında iki yavrusu olur. Koyun soğuktan zor durumda kalır ancak keçi koyunu evine kabul etmez. Sonunda koyun karın altında kalarak ölür. Keçi de koyunun ölüsünü içeri alır ve derisinden post yapar. Etini de bir küpe basarak koyar. Koyun da aksiliğinin ve kuyruğuna güvenmenin cezasını ölümle öder (Alptekin, 1991, s. 163-164).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 31

Eşek ve Öküz/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Eşek, öküzlerin yediği ota göz diker. Bunun için tarla süren öküzlerden birini kandırır. Öküzlerden biri tilkiye kanıp yalandan hastalanıp yatar böylece tarla sürmekten kurtulur. Tarlasını sürmekte acele eden çiftçi diğer öküzün yanına eşiği koşar. Eşek

yaptığından pişman olur. Yalandan hastalanmış öküzü yeniden kaldırıp çifte gönderir. Kendi ise verilen otları yetindir” (Gökçimen, 2000, s. 20).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Hilekâr Eşek (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 40-41).

Tip 32

Koyunla Keçi/Bulgaristan

1. Olay Örgüsü:

Koyunla keçi dost olup kırdaki otlamaya çıkmışlar. Hayli bir zaman gezip dolaştıktan sonra, önlerine çıkan yüksekçe bir hendekten atlamak icap etmiş. Saf koyuncağız hendeği önce atlamış atlarken de kuyruğu havaya kalkmış, koyunun edep yeri görünmüş. Arkada kalan keçi bu hali görünce sinsi sinsi gülmeye başlamış. Koyun arkasına dönerek: “Abe arkadaş” demiş, kuyruğumun bir kere açılmasıyla gülmekten kendini alamadın. Ya sana ne demeli? Doğduğun günden beri edep yerin hep meydanda duruyo (Hafız, 1990, s. 80).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 33

Deve ile Keçi/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Deve ile keçi arkadaş olurlar. Bir gün deve ile keçi kendi özelliklerini övmeye başlarlar. Bir bahçeye kadar yürüyen ikili bahçeye girer. Deve uzun boyu sayesinde duvardan sarkan dalları yemeye başlar ancak keçi kısa boylu olduğu için zıplasa bile hiçbir şey yiyemez. Keçi sunguç'un içine girer ve su içer. Deve ise sunguç'un içine giremez. Bunların övünmelerini duyan bir at gelip: "İkiniz de yersiz övünüyorsunuz. Her şeyin boyu birbirine benzer olmaz; kısa da yüksek de olur. Yüksek boyun iyi tarafı olur, eksik tarafı da olur. Övünmekten utanmıyor musunuz?" der. Atın yerinde sözü ikisini de çok kötü duruma düşürür (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 52-53).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 34

Tilki ile Kirpi/Amasya

1. Olay Örgüsü:

Arkadaş olan tilki ile kirpi yolda giderken tilki arkadaşına elma yemeyi teklif eder. Elma bahçesine giden ikiliden kirpi, elma ağacına çıkar ve tilkiye elma atmaya başlar. Fakat tilki attığı bütün elmaları yer bitirir. Bu harekete çok sinirlenen kirpi tilkinin ağzının içine atlar. Atlamasıyla birlikte bütün dikenleri, tilkinin ağzına batar ve kanatır. Kirpi de bencil arkadaşından intikamını alır ve tilkiden ayrılır (Alptekin, 1991, s. 15).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 35

Tilki ile Keçi/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Bir tilki sağa-sola baka baka çölde koşup dolaşırken kuyuya düşer. Oradan geçen bir keçi kuyudaki tilkiyi görür ve “Dostum kuyunun içinde ne yapıyorsun?” diye sorar. Tilki: ‘Çöl çok sıcak, burası ise serin ve tatlı sulu’ diye keçiye yanına çağırır. Tilkinin sözüne inanan keçi, kuyuya atlar ancak tilkinin üzerine atlayıp tilkiyi ezer. Tilki ise hemen keçinin üzerine çıkıp kuyudan dışarı çıkar ve keçiye: “Sakalın uzun olsa da aklın kısıymış.” der. Bir süre sonra gelen çobanlar keçiye kuyudan kurtarır (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 76-77).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Tilki ile Eşek (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 36-37).

Tip 36

Kurt ile Tilki/Bolu

1. Olay Örgüsü:

Kurt ormanda gezerken bir atı yakalayarak öldürür. Daha sonra tilkinin yanına giderek: “Buraya gel de şu at etiyle karnını bir güzel doyur.” der. Tilki hemen koşarak gelir, fakat atın bağırsağından yemeye başlar. Bunu gören kurt, tilkinin haline gülerken, tekrar konuşmaya başlar: “Aman, tilki kardeş ne yapıyorsun öyle? Şu güzel etler dururken, niçin gidip de bağırsaklarını yiyorsun?” Tilki kurda cevap verir: “Burası, altmış derde şifadır da onun için yiyorum.” der (Alptekin, 1991, s. 51).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 37

Adam ile Tilki/Artvin

1. Olay Örgüsü:

Bir adamın kümes dolusu tavuğu vardır. Bu kümese bir tilki dadanır ve her gün birer ikişer tavukları yer. Adam çözüm olarak zehirli yiyecekler atar ancak tilki bunları yemez, doğru kümese gider. Adam bu sefer kümesin yanında beklemeye başlar ve tilkiyi kümese kilitler. Eline geçirdiği bir kürekle tilkiyi türkü söyleyerek öldürür (Alptekin, 1991, s. 91-92).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 38

Aslana Özenen Tilki/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Tilki aslanın himayesine girer. Ondan avlanma dersleri alır. Kendi başına avlanabileceğine inanan tilki, aslandan ayrılır. Aç gezen kurda maharetlerini sergilemek isteyen tilki, aslandan ayrılır. Aç gezen kurda maharetlerini sergilemek isteyen tilki, ata

saldırır. Tilki atın attığı çiftleyle yere yıkılır. Kurt, tilkiyi yiyerek karnını doyurur” (Eren, 2001, s. 21).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 39

Beyaz Sincap ve Kurt/Kazakistan

1. Olay Örgüsü:

“Beyaz bir sincap daldan dala atlarken bir kurdun üzerine düşer. Kurt sincabı yemek ister ancak sincabın şen şakrak olmasının karşılığında onu serbest bırakır. Sincap ağacın dalına çıkınca kurdun zalimliğini anlatır ve zalimliği sürdürdüğü sürece de mutlu olamayacağını kurda söyler” (Alptekin, 2003, s. 33).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 40

İnsafsız Eşek/ Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Günlerden bir gün bezirgân yolculuk sırasında, yorulup yürümeye mecali kalmayan eşeğini yolda bırakıp gider. Eşek ölmek üzereyken bir deve gelir ve eşeği sırtına bindirerek bir yaylaya götürür. Eşek iyi olduktan sonra devenin sözünü dinlememeye neşe içinde anırmaya başlar. Yoldan geçen bir kervandakiler bunları tutarlar ve

üzerlerine yük yüklerler. Eşek bir süreden sonra numaradan bayılır ve eşeğin yükü de deveye yüklenir. Eşek tekrar numaradan bayılır. Kervancılar eşeğe kıyamayıp deveye yüklerler. Deve de “Kendim buldum belayı, nerden bulayım devayı” der (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 62-65).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Sivas/Eşek ile Deve (Sever, 1995, s. 222-223).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 41

Karınca ve Güvercin/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Su içmek için derenin kenarına giden karınca rüzgârın etkisiyle suya düşer. Güvercin, karınca kurtulsun diye ona bir çöp atar. Aradan bir süre geçince güvercini avlamak isteyen avcıdan, karınca güvercini kurtarır” (Gökçimen, 2000, s. 23).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Güvercin ile Karınca (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 118-119).

Tip 42

Tilki ile Ayıya İş/Muğla

1. Olay Örgüsü:

Bir gün yırtıcı hayvanlar dağda toplanmışlar aralarında görüşüyorlar. Köyde şehirde ne gibi av bulursak diri diri getirelim onları burada toplayalım, üretelim ve yiyelim demişler. Bunların başlarında bulunan aslan tilkiye: “Böyle bir şey olursa sen tavuk güdebilir misin?” der. Bu sefer de ayıya: “Sen balcılık yapabilir misin?” der. Ayı da: “Ben şimdiye kadar hangi tekliften döndüm?” der (Demircioğlu, 1934, s. 88).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Tilki ile Çakal/Adana (Alptekin, 1991, s. 16-17).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 43

Dili Yarılan Arı/Trabzon

1. Olay Örgüsü:

“Yılanlar şahının görevlendirdiği kuş ile arı, dünyada en tatlı etin insan eti olduğunu tespit ederler. Kuş, insanoğlunun geleceğini düşünerek bu sırrı yılanlar şahına söylemek istemez. Arı söylememekte diretince dilini ortadan ikiye yarar. Yılanlar şahına gidip dünyada en tatlı etin kurbağa eti olduğunu söyler” (Akgün, 2000, s. 20-21).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Yılan ve Kırlangıç (Gökçimen, 2000, s. 87-88).

Tip 44

Tilki Ayıyı Aldatınca/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Aç olan ayı, tilki ile karşılaşır. Ayı, tilkiyi yemeğe niyet eder. Ayıyı aldatan tilki, onun gözlerini çıkarmasını sağlar. Tilki, ayının çıkardığı gözleri yer; ayıya pislik yedirir. Tilki, kör olan ayının uçurumdan düşmesine sebep olur. Ölen ayıyı yer” (Eren, 2001, s. 25).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 45

Kızgın Bildircıncağız/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir kaz, bir leylek, bir kuğu ve bir bildircin birlikte yaşarlar ve işleri bildircina gördürürler. Bildircin bu durumdan kurtulmak için kaçır. Leylek ve kuğu bildircini getirmek için giderler fakat geri getiremezler. Bildircin kaçıp gider” (Gökçimen, 2000, s. 20).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 46

Açgözlü İt/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Günlerin birinde açgözlü bir it sokaktan büyük bir kemik bulur ve diğer köpeklerin çekip almalarından korkarak uzaklara götürüp rahatça yemek ister. Kaçtıkça kaçarak şehrin dışındaki bir çayın yanına gelir. Burada yemeyi gözü kesmez; çayın öbür tarafına geçmek ister ve köprüye gelir. Nehirde berrak bir su akmaktadır. Köprüden geçerken suyun içinde kendisine benzer bir köpeğin bir kemiği dişlediğini görür. “Vay! Şu pis köpeğin alıp gittiği kemik benimkinden büyükmüş! Şunu çekip alıvereyim” diye düşünür ve hırsla kapılıp kuvvetle havlar. Ağzını açar açmaz kemik suya düşer (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 112-113).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 47

Aslan, Geyik ve Tilki/Kazakistan

1. Olay Örgüsü:

“Aç bir aslanın kovaladığı geyik uçurumdan atlayarak kurtulur. Tilki ile karşılaşan aslan onun dolduruşuna gelip geyiği yakalamak için uçurumundan atlayınca ölür. Tilki ölen aslanın etini yer” (Alptekin, 2003, s. 35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 48

Kaplumbağa, Geyik, Karga Üçlüsünün Dostluğu/ Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Kaplumbağa, geyik ve karga arkadaş olurlar. Bir gün geyik tuzağa düşer. Yanında olan karga tuzağı çözemez. Karga, kaplumbağanın yanına gider ve yardım ister. Karga tuzağın iplerini tek tek çözer ve geyiği kurtarır. Tuzağın sahibi gelir ve kaplumbağayı yakalar. Geyik onların önüne gelir, tuzak sahibini kendine doğru çeker ve kaplumbağayı tuzak sahibinden kurtarır (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 68-69).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 49

Kurt ile Tilki/Adana

1. Olay Örgüsü:

Yaşlı bir kurt, tilkinin yanına giderek “Ben, ne kadar gezip dolaşsam da yiyecek bir şey bulamıyorum, aç kalıyorum. Ne olur, bazı günler beni de düşün” der. Tilki beraber bir çiftçinin yanına gitmeyi ve öküzlerinden birini yemeyi teklif eder. Tilki ve kurt saban ve boyunduruğu saklar. Çiftçi bunları ararken öküzü götürürler. Bunu gören çiftçi başını taşlara vurur (Alptekin, 1991, s. 54).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 50 (TTV 2)

Azla yetinemeyen Aç Kalır/Türkmenistan

1.Olay Örgüsü

“Sülün etini çok seven bir tilki, o yıl sülünler soğuktan öldüğü için sülün etine hasret kalır. Dostu çakalın bir tavsiyesi ile bir tavuk yakalar. Yuvasına götürdüğü bir tavuk ile oynamaya başlar. O sırada yuvanın önünde asılı çan çalar. Tilki çanın sesini sülüne benzetip sesin geldiği yere giderken tavuk kaçır” (Gökçimen, 2000, s. 32).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Tilki ile Kartal (Alay, 2005, s. 59-60); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 166-167; **Muğla/Horozla Tilki** (Önal, 2011, s. 470); **Mersin/Köpek ile Tilki** (Alptekin, 1991, s. 59-60); **Bitlis/Tilkiyi Kandıran Horoz** (Eren, 2001, s. 182); **Tokat/Horoz Masalı** (Sargın, 2018, s. 767-768).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Akıllı Hile Masalı (Gültekin, 2013, s. 432-433); **Türkmenistan/Köpek ile Horozun Dostluğu** (Gökçimen, 2000, s. 97-98); **Uygur/Doğu Türkistan/Horoz ile Kurt** (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 94-95); **Türkmenistan/Maskara Olan Tilki** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 48-49); **Bulgaristan/Sabah Namazı** (Hafız, 1990, s. 347); **Azerbaycan/Tilki ile Keklik** (Alptekin, 1991, s. 32).

Tip 51

Akıllı Kurbağa/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Uzun süre pis bir gölde yaşayan kurbağaların bazıları, temiz ve berrak bir gölde yaşamak için göç edelim derler. İki gruba ayrılan kurbağalar, yaşlı kurbağaya akıl danışmaya giderler. Yaşlı kurbağa ise “Yeni göle göç ettikten sonra bir şey yemeyecek misiniz?” der. Göç ettikleri gölün de bir zamandan sonra kokacağını söyleyerek göç etmek isteyenleri vazgeçirir (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 10-13).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 52

Ayı ile Tilki/Mersin

1. Olay Örgüsü:

Arkadaş olan ayı ile tilki, yavrularına yiyecek bulmakta zorluk çekerler. Bu duruma karşılık tilki ayıya işin böyle yürümeyeceğini, onun ava gidip kendisinin yavrulara yedireceğini söyler. Tilki ayı yavruları daha çok yemek yediği için yavruların birini kayalıklardan aşağı atar. Bu durumu öğrenen ayı aynı şekilde avlanmaya devam eder. Ancak tilki ayının bir başka yavrusunu da kayalıklardan aşağı atar ve teker teker bütün yavruları öldürür. Sonunda tilki yavrularını alarak kaçıp gider (Alptekin, 1991, s. 7-8).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 53

Kurt ile Tilki/Mersin

1. Olay Örgüsü:

Arkadaş olan kurt ile tilki bir köye varırlar. Köylülerle karşılaşır ve köylülere iş aradıklarını söylerler. Köylüler de onlara tavuk ve koyun güdebileceklerini söylerler. İlk önce teklifi kabul etmeyen tilki ile kurt sonra kabul ederler ve rahata kavuşurlar (Alptekin, 1991, s. 96).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 54 (TTV 3)

Küçük Tilki/Burdur

1.Olay Örgüsü

“Bir tilkinin kuyruğu kopar ve tilkinin arkadaşları onunla küçük tilki diye alay ederler. Küçük tilki arkadaşlarının alay etmesine dayanamaz ve onlara bir oyun oynamak ister. Armut toplama bahanesiyle arkadaşlarını armut ağacına çıkarttırıp düşmemeleri için kuyruklarını ağacın dallarına bağlattırır. Küçük tilki, armut ağacının sahibi geliyor bahanesiyle arkadaşlarının ağaçtan düşüp kuyruklarının kopmasına neden olur. Armut ağacının sahibinin gelmediğini, bunun küçük tilkinin bir oyunu olduğunu öğrenen tilkiler; yaptıklarına pişman olurlar ve küçük tilkiden özür dilerler” (Dalğar, 2010, s. 7).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Küçük Tilki (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 214); **Isparta/Tilkiyle Eşek** (Göde, 1997, s. 165); **Muğla/Tilki ile Ayı** (Demircioğlu, 1934, s. 81-82); Denizli/Güçük Kuyruklu Tilki (Arslan, 2008, s. 222).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Tülkü ile Canavar (Köktürk, 1996, s. 62); **Türkmenistan/Şakayı Kapan Sahibi Geldiğinde Görürsün**; (Gökçimen, 2000, s. 154-155); **Uygur/Doğu Türkistan/Kurnaz Tilki** (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 8-9); **Kırgızistan/Tilki ile Kurt** (Dalkara, 1997, s. 40); **Kumuk/Tilki-Tilki-Tüyü Altın!** (Zengin, 2002, s. 14-19); **Kazakistan/Tilki ile Maymun** (Alptekin, 2003, s. 107-112); **Azerbaycan/Kurt ile Tilki** (Alptekin, 1991, s. 97); **Özbekistan/Leylek, Tilki ve Kurt** (Saçkesen, 2010, s. 676-679).

Tip 55**Tilki ile Tavşan/Kazakistan****1. Olay Örgüsü:**

“Bir tilki bir tavşanı yemek için daha önce yaptıklarından pişmanlık duyduğunu anlatır. Tavşan, tilkinin sözlerine ve pişmanlığına inanılmayacağını bildiği için oradan hızla uzaklaşır” (Alptekin, 2003, s. 32-33).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 56**Bit, Pire ve Tahtabiti (Tahtakurusu)/Muğla****1. Olay Örgüsü:**

Tahtakurusu ile pire, biti kıskanırlar ve derler ki: “Biz karnımız acıktığı zaman insanların üstüne üşeriz. Karnımızı doyurunca da oradan ayrılırız. Bit öyle mi ne kadar aç gözlü.” Tahtakurusu ve pire, biti korkutmaya karar verirler. İlk defa gittiklerinde “silkici” geldi derler. Bit ise umursamaz. Ardından “kırıcı” ve “kaynatıcı” geldi derler. Bit yine umursamaz ve “Yurdumda yuvamda rahat öleyim” der (Demircioğlu, 1934, s. 99-100).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 57

Kırk Kelleli Yılan/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Ormanda birinin kırk kellesiyle bir kuyruğu, diğerinin bir kellesiyle kırk kuyruğu olan iki yılan yaşar. Günlerden bir gün ormanda yangın çıkar. Kırk kuyruklu yılan kaçmaya başlar ancak diğer yılan kelleleri anlaşılamadığı için kaçamaz. Kırk kuyruklu yılan kurtulur, diğeri ise bir karara varamayıp yanıp ölür (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 58-59).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 58

Oğlak/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Ağaç kabuğunda yaşayan bir oğlağın yanına kurt gelir ve başında parlayan şeyin ne olduğunu sorar. Oğlak da ayıyı ve kurdu öldüren kılıç olduğunu söyler. Kurt altında sallananın ne olduğunu sorunca oğlak, onun, ayı ve kurdu öldürdükten sonra böbrek ve dalaklarını doldurduğu kese olduğunu söyler. Kurt, oğlağın ağzında sallanan şeyin ne olduğunu sorunca oğlak, onun da ağzını sildiği havlu olduğunu söyler ve sonra “açıl, açıl!” diyerek ağaç kabuğundan evini ikiye ayırır ve sizi de ikiye ayırırım diye kurdu korkutup kaçıtır. Korkan kurdu gören ayı durumu sorar. Halatla birbirimize bağlanıp gidelim şu oğlağa diye yine gelirler. Aynı sual- cevap tekrarlanır. Ayı ve kurt kendilerini kovalayan oğlaktan kaçarken ipin diğer ucundaki kurt korkuyla kendini ısırır ve ayı da çekiştirince ölür. Oğlak, ölen kurdu evinin önüne koyar. 7 kurt çalıp söylerken oğlağı görüp yemek isterler ama oğlak şarkıyla yedi tane içerde bir tane dışarıda kurt öldürdüğünü söyler. Giden kurtlar geri gelmez. Kalan ikisi kaçarken buzun üstünde gidince onları kovalayan oğlak: “Çizme bağcığım parçalandı artık başka adileri ayırıp yerim” der ve yatar (Aça, 2007, s. 477-479).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 59

Porsuk Neden Gizli Yaşar?/Kumuk

1. Olay Örgüsü:

“Bir ağaçlıkta yaşayan porsuk, ayı, domuz, kurt ve tilki toplantı yaparlar. Bu toplantıda porsuk diğer hayvanlardan daha akıllı olduğunu iddia eder. Diğer hayvanlar da porsuğun bu dediğine inanırlar. Bir gün hayvanlar ormanda yiyecek bulamazlar ve porsuğa gidip sorarlar. Porsuğun yanına giden ayı durumu porsuğa sorar. Porsuk ise ‘Bugün zamanım yok, yarın gelersen söylerim.’ der. Ardından kurt, tilki ve domuz porsuğun yanına giderler. Porsuk da ayıya söylediği gibi yarın gelmelerini söyler. Ertesi gün olduğunda hayvanlar porsuğun yanına giderler. Yalan söyleyen porsuk in kazar, oraya saklanıp dışarıya çıkmaz ve yine yarın gelmelerini söyler. Bu nedenle dolaydır ki, porsuk gece avlanır, gündüz ininden çıkmaz” (Zengin, 2002, s. 27-29).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 60

Kurtları Korkutan Keçi ve Koyun/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir adamın keçisi ve koyunu kesilmekten kurtulmak için evden kaçarlar. Yolda bir kurt kellesine rastlarlar ve bunu çuvala koyup yanlarına alıp götürürler. Bunlar yola devam

ederken önlerine bir kurt sürüsü çıkar. Kurtlar keçi ve koyunu yemek isterler. Keçi ve koyun kurt kellesini gösterip kurtları korkuturlar” (Gökçimen, 2000, s. 15).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 61

Tavasyon/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“Üç yavru annesi olan çakal, günün birinde bir dükkâna girer ve sevdiği yiyecekleri yer. Bu durumu öğrenen dükkân sahibi, dükkanına gizlenir. Çakal tekrar dükkâna geldiğinde orada bekçi olduğunu anlar ve yakınında bulunan bir boyacı dükkanına girer. Çakal orada bulunan boya küplerine girince, kendi aksini bir gölde görür ve kendini hayvanların padişahı olduğunu zanneder. Kaplanı da kandıran çakala bütün hayvanlar aylarca hizmet ederler. Çakalın boyası geçince, hayvanın kimliği ortaya çıkar. Bu durumu anlayan kaplan çakalı öldürür” (Alptekin, 2002, s. 64).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Samurun Padişah Oluşu (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 84-87).

Tip 62

Karga ile Tilki/Kazakistan

1. Olay Örgüsü:

“Tilki ile dost olan karga, dostunu güldürmek için inek sağan bir hanımın üzerine konar. Kargayı gören kadının kocası, kargayı öldürmek isterken, hanımını öldürür. Tilki de bu olaya güler. Tilki, kargaya: ‘Ölmem için de beni korkutur musun?’ der. Karga, tilkinin sözünü kabul eder ve: ‘Ben gözünü aç deyinceye kadar açma.’ der. Bir süre giden ikiliden karga tilkiye ‘Gözünü aç!’ dediğinde kendisini avcılarının ortasında bulur. Avcılardan kaçan tilki bir müddet sonra karga ile karşılaşır ve ‘Korkut dediysem böyle de korkut demedim. Ben seni yiyeceğim.’ der ve karganın üzerine atlar. Bu sırada da karganın kuyruğu kopar” (Alptekin, 2003, s. 31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Bıldırcının Aldattığı Tilki (Gökçimen, 2000, s. 111-113).

Tip 63

Tilkiyle Eşek/Isparta

1. Olay Örgüsü:

“Tilkiyle eşek arkadaş olurlar. Tilki, eşiği kavak bahçesine götürür. Kavakları kemiren eşek anırmaya başlar. Gelen bahçe sahibi eşiği döver. Tilki, eşiği mısır tarlasına götürür. Mısırları yiyen eşek anırmaya başlayınca, bahçe sahibi gelir ve eşiği döver. Tilki, eşiği üzüm bağına götürür. Üzümleri yiyen eşek yine anırınca, bağ sahibinden de dayak yer. Eşiğin vaziyetini gülerek seyreden tilki ‘Huylu huyundan vazgeçmez’ der ve oradan uzaklaşır” (Göde, 1997, s. 16).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 64

Filden İntikam Alınması/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Keyfine düşkün bir fil, bir ormanı kendine mesken edinir. Üstünde yuvası bulunan kumrunun ağacına sürtünüp, kumrunun yumurtasını düşürtüp kırar. Kumru bu duruma üzülür. Filden kurtulmak için sırasıyla kurbağa ve arıdan yardım ister. Kurbağa ve arının yardımıyla, fili kuyuya düşürüp filden kurtulurlar” (Gökçimen, 2000, s. 29).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 65 (TTV 5)

Ayı ile Tilki/Adana

1.Olay Örgüsü

“Ayı ile Tilki arkadaş olurlar, beraber yiyip içerler. Ayı gittiği yerden uzun süre gelmeyince, tilki bunun yedi yavrusunu yer. Tilki kaçıp bir değirmene varır. Peşinden gelen ayıya değirmenciligi öğretirken, bunun kuyruğunu koparır. Tilki biraz daha gidince, kendisini kovalayan ayıya hamur yağurmayı öğretmek için dama çıkar. Yukarıdan ayının üzerine kül döker. Tilki ayıya sepet örmeyi öğretmek için, onu sepetin içine oturtup her tarafını kapatarak bir kayadan aşağıya yuvarlar. Aşağıda çamaşır yıkayan kadınlar, yuvarlanıp gelen sepete ‘tokaçla’ vurarak ayıyı öldürürler. Tilki de kurtulup ormana kaçır” (Şimşek, 2001, s. 114).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Bolu/Tavşan ile Tilki (Karasu, 2002, s. 182-183); **Amasya/Gelin ile Tilki** (Göde, 2011, s. 182-183); **Manisa/Kurnaz Tilki** (Tunç, 2008, s. 134-135); **Muğla/Tilki ile Tavşan** (Önal, 2011, s. 469); **Kars/Gurtnan Tülkünün Nağlı** (Arslan, 2000, s. 364-365); **Denizli/Kuyruğunu Gümüşleten Tilki, Sepet Ören Tilki** (Tuğrul, 1969, s. 206-207, 207); **Muğla/Gelin ile Çakal** (Demircioğlu, 1934, s. 97-98).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Yedi Kurt ile Kurnaz Tilki (Dilek, 2003, s. 272-275); **Kazan-Tatar/Sağlıklı Hasta Taşır** (Gültekin, 2013, s. 423-424); **Azerbaycan/Tülkünün Keleyi** (Köktürk, 1996, s. 62-63); **Bulgaristan/Kurtla Tilki** (Hafız, 1990, s. 357-358); **Kumuk/Tilki-Tilki-Tüyü Altın!** (Zengin, 2002, s. 14-19); **Kırım-Tatar/Akıllı Kirpinen Ayneci Tilki** (Bayraktar, 1997, s. 58-73).

Tip 66

Aklın Varsa Dost Kazan/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir gayın, avlanmak için dışarı çıktığında tazi ve köpeğe rastlar ve dost olurlar. Çölde bir kurt görürler ve onu takip edip, bir inde sıkıştırırlar. Türlü hilelere başvurmalarına rağmen kurdu inden çıkaramazlar. Kurt bu durum üzerine, köpek ve tazının kendisini kovalamasına öfkelenmediğine ancak gayınının kendisini kovalamasını anlayamadığını söyler” (Gökçimen, 2000, s. 123).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 67

Uyanık Kurt/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Bozkırda aç aç dolaşan kurtlar içlerindeki en zeki kurda kızıp ondan yemek bulmasını isterler. Eğer yiyecek bulamazsa onu yiyeceklerdir. Zeki kurt, bozkırın sonunda atlar var, deyip kurtları oraya götürür. Atları gören kurtlara da hangi atı yiyeceklerini gösterir. Gösterdiği at kemikleri sayılan, dört yaşında kızıl bir attır. Kurtlar, zeki kurdu dinlemez ve onu aptallıkla suçlarlar. En semiz atı yakalayıp yerler. Zeki kurt oradan hemen kaçmalarını yoksa öleceklerini söyler. Diğer kurtlar buna da inanmazlar ama çok geçmeden atlı insanlar, kurtları yakalamaya gelir. Bilge kurt, yuvarlak kara ata binen eri görünce diğerlerine, atın bacakları kısa olduğu için, yokuş aşağı koşmalarını söyler. Kızıl doru atı görünce de yokuş yukarı koşmalarını söyler. Ama arkadan gelen az önce yemelerini söylediği atın binicisi onlara yaklaşırken bilge kurt: “Az önce bu atı yiyin dedim. Genç kısrağın yavrusudur ve tepe- yokuş demeden koşar bu şimdi öldük!” der. Zayıf kızıl ata binen er yetişip tüm kurtları öldürür (Aça, 2007, s. 486-487).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 68

Koyunun Ayıya Oyunu/Trabzon

1. Olay Örgüsü:

“Ayı, ağılın kenarında yatan zayıf bir koyunu yakalar. Koyun, zayıf olduğunu söyleyerek ayıdan iki ay sonra gelmesini ister. İki ay sonra gelen ayı, köpeklerden dolayı ağılın ortasında yatan koyuna ulaşamaz. Kenara gelmesini istediği koyun ise hem tavlandığını hem de akıllandığını söyleyerek ayıyı geri çevirir” (Akgün, 2000, s. 18).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 69 (TTV 6)

Tilki, Kurt ve Eşek/ Gagauz

1.Olay Örgüsü

“Bir gün yük taşıyan gemi kıyıya yanaşır. Gemiciler kıyıdaki meyhaneye gider. Su içmek için gelen tilki, kurt ve eşek yiyecek bulmak umuduyla gemiye girer. Gemide uyuyup kalan birbirinden habersiz üç hayvan, sabah olunca bir araya gelir. Gece çıkan kuvvetli rüzgâr, gemiyi denizin ortasına sürüklemiştir. Aradan üç gün geçer. Aç ve susuz kalan hayvanlar, aralarında günahı çok olanı yemek için karar alırlar. Tavuk aşırın tilki ile koyun boğazlayan kurt, birbirini bağışlayarak tarladan lahana yaprağı koparıp yediğini söyleyen eşiği suçlu bulurlar. Eşek ayağındaki çiviye çıkarmalarını, öbür dünyaya topal ayakla gitmek istemediğini söyleyerek tilki ve kurdu kandırır. Çiviye çıkarmak için yaklaşan kurt, eşiğin tekmeleri ile suya düşer. Tilki de korkudan sesini çıkartamaz. Rüzgâr gemiyi kıyıya yaklaştırır, eşek çıkar iki çocuk ile karşılaşır. Çocuklar, eşiği ot vererek besler. Çocuklar bundan sonra eşiğin sahibi olur” (Uçkun, 2003, s. 110-111).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Ayı ile Tilki (Alptekin, 2002, s. 211-213); **Ankara/Tilki** (Demir (Şimşek), 1995, s. 167-168); **Iğdır/Tilki ile Gurt** (Aydın, 2012, s. 331-332); **Kastamonu/Ayı, Kurt, Tilki** (Atlı, 2011, s. 234-235); **Muğla/Kurnaz Tilki ve Ayı** (Önal, 2011, s. 476-479); **Denizli/Ayı ile Tilki** (Arslan, 2008, s. 219-222); **Kars/Tülkü, Canavar, Ayı** (Arslan, 2000, s. 366); **Trabzon/Ayı ile Tilkinin Arkadaşlığı** (Akgün, 2000, s. 141-143).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Ayı ile Tilki (Gültekin, 2013, s. 424-428); **Azerbaycan/Tülkü ile Gurd** (Köktürk, 1996, s. 64-65); **Gagauz/ Tilki, Kurt ve Eşek** (Uçkun, 2003, s. 396-399); **Türkmenistan/Tilki ve Kurt** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 90-93); **Kumuk/Tilki, Kurt ve Ayı** (Zengin, 2002, s. 29-31).

Tip 70

Kurt ile Üç Öküz/Gaziantep

1. Olay Örgüsü:

Gür bir çayırılıkta biri beyaz, biri siyah, diğeri de kırmızı olmak üzere otlayan üç öküzle bir kurt musallat olur. İlk önce siyah öküzle yaklaşır. Diğer öküzleri “Şu siyah öküzün rengi, ne kadar çirkin, burada sizin güzelliğinizi bozuyor. Eğer isterseniz icabına bakayım.” diyerek kandırır. Üç beş gün sonra kırmızı öküzün yanına gelir ve ona beyaz öküzün beyaz olduğu için gururlandığını söyleyerek kırmızı öküzü kandırır. Beyaz öküzü yer. Ardından kırmızı öküzle “Şu güzelim otlar, burada dururken, onları beğenmez, çiğnersin ha?” diye bahane uydurarak onu da yer (Alptekin, 1991, s. 83-84).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Ayı ile Üç Kurdun Arkadaşlığı (Alay, 2005, s. 163-164).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 71

Kıskanç Öküz/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Türlü hayvanların otladığı geniş bir yayla vardır. Oradaki hayvanlar birbirlerini kıskandığı için birbirleriyle geçinemezler. Bir öküz, benim yiyeceğim otu yiyorsun diye koyunu kovmak ister. Öküz koyunu toslamaya başlar ve sonunda bağırsaklarını çıkarıp

karıştırır. Üç kurt gelir, bu sırada öküzü kaçar ve koyun kurtlara yem olur. Yaylanın diğer ucuna gelen öküz, bir at ile karşılaşır. Kışkanan at öküzü kışkanır ve öküzün ayağını kırar. O sırada deminki iki kurt gelir ve öküzü oracıkta yer (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 22-25).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 72

Kör Asasını Bir Kez Çaldırır/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Bir tilki vardır. Bu tilki sürekli tavuk eti yer. Artık karga eti yemek ister. Bu yüzden kargaların çok geçtiği yere gider ve ölü gibi yatar. Bu arada iki aptal karga kavga etmeye başlar. Tilki iki tilkiden birini yakalar. Aldandığını anlayan karga gözlerini yumup başını sallar ve: “Beni hileyle tuttun. Beni bu şekilde haram bir şekilde yemene üzülüyorum.” der. Karga, tilkiye hile yaparak ağzından kurtulur. Bu durumu kendine yediremeyen tilki, yine aynı yolda ölü gibi yatar ve tekrar bir karga yakalar. Yakalanan karga, tekrar aynı numarayı yapmak ister fakat tilki: “Kör asasını çaldırır, bu sefer kaçamasan gerek” diyerek kargayı yer (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 62-65).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 73

Tavşan/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Bir ak tavşan total taklidi yapıp bir lamanın yoluna yatar. Lama gelince tavşan topallar. Lama da tavşanı yakalamak isteyince tavşan hızla kaçır. Lama yetişmek için sırtındaki yükünü, gömleğini ve pantolonu çıkarır ama yine yetişemez. Ak tavşan geriye dönüp lamanın bıraktıklarını alır. Yükün içinde tulumda şıvaga bulur. Çok lezzetli bulup yerken bir kaplana rast gelir. Kaplan, tavşana neden bir gözünü kapatıp yattığını sorunca tavşan da kendi gözünü yediğini ve lezzetinden böyle yattığını söyler. Kaplan da merak eder kendi gözünü çıkarttırır ve tavşan ağzına göz diye şıvaga verir. Gözünün çok lezzetli olduğunu düşünen kaplan öteki gözünü de çıkarttırır. Tavşan yine kaplana şıvaga verir. Kör kalan kaplan tavşanın yanında yatarken bu defa kurt gelir aynı şekilde kurt da kör kalıp yatar. Bu sırada gelen tilkiyle de aynı şeyler tekrarlanır. Tavşan üçünü de kör ettikten sonra zıplayarak oradan uzaklaşırken yolda yoksul bir ihtiyara rastlar ve ilerde gözleri kör kaplan, kurt ve tilki olduğundan bahseder. İhtiyar da gidip onları öldürür (Aça, 2007, s. 474-475).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 74

Tilkinin Aldattığı Çakal/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Geçimini tavuk alıp kuluçkaya yatırıp kazanan bir kocakarı vardır. Bir çakal kocakarının kümesindeki semiz tavuğu alıp kaçır. Kocakarı çakalın arkasından “Vah, evi yıkılası çakal. Bu civcivi yetim koyup analarını alıp gidiyor.” der. Çakal ağzında

tavukla kaçarken bir tilkiye rastlar. Tilki tavuğu tartma bahanesiyle tavuğu alır ve yer. Böylece tavuk çalan çakal, tilkiye aldanıp aç kalır (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 78-79).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 75

Fare ile Kurbağa/Mersin

1. Olay Örgüsü:

Arkadaş olan fare ile kaplumbağa bir bahar mevsiminde gezmeye çıkarlar ve bir ırmağın kenarına gelirler. Kaplumbağa fareyi ırmaktan geçirirken bir şeytanlık düşünerek suyun dibine ilerler ve fare boğulur. Fare kaplumbağanın ayağına bağlı olduğu için farenin ölüsü kaplumbağanın sırtında kalır. Bunu gören kartal, kaplumbağayı yakaladığı gibi bir dağın tepesine götürür ve ikisini de yer (Alptekin, 1991, s. 47).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 76

Kurt ile Tilkinin Üzüm Yemesi/Van

1. Olay Örgüsü:

“Bahçıvan, her gün üzümlerini yiyen tilkiyi yakalamak için tuzak kurar. Tilki, kendisi için hazırlanan tuzağa kurdu düşürür, dayağı kurt yer. Tilki, su içmek için indiği kuyudan bir türlü çıkamaz. Su içmek için kuyunun başına gelen kurdu tekrar kandırır, kuyudan kurtulur. Tilki, değirmende karnını doyurup gittikten sonra bu defa değirmene kurt gelir. Değirmenci de kurdu pervanelerin arasına atar. Tilki ile kurt son kez çayırdaki karşılaşılır. Tilki: ‘Şu atın nalını dişinle çek, atı sana vereyim.’ der. At bir tekme vurunca kurt ölür” (Önay, 1995, s. 24).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 77

Sofu Soğan Yemez Balsa Kabuğunu Bırakmaz/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Fareler bir araya gelip, kediden korunmak için inden çıkmamaya karar verirler. Kedi fareleri dışarı çıkarmak için sofuyu söylediği söyleyip, onlara imamlık eder. Namaz kıldırırken bir bir fareleri yiyip bitirir” (Gökçimen, 2000, s. 146-147).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Batı Trakya/Kedi ile Fare (Alptekin, 1991, s. 85).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 78

Sıçanların Meclisi/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Günün birinde sıçanlar, kediye nasıl karşı koyalım diyerek meclis kurarlar. Çeşitli görüşler belirtirler. En sonunda kedinin boynuna çingirak takmaya karar verirler. Ancak çanı kedinin boynuna kimin takacağını bulamazlar (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 44-45).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 79

Hiyleger Tülkü/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Ovçu Pirim, tavuklarının yarısını yiyen tilkileri -biri hariç- baltayla öldürür. Derilerinin içine saman doldurup duvara asar. Ovçu Pirim, o tek tilkiyi, içi doldurulmuş tilkilerin arasına saklandığı için bir türlü yakalayamaz. Dikkatli bakınca tilkiyi fark eder ve yakaladığı gibi yere çarpar. Tilki kendisini ölmüş gibi gösterir. Önce yemek yiyip sonra tilkinin derisini yüzmek düşüncesindedir, ancak yemekle meşgul olurken tilki kaçıp gider. Ovçu Pirim çok pişman olur” (Köktürk, 1996, s. 76).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Hilekâr Tilki (Alptekin, 1991, s. 150-151).

Tip 80

Kurnaz Tilki/Düzce

1. Olay Örgüsü:

Bir tilkinin “kurnaz tilki” adında küçük bir yavrusu vardır. Yolda gezerken bir civciv yavrusuna rastlar. Onu çuvalına koyar. Bir müddet sonra civciv çuvalı delerek kaçar ve çuvala taş doldurur. Eve gelen kurnaz tilki, annesinden suyu ısıtmasını söyler. Çuvalın içindeki taşları sıcak suya boşaltırlar ve oracıkta her ikisi de ölür (Alptekin, 1991, s. 63).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 81

Kuyruğunu Cezalandıran Tilki/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Tilki bir gün kırdan avlanmak için dolaşırken köpeğiyle gezen avcılarını görür ve kendisini yakalaması için salınan köpeklerden kurtulur. Bir ine giren tilki, kurt ile inin ağzında beklemeye başlar. Ardından tilki gözüne, kulağına, burnuna, bacaklarına ve kuyruğuna sorular sorar ve gözüne, kulağının, burnunun, bacaklarının verdiği cevaplardan memnun kalır. Ancak kuyruğunun verdiği cevaptan memnun kalmaz. Tilki de kuyruğunu cezalandırmak için inden dışarı sallır. Köpekler tilkinin kuyruğundan tutar ve tilkiyi parçalarlar” (Dalkara, 1997, s. 37-38).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 82

Deve ile Tilki/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

Bir deve yoldan geçerken bir tilki ile karşılaşır. Tilki deveye “Seni, eninde sonunda yiyeceğim.” der. Deve tilkinin evinin yakınlarında ölü numarası yapar. Tilki de devenin öldüğüne inanır ve kuyruğunu kuyruğuna bağlar. Diğer hayvanların yemesinden korktuğu için farklı bir yere götürmeye çalışır. Deve hareket eder ve ormanda gezinmeye başlarlar. Deve ile tilki bir kurtla karşılaşır. Tilkinin haline gülerek kurt nereye gittiklerini sorar. Tilki de “Devenin eteğini tuttum bakalım nereye” der (Alptekin, 1991, s. 53).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 83

Tilki ile Ayı/Adıyaman

1. Olay Örgüsü:

Bir tilki ormanda dolaşırken, bir ayının at ölüsü yediğini görür. Ayının yanına vararak “Ne zaman görsem sen at yiyorsun, bu atları nasıl yakalıyorsun?” diye sorar. Ayı tilkiye, Atın kuyruğunu kendi kuyruğuna bağlaması gerektiğini söyler. Bunu yapan tilki atı yakalayamaz. At ile tilki ormanda bir müddet koşar. Sonunda kuyruklar çözülür. Tilki de bir daha başkasının sözüne güvenip iş yapmayacağına yemin eder (Alptekin, 1991, s. 52).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 84

Tilki, Horoz ve Ördek/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

Arkadaş olan horoz ve ördek yiyecek aramaya çıkarlar. Yanlarına bir tilki gelir ve mısır ikram etmek için evine götürür. Eve gittiklerinde horozu vakitli vakitsiz öttüğü, ördeği ise eli kınalı olduğu, başında yeşil bir sarıkla dolaştığı için yer ve üç gün üç gece aralıksız uyur (Alptekin, 1991, s. 61-62).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 85

Cırcır Böceği ile Karınca

1. Olay Örgüsü:

Bütün vaktini ağaç başlarında saz çalıp türkü söyleyerek geçiren bir cırcır böceği vardır. Bu cırcır böceği annesinden karıncanın kızını istemesini söyler. Kızı istemeye giden karınca ve annesi olumsuz cevap alır (Alptekin, 1991, s. 48-49).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 86 (TTV 4)

Kurnaz Tilki/Bingöl

1.Olay Örgüsü

“Tilki, kaplumbağa ve sıçan arkadaş olup birlikte tarla ekmeye karar verirler. Tilki; sırasıyla tarla sürme, ekme, sulama ve ekin biçme zamanında onları kandırır. Paylaştırma zamanı gelince de kendi aralarında yarış yapıp birinci gelenin istediğini almasını teklif eder. Yarışta tilkinin ayağına diken batıp geride kalınca kaplumbağa ve sıçan ondan önce gelip buğday ve kepeği alırlar, ona da kalan samanı savurunca yalnızca iki buğday tanesi kalır. Tilki iki buğday tanesini bir torbaya koyup içine de hava üfleyip torbayı şişirip değirmenciye verir, ertesi gün de gidip torbasını alıp yola koyulur ve bir köye misafir olur. Misafirlik sırasında tilki, torbasını kullanarak gözüne kestirdiği koçu alır gider, bir diğer köyde de bu koçunun evin gelini tarafından kesildiğini söyleyerek koçuna karşılık köylülerden gelini alıp yoluna devam eder. Tilki yolda rastladığı çobana, torbasını emanet edip su içmeye gidince çoban, torbada gelinin olduğunu görür. Gelin ona olanları anlatınca çoban, onu oradan çıkarıp yerine azgın köpeğini koyarak torbayı tilkiye verir. Tilki, yolda sırtının ıslandığını fark edince torbayı açıp içindeki köpeği görerek, çobanın kendisini aldattığını anlar. Böylece tilki, köpeğin hışmına uğrayarak cezasını çeker” (Alay, 2005, s. 59-60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Kurnaz Kaplumbağa (Alptekin, 2002, s. 210); **Ankara/Arslan ile Tosbağa** (Demir (Şimşek), 1995, s. 167); **Bahkesir/Tilki, Kısıkcı ve Tosbağa** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 203-205); **Zonguldak/Kuyruksuz Tilki, Tilki ile Tosbağa** (Bekdik, 2014, s. 188, 189); **Isparta/Tilki, Kurbağa, Kene** (Göde, 1997, s. 168); **Muğla/Tilki, Kaplumbağa ve Yengeç** (Önal, 2011, s. 484); **Konya/Ayı ile Tilki** (Boratav, 2015, s. 35-37); **Denizli/Garba’nan Dilki** (Arslan, 2008, s. 266); **Muğla/Tilki, Yengeç, Kaplumbağa** (Demircioğlu, 1934, s. 62-63).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Tilki, Kaplumbağa ve Kene (Karadavut, 2006, s. 136); **Uygur/ Doğu Türkistan/ Üstünü mü Alırsın Altını mı?** (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 54-55);

Türkmenistan/Müşterek Ekin (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 74-75);
Kazakistan/Tilki, Kurbağa ve Kene (Alptekin, 2003, s. 90-94).

Tip 87

Tilkiden Arkadaş Olursa/Trabzon

1. Olay Örgüsü:

“Tilki, ayıyı yüksek bir kayanın üzerinde korkutmak suretiyle aşağı düşürmek ister. Yüreği ağzına gelen ayı, tilkiyi tutup iyice bir sıkar. Tilki şaka yaptığını söyler. Ağaçtan inerken tilkinin söylediklerini yapınca aşağı düşüp ölür. Amacına ulaşan tilki, ayıyı akılsız kafasından yemeye başlar” (Akgün, 2000, s. 16).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 88

İhtiyar Pars/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Yaşlı ve hasta olan pars kovuğunda yatarak kendini ziyarete gelen hayvanları bir bir yer. Bir gün tilki parsı ziyarete gelir. Ama içeri girmez. Hileyi fark eder ve geri döner” (Gökçimen, 2000, s. 9).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Tilki ile Aslan (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 46-47);
Türkmenistan/İhtiyar Arslan (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 36-37); **Kazakistan/Aslan ile Tilki** (Alptekin, 2003, s. 123-124).

Tip 89 (TTV 7)

Eşek, Kaz, Serçe/Gaziantep

1.Olay Örgüsü

“Bir tarlaya eşek arpa, serçe mentir tohumu, kaz buğday ekerler. Ekinler büyüdüktan sonra paylaşacaklardır. Ancak eşek, onlardan önce gelerek hepsini yer. Eşek suçu üzerine almaz. Suçluyu tespit etmek için kendi kendilerini Alleben deresine atmaya karar verirler. Serçe ve kaz kurtulur, eşek boğulur. Hak yerini bulur” (Köksel, 1995, s. 54-55).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 90

Rahvan Kulun/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Zayıf bir kulun at, otlarken bir kurt onu yemek için gelir. Kulun da beni yersen yersin ama ben rahvan biriyim. Beni rahvanken ye, der. Rahvanı anlamayan kurt, kulunun sırtına biner. Kulun rahvan yürüyünce kurt uyur ve kulun da o uyurken kurdu sırtından atıp otladığı yere geri döner. Kendi kendine kızan kurt yine kulunu bulur ve bu defa kulun yorgalayıp giderken beni ye, der ve aynı şeyler tekrar yaşanır. Kurt uyanıp da kendini yalnız bulunca yine: “Ben rahvan-yorga ata binecek saygın biri miyim?” diye söylenir ve kulunu tekrar bulur. Kulun bu kez de tırısı giderken kendisini yemesini söyler. Aynı şeyler tekrarlanır ve kurt tekrar kulunu bulunca kulun, ayağındaki yazıyı okuyup da kendisini yemesini söyler. Ayağına yaklaşan kurdu teper. Kurt ölürken: “Yazı okuyabilir yazıcı mıyım? Tutup yeseydim keşke!” der (Aça, 2007, s. 483-484).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 91 (TTV 8)

Keçi ile Kurt/Bolu

1.Olay Örgüsü

“Yedi oğlağı olan bir keçi otlamaya giderken yavrularına kapıyı kimseye açmayın, diye tembih eder. Keçinin evden gittiğini gören kurt oğlaklara hile yaparak üçüncü seferinde kapıyı açtırır. Eve giren kurt altı oğlağı yer, kapının üstüne saklanan oğlağı göremez. Kapının üzerine saklanan oğlak, annesi gelince olup biteni annesine anlatır. Keçi evin ortasına bir ateş yakar, ateşin üstüne kaba minderleri yerleştirir. Keçi, ölen oğlakların kemikleri sıyırması için kurdu davet eder. Akşamleyin kurt keçinin evine gelir ve kaba minderin üzerine oturur. Oturur oturmaz ateşin içine düşüp yanar” (Karasu, 2002, s. 31-32).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 168); **Bolu/Hain Kurt/Keçi ile Kurt** (Karasu, 2002, s. 171-172, 173-175); **Van/Keçi ile Üç Yavrusu, Hengilog Mengilog Zengilog, Şangılı Şuguli** (Önay, 1995, s. 225-227, 228-229, 230-231); **Iğdır/Geçiyen Gurt** (Aydın, 2012, s. 330); **Zonguldak/Kurt ile Koyun** (Bekdik, 2014, s. 190-191); **Kastamonu/Kurt ile Keçi** (Atlı, 2011, s. 236-237); **Adana/Tüm Tüm Tümencik** (Şimşek, 2001, s. 492-493); **Trabzon/Ayı ile Keçinin Yavruları** (Akgün, 2000, s. 151-152); **Muğla/Çakalla Kuzu** (Önal, 2011, s. 472-473); **Muş/Kalkalisk İle Belbelisk** (Yavuz, 2006, s. 188-189); **Van/Gıdğıdğ Mecmecğ Arpacıh Torbacıh** (Kasımoğlu, 2010, s. 333-334); **Kars/Şangulum, Şungulum, Garaca Dıngılm** (Arslan, 2000, s. 367-368); **İstanbul/Üç Tavşan** (Tezel, 1938, s. 97-99); **Adıyaman/Kurt** (Doğan, 2006, s. 258-259); **Balıkesir/Koyunla Çakal** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 208-209); **Konya/Şengil ile Mengil** (Karakuzu, 1997, s. 143).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Keçi ile Kurt (Gültekin, 2013, s. 435-438); **Azerbaycan/Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm** (Köktürk, 1996, s. 64-65); **Irak Türkmen/Title Bitle** (Murad, 2005, s. 269); **Kumuk/Engiliğim, Sengiliğim Kapıyı Aç!** (Zengin, 2002, s. 10-12); **Türkmenistan/Beş Oğlaklı Keçi** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 16-19); **Azerbaycan/Şengülüm, Şüngülüm, Mengülüm** (Alptekin, 1991, s. 78-82); **Selanik/Ayşe, Fatma ve Kuzular** (Boratav, 2015, s. 32-34).

Tip 92

Kuyu İçindeki Kurbağa/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Suyu pis bir kuyuda yaşayan kurbağa “Dünyada böyle asil kuyu yok, ben fevkalade bir yerde yaşıyorum” diye kendi kendine övünür. Bir gün kuyunun başına guguk kuşu gelir ve kurbağaya kuyudan çıkmasını söyler. Ancak kurbağayı ikna edemez. Günlerden bir gün kuyuya gelen kervanlar kuyuya kovalarını salar ve bu yolla kurbağa dışarı çıkar. Kervancı kurbağayı kovadan fırlatır. Dışarıyı gören kurbağa şaşkınlık içinde yürümeye başlar. Epey yürüdükten sonra guguk kuşuna denk gelir ve “Ben bugün doğdum dostum bunca güzelliğin varlığını bilmiyormuşum” diyerek, utanır (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 88-89).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 93

İki Oğlak/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Ak oğlak ile kara oğlak sağa sola koştururken kaybolurlar ve dağın eteğinde bir tilki ile karşılaşır. Tilki onları misafirlığe davet eder. Ak oğlak ise ‘Şu tepenin üstündeki kara taşın altında kurt bekliyor.’ diyerek tilkiyi aldatmaya çalışır. Yoluna devam eden iki oğlak ve tilkinin karşısına kır yeleli bir kurt çıkar ve iki oğlağı yemeye çalışır. Buna karşın ak oğlak ‘Şu tepenin üstündeki kara taşın altında aslan bekliyor.’ diyerek kurttan kurtulmaya çalışır. Arslan çağırıyor diye oradan uzaklaşırlar. Karşlarına bir koyun sürüsü çıkar. İki oğlağı gören çoban onları evlerine geri götürür” (Dalkara, 1997, s. 33-34).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 94

İki Keçi/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Bir dere üzerine konan dar bir ağacın iki tarafından iki keçi aynı anda gelirler. İlk önce geçme kavgasına başlayan iki keçi birbirlerini itirmeye ve tolaşmaya başlarlar. Sonunda ikisi de yıkılır ve suyun içine düşüp boğulurlar (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 116-117).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 95

Öküzün Alası/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Bir tilki, çiftçiden, öküzün alasından kendisine de yapmasını ister. Çiftçi tilkiyi bağlayıp her tarafını dağlar. Karga, tilkinin intikamını almak için tarladaki tohumları toplarken çiftçiye yakalanır. Ayağı kırık bir vaziyette geri döner. Bövelek tilki ile karganın intikamını almak için tarlaya gider. Kuyruk altlarından ısırıp öküzleri kaçırmak için çiftçiye kızdırır. Bövelek tilki ile kargaya giderek nasıl aldığını anlatır” (Özcelik, 1993, s. 25-26).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Erzurum/Çiftçi ile Tilki (Alptekin, 1991, s. 94-95).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 96 (TTV 9)

Tilki ve Kuş/Hakas

1.Olay Örgüsü

“Büyük karaçamın üzerine yuva kuran bir kuş, yavrularıyla beraber yaşar. Karaçamın altından her gün geçmeyi alışkanlık haline getiren tilki, her geçişinde kuştan, bir yavrusunu kendisine atmasını ister. Tilki, yavrularını vermek istemeyen kuşu, koşarak bulutların üzerine zıplayacağını ve oradan da yuvasının üzerine düşüp bütün yavrularını yiyeceğini söyleyerek kandırır ve yavruları sırasıyla almaya başlar. Kuş, tilkinin yuvasına ulaşamayacağını, turnalardan öğrenir ve yavrularını tilkiye vermez. Tilki,

turnaları kandırarak, kendi yuvasına hapseder. Bütün turnalar bir hile ile tilkinin elinden kurtulur; ancak iki turna yuvadan kaçmayı başaramaz. Yuvada kalan iki turna da tilkiyi kandırarak, kanatlarının üstünde gökyüzüne çıkarırlar ve oradan aşağıya bırakıp tilkiyi öldürürler” (Uysal, 2014, s. 21-22).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Tilki ile Güvercinler (Atlı, 2011, s. 238-239); **Adana/Tilki ile Taktala Paşa** (Şimşek, 2001, s. 494-495); **Muğla/Kara Tavuk** (Önal, 2011, s. 474-475); **Van/Karga, Leylek ve Tilki** (Alptekin, 1991, s. 30-31).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Saksağan, Tilki ve Çekirge (Dilek, 2003, s. 321-326); **Azerbaycan/Tülkü ve Keklik** (Köktürk, 1996, s. 65); **Türkmenistan/Tuena ve Çakal** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 50-53); **Kumuk/Serçe, Tilki ve Karga** (Zengin, 2002, s. 13-14); **Kırım-Tatar/Oduncu Tilki** (Bayraktar, 1997, s. 125-133); **Azerbaycan/Tilki ve Keklik** (Alptekin, 1991, s. 32).

Tip 97 (TTV 10)

Deve

1.Olay Örgüsü

“Aslan, diğer hayvanlar oraya gidemediğinden dolayı hızlı koşan deveyi bir mektup vermesi için erkek kardeşine gönderir. Ancak deve de insanlar tarafından yakalanabilir. Tavşan boynundaki halattan çekilmesini öğütler ama devenin çanı çalar ve bekçiler uyanır. Güvercinler kapıyı çarpmalarını öğütler ama bekçiler uyanır. Tilki ise kapıyı açmalarını öğütler ve tüm yakalanmış olan hayvanlar kaçır. Hayvanların hepsi aslanın erkek kardeşine gider, mütevazi olan deve ise en arkadan gider. Aslan ilk önce deveyi, sonra da tüm diğer hayvanları yer” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 33).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 98 (TTV 11)

Dört Hayvan/Muğla

1.Olay Örgüsü

“Köyün birinde yaşlı bir eşek vardır. Sahibi, eşiği götürüp boş bir araziye bırakır. Eşek, gezinirken bir tavşana, yaşlı bir keçiye ve bir de horoza rastlar. Bunlar yaşlandıkları ve iş göremez duruma geldikleri için sahipleri tarafından sokağa atılmışlardır. Eşek, tavşan, keçi, horoz barınmak için kendilerine bir yer ararlar. Bunlar bir yerde ışık görürler ve oraya giderler, geldikleri yer kurtların inidir. Kurtların içerde saz çaldığını duyan tavşan içeri girer ve kendisinin de saz çalmak istediğini söyler. Bu sırada eşek, keçi ve horoz dışarıda bekler. Tavşan, saz eşliğinde dışarıda olanlardan bahseder ve imalarda bulunur. Tavşanın aldatmacasıyla dışarı çıkan kurtlara eşek, keçi ve horoz saldırır, kurtları dereye yuvarlar. Eşek arkadaşlarıyla birlikte burayı mesken tutar ve burada yaşamaya başlar” (Önal, 2011, s. 332-333).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 168-169); **Balıkesir/Eşek, Tilki, Horoz** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 206-207); **Iğdır/Lüleyin** (Aydın, 2012, s. 468-469); **Kastamonu/Beren Mızıkçıları** (Atlı, 2011, s. 240-242); **Muş/Şeyh Eşek** (Yavuz, 2006, s. 165-166); **Kars/Çölmeğin Nağlı** (Arslan, 2000, s. 371); **Mersin/Kurt, Tilki ve At** (Alptekin, 1991, s. 50); **Gümüşhane/Ayları Korkutan Öküz** (Alptekin, 1991, s. 146-149).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Keçi ile Koyun (Gültekin, 2013, s. 441-442); **Türkmenistan/Beş Dostun Bir Düşmanı, Eşek ile Kulanın Dostluğu, Eşek, Horoz ve Keçinin Devleri Korkutması** (Gökçimen, 2000, s. 144, 147-148, 166-167); **Kırgızistan/Aç Kurt** (Dalkara, 1997, s. 47-49); **Kırım-Tatar/Ahmak Kaşkı** (Bayraktar, 1997, s. 116-125); **Kumuk/Eşek, Keçi ve Tavşan, Buz Yığını Masalı** (Zengin, 2002, s. 14-19); **Türkmenistan/Korkana Çift Görünür** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 38-43); **Kazakistan/Aptal Kurt, Toklu Koyun, Buzağı Boğa, Oğlak Teke** (Alptekin, 2003, s. 95-97, 130-135); **Azerbaycan/Hilekar Keçi** (Alptekin, 1991, s. 64-65).

Tip 99

Tilki ile Kaplumbağa/Mersin

1. Olay Örgüsü:

Bir tilki ile bir kaplumbağa arkadaş olurlar ve beraberce değirmene buğdaylarını öğütmeye giderler. Tilki buğdayların karışacağını anlayarak hangisinin daha önce öğüteceğini sorar. Değirmenci de yaşlarını sorarak sorunu çözer (Alptekin, 1991, s. 111).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Bitlis/Tilkinin Yaşı Kaplumbağanın Akli (Eren, 2001, s. 183).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 100 (TTV 12)

Kedi ve Aslan/Muğla

1.Olay Örgüsü

Aslan yaşlandığı için ağzı açık uyur. Bunu fırsat bilen fareler aslanın ağzındaki yemek kırıntılarını yerler. Yaşlı aslan kediden fareleri yemesini ister. Ama kedi aslanın yanındaki rahatlığı görüp fareleri sadece korkutup kaçıtır. Bir zaman sonra kedinin yavruları olur. Anne kedi yavrularına fareleri yememelerini, sadece korkutmalarını öğütler. Aslan, anne kediyi bir yere gönderir. Uyarılara rağmen yavru kediler birkaç gün içinde bütün fareleri yerler. Anne kedi bir oyun düşünür. Aslan uyuduğunda yavru kediler aslanın ağzına girip kırıntıları yiyeceklerdir. Aslan kedi yavrularının birkaçını yer. Durumu anlayan aslan, kediyi evden gönderir (Demircioğlu, 1934, s. 94-96).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 101 (TTV 13)

Goca Aslan/Azerbaycan

1.Olay Örgüsü

“İhtiyar aslan orman kenarında gezerken, kediyle karşılaşır ve sen bizim soydansın, neden bu kadar küçüksün diye sorar. Kedi, insan elimden çektiklerim beni bu hale getirdi, der. İhtiyar aslan, çiftçiye kediye niye bu hale getirdin, der. Çiftçi, kedinin yerine aslanı çifte koşar, en zor yerleri sürer. Aslan, kediye ‘Kardeş sen benden de güçlüymüşsün!’ der” (Köktürk, 1996, s. 65-66).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

İsparta/Arslan ile Kedi (Göde, 1997, s. 169); **Muğla/Kedi ile Kaplan** (Demircioğlu, 1934, s. 60-61).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Koca Aslan (Alptekin, 1991, s. 152-153).

Tip 102

Dost Dosta Ten Gerek/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Şir (aslan), kurt ve tilki dost olurlar. Ne yakalayacak olurlar ise ortaklaşa yiyeceklerdir. Aslan, öküz; kurt, koyun; tilki tavuk yakalar. Aslan kurda bunları bölüştürmesini söyler. Kurt: ‘Öküz senin, koyun benim, tavuk tilkinin.’ der. Bu paylaşırma aslanın hoşuna gitmez, kurdu öldürür. Tilki, bir bende şiirle hepsini aslana verir. Aslan ‘Bu güzel dersi nereden aldın?’ deyince tilki ‘kurttan’ der” (Köktürk, 1996, s. 78).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Trabzon/Aslan ile Arkadaşları (Akgün, 2000, s. 156); **Muş/Ayı, Kurt, Tilki** (Yavuz, 2006, s. 151).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Tilkinin Taksimi (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 38-39); **Türkmenistan/Tilki, Çakal ve Arslan’ın Av Paylaşısı** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 84-87); **Azerbaycan/Dosta Dost Gerek** (Alptekin, 1991, s. 55); **Kazan-Tatar/Aslan, Tilki, Kurt** (Gültekin, 2013, s. 430).

Tip 103

Karga ile Tilki/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Bir parça eti çalarak ağaca konan karga, eti tam yiyecekken tilki gelip almaya niyet eder. Bunun için kargayı övmeye başlar. Bunu duyan karga dudağı dudağına değmeden tilkinin övgülerini işitince kabırır ve ötmeye başlar. “Gak” der demez ağzındaki et düşer. Tilki de derhal eti alıp bir çırpıda yuttuktan sonra gerçek düşüncelerini söyleyip yoluna devam eder (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 106-107).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 104 (TTV 14)

Kedi Sarayda/Muğla

1.Olay Örgüsü

Fakir bir kocakarının bir kedisi vardır. Bir gün duvar üstünde gezinirken, saray kedilerini görür ve onları kıskanır. Günün birinde bir fırsat bularak duvardan atlar ve

saraya girer. Sesi duyan saraydaki görevliler bahçeye koşarlar. Duvardan atladığına pişman olan kedi, “Şuradan kurtulursam evimin köşesi bana cennet olsun” der (Demircioğlu, 1934, s. 72).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Tamahkar Kedi (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 56-57).

Tip 105 (TTV 15)

Celep Dayı/Zonguldak

1.Olay Örgüsü

“Sahibi tarafından evden atılan bir kedi, yolda tilkiyle karşılaşır. Tilki, kediye kendi yuvasında kalabileceğini, ona kendisinin bakabileceğini söyler. Kedi, tilkinin teklifini kabul eder, tilkinin yuvasına yerleşir. Tilki, çaldığı tavuklarla kediye besler. Kurt, tilkinin yolunu keser, tavukları almaya çalışır. Tilki, tavukları Celep dayısına götürdüğünü, Celep dayısının havada uçanı yerde kaçanı yakaladığını söyler. Kurt, bunun üzerine, tilkiyi serbest bırakır. Kurt, Celep dayıyı merak eder, Tilkiyi dayısıyla beraber ziyafete davet eder. Kurt, Celep dayının bir kedi olduğunu görünce onu hafife alır, küçümser. Kurt, tilki ve Celep dayı yolda giderken Celep dayı uçan bir kuşu kaçan bir fareyi hemen yakalayınca kurdun gözü korkar. Kurt, önden gider, arkadaşları ayı ve domuza canlarını kurtarmasını söyler. Domuz, kazanın altına saklanır. Ayı ağacın dalına çıkar. Celep dayı, kazanın altına gizlenen domuzu fare sanır, domuzun burnunu tırmalar; korkuyla ağacın dalına sıçrar, ayı korkuyla ağaçtan kendini ağaçtan aşağı atar. Kurt, olanlar karşısında korkuyla kaçmaya başlar. Ekine kaçır, kaçarken ekin başakları sırtına değdikçe Celep dayının sırtına sopayla vurduğunu sanır. Kurt, bir daha tilkinin yolunu kesemez. Tilki ile Celep dayı mutlu, huzurlu yaşarlar” (Bekdik, 2014, s. 60-61).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Tilki ile Kedi (Özçelik, 1993, s. 369-371); **Isparta/Tilki ile Kedi** (Göde, 1997, s. 170-171); **Manisa/Dul Tilki** (Tunç, 2008, s. 136-137);

Konya/Tosbağaynan Kedi, Kediynen, Gurtla Dilki Dilki (Karakuzu, 1997, s. 141-142, 144-145, 146-147); **Muğla/Hırbil, Tekir Bey** (Önal, 2011, s. 480-481, 489-490); **Trabzon/Koyunun Ayıya Oyunu** (Akgün, 2000, s. 148-149); **Mersin/Mastili Bey** (Alptekin, 1991, s. 86-88); **Muğla/Dağ Hayvanlarının Kediye Ziyafeti** (Demircioğlu, 1934, s. 67-69).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Bulgaristan/Mırmır Paşa ile Tilki (Hafız, 1990, s. 354-356); **Kazakistan/Köpek Yavrusu ile Kedi** (Alptekin, 2003, s. 99-102).

Tip 106 (TTV 16)

Tavşan ve Serçeler

1.Olay Örgüsü

“Tavşan Tanrı’dan akıl vermesini diler. Tanrı ise ancak onun bir hortum içerisine serçeler doldurarak zekasını kanıtladığında kendisine akıl vermek istediğini söyler. Tavşan suya gider ve serçelere, çok küçük olduklarından dolayı bir hortumun içerisini de asla dolduramayacaklarına dair bir bahse girer. Serçeler hortumun içine girer; tavşan hortumun ağzını bağlar. Tanrı ona: ‘Eğer ben sana akıl verseydim, sen dünyaya felaketi yayardın.’ der ve tavşan da akılsız kalır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 36).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 107

Karga, Tilki ve Kaplumbağa/Van

1. Olay Örgüsü:

“Arkadaş olan karga ile tilki topladıkları yiyecekleri paylaşma konusunda birbirlerini atlatırlar. Kaplumbağa da bunlarla arkadaş olur. Kaplumbağa ile tilki birbirlerini

sırtlarında taşıyarak nehirden geçirirler. Kaplumbağa da aradığını bulamayan tilki, sonunda ortaklığı bozar” (Önay, 1995, s. 26).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 108

Aslan, Tilki ve Geyik/Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Bir aslan, bir tilkiyi çağırıp yiyecek bir şey getirmesini ister. Tilki gidip bir geyik bulur. Aslanın çok hasta olduğunu helalleşmek için bütün hayvanları çağırdığını söyler. Tilkinin sözlerine kanan geyik aslanın inine girince aslan saldırır, geyik elinden kurtulup kaçır. Aslan, geyiği getirmesi için tilkiyi tekrar gönderir. Tilkinin kurnazlığı sayesinde geyiği kandırıp tekrar getirir. Aslan geyiği parçalayıp yemeğe başlar. Tilki de geyiğin beynini yer. Aslan tilkiye geyiğin beynini sorar. Tilki de ‘Beyni olsaydı tekrar gelir miydi?’ der” (Bakırcı, 2000, s. 40-41).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Konya/Aslan, Tilki ve Geyik (Alptekin, 1991, s. 18-19); **Bitlis/Eşeğin Beyni Olsaydı** (Eren, 2001, s. 192).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 109

Tilki ve Turnanın Birbirini Misafir Etmesi/ Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Tilki ve turna dost olurlar ve tilki dostu turnayı misafirlğe çağırır. Kurnaz tilki turnanın çok yiyeceğinden korkarak sulu umaç yapar ve çukur olmayan yayvan bir tabağa koyarak ikram eder. Yemek çok sulu ve tabak yayvan olduğu için turnanın ağzına hiçbir şey gelmez. Turna aç kalarak evine geri döner. Bu sefer de turna tilkiyi misafirlğe çağırır. Çok lezzetli bir yemek yapıp yüksek bir çömleğe koyar. Tikinin çömleğe ağzı sığmaz ve aç kalır (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 110-111).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 171).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Tülkü Baba ve Hacı Leyley (Köktürk, 1996, s. 74-75); Kazan-Tatar/Turna ile Tilki (Gültekin, 2013, s. 431); Özbekistan/Leylek, Tilki ve Kurt (Saçkesen, 2010, s. 676-679).

Tip 110

Masal/Ankara

1. Olay Örgüsü:

“Bir tilkiyle yılan arkadaş olurlar. Yüzme bilmeyen yılan ırmaktan tilkinin boynuna sarılır. Yılan tilkiyi boğmaya niyetlenir. Şüphelenen tilki yılanı ‘Bi yüzünü dön bu yanına da şu güzel gözlerini göreyim’ der. Yılan kafayı dönünce tilki yılanı ısırır ve öldürür” (Demir (Şimşek), 1995, s. 172).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Trabzon/Köpek ile Yılanın Arkadaşlığı (Akgün, 2000, s. 152-153); Van/Tilki ve Yılanın Arkadaşlığı (Önay, 1995, s. 219-220); Tilki ile Yılan (Boratav, 2015, s. 46-47); Mersin/Kurbağa ile Akrep (Alptekin, 1991, s. 44); Bahkesir/Tilki ile Yılan (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 210-211); Bitlis/Tilki ile Yılan (Eren, 2001, s. 187).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Tülkü ve İlan (Köktürk, 1996, s. 73); **Uygur/Doğu Türkistan/Kurbağa ile Çıyan** (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 90-91); **Türkmenistan/Kurbağa ve Çıyan** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 46-47); **Azerbaycan/Yılan ile Tilki** (Alptekin, 1991, s. 25-26).

Tip 111

Atmış Kişinin Deddiği Bir Olsa Gökyüzündekini Kapar/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir grup geyik düşmanlardan korunmak için yaşlı geyiğin aklıyla etraflarına bekçi koyarak yaşamaya başlarlar. Bu durumdan rahatsız olan tilki, kurda giderek geyikleri yemeği tavsiye eder. Geyiklere her saldırışında başarısız olan kurt, tilkiye kızıp onu yakalar ve yer” (Gökçimen, 2000, s. 26).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 112

Kartal ile Kaplumbağa/Gaziantep

1. Olay Örgüsü:

“Kendini göklerin hâkimi gören kartal yeryüzünde kaplumbağaya rastlar. Kaplumbağa ona Hicaz'a gittiğini söyler. Kartal bu hızla nasıl gideceğini sorar. Kaplumbağa ise ‘Yetişemezsem bile yolunda ölürüm’ der. Kaplumbağa Kartal'a yaşını sorar. Kartal büyük karın yağdığı zaman delikanlı olduğunu söyler. Aynı soruyu kartal, kaplumbağa sorar. Kaplumbağa aynı cevabı verir. Böylece kartal ile kaplumbağanın aynı yaşta olduğu anlaşılır” (Alptekin, 1991, s. 46).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 113

Tilki Tavukların Padişahı/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Günlerden birinde “Hayvanlar toplansın, tilki tavuğa padişah olacak!” diye bir ferman çıkar. Bu haberi duyan tilki “Beni tavuğa padişah edeceklermiş” deyip ağlamaya başlar. Bunu duyan turnadan kendilerine padişah olmasını ister. Ardından tilkinin yanına çakal gelir ve ona bahtının açıldığına dair öğüt verir. Bunun üzerine tilki: “Ben bu haber yalan mı acaba diye ağlıyorum” der (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 88-89).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 114

Aslanla Dovşan/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Aslanın elinden kurtulmak isteyen hayvanlar, aslana her gün bir hayvan vermeyi kararlaştırırlar. Havaya bir çöp atarlar hangisinin üstüne düşerse onu aslana verirler. Sıra tavşana gelince mahsustan akşama kadar aslanın yanına gitmez. Akşam yanına gidince aslan, niye gelmedin diye kükrer. Av getirdiğini, başka bir aslanın elinden alındığını söyleyince göstermesini ister. Bir kuyuya götürür. Suda aksini gören aslan, rakip aslan sanarak suya atılır ve ölür” (Köktürk, 1996, s. 77-78).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Akıllı ve Ferasetli Tavşan (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 72-75); **Türkmenistan/Zalim Arslan** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 70-73); **Kırgızistan/Aslan ile Tavşan** (Dalkara, 1997, s. 46); **Azerbaycan/Aslan ile Tavşan** (Alptekin, 1991, s. 39).

Tip 115 (TTV 17)

Üç Tavşan

1.Olay Örgüsü

“Üç genç tavşan kendi başlarına ayakta durmaya karar verir. Biri kendine bir kulübe yapar; ama onu tilki yer. İkincisi kendisine ağacın üzerine bir ev yapar; ama onu da tilki yer. Üçüncüsü ise aynı babası gibi yapar ve hayatta kalır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 36).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Düzce/Kuzu ile Kurt (Alptekin, 1991, s.72-74).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 116 (TTV 18)

Tavşanlar/Altay

1.Olay Örgüsü

“Tavşanlar çok korkak oldukları için intihar etmek isterler. İntihar edecekleri göle gelirken onların çıkardığı gürültüden ürken kurbağalar göle atlarlar. Tavşanlar

kendilerinden daha korkakların var olduğunu görünce intihar etmekten vazgeçerler” (Dilek, 2003, s. 335-336).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Muğla/Tavşanların İntiharı (Demircioğlu, 1934, s. 85).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 117 (TTV 19)

Ayağına Diken Batan Karga/Van

1.Olay Örgüsü

“Karga ayağından çıkan dikenini Fatma Teyze’ye verir. O da dikenini yakar. Fatma Teyze kargaya iki ekmek verir. Ekmeği çobana verir. Çoban ekmeği yer. Çoban kargaya bir koyun verir. Koyunu düğün sahibine bırakır, onlar da koyunu kesip düğün yemeği yaparlar. Karga koyun yerine gelini alır. Gelini çobana verir, bir kaval alır. Kavalı çalarak başından geçenleri anlatır. Kavalı yere çalıp kırar” (Önay, 1995, s. 28-29).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Ayağına Diken Batan Serçe (Sakaoğlu, 2002, s. 273); **Afyonkarahisar/Ayağına Diken Batan Horoz** (Özçelik, 1993, s. 372-374); **Ankara/Horoz** (Demir (Şimşek), 1995, s. 169-170); **Balıkesir/Horoz** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 236-237); **Bolu/Horozun Garip Oyunları** (Karasu, 2002, s. 249); **Gaziantep/Tilki, Serçecik** (Köksel, 1995, s. 132-134, 135-136); **Erzincan/Serçe** (Kara, 1996, s. 349-352); **Niğde/Horoz ile Diken** (Bakırcı, 2000, s. 234); **Zonguldak/Horoz ile Diken** (Bekdik, 2014, s. 195-196); **Amasya/Ayağına Diken Batan** (Göde, 2011, s. 184-186); **Isparta/Topal Serçe** (Göde, 1997, s. 172); **Trabzon/Ayağına Diken Batan Kuş** (Akgün, 2000, s. 231-232); **Konya/Ayağına Diken Batan Horoz** (Karakuzu, 1997, s. 148-149); **Muğla/Ayağına Diken Batan Horoz** (Önal, 2011, s. 471); **Muş/Uğurlu Diken** (Yavuz, 2006, s. 195); **Van/Horoznan Nene, Tıkanlı Horoz** (Kasımoğlu, 2010, s. 335-337, 340-341); **Denizli/Kuş Masalı, Masal** (Arslan, 2008, s. 218, 236-237); **Kars/Tilkiyken Nohudu** (Arslan, 2000, s. 465-

467); **Denizli/Yaramaz Kuş** (Tuğrul, 1969, s. 208-209); **Mersin/Ayağına Diken Batan Karga** (Alptekin, 1991, s. 159-162); **Kırşehir/İnatçı Horoz** (Sever, 1995, s. 241-242).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Cik Cik Hanım (Köktürk, 1996, s. 66); **Irak Türkmen/Keçel Oğlan Matalı I** (Murad, 2005, s. 270-271); **Türkmenistan/Çobanı Evlendiren Tilkicik** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 26-33); **Kumuk/Tilki Hikâyesi** (Zengin, 2002, s. 6-10); **Selanik/Ayağına Diken Batan Karga** (Boratav, 2015, s. 19-21).

Tip 118

Akıllı Porsuk/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Açlıktan ölecek olan kurt, yiyecek ararken bir porsuğa rastlar. Kurdun kötü niyetini sezen porsuk, kurdu misafirliğe çağırır. Hileyi anlayan kurt birden porsuğun üzerine atlar. Porsuk kurda “Baban bizi asla, senin gibi ahmakça yemiyordu. Bizi yakaladıktan sonra sırtına alarak üç defa yolun o tarafına, üç defa bu tarafına fırlatıp ondan sonra yiyordu.” der. Kurt burada bir sır olduğunu düşünerek porsuk’ un dediklerini yapar. Porsuk yuvasına gider ve “Benim akıllı babam senin babanı her zaman böyle aldatıp kurtuluyordu.” der (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 114-115).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 119**Aç Gurd/Azerbaycan****1. Olay Örgüsü:**

“Yediği keçi-koyuna rağmen kurdun karnı doymaz. Aslanla kaplan, kurdun inine gelirler. Kurt şikayetçi bir tavırla açlıktan ava çıkacak halim kalmadı, der. Kaplan birkaç balık getirir. Beleşçilik kurdun hoşuna gider, tavşan ve kızıl kuştan da haracını ister. Tilki, kaplana kurdun hilekarlık ettiğini, iddiaya girebileceklerini söyler. Tavşan ve kızıl kuştan da kurt aleyhine sözler işitince tilkiye hak verirler. Hemen kurdun yanına gelirler. Kurt yalandan kendini aç gösterir, bunun üzerine canlı canlı kurdu gömerler. Sakladığı yiyecekleri afiyetle yerler” (Köktürk, 1996, s. 78-79).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 120 (TTV 20)**Tilki’nin Kâbe’ye Gidişi/Türkmenistan****1.Olay Örgüsü**

Bir tilki “Şimdi tövbekâr oldum. Kabe’ye gidip hacı olayım.” der ve Kabe’ye doğru yola çıkar. Tilki’nin önüne sırasıyla horoz, bağırtlak kuşu ve keklik çıkar ve beraber Kabe’ye doğru yürümeye başlarlar. Tilki babasının yeri olduğunu söyler. Sabah olunca tilki horozu “Sen niçin zamansız öttün?”, Bağırtlak kuşunu “Sen niçin yolcunun atını ürküttün?” diyerek yer. Keklik ise tilkinin elinden kurtulur (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 80-83).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kars/Göy Uçar (Arslan, 2000, s. 482-483); **Mersin/Çiftçi ile Tilki** (Alptekin, 1991, s. 141-145); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 166-167); **Mersin/Tilkinin Hacca Gitmesi** (Alptekin, 2002, s. 216-217).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Kim Neden Korktu? (Gökçimen, 2000, s. 149-150); **Kırım-Tatar/Kâbe'ye Giden Kurt** (Bakırcı, 2010, s. 113-116); **Kazan-Tatar/Ayı, Kurt, Tilki** (Gültekin, 2013, s. 428-430).

Tip 121 (TTV 21)

Tomuzlan Hatun/Gaziantep

1.Olay Örgüsü

“Canı sıkılan Tomuzlan hatun gezmeye çıkar. Yolda karşılaştığı hallac kendisiyle evlenmek ister. Hallacın kendisini tokmakla döveceğini söylemesi üzerine onunla evlenmez. Tomuzlan hatun, ikinci olarak kilimciden evlenme teklifi alır. Kilimcinin de kendisini döveceğini söylemesi üzerine onunla da evlenmez. Tomuzlan hatun üçüncü olarak sıçandan evlenme teklifi alır. Sıçanın kuyruğuyla gözüne sürme çekeceğini söylemesi üzerine onunla evlenir. Sıçan, bey evinden peynir çörek getirmeye gider. Tomuzlan hatun, küllükten su alırken küllüğe düşer; oradan geçen atlılarla sıçana haber gönderir. Tomuzlan hatun, küstüğünü söyleyerek sıçanın elini tutmaz. Sıçan öfkelenerek küllüğe çıkıp Tomuzlan Hatunun üstüne basar ve Tomuzlan Hatun ölür” (Köksel, 1995, s. 51).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Osturgan Böcü (Alptekin, 2002; s. 218-219); **Ankara/Dömdöm Böceği** (Demir (Şimşek), 1995, s. 170-171); **Bingöl/Gulhatun** (Alay, 2005, s. 168-170); **Gaziantep/Tomuzlan Böceği**, (Köksel, 1995, s. 142-145, 146-148); **Erzincan/Kara Böcek** (Kara, 1996, s. 353-354); **Iğdır/Pısdan Böcüyünnen Sıçan** (Aydın, 2012, s. 334); **Zonguldak/Karafatma** (Bekdik, 2014, s. 197-199); **Amasya/Süllüm Bey** (Göde, 2011, s. 187-188); **Adana/Karafatma** (Şimşek, 2001, s. 496-498); **Karabük/Bok Böceği** (Dağı, 2008, s. 55-56); **Malatya/Kara Fatma** (Sarıçiçek, 1997, s. 152); **Muş/Keze** (Yavuz, 2006, s. 162-164); **Balıkesir/Bokböceği** (Boratav, 2015, s. 22-24); **Kahramanmaraş/Kurbağa ile Hanımı** (Erşahin, 2011, s. 344-346); **Muğla/Sümüklüböcek** (Demircioğlu, 1934, s. 64-66); **Van/ Yagub Ağa ile Boraz Hanım** (Önay, 1995, s. 221-222); **Kayseri/Kara Böcek** (Sever, 1995, s. 208).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Pıspisa Hamın ve Sıçan Solup Bey (Köktürk, 1996, s. 67-68); **Irak Türkmen/Davzangurtağı** (Murad, 2005, s. 274-275); **Azerbaycan/Devzan Hanım ve Fare** (Alptekin, 1991, s. 132-135).

Tip 122

Arslan ile Tosbağa/Ankara

1. Olay Örgüsü:

“Yolda karşılaşp arkadaş olan Arslan ve tosbağa, ertesi gün bulundukları tepeyi dolanarak aşağıdaki tarlada buluşmaya karar verirler. Tosbağa ayaklarını içeri çekip, kendini tepeden aşağıya atar. Yuvarlanarak, tarlaya Arslan'dan önce gelir. Arslan tosbağadan beş altı saat sonra kararlaştırdıkları tarlaya gelir. Arslan tosbağaya, avcılara denk geldiğini, yaralandığını ve bu yüzden geç kaldığını söyler. Tosbağa, arkadaşlarının ava gittiğini, Arslan'ı onların yaralamış olabileceğini söyler, Arslan bu sözden incinir” (Demir (Şimşek), 1995, s. 171).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Muğla/Dil Beresi (Demircioğlu, 1934, s. 79); **Bulgaristan/Tilki ile Arslan** (Hafız, 1990, s. 346).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 123

Pars ve Sıçan/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Parsın yanına bir fare gelir ve parsı sinirlendirir. Fare, parsı serbest bırakması kaydıyla bir gün ona yardım edeceğini söyler. Pars bir gün tuzağa düşer. Beğenmediği fare ipleri kemirip parsı kurtarır” (Gökçimen, 2000, s. 11).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Muğla/Aslanın Göçü (Demircioğlu, 1934, s. 83); **Tilki ile Aslan/Mersin** (Alptekin, 1991, s. 22-23); **Bitlis/Tilkinin Bağladığı Farenin Bıraktığı Aslan** (Eren, 2001, s. 188-189).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Aslan ile Sıçan (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 128-129).

Tip 124

Kurbağa ile Kaplumbağa/Mersin

1. Olay Örgüsü:

Yaylaya göç etmeye karar veren kurbağa ve kaplumbağa az giderler, uz giderler bir dereye gelirler. Dereyi gören kurbağa hemen dereye atlar ve burası yayladan daha güzel deyip orada kalır. Yoluna devam eden kaplumbağa yedi sene sonra yaylaya varır. Güz gelince tekrar yola çıkar ve arkadaşının bulunduğu dereye gelir. Derenin kurumuş olduğunu, arkadaşının küçük bir çukurda sıkıştığını görür (Alptekin, 1991, s. 42).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 125

Aslan ile Turna/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Balıkçının tuttuğu balıkları yiyen Aslan’ın ağzına kılçık batar. Doktor aramak için o yana bu yana koşturmaya başlar ve yolda bir Turna’ya rastlar. Turna’dan kendisini tedavi etmesini ister. Turna çaresiz bir şekilde aslanın ağzına gagasına sokmaya karar

verir ve kılçığı çıkartır. Aslan bunun üzerine Turna'dan kendisini doyurmasını da ister. Turnayı tutar ve yardım eden turnayı yer (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 68-71).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 126

Kurnaz Tilki/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Günün birinde kaplanın biri bir tilki yakalar. Tilki: ‘Beni yiyemezsin. Ben işte büyük ormanın patronu olmak için geldim.’ der. Kaplan tilkinin sözüne inanmaz. Beraber yola çıkarlar ve yol üzerindeki hayvanlar tilkiden korkar. Bunun üzerine kaplan tilkiyi bırakır. Böylece kurnaz tilki kurnazlığı sayesinde ölümden kurtulur” (Dalkara, 1997, s. 32).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 127

Aldanan Kurt/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Yıllarca önce tilkinin biri dağlardaki büyük kayaların arasında bir in yapar ve yıllarca ziyaretine kimse gelmez. Bir gün soğuk havada tilki ininden çıkarak avlanmaya karar verir. Gücü tükenip, açlıktan deri kemik kalan kurt, tilki gittikten sonra inine yatar.

Karnını doyuran tilki inine gelen tilki, kurdun ayak izini görür. İnin ağzında ‘İnim, inim! Orada mısın? Ben geldim.’ diye bağırır. Büyük bir hayvan geldiğini sanan kurt, kımıldamadan sessizce bekler ve ardından temizleneceğim deyip oradan uzaklaşır. Aç gözlü kurt doyacağım diye bekler ve avcılar tarafından yakalanır” (Dalkara, 1997, s. 39).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 128

Karga, Tilki ve Sıçanın Dostluğu/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Bir karga, bir tilki ve bir sıçan dost olurlar. Bunlar gezerlerken tilki tandırın içinde büyük ve yuvarlak yağlı çörek bulur ve çöreği hemen saklar. Karınları acıkan karga, tilki sıçan çörek için Yaş hesaplamasına girişirler. Yaşı en büyük olan çöreği yiyecektir. Sıçan benim yaşı on altı der. Karga benim yaşı yirmi dokuz der. Ardından tilki ağacı göstererek “Benim küçüklüğümde o ağaç yenice gövermişti” der ve çöreği yer (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 34-35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Akıllı Kirpinen Ayneci Tilki (Bayraktar, 1997, s. 58-73).

Tip 129

Yalancı Kurt Kardeşe Hileci Tilki Kardeşin Verdiği Ceza/Kumuk

1. Olay Örgüsü:

“Hayvanların Han’ı aslan çok ağır hastalanır. Hayvanlar toplanıp hep birlikte aslanı ziyarete giderler. Tilki ise gitmez. Bunu duyan aslan kızar ve tilkiyi yanına çağırır. Arslan’ın yanına gelen tilki aslana, kurdun arka budunu koparıp çiğnerse iyi olacağını söyler. Hemen kurdun arka budunu kesip aslana verirler ve evlerine dağılırlar. Kurt tilki’ye ‘Sen yapmak istediğini yaptın, beni budsuz bıraktın’ der” (Zengin, 2002, s. 38-40).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ağrı/Aslanın Hastalığı (Alptekin, 1991, s. 20-21).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 130

Ayı ile Sivrisinek/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Dev bir ayı, küçük bir tavşanı yakalayıp hiçbir suçu olmadan kulağından çekerek, eziyet eder. Tavşan ben kime sığınayım diyerek yakınıır. Sazlığın içinden ‘Bana sığın, sen dert etme. Ben onu uyutmaz, rahatını kaçıırım.’ diye bir ses gelir. Bu sesin sahibi sivrisinektir. Dediğini yapan sivrisinek ayıyı rahat bırakmaz ve ayı dayanamayıp kaçır. Peşini bırakmayan sivrisinek ormanı dolaşıp ayıyı arar ve sonunda bulur. Ayı kaçır, sivrisinek ayının peşini bırakmaz. Sonunda tavşana dokunmayacağına dair söz alan sivrisinek, ayının peşini bırakır” (Dalkara, 1997, s. 30-31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 131

E, Çakaldır da/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir kaplan ailesi uzun süre aç kalır. Baba kaplan ava çıkar ve tilki yakalar. Tilki kendisini yememesi için on doğum yapan bir çakalın yuvasını gösterir. Baba kaplan oradan bir çakal yavrusu getirip ailesine verir ve onu evlat edinirler. Bir gün kaplan yavruları ve çakal avlanmaya giderler. Kaplan yavruları bir file saldırırken çakal da kaçıp gizlenir. Kaplan yavruları kardeşleri diye çakal yavrusunun kaçmasına hayret edip yuvalarına boş dönmek zorunda kalırlar” (Gökçimen, 2000, s. 27).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 132

Tavşanın Övünmesi/Uygur/Doğu Türkistan

1. Olay Örgüsü:

Tavşan ezelden beri kendi kulağını son derece güzel bulup dolaşır. Bir gün güneşte oynarken kendi kulaklarının gölgesini görüp korkup kaçır. Sürekli kaçan tavşan bir ağacın gölgesine gelerek yatar. Arkasına bakıp sarkık kulaklı bir hayvanın gelmediğini gören tavşan “İyi ki koşucu olmuşum, yoksa sarkık kulaklı, acayip hayvan beni yedi” der (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 20-21).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 133**Leylekle Yavrusu/Bulgaristan****1. Olay Örgüsü:**

Leylek yavrusunu yuvasından alır ve Tuna nehrinin üstüne varır. Suyu göstererek “Doğruyu söyleyeceksin eğer söylemezsen seni suya atarım. Büyüdükten sonra bana bakacak mısın, bakmayacak mısın?” der. Yavru, “Bakacağım” der. Diğer yavrusuna da aynısı yapar. Diğer yavru: “Bakmasına bakarım ama benim de yavrularım olacak.” der. Cevaptan memnun olan leylek, yavrusunu yuvasına geri getirir (Hafız, 1990, s. 349).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 134**Yorganına Göre Ayak Uzat/Türkmenistan****1. Olay Örgüsü:**

“Kurbağanın biri ördeklerin uçmasına heves eder. Arzusuna ulaşmak için kurbağaları terk edip ördeklerle yaşamaya başlar. Ördeklerden onu uçurmalarını ister. Ördeğin biri kurbağayı sırtına alıp havalanır. Kurbağa ördeğin sırtından düşüp canından olur” (Gökçimen, 2000, s. 24).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 135

Taylı Tayın Tapmasa Pis Geçer Ahir Günü/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Bir sıçanla bir kurbağa dost olur. Sıçan, kurbağayı çabuk bulabilmek için ayaklarına bir ip bağlamayı teklif eder. Karganın biri sıçanı görüp alçalır, kaptığı gibi yükselir. İpin ucunda kurbağa da havaya kalkar. Herkes bu işe güler ve ‘Sen karganın yemi değilsin, ne işin var havada’ derler. Kurbağa: ‘Ne demişler: Taylı tayın tapmasa, pis geçer ahir günü.’ der” (Köktürk, 1996, s. 77).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Kurbağa ve Sıçanın Dostluğu (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 44-45); **Türkmenistan/Pişman Olan Kurbağa** (Gökçimen, 2000, s. 126-127); **Uygur/Doğu Türkistan/ Kurbağa ile Sıçan** (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 76-81); **Azerbaycan/Eş Eşini Bulmayınca** (Alptekin, 1991, s. 43).

Tip 136

Kirpi ile Kap/Kazakistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir tilki ekin biçmek için tarlaya giden kadının otların arasına bıraktığı süt dolu kaba kafasını sokarak içer. Kafasından süt kabını çıkaramayan tilki, kabı çıkarmak için kendini ırmağa atınca boğularak ölür” (Alptekin, 2003, s. 34).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Muğla/Çakal ile Köylü (Demircioğlu, 1934, s. 103-104); **Gaziantep/Kayış Yiyen Tilki** (Alptekin, 1991, s. 93).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 137 (TTV 22)

Tilki ile Kirpi/Burdur

1.Olay Örgüsü

“Tilki ile kirpi arkadaşlıklar ve her gün birlikte gezerler. Bir gün kirpi bir avcının kapanına yakalanır. Arkadaşı tilkiden yardım ister; ancak tilki onunla alay eder ve ona yardım etmez. Avcı kirpiyi salıverir. Aradan zaman geçer ve bu defa tilki kapana yakalanır. Bu defa tilki, kirpiden yardım ister. Kirpi, önce tilkiye yardım etmek istemez; ancak daha sonra dayanamayıp onu kapandan kurtarır. Gel zaman git zaman, kirpi yine kapana yakalanır ve tilkiden yardım ister. Tilki onunla yine dalga geçip yardım etmeyince, kirpi kurnazlık edip tilkinin elini kapana sıkıştırır. Kapana sıkışan tilkiyi avcı gelip yakalar ve derisini yüzer. Kirpiyi de tilkiyi yakalamasına yardımcı oldu diye salıverir. Böylece tilki cezasını çeker” (Dalğar, 2010, s. 7-8).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 138

Kurt ile Kirpi/Kazakistan

1. Olay Örgüsü:

“Ormanda dolaşan kirpiyi aç bir kurt yemek isterken, ağzı yüzü kan içinde kalır. Bunun üzerine kurt kirpiye yanağından öpmek istediğini fakat yüzünü göremediğini söyleyerek kirpiyi fırlatır. Kirpi ise, dikenlerinin arasından burnunu çıkararak kurda dişlerinin döküldüğü gün yüzünü göstereceğini söyler” (Alptekin, 2003, s. 59).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 139

Tavşan ile Kaplumbağa/Mersin

1. Olay Örgüsü:

Tavşan ve kaplumbağa hızlı koşma konusunda bahse girerler. Karşıda bulunan tepeye kadar yarış yapmaya karar verirler. İkiisi birlikte yola çıkarlar. Yolda tavşan kendisine güvendiği için yemek yer, dinlenir ve sonunda uykuya dalar. Kaplumbağa bahsettikleri tepeye tavşandan önce varır ve yarışı kazanır (Alptekin, 1991, s. 45).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 140

Mem Piro/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Mem Piro adında yaşlı bir kurt, artık avcılık yapamadığı için bir ağacın dibinde beklemektedir. Beyaz sırtlı kurt, Mem Piro’yu doyuracağını söyleyerek onunla bir koyun sürüsüne dalar. Köpekler onlara saldırınca, beyaz sırtlı kurt kaçır, Mem Piro köpeklerin elinde kalır. Mem Piro, bitkin bir halde yuvasına dönünce bu kez de Benekli kurtlardan olduğunu söyleyen bir kurt gelip, Mem Piro’yu ikna ederek ava götürür. Yine köpekler saldırınca, benekli kurt kaçır, Mem Piro ise köpeklerin elinde perişan olur. Canını güç bela kurtararak boş yere kandırıldığını anlayan Mem Piro, eski yerine gidip yine miskin miskin beklemeye başlar. Bu kez siyah sırtlı kurtlardan olduğunu söyleyen bir kurt gelip Mem Piro’ya yardım edeceğini söyleyince; kendisinin siyah sırtlı

kurtlara güvendiğini söyleyip onunla ava gider. Siyah sırtlı kurt; yük taşıyan bir eşeğe, sonra da sıpasına saldırır; herkes oraya yönelince, boşta kalan sürüye saldırıp beş on koyunu öldürüp Mem Piro'ya götürür. Böylece, Mem Piro karnını doyurur” (Alay, 2005, s. 62).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 141

Aç Köpek ile Kurt/Kazan-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Yaşlanan köpeği sahibi kovar. Köpek kurda rastlar ve kurt, köpeğe acıyıp onu yemekten vazgeçer. Kurt, bir atı yakalar ve köpeğe: ‘Gözüm ağardı mı?’ diye sorar, olumlu cevap alınca da atı bırakır, ölen atı yemesi için köpeğe bırakır ve gider. Bu köpeğe, sahibi tarafından yiyecek verilmeyen başka bir köpek rastlar, o da kurt gibi bir atı yakalar ve köpeğe: ‘Gözüm ağardı mı?’ diye sorar, o sırada at köpeği teper ve o zaman diğer köpek ‘Şimdi gözüm ağardı?’ diye cevap verir” (Gültekin, 2013, s. 125).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 142

Tlkynen Toyug/Azerbaycan

1. Olay rgs:

“Tilki, Fatma kadının ak tavuğunu bir gece köpeğe hissettirmeden yakalamak için dil döker, bir türlü kandıramaz. Tavuk tilkinin niyetini köpeğe söyler, köpeklerle tavuk tilkiye bir tuzak hazırlar ve köpek tilkiyi yakalar. Tilki, köpeğin dişlerinden kurtulur, köpek arkasından koşup tilkinin kuyruğunu yakalar, kaçmak isteyince kuyruğunun derisi soyulur. Tilkinin bu halini gören canavar ve akal, köpekten intikam almaya karar verirler ancak köpek sırasıyla akalı, tilkiyi parçalar, canavarı da köye sürer. Köyün köpekleri canavarı parçalar. Tavuk canını kurtarmış olur” (Köktürk, 1996, s. 74).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 143

Oduncu Tilki/Kırım-Tatar

1. Olay rgs:

“Köyden uzakta yaşayan tilki kuşların yavrularını yiyerek geçinir. Kuşlar tilkiden kurtulmak için yüksek ağaçların tepesine yuva yaparlar. Tilki büyük bir ağacın üstünde yuva yapan kuşun yavrularını vezirin oduncusu olduğunu söyleyerek yer. Anne kuşa misafirliğe gelen akıllı kuş ona tilkiden nasıl kurtulacağını anlatır. Anne kuş l numarası yaparak yerde yatar, bunu gören tilki onu yemek isterken anne kuş onun gözlerini çıkarır” (Bakırcı, 2010, s. 29).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 144

Karınca ile Çekirge/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Bir gün karınca ve çekirge arkadaş olup gezmeye çıkarlar. İki arkadaş denizde yüzmek isterler, deniz dalgalı olduğu için çekirge sıçrayarak dışarı çıkar ve karınca dalgalarla boğuşur. Karınca arkadaşı çekirgeden, gidip domuzdan bir kıl almasını ve o kılla kendisini kurtarmasını ister. Çekirge domuza gider, domuz fındık ister. Çekirge ağaca gider, ağaç ondan fındıklarını yememesini söylemek için kargaya gitmesini ister. Çekirge kargaya gider, karga ondan bir civciv ister. Çekirge tavuğa gider, tavuk ondan zahiresini yememesini için sığana gitmesini ister. Çekirge sığana gider, sığan ondan kediye gitmesini ister. Çekirge kediye gider, kedi ondan süt ister. Çekirge ineğe gider, inek ondan ot ister. Çekirge çiftçiye gider, çiftçi ondan bulutlardan su istemesini söyler. Çekirge buluta gider. Buluttan yağmur alır. Çiftçiye suyu verip otu alır. Otu ineğe verip sütü alır. Sütü kediye verir, kedi sığana dokunmaz. Sığan, tavuğun zahirelerini yemez. Tavuktan civcivi alıp kargaya verir. Karga ağacın fındıklarını yemez. Ağaçtan fındığı alıp domuza verir. Domuzdan kılı alıp karıncanın yanına gelir ve kılı uzatarak karıncayı denizden kurtarır ve yine gezintilerine devam ederler” (Bakırcı, 2010, s. 59-60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.2. HAYVANLAR VE İNSANLAR

Tip 159

Han ve Yılan/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Kırım’da bütün halkın korktuğu korkunç bir yılan vardır. Han, kızını çok sevdiğini her fırsatta ifade eder ve yılan da hanın bu düşüncesinin doğru olup olmadığını öğrenmek ister. Yılan, gizlice hanın yatak odasına girer ve handan kızını kendisine vermesini ister. Padişah razı olmayınca yılan, padişahlığını ve zenginliğini de elinden alacağı söyler. Padişah, kızını ve canını alabileceğini ancak mallarına dokunmamasını yilandan ister. Padişah söylediklerini duyan yılan, hanın çok kötü bir yüreğe sahip olduğunu anlar ve oradan uzaklaşıp yuvasına döner” (Bakırcı, 2010, s. 36).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 160

Arslan Ali/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Erkek çocuklarının öldürüldüğü bir ülkede bir kadın oğlunu ormana bırakır. Dişi aslanın büyüttüğü oğlan kazandığı güreşler sonunda hakettiği padişahlığı, diğer aslanlar tarafından kabul edilmeyince ormandan kaçır. Ülkenin padişahı oğlanı yakalatıp zindana atar. Zindanda annesi onu tanır. Kadınların yardımı ile kaçarak hayvanlardan meydana gelen ordusu ile padişahı yener. Halk tarafından padişah seçilir” (Özçelik, 1993, s. 48-49).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 161

Aç Kurt ile Oğlak/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Bir oğlak otlanırken aç bir kurt gelip oğlağı yemek ister ama oğlak kaçıp yalçın bir kayaya çıkar ve aç ve yorgun kurt da oğlaktan bir budunu kesip vermezse oradan ayrılmayacağını söyler. Oğlak, budunu kesecek sivri bir şey olmadığını ancak kurt Dongul’un çakısını ödünç alıp getirirse istediğini yapacağını söyler. Kurt Dongul’a gider ama Dongul, çakısının kör olduğunu ve Çıldıy’ın bileği taşı getirse alabileceğini söyler. Kurt çaresizce Çıldıy’a gider. O da bileği taşı taşımak için Çannık’ın kızıağına ihtiyaç olduğunu söyler. Aç kurt bu defa Cannık’a gider. O da kızıağı çekmesi için Kulduy’un Hunan –Bora’sını ister. Hunan – Bora’yı urgansız kementsiz yakalayamayacağı için kurdu bu defa Alday’ın urganını almaya gönderirler. Alday da urganın kilitli sandıkta olduğunu ve anahtarının da ormanın avcısında olduğunu söyler. Avcının çadırına yaklaşan yorgun kurdu avcı görür ve okuyla onu vurur. Sonra oğlak eti gözleyen aç kurdun derisini yüzmek için Kulduy’un Hunan- Bora’sına binip Çıldıy’ın bileği taşı alıp Dongul’un bıçağını alır. Kurda, açgözlülüğü ile oğlak yemek için dolanıp durduğu bıçağın kendi dersini yüzeceğini söyler ve kurdu yüzüp gider. Oğlak da mutlu bir şekilde otlamaya devam eder (Aça, 2007, s. 499-501).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 162 (TTV 23)

Bülbül ile Kuzgun/Muğla

1.Olay Örgüsü

Süleyman peygamber kuşlar içinde en çok bülbülü sever. Bunu kıskanan kuzgun, diğer kuşları toplar. Onları bülbüle karşı kışkırtır. Süleyman peygambere giderek bülbülü şikâyet ederler. Bunu duyan Süleyman peygamber bülbülü yanına çağırır. Bülbül güle dolandığı için, çağırmaya gelenleri duymaz. Gül açıldıktan sonra Süleyman peygamberin yanına gider. Süleyman peygamber şahitler olduğunu söyler. Bülbül tavus kuşunun, kekliğin ve karganın şahitliğini kabul etmez. Leylek ve kırlangıcın şahitliğini kabul eder. Süleyman peygamber leylek ve kırlangıca “Bana kötü söz söyledi mi?” diye sorar. Onlar da “Biz böyle bir şey duymadık. Bülbülün gönlüne kötülük girmez.” derler. Bunu duyan Süleyman peygamber bülbüle iftara atıldığını anlar (Demircioğlu, 1934, s. 75-78).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 163

Aslan ile Tilki/Balıkesir

1. Olay Örgüsü:

“Köyün birinde aslan her gün köylünün bir hayvanını yer. Köylünün yardım isteğine karşılık tilki bir çuval tavuk ister ve kurnazlığıyla köylüyü aslandan kurtarır. Aslandan kurtulan köylü tilkinin haracıyla karşı karşıya kalır. Bu sefer de köylü kurnazlık yaparak tilkiye verecekleri çuvala tavuk yerine tazı koyarak, tazıya tilkiyi öldürtürler ve tilkiden kurtulurlar” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 78-79).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 164

Yaramaz Horoz/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Horozun biri yaramazlık ettiği için sahibi kocakarı tarafından evden kovulur. Bu horoz bir köyün etrafına gelip burada bir yığının üzerinde yaşamaya başlar. Tilki bu horozu fark edip yemeye karar verir. Tilki horozu yakalar. Ağzında götürürken bir adam bunları görür. Tilkiyi bağırarak adamı bahane edip horoz hile yaparak kurtulur ve kocakarının yanına döner” (Gökçimen, 2000, s. 9).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 165 (TTV 24)

Serçe/Isparta

1.Olay Örgüsü

“Serçe deşinirken bir pul bulur. Pulu gevenin içine düşürür. Geveni yakması için ateşi çağırır. Ateş dağdaki kuru odunu yakmayı tercih ettiği için serçe çayı çağırır. Çay akıp giderken ateşe bulaşmak istemediği için, çayı içmesi için camızı çağırır. Camız pınarın gözünden içmeyi tercih ettiği için serçe camızı yemesi için canavarı çağırır. Canavar körpe kuzu yemeyi tercih ettiği için serçe, canavarı parçalaması için köpeği çağırır.

Köpek canavara saldırır, canavar camıza, camız çaya, çay ateşe, ateş gevene... Serçe de çıkar tepenin başına, güle güle seyredir” (Göde, 1997, s. 19).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Zilli Tilki (Alptekin, 2002, s. 475-476); **Balıkesir/Çoban** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 463-465); **Niğde/Çıngırdak Ali** (Bakırcı, 2000, s. 442-443); **Yozgat/İbibik** (Öcal, 1999, s. 475-476); **İzmir/Kuyruğu Zilli Tilki** (Boratav, 2015, s. 43-45); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 312-313); **Bitlis/Tavşan** (Alptekin, 1991, s. 165-166).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Kara Sığircık (Dilek, 2003, s. 738-740); **Azerbaycan/Dovşan** (Köktürk, 1996, s. 68-69); **Kazakistan/Yaralı Kuş** (Alptekin, 2003, s. 345-348); **Türkmenistan/Serçe** (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 22-25).

Tip 166

Akıllı Kuşcağız/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

Çok güzel bir kuşu avcı yakalar. Kuş avcıya kendisini öldürmemesi karşılığında üç akıl öğretmeyi teklif eder. Avcı teklifi kabul eder. Kuş: “Birincisi hiçbir zaman geçmiş bir işe üzülme, ikincisi mantığın kabul etmeyeceği söze inanma, üçüncüsü ise beni bıraktığın zaman söyleyeceğim.” der. Avcı kuşu bırakır. Dala konan kuş, “Ey avcı çok fena aldandın. Çünkü benim içimde çifte yumruk büyüklüğünde altın vardı.” der. Bunu duyan avcı duruma çok üzülür (Sakaoğlu ve Ergun, 1991, s. 10-11).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 167**Kanarya/Tıva****1. Olay Örgüsü:**

Bir kanarya yaşayıp giderken konduğu bir diken göğsüne batar. Acı ile dikenini çıkaracak birilerini arar ve karşısına iki yavrusunu besleyen kel teke çıkar. Kel teke daha yavrularını besleyemediğinden şikâyet edip kanaryayı gönderir. Kanarya yedi kurda rast gelir ve onlardan kel tekenin yavruları karşılığında dikenini çıkarmalarını ister ama kurtlar ilgilenmezler. Kanarya bu defa kement atan çocuklara gelir ve kurtların yerini söyleme karşılığında dikenini çıkarmalarını ister. Çocuklardan da olumsuz cevap alınca bu defa kök kazıyan kör sıçanlardan yardım ister. Sıçanlar da daha kendi köklerini kazıyamadıklarını ve kuşun dikenini ve vaat ettiği çocukların kemendiyle ilgilenmediklerini söylerler. Çaresiz kanarya bu defa küçük taşlarla oynayan kızlı erkekli çocuklardan farelerin kökleri karşılığı yardım ister ama yine yardım eden olmaz. Artık bitap düşen kanarya sonunda yün seren kadınlara gider ve yünlerini serme karşılığında yardım ister. Onlar da kabul etmeyince çok sinirlenir ve rüzgâr çıkararak kadınların yünlerin dağıtır. Kadınlar sinirlenip taş oynayan çocukların taşlarını dağıtır. Çocuklar, kör sıçanların köklerini kazıyıp çıkarır. Sıçanlar kızıp çocukların kemendini kemirir. Çocuklar kızıp kurtlardan birini öldürür. Diğer kurtlar kızıp kel tekenin bir yavrusunu yer ve sonunda kel teke kanaryanın dikenini çıkarır. Pişman olur. Kanaryayla birlikte mutlu yaşayıp giderler (Aça, 2007, s. 508-510).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 168 (TTV 25)**Yolcu ile Şeytan/Özbekistan****1.Olay Örgüsü**

“Adamın biri yolda giderken insan kılığında bir şeytan ona yoldaş olur ve tanışılır. Şeytanla adam arasında, insanların suçu ve şeytanın suçu konusunda bir tartışma çıkar. Şeytan suçun insanlar olduğunu kanıtlamak için dükkânın bir duvarına bal sürer. Bala sinek konar. Sineği görünce örümcek gelir. Örümceği kuş yemek ister. Elinde doğan olan bir kuşçu geçer. Doğan örümceği yemek ister. Dükkân sahibi doğanı taş ile vurur. Kuşçu da dükkân sahibine saldırır. Polisler dükkân sahibini alıp götürür ve etraftakiler ‘Bu şeytanın işi.’ der. Şeytan kapıya sadece bal sürdüğünü, suçunun ne olduğunu adama sorar. Adam mağlup olur” (Saçkesen, 2010, s. 234).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 169 (TTV 26)**Ayı****1.Olay Örgüsü**

“Erkek kardeş yanlışlıkla ağaçta bir kızcılıkla kız kardeşinin gözünü çıkarır; bunun üzerine dikenlerin pantolonunu yırttığı için olduğunu söyler. Diken de bunun üzerine, koyun üzerine atladığı için olduğunu söyler. Koyun da bunun üzerine, çobanın dikkat etmediği için olduğunu söyler. Çoban da bunun üzerine, karısının kendisine yemek vermediği için olduğunu söyler. Karısı da bunun üzerine, ayının hamuru çaldığı için olduğunu söyler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 43).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 170

Avcı ile Ayı/Adıyaman

1. Olay Örgüsü:

İki ayrı yoldan, yola çıkarak daha evvel belirledikleri yerde buluşalım diye sözleşen iki avcı vardır. Bunlardan birisi belirtilen mağaraya varır ancak öbür arkadaşı bir türlü varamaz. Mağarada oturan avcının yanına bir ayı gelir ve üç defa “Atayım mı?” der. Ayı diğer avcının ayağını atar. Ardından avcının yaptığı hareketleri tekrar eder. Sonunda avcı ayağındaki sakızı ateşe tutunca ayı da ayağını ateşe tutar. Ayağı yanan ayı mağaradan kendisini aşağıya atar. Böylece ayı ölür, avcı da kurtulur (Alptekin, 1991, s. 117).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 171

Kirpi ile Tilki/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Tilki, yolda giderken kirpiyle tanışıp arkadaş olur. Aralarında konuşunca, kirpinin tek bilgisinin tilkinin bütün bilgilerinden fazla olduğu ortaya çıkar. Kirpi ile tilki anlaşarak ağanın tavuklarını çalmaya çalışırlar. Fakat kurdukları kapana kirpi kapılır. Tilki de kurtarmayınca kirpi vedalaşma bahanesiyle tilkinin ayağını ısırır ve sabaha kadar bırakmaz. Ağa, sabahleyin kümese gelince hemen tilkiyi öldürür ve kirpiyi serbest bırakır” (Atlı, 2011, s. 173).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 172

Altınlı Horoz/Balıkesir

1. Olay Örgüsü:

“Horozun biri altınlarını Beyoğlu’na verir. Beyoğlu’ndan altınlarını almak için yola koyulur. Yolda bir tilkiyle karşılaşır. Canavar yorulunca horoz tırnaklarını kesip arkasına girmesini söyler. Canavar horozun dediğini yapar. Horoz yola devam ederken yolda bir tilkiyle karşılaşır ve yola onunla devam eder. Tilki de yorulunca tırnaklarını kesip horozun arkasına girer. Horoz yola devam ederken karşısına bir çay çıkar. Çay da horozla beraber altın istemek için yola koyulur. Aka aka çayın suyu bitince çay da horozun arkasına girer. Horoz Beyoğlu’na varınca ondan altınlarını ister. Beyoğlu ölmesi için horozu atlarının yanına attırır. Horozun arkasından canavar çıkarak atları yer. Bu sefer Beyoğlu horozu ölmesi için kazlarının yanına attırır. Horozun arkasından tilki çıkarak kazları yer. En sonunda Beyoğlu horozu fırına attırır. Horozun içindeki çay çıkarak fırını söndürür. Beyoğlu horozu altın dolu damına koyar. Horoz bütün altınları yutar. Eve gittiğinde ablasına onu dövmesini söyler. Ablası horozu dövdüğünde bütün altınlar dökülür. Bunu gören komşusu da kendi horozunu Beyoğlu’na gönderir. Horozu geldiğinde altın yerine kendi pisliğini döker” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 83-84).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 173**Aslan ile Karınca/Tıva****1. Olay Örgüsü:**

Bir aslan insan tutup yemek için yola çıkar. Güçlü bir şaman bunu haber alır ve hasta, yaşlı bir adam kılığında yola yatar. Aslan bu adam hasta ve yaşlı diye ona ilişmez ama şaman aslana kendi gücünü sınamasını; çünkü insanın çok güçlü olduğunu söyler. Aslan, hasta adamı tutup kaldırayım der ama gücü yetmez. Adam onu kavrayınca da bağışlanma diler. Şaman, insanın karıncadan daha hızlı gittiğini söyler. Aslan da karıncayla yarışır ama her gittiği yerde karınca görünce korkar ve iddiasından vazgeçer. En güçlü o diye aslanın yanına bir köpek gelir. Aslan da insanın daha hünerli olduğunu söyler ve köpek gelip insana hizmet eder. “Arslan hile ve hüner ile...” sözü buradan gelir (Aça, 2007, s. 491-492).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 174**Süleyman Şah ve Garışga/Azerbaycan****1. Olay Örgüsü:**

“Süleyman Şah, karıncaya niye yol üzerinde durduğunu sorar. Gelip geçen Süleymanları saydığını ve 70 Süleyman geçtiğini söyler. Nereden biliyorsun deyince, akıl, beceri ve kanaatle, der. Bunları nasıl anlayayım deyince, aklımı, başımın büyüklüğünden; becerimi el ayağımın çevikliğinden, kanaat sahibi oluşumu, belimin inceliğinden, cevabını verir. Kanaatini, bir şişe içerisinde buğday tanesinin üçte birini yemek suretiyle yedi yıl geçinerek ispat eder. Beceri olarak da bir harman buğdayı bir günde yuvaya taşır. Aklını sınadığında ise karıncalar Süleyman şahın ordusuna mükellef bir yemek verirler. Süleyman Şah, karıncanın mülk ve zenginliğinin çok olduğunu

görür. Süleyman Şah giderken yüzüğünün geri verilmesini ister. Yüzük odasına girince Süleyman yüzükleri ile karşılaşır. Karınca, neslinden haraç alınmamasını talep eder, kabul edilir. Süleyman Şah yüzüğünü alıp gider” (Köktürk, 1996, s. 80).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 175

Çoban Yüzünden/Bulgaristan

1. Olay Örgüsü:

Bir tilki yolda, yırtıcı bir kurtla, kocaman bir çoban köpeğinin gerçek iki dost gibi gezdiklerini görür ve şaşırır. Yanlarına giden tilki bu dostluğun nasıl olduğunu sorar. Kurtla, çoban köpeği dostluklarının nedeninin görevini yerine getiremediği için çobandan yediği dayak olduğunu söyler (Hafız, 1990, s. 348).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 176

Çoban Yüzünden/Bulgaristan

1. Olay Örgüsü:

Koyunları ve köpekleriyle bir balkanda yaşayan bir koyun çobanı vardır. Çoban hayvanların sütlerinden içer, onlardan kesip yemiştir. Bir gün hayvanlar çobandan nasıl kurtulabilecekleri konusunda plan yaparlar ve çobanın üzerine saldırıp kurtulurlar. Bir

gün hayvanlar balkana giderken önlerine bir canavar çıkar. Canavarın üzerine yürüyüp kendilerini kurtarırlar. Yaşlı koyunları ve kuzuları yiyen köpeklerden de kurtulmak istemişler. Ardından karşlarına çıkan ayı, canavar ve çakala yem olmuşlar. Kalan beş on koyun kendilerine çoban bulmaya karar vermişler (Hafız, 1990, s. 109).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 177

Padişahın Canavarları/Balıkesir

1. Olay Örgüsü:

“Padişah, kılık değiştirerek gezmeye çıkar. Yolda bir çobanın köpekleri onu ısırma kalker. Çoban da padişaha, ‘Onlar seni ısırılmazlar, padişahın canavarları padişahı yiyecekler.’ der. Padişah çobanı saraya davet eder. Çoban saraya gidince padişah çobanı baş vezir yapar. Baş vezir olan çoban, padişahın on iki vezirini toplantıya çağırır. Toplantı yerinde sobacıya ‘Ateşi yakma’ dedikçe yakmasını emreder. Orada iki kapı vardır. Kapının birine cellat koyarak cellada da gönderdiği vezirleri öldürmesini emreder. Toplantı yapılırken çoban sobacıya ‘Yakma!’ dedikçe sobacı yakar. Bunalan vezirler boyunlarını açarlar ve boyunlarındaki haçlar ortaya çıkar. Çoban onları celladın olduğu kapıya gönderince cellat onları öldürür. Padişah, kendisini hain vezirlerinden kurtaran çobanı sarayda baş vezir olarak devam ettirmek istese de çoban kabul etmez. Köyüne koyunlarının başına döner” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 118-119).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 178

Kim Neden Korktu? /Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Kocakarı horozları ile su almaya gider. Bunların peşine bir fare takılır. Yoldaki elma ağaçlarının altında yatan bir tavşan, rüzgâr esip başına bir elma düşünce tabanları yağlar. Suyu gidenlerin her birisi kaçan tavşanı görür. Farklı nedenlerle korkup kaçıp gizlenirler” (Gökçimen, 2000, s. 15).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 179 (TTV 27)

Çıngırdak Ali/Niğde

1.Olay Örgüsü

“Çıngırdak Ali, giderken bir çalıya takılıverir. Ateşe gidip çalıyı yakmasını ister. Ateş bunu yapmaz, Çıngırdak Ali ateşi söndürmek için suya gider. Su, bunu istemediği için suya karşı camızı çağırır. Camız, bunu istemediği için camıza karşı canavarı çağırır. Canavar bunu yapmaz. Çıngırdak Ali itten canavarı yemesini ister. İt bunu yapmaz, karıdan iti kovalamasını ister. Karı bunu yapmaz, kocadan karıya varmasını ister. Koca harman savurduğu için bunu yapmaz. Çıngırdak Ali bir yel, bir kıyamet getirir. Yel harmanı savurur. Koca karıya varır. Karı iti taşlar, it canavarı kovalar, canavar camızı yemeye gider, camız suyu soğurur. Su ateşi söndürür, ateş çalıyı yakar” (Bakırcı, 2000, s. 81).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Çoban (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 463-465); **İzmir/Kuyruğu Zilli Tilki** (Boratav, 2015, s. 43-45).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Keçel Oğlan Matalı II (Murad, 2005, s. 272-273).

Tip 180

Kedi, Keçi ve Koyun/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Kocakarının kedisi, kocakarının kaymağını yanlışlıkla birkaç kez yer. Kedi bu duruma sebep olarak koyun ve keçiyi bahane edip, bu ikisini kandırır. Evden kaçarlar. Bu üçlüye yolda bir ayı rastlar ve bunlar ayı ile dost olurlar. Kurtlar bu dördlüye rastlar. Ayı kurtları dövüp kovar. Kedi, keçi ve koyun ayıya veda edip ormana giderler. Ormanda yine kurt sürüsüne rastlarlar. Kurtları korkutup evlerine geri dönerler” (Gökçimen, 2000, s. 14).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 181 (TTV 28)

Uzun Duvar/Gaziantep

1.Olay Örgüsü

“Uzun duvar, niçin uzadığını soranlara, farenin kendisini deldiğini söyler. Fare, niçin duvarı deldiğini soranlara, kedinin kendisini tuttuğunu söyler. Kediye niçin fareyi tuttuğunu soranlara değneğin kendisini dövdüğünü söyler. Değnek, niçin kediye dövdüğünü soranlara, ateşin kendisini yaktığını söyler. Ateş, niçin değneği yaktığını soranlara, suyun kendisini söndürdüğünü söyler. Su, ateşi niçin söndürdüğünü soranlara, ineğin kendisini içtiğini söyler. İnek, suyu niçin içtiğini soranlara, süt vermek için içtiğini söyler” (Köksel, 1995, s. 53).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gaziantep/Uzun Duvar (Köksel, 1995, s. 149); **Burdur/Tilki ile Çan** (Dalğar, 2010, s. 90-91).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 182 (TTV 29)

Tilki ve Ebegarı/Adana

1.Olay Örgüsü

“Yaşlı bir kadın, her gün gelip sütünü içen tilkinin kuyruğunu koparır. Tilki gelip nineden kuyruğunu isteyince, o da içtiği sütleri tekrar getirmesini söyler. Tilki gidip keçiden süt ister. Keçi dal, dal mes, mes yumurta, tavuk da bundan yem ister. Tilki gidip çiftçilerden aldığı yemi tavuğa, yumurtayı mese, mesi dala, dalı keçiye, sütü de nineye götürür. Böylece kuyruğuna kavuşur.Tilki giderken bir gelin alatına rastlar. Bunun elbiselerini alıp kendisi giyer. Bu değişikliğin sebebini soran kurtlara da, suya girdiği için böyle al-yeşil olduğunu söyler. Renklerini değiştirmek isteyen kurtlar da, kendilerini suya atarlar. Ancak hepsi boğularak ölür” (Şimşek, 2001, s. 183-184).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Pirey ve Pisink (Alay, 2005, s. 280-281); **Erzurum/Neneyinnen Tilki** (Ayyıldız, 2001, s. 231-232); **Van/Kuyruksuz Tilki** (Önay, 1995, s. 235-238); **Yozgat/Kurnaz Tilki** (Aslan, 1994, s. 123-125); **Amasya/Tilkinin Kuyruğu** (Göde, 2011, s. 189-190); **Malatya/Tilki ile Nine, Tilkinin Kuyruğu** (Sarıçiçek, 1997, s. 153, 154-155); **Trabzon/Kuyruksuz Kedi** (Akgün, 2000, s. 230-231); **Muş/Hırsız Tilki İle Nene** (Yavuz, 2006, s. 155); **Van/Gozmo Golot** (Kasımoğlu, 2010, s. 771-775); **Kars/Tülküynen Gocağarı** (Arslan, 2000, s. 484-487); **Gümüşhane/Koca Nine ile Tilki** (Boratav, 2015, s. 29-31); **Elazığ/Anakarı ile Tilki** (Günay, 1975, s. 285-287); **Kahramanmaraş/Koca Karıyla Tilki** (Erşahin, 2011, s. 704-706); **Bitlis/Nenenin Sütü Tilkinin Kuyruğu** (Eren, 2001, s. 356-358).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Yarım Horozun Çanı (Alptekin, 1991, s. 167-169); **Kazakistan/Pamuk Kız ile Kedi** (Alptekin, 2003, s. 341-344).

Tip 183

Lökgıcık/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Lökgi bir gün keçisini sürüye katar. Çobana keçisini kurt yemek isterse Lökgi’nin keçisidir diye söylemesini tembihler. Kurt çobanın sözüne aldırmayıp Lökgi’nin keçisini yer. Lökgi kurdu bulup onu dövüp ondan bir keçi yerine bin keçi alır. Lökgi keçileri köyüne götürürken köyün ağası Lökgi’yi görür. Kurdun kendi sürüsünden bölüp aldığı keçilerden habersiz olan ağa Lökgi’ye bu sürüyü nasıl elde ettiğini sorar. Lökgi’nin tavsiyesine uyup elinde kalan sürüsünden de olur” (Gökçimen, 2000, s. 14).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 184

Aç Sıçan/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Çölde bir sıçan vardır. Günün birinde sıçanın karnı acıkır ve bağa gider. Üç elma bularak yer. Tam bu sırada bir rüzgâr eser ve elma ağacının yapraklarını koparır. Sıçanın başına düşer. Düşen yaprakları yiyen sıçan, bağdan dışarı çıkar. Dışarı çıkan sıçan sırasıyla adamı, gelin hanımı, kızları ve erkek çocukları yer. Ardından ihtiyar nine ile karşılaşır. Burada oğmaç yerine kediyi verir. Kedi sıçanı yer. O sırada eli kovalı adam, gelin hanımı, kızları ve erkek çocuklar hepsi dışarı fırlar” (Alptekin, 1991, s. 154-155).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 185 (TTV 30)

Pire ile Bit/Amasya

1.Olay Örgüsü

“Pire ile bit evlenirler. Pire, bacayı temizlemeye gider. Uzun süre eve dönmeyen pire, ölmüştür. Bit, pirenin öldüğünü görünce saçını başını yolar. Karga, bu duruma üzülür. Armut dalına konar, kanadını kırar. Armut, kargaya: ‘Neden kanadını kırdın?’ diye sorar. Duruma üzülen armut, yaprağını döker. Çeşme, armuda: ‘Neden yaprağını döktün diye sorar?’ duruma üzülen çeşme, kurur. Kızın biri, çeşmeden su almaya gelir. Çeşmenin akmadığını görünce sorar. Çeşmenin anlattıklarına dayanamayan kız, oracıkta ölür” (Göde, 2011, s. 126).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Küçüköpen (Demir (Şimşek), 1995, s. 173); **Gaziantep/Bitle Pire, Sinek Pire, Pireyle Bit** (Köksel, 1995, s. 137-138, 139, 140-141); **Yozgat/Bitle Pire** (Aslan, 1994, s. 125-126); **Amasya/Tavuk ile Horoz** (Göde, 2011, s. 192); **Kars/BireninNağlı** (Arslan, 2000, s. 479-480); Boratav, 2015, s. 43-45; **Kahramanmaraş/Pire ile Sinek, Çinimini** (Erşahin, 2011, s. 702-704, 704); **Çankırı/Sıçan Ahmet Süte Düştü** (Arslan, 2017, s. 311).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs/Kara Böcü (Sakaoğlu, 1983, s. 8-12).

Tip 186

Karga ile Keklik/Erzurum

1. Olay Örgüsü:

Bir gün karga kekliğe âşık olur ancak keklik kargayı kendine layık görmez. Karga ile keklik bu sorunu çözmek için padişahın yanına giderler. Pisliklerde dolaşmayacağına, leş yemeyeceğine söz veren karga keklik ile evlenir. Ancak karga sözünü tutmaz, eşek leşi yer. Ertesi gün yine köpek leşi yer. Kocasının leş yediğini anlayan keklik padişaha boşanmak için gider. Padişah da bunları boşar. Karga çöplüğüne, keklik ise su kenarına geri döner (Alptekin, 1991, s. 136-139).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 187

Tazı ve Tilki/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Aciz hayvanlara zulmeden bir tilki günün birinde tavşan ararken bir avcıyla karşılaşır. Avcı ve tazısı tilkiyi görüp kovalamaya başlarlar. Tilki kaçarken bir tavşana rastlar. Tavşan tilkiyle alay ederken avcı ve tazısı gelip tilkiyi yakalarlar” (Gökçimen, 2000, s. 16).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 188

Kurt ile Kedi/Bulgaristan

1. Olay Örgüsü:

Acıkan kurt av bulup karnını doyurmak ister. Bir köye giden kurdun köy halkı tarafından yolu kesilir. Tam bu sırada avlu üstündeki kediye görür ve kediden yardım ister. Kedi de Ahmet Usta'ya yalvarmasını söyler. Bunu duyan kurt geçen yazın Ahmet Usta'nın danasını parçaladığını söyler. Kedi bu sefer Güzel annemin yanına gitmesini söyler. Tilki de onun keçisini parçaladığını söyler. Kedi de: “Öyle ise darıl. Madem sen bu köyde herkesin canını yakmışsın, onlar da senin canını yakacaklar” der (Hafız, 1990, s. 352).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 189

Akıllı Eşek ile Ahmak Kurdun da Haberi/Kumuk

1. Olay Örgüsü:

“Hanımı öldükten sonra yapayalnız bir ihtiyarın bir eşiği vardır. İhtiyar eşiğe unluk buğday yükleyerek eşiği değirmene gönderir ve eşek unluk buğdayı götürerek otlamaya çıkar. Karşısına çıkan kurt eşiği yemek ister. Buna karşılık eşek kurttan unu götürdükten sonra yemesini ister. Kurt bu isteği teklif eder ve eşiğin evine giderler. Ancak evdeki köpekler kurdu kovarlar. Böylece eşek de canını kurtarır” (Zengin, 2002, s. 32-33).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 190 (TTV 31)

Zilli Tilki/Mersin

1.Olay Örgüsü

“Tilkinin birisi bulduğu zili küçük bir çam ağacına asar. Çam ağacı büyüdüğünde zilini almak isteyen tilki, çobandan çamı kesmesini ister. Çoban, ağacı kesmez bunun üzerine tilki, yolda karşılaştığı kurda, çobanın koyunları yemesi ricasında bulunur. Çoban köpeğinden kurdu kovmasını ister. Fakat köpek kurdu kovmaz. Oradan ayrılan tilki, yolda bir kocakarıya rastlar, dileklerini yerine getirmedikleri için tilki, ihtiyarın sakalını yakar. Duruma kızan koca, karısını döver, karı da köpeği kovar, köpek de kurdu oradan uzaklaştırır. İmkânı değerlendiren kurt da koyunları yer. Bunun üzerine çoban da çamı keser. Çamın gürültüsünden kaçan tilkinin kafasına kozalak düşer. Dağın yıkılıp geldiğini zanneden tilki, hile ile bütün hayvanları bir araya toplar. Hayvanların gürültüsünden korkan köylüler, yurtlarını boşaltırlar. Böylece hayvanlar yeni bir yurda sahip olurlar” (Alptekin, 2002, s. 111-112).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Kars/Kuşun Nağılı (Arslan, 2000, s. 481); **İstanbul/Dana** (Tezel, 1938, s. 118-121); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 312-313); **Antalya/İşkembeyi Kaçıran Doğan** (Alptekin, 1991, s. 170-173); **Trabzon/Öküzün Gövdesi** (Akgün, 2000, s. 232-234); **İzmir/Kuyruğu Zilli Tilki** (Boratav, 2015, s. 43-45).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 191 (TTV 32)

Zerde

1.Olay Örgüsü

“Fakirlerin zerdesine bir sıçan düşer. Onlar da sırasıyla leyleğe, kavağa, terziye, yaşlı ustaya, akıllı hocaya, Barak Babaya, yüncüye, onun çırağına, mollaya, hâkime, vezire ve padişaha ne yapacaklarını sorarlar. Bunun üzerine de padişah, kazanın içindekini döküp yıkamalarını ve yedi gün boyunca ters bırakarak kurutmalarını söyler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 47-48).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 192

Kitap Okuyan Ayı/Konya

1. Olay Örgüsü:

Geçmiş zamanlarda adamın birisi padişaha karşı büyük bir suç işler. Padişah adamı çağırır ve bir hayvana kitap okutursa affedileceğini söyler. Adam bir ayı yakalayarak, evine getirir ve topladığı armutları kitap sayfalarının arasına koyar. Böylece sayfaları çevirmesini öğrenen ayıyı adam padişahın yanına götürür. Kitap sayfalarını çevirdiğini gören padişah ayının kitap okuduğuna ikna olur. Adam da başını kurtarır (Alptekin, 1991, s. 112).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 193**Hacı Bayram ile Aruz/Bingöl****1. Olay Örgüsü:**

“Hacı Bayram ve Aruz adında evli bir çift tilki yaşar. Hacı Bayram bir gece köye inip av ararken hocanın evinin önünde bir kemer bulur, alıp hanımı Aruz’a götürür. Kemerini yerinde bulamayan hocayla hanımı bahçede, tilkinin ayak izlerini görüp bu hırsızlığı Hacı Bayram’ın yaptığını anlarlar. Hacı Bayram’ın izini, hocanın bolca yem vererek ikna ettiği eşiği bulur ve gider onların kapısında bekler. Aruz dışarı çıkarken, evin önünde yerde ölü bir eşiğin olduğunu görünce Hacı Bayram’ı çağırır. İkisi de yiyecek bir şey bulduklarını sanarak keyifle onu içeri götürmeye çalışırlar. Hacı Bayram, eşiği içeri alamayınca kemerin bir ucunu boynuna, bir ucunu eşiğe bağladığı sırada, eşek yerden kalkıp Hacı Bayram’ın bağlı olduğu kemerle kaçır. Eşek, kemerle birlikte Hacı Bayram’ı hocaya götürür. Hoca, Hacı Bayram’ın derisini yüzüp ona kanlı kanlı ters giydirerek; ‘Bu sana ders olsun ki bir daha köyümüze gelip zarar vermeyesin,’ diyerek gönderir. Aruz, evin önünde gördüğü kanlı tilkiye kocasını sorar. O da Hacı Bayram’ın kendisi olduğunu; bütün bu belaları Aruz yüzünden çektiğini söyler” (Alay, 2005, s. 65-66).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 194 (TTV 33)**Horoz/Erzincan****1.Olay Örgüsü**

“Horoz padişahın çöplüğünde altın bulur. Padişah’tan daha zengin olduğunu söyler. Padişah horozu yakalattırır, altını alır. Horoz, padişah altınımı çaldı diye öter. Padişah rezil olur. Altınımı verirler, bu sefer de padişah benden korktu diye öter. Padişah horozu

kestirir. Padişah horozu yerken ‘Bu nasıl değirmenler, bu nasıl dar sokaklar?’ diyerek padişahla alay eder. Padişah sancılanır, tuvalete gider. Horoz tekrar padişah ile alay ederek, onu sinirlendirir. Horoz çöplüğe gider, padişahın kendisinden korktuğunu ilan eder” (Kara, 1996, s. 43).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Horoz (Demir (Şimşek), 1995, s. 173-174); **Van/Gaggula Gu** (Kasımoğlu, 2010, s. 331-332); **Eskişehir/Akılsız Horoz** (Ergun, 2014, s. 277-279).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Dev ile Avcı (Sümbüllü, 2000, s. 162-165); **Irak Türkmen/İnad Xoruz** (Murad, 2005, s. 267-268); **Azerbaycan/Horoz ve Padşah** (Köktürk, 1996, s. 72-73).

Tip 195

Zavallı oğlak/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Yedi analı oğlak, oynayıp otlarken analarını kaybeder. Bir cadı kadın onu yemek için evine götürür. Çocuklarına ateş yakmasını kendisinin de yemek için bir şeyler getireceğini söyler. Oğlak korkudan altına edince cadının çocukları oğlağın yağı döküldü sanıp onları yerler. Oğlak da onu çözerlerse daha çok yağ vereceğinden bahseder ve çözülünce cadının çocuklarının ciğer ve böbreklerini şişe geçirip onları yatağın içine saklar. Kendisi de in kazıp saklanır. Cadı gelince çocuklarının oğlağı kesip şişe taktığını sanır ve ciğer yiyince ciğeri, böbrek yiyince böbreği sancır. Çocukları uyandırmaya gidince gerçeği anlar. Oğlağa seslenir ve peşine düşer ama çevik hayvana yetişemez. Oğlağa, kendisini nasıl öldüreceğini sorar. Oğlak da inden çıkarken bir karış saplı balta ile başının ortasına vurunca öleceğini söyler. O, inden zıplayıp çıkarken cadı, oğlak yerine kendi apış arasına baltayla vurur ve ölürken oğlağa, kendisine istediğini yapabileceğini ama serçe parmağını kesmemesini söyler. Oğlak parmağı kesince içinden yedi anası çıkar ve mutlu bir şekilde yaşarlar (Aça, 2007, s. 481-482).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 196

Tilkinin Fendi Kurdu Yendi/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Avcının hazırladığı tuzağa düşen tilki, avcının elinden ölü numarası yaparak kurtulur. Tilki, karşılaştığı kurdun kendisini yakalayacağını anlayınca onu aldatarak avcının tuzağına düşürür. Tilki, avcının tuzağına düşmesine neden olan kurda, avcı geldiği zaman ölü numarası yapmasını söyler. Avcı, ölü gibi de duran kurdun başını baltayı vurarak kurdu öldürür” (Eren, 2001, s. 23).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 197

1. Olay Örgüsü:

Sarı Bıyıklı Sarı Aslan/Burdur

Bir köyde çok fare vardır ancak kedi yoktur. Misafirliğe gelen jandarma köylülere bir kedi getirir. Kediler fareleri yakalamaya başlar. Ancak köylüler kediden korkarlar ve hocaya danışmaya karar verirler. Hoca gençlere “Yahu bu kedi fareyi tuttu yedi, yarın bizi de yer, en iyisi biz bunu yol yakinken yakalayalım.” derler. Hocanın görüşünü kabul eden köylüler kediyi ateşe atarlar. Kedinin ateşin içinden atladığını gören köylüler köyü terk ederler. Köyde kalan kedinin yanına tilki gelir. Tilki, domuz, ayı, kurt kediyi

yemeğe davet ederler. Yemeğe giden kedi hayvanları kaçıır ve ölümüne sebep olur. Kazanda pişen et yemeğini yer (Alptekin, 1991, s. 156-158).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Denizli/Masal (Arslan, 2008, s. 205-206).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 198

Çiftçi ve Sıçanlar/Türkmenistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir çiftçi her yıl tarlasına buğday ekip aldığı buğdayları çuvallara koyup depolar. Buğday çuvallarının altında iki fare in kazar. Çuvallardan inlerine buğday taşırlar. Farenin biri yeterince taşıyıp taşımaktan vazgeçer. Diğer fare ise aç gözlülük edip taşımaya devam eder. Durumu fark eden çiftçi farelerin yoluna kapan kurup aç göz fareyi yakalar” (Gökçimen, 2000, s. 19).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 199

Horoz Çocuk/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Yıllardır evli olan karı-kocanın çocukları olmayınca adam, karısına bu yıl da çocuk sahibi olmaması halinde onu kovacağını söyler. Doğum zamanı kadın, kocasının korkusundan bir horoz getirip onu bebek diye sarar. Kadın, kocasına oğlunu gösterince

horoz, babasına iki gaga atar; babası oğlunun cesur ve yiğit olduğuna inanıp sevinir. Yıllar sonra babası; Mir'den çok korktuğunu, ondan alacağını tahsil edemediğini söyleyip yardım isteyince horoz oğlu, hazırlıklarını yapıp yanına tilki, ayı ve nehir dolusu su alarak Mire'nin konağına gider. Horoz, 'üürü, ürü' diyerek konağa girip alacağını isteyince Mire, onu tavukların içine atıp cezalandırmak ister. Horoz, yanında getirdiği tilkiyi kümese salıp onları öldürterek kurtulur. Mire, horozu sağ görünce bu kez onu domuzların içine atar. Horoz bu kez ayıyı, domuzların içine salarak oradan da kurtulur. Mire sinirlenip bu kez de horozu ateşe atmalarını söyler. Horoz da nehir dolusu suyu ateşe döküp kurtulunca, Mire pes edip horozla konuşur. Horoz, babasının selamlarını iletip Mire'den altınlarını ister. Mire, onu altın deposuna gönderir. Horoz, küpteki altınların hepsini içine alıp yutar, yalnızca birisini dilinin altına koyup evine gider. Horoz, annesine yorulduğunu, yıkanmak istediğini söyleyip kendisini baş aşağı tutup tokmakla vurmasını ister. Annesi istemese de oğlunun ısrarı üzerine dediğini yapar. Kadın, oğluna vurunca etraf altınlarla dolup taşar; annesi buna çok sevinir. Komşu kadın, onların bu zenginliğini görüp sebebini sorunca; kadın ona çocuklarını tokmakla dövdüğünü söyler. Komşu kadın, bunun üzerine altın bulmak için tokmakla çocuğuna vura vura öldürür. Horoz ve ailesi ise zenginliğin keyfini çıkarır" (Alay, 2005, s. 89-90).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 200

Tilki/Ankara

1. Olay Örgüsü:

"Keloğlan, tilki, canavar ferfene yapıp et, bal, pilav getirirler. Tilki balı gizlice yer. Balı yiyeni bulmak için üç arkadaş sıcak kuma yatarlar. Bal tilkinin götünden akar. Tilki kurnazlık edip kayışı getirir. Kayışı takmak bahanesiyle balı ayının götüne sürer. Balı

kimin yediği anlaşılmaz. İkinci kez yattıklarında suçlu bulunur, tilki korkudan kaçır. Tilki bir tarlada karşılaştığı çiftçiden yardım ister. Ona kendisini ceketine sarıp, tarlanın çizgisine atmasını söyler, çiftçi söylenenleri yapar. Tilkiyi takip eden canavar, tilki yarım ettiğı gerekçesiyle çiftçiyi yiyeceğini söyler. Çiftçi önce canavarı oyalır, sonra pınardaki soğuk suyla abdest almak istediğini söyler. Abdest alırken çiftçinin karnı guruldar, canavar bundan korkup kaçır. Çiftçi ertesi gün tarlaya gittiğinde tilkinin, öküzün kayışını çaldığını görür, kızır. Uyuz eşek, çiftçiye üç gün, üç müdür arpa yedirmesi karşılığında kayışı getireceğini söyler. Çiftçi eşeğin isteğini yerine getirir. Eşek tilkilerin ininin önüne gider, yatar, kaldıramazlar. Hırsız tilki, eşeğı kaldırmak için çaldığı kayışı getirir. Kayışı takmak için eşeğin sırtına biner, eşek sırtında tilkiyle kalkar, çiftçinin yanına gelir. Çiftçi tilkinin derisini yüzer, ders olması için deriyi eşekle tilkilerin ininin önüne gönderir” (Demir (Şimşek), 1995, s. 23).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Çiftçi ile Tilki (Alptekin, 1991, s. 140-141).

Tip 201

Yiğit Yusuf/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Çocukları olmayan bir karı-koca, günün birinde yemek için aldıkları kabaktan bir oğlanın çıkmasıyla evlat sahibi olurlar. Kabak oğlan, anasından padişahın kızına dünür gitmesini ister. Padişah olmadık şartlar ileri sürer, oğlan hepsini de yerine getirerek padişahın kızıyla evlenir. Kız, oğlanın içinden çıktığı kabağı yakar, oğlan kabak yanınca ortadan kaybolur. Kız, oğlanı aramak için yollara düşer, oğlanı devler ülkesinde bulur. Oğlan, devlere esir düşmüştür. Kızla oğlan, devlerin ülkesinden kaçır, peşlerine düşen devlerden gizlenerek kızın ülkesine gelirler” (Sever, 1995, s. 241).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 202

Bülbül/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Bir bezirgânın kafes içinde beslediği bir bülbülü vardır. Bezirgân başka bir ülkeye ticarete giderken bülbül oradaki akrabasına bezirgânla selam gönderir. Bezirgân gittiği ülkedeki bülbüle kendi bülbülünün selamını söyleyince bülbül ağaçtan aşağı düşüp ölür. Bezirgân bülbülü eline alıp bülbülün ölüp ölmediğine bakar. Ancak bülbül elinden uçup gider. Bezirgân, memleketine dönünce olanları bülbüle anlatır. Bezirgânın bülbülü, akrabası bülbülün mesajını anlar. Bülbül, akrabası bülbülün yaptığı gibi yapıp özgürlüğüne kavuşur” (Bakırcı, 2010, s. 31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 203

Sihirli Kazlar /Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir karı-kocanın Zülayha isminde büyük kızı, Zübayda isminde küçük kızı vardır. Zülayha evde yokken sihirli kazlar Zübayda’yı alıp götürür. Zülayha, kardeşini aramak için yola düşer. Zülayha, nehrin kenarında nehrin suyundan içer ve nehir ona kardeşinin

olduğu tarafı gösterir. Yolda bir ağacın yanına gelir ve Zülayha, ağacın sihirli meyvelerinden yiyerek kuşların dillerinden anlamaya başlar. Kuşlar ona kardeşini nasıl bulacağını anlatırlar. Zülayha, bir mağaraya gelir ve orada aslanın halı dokumak istediği tüyleri saklar. Sonra aslana kazlar melikesinin canını istediğini söyler. Zülayha aslandan aldığı yumurtayı yere atar ve kazlar melikesi ortaya çıkar. Zülayha, kazlar melikesinden kardeşini geri getirmesini ister. Zülayha kardeşi Zübayda'ya kavuşur. İki birlikte evlerine dönüp mutlu bir hayat sürerler” (Saçkesen, 2010, s. 278-279).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.3. HAYVANLAR VEYA RUHLAR BİR İNSANA YARDIM EDER

Tip 218

Balık/Kayseri

1. Olay Örgüsü:

“Analık, iki balığı üvey kızına vererek temizlemesini söyler. Kız, balıkları temizlerken balığın birini bir kedi kapıp kaçar. Kız, kedinin peşine düşer; bir ine giren kedinin arkasından ine giren kız, kediler padişahıyla karşılaşır. Kediler padişahı kıza ne olduğunu sorar, kız olanı biteni anlatınca kediler padişahı kıza bir torba altın verir. Kız altınları alıp getirir, babası hanlar, saraylar yaptırır; mutlu şekilde yaşarlar” (Sever, 1995, s. 203).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 219

1. Olay Örgüsü:

Keloğlan ile Kemer Tay/ Bulgaristan

Oğlu olmayan bir bey yoldan geçen bir ihtiyarın telkiniyle bir elmayı karısıyla yer, kabuklarını da atına yedirir. Kendisinin bir oğlu olur. Beygirin de çok güzel bir tayı olur ve çocukla tay, birlikte büyürler. Şah İsmail adındaki çocuğun annesi beye ihanet etmektedir. Bir Arap ile münasebeti olan anne, Arap'ın isteğiyle oğlunu zehirlemeye çalışır ama Şah İsmail her defasında atından olan biteni öğrenip kurtulur. Sonunda annesinin isteğiyle babası atını kesmeye karar verir. Çocuk, son kez ata binme bahanesiyle annesinin yaptıklarını babasına söyleyip atıyla kaçar ve keloğlan kılığında bir beyin yanında çalışır. Beyin kızı keloğlana âşık olur. Çocuk ise her defasında savaşı kazanma ya da beyin gözlerini kurt sütüyle açma gibi zor işleri atının sayesinde halledip tekrar bir topal beygire binmekte ve kimliğini saklamaktadır. Ancak beyin kızı, asıl işleri atıyla birlikte keloğlanın yaptığını babasına söyler. Babası da atı ve savaş meydanına çıktığı kıyafetleriyle karşısına çıkan gencin hizmetindeki keloğlan olduğunu anlar ve kızını ona verir (Hafız, 1990, s. 90-94).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 220

Topal Karga ile Çoban /Bulgaristan

1. Olay Örgüsü:

Fakir bir çoban zar zor yaptıkları peynirin delik deşik olduğunu görünce saklanıp bunu yapanı bekler ve bir topal karganın yaptığını görür. Topal karga da onu affederse kendisine yardım edeceğini söyler ve gerçekten de karganın malı mülkü çoktur. Karga, fakir çobana bir yemek örtüsü getirir ki bu örtü açılınca üstünde çeşit çeşit yiyecekler

belirmektedir. Çoban, örtüyü alınca padişah ve veziri yemeğe davet eder ve örtü açılıp ziyafet donanınca padişah örtüyü adamdan zorla aldırır. Sonrasında karga, çobana bir eşek verir. Eşek, “çuş!” deyince altın tüylü olur, “diy!” deyince eski haline döner. Padişahın adamları eşiği de çobandan alınca bu defa karga, çobana kilitli bir sandık verir. Sandığı gören adamlar onu da çobandan alırlar ama çoban “bat” deyince sandık içeridekileri döver bir kısmı kaçar, bir kısmı ölür. “Yat” değince sandık durur. Çoban da kendinden alınan örtü ve eşiği de geri alır (Hafız, 1990, s. 125-127).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 221

1. Olay Örgüsü:

Hayat Suyu/ Bulgaristan

Üç oğlu olan yaşlı bir adam ölüm döşeğindeyken en küçük oğlu iş tutamaz diye üzülmemektedir. Adamı ziyarete gelen bir ihtiyar onun çaresinin “Hayat Suyu” olduğunu söyler. Üç kardeş, hayat suyunu bulmak için yola çıkar. Gidişi olup dönüşü olmayan yola küçük çocuk gider. Bir yangın ortasında kalan yılan yavrularını kurtarınca yılan, dilinin altındaki altını çocuğa verir, Hayat Suyunu bulmak için onu yılan babasına gönderir. Oğlan, büyük yilandan da bir altın alır ve yolda rastladığı kargayı susuzluktan kurtarınca karga onu altın saraya gönderir. Altın sarayda çok güzel bir kadın iki çocuğuna ninni söylemekte ve ağlamaktadır. Ninniye duyan genç, ağlar ve kadına âşık olur. Kadın ona bir yüzük verir ve yüzüğü sağ eline takıp yalayınca bir Arap çıkacağını söyler. Genç, yüzüğü yalayıp ağabeylerinin yanına varmayı diler ve yüzüğü gören büyük ağabey yüzüğü takıp Hayat Suyunu kendi için ister ve ortanca kardeşini de kuyuya atar. Küçük kardeş kendini yine yolda bulunca kargayla karşılaşır ve durumu anlatır. Karga büyük kardeşin ellerine saldırır. Büyük kardeş yüzüğü çıkarıp yastığının altına koyunca karga yüzüğü en küçük oğlana getirir. Yüzük ile babasını iyileştirip

ortanca kardeşini kuyudan çıkaran genç, yüzüğü iade ettiği güzel kadınla evlenir ve mutlu olurlar (Hafız, 1990, s. 128-133).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 222

Hazeran Kuşu/Bulgaristan

1. Olay Örgüsü:

Bir avcı ormanda avlanırken çok güzel bir kuş tüyü bulur. Bunu getirir pazarda satar. Ardından padişahın adamları bu tüyün Hazeran Kuşu'na ait olduğunu ve kuşu bulmazsa kellesini alacaklarını söylerler. Avcı, oğlu ve karısını bırakıp kuşun peşine gider ama bir daha dönemez. Oğlu da büyüyüp kendisi gibi avcı olur ve o da ormanda aynı tüyü bulunca aynı şeyler onun da başına gelir. Kuşu aramaya çıkınca karşısına zamanında yardım ettiği at çıkar ve ona kuşun, yedi başlı devin evinde olduğunu söyler. Kuşu alması için dev uyurken eve girmeli, demir kapıya minnetini göstererek toprak serpmeli, irinli suyu içip suyu övmeli ve koçun önündeki eti aslana, aslanın önündeki otu koça vermelidir. Delikanlı bunları yapınca kafeste parlayan kuşu alır ve dev uyanınca sırayla aslana, koça, su ve demir kapıya genci yakalamaları için emreder ama gençten yardım ve hürmet gördükleri için hiçbiri devin dediğini yapmaz. Delikanlı kuşu padişaha verir (Hafız, 1990, s. 145-149).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 223

Her İşi Gören Değirmen/Kırşehir

1. Olay Örgüsü:

“İkisi de kör olan karı kocanın her işlerini gören bir değirmenleri vardır. Padişah bu değirmeni ellerinden alır. Ağlayan karı kocayı gören bir horoz, onlara üzülmelerini, değirmeni alıp getireceğini söyler. Yola çıkan horoza tilki, kurt ve ırmak arkadaş olurlar. Horoz saraya gelip ‘Kör adamla karısının değirmenini ver.’ diye ötmeye başlar. Padişah, horozu hayvanların ahırına kapattırır, kurt hayvanları öldürür. Padişah, horozu ateşe atıp yakmalarını emreder, ırmak ateşi söndürür. Padişah, horozu pişirtir, yerken boğazına kemik kaçar. Padişah haksızlık yaptığını anlar, değirmeni sahiplerine verir” (Sever, 1995, s. 242).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 224

Hırızmalı Güzel/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“Hırızmalı Güzel adlı bir kızın yedi devi vardır. Hırızmalı Güzel’e âşık olan padişah onu bir türlü elde edemez. Hırızmalı Güzel’in resmini gören padişahın oğlu da kıza âşık olur. Babasından habersiz Kamber Tay adlı bir ata binen oğlan, Hırızmalı Güzel ile buluşur. Güzel Ahmet adlı oğlan, Kamber Tay’ın yardımıyla total devin dışındaki bütün devleri öldürür. Güzel Ahmet’in babası, oğlunun haberi olmadan Hırızmalı Güzel’e dünür gönderir. Güzel Ahmet ava gittiği yerde de bir kız bulur, onu da alarak Hırızmalı Güzel’in yanına gelir. Padişahın evinin karşısına büyük bir saray yaptıran

Güzel Ahmet'i devler bekler. Güzel Ahmet'i babası, öldürülmesi için cellâtlara verir. Güzel Ahmet'i bir kuyunun içinde gözleri çıkarılmış vaziyette bulan başka bir kız, onu oradan çıkarır. Güvercin kanadının Güzel Ahmet'in gözüne sürülmesiyle kör göz görmeye başlar. Üç kıza kırk gün kırk gece düğün yapan oğlan, onlarla evlenir" (Alptekin, 2002, s. 94-95).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 225

Ehmedi Çekkaş/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

"Elmadi Çekkaş adında biri, bir dervişi evinde konuk eder. Derviş ona kardeş olalım deyince Elmadi Çekkaş, sen benimle geçinemezsin, der. Bu söz dervişe ağır gelir. Elmadi Çekkaş'ı davet eder. Yine kardeş olalım, teklifine 'Öyleyse bana bir ev yaptır.' der. Ev hazır olur, yerleşir. Dervişin biri sadaka ister. Padişah iki kara para verir. Elmadi Çekkaş ise padişahın parmağındaki yüzüğü çıkarıp dervişe verir. Padişah gidip geri alır. Elmadi Çekkaş 'Hani kardeş idik. Ben seninle yapamam.' der, ayrılırlar. Elmadi Çekkaş tılsım öğrenir. Derviş, padişahın hazinesinin yarısını tılsımla getirtirip fakir fukaraya dağıtır. Padişah hırsız bulamaz. Elmadi Çekkaş Hindistan padişahının kızını, rüyada görüp âşık olan Memmed'e ecinniler vasıtasıyla getirir. Hindistan padişahı, İsfahan padişahı olan dervişten Elmadi Çekkaş'ı huzuruna göndermesini ister. Derviş padişah bir karı vasıtasıyla Elmadi Çekkaş'ı murdar hale getirmektir. Çünkü bu haliyle Elmadi Çekkaş'ın tılsım gücü kaybolmaktadır. Denizde, Elmadi Çekkaş kaptanı lafa tutar., denize atlar, mundarlıktan temizlenince cinler gelip onu kurtarırlar. İsfahan'a gelince, derviş padişahı, cinlere verir. Onlar da onu yedi parçaya ayırıp yedi dağın tepesine koyarlar. Memmed padişah olur. Peri hanımı da geri getirtir. Yeniden düğün olur. Muratlarına ererler" (Köktürk, 1996, s. 156-158).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 226

Padişahın Oğlu ile Hint Padişahının Kızı/Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Bir kadın Hacca giden kocasını aldatır. Kadın hasta olduğunu söyleyerek kocasından oğlunun atını kesmesini ister. Oğlan atına atlayarak evi terk edip yolda giderken bazı hayvanlarla karşılaşır ve onları yanına alır. Hayvanlar kendi aralarında istişare yaparak efendilerine Hint padişahının kızını getirmeyi kararlaştırırlar. Ayının nöbeti sırasında cazı karısı kızı bir küpün içinde memleketine götürür. Ancak hayvanlar kızı tekrar kaçırıp getirirler. Hint padişahı, kızını kurtarmak için ordu gönderir. Hayvanlar kendi cinslerinden bütün hayvanları savaşa çağırırlar. Hayvanlar, askerleri bozguna uğratırlar ve oğlan kızı alarak memleketine dönüp padişah olur” (Bakırcı, 2000, s. 69-70).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 227

Kamıştan At/Isparta

1. Olay Örgüsü:

“Behlül Dana, kardeşi Harun Reşit’i kamıştan atına bindirir ve hiç tanımadığı bir yere atar. Harun Reşit, memleketine dönmek için yüz, iki yüz ve üç yüz yaşındaki üç ihtiyara yolu sorar. Bu ihtiyarlar kardeşirler ve en küçüğünün saçları bembeyaz, ortancanın saçları ala kırlı, en büyüğün saçları da simsiyahtır. Harun Reşit memleketin yolunu öğrenmek için Cuma vaizini, büyüğün evinde beklerken onun saçlarının simsiyah olmasının sebebini sorar. Büyük ihtiyar ise hanımın cefakarlığından dolayı saçlarının siyah kaldığını söyler. Bir kavunu, hanımına kırk kere getirttirir. Cuma vaizi gelir. O, Behlül Dana’dır. Harun Reşit’i alır memleketine geri bırakır” (Göde, 1997, s. 60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 228

Seyfullah ile Sadullah/ Muş

1. Olay Örgüsü:

“Hz. Süleyman zamanında bir padişah ile vezirinin sırasıyla Seyfullah ve Sadullah adlarında yaşıt iki oğlan çocukları varmış. Hz. Süleyman her ikisine birer muska verir; ancak bu muskaları büyüdüklerinde açmalarını söyler. Aradan zaman geçer, bu iki çocuk büyürler. Seyfullah’ın muskasında bir kız resmiyle beraber bir dua, Sadullah’ın muskasında ise sadece bir dua çıkmış. Resimdeki kıza âşık olan Seyfullah, Hz. Süleyman’dan kızın nerede yaşadığını ve isminin Melkan Hatun olduğunu öğrenir. Padişah olan babasından bir gemi ile beraber gerekli yiyecek ve içecekleri alıp Sadullah’la beraber yola çıkar. Denizin ortasında bir fırtınaya yakalanırlar. Gemiler

parçalanır, onlar da bir ormanlık adaya çıkarlar. Adada karşılarına bir ev çıkar, evin içinde bir kız oturmaktadır. Kız, bir dev tarafından kaçırıldığını söyler ve kendisinin de oranın padişahının kızı olduğunu, adının da Bedia olduğunu söyler. Kızın yardımıyla dev öldürülür ve kızla beraber babasının memleketine gider. Babasına Melkan Hatun'un resmini gösterir ve nerede bulabileceğini sorar. Bedia'nın annesi kızı tanır ve sadece yılın belli bir mevsiminde geldiği İrem bahçesini gösterir. Bunlar Melkan Hatun'un yolunu bekler. Onun bir peri kızı olduğunu öğrenirler. Melkan Hatun'u isterler. Babası, onların Hz. Süleyman tarafından gönderildiğini öğrenince kızını Seyfullah'a verir. Bedia'nın babası da bunun üzerine kızını Sadullah'a verir. İki arkadaş, sevdikleriyle beraber memleketlerine dönerler, kırk gün, kırk gece düğün yapılır" (Yavuz, 2006, s. 49-50).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 229

Karaç Bahadır/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

"Bir karı kocanın Egizbek ve Segizbek adlarındaki oğullarını Buktugul ve Şuktugul adlarındaki devler kaçıtır. İhtiyar adam, düşünde gördüğü ak sakallının dediğini yaparak kutsal ağacın dibinde kurban kesip yatar. Gökten düşen elmayı karısı ve kendisi yiyerek çocuk sahibi olur. Oğlan on yaşına gelince ona ad vermek için toy düzenlerler. Hiç kimsenin tanımadığı biri çocuğa Karaç Baatır adını kor. Karaç Baatır tesadüfen varlığını öğrendiği ağabeylerini aramaya gider. Karaç Baatır çukura düşmüş bir tayı oradan çıkarır. At Karaç'ın cesaretini denemek için kara bir kaplana döner. Karaç atın yardımıyla Buktugul ile Şuktugul adındaki devleri, onların evlerindeki kızları ve devlerin atlarını öldürür. Karaç ağabeylerini bulur ve hep birlikte yurtlarına dönerler" (Karadavut, 2006, s. 43).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 230

Gül Ananın Kızı/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Gül Ana’nın sakat bir kızı vardır. Kızı kimse istemeyince Gül Ana çarşıda gördüğü gence kızını över. Adam da kızı kendisine vermesini söyler. Gül Ana, kızı oğlanın evine bırakır ama utangaçtır yanına hemen gitme, der ve oğlan ticaret için gider. Kız da yemek yapayım diye tuvalet başında et doğrar ve tuvalete düşürdüğü eti almaya çalışıp elini sokunca kendi de sıkışır. Bu hali izleyen peri padişahının kızı güler. Gülünce kızın hastalığı geçer, iyileşen peri kızı ve kırk kardeşi kıza dualarda bulunur ve sakat kız, peri kadar güzel ve hünerli olur. Tüccar gelip kızı görünce çok mutlu olur ve evlenirler (Doğramacıoğlu, 2002, s. 402).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 231

Köpek ile Kedi/Muş

1. Olay Örgüsü:

“Bir padişah ile bir hizmetkârı vardır. Padişahın hizmetkârı hayvanların dilinden anlamaktadır. Bir gün kedi ile köpeğin diyaloguna şahit olur. Öküzünün öleceği bilgisini elde eder. Padişah öküzü ölmeden onu elden çıkarır. Bir başka gün padişaha ait

bir camızın öleceğini öğrenir. Padişah yine tedbirli davranır. Camızı sağ iken elden çıkarır. Hizmetkar, bir sonraki diyalogda Padişahın atının öleceğini öğrenir. Padişah atı da elden çıkarır. Hizmetkar, en sonda padişahın öleceğini öğrenir. Her şeye bir çare bulan padişah, kendi ecelinden kaçamaz, ölür. Kedi ile köpek muratlarına erer” (Yavuz, 2006, s. 24).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 232 (TTV 34)

Tilki ile Tozlu Bey/Çankırı

1.Olay Örgüsü

“Tozlu Bey adında bir değirmencinin tavuklarına tilki dadanır. Tilki, Tozlu Bey’e kendisini affetmesi karşılığında onu ağanın kızıyla evlendireceğini söyler. Tilki, Tozlu Bey’in tüm parasıyla ona yeni çamaşırlar alır. Ağanın kızına dünür olurlar. Tozlu Bey’in çamaşırlarını gören Ağa, onun zengin olduğu düşüncesiyle kızını ona verir. Küçük kardeşlerini başlık parası almak için Tozlu Bey’in yanına yollarlar. Tilki plan yaparak devi öldürür ve tüm mallarını Tozlu Bey’e verir. Zengin olan Tozlu Bey, tilkiye öldüğünde seni odada saklayacağım diye söz verir. Tilki öldüğünde Tozlu Bey zaten ölecekti diye onu köpeklerin önüne atar” (Arslan, 2017, s. 155).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Değirmenci ile Tilki (Sakaoğlu, 2002, s. 276-278); **Afyonkarahisar/Keloğlan ile Tilki** (Özçelik, 1993, s. 380-382); **Ankara/Topal Tilki** (Demir (Şimşek), 1995, s. 174-175); **Bingöl/Tilki ile Değirmenci** (Alay, 2005, s. 171-173); **Van/Tilki ile Değirmenci Sado** (Önay, 1995, s. 239-243); **Yozgat/Kurnaz Tilki**, (Aslan, 1994, s. 126-127); **198-202 Niğde/Tozlu Bey ile Tilki** (Bakırcı, 2000, s. 235-

238); **Zonguldak/Tembel Memet ile Tilki** (Bekdik, 2014, s. 200-202); **Amasya/Salkım Sayan Efendi ile Tilki** (Göde, 2011, s. 193); **Adana/Değirmenci ile Tilki** (Şimşek, 2001, s. 501-507); **Burdur/Değirmenci Beyi** (Dalğar, 2010, s. 92-94); **Isparta/Tilki ile Değirmenci** (Göde, 1997, s. 174-175); **Malatya/Tozlu Kardeş, Tilki** (Sarıçiçek, 1997, s. 156-157, 158-159); **Trabzon/Değirmenciye Evlendiren Tilki** (Akgün, 2000, s. 153-154); **Adana/Şakşak Bey ile Tilki** (Ketre, 1998, s. 369-371); **Kars/Değirmençi ile Tülkü** (Arslan, 2000, s. 408-413); **Denizli/Tilkinin Yardımı ile Zengin Kız Alan Adam** (Tuğrul, 1969, s. 213-217); **Ankara/Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu** (Boratav, 2015, s. 267-271); **Elazığ/Keloğlan Sarmısaki Beyoğlu** (Günay, 1975, s. 279-280); **İstanbul/Armudi Bey** (Tezel, 1938, s. 66-67); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 273-276); **Çankırı/Tilki ile Tozlu Bey** (Arslan, 2017, s. 327-328); **Sivas/Şahşah Padişahı** (Sever, 1995, s. 219); **Eskişehir/Değirmenci ile Tilki** (Ergun, 2014, s. 100-102).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Tilkinin Dünürcü Oluşu (Karadavut, 2006, s. 146-151); **Altay/Dünürcü Tilki, Öksüz Delikanlı ile Tilki** (Dilek, 2003, s. 226-232, 233-236); **Kazan-Tatar/Salam Torhan** (Gültekin, 2013, s. 455-460); **Kırım-Tatar/Fakirin Oğlu Avcı** (Bakırcı, 2010, s. 139-144); **Türkmenistan/Pakırdavuk Padişah** (Gökçimen, 2000, s. 136-138); **Azerbaycan/Armudan'la Tülkü** (Köktürk, 1996, s. 69-70); **Gagauz/Arif Tilki** (Uçkun, 2003, s. 399-403); **Irak Türkmen/Uzun Samat ile Xoruzu** (Murad, 2005, s. 259-261); **Kazakistan/Konur Mergen** (Alptekin, 2003, s. 301-307); **Bulgaristan/Minnettar Tilki** (Hafız, 1990, s. 362-366); **Kumuk/Hileci Tilki ve Hantal Kurt** (Zengin, 2002, s. 35-38).

Tip 233 (TTV 35)

Hilekâr Tilki/Kazan-Tatar

1.Olay Örgüsü

“Bir tilki, yolda yürürken bir koyun ayağı bulur. Tilki köyde misafir olur. Birinci köyde ev sahibine saklaması için verdiği koyun ayağını saklar, yerine bir tavuk alır. İkinci

köyde tavuğu saklar, yerine bir kaz alır. Üçüncü köyde kazı saklar, yerine bir öküz alır. Tilki, bütün hayvanları keser ve öküz derisinin içine saman doldurur. Tilki yanına gelen ayı ve kurdu, kızak ve hamut almaya gönderir. Tilki, ayı ile kurdun getirdiği kızığa öküzü koşar ama öküz hareket etmeyince sinirlenir ve oradan ayrılır. Ayı ve kurt, öküzü yemek istediklerinde içinin saman dolu olduğunu görüp, tilkinin kendilerini kandırdığını anlarlar” (Gültekin, 2013, s. 129).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 234 (TTV 36)

Konuşan Tilki/Gaziantep

1.Olay Örgüsü

“Ava giden bir şehzade av bulamaz, karşısına çıkan bir ihtiyarın tavsiyesi üzerine Elosman dağına avlanmaya gider. Tilki, şehzadenin atını çözererek yaymaya başlar. Tilkiden korkan şehzade ona bir keklik atar. Yevmiye olarak bir keklik alabilmek için kurt, ayı, maymun, aslan, kaplan ve zumurgana kuşu da gelirler. Hayvanlar tilkiyi muhtar seçerler. Tilkinin emri üzerine hayvanlar şeyhin çadırını toplar, zumurgana kuşunun sırtına yükler, getirirler. Geri dönen avcı çadırı bulur, hayvanlara birer keklik verir ve pilav pişirir. Hayvanlar, avcıya bir eş bulmaya karar verirler. Acem şahının kızını kaçırlar. Çadırında bir kız bulan avcı ne olduğunu anlamaz. Tilkiye ağız dil vermesi için Allah’a yalvarır. Tilki dile gelir ve avcıya bu kızın nişanlısı olduğunu söyler. Avcı kızı alarak zumurgana kuşunun sırtına biner, memleketine gelir, orada evlenir” (Köksel, 1995, s. 55).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Niğde/Tozlu Bey ile Tilki (Bakırcı, 2000, s. 235-238); **Zonguldak/Tembel Memet ile Tilki** (Bekdik, 2014, s. 200-202); **Çankırı/Tilki ile Tozlu Bey I, Tilki ile Tozlu Bey II** (Arslan, 2017, s. 326, 327-328).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 235

Sihirli Taş/Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Bir padişah, oğluna işe yarar bir şey alsın diye para verir ancak oğlu o parayla bir kedi, köpek, kartal ve bir kutu alır. Babası bu duruma kızıp oğlunu evden kovar. Padişah oğlu kutuyu açınca içinden çıkan yılan onu kurtardığı için oğlana sihirli bir taş verir. Adam yaşlı bir kadının evlatlığı olur ve padişah kızına talip olur. Padişah kızını vermemek için zor görevler verir. Sihirli taş ile görevleri yerine getiren bir saray diktiren oğlan kızla evlenir. Eve hizmet etmesi için yaşlı bir kadın alırlar ama kadın sihirli taşı öğrenir ve taşı çalıp saray ve hanımıyla kaybolur. Oğlanın hayvanları sahipleri üzülünce taşı ararlar ve sonunda kadının yuttuğu taşı kusturup getirirler. Padişah oğlu sihirli taşla her şeyi eski haline getirir ama taşı suya atar ve zengin sarayını bırakıp karısıyla sade bir yaşam sürer (Ergun, 2014, s. 133).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Eskişehir/Hakık (Ergun, 2014, s. 181- 185).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 236

Balıkçının Oğlu/Kırşehir

1. Olay Örgüsü:

“Balıkçının oğlu bir rüya görür, rüyasında ertesi gün tutacağı balıkların tılsımlı olduğu ve satmaması gerektiği söylenir. Aynı rüyayı bir Yahudi de görmüştür. Oğlan, ertesi gün iki balık tutar, eve gelirken Yahudi, balıklara çok vererek almak ister. Oğlan,

balığın birini satar, bu balık her gün altın kusar. Öbür balık bir peri kızıdır; bunu gören komşular padişaha haber verirler. Padişah, kızı oğlanın elinden almak ister, bunun için de oğlana zor görevler verir. Oğlan bütün zor görevleri, peri kızının yardımıyla yerine getirir. Kızla oğlan evlenirler” (Sever, 1995, s. 255).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 237 (TTV 37)

Aslanın Alicenaplığı/Kırım-Tatar

1.Olay Örgüsü

“Yaşlı bir kömürcü ormanda bir aslanla karşılaşır. Yaşlı kömürcü, inleyerek yerde yatan aslanın ayağındaki diken bacağıyla çıkarır. Aslan, bu iyiliğe karşılık bir küp altının bulunduğu yeri yaşlı adama gösterir. Adam, aslana her gün bir tabak çorba getirir. Bir gün yaşlı adam, aslana ‘Yediğinde ağzından salyalar akıyor, onun için ben iğrenmeye başladım.’ der. Aslan, yaşlı kömürcüden baltayı kafasına vurmasını ve kırk gün sonra gelmesini ister. Aslanın yarası iyileşince adam gelir. Aslan, adama: ‘Başımdaki yaranın kırk gün içinde iyileştiğini gördün, ama yüreğimdiki zehirli sözler ile açtığı yara hiçbir vakit silinmeyecek.’ der” (Bakırcı, 2010, s. 30).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Uygur/Doğu Türkistan/Oduncu ile Ayı (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 16-19).

Tip 238 (TTV 38)

Akılsız Dost/Bolu

1.Olay Örgüsü

“Kimsesiz bir adam, dağa çıkıp bir ayıyla dost olur. Bir gün adam uyurken arılar adamın üstüne konar. Ayı arıları kovmayı bir türlü başaramaz. Ayı yerden büyük bir taş alır. Arıları öldüreyim düşüncesiyle adamın kafasına atar. Ayı arılarla birlikte arkadaşı olan adamı da öldürür” (Karasu, 2002, s. 24).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 239 (TTV 39)

Tilki ile Ayı/Burdur

1.Olay Örgüsü

“Arkadaş olan ayı ile tilki buldukları yağı paylaşamayıp kavga ederler. Tilki kurnazlık edip ayının yağını yiyip onu döver. Oradan geçen bir çiftçi kavgayı görür. Ayı bu çiftçiye yemek isteyince tilki yine kurnazlık yapıp çiftçiye kurtarır. Tilki, çiftçinin hayatını kurtardığı için ondan tavuk ve horoz ister. Çiftçi, tilkiden kurtulmak için horoz ve tavuk yerine köpek getirir. Tilki, köpeği fark edince kaçıp kurtulur. Tilki, çiftçiye oyuna getirmek için yine gelir ancak kuyuya düşüp ölür” (Dalğar, 2010, s. 9-10).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Oduncu ile Ayı (Alay, 2005, s. 174-175); **Niğde/Çiftçi ile Tilki ve Canavar** (Bakırcı, 2000, s. 239-241); **Muğla/Tilki ile Adam** (Önal, 2011, s. 482); **Muş/Farız Amca** (Yavuz, 2006, s. 147).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Yaşlı Adam, Ayı ve Tilki (Saçkesen, 2010, s. 736-737).

Tip 240

Kırk Yorganlı Kız/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Bir padişahın iki oğlu ava gider dönmezler. En küçük oğlan, ağabeylerini ararken Hızır’a rastlar. Hızır oğlana yol gösterir, yardımda bulunur. Oğlan, Hızır’ın tavsiyesiyle devlere sakız götürür, devanasının ve oğullarının güvenini kazanır. Oğlan bir mağarada bir kıza rastlar, kız saçından bir tutam vererek başı sıkıştığında saça bakmasını söyler. Oğlan ava çıkar. Bir şey avlayamayınca saça bakar, rüzgâr saçı uçurur. Saçı bir çiftçi bulur, padişaha götürür. Padişah cadıdan saçın sahibini bulmasını ister. Cadı, oğlanın mağarasına gelir, oğlanın tilsimini öğrenerek oğlanı öldürüp kızı padişaha götürür. Kız, padişaha kırk gün yası olduğunu söyleyerek padişahı oyalar. Devler gelir, oğlanın kılıcını kınına koyunca, oğlan dirilir. Oğlan, kızı padişahın sarayından kaçıır ve kızın ülkesine giderek evlenir” (Sever, 1995, s. 229-230).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 241 (TTV 40)

Masal/Denizli

1.Olay Örgüsü

“Bir keçi sürüden ayrılıp kayanın başına yatar. Bir kurt onu yemeye gelir. Keçi kurdu daha etli, daha tazeleri getireyim diye kandırır. Kurt çaresiz başka av ararken at ile karşılaşır. At da kurdu yürüyüşüne bak, diye kandırır, kaçar. Kurt bir koyunla

karşılaşır, koyun oynamak bahanesiyle kurttan kurtulur. Kurt bir değirmenin yanına varır, dertlenmeye başlar. Değirmenci kurda yemek verir, birlikte sele örmeye başlarlar. Değirmenci seleyi örerken kurdu seleye hapseder. Selenin içindeki kurdu köpeklerle teslim eder, parçalatır” (Arslan, 2008, s. 157-158).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Kurnaz Çiftçi ile Ayı ve Tilki (Sakaoğlu, 2002, s. 279-280); **Yozgat/Tilki, Leylek, Kurt ve Çiftçi** (Aslan, 1994, s. 127-130); **Niğde/Çiftçi ile Tilki ve Canavar** (Bakırcı, 2000, s. 239-241).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Öksüz Oğlan ile Tavşan (Dilek, 2003, s. 279); **Kazakistan/Tilki, Çoban, Ayı** (Alptekin, 2003, s. 147-152).

Tip 242 (TTV 41)

Ayısı Olan Adam

1.Olay Örgüsü

“Adamın biri bir ayıyla üç çocuklu bir aileye misafir olarak gider. Ayı sadece insan eti yediğinden, ev sahibi ona sırasıyla çocuklarını verir. Adam yoluna devam ettiğinde ayı çocukları canlı olarak geri çıkarır. Kör olan en büyüklerinin gözleri açılmıştır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 54).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 243 (TTV 42)

Ayı ile Oduncu/Bolu

1.Olay Örgüsü

“Oduncunun biri odun hazırlamak için dağa gider. Dağda ayağına diken batmış olan ayı oduncunun yanına gelip ayağını gösterir. Oduncu ayının ayağına batan dikenı çıkarır. Teşekkür etmek için ayı, başka bir köydeki arıcının kovanlarını oduncuya taşımaya başlar. Her geçen gün kovanlarının eksildiğini gören arıcı kovanlarını oduncunun evinin önünde görür. Kendisine hırsız denileceğinden korkan oduncu durumu açıklar. Oduncu, arıcı, birkaç köylü arıcının kovanların yanında saklanıp ayının gelmesini beklerler. Sabaha yakın ayı gelip omzuna bir kovan alır. Arıcı ayıyı vurur. Ayı ölürken yaşlı gözlerle oduncuya bakar. Ayının öldürülmesine engel olamadığından dolayı oduncu çok üzülür” (Karasu, 2002, s. 28).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Kurt ile Kaplumbağa (Alay, 2005, s. 162).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Aslanın Alicenaplığı (Bakırcı, 2010, s. 121-126); **Uygur/Doğu Türkistan/Oduncu ile Ayı** (Ercilasun ve Turan, 1989, s. 16-19).

Tip 244 (TTV 43)

Hâkim ile Aslan

1.Olay Örgüsü

“Köylüler iyi hakimlerini kızdırmak isterler ve bir sığır çalmış olan aslanı dava ederler. Hâkim de aslanı yasalar namına çağırır ve verdiği zararı telafi etmesi için karar verir. Aslan gelir ve hiçbir zarar vermeden sığırın yerine çalışır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 54-55).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 245 (TTV 44)

Hasan Kedi/Manisa

1.Olay Örgüsü

“Çocuğu olmayan bir çift bir kediye evlatlık alır. Adam bir yere giderken evi ve karısını kediye emanet eder. Kedi düğünlerde oynayan bir köçektir ve Kediye o gece cinler düğüne götürürler. Kedi gidemeyeceğini kadının evde kendisine emanet olduğunu söyleyince kadını da yatağıyla birlikte götürürler. Düğün bitince geri getirirler. Sabah eve gelen adam karısından olanları öğrenince kediye evden kovar. Kedi ölünce mirası olarak iki çuval para adama getirilir. Adama çuvalları kapı eşiğinde bırakınca paralar soğan kabuğuna dönüşür” (Tunç, 2008, s. 16).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Burdur/Fatma Bacı (Dalğar, 2010, s. 97-98).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 246 (TTV 45)

Kedisi Olmayan Ülke

1.Olay Örgüsü

“Adamın biri misafir olarak bir köye gelir; adamların yemek yerken ellerindeki sopalarla sıçanları kovduklarını fark eder ve şaşırır. Adam onlara bir kedi satar. Kedi tüm sıçanları silip süpürdükten sonra, köylüler kedinin onları da yiyeceğinden korkarak köyden kaçarlardı” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 56).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 247 (TTV 46)

Benli-Bahri/İstanbul

1.Olay Örgüsü

Fakir bir kız her akşam kırk odalı bir konakta yaşamak duasında bulunur. O memlekette kırk odalı konağa sahip olan adam da evi tekinsiz anıldığı için evini yok pahasına satılığa çıkarıp şehrin her yerine tellal gönderir. Tellalı duyan fakir kız eve talip olur ancak tellal onu ciddiye almaz. Ev sahibi evinin tek taliplisi kızı kırk gün bedava oturma izniyle evine taşır. Kıza her gün komşulardan yemek geldiği gibi odada bir siyah kedi peyda olur ve kız bu kediye arkadaş edinir. Kedi her akşam gelmekte gün doğmadan ortadan kaybolmaktadır ve yattığı yerde de bir taş bırakır. Kız taşların değerini merak edip İstanbul Kuyumcular Çarşısı'na gider ancak kuyumcu, onun bu kılıkta bu değerde bir taşla hırsız damgası yemesinden korkar. Kuyumcu, kızı karısına gönderir kıza bir araba ve güzel elbiseler giydirir tekrar çarşıya getirirler ve bu şekilde taşların değeri olan altınları verirler. Zengin olan kız kediye altın bir karyola yaptırır komşular ve kuyumcunun ailesiyle refah içinde yaşar. Kedinin nasıl olup da odasına girip çıktığını merak eden kız kediye takip eder. Kedi çıkarken kapı kendiliğinden açılır ve duvar yarılr. Önce değerli taştan meyveleri olan ve ağaçları konuşan bir bahçeden sonra meyveleri inci mercan olan başka bir bahçeden geçip güzel bir saraya varırlar. Kedi çok yakışıklı bir adam dönüşür. Sarayın kapısında adamı ayın on dördü gibi güzel karısı karşılar ve kadın adama Benli Bahri diye seslenir. Benli Bahri uyuyuncaya kadar karısı yanında kalır uyuyunca emin olmak için adamın ayağına şiş batırıp sarayın lalası kötü Arap'ın yanına gider. Kız bunları görüp geri döner ve kedi geldiğinde olanları ona anlatır. Kedi peri padişahının oğludur ve aldatıldığını duyunca intikam almak için evine döner. Kıza kendisini yedi yıl beklemesini sonra bir gemiyle döneceğini söyler. Kız Benli Bahri'yi yedi yıl bekler ve etrafına evli olduğunu söyler. Adam gemiyle dönünce nikâh tazeleme bahanesiyle nikâh kıyar ve bir ömür mutlu yaşarlar (Boratav, 2015, s. 75-80).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 248 (TTV 47)

Mehmet

1.Olay Örgüsü

“Fakir odun toplayıcısı Mehmet geceyi bir sıçan evinin tavan arasında bir çuval fındık üzerinde geçirir. Ertesi sabah sıçanlar onu mücevherlerin olduğu bir kuyuya atarlar. Mehmet zengin olur. Sonra da güzel bir kızla evlenerek sarayda yaşar” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 57-58).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Memmetcan (Sümbüllü, 2000, s. 202-219); **Türkmenistan/Memmet** (Gökçimen, 2000, s. 98-103).

Tip 249

Mavi Kuş/Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Bir delikanlı ava çıktığında hareket edemeyen bir mavi kuş bulup eve getirir ve kuşu besler. On gün sonra kendine gelen kuş, delikanlıyla konuşur ve onunla dost olur. Ayrılırken de yardım isterse kendisini bulmasını söyler. Delikanlı kimsesiz kalınca kuşu aramaya çıkar bir ihtiyar, mavi bir kutu olduğunu ve mavi kuşun onun sesine geldiğini söyler. Delikanlı mavi kutuyu bulunca kuş onu bulur ve kutuyu ister ama genç, kutuyu arkadaşının hatırası olarak saklamak ister. Kuş da kutuyu açmama sözüyle kabul eder.

Delikanlı kutuyu açınca içinden iki güvercin uçar ve bir kurt ortaya çıkıp bir güvercini yer. Çocuk da güvercin karşılığında kurda kendi canını teklif eder çünkü güvercin arkadaşı mavi kuşun emanetidir. Kurt kabul eder ve bir yıl sonra çocuğu yiyecekken mavi kuş gelip çocuğu uçurur ve kurdu öldürür. Öldürdüğü kurt, mavi kuşun kardeşidir (Ergun, 2014, s. 142).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 250 (TTV 48)

Çoban ile Yılan/ Kastamonu

1.Olay Örgüsü

“Hayvanlarını güden çoban, ağaçta mahsur kalan yılanı kartalın elinden kurtarır. Yılan, çobana teşekkür etmek yerine, çobanın boynuna sarılıp boğmaya çalışır. Çoban buna itiraz edince yolda gördükleri üç şeye sormaya karar verirler. Yolda önce suya rastlarlar. Su, insanların kendilerini iyi kullanmadıklarını söyleyip yılanı haklı bulur. İkinci sefer de öküzde rastlarlar. Öküz de insanlar benim ırkımı sürekli kesiyorlar deyip yılanı haklı bulur. Üçüncü sefer de tilkiye rastlarlar. Tilki, kurnazlığıyla yılanı bir kutuya sokarak ateşe atar. Çoban da ölmekten kurtulur” (Atlı, 2011, s. 178).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 175-176); **Bingöl/ Yılan ile Tilki, Yılan ile Abdullah** (Alay, 2005, s. 161, 176-177); **Niğde/Çiftçi ile Tilki ve Canavar** (Bakırcı, 2000, s. 239-241); **Iğdır/Zaloğlu Rüstem** (Aydın, 2012, s. 437-439); **Adana/Yılan ile Adam** (Şimşek, 2001, s. 508-513); **Isparta/Yılan ve Adam** (Göde, 1997, s. 176); **Manisa/Tilki** (Tunç, 2008, s. 144-145); **Muş/Yılanla Adam** (Yavuz, 2006, s. 160-161); **Kars/İhtiyarnan İlan** (Arslan, 2000, s. 369-370); **Adıyaman/İhtiyar Adam ile Yılan** (Doğan, 2006, s. 226-227); **Denizli/Tilkinin Yardımı ile Yılandan Kurtulan Adam** (Tuğrul, 1969, s. 212-213); **Yolcu ile Yılan** (Boratav, 2015, s. 38-40);

Kahramanmaraş/Adam ile Yılan (Erşahin, 2011, s. 343-344); **Mersin/Yılan ile Tilki** (Alptekin 1991, s. 27-29); **Muğla/Yılan ile Yolcu** (Demircioğlu, 1934, s. 92-93).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs/İnsan Oğlu Nankördür (Sakaoğlu, 1983, s. 26-29); **Altay/Kurt** (Dilek, 2003, s. 382-383); **Kazan-Tatar/Dost Hayvanlar** (Gültekin, 2013, s. 453-454); **Türkmenistan/Zavallı İhtiyar ve Beyaz Yılan** (Sümbüllü, 2000, s. 152-154); **Türkmenistan/Cimri Zengin ve Yılan** (Gökçimen, 2000, s. 89-91); **Azerbaycan/Yahşılığa Yahşılığ** (Köktürk, 1996, s. 71-72); **Gagauz/Ayı Hem Tilki** (Uçkun, 2003, s. 404-405); **Kırım-Tatar/ İyiliğe Kötülük Yapma** (Bayraktar, 1997, s. 44-51); **Kumuk/İyiliğe Karşı Kötülük** (Zengin, 2002, s. 24-26).

Tip 251 (TTV 49)

Kuyruk Acısı (Kaval)/Zonguldak

1.Olay Örgüsü

“Bir çoban kaval çalarken kavalın sesini çok beğenen bir yılan onu dinler. Kaval sesinin karşılığında çobana bir altın vererek çobanla dost olurlar. Adam şehre ineceği için yılanın yanına oğlunu gönderir. Oğluna yılanı ellememesini tembih eder. Oğlan, kürekle yılanı öldürmeye çalışırken yılanın kuyruğunu koparır. Kuyruğu kopan yılan can acısıyla oğlanı sokarak öldürür. Aradan geçen bir zaman sonra yılanın yanına varır, eski dostluklarının devam etmesini ister” (Bekdik, 2014, s. 63).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Bolu/Sende Çocuk Bende Kuyruk Acısı (Karasu, 2002, s. 180-181); **Zonguldak/Yılanla Oğlan** (Bekdik, 2014, s. 206); **Amasya/Oduncuyla Yılan** (Göde, 2011, s. 194); **Trabzon/Söz Dinleyen Çocuk** (Akgün, 2000, s. 146-147); **Manisa/Kuyruk Acısı Hikâyesi, Oduncu ile Yılan** (Tunç, 2008, s. 146, 147); **Eskişehir/Köylü ile Yılan** (Ergun, 2014, s. 296-297).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Yılan ve Karga, At Sineği ve Kurbağa (Gökçimen, 2000, s. 85, 170-171); **Azerbaycan/Ne Senden Oğul Dağı Gider Ne Menden Guyrug Yarası** (Köktürk, 1996, s. 72).

Tip 252

Sözünde Duran Hükümdar/Kırşehir

1. Olay Örgüsü:

“Hint hükümdarlarından Feridun’un çok akıllı bir kuşu ve bu kuşun bir yavrusu vardır. Yavru kuş, şehzadeyle arkadaşlık eder. Bir gün şehzadenin üzerine pisleyen yavru kuşu şehzade öldürür. Ana kuş, yavrusunu öldüren şehzadenin gözlerini oyar. Hükümdar, kuşa ikisinin de acıları olduğunu ve bu acının ancak eskisi gibi dostlukları sayesinde dinebileceğini söyler. Kuş, geri saraya döner. Hükümdar da kuşa verdiği sözü tutarak eskisi gibi dostça yaşarlar” (Sever, 1995, s. 249).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 253 (TTV 50)

Zenginliği Sırrı/Özbekistan

1.Olay Örgüsü

“Zengin bir padişah vardır. Varlıkları yere dökülecek kadar zengindir. Halkı da zengin ve mutludur. Mal ve mülkü her gün arttığından ne yapacağını bilemez. Şehre bir danışman gelir. Padişah malının çoğalmasını durdurması için ondan yardım ister. Padişah ile danışman deve sırtında çöle gider. Deve üstünde ekmek yerler. Padişah yere kırıntıların düştüğünü görünce oraya set çeker. Saraya dönerler ama padişahın

zenginliği eksilmez aksine artar. Danışman, padişahın zenginliğinin sırrının, padişahın ekmek kırıntısına gösterdiği saygı olduğunu belirtir” (Saçkesen, 2010, s. 240-241).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Ekmeğin Değeri Hakkında (Saçkesen, 2010, s. 739);
Türkmenistan/Çoban (Sümbüllü, 2000, s. 261-264).

Tip 254 (TTV 51)

Masal/Denizli

1.Olay Örgüsü

“Keloğlan cebine doldurduğu leblebileri kuyudan su içerken düşürür. Kuyuyu taşlamaya başlar, kuyudan bir koca adam çıkar. Keloğlan ondan leblebilerini ister, adam ona bir bulgur taşı verir. Komşusu, Keloğlan yokken annesinden taşı alır, geri getirmez. Keloğlan bulgur taşını ister, komşusu inkâr eder. Keloğlan kuyuya varıp yine taşlar, adam yine çıkar. Adam Keloğlan’a altın çıkaran bir eşek verir. Keloğlan eşeği hamamcıya teslim eder, hamamcı eşeğin altın doğurduğunu görünce başka bir eşekle değiştirir. Keloğlan kendi eşeğini geri ister, hamamcı vermez. Keloğlan tekrar kuyuyu taşlar, adam ona bir kabak verir. Keloğlan kabağa ‘Çıkış!’ deyince silahlı askerler çıkar. Keloğlan kabak sayesinde bulgur taşını ve eşeğini geri alır” (Arslan, 2008, s. 168).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 255 (TTV 52)

Papağan

1.Olay Örgüsü

“Zengin adamın biri oğluna bir çift papağan alır. Oğlu evlenir ve taşınır gider. Karısı bir aşk ilişkisine başlar ve papağanlardan birini öldürür. Diğer papağan ise her gün kadının kocası eve gelinceye kadar hikayeler anlatır ve kadın da sevgiliyle bir türlü buluşma fırsatını bulamaz” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Padişahın Cariyeden Olan İki Oğlu (Sümbüllü, 2000, s. 225-249).

Tip 256 (TTV 53)

Papağan ve Kadın

1.Olay Örgüsü

“Papağanın biri kadının zinasını sürekli kocasına anlattığından, kadın da kafesi bir gün sürekli su ile ıslatır. Papağan adama sürekli yağın yağmurdan bahseder ve yalancı diye öldürülür. Daha sonra ise adam aldatıldığını anlar ve karısını öldürür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 257 (TTV 54)

Horoz ile Beyoğlu/Niğde

1.Olay Örgüsü

“Bir Beyoğlu, horozun bulduğu altını ister ve alır. Horoz, Beyoğlu’ndan altını almak için yola koyulur. Yolda giderken tilkiye, kurda, sele rastlar ve bunları ağzına sokmak suretiyle yanına alır. Horoz, Beyin yanına varır, altınını ister. Bey, altının kümeşte olduğunu söyleyince horoz tilkiyi salar, tilki tavukları yer. Beyoğlu, altının ineklerde olduğunu söyleyince horoz kurdu salar, kurt inekleri yer. Beyoğlu, altının evlerinin altında olduğunu söyleyince horoz seli salar, sel evi yıkar, altın bulamaz. Horoz, tekrar küllüğe dönüp küllüğü eşeler ve altını bulur” (Bakırcı, 2000, s. 81-82).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Yarım Horoz (Özçelik, 1993, s. 375-376); **Ankara/Gömme** (Demir (Şimşek), 1995, s. 176-177); **Kastamonu/Horoz ile Beyoğlu** (Atlı, 2011, s. 260-261); **Burdur/Yarım Horoz** (Dalğar, 2010, s. 99-101); **Isparta/Topal Horoz** (Göde, 1997, s. 177-178); **Ankara/Yarım Horoz** (Boratav, 2015, s. 25-28); **İstanbul/Topal Piliç** (Tezel, 1938, s. 49-51).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Hilekâr Horoz (Gültekin, 2013, s. 465-466); **Bulgaristan/Telli Horoz** (Hafız, 1990, s. 359-361); **Türkmenistan/Boyu Bir Karış, Sakalı İki Karış ve Onun Eniği** (Gökçimen, 2000, s. 163-166).

Tip 258 (TTV 55)

Serçeler/Türkmenistan

1.Olay Örgüsü

“Bir yerde toplanan serçeler, doğandan kaçmayıp doğana karşı koymaya karar verirler. Bir serçe bu karara karşı çıkar. Bir gürültü ile bütün serçeler dağılıp gizlenirler. Tehlike geçtikten sonra, bu duruma sebep olan serçeyi suçlayıp, hakaret ederler. Doğana karşı koyma işinde başarısız olup birlik ve beraberlik sağlayamazlar” (Gökçimen, 2000, s. 22).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Dilek, 2003, s. 443-448 (**Altay**); **Türkmenistan/Memmetcan** (Sümbüllü, 2000, s. 202-219).

Tip 259 (TTV 56)

Meraklı Karı/ Hakas

1.Olay Örgüsü

“Çobanın birisi uyurken, başından yılan ısırır ve böylece bütün hayvan dillerini öğrenir. Yılan, bu durumu kimseye anlatmaması gerektiğini, eğer anlatırsa öleceğini çobana söyler. İki tane baştankaranın kendi arasındaki konuşmasını dinleyen çoban, gülümser. Çobanın karısı, neden güldüğünü öğrenmek isteyip ısrarcı olur. Karısının gitmesine gönlü razı gelmeyen çoban, durumunu ona anlatır. Çoban, karısını cezalandırır ve birlikte yaşamaya devam ederler” (Uysal, 2014, s. 44-45)

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Avacı Ahmet (Alptekin, 2002, s. 224-229); **Gaziantep/Bencil Ağa** (Köksel, 1995, s. 162-163); **Yozgat/Avacı Mehmet** (Aslan, 1994, s. 132-134); **Kastamonu/Yılanlar Padişahı, Köylü Masalı** (Atlı, 2011, s. 262-264, 265-266); **Adana/Avacı Ali** (Şimşek, 2001, s. 514-518); **Malatya/Padişahın Sırrı** (Sarıçiçek, 1997, s. 160-161); **Adana/İyi Çoban** (Ketre, 1998, s. 261-264); **Muğla/Avacı ile Çoban** (Önal, 2011, s. 399); **Denizli/Kıymatli Deri** (Tuğrul, 1969, s. 316-324); **Erzurum/Sırma Saç** (Seyidoğlu, 1975, s. 304-307); **Tokat/Avacı Ahmet-Şahmaran** (Sargın, 2018, s. 869-871).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Yılanın Kutsal Nesnesi, Kayçı-Mergen (Dilek, 2003, s. 237-246, 247-259); **Kazan-Tatar/Sır Tutmaz** (Gültekin, 2013, s. 485-487); **Türkmenistan/Memmetcan** (Sümbüllü, 2000, s. 202-219); **Türkmenistan/Hayvanların Dilini Anlayan Zengin**

(Gökçimen, 2000, s. 134-135); **Azerbaycan/Ovçu Pirimin Nağılı** (Köktürk, 1996, s. 80-82); **Hakas/Bey ve Yılan** (Uysal, 2014, s. 298-300); **Kazakistan/Kara Yılan ile Ak Yılan** (Alptekin, 2003, s. 255-261).

Tip 260 (TTV 57)

Şahmaran/Iğdır

1.Olay Örgüsü

“Şahmaran insan oğlundan kaçarak yer altında yaşamaya başlar. Birkaç arkadaş yolculuk ederken Şahmaran’ın bal kuyusunu bulup, bütün balını çıkarırlar. Bal bitince kuyuya inen arkadaşlarının ipini keserler ve arkadaşları kuyuda kalır. Bu adam kuyuda karınca yuvasını kazınca bir kapı açılır. O kapıdan Şahmaran’ın evine gider. Adam Şahmaran’dan kendisini yeryüzüne çıkarmasını ister. Şahmaran adamı yeraltından yeryüzüne çıkarır. Adam dışarı çıkınca bedeni ala getirir (benek benek olur). Şehrin padişahı hastalanır. Doktorlar Şahmaran eti yemezse iyileşmeyeceğini söylerler. Padişah adamlarına Şahmaran gören adamın ala getireceğini, kim görmüşse bulmalarını emreder. Padişahın adamları Şahmaran’ın kuyusuna giren adamı bulurlar. O adama zorla Şahmaran’ın yerini söyletirler. Şahmaran kendisini o adamın pişirmesini, yemeğin yüzünü kendisinin yemesini, altını da padişaha yedirmesini tembihler. Adam Şahmaran’ı doğrar, pişirir; yüzünü kendi yer, altını da padişaha gönderir. Padişah yiyince ölür. Bu adam da padişahın yerine ülkeye padişah seçilir” (Aydın, 2012, s. 102).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Yozgat/Şahmaran (Aslan, 1994, s. 134-136); **Iğdır/Cemesim** (Aydın, 2012, s. 415-417); **Kastamonu/Şahmaran** (Atlı, 2011, s. 267-268); **Adana/Şahmaran** (Şimşek, 2001, s. 519-521); **Isparta/Şahmeran** (Göde, 1997, s. 179-180); **Konya/Şahmeran** (Karakuzu, 1997, s. 150-152); **Muğla/Bayram Padişahı** (Önal, 2011, s. 373-376); **Van/Şahmaran** (Kasımoğlu, 2010, s. 723-726); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 278); **Tokat/Şahmeran** (Sargın, 2018, s. 873-875).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Yılan Padişahı Şahmaran (Gültekin, 2013, s. 478-485).

Tip 261**Camisap/Bulgaristan****1.Olay Örgüsü**

İki kardeş odun kesmeye gider. Bir kuyuda kazan gören Camisap, kuyudaki altın dolu kazanları kardeşine verince kardeşi onu kuyuda bırakır. Kuyuda yılanlar vardır ve ihtiyar bir adam Camisap'a yılanların şahı olduğunu ve orada ne aradığını sorar. Camisap ağabeyinin yaptıklarını anlatıp annesine geri dönmek isteğini söyleyince yılan şahı ona üç yıl orada kapalı kalıp hizmet etmesini söyler. Üç yıl sonra iki kartal gelip çocuğu alıp Elmaz Dağı'na indirirler. Oradan “Ak mı, kara mı?” nidası gelince Camisap akı seçer ve iki altın kuş onu alıp köyüne götürür. Köyünde ağabeyinin tüm köylüleri esir gibi çalıştırdığını görür ve ağabeyini cezalandırıp tüm malını köylülerle paylaşır. Annesiyle mutlu bir yaşam sürer (Hafız, 1990, s.138-141)

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 262 (TTV 58)**Sihirli Yüzük/Adana****1.Olay Örgüsü**

“Fakir bir nine ile torun birlikte yaşarlar ve torun geçinebilmek için ninesinin işlediği mendilleri satmak zorundadır. Çocuk bir köpeği kurtarmak için elindeki mendili vermek zorunda kalır. İkinci gün çocuk kediyi kurtarabilmek için elindeki mendili verir. Üçüncü gün bir yılanı kurtarmak için elindeki mendili verir ve yılanın babasından hediye sihirli bir yüzük alır. Çocuk her gün bu yüzük sayesinde sofraya kurar. Bir gün ninesi yanlışlıkla bu yüzüğü birisine verir. Çocuk aç kalan kedi ve köpekten yüzüğü bulmalarını ister. Kedi ile köpek yüzüğü alan adamın peşine düşüp evini bulurlar. Kedi evin içine girip yüzüğü çalar ve yüzerek dönerken yüzüğü denize düşürür. Bir avcının verdiği balığın

içinden yüzük çıkar ve kedi ile köpek yüzüğü sahiplerine götürürler” (Ketre, 1998, s. 74-75).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Kedi, Köpek ve Yılanın Mükafatı (Alptekin, 2002, s. 361-363); **Afyonkarahisar/Avcı Mehmet** (Özçelik, 1993, s. 383-389); **Ankara/Keloğlan** (Demir (Şimşek), 1995, s. 177-180); **Balıkesir/Arap Köleler** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 310-313); **Yozgat/Keloğlan** (Aslan, 1994, s. 136-141); **Erzincan/Peri Padişahının Kızı** (Kara, 1996, s. 357-360); **Kastamonu/Kaval, Yılan, Keloğlan** (Atlı, 2011, s. 269-271, 272-275, 276-283); **Adana/Sihirli Yüzük** (Şimşek, 2001, s. 522-530); **Konya/Keloğlan I** (Karakuzu, 1997, s. 153-157); **Yozgat/Keloğlan II** (Öcal, 1999, s. 230-235); **Muğla/Keloğlan ile Sihirli Yüzük** (Önal, 2011, s. 390-392); **Elazığ/Şah Meranın Yüzüğü** (Günay, 1975, s. 470-475); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 279-281); **Denizli/Dünya Güzeli, Dünya Güzeli, Yılanın Yardımıyla Padişahın Kızını Alan Keloğlan** (Tuğrul, 1969, s. 264-268, 269-272, 295-300); **İstanbul/Küfeci** (Tezel, 1938, s. 14-16); **Adıyaman/Keloğlan** (Doğan, 2006, s. 236-239).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Altın Yüzük (Karadavut, 2006, s. 226-235); **Azerbaycan/Şehirli Üzük** (Köktürk, 1996, s. 83-85); **Gagauz/Sihirli Ayna** (Uçkun, 2003, s. 405-408); **Kazakistan/Kanbak Dede** (Alptekin, 2003, s. 228-241); **Bulgaristan/ İncidişli ile Kazmadişli** (Hafız, 1990, s. 102-108).

Tip 263 (TTV 59)

Tın Tın Kabacık II/Ankara

1.Olay Örgüsü

“Bir üvey anne, üvey kızını evinde istemez. Babası kızını odun kesmeye giderken yanında götürür, akşam eve dönerken onu alacağını söyleyerek kandırır, dala bir kabak asarak orayı terk eder. Kız, kabağın dala vurmasıyla çıkan ses aldanarak babasının çalıştığını zanneder. Akşam daldaki kabağı görerek gerçeği anlar. Işık yanan yere doğru yola çıkar. Kız, ışık yanan yere geldiğinde toprak öğüten bir kocakarıyla karşılaşır. Kadının memesinden emer yavrusu olur. Kocakarı, kızı sınamak için ondan ekmek

getirmesini ve mallara bakmasını söyler. Kız, ekmek teknesindeki kurbağalara ve damdaki tosbağalara aldırmadan verilen işleri memnuniyetle yerine getirir. Bunun üzerine kocakarı kıza evinin kapılarını açar. Kız, uzunca süre kocakarının yanında kaldıktan sonra evine gitmek üzere yola çıkar. Kadın dereden geçerken ak ve kara suda beklemesini, kırmızı suda geçmesini söyler. Kız söylenenleri yapar, altın suyuna batarak her tarafı altın olur. Kızı uzaktan gören horoz ve köpek kızın altınla yüklü olarak geldiğini haber verir. Üvey anne, adama kendi kızını da aynı yere bırakmasını söyler. Üvey kız, aynı yoldan giderek kocakarını bulur. Onun, kızı sınamak için buyurduğu işleri yapmaz. Kocakarı kıza evine giderken karasudan geçmesini söyler. Kız, karasuya girince kapkara olur. Onu uzaktan gören horoz ve köpek kızın karalara bürünüp geldiğini haber verir. Üvey kız evlenemez, öteki kız gelin olur” (Demir (Şimşek), 1995, s. 29-30).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Tın Tın Kabacık I (Demir (Şimşek), 1995, s. 180); **Bolu/Geçimsiz İki Kız Kardeş** (Karasu, 2002: 205-206); **Adana/Kedilerin Ekmeği, Üç Hıyarcık Kızı** (Ketre, 1998, s. 284-288, 383-386); **Balıkesir/Tan Tan Kabacık** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 240-242); **Erzurum/Nartanesi I, Nartanesi II** (Seyidoğlu, 1975, s. 252-257, 258-261); **Isparta/Fatmacık ve Tepegöz** (Göde, 1997, s. 296-298); **Niğde/Sarı İnek** (Bakırcı, 2000, s. 290-293); **Afyonkarahisar/Fatmacık ve Üvey Annesi** (Özçelik, 1993, s. 637-640); **Kayseri/Fatmacık** (Sever, 1995, s. 204); **Sivas/Tın Tın Gabacığım** (Sever, 1995, s. 231); **Eskişehir/Tak Tak Eden Babacığım** (Ergun, 2014, s. 239-242).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Üvey Kız (Gültekin, 2013, s. 768-774); **Bulgaristan/ Üvey Kız** (Hafız, 1990, s. 205-206).

Tip 264 (TTV 60)

Kül Kedisi/Erzincan

1.Olay Örgüsü

“Fakir bir adamın hanımını ölür; bir oğlu ve bir kızı yetim kalır. Onlara üvey anne getirir. Üvey anne çocuklara yüz vermez. Evin bütün işlerini kıza yaptırır. İki kardeş, ev işinin

dışında dışarıda hayvan otlatmaya giderler. İnek onları boynuzlarından akan yağ ve balla besler. Üvey anne çocukların sıhhatli oluşlarını kıskanır, ineği kestirir. Kız yün eğirirken bir nineye rastlar. Nineye yardım eder. Nine onu beyaz akan suda yıkar, kız dünya güzeli olur. Üvey annenin kızı da aynı yolu izler. Kızı nineyi azarlar. Nine onu siyah suda yıkar. Kız daha da çirkin olur. Alnında simsiyah bir hortum çıkar. Padişah kız beğenmek için tellal bağırırtırır. Üvey anne, Kül Kedisini evde bırakır. Kendi kızını götürür. Periler, Külkedisi'ni padişahın bulunduğu Has Bahçeye götürürler. Padişahın oğlu âşık olur. Kız arabaya bineceği vakit ayakkabısının biri orada kalır. Padişahın oğlu ayakkabının sahibini arar. Ayakkabı Külkedisi'nin ayağına olur. Padişahın oğlu Külkedisiyle evlenir'' (Kara, 1996, s. 45).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Küllü Fatma (Alptekin, 2002, s. 248-250); **Afyonkarahisar/Gede Kız** (Özçelik, 1993, s. 390-393); **Demir (Şimşek)**, 1995, s. 249-251 **Ankara**; **Balıkesir/Yapağı Eğiren İnek, Keçi Kız** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 317-319, 431-433); **Van/Fatoş ile Sarı İnek, Sarı İnek** (Önay, 1995, s. 244-246, 247-248); **Erzincan/Kırmızı Yanaklı Kız**, (Kara, 1996, s. 361-367, 368-370); **Iğdır/Avcı Ahmet, Gızıl İneyh** (Aydın, 2012, s. 404-408, 444-453); **Kastamonu/Üvey Fatma** (Atlı, 2011, s. 284-285); **Manisa/Umman** (Tunç, 2008, s. 148-150); **Kars/Gızıl İneh** (Arslan, 2000, s. 401-407); **Elazığ/Öksüz Kız** (Günay, 1975, s. 416-418); **İstanbul/Narince Hanım, Tüylü Kız, Üvey Ana** (Tezel, 1938, s. 51-57, 78-81, 164-167); **Bitlis/Fatma ve Sarı İnek** (Eren, 2001, s. 224-226); **Tokat/Fatmacık-Ala İnek** (Sargın, 2018, s. 905-906); **Niğde/Sarı İnek** (Bakırcı, 2000, s. 290-293); **Eskişehir/Sığırtmaç** (Ergun, 2014, s. 88-92).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Annuşka (Dilek, 2003, s. 561-567); **Özbekistan/Altın Kız** (Saçkesen, 2010, s. 766-767); **Azerbaycan/Göyçek Fatma, Bacı ve Gardaş** (Köktürk, 1996, s. 87-88, 90-91); **Gagauz/Trakalı Öküz** (Uçkun, 2003, s. 408-411); **Bulgaristan/Fatmecik** (Hafız, 1990, s. 142-144).

Tip 265 (TTV 61)

Keloğlan/Ankara

1.Olay Örgüsü

“Keloğlan, kırk kıza, kavurga karşılığında kendilerini gözleyeceğini söyleyerek oduna gider. Kızlar çalışırken, geç olur, hava kararır, bunlar yollarını kaybederler. Keloğlan ve kırk kız, ışık yanan yolu takip ederek dev karısının evine giderler. Kadın onları yemeyi planlar ve evine alır. Gece, dev karısı Keloğlan’ı uyutup kızları yemek ister, fakat Keloğlan uyumak için mazeretler ileri sürer: Bir sini baklava ister. Bir horoz pişirmesini ister. Çeşmeden çinerle su ister. Ebe, baklava ve horozu pişirir. Çinerle su getirmeye uğraşırken sabah olur. Keloğlan kızları evlerine gönderir. Keloğlan, kaşa çıkar. Dev karısı, Keloğlan’a kendisinin oraya nasıl çıkabileceğini sorar. Keloğlan, çömlükleri üst üste koyarak çıkmasını söyler. Keloğlan, kızgın demir çubuğun üstüne basarak çıkmasını söyler. Dev karısı, yumurtaları ve çömlükleri üst üste koyup çıkmaya çalışırken kırar. Kızgın demirin üstüne basınca cayır cayır yanar, ölür” (Demir (Şimşek), 1995, s. 44).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Köroğlu (Demir (Şimşek), 1995, s. 182-183); **Bolu/Alı, Veli, Deli** (Karasu, 2002, s. 191-192); **Erzincan/Sırma Saç** (Kara, 1996, s. 371-375); **Adana/İyiliğin Bedeli** (Şimşek, 2001, s. 535-538); **Burdur/Padişahın Uşağı** (Dalğar, 2010, s. 102-105); **Kırşehir/Mitişik Kız** (Sever, 1995, s. 244); **Eskişehir/Bısbıdak** (Ergun, 2014, s. 103-107).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 266 (TTV 62)

Palabıyık/Ankara

1.Olay Örgüsü

“Ölümcül hasta olan padişah rüyasında alabalığın etini yer, kanını gövdesine sürerse iyi olacağı söylenir. Şehzade babası için denizden çıkarılan balığa kıyamaz, denize geri

atar. Babası bunun üzerine oğlunu evlatlıktan reddeder. Şehzade yolda giderken, palabıyık adında bir adamla arkadaş olur. Kazandıkları her şeyi bölüşmeye karar verirler. Yirmi sene sonra kazandıkları on deve altınla bir köyden geçerken şehzade önlerinden geçen kıza âşık olur. Kızı babasından isterler. Babası ve komşular bu kızla evlenenlerin sağ çıkmadığını söylemelerine karşın şehzade kızla evlenmek ister. Kazandıkları her şeyi bölüşmeye karar verdikleri için gerdek gecesi aralarına çekip üçü birlikte yatarlar. Gece kız ile oğlan uyurken kızın ağzından yılan çıkar. Palabıyık kılıcıyla yılanın kafasını keser. Bir süre köyde kaldıktan sonra bunlar eşyalarını toplayıp yola çıkarlar. Bir su kenarına geldiklerinde, Palabıyık yolunun ayrılacağını söyler. Malları bölüşürler. Palabıyık kızı da bölüşmek ister. Kızı bacaklarından asıp ortadan ikiye bölerken, kızın içindeki yılan dışarı çıkar. Palabıyık, şehzadenin kıyamayıp suya attığı balığın kendisi olduğunu, onu yirmi sene gözlediğini söyler, suya atlar mallar ve kız şehzadeye kalır” (Demir (Şimşek), 1995, s. 30-31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Balık Bilmezse Halık Bilir (Alptekin, 2002, s. 364-366); **Gümüşhane-Bayburt/İyilik Yapan Balık ve Balıkçı Çocuğu** (Sakaoğlu, 2002, s. 281-283); **Afyonkarahisar/Balık Adam** (Özçelik, 1993, s. 394-397); **Balıkesir/Borçlu Oğlan** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 254-256); **Erzurum/Baluh Bilmeşe Halig Bilür** (Ayyıldız, 2001, s. 288-291); **Erzincan/Balta Bıyık** (Kara, 1996, s. 376-378); **Iğdır/Eyhmet ile Mehemed’in Nağılı** (Aydın, 2012, s. 476-481); **Adana/Sarıtraş** (Şimşek, 2001, s. 539-546); **Burdur/Balığın Minnettarlığı** (Dalğar, 2010, s. 106-107); **Isparta/Balığın Minnettarlığı** (Göde, 1997, s. 181-183); **Malatya/Fakirin Arkadaşı** (Sarıçiçek, 1997, s. 162); **Elazığ/İhtiyar Adamın Oğlu** (Günay, 1975, s. 312-315); **Kahramanmaraş/Balık Oğlan** (Erşahin, 2011, s. 485-491); **Tokat/Çocuğu Olmayan Padişah-Alık Bilmezse Balık Bilir, Kör Padişah-Alık Bilmezse Balık Bilir** (Sargın, 2018, s. 907-909, 910-911); **Kilis/Balıkçı ile Padişahın Kızı, Balık Bilmezse Halık Bilir** (Doğramacıoğlu 2002, s. 248-253, 311-318); **Eskişehir/Balık Kız** (Ergun, 2014, s. 39-42).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Kocaman Adam (Saçkesen, 2010, s. 706-710); **Irak Türkmen/Matal 23** (Murad, 2005, s. 433-443).

Tip 267 (TTV 63)

İhtiyar Adamın Oğlu/Elâzığ

1.Olay Örgüsü

“Fakir bir ailenin oğlu, para kazanmak için Adana’ya gitmeye karar verir. Babası, yolda ekmeğin çoğunu bu çocuğa kim verirse onunla arkadaş olmasını ister. Çocuk Adana’ya gider, orada epeyce zaman geçer ama para kazanamaz. Geri dönerken, bir köyde cenazeyi dövdüklerini görür. Cenazenin, sağlığında dövenlere otuz kuruş borcu olduğunu öğrenir. Cebindeki otuz kuruşunu verir, cenazeyi kurtarır, gömer. Evine döndükten bir müddet sonra İstanbul’a gidip para kazanmak ister. Yolda ekmeğinin çoğunu buna veren bir delikanlı ile arkadaş olur. İstanbul’a geldiklerinde bu delikanlı çalışır, bu çocuğa bakar. Cuma gecesi Padişahın kızıyla gerdeğe girene kırk altın verileceğini öğrenirler. Bu çocuk Padişahın kızıyla evlenir. Padişahın ağzından çıkan bir yılan kızla kim evlenirse onu öldürmüştü. Yılan çıkıp bu çocuğu zehirleyeceği sırada o delikanlı gaip olur, yılanın başını keser, çocuğu kurtarır. Bir zaman sonra çocuk karısıyla beraber kendi memleketine gitmek ister. Padişah bunlara bir tabur askerle, bir sürü deve, cevahir ve hakıt verir. Delikanlı yolda bu çocuktan Padişahın verdiği malları ve karısını bölüşmeyi teklif eder. Çocuk kabul edince kızı ağaca bağlar ve kılıçla vurur, kızı vurunca kızın ağzından yılanın geri kalan kısmı da çıkar, kız kurtulur. Delikanlı, o zaman bu çocuğa kendisinin kurtardığı cenaze olduğunu ve Tanrı tarafından ona yardım etmek üzere gönderildiğini söyler ve ortadan kaybolur. Çocuk karısıyla beraber köyüne varır. Zengin olurlar” (Günay, 1975, s. 312-315).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/İyilik Yapan Balık ve Balıkçı Çocuğu (Sakaoğlu, 2002, s. 281-283); **Ankara/Düdük** (Demir (Şimşek), 1995, s. 184-185); **Erzurum/Baluh Bilmese Halig Bilür, Dinler Söylemez** (Ayyıldız, 2001, s. 288-291, 301-307); **Erzincan/Dinler Söylemez Sultan** (Kara, 1996, s. 379-385); **Adana/Sarıtraş** (Şimşek, 2001, s. 539-546); **Iğdır/Eyhmet ile Mehemed’in Nağlı** (Aydın, 2012, s. 476-481); **Bitlis/Söylemez Hanım** (Eren, 2001, s. 269-270).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Matal 23 (Murad, 2005, s. 433-443).

Tip 268 (TTV 64)

Sihirli Ayna

1.Olay Örgüsü

“Bir prenses evlenme şartı olarak talip olan kişinin onun karşısında kendisinin göremeyeceği şekilde saklanmasını belirtir. Bir prens üç hayvan kurtarır. Bunlar da prensin saklanması için ona yardım ederler ama kızın elinde bir sihirli ayna olduğundan iki defa bulunur. Üçüncüsünde ise hayvanlardan birinin öğüdü üzerine aynanın arkasına gizlenir ve bulunmaz. Sonra da kızla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 72-73).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 269 (TTV 65)

İnsanoğlu Nankördür/Artvin

1.Olay Örgüsü

Hanedandan cömert bir adam hastalanınca oğlunu yanına çağırarak yerde ve gökte olanlara yardım etmesini ancak insanoğluna acımamasını vasiyet eder. Babası ölünce babasının vasiyetine uyan yardımsever adam yolculuk yaparken bir kedinin elinden bir yılanı kurtarır. Bir zaman sonra leylek yavrularını yemek üzere olan bir yılanı uzaklaştırıp leyleğe iyilikte bulunur. Dayak yiyen bir yetim çocuğu görünce babasının vasiyetini düşünür ama merhameti ağır basar, çocuğu evlat edinir. Adam evlatlık oğlunu okutup adam eder. Cömert olduğu için her akşam evinde misafir sofrası kurdurur. Bu sofraya kurtardığı yılan bir sarı lira bırakır, leylek de kızarmış tavuk getirir. Nankör oğlan bu lira ve tavuğun hikmetini bilmeyince bir mektupla babasını padişaha şikâyet eder. Padişah veziriyle tebdil-i kıyafetle gelip adama misafir olur. Bezirganbaşı onları da iyi karşılar, ağırlar. Konuklar yılanın ve leyleğin getirdiklerini görünce işin nasıl olduğunu anlarlar. Bezirgân başı da onlara babasının vasiyeti anlatır. Leyleğe, yılan ve çocuğa yaptığı iyiliği anlatan bezirganbaşına, biz bir mektup bulduk okuyamadık

diyerek kendi oğlunun şikâyet mektubunu verirler. Mektubu okuyan adam padişahıtan af diler ve babasının vasiyetinin hikmetini anlar. Padişah adamı affederken oğlunu cellat olarak alır ve böylece cezalandırır (Boratav, 2009, s. 238-242).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 270

Keloğlan’la Deniz Aygırı/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Bağlarına zarar veren deniz aygırlarından üçünü tutan Keloğlan ve iki ağabeyi İstanbul’a çalışmaya giderler. Yolda bir kemik bulurlar ki kemik bulunduğu yeri aydınlatır. Yanında çalıştıkları ağa, bu kemikten kırk tane getirmese Keloğlan’ın kellesini vurduracağını söyler. Keloğlan, atının söylediklerini yapar, kemikleri elde eder. Keloğlan’ın her işi becermesi ağabeylerini çileden çıkartır; bu yüzden de ağaya, Keloğlan’a yeni işler buyurmasını söylerler. Ağa zor işler buyurur, Keloğlan, atının sayesinde her işin üstesinden gelir. Keloğlan, akıllı oluşu, iyi oluşu sayesinde güneşin gördüğü güzelle evlenerek muradına erer” (Sever, 1995, s. 233).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 271 (TTV 66)

Maymun

1.Olay Örgüsü

“Çocuğun biri çalışmak için tembel olduğundan, annesi tüccarlara biraz para vererek çocuk adına bir iş yapılmasını ister. Bunlar da uyuz bir maymun alırlar. Maymun onları devlerden koruyup inciler toplar. Tembel olan bu servete sevinir ve maymunun yardımıyla zengin bir adam olur. Maymunun öğüdü üzerine bir tüccarın kızıyla evlenir. Maymun da artık vedalaşır ama tembele düğün gecesinde iç içe geçmiş kutu içerisinde duran horozu öldürmesini söyler. Bunun üzerine gelin kaybolur. Aramaya koyulmuş olan tembel, beyaz bir yılanı siyah yilandan kurtarır. Bunun üzerine minnettar olan yılan ise onu geline götürmek ister ama yasak bir kelime ağzından çıktığından dolayı düşer. Maymunun evinin orda bir gölün içine düşer ve oradan maymunun bakır sarayına gelir. Gelinin orada bulunduğu dair öğüt üzerine maymunun tılsımı olan kuşu çalar. Böylece maymunu zincire vurabilir ve hayaletler de onu ve gelini geri götürürler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 74).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 272 (TTV 67)

Namert ile Cömert/Gümüşhane-Bayburt

1.Olay Örgüsü

“Çalışmaya giden iki arkadaş sıra ile birbirinin yemeğini yemeği kararlaştırırlar. Sıra Namert’e gelince arkadaşına yemeğinden vermez. Arkadaşından ayrılan Cömert bir mağarada geceler. Gece olunca ayı, tilki ve kurt mağaraya gelip konuşmaya başlarlar: Tilki bir hazinenin, kurt padişahın hasta kızının ilacını, ayı da bir hazinenin yerini, söyler. Bunları sıra ile gerçekleştiren Cömert, zengin olarak memleketine döner. Fakir

Namert de aynı mağaraya gelir fakat sırlarının öğrenildiğini anlayan hayvanlar onu bulup parçalarlar” (Sakaoğlu, 2002, s. 88-89).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/İyilik ile Kötülük (Alptekin, 2002, s. 289-291); **Gümüşhane-Bayburt/Tamahkar Köylü** (Sakaoğlu, 2002, s. 286-287); **Balıkesir/Şeytanlı Değirmen** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 376-378); **Bingöl/Akıllı Kardeş ile Deli Kardeş** (Alay, 2005, s. 180-181); **Erzurum/Şahmaral** (Ayyıldız, 2001, s. 342-346); **Erzincan/Nekes Kardeş ile Cömert Kardeş** (Kara, 1996, s. 386-390); **Iğdır/Mert ile Namert** (Aydın, 2012, s. 381-383); **Kastamonu/Nasih ve Cömert** (Atlı, 2011, s. 286-288); **Adana/İyilik ve Kötülük** (Şimşek, 2001, s. 547-549); **Isparta/Şeytanların Hasbihali** (Göde, 1997, s. 184-185); **Malatya/Nekes ile Comart** (Sarıççek, 1997, s. 163-164); **Manisa/İyilik ve Kötülük** (Tunç, 2008, s. 151-155); **Kars/Eğri Gardaşnan Düz Gardaş** (Arslan, 2000, s. 421-426); **Denizli/İyilikle Kemlik** (Tuğrul, 1969, s. 342-344); **Adıyaman/İki Kardeş** (Doğan, 2006, s. 230-231); **Kahramanmaraş/Akıllı ve Deli Kardeş** (Erşahin, 2011, s. 582-584); **Eskişehir/Perilerin Hazinesini Bulan Fakir, Legart ile Cömert** (Ergun, 2014, s. 178-180, 186- 190).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Saldaçak ile Tirmuujak (Dilek, 2003, s. 397-402); **Kazan-Tatar/Cimri ile Cömert** (Gültekin, 2013, s. 809-812); **Özbekistan/Eğri ve Doru, Vezirden Akıllı Eşek** (Saçkesen, 2010, s. 609-614, 746-747); **Türkmenistan/Hayvanların Dilini Anlayan Zengin** (Gökçimen, 2000, s. 134-135); **Azerbaycan/Merd ile Namerd** (Köktürk, 1996, s. 91); **Irak Türkmen/Alı’dan Veli, Namertten Cömert** (Murad, 2005, s. 247-248, 324-328); **Kazakistan/İyilik ve Kötülük** (Alptekin, 2003, s. 153-160); **Tıva/Ak Sağış- Kara Sağış Kardeşler** (Aça, 2007, s. 403-406).

Tip 273 (TTV 68)

Üvey Anne ile Kızı/Gagauz

1.Olay Örgüsü

“Bir dede ile bir nine vardır. İlk eşlerinden ikisinin de bir kızı vardır, ikinci evliliklerini yaparlar. Nine, dedenin kızını çekemez, kızın evden gitmesini ister. Dede, çaresiz kızını

ormana bırakır. Kız, ormanda bir kulübe bularak girer. Duvardan çıkan sıçan, beni doyurursan günün birinde lazım olurum, der. Kız sıçanı doyurur, gece yatar uyur. Gece kulübeye gelen ayı kıza çan verir, sen kaç ben arayayım körebe oynayalım, der. Sıçan kızdan çanı alır, sıçan kaçır ayı kovalar, yakalayamaz. Ayı yorulur, kız çok iyi oynadı diye sabah kıza bir sürü at, bir sandık kıyafet getirir. Dede kızının kemiklerini getirip gömmek için ormana gider, at çobanı ve sürüyle karşılaşır. Kızını, çobanı ve at sürüsünü alarak eve döner. Ninenin isteği üzerine onun kızını da sürü kazansın diye ormana götür. Ayı gelir, körebe oyununda kızı öldürür. Nine öfkesinden kendini paralar, dede büyük bir düğün yapar, kızını evlendirir” (Uçkun, 2003, s. 130).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 274 (TTV 69)

Tembel Keloğlan/Isparta

1.Olay Örgüsü

“Köyde yaşayan tembel Keloğlan, yengelerine su getirmek için gittiği dereye yakaladığı bir balığı, balığın yalvarması üzerine dereye bırakır. Balık Keloğlan’a sihirli bir güç verir. Keloğlan, bu sihirli gücün sayesinde her işi kolay bir şekilde yapar. Su testileri kendiliğinden hareket eder. Odana gider odunlar kendiliğinden kesilir, arabaya yüklenir. Atsız olan araba hızla hareket eder. Odundan gelirken Keloğlan bir kadını arabayla çığner. Kadının oğlu, Keloğlan’ı padişaha şikâyet eder. Padişah zaptiyelerini Keloğlan’ı almak üzere yollar, Keloğlan zaptiyeleri sihirli gücü sayesinde birbirlerine dövdürttür. Keloğlan padişahın sarayına gider ve padişahın kızına âşık olur. Sihirli gücüyle padişahın kızının hamile kalmasını sağlar. Padişah kızını saraydan kovar. Kız, Keloğlan’ın yanına gelir. Orada çocuğunu doğurur. Kızını özleyen padişah, Keloğlan’ın yanına gelir ve kızıyla Keloğlan’ı alıp saraya götürür. Padişah ölür. Padişah seçimleri kuş uçurmak suretiyle yapılır. Kuş üç kere Keloğlan’ın başına konar. Keloğlan padişah olur” (Göde, 1997, s. 24).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Keloğlan (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 257-259); **Muğla/Külcü** (Önal, 2011, s. 369-370); **Üşengeç** (Boratav, 2015, s. 151-155).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 275 (TTV 70)

Ali ile Şahhanım/Bingöl

1.Olay Örgüsü

“Fakir kadın, rüyasında denizden çıkıp kendisine rızık getiren bir balık görünce bunu kocasına anlatır. Ali, karısının isteği üzerine gidip deniz kenarında o balığı görür ve balığın; ‘Dile benden ne dilersen!’ sözü üzerine ondan zenginlik ve makam ister. Ali, evine gidip güçlkle muhafızlardan sıyrılarak hanımına ulaştığında, onun gözü doymaz, kibirli bir sultan olduğunu görür. Şah hanım, kocasından, gidip o balıktan dünyaya hükmedecek kadar servet getirmesini isteyince kocası endişeyle balığa gider. Ali, balığa karısının yaptığı zulmü, gösterişi anlatarak ona bir daha güç ve zenginlik vermemesini söyler. Ali evine geldiğinde hanımını yine eskisi gibi fakir bir halde evin eşiğinde görünce ona; her şey bir rüya olduğunu, kanaat etmek gerektiğini söyler” (Alay, 2005, s. 67).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 276 (TTV 71)

Tembel Ahmet/ Mersin

1.Olay Örgüsü

“Hiç işi gücü olmayan Ahmet adında bir şahıs vardır. Bir yabancı, remil sayesinde, balığın karnında sihirli bir tas olduğunu öğrenir. Tembel Ahmet balığı temizlerken balığın karnındaki sihirli tası bulur. Tembel Ahmet suyu altın eden tası padişahın kızına verir. Tembel Ahmet tekrar balık avlamaya gider, padişahın kızının da o günlerde düğünü olur fakat padişahın kızı dul olduğu için babasının evine gönderilir. Arkasından da kız denize atılır. Denize atılan kızı, Tembel Ahmet çıkarır ve elde ettiği altınlarla bir saray yaptırır. Orada yeme-içme dahil her şey bedavadır. Padişahla vezir, Tembel Ahmet’in yaptırdığı sarayı görmek için birlikte konağa giderler. Padişah ve vezirine suyu altın eden tasta su içiren Tembel Ahmet bir ... karşılığında tası satabileceğini söyler. Padişahın çıplak vaziyetini gören kızı, babasına konuyu anlatır, bunun üzerine Tembel Ahmet padişah olur, onlarda muratlarına ererler” (Alptekin, 2002, s. 86-87).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Gülmez Padişahı, Tembel Ahmet, Gümüş Boynuzlu, (Alptekin, 2002, s. 266-277, 337-340, 388-393); **Gümüşhane-Bayburt/Suyu Altın Eden Tas** (Sakaoğlu, 2002, s. 288-291); **Erzurum/Tembel Ahmet** (Ayyıldız, 2001, s. 279-282); **Erzincan/Tembel Ahmet** (Kara, 1996, s. 391); **Niğde/Anadolulu Mehmet** (Bakırcı, 2000, s. 242-251); **Malatya/Padişahın Kızı** (Sarıçiçek, 1997, s. 165-166); **Bitlis/Tembel Adam ya da Evi Kadın Kurar** (Eren, 2001, s. 359-362); **Konya/Tembel Ahmet** (Karakuzu, 1997, s. 258-266); **Erzurum/Tembel Ahmet** (Seyidoğlu, 1975, s. 332-334); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 237-238).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 277 (TTV 72)

Elma/Adıyaman

1.Olay Örgüsü

“Paşanın bahçesinde bir elma ağacı vardır. Bu elmalar küçükken düşüp kaybolur. Paşanın dört oğlu bahçeyi beklemeye karar verirler. Diğer oğlanlar gece yarısına kadar beklerler. Gelen olmayınca eve dönüp uyurlar. Küçük oğlan ise uyumamak için küçük parmağını kesmiş yerine de tuz basar ve sonunda elmayı yiyen yılanı yaralar. Ağabeyleriyle birlikte yılanın peşine düşer. Yılanın saklandığı kuyuyu bulurlar. Ağabeyleri kuyuya inemez. Küçük oğlan kuyuya iner. Orada yaşlı kadınla karşılaşır. Yaşlı kadın, oğlana yılanın yerini gösterir. Yılanı yakalaması için ‘Odada kırk tane kılıç var. Odanın içinde de saman var. Kılıçları samana dokundur. Hangi kılıç samanı yakarsa o kılıçla öldürebilirsin.’ der. Oğlan yılanı öldürerek, kırk parçaya ayırır. Ağabeylerine göstermek için yukarı çıkarken ağabeyleri ipi keserler. Oğlan yaşlı kadından yardım ister. Yaşlı kadın oğlana ‘Karşısına iki boğa çıkacak, biri siyah biri kırmızı. Kırmızısı seni vursa, yedi kat yerin dibine gidersin; siyahı vursa, dünyaya gidersin.’ der. Oğlan yukarı çıkmış, kırmızı boğa ile karşılaşır. Aşağı iner, yılanla karşılaşır. Leylek yavrularını yılanın elinden kurtarır. Anne kuş oğlana ne istediğini sorar. Oğlan yeryüzüne çıkmak ister. Kuş bazı isteklerde bulunur. Oğlan kuşun sırtına biner, ancak yolda ekmek ve et biter. Oğlan ayağını kesip kuşa verir. Kuş insan eti olduğunu anlayıp damağının altında tutar. Yeryüzüne çıktıklarında kuş oğlanın ayağını geri yapıştırır. Yukarı çıkan oğlan, yaşlı kadından su ister. Yaşlı kadından bu memlekette suyun başını bir yılan tuttuğunu, her hafta bir kız karşılığında suyu verdiğini ve sıranın paşanın kızında olduğunu öğrenir. Bunu öğrenen oğlan yılanı öldürür. Durumu öğrenen paşa, kızını oğlana verir. Kızla evlenen oğlan babasının yanına gider. Başından geçenleri anlatır. Karısıyla mutlu hayat sürer” (Doğan, 2006, s. 196-198).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Zümrüdüanka (Alptekin, 2002, s. 292-297); **Afyonkarahisar/Dipsiz Kuyu, Güllü Koparan Dev** (Özçelik, 1993, s. 398-401, 402-405); **Ankara/Zümbülü Gaga,Masalı** (Demir (Şimşek), 1995, s. 185-188, 190-193); **Balıkesir/Keloğlan, Padişahın Oğlu, Lark Lurk**, (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 267-270, 379-391, 415-420);

Bingöl/Padişahın Üç Oğlu, Babanın Oğullarına Vasiyeti (Alay, 2005, s. 184-187, 187-190); **Erzurum/Guşçi Baba** (Ayyıldız, 2001, s. 264-267); **Van/Padişahın Oğlu Mirza Mehmet** (Önay, 1995, s. 386-388); **Yozgat/Zümrüd-ü Anka** (Aslan, 1994, s. 141-149); **Erzincan/Anka Kuşu** (Kara, 1996, s. 392-398); **Niğde/Gangan Kuşu** (Bakırcı, 2000, s. 252-255); **Zonguldak/Kuyu ve Ayı, Zümrüdü Anka Kuşu ve Keloğlan** (Bekdik, 2014, s. 264-265, 304-306); **Amasya/Elmayı Çalan Kuş** (Göde, 2011, s. 197-198); **Kastamonu/Padişah ve Oğulları, Üç Kardeş, Şah Mehmet** (Atlı, 2011, s. 289-292, 293-297, 298-301); **Adana/Zümrüdü Anka Kuşu** (Şimşek, 2001, s. 550-559); **Burdur/Dev ile Üç Oğlan** (Dalğar, 2010, s. 108-110); **Isparta/Dipsiz Kuyu, Zümrüdü Anka** (Göde, 1997, s. 190-196, 197-200); **Karabük/Keloğlan Masalı** (Dağı, 2008, s. 87-94); **Malatya/Dikilmemiş Fistan, Üç Kardeş, Padişahın Üç Oğlu, Ak Koç Kara Koç** (Sarıççek, 1997, s. 167-169, 170-171, 172-174, 175-176); **Manisa/Kahraman Çocuk, Üç Oğlan Kardeş** (Tunç, 2008, s. 156-159, 160-161); **Konya/İyiliğin Mükafatı** (Karakuzu, 1997, s. 158-160); **Yozgat/Sihirli Elma** (Öcal, 1999, s. 343-346); **Adana/Üç Kız Kardeş** (Ketre, 1998, s. 387-396); **Muğla/Zümrüdü Anka** (Önal, 2011, s. 415-419); **Muş/Mirza Mehmet** (Yavuz, 2006, s. 171); **Van/Ğurg El, Zümrüdg Anka ile Keçoluk** (Kasımoğlu, 2010, s. 654-680, 750-752); **Elazığ/Elma Ağacı** (Günay, 1975, s. 501-508); **Denizli/Masal, Masal** (Arslan, 2008, s. 326-327, 328-329); **Kars/Üş Gardeş** (Arslan, 2000, s. 375-381); **Denizli/Ayıkulak** (Tuğrul, 1969, s. 309-314); **Yeraltı Diyarının Kartalı** (Boratav, 2015, s. 96-102); **Kahramanmaraş/Fındık Fıstık Masalı** (Erşahin, 2011, s. 346-358); **Bitlis/Yeraltına Düşen Mirza Mehmet** (Eren, 2001, s. 290-294); **Erzurum/Padişahın Üç Kızı** (Seyidoğlu, 1975, s. 264-272); **Tokat/Anka Kuşu** (Sargın, 2018, s. 875-882); **Kayseri/Küçük Ahmet** (Sever, 1995, s. 209-210); **Sivas/Padişahın Üç Oğlu** (Sever, 1995, s. 220); **Kırşehir/Sihirli Tavşan** (Sever, 1995, s. 244-245); **Eskişehir/Padişahın Oğulları ve Elma Ağacı** (Ergun, 2014, s. 68-69).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/En Küçük Çocuk, Altın Kuş (Karadavut, 2006, s. 188-201/202-209); **Altay/Közödöy** (Dilek, 200, s. 385-396); **Kazan-Tatar/Altın Elma; Tanbatır** (Gültekin, 2013, s. 557-567, 567-590); **Kırım-Tatar/Altın Elma/Padişahın Oğlu**

(Bakırcı, 2010, 145-154/408-421); **Özbekistan/Çalışan Başarır** (Saçkesen, 2010, s. 692-697); **Azerbaycan/Melikmemmed, Gara At, Reyhan'ın Nağlı** (Köktürk, 1996, s. 93-94, 95-96, 97-98); **Gagauz/Dokuz Kurnalı Çeşme** (Uçkun, 2003, s. 417-421); **Kıbrıs/Zümrüt Halka Kuşu** (Sakaoğlu, 1983, s. 100-112); **Bulgaristan/ Altın Elma** (Hafız, 1990, s. 168-174).

Tip 278 (TTV 73)

Baba Nasihati/Özbekistan

1.Olay Örgüsü

“Bir adam üç oğlunu yanına çağırır ve mezarını üç gün koruyup koruyamayacaklarını sorar. Büyük ve ortanca oğul babasının isteğini kabul etmez. Küçük oğlu ise babasının mezarını koruyacağını söyler. Adam ölür ve küçük çocuk babasının mezarını korumaya başlar. İlk gün, gökten beyaz bir at iner. Çocuk beyaz atın babasının emrinde olduğunu öğrenir. Beyaz at, çocuğa bir tel verir, başı sıkışırsa o teli yakmasını ister. İkinci gün, mezara gökten siyah bir at iner. Çocuk o atın babasının atı olduğunu öğrenir. Siyah at ona bir tel verir ve ne zaman başı sıkışırsa ona yardıma geleceğini söyler. Üçüncü gün, gökten semen bir at iner. Çocuk semen atın babasının atı olduğunu ve onu ziyarete geldiğini anlar. Semen at ona bir tel verir ve ne zaman isterse ona hizmet edeceğini söyler. Üç günlük vasiyet sona erer. Babalarının mirası tükenince çocuklar, başka insanların hayvanlarına bakar. Ağabeyleri insanların hakkını çiğneyince onları şehirden kovarlar ve kardeşler başka bir şehre yerleşir. Padişah kızına kırk basamaklı bir merdiven yaptırır. Her kim melikenin elinden su içip yüzüğünü alabilirse kızını ona vereceğini vaat eder. Pek çok aday gelir; fakat kimse merdivenden çıkamaz. Küçük kardeş, beyaz atın bıraktığı teli yakar. Beyaz at silah ve elbiselerle çocuğun yanına iner. Yiğit, melikenin merdiveninin olduğu yere gelir. Otuz sekiz basamak çıkar ve ‘Çüh!’ der, atın başını çevirir. Çocuk, semen atın verdiği teli yakar. Semen at silah ve elbiselerle onun yanına iner. Çocuk semen at ile birlikte merdivenlere çıkar ve ‘Çüh!’ der, at başını aşağı çevirir ve otuz dokuzuncu basamağa kadar çıkar. İşlerini bitiren küçük çocuk, siyah atın bıraktığı teli yakar. Çocuk, siyah atla merdivenlere tırmanır; melikenin elinden su içer ve yüzüğünü alır. Büyük kardeşler buna şahit olup eve gelince kardeşine anlatırlar. Padişah kızının elinden su içen kişinin saraya gelmesini ve

düğünün başlayacağını buyurur. Padişah adamlarına görev verir ve yüzüğün kimde olduğunu bulmalarını ister. Padişah, çobanların saraya getirilmelerini emreder. Küçük kardeşin elinde padişahın kızının yüzüğünü görürler. Küçük kardeş ise bunun sırrını anlatır. Padişah, kızını küçük kardeşe verir ve padişah ölünce taht küçük kardeşe kalır. Ağabeyleri ise baba vasiyetini dinlemedikleri için pişman olur. Küçük kardeş ise muradına erer” (Saçkesen, 2010, s. 132-133).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Eygeli Batır (Gültekin, 2013, s. 545-556); **Türkmenistan/Senver** (Sümbüllü, 2000, s. 250-256); **Gagauz/Kül Pepeleşkası** (Uçkun, 2003, s. 422-432); **Bulgaristan/ En Küçük Kardeş** (Hafız, 1990, s. 180-181)

Tip 279 (TTV 74)

Dev Baba/İzmir

1.Olay Örgüsü

Padişahın üç kızı yaşları geçtiği için bir an önce evlenmek isterler ve durumu açması için babalarına lalayı gönderirler. Lala bir tepsiye koyduğu karpuzlarla huzura çıkar ve vakti geçmiş ve geçecek olan karpuzlar vasıtasıyla kızların meramını anlatır. Padişah kızları huzuruna çağırır ve gece abdest alıp üç rekât namaz kılarak istihareye yatmalarını, rüyada kimi görürse onlarla evlendirileceklerini söyler. İstihareye yatan kızlardan büyüğü büyük vezirin oğlunu, ortanca küçük vezirin oğlunu görürken en küçük kız bir sarayda otururken önünde bir atın leğen ve altın ibrik olduğunu ve babasının ellerine su döktüğünü gördüğünü söyler. Padişah çok sinirlenir. Ben bir padişah olarak nasıl eline su dökerim, diye kızını bir cellada verip kanlı gömleğini cellâttan ister. Cellat, kızı dağ başına götürür ama güzelliğine kıyamayıp serbest bırakır. Gömleğini alarak öldürdüğü kuş kanını sürer. Padişaha bu gömleği götürür. Kız dere tepe aşır kocaman bir saraya varır ki bu devin sarayıdır. Kapıyı açınca devle karşılaşır ve babacığım, diye devin boynuna sarılır. Kız kendisine baba dediği için kızı yemeyen dev, onu evlat edinir ve sarayı ona açar. Dev kızı kırk bir odanın anahtarını verir ve kırk

birinci odayı açmamasını tembihler. Dev, gün doğmadan gidip gün batınca eve döner ve böylece tüm saray ve odalardaki hazineler kıza kalır. Kız dayanamayıp kırk birinci odanın kapısını açar yeşil, beyaz ve siyah renkte üç elbise görür. Kız bu elbiselerden yeşilini giyip pencere önüne oturur. Pencere önünde karşı ülkenin şehzadesinin kazları dolaşmaktadır ve nehre yansıyan kızın görüntüsünü gören kazlardan biri tüm tüylerini döker. Ertesi gün beyaz elbiseyi giyip pencere kenarına oturan kızın yansımasını gören kazlardan ikisi tüm tüylerini döker ve bu durumdan şehzade şüphelenir. Şehzade çoban kılığına girip aynı noktaya gelir, kız siyah elbiseyi giymiştir. Kazlardan üç tanesi tüylerini döker ve şehzade de kızı görüp âşık olur. Şehzadenin babası ve annesi kız, dev kızı diye onu almak istemezler ve şehzade aşk derdiyle hastalığa tutulur. Şehzadenin hastalığı ilerleyince devden kızı isterler. Dev de görkemli bir çeyizle kızı gelin eder. Kızını uğurlayan dev, kız olursa karışmam ama erkek evladın olursa adını ben koyacağım, sakın unutma diyerek kızını uğurlar. Padişahın oğluyla evlenen kızın dokuz ay on gün sonra bir oğulları olur ve dev babanın nasihatini unutup ona isim koyarlar. Çocuk doğduktan üç gün sonra şimşekler çakar, ortalık toz duman olur ve elinde kılıçla dev baba saraya doğru koşarak gelir. Sarayda herkes korkudan saklanır. Kız da korkmaktadır. Dev, kıza kılıcı alıp beni öldürmezsen ben seni öldürürüm, der. Kız, kılıcı vurunca devin başı bedeninden ayrılır. Bedeni elmaslarla bezeli karyola başı şahane bir beşik olur. Dev baba kendi şeklinde hediyesini göndermiştir ve bu hediye öyle meşhur olur ki herkes görmeğe gelir. Kızın babası da derviş kılığında bu hediyeleri görmeye gelir ve kızın odasına girer. Kız yemek yemektedir. Elini yıkamak için önünde altın leğen ve ibrik vardır. Derviş kılığındaki padişah kalkıp su döker. Padişah kızın eline su dökünce öldürttüğü kızını anar ve ağlayarak durumu anlatır. Kız da ağlayarak kendini tanıtır. Kırk gün kırk gece eğlence olur (Boratav, 2015, s. 57-65).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

İstanbul/Tuz (Tezel, 1938, s. 177-179).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Selanik/Papağan (Boratav, 2015, s. 116-126).

Tip 280 (TTV 75)

Kaz Çobanı

1.Olay Örgüsü

“Konuşan bir at ve yanında sihirli saç bulunan bir kız yolda saçı kaybeder. Hizmetlisi kızın yerine ve kız da hizmetlisinin yerine geçer. Kız kazlara çobanlık yapmak zorundadır. Kesilecek olan atı onun dayanması için kızı uyarır. Kız asıl kaz çobanının şapkasını çıkartır. Bunun üzerine prens onu fark ederek, sahte olanı indirerek kızla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 84).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 281 (TTV 76)

Hangül Hatun/Malatya

1.Olay Örgüsü

“İhtiyar bir kadının üç oğlu para kazanmak üzere gurbete giderler. Büyük kardeş padişahın seyisi, ortanca kardeş vezirin adamı, küçük kardeş de evlenerek üç çocuk sahibi olur. Küçük kardeş, dağda her tarafı güneş gibi aydınlatan bir kuş tüyü bulur. Kardeşinin hanımına göz koyan büyük kardeş, tüyü bahane ederek onu öldürtmek ister. Padişahı tembihleyen büyük kardeş, küçük kardeşten tüyün sahibi kuşu ister. Küçük kardeş, hanımının yardımıyla kuşlar padişahını yakalar. Kuşlar padişahını getiren delikanlı, ağabeyinin kışkırtmasıyla, padişah tarafından Hangül Hatun’u getirmeye gönderilir. Padişah sırasıyla; Hangül Hatun’u, Hangül Hatun’un tayını, bir gecede denizin üzerine köprü yapılmasını emreder. Küçük kardeş, atının yardımıyla Hangül Hatun’u bulur ve onunla evlenir. Hangül Hatun’unun yardımıyla padişahın tüm istekleri yerine getirilir. Köprüye kusur bulmak isteyen padişah denize atılarak öldürülür ve delikanlı padişah olur” (Sarıçiçek, 1997, s. 60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Kuş Arayan Han Oğlu (Gültekin, 2013, s. 511-519); **Gagauz/Külcü ile Canavar** (Uçkun, 2003, s. 432-435).

Tip 282 (TTV 77)

Padişah Kızı ile Yedi Kardeş/Niğde

1.Olay Örgüsü

“Padişahın kızının beslediği bir bit büyür, kuş gibi olur. Bunu bilen biriyle evleneceğini ilan eder. Kızın besleyip büyüttüğü bit tabiatüstü bir adam bilir ve onunla evlenir. Kocasını kızını değirmene hapseder ve kız bir gün kocasına yalvarır, dışarı çıkar. Kız değirmenin önünde otururken babasının güvercinleri gelip yanına konar. Kız bir name yazıp babasına gönderir. Padişahın kızını yedi kardeş kurtarır. Birincisi, yere vurduğu zaman ateşten bina olur. İkincisi, bir avuç toprağı mağrıbe, bir avuç toprağı maşrıka atar. Üçüncüsü ve dördüncüsü, iyi ok atarlar. Beşincisi, yeri dinler, ne olursa duyar. Altıncısı, ineğin karnından buzağı alır, ineğin haberi olmaz. Yedincisi, bir insanı parmağıyla havaya atıp tutar. Padişahın kızı delikanlılardan biriyle evlendirilir” (Bakırcı, 2000, s. 45).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Avcı Mehmet (Sakaoğlu, 2002, s. 292-296); **Afyonkarahisar/Dağ Adamı** (Özçelik, 1993, s. 406-410); **Ankara/Ayıcıoğlu** (Demir (Şimşek), 1995, s. 193-194); **Erzurum/Yanar Canavar** (Ayyıldız, 2001, s. 351-355); **Yozgat/Yedi Başlı Ejderha** (Aslan, 1994, s. 149-156); **Burdur/Yayı Kuran Ağa** (Dalğar, 2010, s. 111-115); **Isparta/Avcının Oğlu** (Göde, 1997, s. 201-204); **Malatya/Memo, Yedi Ahmet** (Sarıçiçek, 1997, s. 177-179, 180-182); **Yozgat/Yedi Başlı Dev, Ayı Kulak** (Öcal, 1999, s. 243-250, 304-310); **Muğla/Kocagöz Ahmet** (Önal, 2011, s. 385-389); **Elazığ/Avcı Mehmet’in Oğlu** (Günay, 1975, s. 433-436); **Tokat/Avcıoğlu ile Dünya Güzeli Masalı** (Sargın, 2018, s. 913-919).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Hamur Batır, Dutan Batır (Gültekin, 2013, s. 606-610, 634-649);
Gagauz/Ayı Kulaklı (Uçkun, 2003, s. 755-757).

Tip 283 (TTV 78)

Parmak Kadar Adam/İstanbul

1.Olay Örgüsü

Bir çiftlik sahibi, aşçısına güzel bir yemek yapmasını emreder. Yemeği hazırlayan aşçı yemeği pişmesi için ateşe koyar ve ateşi karıştırmaya başlar. Bu sırada ocağın ateşleri arasından mini mini, parmak kadar bir adam çıkar ve aşçıdan yemek ister. Aşçı ilk başta yemek vermeye niyeti olmamasına rağmen adama acıyıp bir kaşık yemek vermek ister. Ama parmak kadar adam eline kepçeyi alınca bir anda tenceredeki tüm yemeği yer ve ortadan kaybolur. Aşçı çiftlik sahibine giderek durumu anlatır. İlk başta duruma inanmayan çiftlik sahibi sonra aşçının dediklerine inanır. Ondan yeni bir yemek hazırlamasını söyler. İkinci defa da aynı durum gerçekleşir. Durumu öğrenen çiftlik sahibi bir daha aynı durumun yaşanması halinde kendisini kovacağını söyler. Üçüncü defa aynı durum yaşanır. Çiftlik sahibi aşçıyı isten kovar. Kâhyadan yemek yapmasını parmak kadar adam çıkarsa onun kafasına kepçeyle vurmasını öğütler. Parmak kadar adamı gören kâhya adamın başına vurur. Aşçı giderken parmak kadar adam, aşçıya sihirli altın kutu verir ve istediği bir şey olduğunda kutuya vurmasını söyler. Aşçının istediklerinin gerçekleştiğini gören kâhya, pişman olur ancak parmak kadar adam bir daha gelmez (Tezel, 1938, s. 12-14).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 284 (TTV 79)

Köpek ve Cücelerin Teşekkürü

1.Olay Örgüsü

“Bir yetime teyzesi kötü davranır ve bir düğüne de giderken yanında götürmez. Kız da gizlice geceleri teyzesi ve kuzenleri gittikten sonra bir dilenci kadını alır ve ona bakar. Onu gözetleyen kuzenleri, geceleri köpeğin bir grup cüceleri yönettiğini fark ederler. Bunlar gelini (yetimi) almak için hazırlık yapmakta olduklarını görürler. Kuzenler kendilerini de süslerler ama prens yetimi alır götürür. Prens ona zengin hediyeler vererek geri gönderir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 87-88).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 285 (TTV 80)

Üç Gardaş/Azerbaycan

1.Olay Örgüsü

“Bir padişahın üç oğlu bir de kardeşi vardır. Bir gün padişah ölür. Vasiyeti gereği, oğlu Melikmemed emmisinin kızını ister. Emmisi üç kardeşi de şehirden çıkartır. Önce bir şehirde mehterlik ederler, sonra başka bir şehirde ot biçme işi bulurlar. Biçtikleri ot yığınına dağıtan üç atı, küçük kardeş Melikmemed yakalayabilir ve besler. O şehirden ayrılırlar. Üç yol ağzında Melikmemmed giden gelmez yola gider. Kardeşleri onu takip eder. Bir karı onları öldürmek niyetiyle misafir eder. Çil at Melikmemed’i uyarır. Melikmemmed de üç kızın başörtülerini kendi başlarına, kendi başlarındaki papakları kızların başına geçirir. Karı bu sebeple kendi kızlarını öldürür, oğlanlar kaçarlar. Ağabeyler Melikmemed’i kıskanır, padişaha gammazlarlar. Padişah da ona Güneş’in tutulma sebebini öğrenmesi emrini verir. Çil atla bir kaleye giden Melikmemmed, Güneş’in, periler padişahının kızı seyre çıktığı için tutulduğunu öğrenir. Bu kızı getirmesi istenir, atın yardımıyla getirir. Kız dünürlere, padişahın bir havuz

yaptırmasını, içini de deniz atı sütüyle doldurmasını şart koşar. Sütü bulması istenen Melikmemmed, bunu Çil atın yardımıyla başarır. Kızın verdiği bir avuç toprakla, padişahın yıkandığı havuzda da Melikmemmed yıkanır, ölmez gençliğe kavuşur. Melikmemmed padişah olur. Kardeşlerinin de boynunu vurdurur. Kırk gün kırk gece düğünle muratlarına ererler” (Köktürk, 1996, s. 101-102).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/İlan ve Gız (Köktürk, 1996, s. 99-100, 101-102).

Tip 286

Oduncu ile Şeytan/Balıkesir

1. Olay Örgüsü:

“Oduncunun biri kuyuya bir adam atıp öldürmek ister. Yoldan geçen şeytandan yardım ister. Şeytan da onu işsiz koymaması şartıyla oduncuya yardım eder. İhaleyle bir çiftlik alırlar. Oduncu şeytana iş vermek için çiftliğin etrafını taş duvarlarla ördürür, çiftliğin etrafına apartmanlar yaptırır, havuzlar yaptırır, çiftliğe çeşit çeşit meyve ağaçları diktirir. Şeytan da oduncunun verdiği işleri hemen yapar. Oduncu gün gelir, iş bulamamaya başlar. Karısı oduncuya akıl verir. Şeytan iş için tekrar geldiğinde oduncu, onu iş vermesi için ablasına gönderir. Oduncunun ablası kıvırcık saçlarından bir tel kopartıp düzeltmesi için şeytana verir. Şeytan bir kuyunun dibinde saçı taşla düzeltereğim diye uğraşır. Bunu gören oduncu şeytana ablasının kıvırcık saçlarının her telinin öyle düzeleceğini söyleyince şeytan oradan kaçıp bir daha yanlarına uğramaz” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 126-127).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 287 (TTV 81)

Kara Kontoz/Erzincan

1.Olay Örgüsü

“Padişahın gözleri kör olur. Atının tırnağının değmediği yerden toprak getirilip padişahın gözüne sürürse gözleri iyileşecektir. Padişahın büyük iki oğlu gider, babalarının istediği toprağı getiremezler. Küçük oğlan seyisten babasını hangi ata bindiğini öğrenir. Ondaki diğer hususlarda bilgi alır. Bir çeşmeye gelirler. Oğlan orada bir resim görür, âşık olur. Almak ister. Kara Kantoz almamasını söyler. Şehzade orada bayılır. Şehzadeyi o yörenin padişahının adamları bulur. Padişah resmi görür, o da dünya güzeline âşık olur. Şehzadeden Dünya güzelini kendisine getirmesini ister. Şehzade Kara Kantoz'un yardımıyla Dünya Güzelini getirir, padişaha verir. Dünya Güzeli, padişahla evlenmek için leğeni ile ibriğini getirmesini şart koşar. Şehzade ile Kara Kantoz Dünya Güzelinin ibliği ile leğenini getirmeye giderler. Orada babasının gözlerine iyi gelecek topraktan alırlar. Dünya Güzeli, padişahı leğene kor, ibriği ile su döker; padişah taş kesilir. Şehzade Dünya Güzeli ile birlikte babasının sarayına gelir. Oğlan babasının gözlerini açar; padişah Dünya Güzeli ile evlenmek ister. Dünya Güzeli, padişahı da leğen ve ibriği ile yıkar, o da taş kesilir. Şehzade ile Dünya Güzeli evlenir” (Kara, 1996, s. 399-405).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Adana/Kuşlar Padişahının Kızı (Şimşek, 2001, s. 560-568); **Adana/Padişahın Üç Oğlu** (Ketre, 1998, s. 331-336); **Van/Göl Aygırı** (Kasımoğlu, 2010, s. 458-476); **Tokat/Dünya Güzeli** (Boratav, 2015, s. 66-74); **Erzurum/Bengiboz** (Seyidoğlu, 1975, s. 191-196).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Pamuk Kız (Bakırcı, 2010, s. 330-343); **Türkmenistan/Goçgargılı ve Onun Atı** (Gökçimen, 2000, s. 80-82); **Gagauz/Dünnä Gözeli** (Uçkun, 2003, s. 450-453); **Azerbaycan/Çil Madyan** (Köktürk, 1996, s. 158).

Tip 288 (TTV 82)

Kırk Kaşık

1.Olay Örgüsü

“Adamın biri dağda üşür ve bir ışığa doğru gider. Orada köpekler çoban gibi, bir sürüyü otlatmaktadır. Evdeki kız ona, köpek çobanlara iyi davranmasını öğütler. Kırk kaşığı art arda koyarak ilerlerler. Köpekler onları teker teker eve geri getirir. Bu şekilde ilerlemeye devam ederler. Bir dereden karşıya geçerler ama köpekler arkalarından gelemez. Eğer köpekler de sudan karşıya geçselerdi insan olurlardı. Sonunda çift evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 89).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 289

Keçe Külâh/Balıkesir

1. Olay Örgüsü:

“Babaları ölen iki kardeş babalarının mirasını paylaşamazlar. Babalarının mirası ise bir ok, bir külâh ve bir kuşaktır. Karşıdan gelen üç dev kardeşin de babaları ölmüştür ve kendilerine aynı şeyler miras kalmıştır. Dev kardeşler oka bindiklerini, külâhı giydiklerini ve kamçıyı denizi olan bir yere vurunca da istedikleri yere gittiklerini söylerler. Kardeşlerden biri oku, külâhı ve kamçıyı atar, diğeri de almaya gider. Oku,

külâhı ve kamçıyı alan bunları kullanarak bir yere varır. Kadının biri ekmek yapar. O da dev karısıdır. Onun memesini emince kadın da bunu evlatlık yaparak evine götürür. Bir tokat vurup onu keçe külâh yapıp duvara asar. Kadının dev oğlanları, akşam eve gelince âdem etinin kokusunu duyarlar. Kadın bir kardeşleri olduğunu söyleyince küçük oğlan onu yiyeceğini söyler. Dev kardeşler ok, külâh ve kamçılarını tanıyınca dev kadın bir tokat vurarak onu yine keçe külâha çevirir. Dev oğlanlar kırk gün olup gidince dev kadın buna yine tokat vurup insana çevirir. Onu ak gülle kırmızı gül toplamaya gönderir. Ak gülle kırmızı gülü topladıktan sonra bir koca karının evine misafir olur. Orada bir tellal saati bir milyona dünya güzeline bakılacağını söyler. Oğlan da dünya güzeline bakmaya gidip yanından hiç çıkmaz. Kimse onu çıkaramayınca kadının biri oğlanın para yuttuğunu içinde altın dolu olduğunu söyler. Oğlanı ters kaldırıp içindeki altınları alırlar. Oğlan giderken yine bu dünya güzeline yanına varır. Dev karısının toplattığı gülü, kız koklatınca kız eşek olur. Eşegi alarak şehre varır ve eşegi hükümetin önüne bağlar. Hükümetin sorumlusu da diğer kardeşidir. Onu eşegi öperken görür ve evine götürür, hocalara baktırır. Oğlan da kırmızı gülü eşeğe koklatınca eşek yine dünya güzeli bir kız olur ve mutlu mesut yaşarlar” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 121-122).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 290

Miski Bahar/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan bir kadın kırk çeşit baharatı karıştırıp bir bebek yapar. Kırk gün başında dua eder ve bebek canlanır. Çocuğu olmayan bir kral, kızı, uçan küpüne bindirip çocuğu kaçırr. Kadın çocuğunu kırk gün kırk gece arar. Yıldızlardan, aydan ve güneşten yardım ister. Güneşten çocuğun yerini öğrenerek kırkinci odada bulur. Güneşe

ip sarkıtarak bunları kaçıır. Güneş batınca aya ip sarkıtarak yukarı çeker. Ayın görevi bitince yıldızlar kadın ve kızını alarak evlerine kadar getirirler” (Özçelik, 1993, s. 33).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 291

Çoban ile Üç Oğlu (Yüzük Yuvarlayan) /Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Bir çoban dağda bir yumurta bulup padişaha getirir. Padişah da bu çobandan yumurtanın kuşunu bulmasını ister. Çobanın üç oğlu kuşu aramaya çıkarlar, bir tepeye çıkan oğlanlar birer yüzük yuvarlayıp kendilerine yön tayin ederler, Büyük kardeşin yolu Garamez, ortanca kardeşin yolu Susandı, küçük kardeşin yolu Erenler yoluna düşer. Küçük kardeş, bir deniz kenarına varınca namaz kılıp ekmek yemek ister. Bu esnada bir köpek peyda olur. Denizi geçmek isterken köpek bir insan olup karşısına çıkar ve oğlanı denizden geçirir. Oğlan, Arap’tan gideceği yeri öğrenip kırk haramilerin konağına varır. Kuşu bulan oğlan, Arap’ın söylediklerini unutup kuşun çiftini almak ister. Haramiler uyanıp dayak atarlar. Haramiler kuşu vermek için oğlandan bir at isterler. Arap’ın yardımıyla atı bulur. Arap’ın sözlerini unutup altın semeri ata vurunca haramiler uyanıp oğlana dayak atarlar. Haramiler, filan padişahın kızını getirirse atı vereceklerini söylerler. Arap’ın yardımı ile kızı bulup getirir. Oğlan, kız kılığına giren Arap’ı, haramilere verir kızı kurtarır. Arap at olur atı haramilerden kurtarır. Arap kuş olur kuşu haramilerden kurtarır. Arap’ın yardımıyla denizi geçer. Kardeşleri oğlanı kuyuya atıp kuşu, atı ve kızı padişaha götürürler. Oğlan kırk gün kuyuda durur. Arap’ın yardımıyla kuyudan çıkan oğlan bir terzinin yanına çırak olarak girer. Kızın istediklerini yerine getirir: Makasa değmedik ceviz kabuğu içinde gelinlik diker. Zemheri ayında, çiçeği burnunda hıyar getirir. Sakalı kırk karış, boyu bir arşın yedi tane cüce getirir. Kızın isteği üzerine cirit oynanır. Oğlan çıkıp ağabeylerini attan aşağı düşürür. Padişah

delikanlıyı yakalatır. Padişaha her şeyi anlatan delikanlı kırk gün kırk gece düğünle kız ile evlenir, padişah diğer oğlanları cezalandırır” (Bakırcı, 2000, s. 59-61).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 292

Rastgele/Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Bir delikanlı babasıyla anlaşamayınca evden ayrılıp bir ağacın altında dinlenir. Bir pir yanına gelip tayy-ı mekânla oğlanı Bağdat’a götürür. Pir ona ‘Rastgele’ ismini verir. Bağdat valisinin karısıyla Rastgele hülle usulüyle evlenir. Padişah tebdil-i kıyafet gezerken Bağdat valisinin hakaretine maruz kalır. Derviş kıyafetindeki padişaha Rastgele yardım eder. Padişaha bir dilekçe gönderen valiyi, padişah görevden azledip yerine Rastgele’yi vali yapar” (Bakırcı, 2000, s. 80-81).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 293

Üç Öğüt/ Kilis

1. Olay Örgüsü:

Adam bir memlekette yüz liraya üç sene çalışır ve üç yüz lira ve üç narla eve dönerken bir adamın yüz liraya öğüt verdiğini duyar. Narları eve gönderip adamdan üç öğüt alır.

İlk öğüt: “üstünde olmayan işe karışma.” İkincisi: “Dibini görmedik kuyuya inme.” Üçüncüsü: “Gönül kimi severse güzel odur.” Adam, yolda giderken 500 altına bir kuyuya iner ve karşısında gördüğü adam bir dizinde güzel bir kız, diğer dizinde kurbağayla otururken hangisinin güzel olduğunu sorar. Adam da: “Gönül kimi severse güzel odur” deyince oradan hediyelerle ayrılır. Kedisiyle uğradığı bir köyde her yeri fareler basar. Kedisi de fareleri yiyince aylık para karşılığı kedisini onlara verir. Eve gönderdiği narlardan da cevher çıkar ve zengin olurlar (Doğramacıoğlu, 2002, s. 454).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 294

Çoban Mehmet Baba/Erzurum

1. Olay Örgüsü:

“Çoban Ahmet dolaşırken, elinde sopasıyla dağdan inen Çoban Mehmet Baba ile dost olur. Çoban Baba Ahmet’in ayağına basar, Ahmet kendisini İstanbul’da bulur. Çoban Baba, Ahmet’e padişahın kızını istemeye gider. Padişahın yerine getirilmesi son derece güç olan üç dileğini Çoban Mehmet Baba yerine getirir ve kızı Çoban Ahmet’e alır. Yaptığı bütün iyiliklere karşı Çoban Mehmet’in Çoban Ahmet’ten bir tek isteği vardır. Düğün günü evvela dua edip namaz kılacak, sonra güveyi olacaktır. Çoban Ahmet verdiği sözü yerine getirmeyince kendisini Erzurum’da fakir evinde bulur. Çoban Mehmet’in bir çocuğu olur ve hiç susmadan ağlamaya başlar. Padişahın kızı çocuğu da yanına alarak kocasını aramaya çıkar. Prenses, çobanın memleketine gelir, Aras kenarında çadır kurar. Çobanın annesi oğlunun meles çamaşırlarını alıp çadıra girince susmayan çocuğun sesi kesilir, prenses de böylece kocasını bulur. Çoban, prensesle İstanbul’a dönmeye hazırlanır, hatıra olarak Aras üzerine bir köprü kurmak isterler. Bütün uğraşmalara rağmen köprüyü nehir üzerinde tutturmazlar. Çoban Mehmet Baba elinde sopası ile dağdan iner, nehrin kıyısına sopa ile dokununca köprü kendi kendine

kurulur. Sırrı meydana çıkan Çoban Mehmet, gömüleceği yeri vasiyet eder ve ölür. Prenses, Çoban Ahmet’le memleketine döner” (Seyidoğlu, 1975, s. 57).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 295

Oğlanla Nurani Kişi/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Bir tacir deniz içinde ev yaptırır, gelip giden tacirlerin mal mülkünü soymaktadır. Bu tacirin dostu, ölümüne yakın oğlana üç nasihatte bulunur: ‘Kendinden büyük adamın sözüne kulak ver. Seyahate giderken rast geleceğin pınarın suyundan iç, orada uyuma. Sana borcu olan adamın evinde yatma.’ Oğul, babasının alacaklı olduğu şahsa giderken yolda bir nurani kişiye rast gelir. Oğlan pınarda uyumak istemez. İhtiyar, baban sana büyük sözü dinle, dedi. Sözümü dinle, der. İhtiyar uyumaz, pınardan çıkan yılanı, oğlanı sokmak isterken öldürür. Misafiri oldukları padişah, kızını oğlana vermek ister. Oğlan kızla evlenene her delikanlının öldüğünü bildiğinden kabul etmez. İhtiyar ona kabul etmesini söyler. Oğlan ihtiyarın tavsiyesi ile mangalda mendili yakar, çıkan kokuyla kız bayılır. Biraz sonra mangalda kara bir şey ortaya çıkar. Oğlan bunu ihtiyara götürür. Nurani kişi ‘Artık tehlike kalmadı.’ der. Deniz içinde evi olan tacirin yanına giderler. Tacir oğlanı öldürmek ister. İhtiyar onların yerini değiştirir, kendi oğlunu denize atar. Oğlan babasının alacağını alır. Saraya dönerler. Develere epey altın-gümüş yükleyip yola düşerler. İhtiyar, kızın ruhunda akrep olduğunu, pınardan çıkan yılanın başına mendil içinde yakıp koku vererek akrebi ortaya çıkardığını, böylece oğlanın ölümünden kurtulduğunu anlatır. İhtiyar, ilk karşılaştıkları yerde ayrılır” (Köktürk, 1996, s. 159).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 296

Rum Padişahı ile Turum Padişahı/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Turum padişahının oğlu avdan dönerken gördüğü Rum Padişahının kızı Karaköz Hanım’a âşık olur. Oğlan kızı bulmak için kırk yiğidini yanına alıp kırk kısrak keserek yola çıkar. Oğlan hırsız Kıraankara’yı Rum Padişahının adamlarından kurtarır. Kıraankara, Karaköz Hanım ile Cansüyer’i kaçıır. Atları sulamaya giden Karaköz Hanım ve Cansüyer’i Alp Karakuş göğe kaldırıp götürürken Kıraankara Alp Karakuş’un canının bulunduğu ağacı keserken Alp Karakuş atları ve kızları geri getirir. Kıraankara üç güvercinin konuşmasından Turum Padişahının oğlunu öldüreceğini öğrenir ve onu ölümden kurtarır. Kıraankara sırrını söyleyince yarı yerine kadar taş kesilir. Oğlan Hızır’ın yardımıyla kara dağdaki kara dağdaki kara kapılı pınarı bularak Kıraankara’yı tekrar eski haline getirir. Kıraankara Turum Padişahı ve adamlarını öldürür. Oğlan, Karaköz Hanım ile evlenir ve babasının yerine tahta çıkar” (Karadavut, 2006, s. 42-43).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 297

Akıllı Sıçan ve Kırk Haramiler/ Kilis

1. Olay Örgüsü:

Çocukları olmayan bir çift Allah'tan sıçan da olsa bir evlat vermesini isterler. Kadının pek çok sıçan evladı olur ama bunlardan usanır. Hocaya danışır. Hoca, öldürmenin günah olmadığını kızgın suya koyup öldürmesini söyler. Kadın da başlarını yıkama bahanesiyle sıçanları öldürür ama bir tanesi saklanır. Kadın pişman olunca saklanan sıçan delikten çıkar. Kadın sıçanı babasına yemek götürsün diye tarlaya yollar. Eşekle giderken yolda sahipsiz gördükleri eşiği almak isteyen köylüleri sıçan bağırarak kaçıır. Köylülerin yağ ve balı da sıçana kalır. Babasının yanına gidince de hayvanlara bakabileceğini söyleyip babasını eve gönderir, kendisi de bir ağaca çıkar. Ağacın her dalına fındık kadar taş dizer ve kendisi de orada geceler. Bir tüccarı soyup ağacın altına gelen Kırk Haramiler bir çuval altını, altın bir tasla bölüşür. Sıçan bağırıp dalları sallar, taşlar dökülünce haramiler cinler sanıp korkup kaçar ve altınları alan sıçan eve döner. Annesine de kimseye altın tasta su vermemesini tembihler ama annesi dinlemez. Altınları aramaya gelen kılık değiştirmiş haramilere altın tasta su verir. Onlar da kapıyı işaretler. Bunu fark eden sıçan şiş alıp bahçe duvarının dibinde bekler kim aşağı inmek isterse kızgın şişi kalçasına bastırır. Yanan kaçar. Sonunda haramiler kadıya şikâyet eder. Kadı iki tarafı da dinler. Sıçan aslında babasının zengin olduğunu onların da köle olduğunu söyler. Nişan olarak da kalçalarındaki şiş izlerine bakın, der ve sonunda altınlar sıçana kalır (Doğramacıoğlu, 2002, s.73).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Sivas/Alicik (Sever, 1995, s. 238-239).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 298

Petri Sodom/Gagauz

1. Olay Örgüsü:

“Bir adamın, öküzlerin çektiği arabası suya batar. Karşısına çıkan şeytana çocuğunu adar, şeytan arabayı kurtarır. Adam çocuğunu şeytana adadığı için ağlar, üzülür. Çocuk büyür, durumu öğrenir ve annesine pide yaptırır şeytanı bulmaya gider. Şeytan çocuğu öldürmesi için Petri Sodom’u gönderir. Çocuk ormanda bir dede ile karşılaşır, dede Allah’tır. Dedenin yardımıyla çocuk, babasının şeytana verdiği anlaşma kağıdını geri alır. Petri Sodom’un yerini çocuk öğrenince, Sodom düşmanlıktan vazgeçer, günah çıkarmaya gider. Çocuk piskopos olur, Sodom günah çıkarmaya gelince çocuk onu tanır. Petri Sodom’u arabaya bindirip ormana götürür. Elindeki sopayı pınara saplayıp, bu sopa ne zaman armut yaparsa, o zaman günahların bağışlanacak, diyerek Petri Sodom’u ormanda bırakır” (Uçkun, 2003, s. 196-197).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 299

Acera Yılan/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Fakir bir adamla karısının hiç çocukları olmaz. Bir dervişin verdiği elma sayesinde karı kocanın çocukları olur. Fakir adam gurbetten dönerken acera yılan önüne geçip ondan evinde olanları söylemesine karşılık çocuklarını ister ve adam razı olur. Fakir adam acera yilandan çocukları korumak için bir çukur kazıp çocukları içine koyar. Acera yılan gelip çocukları almak ister ama evde kimseyi bulamaz. Acera yılan tencereden çocukların yerini öğrenir. Çocukları yanına alıp evine götürmek için yola çıkar. Yolda

çocukları at, katır ve boğa, acera yılanın elinden kurtarmak isterler. Boğa, acera yılanı nasıl yenebileceklerini çocuklara anlatır ve çocuklardan kendisini kesmelerini ister. Boğanın dört ayağı aslan, kaplan, silah ve kılıç olur. Yılan kıza bir delikanlı suretinde görünüp kızı kandırır. Acera yılanla kız birlik olup oğlanı sihirli kırk kapılı değirmenden un getirmeye gönderirler. Oğlan, acera yılanın oyununu anlar ve selvi ağacına çıkmak için acera yilandan izin ister. Oğlan elindeki aslanla kaplana ait tüyleri birbirine sürer ve aslanla kaplan yetişip acera yılanla kızı paramparça ederler” (Bakırcı, 2010, s. 37-38).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 300

Altın Saçlı Yiğit/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan bir bahçıvan vardır. İnsan etiyle beslenen dev anası vardır. Kırk dev onun hizmetini yapar. Şehirleri gezerek çocukları kaçıır. Dev anası, dilenci kılığında bahçıvanın bulunduğu köye gelir. Dev anası, bahçıvana bir elma verir. Çocuğunun olacağını yalnız yedi yaşına gelince onu kendisine vereceğini söyler. Bahçıvanın çocuğu olur ve yedi yıl sonra dev anası gelip çocuğu götürür. Dev anası ile çocuk yoldayken merhametli bir peri kadına rastlarlar. Peri kadın, çocuğa yardım eder. Çocuk, dev anasını kazana iter ve onu öldürür. Elini yıkar ve kovadaki suyu başına döker. Çocuğun saçları altına dönüşür. Altın saçlı çocuk, dev anasının evinde dolaşır ve kırk anahtar bulur. Kapıları sırayla açıp kırk odaya girer. Odalarda üç tane iyi kalpli dev, âlimler, kaçırılan çocuklar ve dünya malları vardır. Devler çocuğa bir yüzük, bir tüy ve bir at teli verir. Devler, çocuğa başı zora girince yardıma geleceklerini söylerler. Altın saçlı çocuk, merhametli peri kadının evinde kalır ve yakışıklı bir delikanlı olur. Altın saçlı çocuk, sarayının önünden geçerken padişahın küçük kızı yiğide âşık olur. Kız bu

olaydan sonra yiğidin aşkıyla yanar ve hasta olur. Padişah bir eğlence düzenler ve kızlarını balkona oturtur. Hangi yiğidi beğenirlerse güllerini ona atmalarını söyler. Altın saçlı yiğit de yırtık elbiseler giyip başında kalpak ile saraya gelir. Padişahın büyük kızları yakışıklı ve şık giyimli yiğitlere gül atar. Küçük kız ise altın saçlı yiğidi tanır ve ona gül atar. Damatlığa seçilen yiğitler saraya gelir. Büyük kızların seçtiği yiğitler makul karşılanır ve sarayda kalır. Altın saçlı yiğide ise ahırda yer verirler. Padişah damatlarıyla ava çıkar. Padişah Altın saçlı yiğit ise sahraya çıkar. Devlerden aldığı yüzük, tüy ve teli ateşe atar. Devler, sülün, geyik, yaban kazı, kuğu, keklik gibi hayvanları avlayıp yiğide verirler. Avdan elleri boş gelen damatlar, yiğidi görür ve ondan yardım isterler. Yiğit omuzlarına mühür basmak şartıyla, en kötü avları onlara verip damatların teklifini kabul eder. Damatlar saray mutfağında; yiğit ise ahırda yemek pişirir. Padişah altın saçlı yiğidin yaptığı yemeği beğenir ve onun da ava gelmesini ister. Padişah damatlarını yanına çağırır ve altın saçlı yiğidin başarısını onlara sorar. Onlar da padişaha yalan söylerler. Yiğit de padişaha onların omzundaki mührü hatırlatır ve başındaki şapkayı çıkarır. Altın saçlarını herkes görür. Altın saçlı yiğit padişahın küçük kızıyla evlenir. Bahçıvan olan babasının yanında yaşar. Merhametli peri kadın da onların çocuklarına dadılık yapar” (Saçkesen, 2010, s. 138-140).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 301

Üç Arap/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Padişah öleceğini anlayınca, üç oğlundan Kaya’ya tahtını, Yalçın’a hazinesini, Acar’a da kılıcını ve topraklarını verir. Baş vezir, padişah olabilmek için Kaya ve Yalçın’ı öldürür. Acar kaçır. Acar kılıcını çıkarınca üç Arap peyda olup emrini sorarlar. Acar gittiği yerlerde Ateş ve Alev adında arkadaşlar edinir. Acar kahramanlığı ve kılıcının

marifetiyle arkadaşlarını evlendirir. Cadının biri Acar'ın karısını kaçıır, Acar hastalanır. Ateş ve Alev, Acar'ın karısını cadının elinden kurtarırlar. Acar, iyileşir ve ülkeye padişah olur” (Sever, 1995, s. 236).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.4. DOĞAÜSTÜ BİR RUH VEYA HAYVANLA EVLENME

2.4.1. Kadın Ruhlar

Tip 315

Zülbüer Kız/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir adamın avcılık eden üç oğlu vardır. Babaları öleceği zaman av için gün doğan değil, gün batan tarafa gitmelerini vasiyet eder. Oğlanlar gün batan tarafta av bulamayınca babalarının vasiyetine rağmen gün doğan tarafa gitmeye karar verirler. Büyük ve ortanca kardeş gün doğan tarafa ava giderler ve boyu iki karış sakalı dört karış adam tarafından kamçı ile dövülerek öldürülürler. Küçük oğlan ağabeylerini aramaya çıkar ve bu adamla karşılaşır ancak adamdan saklanarak kurtulur. Küçük oğlan, yolda rastladığı bir koca karıdan boyu iki karış sakalı dört karış adamın Zülbüer kız olduğunu öğrenir. Oğlan, başka bir karıdan Zülbüer kızın tılsımlarını öğrenir. Oğlan kızın tılsımını bozar ve Zülbüer kız kalkıp oğlana sarılır ve birbirine âşık olurlar (Bakırcı, 2010, s. 42-43).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 316

Kuş Padişahının Kızı/Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Memleketin birinde bulunan mezardaki ölüleri bir kuş yer. Bir gün padişahın kızı ölünce padişah tellal çığırıp kızının mezarını bekleyeni dünya malına gark edeceğini söyler. Fakir bir sığır çobanı silahını alıp padişahın kızının mezarını beklerken bir kuş gelir ve oğlan kuşu yaralar. Padişah oğlana kuşu bulamazsa başını cellat edeceğini söyler. Oğlan, kuşları bulmak için yola çıkar ve kuşları bulur. Kuş aslında kuşlar padişahının kızıdır. Oğlan, kızla padişahın yanına varınca padişah bayılır. Kızın bedduası neticesinde padişah taş kesilir ve oğlan, üç kızla evlenip padişahın konağına oturur” (Bakırcı, 2000, s. 69).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 317

Güvercin Kız/Isparta

1. Olay Örgüsü:

“Bir oğlan, bir güvercine âşık olur ve evlenirler. Gerdeğe girecekleri sırada kuş rafa konar ve ‘Anamdan babamdan beni iste.’ der ve uçar gider. Oğlan kızın memleketini aramak üzere yola çıkar. Yolda bir kapının bekçisine Aher Dağına nereden gidileceğini sorar. Yüz yirmi yaşındaki bekçinin kuşlarını altı ay bekler. Kuşlar gelince bilmediklerini söylerler. Başka bir kapıya iki yüz kırk yaşındaki bekçinin kuşlarını da

altı ay bekler. Kuşların içindeki topal kuş Aher Dağının yerini söyler. Aher Dağında kuşun anasını babasını bulur ve onlardan ister. Fakat kız Allah'ın işine karışılmaz deyip, uçup gider” (Göde, 1997, s. 35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 318

Gülbani/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Bir padişahın üç oğlu, üç kızı vardır. Kızları kim isterse ağabeyleri vermez ama küçük kardeş tüm kızları isteyenine verir. Bunu duyan padişah kızıp küçük oğlunu kovar. Oğlan bir hamama gider ki her yer karanlık. Orada bulduğu kabaktan askerler çıkar ve o ne isterse tutup getirirler. Oğlan yolda da sihirli kılıcı olan birine rastlar. Kılıç “Yaş kes!” dense yaş keser; “Baş kes!”, dense baş keser. Oğlan da sihirli nesneleri deyiş tokuş yapar ama “Baş kes!” diyerek adamı öldürür, kabağı geri alır. Yolda bir Arap’la dövüşüp onu yener. Bu aslında bir kızdır ve kıza kendisini beklerse onu alacağını ama rüyasında görüp âşık olduğu Gülbani’yi bulmaya gittiğini söyler. İki kere daha erkek kılığındaki kızları yenip onlara aynı şeyi söyler. Gülbani’yi ararken kız kardeşlerinin saraylarına da tesadüfen yolu düşer. Kız kardeşlerinin her biri bir devle evlenmiştir ve devler oğlana hürmet ederler. Oğlanın yolu bir hamama düşer. Hamam kapısının önü kesilmiş kelle doludur. Sorunca içeride Gülbani’nin olduğunu ve içeri girenin sağ çıkmadığını öğrenir. Kabağa güvenip içeri girer ama kabak kendi sihri yetersiz kalır diye yardım etmez. Oğlanın aklına ölmeden önce annesinin kendine verdiği sihirli yüzük gelir. Yüzüğü yalar ve onun yardımıyla güzel kızları, karanlığı, vahşi hayvanları geçip Gülbani’yi saçından sürükleyip dışarı çıkarır ve oğlan yolda yendiği üç kızı da

alıp babasına kendini affettirir. Kırk gün kırk gece düğün dernek olur (Doğramacıoğlu, 2002, s. 109).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 319

Oduncu ile Padişah/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Bir oduncu odun keserken bir odunun içinden dünya güzeli bir kız çıkar ve oduncu onunla evlenir. Kızı gören padişah da kıza âşık olur ve onu vezirden ister. Vezir de zor iş verelim de oduncu yapamayınca öldürelim, der. Oduncudan kışın açan ve 40 tabur asker koklasa da solmayan bir gül isterler. Oduncu ne yapacağını bilemez ama kız, kendisini bulduğu yere gidip oduna vurursa kardeşinin çıkacağını ve gülü ondan istemesini söyler. Oduncu denileni yapar. Kız kardeş padişahın istediği gibi bir gülü eniştesine verir. Padişah bu defa bir salkım üzüm ister ki 40 tabur asker yese bitmeyecek. Üzümü de yine kız kardeşten alırlar. Sonunda padişah kendisiyle konuşan yeni doğmuş bir bebek ister. Oduncu korkuya kapılınca karısı, kız kardeşimin bebeği olacaktı. Teyzesi istiyor diye git al gel, der. Oduncu denileni yapar. Kadın bebeğe olanları anlatır. Bebek dile gelip merak etmemelerini söyler. Padişah bebeği görünce konuşur. Bebek de ona “Sen sus, ben konuşayım.” der ve bir susam tanesini kaçırın kuşun peşine nasıl düştüğünü, onu nasıl öldürdüğünü anlatıp eniştesini rahat bırakmazsa kendisine de benzerini yapacağını söyler. Korkan padişah onları rahat bırakır (Doğramacıoğlu, 2002, s. 129).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Erzurum/Sihirli Değnek (Seyidoğlu, 1975, s. 314-315).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 320

Kal'a-yı Gövhernikin/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Bir bezirgân ülkenin birinde tellallardan bir haber duyar. Bin altın ve hanım karşılığı yapılacak şey ölü bir devenin içine girmektir. O da denileni yapar. Kuşlar deveyi alır yüksek bir yere atarlar. Aşağıdan Yahudi de altınları aşağı atmasını ister. Bezirgân altın ve cevherleri atınca onu orada bırakırlar. Adam da bir kuyu bulur, oradan içeri atlar. Çok güzel bir bahçede havuz başında kuşlara rast gelir. Bu kuşların her biri güzel bir kızdır. Bunlardan birine âşık olur. Oranın sahibi ihtiyar, ki o da kuşların padişahıdır, her yıl kuşların o havuza geldiğini ve insan olarak kalmaları için beğendiği kızın gömleğini sırtına giyip çıkarmaması gerektiğini söyler. Gelecek yıl adam, ihtiyarın dediği gibi yapar ve diğer kuşlar uçarken âşık olduğu kız yanında kalır. Adam onu alıp ülkesine götürür. Düğün yapılır. Zengin de olan adam ev yaptırıp temeline koyduğu sandığa gömleği koyar ama kuş kız gömleği bulur ve yine kuşa dönüşür. Düğün günü adamı sevdiğini ama gelip kendisini babasından istemesi gerektiğini söyleyip uçar. Söylediği yer Kal'a-yı Gövhernikin'dir. Adam yine o ülkeye gidip tellalın dediği gibi devenin içine girer ve yine o bahçeye iner. Ama ihtiyar, artık kuşların gelmediğini söyler. Kendi kuşlarını çağırıp sorar ama kuşlar da kalenin yerini bilmezler. İhtiyar, adamı bir kuşun sırtında ağabeyine gönderir. Kuşlardan biri yeni yumurtadan çıktığında orayı gördüğünü söyler. Bezirgân, kuşun sırtına 40 koyun, 40 tuluk da su yükler ve yola çıkar. Yolda her istediğinde kuşa et ve su verir. Et bitince de kendi bacağından kesip verir. Kaleye varınca kuş da ona bacağı geri verir. Eti yapıştırdıca bacağı iyileşir. Kalede nöbetçiler adamı beklemektedir. Orada düğünleri olur. İki de güzel çocukları olur. Altı ay birinin memleketinde diğer altı ay da öbürünün memleketinde kalırlar ama çocuklardan birini kurt yer. Diğerini sel götürür. Kadın da acıyla ölür. Adam da üç mezar yaptırır başlarında ağlar (Doğramacıoğlu, 2002, s. 172).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs /Cevahir Dağı (Sakaoğlu, 1983, s. 113-127).

Tip 321

Kurt Adam/Isparta

1. Olay Örgüsü:

“Adam dua eder. Bir çocuğu olunca çocuğu ilk isteyene verecektir. Adamın bir kızı olur. Kız büyür. Kızı bir kurt ister. Kurt kızı alır götürür. Adam kızını ziyaret için yanına gider. Kızı, kapısı olmayan bir binada bulur ve yanına çıkar. Kurt gelince, kızın babasına yolda ne gördüğünü sorar. Adam, yolda gördüklerini anlatır. Kurt ise Hızır'dır. Adamın gördüklerini yorumlar. Adam, bir çobandan süt istediğini, fakat bir kuzunun bir koyunu emdiğini gördüğünü söyleyince kurt: ‘Yarının hükümetinin ne kadar vergi alırsa alsın doymayacağını’ söyler. İki büyük kazanın kaynadığını, bir buğday tanesinin büyük kazanlar arasında sıçradığını, küçük kazanlara hiç düşmediğini gördüğünü söyleyince: ‘Bir zaman gelecek büyük devletler paylarını alacak küçükler alamayacak’ der. Bir kuşun ağacın dalında güzel güzel ötüp, aşağıya inip pislik içtiğini söyleyince: ‘Zaman gelecek âlimler güzel güzel konuşacak ama kötü işler yapacak.’ der. Bir köprünün üstünde ayet yazılı olduğunu ve geçemediğini fakat kervancıların hiç bakmadan geçtiklerini söyleyince: ‘Zaman gelecek insanlar Kuran’a inanmayacaklar.’ der. Bir marangoz kürekle talaşı atar fakat çuvala girerken kaybolduğunu söyleyince de: ‘Zaman gelecek paranın kıymeti olmayacak, insanlar ne kadar kazanırsa bereketsiz olacak’ der” (Göde, 1997, s. 31-32).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 322 (TTV 83)

Güvercin Bakiresi I

1.Olay Örgüsü

“Bir şehzade av sırasında bir göle gelir. Gölde üç güvercin kız haline dönerek yıkanır. Şehzade bu üç kızın en küçüğüne âşık olur. Bir büyücü kadın şehzadeye bu kızları nasıl elde edebileceğini öğretir. Şehzade tekrar oraya gider. En genç kızın elbisesinin bir parçasını alır. Kız karısı olarak onun peşinden gitmek zorundadır. Sonunda evlenirler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 90).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kars/Deli Ehmed (Arslan, 2000, s. 389-400); **Mersin/Aslan Ali** (Alptekin, 2002, s. 316-321); **Balıkesir/Peri Kızları** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 448-450); **Kahramanmaraş/Güvercin Kız** (Erşahin, 2011, s. 419-429); **Tokat/Koca Karının Oğlu** (Sargın, 2018, s. 903-905).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Büyük Lambat Masalı (Bakırcı, 2010, s. 155-186); **Gagauz/Kurban** (Uçkun, 2003, s. 454-458).

Tip 323

Zincir Kıran/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Bir adam her yıl evlenir, evlendiği her kadını altı ay geçmez öldürür. Aldığı bir kadın hamile kaldığı için onu öldürmez, kadın bir oğlan doğurur. Oğlan büyüyünce anasını alıp kaçar, bir mağaraya sığınır. Mağara bir devin mağarasıdır; oğlan ava gidince dev gelir. Dev ile kadın anlaşarak karı koca olurlar. Kadın, dev ile birlik olup oğluna çeşitli tuzaklar kurar. Akıllı, yiğitliği ile zorlukların üstesinden gelen oğlan, anasını ve devi öldürür. Padişah, oğlanın yiğitliğine bakarak kızını verir, evlenirler” (Sever, 1995, s. 216-217).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 324 (TTV 84)

Güvercinler Bakiresi II

1.Olay Örgüsü

“Bir çocuğun bir büyücüye verileceğine söz verilir. Çocuk kaçırlır ve bakire bir güvercinin yanına götürülür. Güvercin ona tüm acılara katlanmasını öğütler. Çocuk da bunu başarır ve bakire güvercin ile evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 90-91).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 325

Yılan Kız/Gaziantep

1. Olay Örgüsü:

“Amcasının oğlu ile nişanlı olan bir padişah kızı, kitaba bakarak evlendiği gece yılan olacağını ve dağlarda dolaşacağını öğrenir. Üzüntüsünden kimseyle konuşmaz. Bir kocakarının üç kızı vardır. Sarayın önünden geçerken çarşıdan aldıkları ciğeri, kedi içeri kaçırmaktadır. Sultan hanım kızını konuşturmaları için bu kızları saraya çağırır, en küçük kız, kızın derdini söyletmeyi başarır. Kocakarının en küçük kızı, prensesin yerine evlenir, prenses yılan olup gider. Kız damattan önce, altın şemsiye ister, şemsiyenin yapılışı üç yıl sürer. İkinci olarak altın çanta ister, çantaların yapılışı üç yıl sürer. Üçüncü olarak altın nalın ister, nalının yapılışı bir yıl sürer. Kız, oğlanı yedi yıl oylar,

odasına almaz, yedi yıl sonra prenses çok zayıflamış olarak döner. Delikanlı, kıza niçin zayıfladığını sorunca kız, olanları anlatır. Delikanlı, prensesin isteği üzerine hem kocakarının küçük kızıyla hem de prensesle evlenir” (Köksel, 1995, s. 70-71).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 326 (TTV 85)

Keçi Kız/Balıkesir

1.Olay Örgüsü

“Bir kadının keçi kılığında bir kızı vardır; evde soyunur, dışarıda keçi kılığına bürünür. Bir oğlan dereye onu görüp beğenir, annesinin karşı çıkmalarına rağmen keçi kılığında da olsa onunla evlenir. Kız evde keçi kız olur, kocasının yanında kılıfını çıkarır. Keçi kız kaynanası iş yaparken *yaslağacın*, sofranın üstünden atlar; kaynanası da ona oklava, ayakkabı, çamur atar. Kaynanasının gittiği düğünlere (üç defa) keçi kızı da kılıfını çıkararak gider. Kaynanası onu çok beğenir. Her gün kim olduğunu sorunca ‘Ben oklavacıların geliniyim’, ‘Ben ayakkabıcıların geliniyim’, ‘Ben çamur atanların geliniyim.’ deyince kaynanası onun kendi gelini olduğunu anlar. Onlar mutlu olsunlar diye yanlarından ayrılır” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 89).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Keçi Kızı (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 446-447); **Erzincan/Karga Kız** (Kara, 1996, s. 406-410); **Adana/Kabak Kız** (Şimşek, 2001, s. 575-578); **Burdur/Keçi Kız** (Dalğar, 2010, s. 118-120); **Isparta/Keçi Kız** (Göde, 1997, s. 205-206); **Adana/Karga** (Ketre, 1998, s. 274-281); **Van/Cırt Cüce** (Kasımoğlu, 2010, s. 436-440); **Afyonkarahisar/Keçi Kız** (437-441); **Niğde/Keçi Kız** (Bakırcı, 2000, s. 305-306); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 295-296); **Erzurum/Tavuk Kız** (Seyidoğlu, 1975, s. 241-246); **Eskişehir/Piliç Kız, Keçimen, Keçi Kız** (Ergun, 2014, s. 72-76, 252-255, 259-261).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Bulgaristan/ Kabak Kız (Hafız, 1990, s. 111-113)

Tip 327

Cüce gelin/Van

1. Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan kadın, bir yumurtayı sarıp sarmalar, çocuk niyetine beşiğe bırakır. Kocası karısına kızıp yumurtayı yere çalınca içinden bir cüce çıkar. Karı koca cücenin yaptığı el işleri satıp geçimlerini sağlarlar. Cücenin yaptığı işleri gören padişahın oğlu, cüceye âşık olur. Cüceyi padişahın oğluna alırlar. ‘Cırt vırt baba beni taşa çaldı’ deyip dolaşan Cüce Gelin’i kaynanası ve baldızı devamlı olarak aşağılarlar. Düğüne giden kaynana ve baldız, Cüce Gelin’i evde bırakırlar. Cüce Gelin olağanüstü güçleri sayesinde giyinip kuşanır, çok güzel bir kız olur, düğüne gider. Üç gün üst üste aynı kızı gören kaynana ve baldız, kıza hayran kalırlar. Düğünden dönen Cüce Gelin kocasının isteği üzerine o gün elbiselerini çıkarmaz. Odasında uykuya dalar. Bu halde gelini gören kaynana ve baldız, gördükleri karşısında şaşırırlar, biri deli, biri de kör olur. Sırrı ortaya çıkan Cüce Gelin de kuş olur, uçar gider” (Önay, 1995, s. 57-58).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Bulgaristan/ Kabak Kız (Hafız, 1990, s. 111-113)

Tip 328

Ayının Evliliği/Trabzon

1. Olay Örgüsü:

“Beş kız arkadaş, hayvanlara ot biçmek için sepetlerle ormana giderler. Gizlice gelen ayı, Ayşe'nin sepetinin içine girer, üzerini otlarla kapatır. Ayşe, sepeti yüklenince

yerinden kalkmaz. Diğer kızlar da durumu anlayıp kaçarlar. Ayı sepetten dışarı çıkar. Ayşe'yi yakalayıp evine götürür ve Ayşe ile evlenir. Bu evlilikten bir de çocuğu olur. Ayşe'yi bağlayıp yiyecek aramaya gider. Ayşe, dişleriyle ipi kesip kaçar. Eve dönen ayı, karısının kaçtığını görünce ağlamaya başlar” (Akgün, 2000, s. 17).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kayseri/Çiftçi ile Ayı (Alptekin, 1991, s. 113-116); **Trabzon/Ayı ile Çoban Kadın** (Akgün, 2000, s. 144-145).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 329

Ayıyla Evlenen Kız (Yaprak, Toprak, Kürek) /Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Üç kardeşin tek kız kardeşini ayı kaçırıp evlenir. Kızın, ayıdan üç çocuğu olur ve isimlerini Yaprak, Toprak ve Kürek koyarlar. Erkek kardeşler, kız kardeşlerini bulur ve o yemek pişirirken bacadan toprak atarlar. Kız da sırayla üç oğlunu ve kocası ayıyı bakması için gönderir ve erkek kardeşleri hepsini öldürür. Kız, evde olan yağı balı alır ve ayının erkeklik organını kesip kardeşleriyle geri döner (Ergun, 2014, s. 70).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 330

Ayı ile Üç Kız Kardeş/Balıkesir

1. Olay Örgüsü:

“Üç kız kardeş dereye çamaşır yıkamaya gittiklerinde kızları ayı kaçıtır ve inine götürür. Kızların karınları acıktığında büyük kız kardeş çalı çırpı toplamaya gider, kaçar. Ortanca kız da ablasını aramaya giderek kaçar. Küçük kız kaçamaz. Sonra ayıdan yarı insan kılığında, yarı ayı kılığında bir çocuğu olur. Küçük kız ailesini özleyince ayıyı bal aramaya göndererek, çocuğu da salıncağında bırakarak kaçar. Ablalarına olanları anlatır. Üç kız kardeş ayı için bir plan yaparlar. Ayının yanına giderek pişman olduklarını söylerler ve ayıyı evlerine götürürler. Ayı için koca bir ocakta çorba pişirirler. Ocak iyice kaynayınca çorbayı alıp, saç ayağını da ayının kafasına geçirip ayıyı öldürürler” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 119).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 331 (TTV 86)

Konuşan Bebek/Gümüşhane-Bayburt

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişahın oğlu gölde yakaladığı kurbanın güzel bir kız olduğunu görür. Annesi kocasına, kızın kendisine layık olduğunu söyledikten bir müddet sonra ölür. Baba oğluna ceza vermek için zor işe gönderir. Peri kızı olan karısı buna yardım eder ve kurbağayı yakaladığı göle gidip bir eşek ister, onunla öbür dünyaya gidecektir. Yolda, kuşların parçaladığı avcıya, sütle suyu ayıran karışık süt satan kadına, cayır cayır yanan annesine rastlar. Anahtarları getirdikten sonra babası çok büyük bir halı ister, onu da gölden verirler. Baba yeni doğmuş, konuşan bir çocuk ister. Gölde verilen çocuk padişahı sırasıyla dizine, göbeğine kadar ve tamamen taş eder” (Sakaoğlu, 2002, s. 94).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Demir Asa, Demir Çarık (Alptekin, 2002, s. 440-442); **Gümüşhane-Bayburt/Balık Kız** (Sakaoğlu, 2002, s. 305-310); **Afyonkarahisar/Peri Kızı** (Özçelik, 1993, s. 420-424); **Ankara/Üç Oğlan Anne Baba** (Demir (Şimşek), 1995, s. 194-196, 235-237); **Balıkesir/Tosbağa Gelin** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 306-309); **Bolu/Talihsizliğin Talihi** (Karasu, 2002, s. 231); **Gaziantep/Tosbağa Gelin, Maymunu Şibani** (Köksel, 1995, s. 164-167, 168-175); **Erzurum/Padişahın Üç Oğlu** (Ayyıldız, 2001, s. 197-200); **Van/Mahmur ile Maymun Kız** (Önay, 1995, s. 321-333); **Yozgat/Keloğlan** (Aslan, 1994, s. 158-161); **Erzincan/Kurbağa** (Kara, 1996, s. 411); **Niğde/Konuşan Bebek** (Bakırcı, 2000, s. 261-263); **Kastamonu/Peri Kızı** (Atlı, 2011, s. 302-306); **Adana/Kurbağa ile Padişahın Oğlu** (Şimşek, 2001, s. 579-583); **Burdur/Kaplumbağa Kız** (Dalğar, 2010, s. 121-123); **Isparta/Kurbağa Kız** (Göde, 1997, s. 207-210); **Malatya/Bülbül Bacı** (Sarıççek, 1997, s. 183-184); **Manisa/Şahmaymun Kadın** (Tunç, 2008, s. 166-169); **Konya/Sümüklü Dana** (Karakuzu, 1997, s. 161-166); **Yozgat/Tosbağa Kız** (Öcal, 1999, s. 382-384); **Muğla/Kurbağa Gelin** (Önal, 2011, s. 396-397); **Van/Ak Dev** (Kasımoğlu, 2010, s. 446-451); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 257-258); **İstanbul/Nahıncı ile Padişah** (Boratav, 2009, s. 209-214); **Adıyaman/Üç Günlük Bebek** (Doğan, 2006, s. 292-294); **Kahramanmaraş/Su Kızı, Mesepak, Middi Baba** (Erşahin, 2011, s. 429-434, 434-437, 437-442); **Tokat/Kurbağa Gelin Masalı** (Sargın, 2018, s. 882-885).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Melike Kurbağa (Saçkesen, 2010, s. 732-733); **Azerbaycan/Şehzade ve Gurbağa** (Köktürk, 1996, s. 102-104); **Gagauz/Kamlumbağa Kız** (Uçkun, 2003, s. 458-459); **Irak Türkmen/Matal 16, Matal 22** (Murad, 2005, s. 411, 427-432); **Kazakistan/Altın At** (Alptekin, 2003, s. 192-200).

Tip 332

Dokuz Kızıl Atlı Öksüz Oğlan/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Karatı-Haan'ın öksüz çobanı kuyruksuz kulaksız bir kısrak görür ve Han'a uygun diye getirir ama Han kısrakı istemez. Çoban kısrakı büyütür ve birbirinden güzel dokuz kızıl atı olur. Hanın adamı gelip atları görünce çobanı öldürüp atları alma planı yaparlar. Konağa giden çobanı bir ihtiyar çoban uyarır ve atlarını alıp kaçarken bir kurt, dokuz atı da sırayla yer. Dokuzuncu atı yerken çoban kurdu yakalar. Kurt aslında bir insandır. Dile gelip bir bey olduğunu ve savaşta askerlerini yitirdiğini kendisi de kurda dönüşebildiği için kurtulduğunu söyler ve atlarının karşılığını çobana ödemeyi teklif eder. Çoban beyin obasına gidince kendisine yardım eden ihtiyarı görür. İhtiyar, çobana beyin üç cins tabağının darısını, üç ağacını, taş bileğini, kızıl alacalı itini ve altın sandığını istemesini söyler. Bey bunları verir. Çoban, bunların ne işe yaradığını bilmez ama ihtiyarın dediği gibi sulu yere serpip, iti ayakucuna bağlayıp uyur. Uyandığında kendini kocaman bir çadırın içinde çok güzel bir kızla bulur. Kız hizmetini görür. Çadırın önünde atı vardır. Gidip hayvanları toplar gelince kızı bulamaz. Takip edince kızın it donuna girdiğini görür. İt derisini yakınca kız ortaya çıkar ancak kızın güzelliğini duyan Han'ın adamları durumu Han'a bildirir. Han, kim iyi saklanırsa diğerinin karısını almayı teklif eder. Çoban, kız sayesinde iğneye, yüzüğe ve kömüre dönüşerek saklanır ve yine kızın yardımıyla börke, öküze dönüşen Han'ı bulur. Han askerleriyle çadırı sarıp kızı ister. Kız, çobanı anne babasına gönderip demir sandığı aldırır. Demir sandıktan çıkan demir askerler hanın adamlarını öldürüp han ve karısını esir alırlar. Han'ın tüm malı da çobana kalır (Aça, 2007, s. 390-398).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 333

Sihirli Top/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Çok zalim olan bir padişahın kızına kimse korkudan talip olamaz. Bu kız bir gün ırmak kenarında gezerken elindeki altın topu bir kurbağanın kafasına düşürünce kurbağa hemen yakışıklı bir delikanlıya dönüşür. Delikanlı ile kız birbirlerine âşık olurlar ve delikanlı, üvey annesinin büyü yaptırarak bu hale geldiğini kıza anlatır. Oğlan, kızı padişahı isteyip onunla evlenir. Padişahı sonra tahta geçen oğlanın adaleti her tarafa yayılır. Delikanlı, kendisini ziyarete gelen babası ve üvey annesini tanıyarak üvey annesinin yaptıklarını babasına anlatır. Adam da karısını öldürüp oğlu ve geliniyle birlikte mutlu bir hayat sürer” (Atlı, 2011, s. 208).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 334 (TTV 87)

Prenses Kurbağa/Amasya

1.Olay Örgüsü

“Babasının attığı ok bir kurbağanın üstüne düşünce, padişahın en küçük oğlu bir kurbağa ile evlenir. Her gün evi tertemiz gören şehzade, bir gün ava gitmeyip kurbağayı takip eder. Ortalık tenhalaşınca kurbağa silkinip dünya güzeli bir kız olur. Oğlan, karısını babasına gösterir. Padişah, kıza sahip olmak için oğluna, üç zor iş verir. Ülkeye yetecek yumurtayı, karısının yardımıyla babasına verir. Karısı ve cinler padişahının yardımıyla kütüğü, çok kısa bir süre de kırk çöp haline getirir. Ölen annesinin yüzüğünü, yedi dağın arkasında yaşayan, ağabeyinin yardımıyla alır. Padişah, bu duruma çok çağırır ve artık oğlunun evliliğine karışmaz” (Göde, 2011, s. 136-137).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Bingöl/İki Kardeş ile Tın Tın Kabacık (Alay, 2005, s. 191-192); **Van/Meymuncu** (Kasımoğlu, 2010, s. 681-685); **Sivas/Müstecep ile Dünya Güzeli** (Sever, 1995, s. 234).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 335

Ceylan Hanım/Gaziantep

1. Olay Örgüsü:

“Ceylan Hanım ismindeki kadın padişah, erkek düşmanıdır, bütün erkekleri öldürtmektedir. Bir şehzade, Ceylan Hanım'ı merak ederek yola çıkar. Şehzade yolda çocuklardan başına takanı görünmez yapan bir külah satın alır. Şehzade, ihtiyar bir kadına altın vererek yardım ister, kadın Ceylan Hanım'ın sırrını sormak için üç defa saraya gider, iki defa dövülür, üçüncüde sırrı öğrenir. Padişah eskiden ceylandır, eşini avcı vurmuş olduğu için intikam almaktadır. Şehzade, Ceylan Hanım'ın bahçesinde saz çalıp türkü söyleyerek onun hikayesini kendi hikayesi gibi anlatır. Vaktiyle bir ceylan olduğunu ve eşini kaybettiğini söyler. Ceylan Hanım eşini bulduğunu zannederek şehzade ile evlenir, erkek düşmanlığından vazgeçer. Şehzade, evlendikten sonra yalan söylediğini itiraf eder, memleketine beraber dönmelerini ister. Ceylan Hanım, tacını, tahtını terk ederek şehzade ile birlikte gider. Şehzade padişah olur” (Köksel, 1995, s. 71-72).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 336 (TTV 88)

Ferasetli Baba/Özbekistan

1.Olay Örgüsü

“Bir köyde ferasetli bir yaşlı baba vardır. Aynı köyde zengin bir çocuk yaşar. Zengin çocuk sokakta bir kız ile karşılaşır. Kız, tüccarın kızı olduğunu, eşkıyaların elinden kaçıp kurtulduğunu, isterse kendisine eş olabileceğini söyler. Zengin çocuk bu kız ile evlenir. Köy halkından her gün bir kişi kaybolur. Yaşlı baba bu olayı sezer. Yaşlı baba zengin çocuktaki değişimleri fark edip ona bir hikâye anlatır. Hikâyede; bir yılan önce ejderhaya sonra da kıza dönüşüp insanlara zarar vermektedir. Yaşlı baba zengin çocuğun eşinin bir yılan olmasından endişelenir; fakat çocuk babanın sözlerine inanmak istemez. Çocuk bir süre sonra ağır bir hastalığa yakalanır ve yaşlı babayı ziyarete gider. Yaşlı baba, çocuktan karısını tuzlu yemek yedirmesini, kovaları kuru bırakmasını, kapıları kilitlemesini ve karısının dışarı nasıl çıkacağını gözlemlemesini ister. Çocuk, yaşlı babanın dediklerini yapar. Çocuğun karısı gece susayınca yılan şekline dönüşüp kapının altından geçer. Su içtikten sonra kadın, tekrar eve girer. Çocuk bu olaya şahit olur ve yaşlı babanın yanına gelir. Yaşlı baba, çocuktan karısını halasına gitme bahanesiyle yanına almasını, kumlu bir yerde attan indirmesini, oradan uzaklaşmasını ve karısının o sıcak kumlarda öleceğini söyler. Çocuk, yaşlı babanın dediği gibi karısını halasına götürmek için yanına alır. Kız, kumlardan gitmek istemez; ama çocuk onu ikna eder. Çocuk, kızı attan indirip onu orada bırakır ve ata binip kaçır. Karısı, çocuğu kovalar ve yetişemeyince ejderhaya dönüşür. Ejderha sıcak kumda yürüyemez ve ölür. Çocuk köyüne döner. Yaşlı babanın ferasetiyle, yol göstermesiyle hem çocuk hem köylüler, yılan kızdı kurtulur. Yaşlı baba, birkaç yıl ömür sürüp muradına erer” (Saçkesen, 2010, s. 61-62).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kahramanmaraş/Hıçhiç Oğlan (Erşahin, 2011, s. 383-407).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 337 (TTV 89)

Üç Narlar/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın oğlu kocakarının vasiyeti üzerine üç narları aramaya çıkar. Şehzade bir ihtiyarın yardımıyla narları ele geçirir. İlk ikisini susuz yerde açtığı için içinden çıkan kızlar ölür. Üçüncüsünü su başında açar ve narın içinden çıkan kızı kurtarır. Şehzade, kızı giyecek getirmek üzere memleketine döner, kız da bir selviyi eğerek üstüne çıkar. Bir çingene kızı arkadaşlık etmek üzere peri kızının yanına çıkar, onu selviden aşağı atarak kendisi onun yerine geçer. Peri kızı gül olur, şehzadenin eline geçer. Çingene kızı gülü attırınca gül bir tay olup peşlerine düşer. Çingene kızı hamile kalınca atı kestirir. Atın yere sıçrayan kanından bir selvi yükselir. Selvi kestirilince parçalarından bir çuvaldız olur, oralarda dolaşmakta olan nenenin eline geçer. Nene çuvaldızdan çıkarken kızı yakalar, onu kendisine evlat edinir. Şehzade her eve dikilmek üzere bir terlik ve beslemek üzere bir at verir. Peri kızı sihir ile bir terlik diker ve ata da en iyi şekilde bakar. Şehzade bu durumdan şüphelenir, bütün kızları sarayına inci dizmeye çağırır. Kendisi de bir yere gizlenerek kızların konuşmalarını dinler. Kız incileri dizerken başından geçenleri anlatır, şehzade de sevdiğine kavuşur. Çingene kızı kırk katırın kuyruğuna bağlanarak cezalandırılır” (Seyidoğlu, 1975, s. 52).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Hıyardan Şemsem Güzeli (Alptekin, 2002, s. 453-457); **Afyonkarahisar/Üç Turunçlar** (Özçelik, 1993, s. 425-432); **Ankara/Beyin Oğlu** (Demir (Şimşek), 1995, s. 196-199); **Balıkesir/Yassıl Kabacığım Yassıl** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 227-232); **Bolu/Üç Elma** (Karasu, 2002, s. 250-251); **Gaziantep/Limon Kız** (Köksel, 1995, s. 176-178); **Van/Siyah Tavuğun Yumurtası, Hıyarlar Kızı** (Önay, 1995, s. 249-255, 256-259); **Yozgat/Üç Turunç Güzeli** (Aslan, 1994, s. 161-170); **Erzincan/Üç Turunçlar** (Kara, 1996, s. 412-415); **Adana/Limon Kız** (Şimşek, 2001, s. 584-586); **Burdur/At Arabalı Oğlan** (Dalğar, 2010, s. 124-125); **Manisa/Üç Yumurtanın Şerri** (Tunç, 2008, s. 170-173); **Konya/Derdine Yanan Oğlan** (Karakuzu, 1997, s. 167-174); **Muğla/Üç Turunçlar** (Önal, 2011, s. 382-384); **Elazığ/Üç Nar** (Günay, 1975, s. 425-430); **Denizli/Portakaldan Çıkan Kız** (Tuğrul, 1969, s. 336-338); **Erzurum/Üç Turunçlar, Üç Karpuz Güzeli, Üç Narlar** (Seyidoğlu, 1975, s. 291-295, 296-297,

298-303); **İstanbul/Üç Limon Kızı** (Tezel, 1938, s. 32-37); **Kayseri/Üç Kara Karpuz** (Sever, 1995, s. 213-214); **Eskişehir/Limon Kız, Nar-Turunç Kızı** (Ergun, 2014, s. 118-120, 173-177); **Niğde/Akkavak Kızı** (Bakırcı, 2000, s. 53-54); **Bitlis/ Çingene Kız** (Eren, 2001, s. 29-30).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Nar Gızı (Köktürk, 1996, s. 104-105); **Gagauz/Gümüştan Âşıklar** (Uçkun, 2003, s. 460-465); **Özbekistan/ Kötülüğün Cezası** (Saçkesen, 2010, s. 269-270); **Bulgaristan/ Beyin Oğlu ve Güzel Kız, Portakal Perileri** (Hafız, 1990, s. 177-179, 218-226).

Tip 338 (TTV 90)

Yılan ile Evlenen Kız/Trabzon

1.Olay Örgüsü

“Baba, küçük kızını tarlada çalışırken önüne çıkan yılan ile evlendirir. Kız, sihirle yılan haline getirilen kocasını öpünce sihir bozulur. Yılan eski haline dönerek prens olur. Kızın kıskanç ablaları, prens ile kendileri evlenmek isterler. Ancak başaramazlar. Her istediği gerçekleşen kız, babasını da diriltir” (Akgün, 2000, s. 22).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Yılan Kılığındaki Delikanlı (Alay, 2005, s. 193-195).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Yılanşah (Saçkesen, 2010, s. 575-576).

Tip 339 (TTV 91)

Pamuk Hanım/İstanbul

1.Olay Örgüsü

Çocuğu olmayan zengin bir adam vardır. Bu yüzden karısını boşamaya bile kalkar ancak on beş senelik evliliğe kıyamadığı için kararından vazgeçer. Bir ebeye giderek danışır. Ebe de bir Amerikan parçası üzerine çocuk yüzü çizer. Buna vücut ilave edip

içini pamuk doldurur ve hakikatinden farksız olan bu çocuğu kundaklar. Loğusa yatağı hazırlar. Eve gelen bey hanımını yatakta görünce şaşırır. Çocuğu olduğunu öğrenen bey, çocuğu görmek ister ancak “Haktan nida geldi; senin çocuğun olmadığı için karını boşayacaktın” diyerek çocuğunu (Pamuk Hanım) ancak evlendiği zaman görebileceğini söylerler. Aradan seneler geçmiş Pamuk Hanım on sekiz yaşına gelir ve güzelliği bütün dünyaya yayılır. Methi padişahının hanımı kızı görmeye gider ve kızı alır. Bir hafta sonra ebe ve annesi kızı saraya götürürken kız canlanır. Ancak köprünün öbür tarafından “Herkesle konuş fakat şehzade ile konuşma.” diye bir ses gelir. Kız şehzade ile konuşmaz. Bunun üzerine şehzade kızı konuşturmak için kadının kızı ile evlenir. Pamuk Hanım yeni gelini rahat bırakmaz. Şehzade yeni gelini baba evine geri getirir. Şehzade yolda su doldurmak için kavga eden iki kişiden “Köprü altındaki periler başı için ilk evvel ben doldurayım.” cümlesini duyar. Saraya gelen şehzade karısına “Köprü altındaki periler başı için benimle konuş.” der. Kız konuşmaya başlar. Karısının konuştuğunu gören şehzade kırk gün kırk gece eğlence yapar (Tezel, 1938, s. 99-101).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Konuşmayan Gelin (Özçelik, 1993, s. 433-436); **Gaziantep/Peri Kızı, Helvacı Güzeli** (Köksel, 1995, s. 179-186, 187-189); **Ankara/Dülger Kızı** (Boratav, 2009, s. 155-159); **Van/Huri Kızı** (Önay, 1995, s. 350-353).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.4.2. Erkek Ruhlar

Tip 340

Padişah Kızı/ Bulgaristan

1.Olay Örgüsü

Bir padişah kızı kendisini durmadan ziyarete eden bir güvercine âşık olur ve bir hamam yaptırıp gelenlerden sorarak güvercinin yerini öğrenir. Güvercinin girdiği kuyuya gidip kendisini gösterir ama güvercin kırk peri tarafından çocukken kaçırılıp tutsak edilmiş yakışıklı bir gençtir ve sihir nedeniyle kaçamamaktadır. Gizli kapaklı buluşan gençler,

kız hamile kalınca bir yol ararlar. Genç de bir padişahın oğludur ve kızı annesine gönderir. Padişah kızı Üskiyar, güvercin genç Bahtiyar'ın adını vererek sultandan su isteyince sultan, yıllar önce kaybolan oğlunu anan bu kadını merak eder ve ona hizmetçilerin yanında bir yer verir. Bahtiyar, güvercin şeklinde her akşam gelip kızı görmekte ve annem eğer bilseydi senin gibi bir padişah kızını buralarda yatırmazdı, demektedir. Bunu duyan hizmetçi kız, sultan hanıma durumu bildirir. Sultan, oğlunu tanıyınca gelinini özenle ağırlar ve oğlunu kurtarmanın yolunu sorar. Bahtiyar, Cuma günü cami önünde tüm köylüleri toplayıp yakacakları büyük ateşe tek tüy bile kalmadan güvercin kılığını kendi insana dönüşünce atmalarını söyler. Denilen yapılmıca her yanı kara bir bulut kaplar ama tek bir tüy bile bulamayan periler Bahtiyar'ı bırakmak zorunda kalır. Herkes mutlu bir yaşam sürer (Hafız, 1990, s. 97-101).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 341

Köpekle Evlenen Kız/Isparta

1. Olay Örgüsü:

“Padişahın üç kızı çeşme başında gördükleri bir oğlana âşık olurlar. Padişah halkı bir köprünün altından geçirir. Kızları halka kâğıt atarlar. Kızların attığı kâğıt, sakallı bacağıнын arasında bir adamın kafasına düşer. Büyükler razı olmaz, küçük kız razı olur. Onunla evlenir. Bir köyde hoca olan adam, köpek sıfatına girip ölüleri yer. Kız bunu görünce, köpek, kızı da yemek ister. Kız hamama gidip yıkandıktan sonra yemesini söyler. Kız orada bir ihtiyarla urbalarını değişir ve kapıda bekleyen köpekten kurtulur. Bir kavağın üstüne çıkar ve saklanır. Bir bey oğlu onu orada görür ve kız ile evlenir. Kız, bey oğluna bulduğun bir şeyi alma diye tembih eder. Kapıya da arsanla kaplan bağlamasını ister. Bey oğlu bir gün yolda bulduğu bir altın bastonu eve getirir. Baston

akşam köpek olur kızı yemek ister. Kız köpeği dışarı çıkarır arsanla kaplanın önüne atar kurtulur” (Göde, 1997, s. 37).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 342 (TTV 92)

Gülmez Sultan/Erzincan

1.Olay Örgüsü

“Padişah, gülmeyen kızını kim güldürürse ona verecektir. Padişahın kızını maymun güldürür. Kızı maymuna verir. Maymun sihirlidir; kılık değiştirir, delikanlı olur, savaşa katılır. Padişah bu delikanlının cengaverliğini görür. Kızını da böyle bir delikanlıya vermediği için üzülür. Oğlan savaşta elinden yaralanır. Padişah kendi mendilinin delikanlının parmağına sarar. Oğlan eve gelir. Hanımına eve kimseyi almamasını söyler. Kız unuttur. Hizmetçi oğlanın elinde padişahın mendilini görür. Delikanlı o anda kaybolur. Hizmetçi gelir haber verir. Padişah kızını üzüntüden kurtarmak için bir hamam yaptırır. Kız hamama gelenlerin derdini dinler. Keloğlan hamama gitmek için odun kesmeye gider. Çan ağacının gövdesinden bir kapı açılır. Delikanlıyı orada görür. Keloğlan buradan odun alır hamama gelir. Gördüklerini kıza anlatır. Kız Keloğlan’dan kendisini delikanlıya götürmesini ister. Keloğlan’da kızın kendisiyle evlenmesi şartıyla götürebileceğini söyler. Kız ile delikanlı buluşur. Keloğlan’a altın ve hamamı verirler; onu evlenmekten vazgeçirirler” (Kara, 1996, s. 52-53).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Erzincan/Sadullah (Kara, 1996, s. 419-423); **Amasya/Maymun Kral** (Göde, 2011, s. 202-204); **Adana/Hoca** (Şimşek, 2001, s. 587-599); **Erzurum/Hasan-ı Çelebi, Hüsnü Yusuf, Yüzük Kaçıran Kuş** (Seyidoğlu, 1975, s. 174-176, 177-179, 180); **Kırşehir/Hüsnü Yusuf** (Sever, 1995, s. 243-244).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Yusif’le Senuber (Köktürk, 1996, s. 107-108).

Tip 343

Kıza Âşık Olan Güneş/Gagauz

1. Olay Örgüsü:

“Bir adamın üç kızı, bir de at sürüsü vardır. Atları üç yıllığına gütmek için bir adam arar. Sırasıyla kızları bu işe talip olur, ikisi korkup kaçar. Küçük kız akıllı ve cesareti sayesinde bu işi alır. Kızın üzerinde babasının nikâhlık elbisesi ve silahı vardır. Atları alır, kıra çıkar. Kız çok güzeldir, güneş ona âşık olur. Üç kızın arkasından gider, kız veya erkek olduğunu anlayamaz. Kızın büyülü muskası da buna yardımcı olur. Üç yıl sonunda kız göğsünü ve saç örgüsünü güneşe gösterir, güneş onun kız olduğunu anlar. Güneş altın bir salıncak yaptırır, kız binince salınacağı yukarı çeker. Kız, muskanın, yedi gün laf etme sözünü, yedi yıl anlar ve yedi yıl güneşle konuşmaz. Güneş başka bir kız bulur, düğün hazırlığına başlar. Kız, güzel kıza, Pazar anadan sık eleği getir der. Güzel kız önce Pazar anaya sonra Cuma ve Çarşamba karısına gider, eleğin hoburda olduğunu öğrenir. Çarşamba karısının verdiği fırça ve bezi alarak hobura gelir. Hobur kızı yemek ister, bir sıçan kıza yardım eder, bir taş vererek kızı gönderir. Hobur sıçanı öldürür, kızın peşine düşer. Kız bez parçasını atar, büyük bir su oluşur. Hobur bir dudağını yere bir dudağını göğşe koyar, suyu içip geçer. Kız fırçayı atar, sık bir orman olur. Hobur bir gecede ormanı geçer, kıza yetişir. Kız sıçanın verdiği taşı atar, büyük bir taşlık oluşur. Hobur geçemez. Kız eleği alıp, eve gelir. Diğer gelin, ‘dilsiz o çömleği ordan kaldır’ deyince kız orada ilk defa konuşur, senin dilin tutulsun der. Konuştuklarını işiten güneş baksa, güzel kız kırlangıç, diğeri de kedi olmuştur. Güneş bahçeden dışarı çıkar, o günden beri yalnız gezer evlenmez” (Uçkun, 2003, s. 167-168).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 344

Gelin/Konya

1. Olay Örgüsü:

“Bir baba, kızını istemeye gelen dünürlerin hepsine olur, der, kızını verir. Kızı bir odaya koyar, yanına eşeğiyle köpeği de koyar, ne yapacağını düşünmeye başlar. Sabahleyin odada üç kız olduğunu görür. Köpekle eşek de kız olmuşlardır. Hangisinin kendi kızı olduğunu bilemez. Kızlarını evlendirir, bir süre teker teker ziyaretlerine gider. İlk kızın kaynanası, gelinin çok iyi olduğunu ama ara sıra eşek inadı tuttuğunu söyler. Adam onun eşek olduğunu anlar. İkincinin, bazen köpek gibi çemkirdiğini söylerler. Onun da köpek olduğunu anlar. Öbür kızın evine gider. Ondan herkesin memnun olduğunu görür. Gelini denemek için, hamile haliyle yukarıdan karpuz getirmesini isterler. Yukarıda karpuz olmamasına rağmen, gelin üç kez merdivenleri iner çıkar, karpuzun olmadığını söyleyemez. Kayınbabası, gelinlerinden çok memnun olduklarını söyler. Adam da kendi kızı olduğunu anlar” (Karakuzu, 1997, s. 134).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Tokat/Tek Kızını Üç Kişiye Veren Adam (Sargın, 2018, s. 957-959); **Zonguldak/İnsan Cinsi, Kedi Cinsi, Köpek Cinsi** (Dağı, 2008, s. 42-43); **Kastamonu/Masal** (Atlı, 2011, s. 332-333).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 345 (TTV 93)

Hasan-ı Çelebi/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın kızı bahçede eşyalarını güneşletirken bir kuş gelir, bohçasını kopar kaçar. Prenses yedi yol ayrımında bir konak yaptırarak her gelenin macerasını dinler, kuştan haber almaya çalışır. Bir ana oğuldan kuşun haberini alınca onu aramaya çıkar. Kuşu bulur, kuş aslında perilerin elinde esir olan Beyoğlu’dur. Geceleri şekil değiştirerek

insan olur. Kuşun yanında bir müddet kalan kız hamile olduğunu anlayınca delikanlı onu annesinin babasının yanına yollar. Hasan Çelebi'nin ailesi kızı eve zorla kabul ederler. Ev halkı kuşun her gün karısını ve çocuğunu sormaya gelişinden şüphelenir, onun kimliğini öğrenince de tuzak kurup yakalarlar. Tüyleri yakınca Hasan Çelebi insan kılığında kalır. Hasan Çelebi'nin ailesi onun öğrettiklerini yaparak kendisini almaya gelen kuşları yakar, onu kurtarırlar” (Seyidoğlu, 1975, s. 32).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Benli Dilber (Alptekin, 2002, s. 278-281); **Afyonkarahisar/Hibari** (Özçelik, 1993, s. 442-445); **Gaziantep/Deli Kızın Hikâyesi** (Köksel, 1995, s. 190-194); **Erzurum/Mah Yusuf** (Ayyıldız, 2001, s. 371-375); **Yozgat/Hüsn-ü Yusuf** (Aslan, 1994, s. 179-185); **Erzincan/Sadullah** (Kara, 1996, s. 419-423); **Niğde/Yılan Şahin ile Tilli Yusuf** (Bakırcı, 2000, s. 264-266); **Kastamonu/Güvercin Adam** (Atlı, 2011, s. 307-314); **Adana/Hoca** (Şimşek, 2001, s. 587-599); **Isparta/Kuş Tılsımlı Oğlan** (Göde, 1997, s. 211-213); **Karabük/Padişahın Kızı** (Dağı, 2008, s. 57-60); **Yozgat/Hüsnü Yusuf** (Öcal, 1999, s. 216-221); **Adana/Tarak** (Ketre, 1998, s. 372-379); **Van/Guşlar Padişahi (Hublar Padişahi)** (Kasımoğlu, 2010, s. 371-377); **Erzurum/Hüsnü Yusuf, Yüzük Kaçıran Kuş** (Seyidoğlu, 1975, s. 177-179, 180); **Ankara/Hüsnü Yusuf Şehzade** (Boratav, 2009, s. 170-178); **Adıyaman/Kel** (Doğan, 2006, s. 234-235); **Kahramanmaraş/Hübil Bağa** (Erşahin, 2011, s. 463-466).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Yusif’le Senuber (Köktürk, 1996, s. 107-108).

Tip 346 (TTV 94)

Mestan/Yozgat

1.Olay Örgüsü:

“Yaptıkları takunyaları pazarda satarak geçimini sağlayan üç fakir bacının en küçüğü bir gün Pazar dönüşü takunyaların parası ile eski yıkık bir konak satın alır. Konakta bulunan bir kedi onlara kese kese altınlar getirir. Küçük kız kediyi takip ederek, yeraltında bir saraya gelir. Kız kedinin bir şehzadeye dönüştüğünü görür. Şehzadenin karısı onu bir dev ile aldatmaktadır. Şehzade kızın sayesinde karısının kendini

aldattığını öğrenir. Şehzade karısından ve devden kurtularak bu kızla evlenir” (Aslan, 1994, s. 185-188).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Sırtmaç (Uçkun, 2003, s. 465-470).

Tip 347 (TTV 95)

Havhav/Yozgat

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişahın üç kızı, bir beyin de bir oğlu vardır. Beyin oğlu bir peri kızını sevmektedir. Padişahın kızları evlendikten sonra baba evine geri dönerler. Beyin oğlu padişahın küçük kızına sevdalanır. Kız ile oğlan evlenir. Beyin oğlu kızın yanına köpek şeklinde gelir ve yedi sene bu halde kalır. Yedi sene sonra kızın kardeşleri ziyarete gelirler. Kız kendisine eş olarak kimi göstereceğini düşünür. Mutfağa giren kediye kovalayan kız, bahçede çok güzel bir delikanlı, bir kız ile bir çocuğu uyur halde bulur. Kız uyuyanların üstüne kendi elbiselerini örter. Bu sırada peri kızı uyanıp bu kadının kim olduğunu sorar. Oğlan da yedi senedir kendine köpek suretiyle görüldüğü karısı olduğunu söyler. Peri kızı bu yapılan iyiliğe karşılık çocuğunu da alarak yerin dibine gider. Kız kocasıyla birlikte kardeşlerinin yanına döner. Ablaları oğlanı görünce ellerindeki bıçakla parmaklarını keserler. Kocasına kavuşan kız muradına erer” (Öcal, 1999, s. 39).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Kurukafa (Özçelik, 1993, s. 446-448); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 199-200); **Erzincan/Şamdanım** (Kara, 1996, s. 424-425); **Malatya/Altın Şamdan Gümüş Şamdan** (Sarıçiçek, 1997, s. 185-186); **Ankara/Arap Lala** (Boratav, 2009, s. 148-154); **Elâzığ/Arif Yusuf** (Günay, 1975, s. 454-460); **Kahramanmaraş/Kuru Kafa Mehmet Çağ, Vezir ve Kızları** (Erşahin, 2011, s. 447-454, 472-474).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 348 (TTV 96)

Nar Tanesi/Adana

1.Olay Örgüsü:

“Çalışarak zengin olan çiftin çocukları olmaz. Kadının duası üzerine Nar tanesi gibi kızları olur. Kız büyür ve sülün gibi genç bir bayan olur. Kız anne ve babası evde yokken elini tuza değirip ölür. Anne ve baba kızlarına camdan bir tabut yaptırıp devenin arkasına bağlarlar. Deveyi padişahın oğlu bulur ve saraya götürür. Sarayda kızı gömmek için yıkarlar ve kız uyanır. Kız geçmişi ile ilgili hiçbir şey hatırlamaz ve padişahın oğlu ile evlenir. Kız anne ve babasını çok merak eder. Kız çocukları olduktan sonra padişah, anne ve babasını bulması için gönderir. Kız anne ve babasını bulur. Ağlaya ağlaya kör olan anne ve babanın gözleri kızlarının kokusunu alınca açılır” (Ketre, 1998, s. 66-67).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Erzincan/Kara Kulak (Kara, 1996, s. 426-433); **Van/Ġuri El** (Kasımoğlu, 2010, s. 654-680).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 349 (TTV 97)

Devin Aynası/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın birinin hiç oğlu olmaz. On sekiz kızı vardır. Hanımına der ki: ‘Eğer bu da oğlan olmazsa seni asacağım.’ Kadın yine kız doğurunca ağlamaya başlar. Hizmetçi padişaha oğlun oldu der. Padişah çok sevinir, herkesi doyurup hediyeler verir. Padişah kız ergenlik çağına girince sünnet ettirmek ister. Fakat kız babasına der ki, ben atla bir gezeyim de öyle sünnet olayım. Kız ata binip kaçır. Gidip devi öldürüp padişahın kızını

kurtarır. Padişah kızını buna verir. Ancak kızın devin oğluyla ilişkisi vardır. Oğlana şart koşar. Devin aynasını ister. Oğlan devin aynasını getirirken dev beddua eder: ‘Eğer oğlansan kız, kızsan oğlan olasan.’ Bu da kız olduğu için oğlan olur. Gelir babasının memleketine sünnet olur” (Ayyıldız, 2001, s. 33).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Ağlayan Nar ile Gülen Ayva (Alptekin, 2002, s. 449-452); **Gümüşhane-Bayburt/Ağlayan Narla Gülen Ayva** (Sakaoğlu, 2002, s. 311-317); **Afyonkarahisar/Padişahın Kızı** (Özçelik, 1993, s. 449-453); **Ankara/Üç Kız** (Demir (Şimşek), 1995, s. 200-201); **Erzincan/Sünnet Olan Kız** (Kara, 1996, s. 434-440); **Kastamonu/Sekiz Kızın Bacısı** (Atlı, 2011, s. 315-317); **Burdur/Padişahın Yörük Kızı, Ağlayan Nar ile Gülen Ayva** (Dalğar, 2010, s. 126-127, 128-132); **Isparta/Asker Olan Kız** (Göde, 1997, s. 214-216); **Van/Horhor At** (Kasımoğlu, 2010, s. 693-702); **İstanbul/Ağlayan Narla Gülen Ayva** (Tezel, 1938, s. 140-144); **Kahramanmaraş/Kanber Tay** (Erşahin, 2011, s. 524-531).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Benidaş Şehrinin Sirri (Köktürk, 1996, s. 109-110); **Kıbrıs/Ağlayan Nar ile Gülen Ayva** (Sakaoğlu, 1983, s. 128-143).

Tip 350 (TTV 98)

Keloğlan ile Dev/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“Keloğlan elinden düşürdüğü gömbeinin arkasından bir delikten içeri girer. Girdiği mağarada oturan deve evlat olur. Devın sürülerini otlatmak üzere, devın gitme, dediği yoldan gider. Oradaki çobanlarla değnek saklambaç oyunu oynar, kazanır ve çobanların sürülerini kendi sürüsüne katar, deve getirir. Ertesi gün gene devın gitme dediği bir başka yoldan sürüleri otlatmaya götürür. Orada sürüsünü otlatan bir ihtiyar kadının bir ağacın üzerinde oturduğunu görür. İhtiyar kadın saçlarından ağaca bağlı olduğunu söyleyerek Keloğlan’dan kendisini kurtarmasını ister. Keloğlan ağaca çıktığında kadının saçlarının ağaca bağlı olmadığını görür ve kadının kendisini öldürmek için çağırdığını anlar. Kadını ağaçtan aşağı iter, onun sürülerini de devın sürülerine katar ve geri döner.

Dev, bu geç kalıyor diye buna çok kızar. Ertesi gün sürüleri otlatmaya dev gider. Keloğlan'ın üç hınzıra üzüm, Düldül'e de kemik vermesini ister. Düldül, Keloğlan'a devin kendisini yiyeceğini, hınzıra kemik verip kendisine üzüm verirse, Keloğlan'ı kurtaracağını söyler. Keloğlan, Düldül'ün isteklerini yerine getirir. Düldül kuvvetlenir, hınzırlar zayıflar. Düldül Keloğlan'dan bir büyük, bir küçük sabun, bir büyük bir küçük kâse, su tulumu ve ekmek almasını ister. Dev in onu yiyeceği zamanın geldiğini haber vereceğini söyler. Keloğlan Düldül'e biner, söylenenleri heybesine koyar, yola çıkarlar. Dev büyük hınzıra biner, arkalarına düşer. Dev in yaklaştığını görünce arkalarına büyük kâseyi, önlerine küçük kâseyi atarlar. Arkaları meşelik ağaçlık, önleri çalılık çırpılık olur. Dev in bindiği domuzun ayağı kırılır. Dev geri döner. Dev ortanca domuza binip arkalarından yetişince büyük kalıp sabunu arkalarına, küçük kalıp sabunu önlerine atarlar. Arkaları dağ taş, önleri kum çakıl olur, ortanca domuzun da ayağı da orada kırılır. Dev geri döner. Küçük domuza biner, bunlara yaklaşınca büyük su tulumunu arkaya, küçük su tulumunu öne atarlar. Arkaları büyük bir deniz olur. Önleri hendek gibi küçük su olur. Dev denize dalar, boğulur. Keloğlan geri döner, dev in malına sahip olur" (Günay, 1975, s. 112).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Demir Asa, Demir Çarık (Alptekin, 2002, s. 440-442); **Gümüşhane-Bayburt/Sır Saklamayan Padişah Kızı** (Sakaoğlu, 2002, s. 318-323); **Gaziantep/İnci Salkım** (Köksel, 1995, s. 195-201); **Van/Emiryemen** (Önay, 1995, s. 264-272); **Erzincan/Şamdanım, Ahmet Bey** (Kara, 1996, s. 424-425, 441-442); **Niğde/Süllü Yusuf** (Bakırcı, 2000, s. 267-272); **Adana/Nahırcı ile Oğlu** (Şimşek, 2001, s. 600-609); **Isparta/Kurukafa** (Göde, 1997, s. 217-220); **Malatya/Yılan Oğlan** (Sarıçiçek, 1997, s. 187-188); **Yozgat/Şah İsmail** (Öcal, 1999, s. 394-396); **Adana/Peri Padişahının Kızı** (Ketre, 1998, s. 337-338); **Ankara/Çember Tiyyar** (Boratav, 2015, s. 127-132, 143-150); **Elazığ/Ahmet Ağa, Sıyan Çocuk** (Günay, 1975, s. 399-402, 418-420); **İstanbul/At Koca** (Tezel, 1938, s. 121-125); **Kahramanmaraş/Bahtiyar Ağa, Leylahar ile Gülbahar** (Erşahin, 2011, s. 373-380, 455-462); **Denizli/Masal** (Arslan, 2008, s. 294-295); **Tokat/Sarı Tüy** (Sargın, 2018, s. 846-849); **Bursa/Eşek Kafası** (Boratav, 2015, s. 143-150).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Sarı İt, Altın Horoz (Dilek, 2003, s. 443-448, 455-458); **Gagauz/Yuvaçu** (Uçkun, 2003, s. 470-474); **Irak Türkmen/Matal 8, Matal 18, Matal 22** (Murad, 2005, s. 357-359, 416-418, 427-432).

Tip 351 (TTV 99)

Kurt Adam

1.Olay Örgüsü:

“Bir odun toplayıcısı, kızını bir kurda verir. Karısı onu azarlayınca çeker gider ve bir hayale kapılır: kendine bir ev yapmış, tarlaları olmuş ama her şey yanıp gitmiş. Yolda iki gezginden yemek için ekmek ister ama onların da kendilerine kadar bile yoktur. Tanrıdan ekmek diler ve Tanrı ona ekmek verir. Kurdun evine gider ve aslında onun kurt kılığına girmiş bir prens olduğunu görür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s 116).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 352 (TTV 100)

Babasız Çocuk/Kırım-Tatar

1.Olay Örgüsü:

“Bir elmas tüccarı mezarlıktan geçerken bir insan kafası bulur ve kafada ‘Bu adam ölmeden önce seksen adamın kafasını kesti, öldükten sonra da seksen adamın kanına girecektir.’ yazılıdır. Tüccar, kurukafayı havanda dövüp bir şişe içerisinde sandığa saklar. Tüccar, uzak bir memlekete gidince kızı evi temizleyip düzenlerken sandıkta şişeyi görür ve kutuyu açıp bakar, tekrar yerine koyar. Bir müddet sonra kız hamile kalır ve vakit tamam olunca kız bir oğlan doğurur. Kızın büyükannesi babası belli olmadığı için İbnu'lgaib adını koyar. Tüccar, eve dönünce çocuğu görür ve karısına kimin çocuğu

olduğunu sorar. Kadın da olanları kocasına hikâye eder. Tüccar çocuğun eğitimiyle yakından ilgilenir ve onu okula gönderir. Bir gün tüccarın evine birtakım büyük tüccarlar gelir. Bu tüccarlar kıymetli taşlar getirip tüccarın önüne koyunca oğlan, bu taşların en kıymetlilerini seçip ayırır ve diğer taşların sahte olduğunu tüccara söyler. Tüccarlar, oğlanı yanlarında götürürler ve en iyi okula gönderirler. Çocuk 15-16 yaşına geldiğinde bütün hayvanların dilinden anlar. Vezir, cariyeleriyle bahçede gezintiye çıkar. Bu cariyelerin en büyüğünün adı Kamilce'dir. Kamilce'nin yüzünün kapalı olduğunu gören vezir, ona niçin yüzünün kapalı olduğunu sorar. O da hayvanların bile erkeği olduğunu onlardan kendisini sakındığını söyleyince balıklar çeşitli sesler çıkarmaya başlarlar. Vezir, bunu merak eder ve tellal çağırıp hayvanların dilinden anlayan birinin kendisine gelmesini ister. Bu haberi duyan oğlan, vezirin yanına gider. Vezir, ondan balıkların ne söylediklerini sorar. Oğlan balıkların söylediklerini vezire aktarır. Vezir, Kamilce ve diğer cariyelerinin kendisini aldattığı öğrenince cariyelerini ve sevgililerini öldürtür. Böylece kafatasında yazan yazıdakiler gerçekleşmiş olur” (Bakırcı, 2010, s. 58-59).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Manisa/Kuru Kafa (Tunç, 2008, s. 174-175).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 353 (TTV 101)

Azat Edilen Kurbağa

1.Olay Örgüsü:

“Kadının biri bir kurbağayı öldürür ve kurbağa da ona lanet okur. Kadının da kurbağa suratlı bir çocuğu var. Çocuk kapatılarak gizli bir şekilde büyütülür ama günün birinde şehre kaçar ve bir prensese âşık olur. Yolda bir kurbağaya denk gelir ve kurbağalar bu kurbağa çocuğa ve ailesine kızgın olsalar da ona onu güzelleştirecek olan kaynağı gösterir. Çocuk böylece prensesle evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 117-118).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 354 (TTV 102)

Yeşil İnci/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Bir tüccarın üç kızı vardır. Tüccar Hacca gitmeye karar verdiğinde kızlarını yanına çağırarak oradan ne getirmesini istediklerini sorar. Büyük kız elmas küpe, ortanca elmas iğne, en küçük de yeşil inciyi ister ve babasına “Eğer getirmezsен yolda kal.” der. Büyük ve ortanca kızların isteklerini yerine getiren tüccar, ilk başta yeşil inciyi bulamaz. Yolları kapanan tüccar, yeşil inciyi aramaya başlar. Bezirgân sayesinde onun satın alınacak bir şey olmadığını, Yemen padişahının oğlu olduğunu öğrenir. Yeşil inci padişaha üç kutu verir. Kutuları küçük kıza veren padişah kızı evden kovar. Kız kutuları açar. Birinci kutudan saray, ikinci kutudan 41 tane halayık çıkarak kızı içeri alırlar ve eğlendirirler. Neşeli bir günde üçüncü kutuyu açar ve karşıya billurdan bir köprü kurulur. Köprüden Yeşil İnci gelir ve kıza son kutuyu kapatmamasını, kapatırsa öleceğini söyler ve gider. Kardeşlerini merak eden ablalar, saraya gelirler. Ablalardan biri yanlışlıkla son kutuyu kapatır ve Yeşil İnci ölür. Bunu gören küçük kız Yeşil İnci’yi diriltmek için yola çıkar. Yolda rastladığı iki kuş konuşurken, devin ensesindeki yağın Yeşil İnci’yi dirilteceğini öğrenir. Devi öldürüp yağı alan kız, Yeşil İnci’nin sarayına gider ve onu diriltir. Yeşil İnci ile evlenen küçük kız kırk gün kırk gece düğün yapıp evlenir (Tezel, 1938, s. 151-152).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gaziantep/İnci Salkım (Köksel, 1995, s. 195-201); **Erzincan/Bomba Üzümü** (Kara, 1996, s. 443-446); **Niğde/Mavi Gözlü Kedi** (Bakırcı, 2000, s. 273-276); **İstanbul/Arap** (Tezel, 1938, s. 132-136); **Sivas/Yeşil Çetu Kuşu** (Sever, 1995, s. 236-237);

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Yılanşah (Saçkesen, 2010, s. 575-576).

Tip 355 (TTV 103)

Kara Köpek/Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Ailesinin başlık olarak istediği on kilo altını getirip kızı alarak perilerin yanına götüren kara köpek, aslında büyülenip perilere karışmış bir insandır. Kara köpekle evlenen kız, periler bayıltıcı şerbet içirdiği için sürekli uyur. Kız komşuya gidince hamile olduğunu ve büyülendiğini öğrenir. Komşunun tavsiyesiyle perilerin getirdiği şerbeti fark ettirmeden döküp gece yanına gelen kocasının karnındaki kilidi açan ve içinin kuyumcu dükkânı gibi olduğunu gören kız, bir bileziği almak isteyince kocası uyanır. Kocasının yedi yıl önce ailesinden kaçırılan bir insan olduğunu ve büyü bozulduğu için perilerin kendilerini yiyeceğini öğrenen kız, oradan kaçıp gittiği köyde tesadüfen kayınbabasının evine misafir olur. Doğum yapan kızın oğlunun karnı kilitli çıkar, çocuğun kilidi kurşun döktürerek açtırılır. Periler bırakınca evine dönen oğlan, hem ana-babasına hem karısı ve oğluna kavuşur” (Erşahin, 2011, s. 151).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Köpekle Evlenen Kız (Sakaoğlu, 2002, s. 324-327); **Ankara/Leylek** (Demir (Şimşek), 1995, s. 201-203); **Gaziantep/Eyvah, Köpekle Evlenen Kız** (Köksel, 1995, s. 202-211, 212-214); **Amasya/Balıkçı ve Kızları** (Göde, 2011, s. 205-208); **Erzurum/Topal Leylek** (Seyidoğlu, 1975, s. 169-173).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Kara Müşkül At (Saçkesen, 2010, s. 664-675); **Gagauz/Yılanla Evlenen Padişahın Kızı** (Uçkun, 2003, s. 474-475).

Tip 356 (TTV 104)

Köpeklerle Evlenen Kız/Afyonkarahisar

1.Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan bir kadın Allah’a dua eder. ‘Bir kızım olsun da köpek istesin ona vereyim.’ der. Kadının üç kızı olur. Küçük kızı köpek ister. Kadın da sözünü hatırlayarak kızını verir. Hamile kalan kız, ilaç içirildiği için kocasını bilmemektedir. Ablalarının verdiği akıl ile ilacı içmez. Bir köpek silkinerek yakışıklı bir delikanlı olup kızın yanına yatar. Kız kocasının sırrını öğrenince kocası bunu istemez. Baba köpek de gelinini kızının yanına bırakır. Oğlan ablasının evinde karısını ve kendi gibi karnı kilitli çocuğu görünce karısını affeder” (Özçelik, 1993, s. 40-41).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Köpeklerle Evlenen Kız (Sakaoğlu, 2002, s. 324-327); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 203-204); **Gaziantep/Eyvah, Köpeklerle Evlenen Kız** (Köksel, 1995, s. 202-211, 212-214); **Kara**, 1996, s. 443-446 (**Erzincan**); **Adana/Peri Padişahının Oğlu** (Şimşek, 2001, s. 610-612); **Manisa/Emine Sultan’ın Kutusu** (Tunç, 2008, s. 176-179); **Van/Göbeği Kilitti Padişah** (Kasımoğlu, 2010, s. 732-738); **Erzurum/Leylek I, Leylek II** (Seyidoğlu, 1975, s. 159-163, 164-168).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 357 (TTV 105)

Padişahın Kızı/Ankara

1.Olay Örgüsü:

“Padişah biricik kızını, konakta herkesten uzak büyütür. Kız konakta oğlan bebesi yapar ve Allah’tan çocuğa can vermesini ister. Kız, evlenme yaşına geldiğinde bekar oğlanlar evin önünden geçerek görücüyü çıkarlar. Kız yaptığı oğlanı da gönderir. Padişah oğlanı beğenir ve kızıyla nişanlar. Düğün günü, bir rüzgâr oğlanı götürür. Kız, Keloğlan kılığına girip nişanlısını aramaya gider. Kız, sırasıyla üç kardeş ebeğin yanlarına gelip, sağ memelerinden öpüp, sol memelerine tükürür böylelikle onların

yavrusu olur ve nişanlısını sorar. Ebeler, oğullarına kızın nişanlısını sorarlar. Onlar görmediklerini söylerler. Ebeler, kıza sakız ve yanar taş verip gönderirler. Kız, ay ve güneş kardeşe nişanlısını sorar. Ay görmediğini söyler. Güneş ise tepedeyken karşısına çıkan üç yoldan ortadakine dönerek oğlanı bulabileceğini söyler. Kız, güneşin söylediklerini yapar, perilerin yaşadığı bir çiftliğe gelip kaz çobanı durur. Kız, üç gün boyunca yanar taşını kapısının önüne asar. Periler, ışığa gelip kızıdan taşı kendilerine vermelerini isterler. Kız, ağabeylerini akşamları kendilerine getirme karşılığında taşları vereceğini söyler. Periler, oğlanı iki gün sarhoş edip getirirler. Üçüncü gece katır çobanı oğlana olanları anlatır. O da içkiyi pamuğa dökerek perilere sarhoş numarası yapar. Periler oğlanı son kez kızın yanına getirirler. Kız, kimliği açıklar oğlan uyanır. Kız ve nişanlısı katır çobanının yardımıyla perilerin evini yakarlar. Periler ölürler. Kızla oğlan, babasının evine dönerler düğün ederler” (Demir (Şimşek), 1995, s. 38).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 358 (TTV 106)

Göğsü Kilitli Bey/Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Bir adamın karısı, ölmeden önce kocasından kızı Senem’in boyu ekmek tablasına erişmeden evlenmemesini ister. Kızın hocası hile yaparak adamla evlenir. Üvey anne kendinden güzel olduğunu öğrendiği Senem’i dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya gönderir. Senem, anasının mezarından aldığı öğütle bu işi başarır. Senem’i kıskanan üvey anne ondan kurtulmak için onu dev ruhlu çocuğu beslemeye gönderir, kız yine anasının yardımıyla başarıya ulaşır. Üvey anne Senem’i dev ruhlu çocuğu okutmaya gönderince de kız yine anasının yardımıyla bu işi yerine getirir. Üvey anne, evlendiği kızları boğan dev ruhlu çocukla evlenmek üzere Senem’i gönderir, kız anasının yardımlarıyla dev ruhlu çocuğu kılığından çıkarıp bir delikanlı haline getirerek onunla evlenir. Kocasını askerdeyken Senem’in doğurduğu altın perçemli oğlu ile inci dişli

kızının müjdeli mektubu, üvey ana tarafından ‘Senem iki it eniği dünyaya getirdi.’ şeklinde değiştirilir. Kocasının: ‘İt de doğursa benim karım. Bir yere bırakmayın!’ şeklindeki cevap mektubu yine üvey ana tarafından ‘Senem’i istemiyorum. Onu kovun.’ şeklinde değiştirilince Senem, çocukları kaynanası ile kayınbabasına emanet edip evden ayrılır. Gittiği ıssız yerdeki taş konakta gece uyanıp gündüz ölü gibi uyuyan Göğsü Kilitli Bey’i gören Senem, onunla evlenip hamile kalır. Kocasından kayınbabasının konağının kapısına bırakılan Senem orada doğum yapar. Üç gece kuş kılığında karısını ziyarete gelen Göğsü Kilitli Bey ile Senem’in konuşmalarını duyup gerçeği anlayan kaynana, torununu altın beşiğe koyar, gelinini de güzelce ağırlar. Perilerin esiri olan Göğsü Kilitli Bey, anası ve Senem’in yaptıkları sayesinde serbest bırakılınca eve döner. Askerden gelip durumu öğrenen şehzade Senem’i aramaya çıkar ve onu bulur. Şehzade ile Göğsü Kilitli Bey kavgaya tutuşur. Anlaşmazlığı çözmek için danışılan müftünün kura çekme önerisiyle şehzadenin bardağını alan Senem, onunla saraya döner” (Erşahin, 2011, s. 168-169).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Yılan Adam (Özçelik, 1993, s. 458-464); **Ankara/Yılan Yavrusu** (Demir (Şimşek), 1995, s. 207-208); **Balıkesir/Yılan Damat** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 413-414); **Yozgat/Yılan Bey ile Şeker Hanım, Yılan Oğlan** (Aslan, 1994, s. 191-193, 193-194); **Erzincan/Yılan Bey** (Kara, 1996, s. 447-454); **Zonguldak/Allah’ın Verdiği Yılan Evlat** (Bekdik, 2014, s. 216-218); **Adana/İki Yılanla Evlenen Kız** (Şimşek, 2001, s. 613-622); **Isparta/Siyah Yılan** (Göde, 1997, s. 223-224); **Yozgat/Yılan** (Öcal, 1999, s. 214-215); **Muğla/Yılan Oğlan** (Önal, 2011, s. 364); **İstanbul/Erkekten Doğan Çocuk** (Tezel, 1938, s. 194-199); **Erzurum/Yılan Bey** (Seyidoğlu, 1975, s. 153-158).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 359 (TTV 107)

Çoban/Türkmenistan

1.Olay Örgüsü:

“Çoban, kasırga içinden çıkan peri kızının şartlarını kabul ederek, onunla evlenir. Perinin, çobandan olan çocukları köpeklere yem olarak atması, çobanın ölen annesi peşinden gülmesi, çobanı çileden çıkarır. Çoban şartları bozunca, peri yaptığı hareketlerinin sebeplerini açıklayıp, tekrar kasırgaya dönüşerek, çobandan ayrılır. Çaresiz çoban, bir gün birbiriyle savaşıyor iki ejderha görür ve yenilmek üzere olan ejderhayı kurtarır. Kurtulan ejderha aldığı yaraları iyileştirmesi halinde çobana büyük iyilik edeceğini vaat eder. Ejderhanın gösterdiği yöntemle, onu iyileştiren çoban, bir kıza talip olur. Kızın başlık parası ve diğer giderlerini karşılayan ejderha sayesinde çoban yeniden düğün yaparak mutlu olur” (Sümbüllü, 2000, s. 15-16).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 360 (TTV 108)

Sahte Keloğlan/Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Babaları öldükten sonra annelerini de alıp yola çıkan padişahın üç oğlundan büyüğü ve ortancası, karşılaştığı dev tarafından kazanda pişirilip yenir. Ağabeylerinin ardından gidip dev peş ettiren küçük oğlan, anası ve devle birlikte yaşamaya başlar. Devle dost olan anne, oğlunu öldürmek için hastalandığı yalanını uydurup elma getirmesi için oğlanı devin beş kardeşinin yaşadığı dağa gönderir. Anne, elmaları alıp beş dev öldürüp dönen oğlunu bu defa da armut getirmesi için devin on kardeşinin yaşadığı dağa gönderir; anne, armutları alıp on dev öldürüp dönen oğlanı nar getirmesi için devin yirmi kardeşinin yaşadığı dağa gönderir; dev ile oğlanın annesi, narları alıp yirmi dev öldürüp dönen oğlanı üzüm getirmesi için dakikada açılıp kapanan dağa gönderirler.

Atından kendisine kurulan tuzağı öğrenen küçük oğlan, bir köpeği alt ettikten sonra karşılaştığı yaşlı adamdan açılır-kapanır dağının yerini öğrenir. Oğlan atının yardımıyla dağın arkasına geçip üzümü alarak döner. Dev ile anne, üzümü getiren oğlanı zehirleyip öldürmek isterler, oğlan zehirli içli köfte tabağını değiştirip anasıyla devin ölmesini sağlar. Küçük oğlan, ‘Kuyruğumda bir kıl çek. Başın dara düşünce uçlarını deşdirdiğinde seni bulurum.’ diyerek yardım edip kendisini öte dünyaya getiren atından ayrılır. Küçük oğlan, rastladığı çobanla kıyafet değiştirip Keloğlan kılığına girerek gittiği şehirde padişahın kaz çobanı olur. Oğlan, kılları kullanarak çağırdığı atla bahçede gezerken padişahın küçük kızı tarafından takip edilir, sırrı ortaya çıkar. Keloğlan, kendisiyle evlenip asıl kimliğini soran küçük kızı geçiştirmek için beddua edince padişahın gözleri kör olur. Padişahın gözlerinin açılması için gereken ‘aslan sütü’nü arayan büyük damatları kandıran Keloğlan, arkalarına birer damga vurma karşılığında onlara aslan sütü diye irin verir. Keloğlan getirdiği sütle iyileşen padişah, mükafat olarak Keloğlan’ı kaz damından mısır damına alır. Hanımı tarafından sırrı öğrenilmek istenen Keloğlan’ın duasıyla düşmanla savaş çıkar, büyük damatlarını kumandan tayin eden padişah, savaşa katılmak isteyen Keloğlan’a bir topal katır verir. Kılık değiştirerek yenilmek üzere olan orduyu galip getiren ve yaralanan eline padişahın sardığı mendil yüzünden kimliği açığa çıkan Keloğlan, kendisini padişah babasının kölelerini arayan bir şehzade olarak tanıtır. Padişah, damatlarını kovar, Keloğlan’ı kendi yerine geçirir” (Erşahin, 2011, s. 228-229).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Aslan Mehmet (Alptekin, 2002, s. 233-237); **Balıkesir/Keloğlanla Peri Padişahının Kızı** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 392-400); **Bingöl/Devin Oğlu** (Alay, 2005, s. 196-197); **Yozgat/Tılsımlı Padişah** (Aslan, 1994, s. 194-198); **Zonguldak/Nar Tanesi** (Bekdik, 2014, s. 239-242); **Yozgat/Tılsımlı Padişah** (Öcal, 1999, s. 335-342); **Kahramanmaraş/Üç Kardeş Bir Bacı** (Erşahin, 2011, s. 561-563).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Güngile (Saçkesen, 2010, s. 598-609); **Gagauz/Hain Kardeş** (Uçkun, 2003, s. 477-478).

Tip 361 (TTV 109)

Ateş Baba

1.Olay Örgüsü:

“Ateş Babanın üç oğlu vardır. Ateş Baba Aslan dağının arkasında avlanırken bir ceylanın peşine düşer.

Bu da peri prensinin kızıdır aslında. Kızın babası bir dizi asker gönderir. Ateş Babanın elleri ve bacakları kepçe ve kürek olur, saçlarından da ateş püskürür. Bu şekilde askerleri yener. İkinci ve benzer bir zaferin ardından peri prensi kızını ona eş olarak verir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 131).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 362

Pallucu Büyük/Erzurum

1. Olay Örgüsü:

“Fakir bir oğlan annesini yollayarak padişahın büyük kızını istetir. Oğlan sarayın karşısındaki dağı kaldırır., büyük kızı alır. Kız ertesi gün babasının sarayına döner. Dağın yerine içinde güller açan, bülbüller öten bir bahçe yaptırır ve ortanca kızı alır. Bu kız da bir gece kalır, ertesi günü kaçar. Padişah konağından daha büyük bir konak yaptıran Pallucu Büyük üçüncü kızı da alır. Küçük kız bu işte bir keramet olduğunu düşünerek kalır. Kardeşlerinin dönmediğini gören ablalar onu kontrol etmek için kıymetli bir yüzük ve küpe satın almasını isterler. Kocasını para verince küçük prenses bunları satın alır. Ablalar kızı ziyarete gelince küçük kız onları kocasının gösterdiği demir kapının arkasındaki bir sarayda misafir eder. Prensese bahçede dolaşırken kocasını bir peri kızı ile yataarken görür. Yanlarında da çocukları uyumaktadır. Prensese başından tülbindini çıkarıp çocuğun yüzünü örter. Peri kızı uyanıp kızın bu hareketini fark edince aradan çekilir, kocasını prensese iade eder” (Seyidoğlu, 1975, s. 38).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Erzurum/Kalikli Mehmet, Kesik Kafa (Seyidoğlu, 1975, s. 202-205, 209-213);

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 363

Keçel Mehmed/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Pamuk eğirip satarak geçinen Fatı garı ve Keçel Mehmed adlı bir oğlu vardır. Keçel Mehmed pazarda anasının keleflerinden birisini kişmişle değiştirir. Anası onu bir eşkıya reisine satar. Eşkıya başı sarhoşken onu bir hamama çivi çakmaya gönderir. Burada kendisine engel olmaya çalışan çocuğun çorabının biri Mehmed’in elinde kalır. Bu çorabı satıp kişmiş almak isteyince bakkal onu diğer çorapları da çalmakla suçlar. Keçel, padişahın kırk gün izin ister. ‘Eğer ben kırk çift çorap bulabilirsem bakkalı: o bulabilirse beni öldürsünüz’ der. Keçel arkadaşlarıyla vedalaşıp yola çıkar. Bir gemi ile seyahat ederken denizin ortasından bir neheng (dev vb.) çıkar. Keçel nehengi mağlup eder, burnundaki halkayı da o sırada koparıp cebine atar. Tacirler söz verdikleri yüz tümeni vermezler. Vardığı şehirde kimsecikler yoktur. Herkesin gidip kaybolduğu kaleye varır. Karşısına çıkan delikanlıyı yener, yüzüğü elinde kalır. Keçel oradan bir başka kaleye gider. Kapısını bulamayınca bir su deliğinden içeri girer. Bu güzel bahçede yeni hazırlanmış bir sofra görür. Üç güvercin gelir, üç kız olup konuşmaya başlarlar. Bunlar Keçelin hamamda, denizde, kalede tutulduğu kızlardır. Keçel, onlardan kırk çift çorap ister. Hazır ederler. Küçük kız onu bir çöp eder. Kendisi de güvercin olur, bir günde memleketine götürür. Kız yüzüğü Mehmed’e verir. Denizde çalkalar. Bir oğlan çıkar ondan bir saray çıkar. Hazır olur. Keçel, kırk arkadaşını unutmuştur. Tam asılacakları sırada yetişir. Çorapları verir, bakkalın boynu vurulur. Bir gün padişah keçelin sarayını görür, karısına da âşık olur. Elde etmek için Keçel’i nar içinde huri getirmeye gönderir. Hanımının yardımıyla narları elde eder. Son narı, suyu hazır ettikten sonra keserler. Kız uçup gitmez. Padişah denizde saray inşa

etmesini ister. Karısının yüzüğü yardımıyla inşa eder. Padişah ve adamları saraya yerleşince yüzüğün yardımıyla yok ederler. Şehir ahalisi Mehmemmed'i padişah ilan eder, mutlu hayat sürerler” (Köktürk, 1996, s. 160-161).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 364

Şah Mehemet/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Padişah kızını istemeye gelenlerden 40 deve yükü altın ve bir saray ister. Bunu sağlayan bir görücüye de kızı verir ama kızın kocası yılanıdır. Yılan, bir delikanlıdır ve kıza bu sırrını söylememesini öğütler ama at yarışında delikanlı en önde koşunca padişah kızına herkes: “Baban seni böyle bir delikanlı yerine yılana verdi” der. Kız da onun aslında kocası olduğunu söyler. Sırrı ifşa olan Şah Mehemet, kıza: “Ayağındaki demir çarık delininceye; elimdeki değnek bükülünceye, başında kuşlar yuva yapıncaya kadar beni bulama!” der. Kız yıllarca kocasını arar ve sonunda demir çarığının delindiği yerde başındaki kuşları fark eder ve kocasını bulur. Şah Mehemet onu annesine götürür ama annesi devdir. Annesi kıza zarar vermesin diye annesinin memesinden emdirir. Ama dev ana oğlunu kardeşinin kızıyla evlendirmek istediği için kıza bir mektup verir ve onu dev kız kardeşine gönderir. Mektupta kızın öldürülmesi yazmaktadır. Delikanlı durumu fark eder ve kıza irin ve kan deresine iltifat etmesini, at ve itin önündeki yiyecekleri değiştirmesini söyler, mektubu da değiştirir kız da böylece kendi çalıp kendi söyleyeni alıp gelir. Şah Mehemet teyzesinin kızıyla evlenecekken kızla kaçır. Teyzelerinden biri kırmızı bulut olup peşine düşer. Şah Mehemet kendi çeşme olur, kızı tas yapar. İkinci teyze beyaz bulut olur gelir. Delikanlı kızı bahçe yapar kendisi de bahçeci olup teyzeyi kandırır. Sonunda annesi kara bir bulut olup gelir. Delikanlı, kızı ağaç yapar kendisi de yılan olup sarılır. Annesi yaprakları koparıp ikisini de öldürecekken delikanlı annesinin

dilinden son kez öpme bahanesiyle annesini sokup öldürür ve gençler de kurtulur (Doğramacıoğlu, 2002, s. 85).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kayseri/Yeşil Tabaka (Sever, 1995, s. 215-216); **Eskişehir/İki Dev Karısı** (Ergun, 2014, s. 43-46), **Eskişehir/ Dev Oğlu** (Ergun, 2014, s. 158- 162).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 365

Velvele Padişahının Kızı/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Periler padişahının oğluyla, Velvele padişahının kızı aynı okulda okurlar. Son sınıfa geldiklerinde Hoca, kıza bir dibek vererek üç kere vurduğunda dileğinin yerine geleceğini söyler. Okul biter, kız bir saray yaptırır, dibeğe üç kere vurur ve Periler padişahının oğlunu çağırır. Dileği yerine gelir, Periler padişahının oğluyla evlenirler. Kızın küçük bacısı ablasını çekemez, evini talan eder, oğlan bu durumu görünce güvercin olup uçar. Kız, oğlanı bulmak üzere yollara düşer. Oğlan hastadır; kız, cerrah kılığına girerek oğlanın yanına varır, oğlanı iyi eder. Oğlanla kız Periler ülkesinden kaçarlar. Kız yolda doğurur. Kız ve oğlan Velvele Padişahının ülkesine gelirler” (Sever, 1995, s. 239-240).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.5. KUTSAL VEYA İYİ RUHLARLA YAŞAMA

Tip 380

Sarraff İhtiyar/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Bir ihtiyar at sürüsü içerisinde en iyi atları seçtiği için ona sarraf ihtiyar derler. İhtiyarın namını duyan padişah onu saraya çağırır. Padişah bir at satın almak ister, ihtiyarı çağırıp atın nasıl olduğunu cevherin ağırlığına gelmez. Bunun sırrını padişah sorar. İhtiyar da yerden bir avuç toprak alıp terazinin altınlar olan gözüne koyar ve altınlar ağır gelir. Padişah bir gün ihtiyar sarrafı çağırarak kimin çocuğu olduğunu ondan sorar. İhtiyar da padişaha babasının değirmenci olduğunu söyler. Padişah, annesine babasının kim olduğunu sorunca o da değirmenci olduğunu söyler. İhtiyarın doğru söylediğini gören padişah, ihtiyarı ömrünün sonuna kadar yanından ayırmaz” (Bakırcı, 2010, s. 51).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 381 (TTV 110)

Hız. Hızır ve Üç Kardeş/Niğde

1.Olay Örgüsü:

“Üç erkek kardeş, mal istemek maksadıyla Allah’ı aramaya çıkarlar. Yolda Hz. Hızır’a rastlarlar. Hızır her kardeşin isteğini yerine getirir. Büyük kardeş, derebeylik ister. Ortanca kardeş, bir çiftlik ister. Küçük kardeş helal süt emmiş bir kadın ister. Hz. Hızır, yalnız helal süt emmiş, bir kadın tanır ve o da evlenmek üzeredir. Hz. Hızır ve oğlan yola koyulup köye varırlar. Hz. Hızır bir salkım üzüm getirir, kim bunu bitirirse kız onun olacak, bitiremezlerse oğlana alacak. Hz. Hızır, kızı oğlana alır. Bir gün Hz. Hızır kardeşleri ziyaret etmek ister. Büyük kardeşten bir at ister. Ortanca kardeşten yün ister.

Bunlar vermeyince Hz. Hızır bütün mallarını ellerinden alır. Hızır, en küçük oğlanın yanına gelir ve ondan çocuğunu pişirip getirmesini ister. Oğlan karısı ile birlikte dervişin istediğini yaparlar. Derviş yedi kulplu kazana çocuğu bırakır ve ortadan kaybolur. Gidip baktıklarında çocuğun kazan içerisinde altın karıştırdığını görürler” (Bakırcı, 2000, s. 50).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Kaderini Arayan Üç Arkadaş, Garip ile Nasip (Alay, 2005, s. 198-201, 202-205); **Amasya/Son Pişmanlık** (Göde, 2011, s. 209-210); **Adana/Hz. Hızır ile Üç Hırsız** (Şimşek, 2001, s. 623-627); **Trabzon/İyi Kalpli Gelin** (Akgün, 2000, s. 184).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Vaftiz Evlat (Uçkun, 2003, s. 478-482); **Kıbrıs/Hızır ile Üç Kardeş** (Sakaoğlu, 1983, s. 67-76).

Tip 382 (TTV 111)

Hızır’ı Bulan Adam/Amasya

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın Hızır’ı getirene kırk kese altın vereceğini duyan fakir adam, plan yapar. Padişaha: ‘Hızır’ı bulacağım.’ diyerek altınları alır. Uzun bir süre padişahın yanına uğramaz. Vezir, yalan söyleyen adamı, herkese nispet olsun diye, kafasının kesilip sarayın kapısına asılmasını ister. Padişahın yanına gelen nur yüzlü adam, dua eder. Fakat padişah bir türlü bu adamı duymaz. İkinci vezir, adamın derisinin yüzölüp, içinin pamukla doldurulmasını ister. Üçüncü vezir, adama acır, affedilmesini ister. Nur yüzlü adam, Hızır olduğunu söyler. Padişaha, vezirlerinin içinde üçüncü vezirinin iyi bir vezir olduğunu söyler. Padişah, üçüncü veziri, baş vezir yapar” (Göde, 2011, s. 132).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Hızır’ı Bulan Keloğlan (Sakaoğlu, 2002, s. 328-329); **Iğdır/Hızır’ı Arayan Adam** (Aydın, 2012, s. 433-436); **Kastamonu/Hızır** (Boratav, 2015, s. 205-207); **Tokat/Hızır’ı Bulan Adam** (Sargın, 2018, s. 955-957).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Talkamış (Karadavut, 2006, s. 294-298); **Kazakistan/Han ile Hızır** (Alptekin, 2003, s. 242-247).

Tip 383 (TTV 112)

Azrail’le Pazarlık/Amasya

1.Olay Örgüsü:

“Fakir adam, eline geçen para ile çok istediği ayakkabıyı alır. Ayakkabıyı giyip çıkarken, Azrail, adamın canını almaya gelir. Adam, Azrail ile pazarlık yapar, kendisine ölmeden önce haber vermesini söyler. Aradan zaman geçer, adamın başına türlü haller gelir. Bir gün adamın karşısına Azrail dikilir. Adam: ‘Gelmeden önce haber vermedin.’ dese de Azrail: ‘Ben senin başına felaketler getirerek haber verdim.’ der. Adam, Sultan Süleyman’ın yardımıyla Kafdağı’nın ardına gider. Azrail, adamın canını uzak bir yerde alacaksın, emrine çağırır. Azrail, Kafdağı’nın ardında adamı görünce ‘Ben nasıl bu adam buraya gelecek dedim, günaha girdim.’ der” (Göde, 2011, s. 214).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gaziantep/Ölmem de Ölmem (Köksel, 1995, s. 225-226); **Amasya/Ömür** (Göde, 2011, s. 213/214).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 384 (TTV 113)

Çobanın Ömrü/Malatya

1.Olay Örgüsü:

“Çoban, kendisinden koyun, keçi ve toklu isteyen adama babasına danıştıktan sonra istediklerini verir. Koyun, keçi ve tokluyu götürmek için yardım eden çoban, adamlarla birlikte bir kuyuya iner. Çoban, kuyuda gördüğü küplerdeki kepeğin insan ömrü olduğunu öğrenince, kendi ömrünün azalmış olduğunu görür. Çobanın anne ve babası kendi ömürlerinden vereceklerini vadeder, nişanlı olan oğullarını evlendirirler. Çoban,

gerdek gecesi ruhunu almaya gelen Azrail'e, anne ve babasının kendi yerine öleceklerini söyler. Anne ve babası ölmeyi kabul etmezler. Evlendiği kız, ömründen yarısını vererek çobanın kurtulmasını sağlar” (Sarıçiçek, 1997, s. 36).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 385 (TTV 114)

Keşişle Yolculuk Eden Melek/Gagauz

1.Olay Örgüsü:

“İki yaşından beri manastırda yaşayan keşiş dünyayı tanımak ve öğrenmek için rahibin hayır duasını alarak yola çıkar. Dağlarda tek başına yaşayan bir rahiple karşılaşan keşiş, rahibi de yanına alarak yoluna devam eder. Deniz kenarında zengin bir adamın evine konuk olurlar. Çok sevinen zengin adamı ekmek ve altın fincanla şarap ikram eder. Rahip şarabı içer, fincanı denize atar. Zengin adam bir şey diyemez. Oradan bir köye varırlar. Misafir oldukları adamın bir yaşında bir çocuğu vardır ve takdis ederler, diye sevinir. Keşiş çocuğu takdis eder, rahibe verir. Rahip çocuğu burnundan sıkarak öldürür, babası bir şey diyemez. Keşişle, rahip yollarına devam eder, geceleme için bir eve girer. Keşiş yatar uyur, rahip evi yıkmaya başlar. Üzerine yıkılmasından korktuğu için keşiş dışarı çıkar, rahip evi yerle bir eder. Keşiş dayanamaz rahibe: ‘Sen kimsin, şeytan mısın?’ diye sorar. Rahip ne şeytan ne de rahibim, der. Keşiş: ‘Ya nesin sen altın fincanı denize attın, adamın çocuğunu öldürdün, bu evi yıktın.’ diye kızar. Rahip gerçekleri sıralar; haram para ile alındığı için fincanı denize attığını, büyüyünce hırsız olacağı için çocuğu öldürdüğünü ve evde bir hazinenin gömülü olduğunu, bu hazineyi çalıp gömen hırsızların zindandan kurtulunca bu evde oturan adamı para için öldüreceklerini anlatır. Evi yıkık görünce hırsızlar hazine çalınmış diye geri dönecek, buraya gelen fakir bir adam da hazineyi bulacaktır. Rahip keşişe bundan sonra sen yalnız git, dünyayı öğren, dedikten sonra uçar gider. Keşiş yalnız kalır, onun rahip değil de bir melek olduğunu anlar” (Uçkun, 2003, s. 177-178).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 386 (TTV 115)

İplik Bobini

1.Olay Örgüsü:

“Çabuk büyümek isteyen bir prens, üzerinden her bir tur iplik atıldığında bir gün daha büyüten bir bobin bulur. Bunun üzerine bir anda tüm hayatını yaşar ve aniden ölümün ucunda olduğunu fark eder. Her ne kadar bobini geri sarmak için uğraşsa da boşunadır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 135).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 387 (TTV 116)

Sihirli Kuyu

1.Olay Örgüsü:

“Yaşlı ve yorgun bir odun toplayıcısı başka bir yaşlıyla karşılar. Yaşlı ona bir kuyu gösterir. Kuyudan içilen her bir yudum ile insan bir yaş daha gençleşirmiş. Odun toplayıcısı güçlü ve genç bir adam olur. Onun peşinden giden karısı ise geriye dönmez çünkü çok fazla içtiği için bir bebek olmuştur artık” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 135-136).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Ecekecan (Sümbüllü, 2000, s. 270-275).

Tip 388 (TTV 117)

Gençleşme

1.Olay Örgüsü:

“Yaşlı bir odun toplayıcının ‘of’ demesi ile sihirbaz olan bir Arap belirir. Yaşlı da bundan gençleşmeyi diler. Arap onu peri padişahın yanına götürür. Bunun için perilerin dansını ilk önce izlemek zorundadır. Periler ona bir kambur yaparlar sihirle ama yaşlı bundan şikâyet etmez. Sonra da ateş içerisinde odun almak zorundadır; bunun üzerine gençleşir ve bir periyi eş olarak alır. Geri döndüğünde onun kimliğine kimse inanmaz ve sahtekâr olarak görüp onu hapse atarlar. Peri kadın onun ağzına bir yaprak verir ve bu da onu tekrar yaşlı yapar. Bu şekilde serbest kalır. Daha sonra da çift o diyardan göç eder” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 136).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 389 (TTV 118)

Qoydular Qanburu Qanbur Üstüne/İrak Türkmen

1.Olay Örgüsü:

“İki kambur arkadaştan birisi, gece hamama yıkanmak için giderken, cinlerin bir düğün yaptıklarını görür. Kambur da cinlerin düğününe katılıp halay çeker ve zevklerine zevk katarken, cinlerin başkanları ona ikram olarak sırtını iyileştirir. Ertesi gün sırtının iyileştiğini gören diğer kambur arkadaşı, nasıl iyileştirildiğini sorunca ona her şeyi anlatır, ‘Bugün düğünün son günü’ der ve gitmesini ister. Kambur akşam hamama

gider, cinler bunu görünce kötümserlik hisseder ve onun kamburluğuna, arkadaşının kamburluğunu da yüklenir” (Murad, 2005, s. 111).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Manisa/Kambur Felek (Tunç, 2008, s. 188); **Sivas/Kambur Oğlan Masalı** (Sever, 1995, s. 232).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 390 (TTV 119)

Periler Pazarı

1.Olay Örgüsü:

“Bir kız gecenin birinde bir dağda peri pazarına gider. Orada bir tel saça insan istediğini alabilir. Üçüncü kız da tüm daha çok şey alabilmek için saçlarını yolar. Ertesi sabah satın alınan her şey uçup gider ama kendisi ise kel kalır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 137).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 391 (TTV 120)

Mehmet ve Periler

1.Olay Örgüsü:

“Mehmet değirmene un almaya gittiğinde perilerle karşılaşır. Gece boyunca onlarla eğlenir, ertesi sabah da periler ona çuvallar dolusu altın hediye eder. Yolda giderken çuvalların içindekilerin altın değil, kum olduğunu fark eder ve onları atar. Eve geldiğinde çuvalın içinde kalanların altın olduğunu görür ama attıklarını da geriye

bulamaz. Sonraki akşam yine perilere gider ve onu orada peri prensesi ile evlendirirler. Bu kadın doğurduğu üç çocuğu da sırasıyla öldürür ve kendini de sulara bırakır. Çaresizlikten değirmenci de öyle yapar. Ama adam bir ülkenin kıyısına sürüklenir. Orada onu bir kadınla evlendirirler. O ülkenin geleneklerine göre kadın öldüğünde, o da kadınla birlikte gömülür. Adam yeniden canlanan kadınla birlikte bir yol bulup kaçar ve geçen bir gemiye biner. Fırtınada mürettebatın hepsi ölür ve gemi de adama kalır. Kıyıya vardığında çocuklar ile birlikte peri kadına rast gelir. Kadın da ona, onu denemek için sıkıntılar yarattığını söyler. Adamı ödüllendirir ve çocuklarla birlikte gider. Adam da diğer kadın ve hazineyle köye önceki karısının yanına döner” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 137-138).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 392 (TTV 121)

Terzi Ali

1.Olay Örgüsü

“Fakir terzi Ali, genellikle mucizelerin olduğu ölmek için kayalıklara gider. Kayalıklardan bir kız çıkar ve bir kaplumbağaya seslenir ancak o ise bir insan olarak kayalıklara yürür. Sonra da bir Arap Ali’yi bir mağaraya çağırır; oradaki padişah, Ali’ye altın ve hasta karısı için ilaç verir. Ali’nin o kadar çok müşterisi olur ki, sihirbaz Arap’tan çirak istemek zorunda kalır. Peri padişahı ona kimseye bir şey söylememesi gerektiğini tembihler. Bu şekilde zenginlik ve mutluluk içerisinde yaşar. Perilerin yardımı ile ilk kızı prens ile ve ikinci de vezirin oğluyla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 138).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 393 (TTV 122)

Kahveci Güzeli

1.Olay Örgüsü:

“Gencin biri bir kahvede çırak olarak başlar. Üç gece art arda olmak üzere, birincisinde bir, ikincisinde iki ve üçüncüsünde üç müşteriye ücretsiz kahve verir. Bunların dilekleri de: Şeker kutusu hiç boş olmasın, para kasası hiç boş kalmasın, soru sorduğu her delik doğruyu söylesin. Böyle de olur ve kendine ait bir kafesi olarak zengin olur. Zengin biri kızını verir ona. Genç ise artık onu istemez çünkü kız bir aşk ilişkisi olduğunu itiraf eder. Bu durum tekrarlandığında kayınpederleri onu tehdit eder ancak birden susup, onun da susması karşılığında ona altınlar hediye eder. Kahveci de namuslu bir çoban kızıyla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 139).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.6. KADERİ YÖNETME

Tip 408

1. Olay Örgüsü:

Çobanın Başına Gelenler/Bulgaristan

Zengin bir adam karısı ve kızıyla gemide yolculuk ederken geminin yakıtı biter ve denizin ortasında kalırlar. Bir balık denizin altında kendisine yardım edileceğini söyleyince zengin adam denizin altına iner. Üç odadan ilkinde girer ve orada kendisine sorulan soruyu bilmek için bir sırrını söylemesi istenir o da zenginliğini çobanın bulduğu altınlara borçlu olduğunu söyler. Diğer odada kızını çobana vermelerini

söylerler ve son odada da geminin hareket etmesi sağlanır. Zengin adam kızını ve altınını kara çobana vermemek için ilk iş olarak onu kovar. Kızıyla çoban birbirine âşıktır. Çoban hasretle kaval çalıp gezerken bir ihtiyar ona ibrikten su içirir ve çoban yakışıklı bir gence dönüşür. Kahvehanede çalışan bu yakışıklı genci gören zengin adam onu kendi emrine alır. Zengin adamın kızı çobanı beninden tanır ve onunla evlenme isteğini babasına söyler. Evlendikten sonra kocasının eski çobanları olduğunu söylerler (Hafız, 1990, s. 134-137).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 409

1. Olay Örgüsü:

Padişah Çocuğu ile Çoban Kızı/Bulgaristan

Bir padişah oğlu ava giderken falcı bir neneyle karşılaşır. Falcı nene de şehzadenin bir çoban kızıyla evleneceğini ve kızın henüz bebek olduğunu söyler ve kızın evini de gösterir. Şehzade orman kenarındaki eve gidip beşik içindeki bebeğin göğsüne bir hançer saplar ve beşiğin yanına altın koyup gider. Sudan gelen anne hemen bebeğin kundağını açar ve yaranın tehlikesiz olduğunu görür ama bunu kimin yaptığını anlayamaz. Şehzadenin bıraktığı paralarla çoban aile ticarete başlayıp zengin olur. Kız güzelleşip methi yayılınca şehzade de kızı merak eder ve kıza âşık olup onunla evlenir. Düğün gecesi kızın göğsündeki nişanı görüp sorunca bebekken bıçakladığı fakir kızla evlendiğini anlar (Hafız, 1990, s. 268-269)

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 410**Bezirgân/Isparta****1. Olay Örgüsü:**

“Çocukları olmayan iki kardeş bezirgân, ‘Ah birimizin kızı birimizin oğlu olsa ikisini everirdik’ diye dua ederler. Aradan çok geçmeden birinin oğlu, birinin kızı olur. Çocuklar büyürler. Oğlanın babası ölür. Babası ölünce oğlan sorumsuzca yaşamaya başlar, babasının servetini bitirir. Oğlan serseri olunca emmisi kızı bir başkasıyla evermek üzere düğüne başlar. Anasından para istemeye gelen oğlan, anasının ağlaması ve beddua etmesi üzerine, nişanlısının düğünü olduğunu öğrenir. Serseri arkadaşlarıyla birlikte bir güvey elbisesi giyer. Yatsı namazından sonra asıl güveyden önce eve gelir ve gerdek odasına girer. Gerçek güvey gelir kapıda kalır. Amcası yaptığı hayatı anlar” (Göde, 1997, s. 33).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 411 (TTV 123)**Kör Kurdu Emziren Koyun/Trabzon****1.Olay Örgüsü:**

“Her gün sürüden ayrılan bir koyun, kör kurdu emzirmek için mağaraya gider. Koyunu takip eden çoban, kurtla karşılaşır. Kör kurdun rızkının ayağına gittiğine tanık olur. Bu olaydan hareketle kendi rızkını da evinde beklemeye başlar. Karısının bulduğu altın kutuyu ‘Benim rızkım ise buraya gelecek’ diyerek gidip almaz. Kadın, durumu muhtara bildirir. Muhtar, kadının elinden altın dolu kutuyu zorla alır. Evde açtığı kutunun yılan, çıyan ve akrep dolu olduğunu görür. Kutuyu çobanın evinin bacasından içeri attırır. Parçalanan kutudan evin içine altın saçılır. Adam, altınları toplamaya başlar” (Akgün, 2000, s. 50-51).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Kör Canavar (Alptekin, 2002, s. 322-323); **Gümüşhane-Bayburt/Kör Kurt** (Sakaoğlu, 2002, s. 330-331); **Adana/Tembel Adam** (Ketre, 1998, s. 380-382).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 412

Zehirli Börek/Konya

1. Olay Örgüsü:

“Yaşlı bir derviş, bir kapının önünden geçerken, her seferinde ‘Herkes ne ederse kendine eder.’ der. Evin sahibi nine bundan usanır. Dervişten kurtulmak için ona zehirli börek verir. Derviş pek acıkmadığı için böreği yemez. Yolda, askerden dönen bir gençle karşılaşır. Ekmeği o gence verir. Böreği yiyen genç, oracıkta ölür. Oğlan, o ninenin oğludur ve askerden dönmektedir. Dervişin dediği söz, yerini bulur” (Karakuzu, 1997, s. 135).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Denizli/Sayir (Arslan, 2008: 207-208).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 413 (TTV 124)

Kıl Torba/Manisa

1.Olay Örgüsü:

“Bir Padişah yol kenarında yazı yazan Hızır’ı görür ve ne yaptığını sorar. Hızır da insanları birbirine yazdığını söyler. Padişah kendi kızını kime yazdığını sorar ve fakir bir insana yazıldığını duyunca sinirlenir. Adamlarına o fakir adamın çocuğunu

öldürmelerini emreder. Adamları da çocuğu bir kıl torbaya koyar ve denize atarlar. Çocuğu balıkçılar bulur ve bir cami imamı çocuğu büyütür. Çocuğun adı ‘Kıl Torba’ kalır. Padişahın yolu bu camiye düşer ve bu çocuğun adını duyunca olayı anlar. Çocuğa öldürülmesini emreden bir mektup yazar ve saraya gönderir. Yolda gencin önüne çıkan Hızır mektubu değiştirir ve düğün olmasını emreden bir mektup verir. Çocuk Hızır’ın yazdığı gibi Padişah’ın kızı ile evlenir” (Tunç, 2008, s. 31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Yazılan Yazı Bozulmaz (Sakaoğlu, 2002, s. 332-333); **Afyonkarahisar/Çöpçatan** (Özçelik, 1993, s. 471-473); **Bingöl/Ağanın Rüyası** (Alay, 2005, s. 206-207); **Gaziantep/Kader** (Köksel, 1995, s. 227-228); **Erzincan/Dul Kadının Bekçisi, Yazılan Yazı Bozulmaz** (Kara, 1996, s. 455-456, 457-458); **Niğde/Şehzade ile Çoban Kızı** (Bakırcı, 2000, s. 281-286); **Zonguldak/Kader Yazgıcısı** (Bekdik, 2014, s. 250-254); **Adana/Kader** (Şimşek, 2001, s. 628-631); **Burdur/Çöpçatan** (Dalğar, 2010, s. 138-139); **Manisa/Çöpçatan, Kıl Torba** (Tunç, 2008, s. 189-190, 191-192); **Adana/Yazgiya Bozgu Olmaz** (Ketre, 1998, s. 400-401); **Sivas/Kısmet Yazan Adam** (Sever, 1995, s. 225-226).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Kader (Saçkesen, 2010, s. 570-571); **Türkmenistan/Dükkâncının Oğlu, İki Avcı** (Sümbüllü, 2000, s. 166-171, 189-190); **Gagauz/Annesi ile Evlenen Çocuk** (Uçkun, 2003, s. 484-485); **Irak Türkmen/Matal 5, Matal 21** (Murad, 2005, s. 329-335, 425-426).

Tip 414

Herkes Nasibini Yer/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Padişah gittiği buğday tarlasında bir buğday tanesi: ‘Ben mağrip padişahının oğlunun nasibiyim.’ der. Tarlanın öbür başında da bir sümbül: ‘Ben maşrik padişahının oğlunun nasibiyim.’ der. Ekin toplama zamanı padişah seslerini işittiği buğday tanesi ve sümbülü kendi toplayıp kaldırır. Kışın en şiddetli zamanında buğday tanesi ve sümbülü pişirir.

Yemek zamanı iki misafir gelir. Padişah yemekten sonra gelenlere kim olduklarını sorar: Biri mağrip diğeri de maşrik padişahının oğlu olduğunu söyler” (Eren, 2001, s. 45-46).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 415

Ablaziz Bezirgân/ Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Ablaziz Bezirgân adında bir adam birçok ülkeyi gezip Kırım’da bir kızla birlikte olur ve kız hamile kalır. Çocuğu istemeyen bezirgân, hizmetçilerine kızı تنها bir yerde öldürmelerini söyler. Kız öldüğü zaman çocuğu doğurur fakat çocuğu kimse görmez. Doğan çocuğu çobanlar bulup büyütür. Üç yıl sonra Ablaziz Bezirgân, çobanlara misafir olduğunda çocuğu görür ve kendi çocuğu olduğunu anlayan bezirgân onu çobanlardan satın alır. Bezirgân bir sandık yaptırıp çocuğu içine koyarak sandığı denize bırakır. Çocuğu balıkçılar bulur ve ona bakıp büyütürler. Bezirgân, balıkçılarda gördüğü oğlanı tanır ve onu satın alarak bir mektup yazıp oğlanı kendi evine gönderir. Kız mektubun sözlerini değiştirip oğlanı ölmekten kurtarıp kendisiyle evlendirilmesini sağlar. Bezirgân evine geldiğinde kızla oğlanın evlendiğini görür ve hiçbir şey söylemez. Oğlanı öldürmek için bir mağarada çok büyük ateş yaktırır ve oradakilere oğlan gelince ateşe atmalarını söyler. Oğlan ateşin olduğu yere gitmek üzereyken kız, oğlanın gitmesine engel olur. Ablaziz Bezirgân, oğlanın yanıp yanmadığını öğrenmek için ateşin yanına gider ve ateşçiler, bezirgânı ayağından tuttukları gibi ateşe atıp yakarlar” (Bakırcı, 2010, s. 57).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 416 (TTV 125)

Mektup/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Lalası ile gezmeye çıkan padişaha, kızının bir çoban ile evleneceğini söyler. Padişah çobanı bulur, bol para vererek oğlunu satın alır, öldürmesi için vezire teslim eder. Lalaların dağ başında bıraktığı çocuğu bir keçi emzirir. Keçinin sahibi nene de onu bulur ve büyütür. Padişahla lalası derviş kılığında tedbil-i kıyafet gezerlerken çocuğun yaşadığını öğrenirler. Padişah oğlanın eline, içinde kendi idam hükmünü taşıyan mektubu verir ve saraya yollar. Çocuk sarayın bahçesinde uykuya dalar. Prenses gelir, onu görür, âşık olur. Prenses mektubu değiştirir, hemen evlendirmeleri lazım geldiğini yazar. Çobanın oğlu ile prensesin düğünü yapıldıktan sonra padişah gelir, çobanın oğlunu damatlığa kabul etmek zorunda kalır” (Seyidoğlu, 1975, s. 62).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Güneşle Ayın Haracı, Padişahın Rüyası (Sakaoğlu, 2002, s. 334-335, 336); **Afyonkarahisar/Yazılan Bozulmaz** (Özçelik, 1993, s. 474-483); **Ankara/Bulma Ahmet** (Demir (Şimşek), 1995, s. 208-209); **Balıkesir/Keçi Çobanı** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 249-251); **Erzincan/Dul Kadının Bekçisi, Yazılan Yazı Bozulmaz** (Kara, 1996, s. 455-456, 457-458); **Niğde/Mağrurlanma Padişahım Senden Büyük Allah Var** (Bakırcı, 2000, s. 287-289); **Adana/Kader** (Şimşek, 2001, s. 628-631); **Tokat/Padişahın Kızı-Alın Yazısı** (Sargın, 2018, s. 935-937).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Dükkâncının Oğlu (Sümbüllü, 2000, s. 166-171); **Azerbaycan/Zengi** (Köktürk, 1996, s. 110-111); **Gagauz/Rüyadaki Define** (Uçkun, 2003, s. 486); **Irak Türkmen/Matal 5, Matal 21** (Murad, 2005, s. 329-335, 425-426).

Tip 417**Kadere Karşı Gelmek/Kastamonu****1. Olay Örgüsü:**

“Tek başına yaşayan çirkin bir kadına, çevresindekiler yakın zamanda öleceğini söylerler. Kadın, bu üzüntüyle yaşarken, bir gün Azrail ile karşılaşır ve ondan ölmeyeceğini öğrenir. Ölmeyeceğini anlayan kadın, yüzüne estetik yaptırıp güzelleştikten kısa bir süre sonra hayatını kaybeder. Kadın öldükten sonra Azrail’e: ‘Hani beni öldürmeyecektin?’ dese de kadere karşı geldiği için öldürüldüğünü anlar” (Atlı, 2011, s. 194-195).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 418 (TTV 126)**Yazılan Bozulmazmış/Afyonkarahisar****1.Olay Örgüsü:**

“Dervişin verdiği iki yarım elma ile padişahın bir kızı, vezirin de Arap bir oğlu olur. Derviş bunların evlendirilmesi gerektiğini de söyler. Çocuklar büyüyünce, padişah kızını vezirin Arap oğluna vermek istemediği için oğlanı ülkeden uzaklaştırmak amacıyla, eline bir mektup vererek Tanrı’ya elçi gönderir. Yolda rastladığı bir derviş, oğlandan, kendisinin cennetlik olup olmadığı, öğrenmesini ister. Elmaları kurtlanan bir bahçe sahibi bunun sebebini öğrenmesini ister. Deniz kenarında bir of çekince bir balık gelir. O da baş ağrısının sebebini öğrenmesini ister. Yaşlı birisi döktüğü su ile oğlanı beyazlatarak kendisinin Tanrı olduğunu söyler. Tanrı mektubun cevabını yazıp oğlana verir. Diğer dileklerinde çaresini söyler:

a- Balığın beyindeki inci çıkarsa baş ağrısı geçecek.

- b-** Bahçıvan tarlasında saklı olan hazineyi oğlana verirse elmaları kurtlanmayacak.
- c-** Kırk yıl ibadet eden derviş, Tanrının gönderdiği iki salkım üzümünden birini sakladığı için cennete giremeyecek.

Geri dönüp balığın beynindeki inciye çıkarır. Balık da onu karşıya geçirir. Bahçıvanın tarlasından çıkan altınları alır. Dervişe de durumu anlatır. Ülkesine dönüp padişahın sarayının karşısına daha büyük bir saray yaptırır. Padişah kızıyla evlenir fakat kıza dokunmaz. Sebebi sorulunca padişaha mektubu vererek kendisinin vezirin oğlu olduğunu söyler. Kemerin altındaki siyahlıktan o olduğu anlaşılır. Padişah da hatasını anlayarak Allah'tan af diler" (Özçelik, 1993, s. 44-45).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Güneşle Ayın Haracı (Sakaoğlu, 2002, s. 334-335); **Erzincan/Dul Kadının Bekçisi, Yazılan Yazı Bozulmaz** (Kara, 1996, s. 455-456, 457-458); **Adana/Kader** (Şimşek, 2001, s. 628-631); **Erzurum/Mektup** (Seyidoğlu, 1975, s. 359-363); **Niğde/Mağrurlanma Padişahım Senden Büyük Allah Var** (Bakırcı, 2000, s. 287-289).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Dükkâncının Oğlu (Sümbüllü, 2000, s. 166-171); **Irak Türkmen/Matal 5, Matal 21** (Murad, 2005, s. 329-335, 425-426); **Azerbaycan/Zengi** (Köktürk, 1996, s. 110-111).

Tip 419 (TTV 127)

Feleğini Arayan Adam/Gümüşhane-Bayburt

1.Olay Örgüsü:

"Bütün işleri ters giden bir adam arkına su bağlatmak için feleği aramaya gider. Yolda başı ağrıyan bir aslana rastlar; o da kendi derdinin ilacını öğrenmesini ister. Rastladığı çiftçi yılda yedi defa tarlasını sürdüğü halde mahsul alamaz, sebebini öğrenmesini ister. Askeri ve silahı daha fazla olan padişah da her savaşta yenilişinin sebebini öğrenmek ister. Feleği bulur, yalnız arkına su akmadığını görür ve suyu bağlar. Diğerlerinin sorduklarını da öğrenir:

- a- Arslan'ın iyi olması için bir deli adam başı yemesi lazımdır.
- b- Çiftçinin tarlasında hazine vardır, onu çıkartırsa mahsul alabilecektir.
- c- Padişah kızdır, evlenirse harbi kazanacaktır.

Bu adam, kadın padişahın evlenme teklifini ve çiftçinin tarladan çıkarıp vermek istediği altınları, arkına su bağladığı için kabul etmez. Arslan ise derdinin ilacının bu adam olduğunu, başından geçenleri dinledikten sonra anlar ve adamı yiyip iyi olur” (Sakaoğlu, 2002, s. 105-106).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Allah’ı Arayan Adam, Gümüş Boynuzlu, (Alptekin, 2002, s. 328-331, 388-393); **Gümüşhane-Bayburt/Şansını Açtıran Adam** (Sakaoğlu, 2002, s. 340-342); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 209-211); **Gaziantep/Sefil Çiftçi** (Köksel, 1995, s. 229-232); **Erzincan/Felek** (Kara, 1996, s. 459-463); **Iğdır/Ahmak Adam** (Aydın, 2012, s. 402-403); **Amasya/Kader Pınarını Akıtan Adam** (Göde, 2011, s. 215-216); **Malatya/Dolabı Ters Dönen Adam** (Sarıçiçek, 1997, s. 190-191); **Muş/Hizmetkar Adamın Devleti** (Yavuz, 2006, s. 190-192); **Van/Akilsızın Devleti** (Kasımoğlu, 2010, s. 601-611); **Denizli/Kaderini Arayan Adam** (Tuğrul, 1969, s. 245-246); **Kahramanmaraş/Tembel** (Erşahin, 2011, s. 475-479); **Tokat/Felek** (Sargın, 2018, s. 987-988); **Kayseri/Feleği Arayan Adam** (Sever, 1995, s. 205); **Kırşehir/Felek** (Sever, 1995, s. 248-249).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Akıl ve Zenginlik (Saçkesen, 2010, s. 687-692); **Azerbaycan/Ahmag Kişi** (Köktürk, 1996, s. 112).

Tip 420

Vermeyince Mabut Neylesin Sultan Mahmut/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Sultan Mahmut, veziriyle birlikte tebdil-i kıyafetle İstanbul’u dolaşırken bir tezgâhtarın yoksulluktan dolayı yakındığına şahit olur. Sultan, yardım için tezgâhtara

altı altınla döşeli bir tepsi baklava gönderir. Fakat adam, tepsiyi baklavayla birlikte satınca altınlara sahip olamaz. Ertesi sene sultan gezerken, yine aynı tezgâhtarın yakınmasını duyar ve adamın verdiği tepsideki altınları görmediğini öğrenir. Sultan, ertesi gün Galata Köprüsü'ne altın koyar ve adamın köprüden geçmesini sağlar. Fakat adam yine altınları fark etmeden köprüden geçip gider. Sonraki sene sultan yine şehri dolaşırken aynı adamın yakınmalarını tekrar duyunca adamın köprüdeki altınları almadığını öğrenir. En sonunda sultan, adamı sarayın hazinesine sokarak eline bir kürek verir. Fakat adam küreği altınlara ters daldırınca bir tane altın alabilir. İkinci bir hakkı olmadığı için de kaderine razı olur” (Atlı, 2011, s. 196).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 421 (TTV 128)

Mukadder Evlilik

1.Olay Örgüsü:

“Fakirin biri ve zenginin biri çocukları daha doğmadan birbirilerine söz verirler. Ancak zenginin bir kızı, fakirin de bir oğlu olunca, zengin adamın karısı erkek çocuğu çalar ve onu bir kasanın içerisine koyarak denize salar. Çocuk balıkçılar tarafından büyütülerek daha sonra bir Kadı olur. Daha sonra da çamaşırının üzerinde ‘kaderi ayırdık’ kelimelerinin yazılı olduğu bir kızla evlenir. Sonra da aslında bu kızın daha önce onun için belirlenmiş olan kişi olduğu ortaya çıkar” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 146).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 422 (TTV 129)

Herkese Kendi Hakkı

1.Olay Örgüsü:

“Hamamda çalışan bir hizmetli ve zenginin biri aynı rüyayı görürler. Kâhin ikisini de güzel bir gelecek beklediğini yorumlar. Zengin olan Sadrazam; fakir de hamamcı öldükten sonra dul kalan karısı ile evlenerek hamamcı olur. Hamamcı, kaderin farklı olmasından şikâyet edince, kâhin de ona, herkesin kendi becerilerine göre kaderin şekillendiğini söyler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 146).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 423 (TTV 130)

Talihsiz Oduncu/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Elli yaşındaki Hüseyin Dayı hayatı boyunca ormandan odun keserek geçimini sağlar. Ancak karnını doyuracak bir kuru ekmekten fazla kazanamaz, bir rahat yüzü göremez. Bir gün ormanda sırtını bir ağaca dayayıp dinlenirken yanına gelmek için izin isteyen bir ses duyar. ‘Gel!’ diye izin verince nur yüzlü aksakallı bir ihtiyar yanına gelip ona halinden, talihinden memnun olup olmadığını sorar. Hüseyin Dayı kıt kanaat geçinmekten usandığını, talihinden memnun olmadığını söyler. Yaşlı adam Hüseyin Dayıya bir yol gösterir ve bu yolda yürümesini, soranlara talihimi arıyorum demesini salık verir. Hüseyin Dayı yola koyulur. Karşısına çıkan bir kurbağa nereye gittiğini sorar. Hüseyin Dayı da ihtiyarın söylediği gibi “Talihimi arıyorum.” der. Kurbağa daha çok gidersin, der. Sonra bir İspinoz kuşuna rastlar ve onunla da aralarında aynı diyalog geçer. Üç günlük yürüyüşün ardından yolu kapısında iki aslanın durduğu bir saraya düşer. Aslanlar talihinin orada olduğunu söylerler ancak sırayla gezsın diye ona bir aslan refakat eder. Kırk odalı koridorun ilk odalarından başlayarak girerler ve her odada

zenginlik içinde tahtlarda oturanları görürler. Aslan bunların rahat yaşayan insanların talih olduğunu söyler. Hüseyin Dayının talihine sıra gelince eski kıyafetleriyle odada biri durmaktadır ve o da Hüseyin Dayıya yüz vermez. Hüseyin Dayı talihine çıkışınca talih ellerini çırpıp ve ortaya çıkan zenciden Dayıyı gezdirmesini ister. Birlikte bir odaya girerler ki burada bir deri bir kemik yılan çıyan içindeki adamı görünce Hüseyin Dayı talihinden memnun olduğunu söyler. Eğer talihini değişirse daha kötülerin denk gelmesinden korkar ve geri döner. Yolda kurbağa ve ispinoz kuşu Hüseyin Dayının arkasından gülerler. Hüseyin Dayı olup biteni aksakallı ihtiyara anlatarak benimkinden daha kötü talihler varmış, der (Tezel, 1938, s. 72-75).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 424 (TTV 131)

Hiçbir Şey Beğenmeyen Güzel Kız/Zonguldak

1.Olay Örgüsü:

“Köyün birinde dillere destan güzel bir kız vardır. Kızın isteyen çoktur; ama hiçbirini beğenmez. En iyi talibinin gelmesini bekler. Talipleri evlenirler. Yıllar sonra bir araya gelince köyün en güzel kızının kimle evlendiğini merak ederler. Köyün en güzel kızı, yaşlı bir çobanla evlenmiştir. Kıza, neden böyle bir evlilik yaptıklarını sorarlar. Kız, onları bahçesine götürür. Onlardan arkalarına dönmeyi yasaklayarak bahçenin en güzel gülünü koparmalarını ister. Bahçede dolaşırlar; ama karşılırlarına çıkan güllerin hepsi birbirinden güzel olduğu için karar verip bir gül koparmadan bahçenin sonuna varırlar. Bahçenin sonuna geldiklerinde cansız, kurumuş bir gülle karşılaşır ve onu koparmak zorunda kalırlar. Kız, neden yaşlı bir çobanla evlendiğini kendisine soranlara böylece anlatmış olur” (Bekdik, 2014, s. 71).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Çoban ve Köyün Güzeli (Alay, 2005, s. 208-209); **Bolu/Nasipsiz Adam** (Karasu, 2002, s. 223-224).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 425

Ermış Adamın Bedduası/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Ahmet Ağa toz toprak yiyen adama yardım eder. Adam kendisine verilen ekmekleri köpeklere verince Ahmet Ağa yardım etmeyi keser. Fakir adam ‘O benden kesti, Allah ondan kessin.’ der. Ahmet Ağa günden güne fakirleşir. Fakirleşmesini, o adamın beddua etmesine bağlayan Ahmet Ağa, adamdan kendisini affetmesini ister. Fakir adam onu başka bir şehirde bulunan bir muhafızın yanına gönderir. Muhafız, onu cuma günü bir dağın başında bir imamın yanına gönderir. O dağın başındaki cami imamının ayakkabısının üstünde oturan adam imamdan yardım ister. İmam, duası kabul edilecek olan kişinin kendi yaşadığı şehirdeki fakir olduğunu söyler. ‘Ya Hu’ diyerek dua eden imam onu şehrine gönderir. Fakir Adam, Ahmet Ağa’ya dua edince Ahmet Ağa dertlerinden kurtulur” (Eren, 2001, s. 51).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 426 (TTV 132)**Kader Kuyusu****1.Olay Örgüsü**

“Fakir kızın biri zengin bir adamın hizmetindedir. Kaderin farklı olmasından şikâyet eder kız. Beyin hanımı ve hizmetli kız kader kuyusuna bakarlar; fakir kız kuyudan zorlukla bir çile ip alır. Prens evlilik şartı olarak özel bir ipe ihtiyaç duyar. Bu ip de fakir kızda bulunan iptir; prens de asıl kız yerine bu kızla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 148-149).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 427 (TTV 133)**Bağdattaki Kader****1.Olay Örgüsü**

“Eskiden zengin ama şimdi ise bir fakir olan tüccarın biri hurma satmak için Bağdat’a gider ama onun hurmaları çok pahalıdır. Ancak o ise Bağdat’ın ona şans getireceğine inanır ve toprağı kazarak, daha önce bulunamamış olan bir hazine bulur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 149-150).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 428 (TTV 134)

Zaman Zaman İçinde

1.Olay Örgüsü:

“Zamanın göreceliğine inanmak istemeyen dindar adamın biri, papaz tarafından denize gönderilir. Adam bir balık tarafından yutularak karşı kıyıda da çıkartılır. Adam orada zengin bir kızla tanışır, onunla evlenir ve çocukları olur. Sularda bir gün yıkanırken tekrar yutulur bir balık tarafından, sonra geriye döner. Sınavı hala da bitmez” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 150-151).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bitlis/Harun Reşit’in Seyahatleri (Eren, 2001, s. 232-235).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 429

Karısından mı Kocasından mı? /Gaziantep

1. Olay Örgüsü:

“Bir padişahın karısı, yoldan geçen adamların zenginliğini, fakirliğini kılık kıyafetini hanımlarına bağlar. Padişah, karısını oduncuya verir, gönderir. Kadının yüzüğünü satarak ev, eşya, halı tezgâhı alırlar. Birlikte ipek halı dokurlar. Kadın adamı şık bir şekilde giydirir ve halıyı padişaha götürmesini söyler. Padişah, halıyı alır ve ‘çok güzel’ diyerek adamın sırtını sıvazlar. Yeni bir ev ve eşya alırlar, para vermezler, adam ‘çok güzel’ diyerek satıcıların sırtını sıvazlar. Parasını alamayan esnaf, padişaha şikâyet gider. Tarafları dinleyen padişah kendi kusurunun zekice yüzüne vurulduğunu anlar. Adamı kendine vezir yapar. Hanımının tavsiyesi üzerine bir gün hasta olduğunu bahane ederek görevine gitmez. Padişah ve vezirler ziyarete gelirler. Vezir, fulya çiçeğinin göğsüne dokunması üzerine canının acıdığını söyleyerek sızlanır. Padişah, kapıda

adamin karısını görür, eski karısını tanır. Kadın, padişaha oduncunun eski halini hatırlatır. Her şey kadının elindedir” (Köksel, 1995, s. 111-112).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 430 (TTV 135)

Üç Dokumacı Kardeş/Gümüşhane-Bayburt

1.Olay Örgüsü:

“Dokumacılığın yasak edildiği bir memlekette aç kalmamak için işlerine gizlice devam eden üç kız kardeşin konuşmalarını, tebdil gezen padişahla veziri duyar. Ertesi gün huzurda akşam konuştuklarını anlatırlar. Padişah’tan isteyen büyükler padişaha ve vezire damat olurlar, küçükleri ise Allah’tan istediği için idamına karar verilir. O memleketteki ermiş bir kız herkesin idam edildiğini gördüğü bu delikanlıyı kurtarır. Bir evde gizlenen küçük kardeş ağabeylerine ve yengelerine birer mektup yazarak hayatta olduğunu bildirir. Kardeşleri ölünce yengeleriyle beraber Şam’a gider. Satın aldığı evin altında altın-gümüş ırmağı akıyordur. Zengin olduğu için şehirdeki her şeyin parasız verilmesini, paralarını kendisinin ödeyeceğini ilan ettirir. Kızlarını aramak için derviş kılığında seyahate çıkan padişahla veziri Şam’a gelince oğlanın misafiri olurlar. Kızları, en sevdiği yemekleri, evlerinden getirdikleri tabak ve kaşıklarla babalarına ikram ederler” (Sakaoğlu, 2002, s. 109-110).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Padişahlar Padişahı (Sakaoğlu, 2002, s. 351-355).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Matal 14 (Murad, 2005, s. 405-407).

Tip 431 (TTV 136)

Beylerbeyi/Gaziantep

1.Olay Örgüsü:

“Beylerbeyinin rüyasına ihtiyar bir adam girerek fakir düşeceğini söyler. Bu sıkıntıyı ihtiyarlığın da mı, yoksa gençliğinde mi çekmek istediğini sorar. Beylerbeyi karısına danışır ve onun tavsiyesi üzerine gençlikte çekmek istediğini söyler. Beylerbeyi malını mülkünü kaybeder. Ailesini alarak bir köyde bekçilik yapmaya başlar. Karısı da ev işi yapmakta çamaşır yıkamaktadır. Bir asker buna çamaşırlarını yıkatır. Askerin elbiselerinin temizliğine hayran olan komutan, askerlerini göndererek kadını kaçırtır. Komutan, kendisiyle evlenmek istemeyen kadını bir odaya hapseder. Adam iki oğlunun birini suya düşürür, diğerini kurt kaçırır. Padişahın isteği üzerine halkın fikrini yazıp attığı bir yere kendi de bir yazı yazıp atar. Bu yazı padişahın hoşuna gider ve adamı danışmanı yapar. Suyu düşen çocuğu balıkçı, kurdun kaçırdığını çoban büyütür. Çocuklar karşılaştıkları zaman konuşunca kardeş olduklarını anlarlar. Para kazanmak için subayın emrinde odunculuk yapan çocuklar, annelerini bulurlar. Komutan gençler ile kadını samimi bir vaziyette görünce padişaha şikâyet gider. Padişahın yanında bulunan baba karısını ve çocuklarını tanır. Komutan zindana atılarak cezalandırılır. Aile birleşir, padişah tekrar adama beylerbeyliğini verir” (Köksel, 1995, s. 78-79).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Gençlikte mi, İhtiyarlıkta mı? (Alptekin, 2002, s. 262-265); **Gümüşhane-Bayburt/Gençlikte mi, Kocalıkta mı?** (Sakaoğlu, 2002, s. 343-346); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 211-212); **Balıkesir/Gençliğine mi Kocalığına mı, Rüzgaroğlu, Padişahla Zengin Adam** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 222-226, 427-428, 438-439); **Afyonkarahisar/Padişah Olan Çoban** (Özçelik, 1993, s. 484-487); **Bingöl/Evvel mi Gelsin, Sonra mı?** (Alay, 2005, s. 210-212); **Gaziantep/Ahmet Bey, Padişahın Rüyası, Beyoğlu** (Köksel, 1995, s. 234-238, 239-243, 244-251); **Erzurum/Gençlühde mi Yaşlılühde mı?** (Ayyıldız, 2001, s. 322-326); **Zonguldak/Zindane Melek** (Bekdik, 2014, s. 245-246); **Kastamonu/Mehmet Ağa** (Atlı, 2011, s. 318-321); **Burdur/Kibirli Padişah** (Dalğar, 2010, s. 140-142); **Isparta/Gençlikte mi, Kocalıkta mı?** (Göde, 1997, s. 227-229); **Manisa/Gençlikte mi Kocalıkta mı?** (Tunç, 2008, s. 193-194); **Yozgat/Gonya Valisi** (Öcal, 1999, s. 436-

442); **Muğla/Talih Kuşu** (Önal, 2011, s. 428-430); **Denizli/Masal, Masal, Öngürlükle Songürlük** (Arslan, 2008, s. 269-271, 297-299, 318-319); **Denizli/Gençlikte mi, İhtiyarlıkta mı?** (Tuğrul, 1969, s. 236-240); **Kahramanmaraş/Gündeşlioğlu** (Erşahin, 2011, s. 415-419); **Yozgat/Gençlikte mi? Kocalıkta mı?** (Aslan, 1994, s. 198-202); **Bitlis/Her Zaman Şükür Eden Padişah** (Eren, 2001, s. 266-268); **Tokat/Sığircı Ahmet Ağa** (Sargın, 2018, s. 947-950); **Kayseri/Sabır Çanağı** (Sever, 1995, s. 211-212); **Sivas/Tüccarbaşı** (Sever, 1995, s. 223); **Kilis/Aşiret Beyi** (Doğramacıoğlu, 2002, s. 123), **Eskişehir/ Gençlikte mi kocalıkta mı (Balıkçioğlu ve Kurtoğlu), Tanrıverdioğlu** (Ergun, 2014, s. 47-51, 163-168); **Bulgaristan/ Başa Gelenler** (Hafız, 1990, s. 262-265).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Kara Müşkül At (Saçkesen, 2010, s. 664-675); **Azerbaycan/Yuhu** (Köktürk, 1996, s. 114); **Gagauz/Gençlikte mi Kocalıkta mı?** (Uçkun, 2003, s. 486-4879); **Kıbrıs/Gençlikte mi İhtiyarlıkta mı?** (Sakaoğlu, 1983, s. 47-51).

Tip 432 (TTV 137)

Padişahın Küçük Kızı/Karabük

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişah küçük kızını kendisini tuz kadar sevdiği için sokağa atar. Kız fakir bir adamla evlenir. Dilinin altında sakladığı yüzüğü yün alması için adama verir. Adam yüzüğün parasıyla üç tane akıl satın alır. Bir polisin yanında çok düşük bir maaşla çalışır. Polisle birlikte başka memlekete gider. Polisten hanımına gönderdiği portakalın bir dilimi bir padişahın oğlunun hastalığına deva olur ve polis, oğlu iyileşen padişahıtan aldığı altınları adamın karısına verir. Kız bu altınlarla bir saray yaptırır. Polis adamın yanına geri dönünce polisin tayini çıkar. Polis az maaşla çalıştığı için adama üç deve yükü tüccar malı yükletip yanına iki adam verir. Yanına verilen iki adam develeri ve malları çalmak isterler. Adam aldığı akıl sayesinde havuz başında karşılaştığı perilerden inciler kazanır. Yanındaki iki adam da inci kazanmak ister ama perilerin sorusuna doğru cevap veremeyince öldürülürler. Adam memleketine geldiğinde karısının saray yaptırdığını görünce kötü yola düştüğünü zanneder ancak aldığı akıl sayesinde önce

karısına sonra da polise sorarak durumu açıklığa kavuşturur. Adam tekrar karısının yanına gelir. Artık zengin olmuşlardır. Kadın kocasından babasını yemeğe davet etmesini ister. Yemeklerin bir kısmını tuzsuz bir kısmını ise normal yapar. O zamana kadar üç çocuğu olan padişahın kızı, çocuklarına ‘Neydim, N’oldum, N’olacın’ isimlerini koyar. Padişah önce yemeklerin bir kısmının tuzsuz oluşuna sonra da çocukların isimlerine çok şaşırır ve dayanamayarak bunların sebebini sorar. Kız ortaya çıkıp başından geçenleri anlatır. Padişah yaptığına pişman olup kızını bağrına basar. Hep birlikte mutlu bir hayat sürerler” (Dağı, 2008, s. 30-31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Ne İdim, Ne Oldum, Ne Olacağım? (Sakaoğlu, 2002, s. 356-357); **Afyonkarahisar/Ne İdim, Ne Oldum, Ne Olacağım** (Özçelik, 1993, s. 488-491); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 212-213); **Balıkesir/Neydim Noldum Nolcam** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 314-316); **Gaziantep/Ne İdim Ne Oldum Ne Olacağım** (Köksel, 1995, s. 255-258); **Erzurum/İsmihan, Kel Ali** (Ayyıldız, 2001, s. 201-208, 268-274); **Yozgat/Nayım, Niyim** (Aslan, 1994, s. 202-203); **Niğde/Ne İdik, Ne Olduk, Ne Olacağız?** (Bakırcı, 2000, s. 299-304); **Amasya/Neydim Ne Oldum Ne Olacağım** (Göde, 2011, s. 217); **Kastamonu/Neydim, Ne Oldum, Ne Olacağım** (Atlı, 2011, s. 322-324); **Burdur/Padişahın Kızı** (Dalğar, 2010, s. 143-144); **Manisa/Neydim Ne Oldum Ne Olacağım**, Tunç, 2008, s. 195); **Elazığ/Neydim Ne Oldum Ne Olacağım**(Günay, 1975, s. 281-282); **İstanbul/Neydim, Ne Oldum, Ne Olacağım**(Tezel, 1938, s. 146-148); **Denizli/Padişahın Kızı** (Arslan, 2008, s. 229-230); **Tokat/Ne İdik Ne Olduk Ne Olacağız Masalı** (Sargın, 2018, s. 950-952); **Eskişehir/Kazıcı Mehmet, Neydim, Ne Oldum, Ne Olacağım (Yörükoğlu)** (Ergun, 2014, s. 156- 157, 291-292); **Bulgaristan/Vezirle Padişah Kızı** (Hafız,1990, s. 266-267).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Kara Müşkül At (Saçkesen, 2010, s. 664-675); **Gagauz/Başına Devlet Kuşu Konan Padişah** (Uçkun, 2003, s. 487-488).

Tip 433 (TTV 138)

Hizmetli Hüseyin

1.Olay Örgüsü:

“Zengin Mehmet, alın yazısı ile ilgili sürekli onun canını sıktığı için hizmetlisi Hüseyin’i kovar. Hüseyin bir bahçeye gelir. Orada büyücü bir Arap çuvallarla altın vermektedir. Hüseyin bir aş evinde fakirleşmiş olan efendisi Mehmet’e rastlar. Ona bu serveti verir ve ona kaderin alın yazısını anlatır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 154).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 434 (TTV 139)

Tamahkar Antikacı/Niğde

1.Olay Örgüsü:

“Oduncu Necip, geçimini ormandan odun kesip satarak temin eder. Bir gün odun keserken uykuya dalar, kalktığında kurtlar tarafından eşeğinin yendiğini görür. Necip eve gelirken yolda üç çocuğun bir taş için kavga ettiğini görür, çocuklara cebindeki kozalakları verir ve taşı alarak eve gelir. Cemile ırmak kenarındayken ırmağa düşen bir beyin çocuğunu kurtarır, bey bunları mala gark eder. Bir antikacı bu taşı fark eder. Pahalı bir fiyatla onu satın alır ve uzak diyarda çok büyük paraya satar. Antikacı, bir davet verip Necip’i heyecandan öldürmek ister. Ancak Necip’in söylediklerine aldırış etmediğini gören antikacı orada ölür. Antikacının bütün paraları Necip’e kalır” (Bakırcı, 2000, s. 55-56).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 435 (TTV 140)

Zümrüdü Anka ve Süleyman/Isparta

1.Olay Örgüsü:

“Sultan Süleyman, Zümrüdü Anka’ya Mağrip padişahının oğluyla Maşrik padişahının kızının beraber olacaklarını söyler. Buna engel olmak isteyen Zümrüdü Anka, Maşrik padişahının kızını beşikten kapıp bir adadaki yuvasına götürür. Mağrip padişahının oğlu büyür ve kızın olduğu adaya avlanmaya gelir. Kızla oğlan orada fil iskeletinin içinde beraber olurlar. Sultan Süleyman’ın dediği gün geldiğinde, kız da toplantıya gitmek ister. Kuş, kızı iskeletin içinde toplantı yerine götürür. Oğlan da iskeletin içindedir. Zümrüdü Anka sultan Süleyman’a, hani söylediğin söz yerine gelmedi dediği zaman, kız ile oğlan iskeletin içinden çıkar. Hakkın takdirini kulun tedbiri bozamaz” (Göde, 1997, s. 35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Iğdır/Süleyman Peygambernen Zümrüdü Anka (Aydın, 2012, s. 440-441); **Kastamonu/Zümrüdüanka** (Atlı, 2011, s. 325-330); **Tokat/Sultan Süleyman ile Akbaba Masalı** (Sargın, 2018, s. 924-925).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Zumreanqa (Murad, 2005, s. 355-356).

Tip 436 (TTV 141)

Kızılıcak Otu/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“İki adam vardır. Adamlar çalışmaya giderler. Adamlardan biri, bir kuruşa diğeri beş kuruşa çalışır. Bir kuruşa çalışan adam daha çok, diğeri ise daha az biriktirir. Az para biriktiren, parasını kendisine vermediği için diğeri öldürür. Öldürülen ölmeden önce, kızılıcak otunun olanları ortaya çıkaracağını söyler. Adam öldürdüğü arkadaşının karısının yanına gider. Kadın kocasını sorunca, onu görmediğini söyler. Daha sonra adam, arkadaşının karısıyla evlenir. Bir gün harman yerinde çalışırken kızılıcak otu adamın bacaklarının arasından geçince adam güler. Kadın ne olduğun sorunca, adam

her şeyi anlatır. Kadın gidip adamı şikâyet eder. Adamı hapsederler” (Önal, 2011, s. 317).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Ettiğini Bulur (Alptekin, 2002, s. 314-315); **Amasya/Ağaçlar Haber Verir** (Göde, 2011, s. 218); **Manisa/Çötük Otunun Şahitliği** (Tunç, 2008, s. 198-199); **Van/Destebozan** (Kasımoğlu, 2010, s. 690-692).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 437 (TTV 142)

Odipus

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişahın çocukları olmaz. Kadın hamile kaldığında her ikisi de oğullarının annesiyle evleneceğine dair aynı rüyayı görür. Yeni doğan çocuk dağa bırakılır. Çoban bebeği çocuğu olmayan diğer padişaha götürür. Çocuk ailesinin rüyasını görür ve kaderden kaçmak istediği ve ailesinin onu evlat edindiğini de bilmediği için evden gider. Gerçek babasının şehrine gelir. Onu öldürmek istediklerinden savaşır ve babasını öldürür. İnsan yiyen kurdu öldürdüğünde annesi olan kraliçe onunla evlenir. Bir uyuz salgını olduğunda yaşlılar bir ensest oluştuğunu söylerler. Anne ve oğul birbirilerine rüyalarına anlatır ve birbirilerini tanıyarak kendilerini öldürürler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 156).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 438**Ananın İntizarı/Isparta****1. Olay Örgüsü:**

“Oğlan, arkadaşlarıyla Mekke’ye gitmek için anasından izin ister. Anası, yalnız kalmak istemez ve gönülsüz olarak izin verir. Allah’tan oğluna usulca bir ceza ister. Oğlan, giderken otel parası vermemek için camide yatar. Kaldıkları yerde herkesin mağdur olduğu bir hırsız vardır. Sabah olunca, oğlanı camide bulurlar ve hırsız diye yakalarlar. Padişahın huzuruna çıkarırlar. Padişah, oğlanın gözlerini oydurur kolunu kestirir. Oğlan, o vaziyette eve varınca, anası yaptığı duadan dolayı çok üzülür ama iş işten geçmiştir” (Göde, 1997, s. 59-60).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 439**At Dolaşır Kazığını Bulur/Özbekistan****1. Olay Örgüsü:**

“Padişahın güzel bir çarığı vardır. Her gün onu temizleyip rafına koyar. Fare una girer. Çarığın kalbi çıkacak gibi olur ve bundan rahatsız olur. Çarık, kendisini çarık olarak yarattığı için Allah’a lanet eder. Fare olarak yaratılmak ister. Allah onu fareye dönüştürür. Çarık, fare olur ve bir kedi onu kovalar. Canını zor kurtarır. Allah’tan kedi olarak yaratılmayı talep eder. Allah onu kediye dönüştürür. Kedyken bahçede gezerken köpek kovalar. Kedi olmanın zor olduğunu düşünür ve köpek olmak ister. Oracıkta köpeğe dönüşür. Köpek olunca evsiz barksız kalır. Çocuklar onu döverler. Çarık, çocuk olmak ister ve çocuğa dönüşür. Çarık anne-babasız ve evsiz bir çocuğa dönüşür. İnsanları onu ağır işlerde çalıştırırlar. Çarık, büyük bir adam olmak ister ve büyük bir

adama dönüşür. Evsiz barksız adam olunca böyle yaşamayı doğru bulmaz tekrar çarık olmak ister ve çarığa dönüşür. Çarık, padişahın ayağında çarık olmanın en iyi fikir olduğuna karar verir” (Saçkesen, 2010, s. 237).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.7. RÜYA

Tip 454

1. Olay Örgüsü:

Üç Kardeşler/ Bulgaristan

Hastalanan ihtiyar bir adam üç oğlunu yanına çağırır ve onların fakirliğini görüp ağlar. Oğullarından büyüğü kör, ortanca topaldır ancak küçük çocuk sağlıklıdır. Üç evlat babaları üzülmesin diye miras kalan eski tüfeği alıp ava çıkarlar. Kör olan kör gözüyle bitmedik çalının altında, doğmadık tavşanı çakmaksız tüfekte vurur. Topal olan da koşarak vurulan tavşanı getirir. Eve gelip babalarından kalan dipsiz kazanı ateşe koyup tavşanı kaynatırlar. Kanatsız bir karga pişmekte olan tavşanı kapıp gider. Bunu gören sağlam çocuk, miras kalan yemeniyi kargaya fırlatır ve yemeni kargaya takılır. Üçü birden kargayı kovalarken buğday tarlasına girerler. Tarla sahibi ayağına dolanan yemeniyi vermez yemeni yerine tarlayı verir. Yazın tarla, altın başakla dolar onu biçmeye gidince bir domuz çıkar onu kovalarken domuz tarlayı sürmüş olur. Ekinleri toplamaya gidince de rüzgâr çıkar ve ekinleri toplar. Hasat zamanı üç kardeş yine gider tarlaya ve bakarlar ki çelik dişli bir ayı ekinleri döğüyor. Birkaç gün sonra ekini taşımaya gidince de bir leylek ekinleri alıp uçar. Önerine bir nehir çıkar ve leylek uçup gider. Buldukları bir kâğıdı kör olan okur. Kâğıtta: “Bunu yapan filan, okuduklarınız yalan.” yazmaktadır. Üç kardeş nehrin bir saray olduğunu görürler. Her yer ekin dolar.

Körün gözü açılır, topalın ayağı düzelir. Meğer bu yaptıkları bir rüyadan ibarettir (Hafız, 1990, s. 246-247).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 455

Tılsımlı Bayır/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Bir fakirin üç oğlu bir çeşme başında üç ata rastlar. Oğlanlar atları yakalamak isterler, atlar kaçınca oğlanlar da peşinden koşarlar. Küçük oğlan, atların yavrusunu yakalamayı başarır ve onu köyün seysisine teslim eder. Küçük oğlan, rüyasında dünya güzelinin resmini görüp ona âşık olur, kız da oğlanı rüyasında görmüştür. Oğlan, kızı bulmak için atına biner ve sihirli bir bayıra gelir, bayır açılınca oğlan atıyla bayırı geçer. Oğlan sarayın önünden geçerken penceredeki kızın rüyasında gördüğü kız olduğunu anlar. Kızla oğlan saraydan kaçarlar, padişah da kızla oğlanın peşinden asker yollar. Oğlan kız bayırı geçince padişahın askerleri de peşlerinden bayırı geçerler. Oğlan, kılıcını çekip padişahın askerlerini kırıp geçirir. Oğlanla kız memleketine varınca düğün yapıp evlenirler” (Bakırcı, 2010, s. 44).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 456**Tılsımlı Çocuk/Niğde****1. Olay Örgüsü:**

“Bir delikanlı rüyasında gördüğü padişah kızına âşık olur ve üvey annesinden kızıa dünür gitmesini ister. Oğlan ve üvey annesi saraya giderken bir bahçeden geçerler. Üvey anne oğlandan meyve getirmesini ister. Oğlan bahçede aslanlarla karşılaşır, onları öldürüp yavrularını alarak annesine getirir. Annesi oğlanın başındaki üç beyaz kılın tılsımlı olduğunu öğrenir ve bu kılları fırsatını bulup çeker. Oğlan bir kör kuyuya atılır. Bir çoban oğlanı kuyudan çıkarır. Oğlan başından geçenleri çobana anlatınca çoban saraya götürür. Padişahın yanına çırak olarak girer ve onun padişahın kızıyla kırk gün kırk gece toyla evlenir. Oğlan üvey annesini cezalandırıp kuyuya atar ve sonra affeder” (Bakırcı, 2000, s. 68-69).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 457**Ahmet ile Mehmet/Kayseri****1. Olay Örgüsü:**

“Ahmet ile Mehmet, kervan götürür getirirler. Bir yolculuk sırasında bir kuyu dibinde konaklarlar. Uyuyan Mehmet, rüyasında kuyuda bir küp altın olduğunu görür. Ahmet, Mehmet’i kuyuya indirir, gerçekten bir küp altın vardır. Mehmet altını çıkarır, Ahmet altının hepsine göz koyduğu için Mehmet’i öldürür, kuyuya atar. Yıllar sonra Ahmet hacca gider. Giderken altın küpünü sirke küpü diyerek emanetçiye teslim eder. Emanetçinin oğulları tesadüfen altınları boşaltıp, yerine yağ doldururlar. Hacdən dönen Ahmet, sesini çıkarmaz, altın yerine bir küp yağa razı olur” (Sever, 1995, s. 206).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 458 (TTV 143)

Kara Köpek

1.Olay Örgüsü:

“Bir yük taşıyıcısı bir dükkândan başka bir dükkâna yük taşır. Bir gemiyi boşaltması için çağırırlar onu; o da altın dolu iki çuvalı çalar oradan. Sonra da altından bir gemi yapar ve başka bir ülkeye gider. Orada bir prenses ile evlenir. Ertesi sabah onu uyandırmaya çalışırlar ve üzerine gül duyu dökerler. Yük taşıyıcı uyanır. Uyurken ve tüm bu rüyaları görürken köpeğin biri gelip suratına işemiştir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 157).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Cin (Köktürk, 1996, s. 115-116).

Tip 459 (TTV 144)

Meddah

1.Olay Örgüsü:

“Fakirin birisi herkese açık bir banyoda bir zenginin elbiselerini giyer. Zengini de denize atar. Zenginin evine gelir, onun karısına rastlar. Karısı da ona kocasının adını unuttuğunu söyler. Fakat, o da zenginin adını bilmediğinden böylece sahte olduğu anlaşılır. Kadın bu sahtekarlığı örtbas eder ve padişahın kendisine hikayeler anlatan birisini aradığını söyler ve padişaha gitmesini tavsiye eder. Padişaha gider, ona

hikayeler anlatması gerekmektedir. Fakat aniden helaya gider. Uyanır ki hepsi rüya” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 157).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kahramanmaraş/Hepsi de Yalan (Erşahin, 2011, s. 700-702).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 460

Hayır Ola/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Hoca talebelerine ‘Gördüğünüz rüyayı, hayır ola denilmeden kimseye anlatmayın.’ diye nasihatte bulunur. Çocuklardan biri gördüğü rüyayı, hayır ola demedikleri için anasına, babasına, hocasına anlatmayıp dağda rastladığı çobana hayır ola dediği için anlatır. Çocuk, rüyasında ay ile güneşi yan yana gördüğünü söyler; çoban, sürüsüne karşılık ay ile güneşi alıp gider. Gece geldiği şehirde, padişahın kızı, çobanı sevgilisi sanarak, 40 deve yükü çeyiz ile çobana kaçar. Çobanla padişahın kız bir yerde çadır kurar, güvercin kılığında çadırın yanında yıkanan peri kızlarının en küçüğünü çoban yakalar. Peri kızı çobana 40 deve yükü çeyiz ile bir saray hediye eder. Çobanın sarayında iki dünya güzelini gören cadının biri, padişaha vararak, çobanın sarayındaki güzellerin kendisine layık olduğunu, çobana üç soru sorup bilmezse kellesini vurdurmasını söyler. Padişahın üç sorusunu peri kızının yardımıyla bilen çoban, beddua ederek padişahı taş kesmiş, saray da padişahlık da çobana kalmış” (Sever, 1995, s. 221-222).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 461 (TTV 145)**Küçük Doruk****1.Olay Örgüsü:**

“Küçük Doruk kendine bir sopa keser. Bir ejderha ondan yardım ister ve onu bir mağaraya götürür. Ufaklık orada bir ejderhayı tehdit eden aslanı öldürür. Ejderha bir kıza dönüşür ve Doruk uyanır ki, her şey bir rüyaymış” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 158).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Cin (Köktürk, 1996, s. 115-116).

Tip 462**Garip Bir Hayal/Eskişehir****1. Olay Örgüsü:**

Bir adam taşlara bakıp hayal kurar. Her bir taş koyun olsa büyük taş da eşek olsa hanım da bunları sağsa, diye hayal kurarken kadın koyun sağmayı bilmediği için bu hayali engellemeye çalışır ve babasına şikâyet eder. Babası da “ben meranın başıysam o koyunları buraya sokturmam” der. Adamın hayali sona erer (Ergun, 2014, s. 249).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 463

Fakir Molla/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Muska yazarak geçinen Molla, yazdığı bir muska karşılığında aldığı iki kuruşun birisiyle hamama gider. Hamamda yıkanırken öbür kuruşuyla da sokak satıcısından sözde, yiyince zengin eden bir macun alır. Molla hamamdayken hamama veziri azam gelir. Molla, tuvalette bayılıp kalan vezirin kılığına girerek sarayın haramlığına kadar gider. Molla, haramlıktaki altınları çalarak hemen kaçır. Fakat padişahın adamları Molla’yı bir caminin minaresinde kısırdığı sırada Molla uykudan uyanarak gördüklerinin rüya olduğunu anlar. Sokak satıcısının Molla’ya sattığı şey esrar olduğu için Molla hamamda sızıp kaldığı için rüya görmüştür” (Atlı, 2011, s. 196-197).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 464

Yetim Gızlar/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Bir ihtiyar karı kocanın üç kızı vardır. Adamın karısı ölünce yeni hanım alır. Üvey ana bu kızları evden attırır. Adam kızları ormana bırakıp kaçır. Kızlar devlerin mağarasına gelirler. Devler onları esir ederler. Kızlar devlerden kurtuluş olmadığını görünce derler ki: ‘Bizim emmi oğlumuz gelirse sizi mahveder. O bizi buluncaya kadar siz bizimle evlenmeyin.’ Devler razı olur. Demir Ehmed’in oğlu Semed, bir atı altına girip nallattırabilecek kadar güçlüdür. Semed bir gece rüyasında bu yetim kızın kendisini imdada çağırdığını görür, yola düşer. Mağarayı bulur. Kızlar, devleri derin uykuya dalınca öldürmesini teklif eder. Demirci Semed bu teklifi mertliğe uygun bulmadığı için kabul etmez. Üç devi de zorlu mücadeleden sonra birer birer yener. Kızları kurtarır.

Avdan dönen padişah, kızları bir pınar başında görür. Küçük kızı beğenir, evlenmek ister. Padişah kızı zorla almak ister, başarılı olamaz. Semed bir güçlü pehlivanı ve sonunda padişahı öldürür. Halk, Semed'i padişah seçer. Kızların başlarından geçeni anlatınca Semed, kızların babalarını görmeye gider. Adam yaptığından pişmanlık duyduğunu söyler. Kızlarını gördüğüne sevinir. Karısını boşar. Semed küçük kızla evlenir. Mutlu olurlar” (Köktürk, 1996, s. 150-151).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.8. KÖTÜ RUHLARLA YAŞAMA

Tip 479 (TTV 146)

Tepegöz

1.Olay Örgüsü:

“Üç erkek kardeş yolda yürürken sürüsüyle birlikte Tepegöz’ü görürler. Tepegöz onları yakalar ve mağaraya götürür. Sonra da mağaranın önünü bir taşla kapatır. İki büyüğü kızartır. En küçükleri ise Tepegöz’ün gözüne ateşli bir sopa sokar. En güzel koyunun derisini sırtına geçirir ve bu şekilde mağaradan kaçır. Tepegöz hayvanların sırtlarına dokunarak onu bulmaya çalışır ama bulamaz. Genç olan Tepegöz’ün hayvanları arasında gizlenir ve daha sonra da onu bir kaya parçasıyla öldürür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 159).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Muğla/Kocagöz Ahmet (Önal, 2011, s. 385-389); **Bitlis/Talancı Ahmet’in Tek Gözlü Devi Altetmesi** (Eren, 2001, s. 276-277).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Üç Kardeş (Dilek, 2003, s. 608-613).

Tip 480

Mavi Keçi ve Çocuk/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir adam karısı ve çocuğuyla yaşar. Karısı vefat eder ve adam zorda kalınca bir kadınla evlenir. Kadın, çocuğa çok iyi bakar; fakat kendi çocuğu doğduktan sonra onunla ilgilenmez. Ev işleri ve diğer işlerle adamın çocuğu ilgilenir. Çocuk her gün, kuru ekmeği çeşmede ıslatarak yer ve işe öyle gider. Bir gün mavi bir keçi ile karşılaşır. Keçi kuru ekmeğin gözüne zararlı olduğunu öğütler. Çocuk, üvey annesinin kuru ekmeği verdiğini söyler. Keçi çocuğa acır ve kuru ekmeği alır, karşılığında ona bir ceviz verir. Üvey anne, çocuğun güçlendiğini kendi çocuğunun ise zayıf kaldığını görünce üvey evladını kıskanır. Bunun sebebinin ne olduğunu öğrenmek için yaşlı bir kadına görev verir. Yaşlı kadın mavi keçinin ona yardım ettiğini görür ve bunu üvey anneye anlatır. Üvey anne kocasından mavi keçinin etini ister; çocuk bu konuşmaya şahit olur durumu mavi keçiye anlatır. Kasap mavi keçiye keserken çocuk keçiye yardım eder ve ikisi oradan kaçarlar. Çocuk ailesinden uzakta bir mağarada mavi keçi ile yaşamaya başlar. Yakışıklı, güçlü ve pehlivan bir yiğit olur. Eşkılar köyü basar ve oradaki kızları, kadınları, çocukları ve yağmaladıkları malları bir mağara hapsederler. Yiğit bu olanları duyar. Yiğit kırk eşkıyanın otuz dokusunun kafasını keser; birine ise söz verdiği için gitmesine izin verir. Yiğit, kadınları ve çocukları mağaradan dışarı çıkarır ve onları köylerine uğurlar. Yiğidin anne babası, köy halkını eşkıyanın elinden kurtaranın oğlu olduğunu duyunca çok gururlanır. Yiğit ailesini affeder ve köyün en güzel kızıyla evlenir. Mutlu bir hayat sürerler” (Saçkesen, 2010, s. 217-218).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanmadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanmadı.

Tip 481 (TTV 147)

Dev Kız/Muş

1.Olay Örgüsü:

“Evli bir çiftin bir kız çocuğu olur. Yavaş yavaş büyüyen kızın bir dev olduğu anlaşılır. Bu çiftin gurbette bir ağabeyi vardır. Eve dönüşte ona zor durumlarda kullanması için bir çift kanat verilir. Çocuk eve döndüğünde anne ve babasının dev kardeşi tarafından yenildiğini öğrenir. Dev kız her seferinde ağabeyinin atının bir ayağını yer ve atının kaç ayaklı olduğunu sorar ve sonunda atının tamamını yer. Dev kız ağabeyini de yemeğe niyetlenir, onu dışarı çıkartır. Bu esnada dişlerini bilemektedir. Ağabey dışarıda, evin penceresine bir kovan arı bırakır. Dev kız, arıların vızıltısını ağabeyinin şarkı sesi zanneder. Ağabeyini yemek için dışarı çıkan dev kız durumu anlar. Ağabey canını kurtarmak için uzun bir ağaca çıkmıştır. Dev kızın tüm ısrarına rağmen ağaçtan inmez. Dev kız ağacı kemirmeye başlar. Ağabey cebinden çıkardığı kanatları birbirine çarpar. Aslan ve kaplandan yardım ister. Bir aslanla bir kaplan gelerek dev kızın yer. Dev kızdan kurtulan ağabey, kendisine yolda iki sihirli kanadı veren kişiye dua eder” (Yavuz, 2006, s. 33-34).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Demir Dişli Kız (Demir (Şimşek), 1995, s. 213-214); **Adana/Dev Karısı** (Şimşek, 2001: 641-645); **Trabzon/Kazan Başlı Kazma Dişli Kız** (Akgün, 2000, s. 160-162); **Adana/Dev Kız** (Ketre, 1998, s. 206-217).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Büyük Lambat Masalı (Bakırcı, 2010, s. 155-186).

Tip 482

Kemençeci Hem Şeytannar/Gagauz

1. Olay Örgüsü:

“Deniz kenarındaki bir köyde yaşayan meşhur bir kemençeci vardır. Kemençeyi çok iyi çaldığı için bütün şenlik ve eğlencelere davet edilir. Şeytanların başı Topal Şeytan,

kemençecinin şöhretini duyar, diğer şeytanlardan hizmetinde çalıştırılmak üzere kemençeciye bulup getirmelerini ister. Kemençeci davet edildiği deniz aşırı bir köy düğününden dönerken kayığının kaybolduğunu görür, arar bulamaz. Kayığı saklayan şeytanlar, kemençeciye su ortasında kemençe çalarsa denizi geçireceklerini söyleyerek kandırır. Kemençeci suya batmadan yürüdüklerini görünce şaşırır. Suyun ortasında kemençeci çalar, şeytanlar oynar. Kemençeci farkında olmadan geldiği Topal Şeytan'ın karanlık zindanında şeytanların bir çiniyi eğilip gözlerini yağladıklarını görür. Kemençeci de büyülu yağla bir gözünü yağlar, karanlıkta şeytanları gündüz olmuş gibi açıkça görür. Yanındakilerinin şeytan olduğunu anlar. Kemençecinin kendilerini gördüğünden şüphelenen şeytanlar sabah olup horozlar ötünce kaybolur. Kemençeci evine döner, birkaç gün sonra odun getirmek için ormana gider. İki şeytanın kendisini öldürmek için meşe ağacı kestiklerini görür. Kemençeci şeytanları yakalar, Topal Şeytan'ı ve büyülu yağı getirmelerini ister. Kurtulan iki şeytan bir daha geri dönmez. Kemençeci bir gün pazarda gördüğü iki şeytanı tutar, kamçılar. Topal Şeytanı getirmek şartıyla Kemençeci iki şeytanı yine serbest bırakır. Durumdan haberdar olan Topal Şeytan, kemençeciye meydan okumak için pazar yerine gelir. Kemençeci Topal Şeytan'ı yakalar. Çaresiz kalan Topal Şeytan, büyülu yağın bulunduğu çiniyi kemençeciye verir. Sol gözünü de yağlayan kemençeci, halkın önünde Topal Şeytan'ı asar. Şeytanları kötülük yaparken görsünler diye insanların gözlerini de yağlar” (Uçkun, 2003, s. 193-194).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 483 (TTV 148)

Masal/Denizli

1.Olay Örgüsü:

“Bir ailenin üç erkek evladı vardır. Bunlar kız çocuk sahibi olmak için nasıl olursa olsun bir kız çocuk, diye dua ederler. Allah onlara vampir bir kız evlat verir. Kız doğduğu gün damdaki atlardan birini yer. Sebebini öğrenmek için damda nöbet tutarlar. Herkes gece nöbet sırasında garip sesler duyunca korkup kaçar. Küçük oğlan nöbet bekler, korkmaz. Elindeki süngüyle kızın parmağını koparır. Sabah parmağını bulup tanırırlar. Oradan kaçmak isterler. Anası açılır kapanır dağdan su getirirsek iyi olacak der. Oğlan yollara düşer, bir yaşlı kadına rastlar. Yaşlı kadın oğlana suyu nasıl alacağını söyler. Oğlan suyu doladurur, geri döner. Yaşlı kadın suyu başka bir suyla değiştirir. Oğlan atına biner evine gelir. Kız ile anası oğlana ormandan aslan ve kaplan yavrusu getirmesini söylerler. Oğlan yola çıkar, yaşlı kadınla karşılaşır. Yaşlı kadın oğlan aslan ve kaplan yavrularını nasıl alacağını söyler. Oğlan yavruları alır, geri döner. Yaşlı kadın kedi ve köpek yavrusuyla onları değiştirir. Oğlan evine gelir. Anasıyla kızı ondan bıkmıştır. Bir plan daha yaparlar. Oğlan gücünü başındaki üç sarı tüyden aldığını söyler. Anası başındaki bitlere bakma bahanesiyle tüyleri koparır, oğlanın gücü kuvveti kalmaz. Dev kızla anası oğlanı parçalar, heybeye doldurur, atın üzerine koyup salarlar. At doğruca yaşlı kadına varır. Yaşlı kadın oğlanın etlerini birleştirir, eksik yerlere aslan, kaplan eti koyar, dağdan gelen suyu üzerine döker, oğlan eski haline gelir” (Arslan, 2008, s. 147-148).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/İnsan Yiyen Kız (Sakaoğlu, 2002, s. 358-362); **Afyonkarahisar/İnsan Yiyen Kız** (Özçelik, 1993, s. 498-501); **Ankara/Demir Dişli Kız** (Demir (Şimşek), 1995, s. 213-214); **Yozgat/Dev Oğlan, Dev Kız** (Aslan, 1994, s. 203-205, 205-207); **Niğde/İnsan Yiyen Kız** (Bakırcı, 2000, s. 312-314); **Adana/Kazan Kafalı Kazan Dişli, Dev Karısı** (Şimşek, 2001, s. 635-640, 641-645); **Isparta/Üç Oğlanın Dev Yeğeni** (Göde, 1997, s. 234-237); **Yozgat/Ejderha** (Öcal, 1999, s. 236-238); **Muğla/Dev Çocuk** (Önal, 2011, s. 363); **Elazığ/Hayırsız Kız** (Günay, 1975, s. 496-501); **Ankara/Cazı Kız** (Boratav, 2015, s. 103-104); **Kahramanmaraş/Vahşi Kız**

(Erşahin, 2011, s. 380-383); **Kayseri/Kazan Başlı Kazma Dişli Kız** (Sever, 1995, s. 205-206).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Gülyaka (Sümbüllü, 2000, s. 157-161); **Gagauz/Dev Adamın Oolu** (Uçkun, 2003, s. 488-494); **Irak Türkmen/Matal 24** (Murad, 2005, s. 444-448).

Tip 484 (TTV 149)

Bir Adamın Üç Kızı/Türkmenistan

1.Olay Örgüsü:

“Bir adamın üç kızı kasırğa tarafından başka bir yere kaçırılır. Bu kızların erkek kardeşleri bu durumu öğrenip gerekli hazırlıkları yaparak yola çıkar. Bu oğlan devlerle mücadele ederek kız kardeşlerini kurtarır. Bu devlerden çeşitli hediyeler alarak oradan ayrılır. Süleyman Peygamber'in yüzüğüne sahip olan oğlan bu yüzük sayesinde kendisine zarar vermek isteyen diğer devleri de öldürür. Kız kardeşlerini ve sevdiği kızı da yanına alarak yola çıkar. Önceden öldürdüğü devlerin, kendisine zarar vermek isteyen anne ve kardeşlerini de öldürerek kendi evlerine ulaşır” (Sümbüllü, 2000, s. 12-13).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Undıçan (Dilek, 2003, s. 614-619); **Türkmenistan/Kerem, Muhon-Sülüycan** (Sümbüllü, 2000, s. 194-196, 197-201); **Gagauz/Yakışıklı İvan ve Yılanlar** (Uçkun, 2003, s. 494-496).

Tip 485 (TTV 150)**Tuzcu****1.Olay Örgüsü:**

“Tüccar bir devle karşılaşır ve onu kaybolan erkek kardeşi olduğunu iddia eder. Sonra da tüccarı ziyaret eder. Tüccarın karısı şüphelenir ve devin bir koyun yemek üzere olduğunu fark edince, çocukların altlarına yaptıklarını uydurarak çocuklarıyla birlikte kaçar. Tüccar ise uyarıları dikkate almaz ve dev tarafından yenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 162).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 486 (TTV 151)**Aptal****1.Olay Örgüsü:**

“Dilenci bir aptal fakir insanlardan dilendiği için küçümsenir. Adamın biri karısına, gitmek zorunda olduğu için komşusunu çağırması gerektiğini ve Aptalın da gelebileceğini söyler. Kadın ama kimseyi bulamaz. Aptal gizlice gelir ve kadına tecavüz etmek ister. Bağladığı bir ip hilesiyle kadın kendini kurtarır. Kadının hakkından gelebilmek için ilk önce kadının çocuğunu öldürür. Daha sonra da kadının yanına mahzene inmeye çalışır ama kadın onu öldürür. Kadının kocası geri döndüğünde Aptalın ceketini kontrol eder ve ceplerinde çok altın bulur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 162-163).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/İki Tilki (Gökçimen, 2000, s. 143).

Tip 487**Cüceler/Kastamonu****1. Olay Örgüsü:**

“Buğday öğütmek için değirmene giden çiftçi, geceyi değirmende geçirince gece yarısı cücelerin değirmene geldiğini görür. Cüceler, değirmende bismillahsız eşyalarla düğün yaptıktan sonra sabah olmadan giderler. Adam kendi eşyalarını kontrol etmek için kazanının içine bakar ve cücelerin yediği şeylerin keçi pisliği olduğunu görür. Adam eve gelerek olanları karısına anlatır. Tekrar kazanın içine bakar ve bu sefer de kendi pisliğini görür. Adam bundan sonra bismillahsız işler yapmamaya tövbe eder” (Atlı, 2011, s. 211).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 488 (TTV 152)**İfrit/Yozgat****1.Olay Örgüsü:**

“Bir memlekette bir adamın üç oğlu bir kızı vardır. Adam ölmeden oğullarını çağırıp kızını musalla taşına kim oturursa ona vermelerini vasiyet eder. Adam ölür. Cenazeden dönerlerken musalla taşında leyleğin oturduğunu görürler. Bacılarını leyleğe verirler. Leylek kızı götürür. Kız kısa zamanda bunun insan ciğeri yiyen bir ifrit olduğunu anlar. İfrit kızın kendisini öğrendiğini anlar. Bir gün kızın nenesi şekline girip kızı konuşturur. Kız kocasının insan ciğeri yediğinden şikâyetçidir. İfrit kızı ‘Seni de yiyeceğim.’ der. Kız kaçır, kızı ifritten kervancılar kurtarır. Kız kervancılardan biriyle evlenir” (Öcal, 1999, s. 29).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Bit Derisi (Demir (Şimşek), 1995, s. 214-215); **Balıkesir/Bit Derisi** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 451-452); **Erzurum/Yeşil At, Üç Gız Gardaş** (Ayyıldız, 2001, s. 227-230/243-246); **Yozgat/İfrit** (Aslan, 1994, s. 207-208); **Adana/Hoca, İnsan Kılığında Dev** (Şimşek, 2001, s. 587-59, /646-652); **Malatya/Leş Yiyen Derviş, Leş Yiyen Adam** (Sarıççek, 1997, s. 192-194, 195-196); **Yozgat/Ölü Yiyen Dev, İfrit** (Öcal, 1999, s. 205-206, 228-229); **Adana/Padişahın Kızları** (Ketre, 1998, s. 326-330); **Ankara/Oduncunun Kızı** (Boratav, 2009, s. 191-197); **Elazığ/Kara Köpek** (Günay, 1975, s. 464-468); **İstanbul/Arap** (Tezel, 1938, s. 132-136); **Erzurum/Ölü Yiyen Derviş I, Ölü Yiyen Derviş II** (Seyidoğlu, 1975, s. 181-182, 183-187); **Tokat/Dervişin Büyüttüğü Kız Masalı** (Sargın, 2018, s. 758-759).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Hobur (Uçkun, 2003, s. 504-505).

Tip 489

İnsan Yiyenin Ettikleri/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Askere gidecek olan adam, karısını insan yiyen teyzesine emanet eder. Yeğeninin karısını yemeyeceğine dair söz veren teyze, ona şu zor işleri verir: Kara koyun yünü verir onları yıkayarak beyazlaştırmasını ister. Beyaz yünleri de yıkayarak siyahlaştırmasını ister. Gelin yardıma gelen kocasının okuduğu dualarla verilen işleri yapar. Gelin, teyzenin kardeşinin evine tıplig-zıplig kutusunu almaya gönderir. Kocas, tıplig-zıplig kutusunu getirmeye giden karısına şu öğütleri verir: ‘Kurdun önündeki otu koyuna, koyunun önündeki eti kurda ver. Kanlı çaydan iç oh ne güzel de. Dikenli tarladan geçerken ne kadar yumuşak, de. Teyzem kızını tandıra atacak, aldırma geç.’ Gelin kocasının dediklerini yapar. ‘Tıplig-Zıplig’ kutusunu alıp gelir. Gelin ve kocası beyaz bir bulut haline gelerek kaçarlar. İnsan yiyen teyze, siyah bulut olup onları takip eder. Kadınla kocası sırayla tuz, ustura ve sabun atarlar. Tuz taşlığa, ustura buza, sabun denize dönüşür. İnsan yiyen teyze denizde boğulur” (Eren, 2001, s. 28-29).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 490 (TTV 153)

Akıllı Kız ve Eşkuya Koca/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“Bir kız ve babası vardır. Kızın babası parayı çok sever. Bir adam gelir. Kızın babasından para karşılığı kızı alır. Rızası olmadan parası çok olan birine verilen kız, evlendiği kişinin eşkuya başı olduğunu öğrendiğinde oradan kaçmaya çalışır. Kız, eşkuya başı soyguna gittiğinde babasının evine döner ve babasına kendisini verdiği adamın eşkuya olduğunu anlatır. Eşkuya geri döndüğünde, evde kızı bulamayınca kızın babasının evine gider. Eğer kızın babası akşama kadar verdiği parayı kendisine ödemezse, kızını bacadan inip yine de alıp götürceğini belirtmiştir. Kız bunu duyunca ocakta yağı kızdırır ve eşkıyanın kızgın yağın içine düşüp yanmasına neden olur. Eşkuya iki ay sonra tekrar gelip kızın evini kapısına işaret koyup gece gelmek üzere gider. Bunun üzerine de kız sokaktaki bütün evlerin kapısını işaretleyip jandarmaya haber verir. Kızı tekrar almaya geldiklerinde jandarma eşkuya ve adamlarını tutuklar” (Önal, 2011, s. 230-231).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Haramibaşı Ahmet (Sakaoğlu, 2002, s. 363-367); **Ankara/Kırk Dev** (Demir (Şimşek), 1995, s. 215-216); **Erzurum/Üç Gız Gardaş** (Ayyıldız, 2001, s. 243-246); **Adana/İnsan Kılığında Dev** (Şimşek, 2001, s. 646-652); **Malatya/Leş Yiyen Derviş, Leş Yiyen Adam** (Sarıçiçek, 1997, s. 192-194, 195-196); **Bursa/Mehmed Eşkuya** (Boratav, 2015, s. 178-185); **İstanbul/Sultan** (Tezel, 1938, s. 101-106); **Tokat/Genç Osman** (Sargın, 2018, s. 975-977).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 491 (TTV 154)

Gadana/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“Bir köyde kızları Ayşegül’le yaşayan mutlu bir aile vardır. Ayşegül 15 yaşlarına geldiğinde annesi ölür. Babası da başka bir kadınla evlenir. Fakat bir zaman sonra üvey anne kızı kıskanmaya başlar. Üvey anne, kocasına, kızı istemediğini ya kovmasını ya da evlendirmesini söyler. Kız evlenemediği için adam kızını kovar. Babası Ayşegül’ü evden kovunca Ayşegül de yürüye yürüye bir köye varır. Vardığı köyün çeşmesinden de su içerken onu bir oğlan görür. Oğlan Ayşegül’ün kimsesi olmadığını anlayınca onu evine götürür. Oğlan Ayşegül’ü eve getirdiği zaman Ayşegül sofrada çok fazla yemek yiyince oğlanın annesi kızıdan şüphelenir ama oğluna bir şey demez. Oğlan Ayşegül’e âşık olur, onunla evlenir. İkisinin iki çocuğu olur fakat çocuklar Ayşegül’ün üvey annesi tarafından kaçırılır. Ayşegül oğlanla evlendikten sonra ikisinin, bir erkek çocukları olur. Tam bu sırada oğlan kervanla sefere gider. Bunu duyan üvey anne Ayşegül’ün çocuğunu kaçıtır ve üvey kızının ağzına da kan sürüp öyle gider. Ayşegül ve kayınvalidesi yas ederken oğlan gelir. Ona çocuğunun kaçırıldığını söylerler. Ayşegül ve eşinin bu olaydan bir süre sonra kız çocukları olur. Oğlan yine kervanla sefere gittiği zaman Ayşegül’ün üvey annesi bu sefer de kız çocuğunu kaçıtır ve yine Ayşegül’ün ağzına kan sürer. Bunun üzerine Ayşegül’ün kayınvalidesi onun Kadınana olduğundan emin olduğu için gelinini oğluna kovdurtur. Ayşegül üzüntüyle yollara düştüğünü bilmeden de olsa kendi köyüne gelir ve caminin avlusuna sığınır. Kızını gören baba onu kovduğundan dolayı pişman olduğu için, kızını eve götürür ve ikisi birlikte üvey anneye yaptıklarını itiraf ettirirler. Ayşegül ve babası çocukları üvey annenin bıraktığı yaşlı kadının evinden alıp gelirler ve beraber yaşamaya başlarlar. Bir gün Ayşegül’ün çocukları sokakta oynarken kervandan dönen babaları bilmeden onların köyüne sapar ve sokakta oynayan çocuklardan evi en yakın olandan su ister. Ayşegül’ün çocukları da onu evlerine götürür. Ayşegül kapıyı açar ve kocasıyla çocuklarını

karşısında görür. Çocuklarına durumu anlatır ve mutlu bir şekilde yaşarlar” (Önal, 2011, s. 254-255).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Malatya/Bahtı Kara Fatma (Sarıççek, 1997, s. 197); **Bolu/Sitti Nusret** (Boratav, 2009, s. 179-190); **Bitlis/Eden Bulur** (Eren, 2001, s. 256-258).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 492 (TTV 155)

Yıldırım Padişahı/Ankara

1.Olay Örgüsü:

Padişahın karısı hastalanır ve kocasını yanına çağırarak yüzüğünü verir. Yüzük kime olursa onunla evlenmesini vasiyet eder. Karısı ölen padişah, yüzüğü uyanı bulma vazifesini kızına verir. Tüm ülkeyi gezen kız, babasına yüzüğün kimseye olmadığını söyler ama babası yüzüğü kıza takınca yüzük tam olur. Kız ağlayıp yalvarır ancak babası vasiyetten dönmez. Kızıyla düğün hazırlığına başlar. Gerdek gecesi kız iki rekât namaz kılıp Allah’a yalvarır ve duvar açılarak bir bahçe peyda olur. Kız bahçeye girip koşar ve ötesinde büyük bir saray olan havuz kenarına varır. Akşam olunca havuza kırk bir güvercin gelir ve bunlar suya daldıkça ayın on dördü gibi peri kızlarına dönüşürler. Peri kızlarından en açığözlü olan, kızı görür ve diğerlerine haber verir. Kızı bir güzel döverler. Peri kızlarından biri bırakalım işimizi görsün diyerek onu saraya kabul eder. Kıza bir külçe anahtar verip kırk odayı temizle kırk birinci odaya sakın girme diye tembih ederler. Kız kırk odayı temizler. Kırk birinci odaya gelince tereddüt eder ama merakına yenilip girer. Odada bir taht üzerinde Yıldırım Padişahı oturmaktadır. Kızı yanına çağırır. Odaya giren kız Yıldırım Padişahıyla konuşur. Padişah kızın ellerini okşayıp onu geri gönderir. Odadan çıkan kız ellerinin kınalandığını görür ve peri kızlarına yakalanma korkusuyla yıkasa da kına çıkmaz. O da her parmağına bir bez sarar. Peri kızları akşam gelince kıza tek tek yaptığı işleri sorarlar en göz açığı parmaklarına ne olduğunu sorar. Kız parmağını kestiğini söyleyince bıçağa seslenir ve neden kestiğini sorar. Bıçak kesmediğini Yıldırım Padişahının kınalandığını söyler.

Yasak odaya girdiği için kızı döverler bir daha tembihlerler. Ertesi gün kız kırk odayı temizler yine dayanamayıp Yıldırım Padişahının yanına gider. Yıldırım Padişahı bu defa kızın göğsünü okşar ve tekrar geri gönderir. Kız uzun sofadan geçerken önüne çıkan endam aynasından bu defa boynunda parıl parıl bir gerdanlık olduğunu görür. Ne kadar uğraşsa da gerdanlığı çıkaramayan kız boynunu sarıp boynum ağrıyor demeyi planlar. Kırk bir güvercin akşam olup da peri kızına dönüşüp gelince kıza yaptığı işleri soralar. En göz açığı boynuna ne olduğunu sorar. Kız boynunun ağrıdığını söyleyince peri kızı ağrıya seslenip ne diye kızın boynuna girdiğini sorar. Ağrı kendisinin bir şey yapmadığını, Yıldırım Padişahının ona gerdanlık yaptığını söyler ki açıp bakınca dünyada eşi olmayan gerdanlığı görürler. Kızı bir güzel döverler ve bir defa daha olursa kovulacağını söylerler. Ertesi gün kız doğrudan odaya girip Yıldırım Padişahına dert yazar. Padişah onun saçlarını okşayıp gönderir. Kız boy aynasından bakar ki başında bir başlık/taç var. Ne kadar uğraşsa da bunu da çıkaramayıp başına bir yemeni bağlar. Akşam olup da peri kızları gelince başına ne olduğunu sorarlar o da başına tarak battığını söyler. En açıkgozlü peri kızı tarağa seslenip neden battığını sorar. Tarak da kendisinin batmadığını başına Yıldırım Padişahın taç yaptığını söyler. Peri kızları başını açınca tacı görürler. Peri kızları hep birlikte kızı öldüresiye döverlerken bir duman, şimşek, yıldırım olur ve Yıldırım Padişahı ortaya çıkar. Padişah kızı peri kızlarının elinden kurtarır ve odasına götürür. Padişah, “sabrın sonu selamettir.” diyerek kızı nikâhlar ve peri kızlarını da ona cariye olarak verir (Boratav, 2009, s. 203-208).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kilis/Filcan Ağa ve Kırk Kız (Doğramacıoğlu, 2002, s. 293- 298).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 493 (TTV 156)**Tasa Kuşu/Isparta****1.Olay Örgüsü:**

“Bir kadın, tasayı merak eder ve tasa kuşunu bulur, evine alır gelir. Kuş, kadını alır gider bir dağın başına koyar. Kadın, oradan bir köye gelir. Bir kahvecinin yanında durur, kuş bütün bardakları kırar. Bir terzinin yanında durur, kuş bütün kumaşları parçalar. Kadın, bir bey oğluyla evlenir. Kadının üç sene arka arkaya çocuğu olur. Kuş gelir çocukları alır gider. Kadının da ağzını yüzünü kana bular. Bey oğlu kadını boşar. Kadın tekrar dağlara çıkar. Dağda tasa kuşunun götürdüğü çocuklarını bulur. Kuş, bey oğlunu oraya çağırır. Önüne bir karpuz keser ve bir kaşık koyar. Bey oğlu ‘Kaşıkla karpuz yenir mi?’ deyince, kuş da ‘İnsan da doğurduğu çocuğu yemez’ deyip karısına ve çocuklarına kavuşturur” (Göde, 1997, s. 37-38).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Tasa Kuşu (Demir (Şimşek), 1995, s. 216-217); **Burdur/Hamire Abla** (Dalğar, 2010, s. 147-148); **Erzurum/Tasa Kuşu** (Seyidoğlu, 1975, s. 232-235).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 494 (TTV 157)**İğci Baba/Elâzığ****1.Olay Örgüsü:**

“İğci babanın gönlü bir evdeki üç kıza düşer. İğ göstermek bahanesiyle önce büyük kızı alır, mağarasına götürür. Kızdan insan eti yemesini ister, o kabul etmeyince, küçük parmağını keser, onu yemesini ister. Kız parmağı yedim diye sofranın altına atar. İğci baba da kızı keser asar. Ertesi gün ortanca kızı mağaraya getirir, ondan da aynı şeyleri ister. Ortanca kız, İğci babanın parmağını çöp tenekesine atar. İğci baba ortanca kızı da keser, asar. Küçük kız da İğci baba ile mağaraya gelir. Orada ablalarının ölülerini görür. İğci baba da önce insan eti yemesini ister. Kız kabul etmez. Küçük parmağını yemesi için verir, küçük kız parmağı yanında getirdiği kediye yedirir. İğci baba, parmaktan

sıcak bir karında olduğuna dair müspet cevap alınca kızı mağarada alıkoyar. İnsan eti yiyenleri mağaradan çıkartmazmış. Küçük kıza kırk anahtar verir. Kırkinci odayı açmamasını söyler. Küçük kız kırkinci odayı açar, orada saçlarından bağlı bir delikanlı görür. Delikanlı kızdan, İğci babanın saçlarından üç kıl çekmesini ve onu kırk gün uyutmasını ister. Kız istenileni yapar. İğci baba uykuya yatınca kızla delikanlı kaçarlar. Küçük kızla delikanlı gittikleri memlekette evlenirler. İğci baba, kırk günlük uykusundan uyanınca dilenci kılığına girer, bunları aramaya çıkar. Bu kıza kendisini acındırıp eve girer. Gece bütün mahalleye ölü toprağı serper. Eline bir sopa alır kızı dövmeğe başlar. Kız oradan koşarken, kocasının başucunda duran bir şişeye ayağı çarpar, şişe düşüp kırılınca kocası uyanır. Delikanlı İğci babanın elini ayağını bağlar, üzerine bir teneke gaz döker, bacanın içine koyar, ateşe verir” (Günay, 1975, s. 80-81).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/İğci Baba (Alptekin, 2002, s. 220-223); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 217-218); **Gaziantep/Süpürgeci Koca** (Köksel, 1995, s. 259-263); **Erzurum/Üç Gız Gardaş** (Ayyıldız, 2001, s. 243-246); **Yozgat/Kurt Baba, Dev** (Aslan, 1994, s. 208-212, 212-213); **Adana/İnsan Kılığında Dev** (Şimşek, 2001, s. 646-652); **Trabzon/Kuyuya Atılan Padişah** (Akgün, 2000, s. 192-194); **Van/Dervüş Baba, Üç Balık** (Kasımoğlu, 2010, s. 342-351, 480-485); **İstanbul/Hasis Adam, İğneci Yahudi** (Tezel, 1938, s. 1-2, 106-110); **Niğde/Mavi Gözlü Kedi** (Bakırcı, 2000, s. 273-276); **Bitlis/Devin Eline Düşen Kız Kardeşler** (Eren, 2001, s. 243-245); **Sivas/Kustum Kusak** (Sever, 1995, s. 232-233); **Ankara/Oduncunun Kızı** (Boratav, 2009, s. 191-197).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Balıkçı Yiğit (Saçkesen, 2010, s. 751-754); **Gagauz/Hobur ve Akıllı Kız** (Uçkun, 2003, s. 505).

Tip 495 (TTV 158)

Müjdeci Balık/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“Tüccar seyahate çıktığı zaman iki üç senede dönmektedir. Eşi evdeyken kendisinden yemek istemeye gelen dilenciye yemek verir. Dilenci de ona bir elma verir. Elmayı kendisi, kabuğunu da atına yedirir ve kadının bir oğlu olur. Tüccar eve döndükten sonra ölür. Oğlu da büyür ve babasından kalan malları satarak geçimini devam ettirir fakat bir süre sonra evi terk eder, annesine uzak ülkelere gideceğini söyler. Oğlan yolda giderken geyik ölüsü başında bekleyen doğan, kaplan ve aslanın eti bölüşemediğini görünce kılıcıyla eti üçe böler ve hayvanlar da ona sihirli bir tüy verir, başı sıkışınca kendilerini çağırabileceklerini söylerler. Oğlan yola devam eder ve ninenin ağladığını, susuz hamur yoğurduğunu görür. Neden su olmadığını sorduğu zaman nine devin bir insan yemeden dereyi bırakmadığını ve bu nedenle susuz kaldıklarını söyler. Oğlan öğrendikleri karşısında derenin başına gider, tüyleri birleştirir, yanına gelen aslan, kaplan ve doğanın yardımıyla yedi başlı devi öldürür. Kurban olarak getirilen padişahın kızı da her şeyi görür. Evine geri dönen kız babasına her şeyi anlatır. Oğlanın yerini söyleyene altın vereceğini söyleyen padişaha oğlanı yerini nine söyler. Padişah da kendisini ödüllendirmek için kendisini çağırır. İlk seferinde gitmeyen oğlanı padişahın kızı ikna eder ve saraya getirir. Oğlanı banyo yaptırmak için denize götürürler. Burada babasına verdiği müjdeyi alamayan yunus oğlanı yutar. Padişahın kızı yunusun karnından oğlanı çıkarmak için yunusa oğlanın tahtıyla birlikte içeride olması gerektiğini söyler ve tahtı yunusa vermeye çalışırken oğlan tüyleri birleştirir ve yunusun kanından çıkar. Oğlan ninenin evine geri döner. Geceleri tüyleri birleştirip kuş şeklinde her gece kızın odasına girer. Kızın sütünü içer, elmasını yer. Kız bunları gördüğü zaman kimin yiyip içtiğini anlamak için ertesi gece uyumaz. Oğlan kızı öpecekken kız oğlanı yakalar. Oğlan kendisini tanıtır ve kızla evlenmek istediğini söyler. Kızı babasından istediğinde kızın babası kendisi gibi bir saray ister. Oğlan tüyleri birleştirir ve bir gece içinde padişahınkinin aynısı bir saray yaptırır Padişah, sarayı yaptığı için kızını oğlana vermeyi kabul eder” (Önal, 2011, s. 327-328).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Erzurum/Abid (Ayyıldız, 2001, s. 308-311); **Yozgat/Keloğlan III** (Öcal, 1999, s. 251-259).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 496 (TTV 159)

Sultan/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Sultan bir mektep gezisinde, kırk lala olmasına rağmen kaybolur. Yerin yedi kat altına kırk Haramilerin yeraltı sarayına gelir. Burada kapının önündeki ıslak betona basar. Bunu gören haramiler birinin geldiğini anlarlar. Kanepenin altına saklanan kız haramiler gittikten sonra ortalığı derler, toplar. Uzun bir müddet haramiler tarafından bulunamaz. Kırk birinci kapıyı açan kız kendisi gibi kaybolan erkek kardeşiyle karşılaşır. Erkek kardeşi haydut olmuştur. Haramileri ikna ederek kız kardeşine bir şey olmadan saklandığı yerden çıkartır. Haramiler kıza bir kedi hediye ederler ancak kedi huysuzlaşır ve kızın yüzünü tırmalar. Bu gören haramiler kediyi öldürürler. Kız kedinin yuvarlanan kafasını gömer ve gömülen yerden bir sarımsak çıkar, bunu yiyen erkek kardeş maymuna dönüşür. Bir zaman sonra kız iş yaparken ölür. Haramiler bir kızın cesedini bir tabuta koyup maymunla birlikte bir yere bırakırlar. Ava çıkan bir şehzade tabutu bulur. Ölü sultanın topuğundaki çiviye çıkartır. Sultan dirilir. Şehzade ile sultan evlenirler ve bir erkek ve kız çocukları olur. Maymunu ise kazana atarak öldürmek isterler fakat bu arada maymun tekrar insana dönüşür. Kızının ve oğlunun bulunduğunu öğrenen Güngörmez Padişah çok sevinir (Tezel, 1934, s. 101-106).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Erzurum/Nartanesi I, Nartanesi II (Seyidoğlu, 1975, s. 252-257, 258-261).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 497 (TTV 160)

Alicik/Yozgat

1.Olay Örgüsü:

“Çok çocuklu bir ailenin Ali adında yaramaz bir oğulları vardır. Tarlaya azık götürdüğünde bir devin elma ağacına çıkar. Dev bunu yakalayıp bir torbaya koyar. İki seferde de Ali torbadan çıkmayı başarır. Üçüncü seferde de dev bunu yakalayarak karısına götürür. Ali dev karısını fırına atıp kendisi de yüksek bir yere çıkar. Ali devi de hile ile öldürerek, bütün hazineleri alıp evlerine götürür” (Aslan, 1994, s. 34).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/On üç (Sakaoğlu, 2002, s. 368-370); **Afyonkarahisar/Keloğlan İle Dev** (Özçelik, 1993, s. 502-506); **Ankara/Cin Ali** (Demir (Şimşek), 1995, s. 218-219); **Bingöl/Dev ile Üç Kardeş** (Alay, 2005, s. 213-216); **Yozgat/Götdölü** (Aslan, 1994, s. 213-216); **Erzincan/Bicilo** (Kara, 1996, s. 464-465); **Niğde/On üç Mehmet** (Bakırcı, 2000, s. 315-318); **Iğdır/Tülküden Gorhan** (Aydın, 2012, s. 442-443); **Adana/Dıngıl Ali** (Şimşek, 2001, s. 653-658); **Isparta/Çocuklar ve Dev Anası** (Göde, 1997, s. 242-243); **Malatya/Abdurrahman** (Sarıçiçek, 1997, s. 198-199); **Konya/Kel Ali** Karakuzu, 1997, s. 175-178; **Elazığ/Kotan** (Günay, 1975, s. 358-361); **Kahramanmaraş/Yan Kardeş** (Erşahin, 2011, s. 408-413); **Tokat/Hasan Bit Masalı** (Sargın, 2018, s. 1028-1032).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Şemşirbaz (Saçkesen, 2010, s. 577-589); **Gagauz/Pehlivan** (Uçkun, 2003, s. 505-510).

Tip 498 (TTV 161)

Kundo/Muş

1.Olay Örgüsü:

“Kundo ve birkaç arkadaşı oduna giderler. Kundonun annesi onlara yağ sürülmüş ekmek verir. Herkes odun toplarken Kundo uyur. Arkadaşları geri dönmek için Kundo’yu uyandırır. Kundo, kendisine de odun toplanmasını ister aksi takdirde annesinin yağ sürülmüş ekmeğini vermelerini söyler. Mecbur kalan arkadaşları Kundo’ya da odun toplar. Yola çıktıkları vakit Kundo ya kendi odunlarını da taşıyacaklarını ya da annesinin yağ sürülmüş ekmeğini vermeleri gerektiğini söyler. Mecbur kalan arkadaşları Kundo’nun da odunlarını taşır. Yola devam ederken uzakta bir ışık görünür. Kundo, ışığa doğru gidelim der, arkadaşları ise diğer yöne gidelim der. Kundo ya o yolda gidelim der ya da annemin yağ sürülmüş ekmeğini verin. Arkadaşları mecburen Kundo’nun dediğini yaparlar. Yanlış yolda giderler, bir dev ananın evine yolları düşer. Dev ana, onları içeriye alır. Karınlarını doyurur. Kuş tüyünden yataklar bırakır ve onları uyutur. Kundo gece yarısı uyumaz. Bakar ki Dev Ana onları yemeğe gelir. Her seferinde öksürerek bir bahane uydurur, zaman kazanır. Susadığını ve kalburda su içmek istediğini söyler. Dev Ana ona kalburda su getirmeye gider. Kundo ve arkadaşları kaçıp kurtulur” (Yavuz, 2006, s. 27-28).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Keloğlan ile Dev (Sakaoğlu, 2002, s. 371-372); **Afyonkarahisar/Mustan** (Özçelik, 1993, s. 507-510); **Balıkesir/Bıdıçık** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 444-445); **Bingöl/Alık ile Dev** (Alay, 2005, s. 217-218); **Gaziantep/Mıddık Kız, Çeko** (Köksel, 1995, s. 264-266, 267-268); **Yozgat/Keloğlan** (Aslan, 1994, s. 216-218); **Erzincan/Bicilo** (Kara, 1996, s. 464-465); **Iğdır/Cımbılı Çoban** (Aydın, 2012, s. 361-362); **Amasya/Üç Kız Kardeş** (Göde, 2011, s. 233-234); **Kastamonu/Üç Üvey Kız Kardeş** (Atlı, 2011, s. 340-341); **Adana/Dingil Ali** (Şimşek, 2001: 653-658); **Burdur/Fatmacık ile Yusufçuk** (Dalğar, 2010, s. 149-151); **Isparta/Civcivoğlu** (Göde, 1997, s. 244-247); **Yozgat/Keloğlan IV** (Öcal, 1999, s. 311-312); **Muğla/Yaramaz Çocuk ve Koca Dev** (Önal, 2011, s. 357); **Elazığ/Bızdık** (Günay, 1975, s. 379-380); **Denizli/Devi Öldüren Çocuk, Devi Öldüren Çocuk** (Tuğrul, 1969, s. 303-304, 304-306); **Bursa/Erler-Karısı’na Koca Olmaya Giden**

Keloğlan (Boratav, 2015, s. 51-56); **Malatya/Abdurrahman** (Sarıçiçek, 1997, s. 198-199); **Tokat/Keloğlan-Alicik, Hıdırcık Masalı, Hasan Bit Masalı** (Sargın, 2018, s. 1017-1020, 1020-1021, 1028-1032); **Eskişehir/Bısbıdak** (Ergun, 2014, s. 103-107); **Bulgaristan/ Topal İsmail** (Hafız, 1990, s. 165-167).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Başparak, Üç Kardeş (Dilek, 2003, s. 603-607, 608-613); **Azerbaycan/Cırtan** (Köktürk, 1996, s. 116); **Gagauz/Mercimek** (Uçkun, 2003, s. 510-512).

Tip 499 (TTV 162)

Koyun Çobanı ile Kara Dev/Kırgızistan

1.Olay Örgüsü:

“Üç beş koyunu ile geçinen güçsüz Çoban Makmut’u tilki ve kurt sürekli rahatsız edip yiyeceğini elinden alır. Kara Dev, Makmut’tan koyunlarını ister. Makmut koyunları vermeyince devin teklifini kabul ederek onunla yarışır. Makmut, kara taş yerin merkeziydi, onu kimildatsaydım yer alt üst olurdu; ağaç ormanın padişahıydı, eğer ona balta vursaydım bütün ağaçlar yerin altına girerdi diyerek devi kandırıp ilk iki yarışı kazanır. Makmut son yarışı da hileyle kazanınca kara Dev onu misafirlğe çağırır. Makmut devin tuzağından kurtulur ve bu seferde o devi davet eder. Makmut hanımıyla anlaşarak devi korkutup kaçar. Dev yolda tilkiyle karşılaşır. Tilki devin anlattıklarına inanmaz. Dev tilkiyi öldürür” (Karadavut, 2006, s. 48-49).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Hanımından Korkan Osman Ağa, Tezer Ağa (Alptekin, 2002, s. 238-240/306-308); **Gümüşhane-Bayburt/Devleri Korkutan Bilal Ağa** (Sakaoglu, 2002, s. 373-374); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 220-221); **Balıkesir/Oduncu ile Oğlu, Cingen Oğlu** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 218-219, 264-266); **Gaziantep/Köse, İstopepir** (Köksel, 1995, s. 269-271, 272-273); **Erzurum/Aslannarın Hazinesi** (Ayyıldız, 2001, s. 247-249); **Van/Tembel Ehmet** (Önay, 1995, s. 273-277); **Erzincan/Horozdan Korkan Adam** (Kara, 1996, s. 466-467); **Amasya/Köse** (Göde, 2011, s. 235-236); **Kastamonu/Ürkek Mustafa, Yedi Kardeş Devler** (Atlı, 2011, s. 342-343, 344-346); **Adana/Korkak Ahmet** (Şimşek, 2001, s. 659-669);

Karabük/Ödek Oğlan (Dağı, 2008, s. 82-84); **Konya/Gorkak** (Karakuzu, 1997, s. 179-182); **Yozgat/Hezer** (Öcal, 1999, s. 391-393); **Adana/Korkak Adam** (Ketre, 1998, s. 309-313); **Muğla/Ali Baba (Keloğlan) ve Devler** (Önal, 2011, s. 393-394); **Muş/Korkak Ali** (Yavuz, 2006, s. 193-194); **Elazığ/Köse, Çulfacıoğlu Mehmet Onbaşı** (Günay, 1975, s. 377-378, 460-463); **Denizli/Kahraman Kara Mehmet** (Tuğrul, 1969, s. 247-248); **Tokat/Usta Nazar** (Boratav, 2009, s. 234-237); **Adıyaman/Gorkah Ahmet** (Doğan, 2006, s. 203); **Kahramanmaraş/Korkak Mehmet** (Erşahin, 2011, s. 660-666); **Iğdır/Tülküden Gorhan** (Aydın, 2012, s. 442-443); **Bitlis/Korkak Ali Ağa'nın Devlere Yaptıkları** (Eren, 2001, s. 287-289); **Bitlis/Korkak Adamın Yamyamlara Ettiği** (Eren, 2001, s. 297-298).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Yarım Nohut (Saçkesen, 2010, s. 713-715); **Azerbaycan/Haknezer, Ustacan Ehmed** (Köktürk, 1996, s. 117-118, 120); **Irak Türkmen/Uste Nezer** (Murad, 2005, s. 402-404); **Kazakistan/Kanbak Dede** (Alptekin, 2003, s. 201-207).

Tip 500 (TTV 163)

Ahvay Molla/Kars

1.Olay Örgüsü:

Bir adamın hiçbir iş yapmayan bir oğlu vardır. Adam oğlu iş tutsun diye köylülerden yardım ister. Köylüler hayvanlarını verirler ancak oğlan hayvan otlatmanın zorluğunu görünce bu işi yapamıyorum, diye vazgeçer. Ailesi oğulları için ne yapacaklarını düşünürken onu okutmanın tek çare olduğuna karar verirler. Adam oğlunu yanına alıp yola çıkar. Büyük bir suyun/denizin yanında mola verirler. Adam “Ah vay!” diye hayıflanırken ortaya bir molla çıkar. Molla adama derdini sorunca adam oğlundan yakınır. Molla da oğlanı eğitmek için babasından müsaade ister. Adam da oğlunu mollaya teslim edip eve döner. Birkaç ay geçince oğlanın annesi hasrete dayanamaz ve kocasını, oğullarını alması için gönderir. Adam aynı su kenarında “Ah vay” deyince molla gelir. Adam çocuğu ister ancak molla, çocuğun aylar geçmesine rağmen hiçbir şey öğrenmemesinden yakınır. İsteksizce oğlanı geri verir. Mollanın bir kızı vardır ve o, oğlanı tembihlemiş; babam ne öğretirse öğretsın öğrenememiş gibi yap, demiştir. Yolda

baba oğul dönerken oğlan bir inek şekline girer. Adam ineği yakalamaya çalışır ancak inek kaçar. Sonra oğlan çıkıp gelince babası burada olsaydı ineği yakalardık, der. Sonra oğlan bir camız olur. Adam onu da yakalayamaz. En sonunda oğlan bir deveye dönüşür ve babasının üstüne doğru gidince babası korkudan ağaca çıkar. Oğlan insan kılığında tekrar döner. Aylar sonra oğlan babasına bir öküz olacağını, kendisini pazara götürüp satmasını söyler. Ancak alıcılar arasında gök gözlü seyrek dişli biri olursa ona verme diye de tembih eder. Adam, öküze dönüşen oğlunu satar ve eve dönünce oğlunu evde bulur. Sonraki gün oğlan at olur ve babası pazara götürüp satar ve oğlunun sözüne uyarak Ah Vay Molla'ya da vermez. Geri dönünce yine oğlunu evde bulur. Sonraki gün oğlan deve olur ancak sakın başlığımı verme, diye babasını tembihler. Pazarda Ah Vah Molla alıcı olarak iki katı para verir ve zorla devenin başlığını da alır. Deve ağlayarak Mollanın peşinden giderken Mollanın kızı bu hali görür. Oğlanın sihrini tanır. Babasının kılıcını saklayıp tandırı yakarak evi dumana boğar. Molla kılıcı bulmak için deveyi kıza verince kız deveyi bırakır. Deve kuş olur uçar. Molla da alıcı kuş olup peşine düşer. Rusya tarafında kurumuş bir nehre rastlayınca oğlan iğne olup düşer, Molla elek olup eler, sonra oğlan güvercin olup uçar bir padişahın bahçesine varır. Alıcı kuş olan Molla da oraya varır. Oğlan padişah tacı olur, Molla derviş olup tacı ister. Sinirlenen hükümdar tacı fırlatınca taç, darı olup saçılır. Molla da civcivli tavuğa dönüşüp tüm darıları yer ama bir tanesi padişahın eteği altında kalmıştır. Tek darı tanesi tilkiye dönüşüp tavuk ve civcivleri yutar ve insana dönüşür. Bunu gören padişah oğlanı veziri yapar (Arslan, 2000, s. 382-388).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Korkak Deli (Sakaoğlu, 2002, s. 375-377); **Erzurum/Benim Adım Usta Gazar** (Ayyıldız, 2001, s. 250-252); **Kayseri/Ali Cengiz Oyunu** (Sever, 1995, s. 207); **Kırşehir/Of ile Kef** (Sever, 1995, s. 246-247).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Köse ile Dev (Bakırcı, 2010, s. 442-449); **Türkmenistan/Kalın Bağrsak, Hacimelik** (Sümbüllü, 2000, s. 149-151, 257-260); **Gagauz/Pıtıraş** (Uçkun, 2003, s. 512-521); **Bulgaristan/ Hocasının Başını Yedi** (Hafız, 1990, s. 114-115)

Tip 501 (TTV 164)

Yaban Tezeği/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“Çok fakir bir kadının kızı evdeki mercimeğin yarısını kapıya gelen bir ihtiyar adama verir. Annesi kızına çok kızar, her gün mercimeği niçin verdiğinin hesabını sorar. Komşularıyla yaban tezeği toplamaya giden kız, orada rastladığı bir adamı yağmurdan ve fırtınadan kurtarır. O memleketin beyi olan bu adam, kızla evlenir. Zengin bir hayat sürmelerine rağmen, annesi her gün mercimeği hatırlatır. Kız annesini kuyuya atar. Kuyudan damlayan bir damla su da mercimeği neden sorunca kız güler. Kocasını, kızı namaza gidip gelinceye kadar neden güldüğünü anlatmazsa kızı öldüreceğini söyler. Kocasını namaza gidince mercimeği verdiği ihtiyar gelir. Kızla kocasının sakalını babasının tuvalet süpürmesine benzediğini söylemesini ve şu mahalleye gelmelerini söyler. Kız, ihtiyarın söylediklerini yapar. Gittikleri evde tuvalette incili elmaslı bir süpürge görürler. Kocasını kızdan özür diler, mutlu olurlar” (Günay, 1975, s. 142).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 502 (TTV 165)

Kül Eşek/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“Kimsesiz bir kız, ihtiyar bir kadından bir dağda yedi erkek kardeşinin bulunduğunu öğrenir. İhtiyar kadın, kız külden bir eşek yapar, kız kardeşlerini bulmak üzere yola çıkar. Kardeşlerini bulur, onların hizmetlerini görmeğe başlar. Kardeşlerinin yanında bulunan bir kedi bu kızı kıskandığı için yemek pişirilen ateşi söndürür. Kız ateş aramağa çıkar, devlerin karılarından biraz ateş alır, dönerken ayağını taşa çarpar, ayağı kanar. Dev, karılarından bir kıza ateş verdiklerini öğrenince kızın kan izlerini takip ederek gelir. Kızın parmağından kanını emer. Kız neden zayıfladığını kardeşlerine

anlatınca onlar da devi öldürürler, devin karılarıyla evlenirler. Devin karıları bu kızı kıskanırlar, kıza suyun içinde küçük bir yılan yuttururlar. Kızın karnı şişer, yengeler, kızın ağabeylerine kızın kötü yolda olduğunu söylerler. Büyük ağabey de kızı götürür bir dağın başına bırakır. Kız, ağabeyine beddua eder, ağabeyinin ayağına bir yılan kemiği batar. Kız gider, bir suyun başında uyurken ağzından yılan çıkar, sudaki yılanlarla konuşur. Oradaki bir çiftçi de bunu görür. Kızın ağzından sarkan yılanı çıkartır. Kız kurtulur. Çiftçi bu kızla evlenir. Kız bir gün pencereden bakarken ayağı sarılı olarak ağabeyinin oradan geçtiğini görür. Ağabeyine seslenir, derdini sorar. O da gitmediği doktor kalmadığı halde ayağının iyileşmediğini anlatır. Kız, elini sürer, kemik çıkar, ayak da iyileşir. Kız, başından geçenleri ve yengelerinin ona iftira ettiklerini anlatır” (Günay, 1975, s. 95).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Iğdır/Tülküden Gorhan (Aydın, 2012, s. 442-443); **Bitlis/Kız Kardeş ve Abileri** (Eren, 2001, s. 338-339).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 503 (TTV 166)

Yedi Kardeşin Bacısı/Bingöl

1.Olay Örgüsü:

“Yedi oğlu olan kadın, sekizinciye hamile kalınca ava giden oğullarına; kız olursa eve yeşil bayrak, oğlan olursa kırmızı bayrak dikeceğini söyler. Ava giden yedi kardeş, evlerine dönmeyip bir dağ evinde yaşarlar. Bu sırada, kadının kızı olur ve bunu yeşil bayraklarla onlara ilân eder. Yıllar sonra, kız gençlik çağına geldiğinde arkadaşlarının, onun kardeşlerinin olmadığını düşünerek alay etmesi, kızı çok üzer. Annesi ona: ‘Yedi kardeşin bacısısın.’ diyerek oğullarının evini gösterip onu kardeşlerine gönderir. Kız, gidip ağabeylerinin evine girerek bir dolapta saklanır; onlar gidince on tabak koyup on çeşit yemek yapar, onlar gelince gene saklanır. Kardeşleri bu duruma şaşırıp gece boyunca bekleseler de sonunda hepsi uyuya kalır; kız yine onlara gizlice hizmet etmeye devam eder. Küçük kardeşi kızı görüp ona kim olduğu sorunca, kız her şeyi anlatır.

Bunun üzerine kız, yedi kardeşi ile beraber yaşamaya başlar. Büyük ağabey evlenip eve gelin getirince bu gelin, bir türlü güzel yemek yapamadığı için kızı kıskanır. Kıskanç gelin, kıza yılan ve kaplumbağa yumurtası yedirir. Aylar geçtikten sonra hamile gibi kızın karnı büyüyünce ağabeyi, kız kardeşlerinin hamile olduğunu düşünerek onu öldürmeleri gerektiğini söyler. Onu ormana götürüp öldüreceğini söyleyerek gider. En küçük kardeş, kız kardeşini öldüreceğini söyleyerek ormana götürür; ama onu öldüremez. Kızın gömleğine kan sürüp gömleği kardeşlerine göstererek onu öldürdüğüne inandırır. Ormanda yalnız kalan kız, en büyük ağabeyine beddua ederek, eline yılan kemiğinin batmasını ve çaresinin de kendisinde olmasını ister. Kız ormandayken onu bulup eve götüren kadın, onu güzelce yıkayıp temizleyerek yanına alır. Bir gün ağabeyi gelip eline yılan kemiğinin battığını, kimsenin çare bulamadığı için oraya geldiğini söyleyince, kız onun elindeki kemiği çıkarıp, onu iyileştirir. Oğlan, kıza kim olduğunu söyleyince, ‘Yedi kardeşin yedisiyim, biricik bacısıyım.’ der ve birbirlerine sarılıp evlerine giderler” (Alay, 2005, s. 80).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Congalaz Karısı (Alptekin, 2002, s. 443-445); **Afyonkarahisar/Yedi kardeşin Bacısı/Kayaoğlan** (Özçelik, 1993, s. 465-470, 511-515); **Ankara/Şingidigaşşık** (Demir (Şimşek), 1995, s. 221-222); **Yozgat/Külden Eşek** (Aslan, 1994, s. 220-223); **Niğde/Yedi Kardeş** (Bakırcı, 2000, s. 319-323); **Zonguldak/Yedi Kardeşin Bir Bacısı, Yılan Yutan Kız** (Bekdik, 2014, s. 270-273, 285-286); **Adana/Yedi Kardeşin Bacısı** (Şimşek, 2001, s. 670-676); **Burdur/Ak Fatma** (Dalğar, 2010, s. 152-153); **Isparta/Yedi Kardeşin Bacısı** (Göde, 1997, s. 248-249); **Manisa/Yedi Oğlanlar** (Tunç, 2008, s. 202-203); **Yozgat/Nardene** (Öcal, 1999, s. 260-262); **Adana/Yadi Eşek** (Ketre, 1998, s. 402-405); **Van/İnci Mercan** (Kasımoğlu, 2010, s. 477-479); **Ankara/Yedi Kardeşler** (Boratav, 2009, s. 109-113).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Kerem (Sümbüllü, 2000, s. 194-196); **Azerbaycan/Yeddi Gardeş Bir Bacı** (Köktürk, 1996, s. 122-123); **Irak Türkmen/Altı Qardaş Bir Bacı Matalı** (Murad, 2005, s. 279-285).

Tip 504 (TTV 167)

Masal/Denizli

1.Olay Örgüsü:

“Karısı ölen adam yeniden evlenir. Karısı çocukları istemez. Adam çocukları dağa götürüp terk eder. Çocuklar duman tüten yere doğru gider. Dev karısının yanına varırlar. Dev karısı yıkanırken çocuklar varıp memelerinden emerler. Dev onları yemez, çocuk devin bitlerini, pirelerini ayıklar, onu methederler. Dev çocukları ak çay geçerken suya bandırır, her tarafları altınla dolar. Çocuklar evlerine dönerler. Babaları ve üvey anaları zengin olduk diye sevinirler. Üvey ana kendi çocuklarını da dağa bıraktırır. Çocuklar deve iyi davranmazlar. Dev onları kara çaya batırır, her tarafları pislik olur. Çocuklar pislik içinde geri dönerler, kötülük cezasını bulur” (Arslan, 2008, s. 151-152).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Nartanesi (Alptekin, 2002, s. 284-288); **Afyonkarahisar/Habibe** (Özçelik, 1993, s. 516-519); **Erzincan/Ayşecik** (Kara, 1996, s. 468-472); **Adana/Nar Adlı Kız** (Şimşek, 2001, s. 677-681); **Konya/Fatma Gız** (Karakuzu, 1997, s. 183-187/249-257); **İstanbul/Nardiye Hanım** (Boratav, 2009, s. 114-120); **İstanbul/Sultan, Üvey Anne** (Tezel, 1938, s. 101-106, 164-167); **Denizli/Hatmecikle Yusufcuk, Masal, Masal, Tan Tan Gabak, Tan Tan Kabacık, Masal, Masal** (Arslan, 2008, s. 203-205, 230-231, 239-242, 248-250, 266-267, 309-310, 326-327).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Kim Taa Gözäl (Uçkun, 2003, s. 522-523).

Tip 505

Gülenber Hanım/Erzurum

1. Olay Örgüsü:

“Saf bir adam buğdayı kavurduktan sonra tarlaya eker, topraktan hiçbir şey çıkmaz. Üvey ana tarlaya çocuklarının kanını dökerse buğday çıkacağını söyleyerek adamı

kandırır. Bir kuş çocuklara başlarına gelecekleri haber verir, çocuklar da kaçar ormana sığınır. Üvey ana çocukları öldürmek için bir cadı nene bulur. Cadı, kızı kandırır, kardeşinden Gülenber hanımın sihirli çekmecesini getirmesini ister. Hızır oğlana yardım eder, herkesi taş kesen Gülenber Hanım oğlana çekmecesini verir. İkinci defa nene oğlanı Gülenber hanımın kendisini getirmeye yollar. Hızır'ın duası ile oğlan kızı da getirir. Hızır dua eder periler padişahının kızı sihirden kurtulur. Peri kızı cadı nene ile üvey anayı cezalandırır. Çocukların babalarını da konağa alır, mesut olurlar” (Seyidoğlu, 1975, s. 40-41).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 506 (TTV 168)

Tın Tın Kabacık/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“Üvey anne, çocukları istemez ve kocasına, çocukları dağa götürüp bırakmasını söyler. Baba, çocukları alarak dağa odun yapmaya gider. Çocuklara pınarın başında beklemelerini söyler. Çocuklarını dala kabak asarak kandırır ve onları orada bırakarak gelir. Çocuklar ormanda yalnız kaldıklarında köpek havlayan yere giderler ve bir yaşlı kadının evine misafir olurlar. Yaşlı kadın onların kaçmasını engellemek için çocukları ambara koyar. Çocuklar ninenin kendilerini yemek istediklerini anlayınca tuvalete gitme bahanesiyle dışarı çıkarlar ve bellerine bağlı olan ipi taşa bağlayıp kaçmaya başlarlar. Bir değirmenin yanına geldiklerinde kendilerini kovalayan nineyi değirmende öldürürler. Çocuklar su içmek için pınarın başına gelirler. Erkek çocuk ablasını dinlemeyip pından su içince geyiğe dönüşür, kız da korkup ağacın başına çıkar. Kız ağacın başına çıkınca atını sulamak için gelen bir oğlan kızı görür ve âşık olur. Annesinden kızı ağaçtan indirmesini ister. Anne ağacın altına ateş yakar ve saç ayağını koymaya çalışır. Bilerek ters koyar ve kıza yardım etmesi için ağaçtan indirir. Bu sırada

da oğlan kızı tutar ve evine götürür. Oğlanın da bir de Arap karısı vardır ve Fatmacık'ı kıskanmaya başlar. Dere kenarına çamaşır yıkamaya geldiklerinde Fatmacık'ı suya iter ve Fatmacık balığın karnına gider. Kızın geyiğe dönüşen kardeşi olanları görmüştür ve dile gelip her şeyi ablasının eşine anlatır. Beraber balığı tutarlar. Fatmacık balığın karnında doğurduğu oğlunu balığın karnından çıkarırlar. Oğlan tekrar pınardan su içer ve geyikten insana dönüşür. Oğlan Arap karısını bir ata bağlar ve parçalattırır. Oğlan Yusufçuk'u da evlendirir ve kırk gün kırk gece düğün yaparlar" (Önal, 2011, s. 302-303).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Geyik Oğlan, Yusufçuk, Alptekin, 2002, s. 462-464, 465-466; **Gümüşhane-Bayburt/Hani ya Bacımın Ayağı** (Sakaoğlu, 2002, s. 378-380); **Afyonkarahisar/Oduncunun Çocukları** (Özçelik, 1993, s. 520-525); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 222-223); **Balıkesir/Geyik ile Fatma** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 220-221); **Erzurum/Gülgöz'ünnan Beyoğlu, Duzli Gugul** (Ayyıldız, 2001, s. 216-221, 261-263); **Yozgat/Geyik Oğlan** (Aslan, 1994, s. 223-226); **Erzincan/Tık Tık Eden Kabacık** (Kara, 1996, s. 473-475); **Amasya/İki Kardeş** (Göde, 2011, s. 237-238); **Burdur/Fatmacık ile Süleymancık** (Dalğar, 2010, s. 154-156); **Isparta/Fatma ile Yusuf** (Göde, 1997, s. 250-253); **Malatya/Yetimlerin İneği** (Sarıçiçek, 1997, s. 200-202); **Trabzon/Ağaçtaki Kismet** (Akgün, 2000, s. 180-181); **Manisa/Geyik Kardeş, Yusuf** (Tunç, 2008, s. 204-207, 208-209); **Yozgat/Geyik** (Öcal, 1999, s. 207-210); **Van/Tah Tah Eden Gabacık Bizi Yaldataan Babacık** (Kasımoğlu, 2010: 711-717); **Elazığ/Bacı Bacı Can Bacı** (Günay, 1975, s. 335-337); **Denizli/Hatemcikle Yusufçuk, Masal** (Arslan, 2008, s. 203-204, 310-312); **Ankara/Bacı Bacı Can Bacı** (Boratav, 2009, s. 103-108); **İstanbul/Geyik** (Tezel, 1938, s. 148-151); **Zonguldak/Yusuf ile Fatmacık, Ormana Bırakılan İki Kardeş, Tak Tak Tabacık** (Bekdik, 2014, s. 207-209, 247-249, 302-303); **Tokat/Tın Tın Kabacık** (Sargın, 2018, s. 913-919); **Sivas/İki Kardeş** (Sever, 1995, s. 224); **Eskişehir/Altın Perçemli Kız, Geyik Kardeş** (Ergun, 2014, s. 127-129, 145-149).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Talkamış (Karadavut, 2006, s. 274-283); **Kazan-Tatar/Kardeşi Keçi Olan** (Gültekin, 2013, s. 508-511); **Türkmenistan/Ecekecan** (Sümbüllü, 2000, s. 270-

275); **Azerbaycan/Göyçek Fatma, Bacı ve Gardaş** (Köktürk, 1996, s. 87-88, 90); **Gagauz/Öküze Dönüşen Çocuk** (Uçkun, 2003, s. 523-524); **Irak Türkmen/Bacıdan Qardaş Matalı** (Murad, 2005, s. 338-340).

Tip 507

Gagauz

1. Olay Örgüsü:

“Fakir bir adam, oğlunu çıraklığa vermek için yola çıkar. Su içtikleri bir pınar kenarında adamın oflaması üzerine adı ‘Of’ olan bir şeytan çıkar. Nereye gittiklerini öğrenince, parasını verip çocuğu çırak olarak alır, yeraltına iner. Bir yıl sonra adam pınara gidip, şeytanı çağırır. ‘Of’ çocukla birlikte çıkar, adamlarla anlaşır. Bir yıl sonra adam oğlunu tanırsa alacak, tanıyamazsa çocuk “Of”un olacaktır. Çocuk babasına güvercin olarak geleceğini ve ayağına ip bağlayacağını söyler. Vakıt gelince adam, çocuğu almaya gider. Şeytan sorduğunda, ayağı ipli güvercin oğlu olduğunu söyler. Güvercin üç takla atar, çocuk olur. Adam çocuğu alır evine döner. Öküzleri almadığı için çocuk ata dönüşür, babası, atı kim altınla sararsa ona satacaktır. Zengin bir adam, atı saracak kadar altın verip atı satın alır. Bu adam şeytandır, atı ahıra bağlar. Şeytanın akrabası, başka bir şeytanın oğlunun düğününe gitmek için, yalvararak atı alır, düğüne atla gider. Deniz kenarında şeytanı denize düşüren at, kenara çıkar, şeytan boğulur. Şimdi de denizin dibinde durmaktadır” (Uçkun, 2003, s. 224-225).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 508**Çüçüler/Konya****1. Olay Örgüsü:**

“Bir padişahın oğlu, maiyetiyle ava çıkar. Dere kenarında bir ceylan görür. Oğlan ceylanın arkasına düşer, onu yakalayamaz. Meğer ceylan şeytandır. Oğlan ceylanı takip ederek ‘Çüçüler diyarına’ varır. Çüçüler, oğlanı misafir ederler. Oğlan da Çüçülere eziyet eden devi öldürür” (Karakuzu, 1997, s. 137).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 509**Hoca Efendi/Erzurum****1. Olay Örgüsü:**

“Tacirin kızı kocasının insan kemikleri yediğini görür, korkar kaçar. Yolda bileziklerini kırar. Kız eve dönmeye cesaret edemez, bir ağacın tepesine çıkarak gecelemeye karar verir. Padişahın oğlu o civardan geçerken kızın suya vuran aksini görür, onu ağacın tepesinde görerek indirir ve evlenirler. Dokuz ay sonra bir çocukları dünyaya gelir. Bir gece duvar yarılr, hocası gelir kızın azına kan sürer çocuğu da alır, kaçar. Aynı olay üç defa tekrarlanınca kızı bir zindana kapatırlar. Kız her şeye rağmen konuşup, hocasının sırrını açıklamaz. Kız zindanda uzun müddet kalır, bir gece hocası üç çocuğunu da getirir, öleceğini haber verir. Gürültü duyan zindancı, prensi çağırır, hakikat ortaya çıkar. Padişah, hocaların öldüğü gün gider cenazesini kaldırır” (Seyidoğlu, 1975, s. 35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 510

Akıllı Çoban ile Padişah/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Padişahın karısını bir Arap kaçıır. Padişahın avda karşılaştığı bir çoban, Arap’ı bulup sultanı kurtaracağını söyler. Yolda üç kardeşin elinde bulunan sihirli halı, şapka ve kırbacı alarak Arap’ın evini bulur. Sultandan Arap’ın canının nerede olduğunu öğrenmesini ister. Arap yedi canlıdır ve canları Kafdağı’nın arkasındaki ejderhanın karnındaki güvercinlerdir. Bu güvercinler bir uçarsa Arap ölecektir. Kafdağı’nın arkasında bir Yörük beyine çoban durur. Her gün bir koyun yiyen ejderhanın yerini öğrenir. Ejderhayı öldürüp güvercinleri uçurunca Arap da ölür. Sultanı padişaha teslim eder. Yörük kızı ile evlenir. Padişah da çobanı baş vezir yapar” (Özçelik, 1993, s. 62).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 511

Karo ve Kız/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Çocuğu olmayan bir kadın Allah’tan bir evlat ister ve kızı olursa kim isterse vereceğini söyler. Kızı olur ve onu kara bir köpek ister. Kadın kızını kara köpeğe verir. Köpek kızı yeraltı dünyasına götürür ki burada her şey vardır. Kız sıkılınca da ona 40 kapının

anahtarını verir. Kız her defasında kapıları açar ama 41. kapıyı zorla ve izinsiz açınca Karo'nun mezarları deşip kefenleri aldığını fark eder. Kızın ürkekliğinden şüphelenen Karo kılık değiştirip halası kılığında kızın ağzını yoklar. Gözlerinden Karo'yu tanıyan kız bir şey söylemez ama köpek, annesi kılığında gelince her şeyi anlatır. Karo da öfkeyle kızı Sırrı-ı Osman dağına fırlatır. Kız bir suyun yanında uyanır ve oradaki ağaca çıkar. Kızı padişahın oğlu bulur ve onunla evlenir. Kız düşmanı olduğu için eve ne gelirse gelsin kontrol etmeden içeri almaz. Karo önce gösterişli kumaş olur. Kız onu tanır ve içeri almaz. Sonra kuzu olur kız yine almaz ama oğulları doğunca kocası, şahane bir beşiğe dönüşen Karo'yu eve alır. Karo gece bebeği sıkınca bebeğin sesine koşan kız Karo'dan kaçır. Karo da onu kovalarken merdivenlerden yuvarlanır ve diğer köpekler onu parçalar. Kız da kocasıyla mutlu yaşar (Doğramacıoğlu, 2002, s. 60).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Kilis/Dev Dümbülküle (Doğramacıoğlu, 2002, s. 145-151.); **Kırşehir/Zakkum Ağacı** (Sever, 1995, s. 245-246).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 512

Aşkın Gücü/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Yüksek dağların eteğinde Nanay denilen bir köy vardır. Nanaylılar neşeli ve çalışkan insanlardır, geçimlerini meyve yetiştirip satarak karşılarlar. Köyün yukarısında Köksaray denilen yerde, bir cadı, ejderha oğlu ile birlikte yaşar. Cadı, oğlunu insan etiyle besler ve besleyebilmek için köylerden çocuk kaçıtır. Zarkent köyünden yiğit bir pehlivanla Nanaylı bir kız nişanlanır. Cadı bu kızı kaçıtır. Ejderha kızı beğenip yemez ve onu kendine sütanne yapar. Güzel kız ona hizmet eder. Köy halkı, dilenci kılığındaki cadının kaçırdığı çocukları dağa götürdüğünü fark eder. Nişanlısının kaçıırıldığını duyan yiğit, kızı kurtarmak için yola çıkar ve Köksaray'ı bulur. Yiğit gizli bir şekilde yer

altından cadının mağarasına girer. Kızın orada olduğunu ve ejderhanın yanında yattığını görür. Yiğit gizlice kızla konuşur. Kız buradan çıkmanın imkânsız olduğunu anlar ve ejderha ile savaşmaya karar verir. Ejderha ile yiğit üç gün üç gece savaşır. Bu arada köyde cadı kadını tutsak ederler. Cadı sihirle köyden kaçır ve ejderhaya yemek getirmek için Köksaray'a gelir. Yiğit ile ejderhanın savaştığını görür. Yiğit zorlu bir savaş sonrasında ejderhayı ikiye böler. Bunu gören cadı da orada ölüverir. Yiğit, kızın dizlerinde can verir. Kız da bu duruma lanet eder ve kız ve yiğit orada taşla dönüşür" (Saçkesen, 2010, s. 209-210).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.9. BÜYÜCÜ İNSANLAR

Tip 527

Şefkatlilik/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

"Zengin ama zalim bir adam vardır. Her gün kızına zulüm eder. Adam ava çıkmadan önce kızına yarım ekmek bırakır. Adam yolda bir dilenciyle karşılaşır. Adam dilencinin elinde bir yarım ekmek görür. Dilenci, ekmeği kızının verdiğini söyler. Adam eve gelir ve öfkelenir, kızının elini sağ bileğinden kesip onu ormana bırakır. Padişah ormanda avda iken kızı bulur ve sarayına getirir. Kıza sarayda terbiye verir ve oğluyla evlendirir. Kız kocasına sol eliyle çay uzatır kocası çayı almaz. Kız bu duruma lanet eder. Kızın ekmek verdiği dilenci sihirbazdır. Dilenci, kızın elini altına dönüştürür. Kız, Eşine altın eliyle çay uzatır ve eşi bundan memnun olur. Padişah yeniden düğün yapar. Kızı, yeniden oğluyla evlendirir" (Saçkesen, 2010, s. 238-239).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 528 (TTV 169)

Padişahın Fakir Damadı/Trabzon

1.Olay Örgüsü:

“Fakir oğlan, annesini zorla gönderip padişahın kızını ister. Padişah, kızına talip oğlanın acayip ile karayı göstermesini şart koşar. Oğlan, kötü niyetli yer altı hocasına çalışmak üzere yedi kat yer altına gurbete gider. Hocanın kızı oğlana âşık olur. Oğlan, kızdan bazı sihirbazlıklar öğrendikten sonra yeryüzüne çıkar. Öğrendiği sihirle önce öküz olur. Anne öküzü yer altından gelen hocaya satar fakat yularını vermez. At olur. Anne, atı hocaya satar fakat yularını vermez. Koç olur. Sonunda durumu anlayan hoca anneye bir tekme vurur, koçla birlikte yularını da alır. Koç halindeki oğlanı yeraltına götürür. Kızın yardımı ile hocanın elinden kurtulan koç kaçmaya başlar. Hoca da kurt olur, koçu takip eder. Koç yakalanacağı sırada güvercin olur uçmaya başlar. Hoca da şahin olur, güvercini takip eder. Güvercin sarayın kapısından içeri girer, padişahın elinde gonca bir gül olur. Hoca gülleri satın almaya çalışırken güller buğday olur, yere dökülürler. Hoca tavuk olur, buğdayları toplamaya başlar. Buğdaylar çakal olur, tavuğu boğar. Tekrar eski haline dönen oğlan, padişaha: ‘Acayipti o, karaydım ben’ der ve kızı alır” (Akgün, 2000, s. 52).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Ecel Ecayip (Sakaoğlu, 2002, s. 381-386); **Amasya/Of Hoca** (Göde, 2011, s. 243-244); **Kastamonu/Of Koca** (Atlı, 2011, s. 352-353); **Isparta/Ali Cengiz Oyunu** (Göde, 1997, s. 254-255); **Van/Bilmez Hoca** (Kasımoğlu, 2010, s. 426-435); **Denizli/Keloğlanla Arap** (Tuğrul, 1969, s. 314-316); **Tokat/Derviş ile Hoca-Ali Cengiz Oyunu/Allem Gallem** (Sargın, 2018, s. 885-887).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Hünerli Çocuk (Karadavut, 2006, s. 242-249); **Kazan-Tatar/Dev Molla** (Gültekin, 2013, s. 731-737); **Özbekistan/Dünyada Olmayan Hüner, Kırk Yalan** (Saçkesen, 2010, s. 623-628, 648-650); **Azerbaycan/Ohhay'la Ehmed** (Köktürk, 1996, s. 124-125); **Gagauz/Mokan** (Uçkun, 2003, s. 525-528); **Irak Türkmen/Çopan Matalı** (Murad, 2005, s. 249-252); **Kazakistan/Tilki, Çoban, Ayı** (Alptekin, 2003, s. 178-184).

Tip 529

Yedi Kardeş/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Yedi kardeş rızıklarını kazanmak için yola çıkar ve bir yol ayrımında her biri kötü durumda olanı anlamak için yere bir değnek saplayıp ayrılır. Küçük kardeş, yaşlı bir çiftin evine gelir ve onların isteğiyle güzel kızlarıyla evlenip çiftçilik yapar. Kadın, küçük kardeşe yanında taşıması için bir resmini verir. Rüzgâr resmi havalandırır ve resim suya batıp yer altına iner. Yer altı Hanı'nın hizmetkârı resmi bulup Han'a götürür. Han da resmin sahibini oğluna almaya karar verir ve kadının kocasını öldürüp kadını oğluna eş yapar. Yedi kardeşten altısı birtakım marifetler öğrenip geri dönerler ve küçük kardeşlerinin değneğinin yıkıldığını görürler. İçlerinden iz sürücü olan oğlanın obasını bulur. Bilici olan, kardeşinin başına gelenleri anlayıp mezarı bulur. Birleştirici olan, kemiklerini birleştirir. Etsiz etlendiren et giydiren. Canlandıran ise ölüyü canlandırır. Kardeşleri uyanınca ona katilini sorarlar. O da başına gelenleri söyler. Kardeşler, bakırdan gaga ve tırnakları olan ve uçan bir kuş yapıp yer altına giderler. Altın kıyafetli kız da oranın halkı gibi merakla kuşu izlemeye çıkar. Kardeşler kızı kuş vasıtasıyla kaçıtır. Kızın kime kalacağı konusunda tartışırken kız kendisinin ay olacağını, onların da kendisine hale olmalarını söyler. Kız göğe çıkıp altın ay olur. Yedi kardeş de yedi hale olur (Aça, 2007, s. 418-421).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 530

Taş Yüzlü Kız/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Padişahın güzel bir kızı vardır; fakat kız kimseyle evlenmek istemez. Çobanın biri kızla evlenmek üzere saraya gelir. Padişah, kızın ikna etmesi halinde razı olacağını söyler. Kızın yanına gelen çoban, kızın yüzünün taştan olduğunu, dağda yaşayan bir sihirbazın sihirle yüzünü taşa çevirdiğini anlatır. Yola çıkan çoban, sihirbazın yaşadığı dağa gider. Sihirbazın elinden sihirli taşı alır ve onu ateşe atar ve kızın yüzü eski haline döner. Kız, çobanla evlenmeye razı olur. Padişah, kızını çobanla evlendirir ve tahtını ona bırakır” (Saçkesen, 2010, s. 292).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 531 (TTV 170)

Prens ve Büyücü

1.Olay Örgüsü:

“Bir geyik avı sırasında prens ormanda güzel bir kıza rastlar. Bu kız bir cadının casusudur ama prense âşık olduğu için ona bir sihirli yüzük hediye eder. Cadı kızın bir elmaya çevirir; prens onu yüzüğü kullanarak alır. Kız mısıra dönüşür; prens onu bir keklik olup yer. Mısır bir şahin; prens ise şahini yaralayan karlı yağmur olur. Şahin bir kuzey rüzgârı; prens de bir hasta (korkusuz olduğunu göstermek için) olur. Kuzey

rüzgârı ölüm meleği olur; prens de ölen (korkusuz olduğunu göstermek için). Cadı öfkesine ölür; prens de kızla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 194).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 532 (TTV 171)

Şeyh ve Padişah

1.Olay Örgüsü:

“Sultana âşık olan Şeyh, padişaha insanın kendi bedeninden nasıl ayrılarak bir geyiğin bedenine girebileceğini öğretir. Padişah denemek için kendini bir geyik yaptığında, Şeyh de padişahın terk edilmiş bedenine girer ve onun yerine geçer. Geyik bir kuş bedenine geçer; Sultan bu kuşu çok sever. Padişah kuşun bedenini terk edip bir köpeğin bedenine geçtiğinde, kuşun ölümüne çok üzülür Sultan. Onu tekrar neşelendirmek için Şeyh kuşun bedenine geçer; o arada padişah da serbest kalan kendi bedenine geçer ve kuşu öldürür. Kuş ölünce Sultan da üzüntüsünden ölür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 194-195).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Padişahın Cariyeden Olan İki Oğlu (Sümbüllü, 2000, s. 225-249).

Tip 533

Ateşi Söndüren Kedi/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Annesi, kızını her yıl evi Kafdağı’nın arkasında olan kardeşinin evine göndermeye çalışsa da kızın külden yapılmış olan eşeği parçalanır. Kızına bir eşek yapan anne, kıza

eşeğe ‘Çüş eşeko!’ dememesini öğütler. Yolda bir boncuk gören kız ‘Çüş eşeko!’ deyince eşeği parçalanır. Annesi kızına bir eşek daha yapar. Kız dayısının evine yetişince ‘Çüş eşeko!’ der, eşek parçalanır. Ava giden dayısı, kıza kediye yemeği vermeyi unutmamasını öğütler. Bunu yapmadığı takdirde kedinin kızın başına bir şeyler getireceğini söyler. Kız, kedinin öğle yemeğini vermediği gibi onu sürekli kovar. Kedi, ocağın ateşini söndürür. Ateş bulmak için yola düşen kız, bir kadının dizinde uyuyan devin mağarasına ulaşır. Kadın, kıza ateş verir. Yolda giderlerken örgüsünün sökülen iplikleri yere serilir. Uyuyan dev, ateşinden alındığını fark edince ipleri takip ederek, kızın evine ulaşır. Dev, kızı parmağını kapının arasından çıkarmaya ikna eder. Dev kızın parmağını emer. Kız yarı canlı bir şekilde kapının arkasına düşer. Avdan dönen dayısı, kızı iyileştirir. Kızı, annesinin yanına gönderir” (Eren, 2001, s. 34-35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 534 (TTV 172)

Oyuncak Bebek

1.Olay Örgüsü:

“Fakir bir kız elindeki harçlıkla sadece bir oyuncak bebek alır. Bu bebek geceleri altın yapar; kızın ailesi zengin olur. Bir ebe bunu öğrenir ve oyuncak bebeği çalar; oyuncak bebek burada sadece yatağı pisletir. Ebe onu denize atar; balıkçılar da onu uğursuzluk getirdiği için atar; fakir kız onu geri bulur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 195).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 535 (TTV 173)

Tencerecik/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Fakir bir kadın ve kızı ip eğirip satarak geçinirler ve o parayla yiyecek alırlar. Ekmek almaya giden kız elindeki tüm parayla çok beğendiği bir tencere alır. Annesi bu duruma çok sinirlenir kızı dövüp tencereyi dışarı atar ve o gece aç uyurlar. Tencereyi bir ebe bulup alır. Yaprak dolması yapar ama tam yiyecekken bir doğuma çağırırlar. Tencere, içindeki yemekle kızın evine gider ve kapıyı çalarak bir tekerlemeyle içinde ne olduğunu söyler. Kız dolmaları alır ve böylece ziyafet çeker tencereyi yine sokağa atarlar. Tencereyi padişahın karısı bulur, yanlarında hamama götürdüğü tencereye üstündeki ziynet eşyasını doldurur. Tencere bu eşyaları da kızın evine getirir. Kız bunları alıp tencereyi sokağa atar. Tencereyi bu defa şehzade bulup hamama götürür. Tencere bu defa şehzadeyi alarak kıza getirir. Kız hem zengin olur hem şehzadeyle evlenir. Tencereyi de evin başköşesine koyar (Boratav, 2015, s. 211-213).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

İstanbul/Küfeci (Tezel, 1938, s. 14-16).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 536 (TTV 174)

Böbrek/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Orta halli bir çiftin üç oğlu vardır. Çocukların babası bir gün eve bir tavuk getirir ve karısına kimseye yedirme, diye tembih eder. Kadın unutup acıkan çocuklarından ortancaya böbreği, birine tavuğun başını, diğerlerine ayaklarını yedirir. Eve gelen baba durumu öğrenince çok öfkelenir, çocukları keseceğini söyler. Babasının bağırsığını

duyan çocuklar evden kaçarlar. Üçü de üç farklı yola gider. Ortanca çocuk, bir kahvecinin yanında çalışır. Fakir kahvecinin karısı delikanlının yatağının yanında bir torba altın bulur, çok sevinir. Delikanlı şehre gider. Çok zengin bir beyin güzel kızı ancak bir çuval altın getirene gösterilmektedir. Delikanlı altınla gidip kızı görür, onunla sohbet ederken yediği böbrek nedeniyle her sabah yanında altın bulduğunu söyler. Kız bunu öğrenince çocuğu sarhoş edip bayıltır ve dövdürerek kusturur, böbreği kendi yutar. Delikanlı uyanıp yanında altın bulamayınca işi anlar. Bir hal çaresini düşünürken dere kenarında elma, incir, üzüm ağaçları görür. Topladığı meyveleri yer ve elma yiyince boynuzları çıkar, incir yiyince eşek olur ve üzüm yiyince eski haline döner. Bunları yanına alıp kızın yanına gider. Elma satıcısı gibi kıza elmaları satar. Ertesi gün kızın boynuzları çıktığı için doktor aranmaktadır. Delikanlı doktor olarak yanına üzümleri alıp gider. Odaya kimseyi almaz ve kızdan böbreği geri alır. Sonra ona incir yedirip eşeğe çevirir. Pazarda alışveriş yaparken altın para üstünde kardeşinin resmini görüp saraya gider. Saraya eşekle gidince eşeği almak istemezler. Delikanlı, kardeşine gerçeği söyler ve eşeğe üzüm yedirince yine dünya güzeli bir kıza dönüşür. Kardeşler mutluluk içinde yaşarlar (Tezel, 1938, s. 154-157).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Kuş Başı (Sakaoğlu, 2002, s. 386-391); **Erzurum/Semer kant'ta İkki Gardaş** (Ayyıldız, 2001, s. 187-192); **Erzincan/Oduncu Hasan** (Kara, 1996, s. 476-480); **Adana/Ahmet ile Mehmet** (Şimşek, 2001, s. 682-686); **Isparta/Kara Erik, Sarı Erik** (Göde, 1997, s. 256-257); **Ankara/Kara Tavuk** (Boratav, 2015, s. 90-95); **İstanbul/Ceylan Sultan** (Tezel, 1938, s. 190-194); **Tokat/Helvacı Güzeli Masalı** (Sargın, 2018, s. 969-973); **Eskişehir/Ak Yılan ile Kara Yılan** (Ergun, 2014, s. 93-99).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Altın Yumurtlayan Tavuk (Uçkun, 2003, s. 535-537).

Tip 537 (TTV 175)

Dünya Güzeli/Afyonkarahisar

1.Olay Örgüsü:

“Oğlan, babasından miras kalan, içine konulan parayı çoğaltan kâseyi, insanı görünmez yapan keçeyi ve öttürünce her hizmeti gören bir Arap’ın geldiği düdüğü, dünya güzeline kaptırır. Çırılçıplak sokağa atılıp ormanda bulduğu bir ağaçtan bir elma yiyince eşek olur. Başka bir elmadan yiyince tekrar insan olur. Biraz ilerde beyaz incirden yiyince boynuzları uzar, siyah incirden yiyince boynuzları kaybolur. Elmalardan ve incirlerden alarak dünya güzelinin sarayının kapısına dayanır. Meyveleri cennetten getirdiğini söyleyerek, dünya güzeline kocaman bir elma verir. Dünya güzeli elmaları yiyince eşek olur. Oğlan cariyeler tarafından yakalanınca küçük elmalardan yedirerek dünya güzeline eski haline getirir. Bu defa dünya güzeline beyaz incirden yedirip kaçır. Boynuzları uzayan dünya güzelinin derdine hiçbir doktor çare bulamayınca dünya güzeli, ülkenin padişahının da yardımıyla oğlanı bulur. Oğlan; kesesi, keçesi, düdüğü ve dünya güzelinin kendisiyle evlenme sözü karşılığında kızı eski haline getirir. Padişah da bunları evlendirir” (Özçelik, 1993, s. 57-58).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Erzurum/Semer kant’ta İkki Gardaş (Ayyıldız, 2001, s. 187-192); **Erzincan/Oduncu Hasan** (Kara, 1996, s. 476-480); **Kastamonu/Yılan** (Atlı, 2011, s. 272-275); **Adana/Ahmet ile Mehmet** (Şimşek, 2001, s. 682-686); **Isparta/Keloğlan ile Peri Kızı** (Göde, 1997, s. 258-260); **Muğla/Fetli Ayşe** (Önal, 2011, s. 493); **Eskişehir/Ak Yılan ile Kara Yılan** (Ergun, 2014, s. 93-99).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Keloğlan (Bakırcı, 2010, s. 195-208)

Tip 538 (TTV 176)

Kardaşlar/ Gagauz

1.Olay Örgüsü:

“Biri zengin, diğeri fakir iki kardeş vardır. Zengin olanın çocuğı yoktur, fakir olanın dokuz çocuğı vardır. Fakir olanın baharda yiyecek ekmeğı kalmaz, gider zengin kardeşinden bir iki avuç buğday ister. Zengin ve zalim kardeş, buğday karşılığında kardeşinin bir gözünü ister. Çocuklarını düşünen fakir adam tek gözünü verir, bir çuval buğday alır. Çok geçmeden buğday tükenir, yine aç kalırlar. Fakir adam, zengin kardeşinden tekrar tahıl almaya gider. Kardeşi karşılığında öteki gözünü de ister. Fakir adam, yalvarması işe yaramayınca öteki gözünü de çaresiz kalarak verir. Aldığı buğday tükendiğı zaman verecek başka gözü olmadığı için fakir adam kardeşine gitmez, köyden köye dilenmeye başlar. Bir gün topladıklarını karısı ile eve yollayan fakir adam bir taşın üstüne oturur, bu arada bir ses duyar. Bu gizli sese kulak verir; oturduğu taşın altında gözlerine ilaç, susuz yanık köyünde köy meydanında bir sızıntı vardır ve padişahın kızının hastalığının çaresi kendi yastığı altındadır. Taşı kaldıran fakir adam, büyülü aydınlık otunu bulur, gözlerine sürer, görmeye başlar. Sevinerek evine gider. Yanık köyündeki su sızıntısını bularak insanlara gösterir, köylüler çok sevinir ona bahşış verir. Üç gün, üç gece yol gider, padişahın sarayına varır. Padişahın kızını, yastığının altındaki şeyle sıvazlar. Padişahın kızı dokuz yıldır çektiğı hastalıktan kurtulur. Padişah hediye olarak iki çıkın altın verir. Zengin olan fakir adamı, kardeşi kıskanmaya başlar. Kardeşinin nasıl zengin olduğunu sorar. Fakir adam altınlı pazarda körlere altın verdiklerini söyler. Açgözlü kardeşi, daha fazla zengin olmak için gözlerini çıkarır, pazarda gezmeye başlar. Kimse ona altın vermez. Hem parasız hem de kör olarak evine döner” (Uçkun, 2003, s. 127-128).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Vur Tokmağım Vur (Alptekin, 2002, s. 348-350); **Afyonkarahisar/Keloğlan ile Hamamcı** (Özçelik, 1993, s. 538-542); **Van/Açıl Sofram** (Önay, 1995, s. 347-349); **Yozgat/Çüş Eşeğim Çüş** (Aslan, 1994, s. 226-230); **Erzincan/Açıl Sofram Açıl** (Kara, 1996, s. 481); **Adana/Yılan Oğlan** (Şimşek, 2001, s. 687-689); **Trabzon/Sihirli Tokmak** (Akgün, 2000, s. 162-164); **Konya/Keloğlan’ın Sofrası** (Karakuzu, 1997, s. 188-189); **Van/Sihirli Post** (Kasimoğlu, 2010, s. 622-634); **Kars/Nahırçı** (Arslan,

2000, s. 414-420); **Erzurum/Tokmak** (Seyidoğlu, 1975, s. 262-263); **Tık Sopam** (Boratav, 2015, s. 208-210); **Kahramanmaraş/Keloğlan ile Eşeği** (Erşahin, 2011, s. 666-668); **Bitlis/Fakir Adam ve Hızır** (Eren, 2001, s. 248-251).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Karga Padişah, Boz Atmaca (Karadavut, 2006, s. 182-185, 305-311); **Altay/Tak-Tuk, Baston!** (Dilek, 2003, s. 523-525); **Kırım-Tatar/Turna Baba** (Bakırcı, 2010, s. 386-391); **Özbekistan/Vur Tokmak, Aç Gözlülüğün Cezası** (Saçkesen, 2010, s. 639-642, 740-741); **Azerbaycan/Çırahlı İsa** (Köktürk, 1996, s. 127-128); **Gagauz/Nagu Sarak, Kardaşlar; İki Moçuga** (Uçkun, 2003, s. 411-412, 537-539); Uysal, 2014, s. 280-283 (**Hakas**); **Kazakistan/Vur Tokmak** (Alptekin, 2003, s. 140-146).

Tip 539 (TTV 177)

Açıl Cevizim Açıl/Kastamonu

1.Olay Örgüsü:

“Rüyasında gördüğü peri kızına âşık olan genç, ailesinden izin alarak kızı bulmak için yola çıkar. Oğlan, yolda bir ejderhanın elinden bir kızı kurtarınca kızın padişah olan babası ona mükâfat olarak sihirli bir ceviz verir. Oğlan, yolda acıkınca cevize ‘Açıl cevizim açıl!’ der ve ortaya güzel bir sofraya açılır. Oğlan, yemeğini yerken yanına bir derviş gelir ve asasıyla oğlanın cevizini değiştirmek ister. Oğlan, asanın uzaktaki bir şeyi getirebilme sihrini öğrenince asayı cevizle değiştirir. Yolda tekrar acıkan oğlan, asanın yardımıyla cevizi geri getirir. Yemek yemeğe başlayınca yanına bir derviş daha gelir. Bu sefer de cevizi bu dervişin sihirli külâhıyla değiştirir. Oğlan, acıkınca tekrar asanın yardımıyla cevizi geri getirir ve yemek yerken yanına başka bir derviş gelir. Oğlan, bu sefer de cevizini bu dervişin sihirli seccadesiyle değiştirir. Başka bir seferde de bir dervişin sihirli kabağıyla cevizi değiştirir. Oğlan, seccade ve külâhın yardımıyla peri padişahının sarayına girip sihirli eşyalarıyla padişaha bir oyun oynar. Fakat padişahın kızı bu durumu öğrenince oğlanla birlikte seccadeye binip kaçar. Padişah, kızının kaçırıldığını anlayınca onu kurtarmak için ordularıyla oğlanı yakalamaya gider.

Fakat oğlan, orduya dönüşen sihirli kabağıyla orduları yenip kızla evlenir” (Atlı, 2011, s. 201-202).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Adana/Gül ile Sinan (Şimşek, 2001, s. 690-705); **Adana/Kalp Evi** (Ketre, 1998, s. 265-269).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Keloğlan (Bakırcı, 2010, s. 195-208).

Tip 540 (TTV 178)

Bir Oduncu/Amasya

1.Olay Örgüsü:

“Oduncu, bir gün ulu ağacın etrafında tapınan insanları görür. Ağacı kesmeye karar verir. Ağacı tam keserken bir adam: ‘Ağacı kesme!’ diye oduncuya dalaşır. Adamı bir çırpıda altına alan oduncu, altın karşılığında, ağacı kesmekten vazgeçer. Oduncu, her sabah yastığının altında bir altın bulur. Bir gün sabah kalktığında, yastığının altında altın yoktur. ‘Adam sözünde durmadı, ben de ağacı keseceğim.’ der. Ağacı tam keserken, adam yine oduncunun yanına gelir. Fakat bu sefer oduncunun gücü adamı devirmeye yetmez. Oduncunun yanına gelen adam, aslında onu yoldan çıkarmaya çalışan bir şeytan olduğunu söyler. Oduncu hatasını anlar ve evine doğru yol alır” (Göde, 2011, s. 150-151).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 541 (TTV 179)

Kırk Haramiler/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Ali Baba ve Kasım isminde iki kardeş vardır. Kasım zengindir ancak Ali Baba odunculuk yapıp geçinir. Ali Baba dağdan odun keserken kırk haraminin geldiğini görüp bir ağaca çıkar. Haramiler, “Açıl susam!” deyince kaya açılır hep birlikte yanlarındaki sandıklarla içeri girerler. Bir süre sonra “Kapan susam, kapan!” derler, kaya kapanır ve oradan ayrılırlar. Bu durumu gören Ali Baba aynı şeyleri yaparak içeri girer ve hazineyle karşılaşır. Katırına bir miktar altın yükleyip geri döner. Artık zengin olmuşlardır ve altınları saymakta zorlanınca kardeşi Kasım’ın eşinden tartı isterler. Kasım’ın eşi ne tarttıklarını merak eder ve tartının içine biraz bal sürer. Altınları tartıp tartıyı geri görürler ancak bala bir altın yapışmıştır. Eşinin ihtarıyla Kasım, Ali Baba’dan işin iç yüzünü öğrenir ve hazinenin bulunduğu yere gider. Hazine karşısında gözü döner ve çıkarken ne diyeceğini unuttur. Tüm tahıl isimlerini sayar ama kapı açılmaz. Kasım içerde ağlarken haramiler gelip kapıyı açarlar ve içerde buldukları Kasım’ı öldürürler (Tezel, 1938, s. 144-145).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Adana/Parlak Ahmet (Şimşek, 2001, s. 706-709); **Manisa/Kırk Hırsızlar** (Tunç, 2008, s. 210-211); **Muğla/Kırk Haramiler** (Önal, 2011, s. 398); **İstanbul/Sultan** (Tezel, 1938, s. 101-106).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Bulgaristan/İki Kardeş (Hafız, 1990, s. 175-176).

Tip 542 (TTV 180)

Alaaddin

1.Olay Örgüsü:

“Bir büyücü bir genci yanına çeker. Onu bir lamba alması için mağaraya gönderir. Çocuk ise bu lambayı büyücü onun elinden alıp kendisini de bu mağaraya kapatacağını öğrendiğinde ise lambayı ona vermez. Büyücü onu kapatır. Sihirli bir yüzük yardımıyla

çok mağaradan kurtulur ve zengin olur. Bir prensesle evlenir. Gencin bir yokluğunda büyücü gelir ve lambayı benzer başka bir lambayla değiştirir. Evi ve karısı büyüden dolayı yok olduğu için, genç yüzük yardımıyla büyücünün evine gider. Karısının yardımıyla büyücüyü zehirler; lambasını geri alır ve sihirle kendi memleketine geri döner” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 204-205).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Tılsımlı Mum (Gültekin, 2013, s. 795-805).

Tip 543 (TTV 181)

Abdal Hasan

1.Olay Örgüsü:

“Aziz’in biri bir türbe yapmak ister ve geyiklerin yardımıyla geceleri malzemeleri taşır. Köylüler ise bunu yapmak için inekleri kullandıklarını düşünürler ve adam da bunu itiraf etmeyince adama işkence yaparlar. Aziz olan da köylülerin sadece bir gözleri ve bir inekleri olması için onlara beddua eder” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 207-208).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 544 (TTV 182)

Çip Yapış/Özbekistan

1.Olay Örgüsü:

“Zengin bir adamla fakir bir adamın gönülden bir dostluğu vardır. Eğer eşleri bir kız ve bir erkek çocuk doğurursa dünür olmak için aralarında söz birliğine varırlar. Zengin

adamin karısı bir kız çocuğu; fakir adamin karısı ise bir erkek çocuğu dünyaya getirir. Fakir adam ve eşi ölür. Çocuk, zengin adamin himayesinde ona hizmet ederek büyür. Adamin kızı ile çocuk birbirlerine âşık olur. Zengin adam dostuna verdiği sözü tutmaz ve kızını çocuğa vermekten vazgeçer. Çocuk, mezarda ağlarken yanına yaşlı bir adam gelir ve çocuğa bir kamçı verir. Kamçıyı ‘Çip yapış!’ diye yere vurursa düşmanlarının yere yapışacağını söyler. Zengin adamin evinde düğün vardır. Çocuk, gelin ve damat yemek yerken ‘Çip yapış!’ diye kamçıyı yere vurur. Gelin ile damat tabağa yapışır. Sonra gelinin kardeşinin, annesi ve babasının da eli tabağa yapışır. Zengin adam ve ailesi mescide gidip tabağı taşa vurarak kırmak ister. Onlar hamle yapacakken çocuk, ‘Çip yapış!’ diyerek kamçıyı yere vurur ve hepsi, tabak kırılmadan taşa yapışır. Ezan okunduktan sonra mescide insanlar gelir. Çocuk ‘Çip yapış!’ der ve insanlar orada yapışıp kalır. Adamlar çocuktan diğer köydeki falcı kadını alıp getirmesini ister. Çocuk, falcıyı alıp yola çıkar. Falcı kadın nehirden nasıl karşıya geçeceğini düşünür. Çocuk, kadından donuna kum doldurmasını, bu sayede nehre batmayacağını öğütler. Falcı kadın karşıya geçer ve çocuk ‘Çip yapış!’ der ve kadının üzerindeki kum yapışıp kalır. Kadın ile çocuk mescide gelir. Orada kadını gören herkes ona gülüp kendi haline şükreder. Bir iki mevsim orada kalırlar. Taşa yapışanlardan biri, şehirde bir Kaşmirî Baba’nın olduğunu, türlü sihirler ve numaralar bildiğini ve kendilerine yardım edebileceğini söyler. Mescittekiler çocuğu çağırıp Kaşmirî Baba’yı getirmesini isterler. Bu sayede çocuğa mal mülk vereceklerini vaat ederler. Çocuk Kaşmirî Baba’yı bulur ve olanları anlatır. Baba, fal kitaplarını ve eşyalarını alır çocukla birlikte yola çıkar. Yolda baba bir kemiği eline alır; çocuk ‘Çip yapış!’ der ve kemik adamin eline yapışır. Mescide gelirler ve mescitte yatan kişiler çocuğun bu işleri yaptığını sezerler ve mal-mülklerini ona verecekleri söyleyip çocuktan aman dilerler. Çocuk fakir babasının zengin adamla olan akdini hatırlatır. Eğer zengin adam kızını kendisiyle evlendirmezse sonsuza kadar orada yapışıp kalacaklarını söyler. Bütün halk zengin adama yalvarır; adam da kızını çocuğa vermeye razı olur. Çocuk ‘Açıl!’ diye yere kamçı vurur. Herkes yapıştığı yerden kurtulur. Herkes malını mülkünü çocuğa bahşeder. Çocuk ile zengin adamin kızının nikâhı olur. Çocuk zengin olup sevdiğiyle mutlu bir hayat sürer” (Saçkesen, 2010, s. 55-56).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Macun (Sakaoğlu, 2002, s. 392-393); **Van/Keloğlan’ın Oyunları** (Önay, 1995, s. 426-436); **Erzurum/Keloğlan** (Seyidoğlu, 1975, s. 319-320); **İstanbul/Üç Kardeşler** (Tezel, 1938, s. 10-11); **Kahramanmaraş/Değirmenci** (Erşahin, 2011, s. 648-650).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/İristu (Dilek, 2003, s. 514-519); **Azerbaycan/Keçel** (Köktürk, 1996, s. 128-129).

Tip 545 (TTV 183)

Keloğlan ile Padişahın Kızı/Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Her gün bir ayakkabı eskiten kızını nereye gittiğini bulan kişiye vereceğini söyleyen padişah, kızı gözlerken uyuyakalan kişileri idam ettirir. Keloğlan yanına bir makas ve bir çuvaldız alarak kızın kapısının önünde bekler, Çuvaldızın yüzüne batmasıyla uyanan Keloğlan yola çıkan kızı izleyip eteğinin ucundan bir parça keser. Yolda kavga eden kardeşlerin cin borkünü kapıp kaçan Keloğlan borkle görünmez olur, kızla aynı kayığa biner, tırmandığı altın dağdaki ağacın birinden bir yaprak koparıp cebine koyar. Âşık olduğu padişah oğlunun yanına giden kız ile oğlanın sofrasından bir kâşık ile oynadıkları topu alıp cebine koyan Keloğlan, sabaha doğru yola çıkan padişah kızından önce gelir ve kapı önüne oturur. Kızın ayakkabısının yine eskidiğini gören padişah, boynunu vurdurmak üzereyken Keloğlan söz ister, cebindeki etek parçası, yaprak, kaşık ve topu çıkarıp olanları anlatır. Padişah, işi başaran Keloğlan’a kızını verir” (Erşahin, 2011, s. 179).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Adana/Gül ile Sinan (Şimşek, 2001, s. 690-705); **Eskişehir/Padişahın Cinli Kızı ve Keloğlan** (Ergun, 2014, s. 55-57).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Çobanın Kavalı (Uçkun, 2003, s. 539-540); **Bulgaristan/Dev ile Padişah Kızı** (Hafız, 1990, s. 157-160)

Tip 546 (TTV 184)

Şarkıcı ve Ölü

1.Olay Örgüsü:

“Cömert bir zengin kıskanç olan başka cömert bir zengin tarafından öldürülür. Bir şarkıcı da onun mezarında ölüye övgüler şarkısını söyler. Rüyasında ölen adam ona ödül olarak bir tüccardan beş yüz altını ‘Nohut’ parolasını söyleyerek almasını söyler. Tüccar ona para verir ve hikayesini anlatır: Fakir bir satıcıyken onu bir gencin yanına çağırıp on bin nohut saydırmışlardır. Onun için kendisine on bir altın ve bunları taşırken yırtıldığı için yeni bir ceket vermişlerdir. Bu şekilde de çok zengin olur. Şarkıcının başka bir rüyasında da ölen adam ona o tüccarın yanında kalmasını söyler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 210-211).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 547

Han ile Sayatçı/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Sayatçı Çomotoy’un bütün kuşların dilini bildiği ve çok zengin olduğunu duyan zalim bir han, bir bahane bulup cezalandırmak için onu saraya çağırır. Çomotoy, konuşmaya başladığı andan itibaren hem kuşlar hem de insanlar gibi konuştuğunu söyler. Han, Çomotoy’un kuşlar vasıtasıyla kendi altın, gümüş ve mücevherlerini çaldığını söyler. Çomotoy kuşların altın, gümüş ve mücevherleri hanın ülkesinden değil uzak ülkelerden getirttiğini söyler. Han, Çomotoy’un mücevherlerini getirtmek için adamlarını gönderir, fakat adamları hiçbir şey bulamazlar. Han, mücevherlerini halka dağıttığını söyleyen Çomotoy’a inanmaz ve onu öldürmek ister. Halk, Çomotoy’u kurtarmak için altın, gümüş ve mücevherleri hana verir. Kuzgunun ölümsüzlük suyunun yerini bildiğini

öğrenen han, Çomotoy'u serbest bırakır. Geleceği önceden bilen suna kuşu Çomotoy'a hanın komşu ülkenin hanı tarafından öldürüleceğini söyler. Halk, öldürülen hanlarının yerine Çomotoy'u ülkelerine han seçer" (Karadavut, 2006, s. 44-45).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 548

Keloğlan/Niğde

1. Olay Örgüsü:

"Padişahın oğlu, vezir tarafından büyü yaptırılarak güvercine dönüştürülür. Padişah rüyasında oğlunun ayna, ayva ve yedi başlı devin kanına sürülen mendil sayesinde eski haline döneceğini öğrenir. Padişah ülkede tellal çıkırtır. Üç köy, üç kasaba ve üç şehir gezdikten sonra bir Keloğlan bulunur. Keloğlan, padişahın: üç şişe, bir mum, bir kılıç ve bir mendil ister. Keloğlan, şehzadeyi ararken yedi başlı devle karşılaşır ve devı öldürüp mendili kana bular. Keloğlanın omzuna bir güvercin konar, ayna ve ayvayı nasıl bulacağını Keloğlan'a söyler. Keloğlan'ın yedi kapıyı geçmesi gerekir. Keloğlan, ikinci kapıda ak sakalı bir ihtiyarla karşılaşır ve o, Keloğlan'a üçüncü kapının yerini gösterir. Çeşitli müdahalelerden sonra yedinci kapıya varır. Şehzadeyi kurtaran Keloğlan, padişahın kızıyla evlenip kırk gün kırk gece düğün yapar" (Bakırcı, 2000, s. 72-73).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 549**Güloğlan/Azerbaycan****1. Olay Örgüsü:**

“Biri zengin ve diğeri fakir iki kardeş vardır. Zengin olanın çocuğu yoktur, fakirin ise ‘Güloğlan’ adında bir oğlu vardır. Zengin, fakire haset ettiğinden koyun gütmeye giderken Güloğlan’ı kendisiyle göndermeye kardeşini razı eder. Gece vakti Güloğlan’ı uyuduğu yerde bırakıp geri döner. Güloğlan uyandığında amcasını yanında bulamaz. Bir şehre gider. İhtiyarın birine misafir olur. Güloğlan padişahın kızını isteyen ejderhayı görmeye gider. Bir kuş, oturduğu taşın altından ok ve ayı alıp ejderhayı öldürmesini söyler. Ejderhayı öldüren genci padişah arattırır. Fakat bulamazlar. Bir büyücü kadın, veziri sonra oğullarını, padişahı ve oğullarını kaleden içeri bir şekilde sokar ve taş haline getirir. Güloğlan kuşun yardımıyla ‘Süleyman aşkına sihirkâr karısının sihri batıl olsun!’ der. Bu sözü söyleyince karı ölür. Taş olanlar kurtulurlar. Güloğlan, padişahın kızıyla evlenir. Babasının yanına döner. Emmisini de öldürerek intikamını alır. Mutlu ömür sürerler” (Köktürk, 1996, s. 156-157).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 550**İki Kardeş/Kırgızistan****1. Olay Örgüsü:**

“Bir han yeni karısının şikâyeti üzerine küçük oğlunu öldürtmek ister. Cellatlar oğlanın elbisesini alıp kendisini serbest bırakır. Küçük oğlan ağabeyi ile birlikte başka yere giderken içtiği su yüzünden ölür. Cesedi bir karı koca defneder ve aynı zamanda da büyük oğlana yardım ederler. Büyük oğlan halkını ejderhanın yediği bir şehre varır. Ejderhayı günde bir kız ve bir koyuna razı ederek oraya han olur. Küçük oğlanı

defnetmeye giden ihtiyar oradaki yılanı sihirle yendikten sonra oğlan dirilir. Çocuk ağabeyinin şehirdeki kızlarını ejderhaya verme sırası gelen karı kocaya yardım eder. Ejderhayı öldüren oğlanı kervancılar kanlı sudan geçmek için kurban etmek ister. Çocuk serçe parmağını kanatarak kervancıları sudan geçirir. Çocuk, kervancılardan aldığı dört deve yükü malı bir sandıkla değiştirir. Sandığın içinden çıkan kız, oğlanın başından geçenleri bir kâğıda yazar. Ağabeyinin şehrine giden kız yazdığı kâğıdı hana verir. Kardeşini tanıyan han, onu buldurarak kızla evlendirir” (Karadavut, 2006, s. 41).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 551

Fakirin Oğlu/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Fakirin oğlu köy köy gezip iş arar. Bir zenginin yanına buzağıcı olarak girer ancak buzağıları gütmeyi beceremez. Oğlan ağladığı bir sırada yanına bir adam gelir, adam ağlamanın sebebini öğrenince ona ‘Zip’ ve ‘Dağıl dağıl’ diye iki söz söyler. Oğlan buzağıları rahatça bu sözlerle gütmeye başlar. Zengin oğlanın sırrını öğrenmek ister ama öğrenemez. Oğlan, zengin ve karısına ‘Zip’ diyerek yere yapıştırır, bunun üzerine zengin oğlandan büyücüyü çağırmasını ister. Oğlan yolda büyücüye çeşitli oyunlar yapar ve onun gülünç haline halk çok güler. Oğlan, bütün zenginleri, efendileri, mollaları ağasının evine davet eder ve onlara ‘Zip’ diyerek ağası gibi yapar. Ağa, kızını oğlana vereceğine dair söz verince oğlan “Dağıl dağıl” diyerek bağırır ve herkes eski haline döner” (Bakırcı, 2010, s. 44-45).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 552

Taş Gelin/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Sihirbazın biri gözüne kestirdiği kişileri hayvana dönüştür. İnsanlar ondan kurtulmanın yollarını arar. Sihirbaz köye iner ve nehirde su taşıyan bir kızı görür ve onunla evlenmek ister. Kız evlenmek istemez ve onu geyiğe dönüştürür. Kız her gün ağlaya ağlaya nehre gelir sihirli derisini çıkarıp suya dalar. Köyde o kızı seven yiğit vardır. Kız derisini çıkardıktan sonra onu alıp yakar ve kızı köyüne götürür. Yiğit bu kızla evlenmek ister. Düğünde sert bir rüzgâr çıkar. Rüzgâr, damadı ve misafirleri alıp götürür. Kız ve yakınları kaçarken sihirbaz onları taşa dönüştürür. Bu taşlar, taşa dönen gelin adıyla bilinmektedir” (Saçkesen, 2010, s. 249-250).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.10. BİR KIZ SEVGİLİ BULUR

Tip 567

Çıkrıkçı Fatma/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“İşi çıkrıkçılık olan Fatma Hanım adında birisi vardır. Fatma Hanım, padişahın sarayının karşısında pamuk sattığı için öldürülür. Ölü kadın, incir ağacından tuttuğu zaman ağaçtan çeşitli nağmeler işitilir. Vezirin kızına nişanlı olan padişahın oğlu da bu

sese âşık olur. Padişahın karısı dünüre gittiğinde kız, esvabının alınmasını ve bir araba ile hamama götürülmesini ister. Hamamdaki veremli kız, peri kızlarının yardımı ile ayın on dördü gibi bir kız olur. Bir yenge içeriye kıza bakmaya geldiğinde, benzeri dünyada bulunmayan bir kızla karşılaşır. Veremli kız padişahın oğlu ile evlenir” (Alptekin, 2002, s. 100).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 568 (TTV 185)

Kırk Gün Ölü Bekleyen Kız/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişahın gergefinin üzerine üç gün üst üste bir kuş konar. Kızın kırk gün cenaze bekleyeceğini haber verir. Kız annesiyle beraber oradan kaçar. Bir dağın başında gördükleri yeşil boyalı kapıya ekmek istemek için giderler. Kız içeri girince kapı kapanır. Kız kapının açılmadığını görünce içeriye gezer, cenazeyi görür, annesine gitmesini söyler. Kız cenazeyi beklemeye başlar, canı sıkılır. Evin önünden geçen bir çingene kızı yanına alır. Başından geçenleri ona anlatır. Bir gün kızın uykusu gelir, kız gider yatar. Cenaze de canlanır. Çingene kızı, Sultan hanımın hikâyesini kendi hikâyesiymiş gibi anlatır. Evin beyi çingene kızıyla evlenir, Sultan hanımı hizmetçi yaparlar. Evin beyi hacca giderken herkese ne istediğini sorar. Sultan hanım sabır taşı ister. Adam geri döndüğünde Sultan hanımı gözetler, bu taşla ne yapacak diye. Sultan hanım başından geçenleri taşla anlatır. Evin beyi gerçeği öğrenince çingene kızını evine yollar. Bu kızla evlenir” (Günay, 1975, s 153).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Sabır Taşı (Alptekin, 2002, s. 429-430); **Afyonkarahisar/Sabır taşı** (Özçelik, 1993, s. 543-545); **Ankara/Mevit Taşı** (Demir (Şimşek), 1995, s. 225-226); **Bolu/Sabır Taşı** (Karasu, 2002, s. 227-229); **Gaziantep/Yeşil Kurbağa** (Köksel, 1995, s. 274-

276); **Van/Sabır Taşı, Sen mi Sabır, Ben mi Sabır?** (Önay, 1995, s. 278-280, 281-285); **Yozgat/Sabır Taşı, Sabır Taşı II** (Aslan, 1994, s. 230-231, 231-233); **Erzincan/Bahtı Kara Kız, Er mi Gelsin, Geç mi Gelsin** (Kara, 1996, s. 482-486, 487-488); **Iğdır/Muradına Eren Kız** (Aydın, 2012, s. 424-425); **Zonguldak/Sabır Taşı** (Bekdik, 2014, s. 293-294); **Amasya/Sabır Taşı** (Göde, 2011, s. 239-240); **Kastamonu/Sabır Taşı** (Atlı, 2011, s. 359-360); **Burdur/Sabır Taşı Sabır Bıçağı** (Dalğar, 2010, s. 159-160); **Isparta/Sabır Taşı** (Göde, 1997, s. 261-262); **Malatya/Bahtı Kara Fatma** (Sarıçiçek, 1997, s. 197); **Manisa/Sabır Taşı** (Tunç, 2008, s. 212-213); **Yozgat/Karga** (Öcal, 1999, s. 211-213); **Muğla/Sabır Taşı** (Önal, 2011, s. 371-372); **Van/Sütli Fatma, Meyit** (Kasımoğlu, 2010, s. 382-386, 718-722); **Denizli/Masal, Masal** (Arslan, 2008, s. 299-300, 320-322); **Erzurum/Uyuyan Delikanlı, İyilik Et de Suya At Bahk Bilmezse Halik Bilir** (Seyidoğlu, 1975, s. 214-215, 308-313); **Erzurum/Sabır Taşı** (Boratav, 2009, s. 198-202); **Elazığ/Kırk Gün Ölü Bekleyen Kız** (Günay, 1975, s. 447-448); **İstanbul/Sabur Taşı** (Tezel, 1938, s. 57-59); **Kahramanmaraş/Muradına Eren Kız** (Erşahin, 2011, s. 687-690); **Bitlis/Bahtı Gülmeyen Kız** (Eren, 2001, s. 194); **Tokat/Cikcik Minecik-Sabır Taşı** (Sargın, 2018, s. 952-955); **Kırşehir/İyi Kızsın, Has Kızsın** (Sever, 1995, s. 253); **Kilis/Sabır Daşı** (Doğramacıoğlu, 2002, s. 375-378); **Eskişehir/Cenaze Bekleyen Kız, Sabır Taşı** (Ergun, 2014, s. 65-67, 84-87).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Balıklar Padişahı ile Yagub (Köktürk, 1996, s. 137-139); **Bulgaristan/Kızcağızla Kuşcağız** (Hafız, 1990, s. 95-96)

Tip 569 (TTV 186)

Papazım Ne Gördün/Gaziantep

1.Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan bir kadın duaları neticesinde hamile kalır, ancak iki tane ceviz doğurur. Kadın cevizleri hamamın önüne atar. Cevizlerden iki ağaç yetişir, dalları inci mercandır. Şehzade ağacın methini duyar, görmeye gider. Orada çadırını kurar. Geceleri şehzadenin şerbeti içilmekte, burnu çizilmekte, mumu söndürülmektedir. Şehzade

uyumuş gibi yaparak bekler, ağaçtan bir kızın çıktığını görür, kızı yakalar. Şehzade amcasının kızıyla nişanlıdır. Düğün hazırlıkları için çağırılır. Şehzade yolda rastladığı bir papazla kıza haber gönderir. Kız, kılık değiştirip papazın yerine geçerek şehzadenin düğününe gider ve gerdek gecesi kendini tanıtır. Şehzade, amcasının kızını istemez; kırk gün kırk gece düğün yaparak ağaçtan çıkan kızla evlenir, mutlu olurlar” (Köksel, 1995, s. 90).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 226-227); **Gaziantep/İnci Ağacı**, (Köksel, 1995, s. 277-278, 279-281); **Erzincan/İncili Çadır** (Kara, 1996, s. 489-491); **Burdur/Altın Kozalaklı Gümüş Selvi** (Dalğar, 2010, s. 161-163); **Elâzığ/Hint Padişahının Kızı** (Günay, 1975, s. 306-308); **Bitlis/Sabır Taşı** (Eren, 2001, s. 295-296); **Erzurum/Acemoğlu** (Seyidoğlu, 1975, s. 348-350).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs/Mersinler Güzeli (Sakaoğlu, 1983, s. 52-58).

Tip 570

Gülçiçek/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Padişahın uzun zaman çocuğu olmaz, dualarla evliyalarla bir kızı olur. Kız evlenme çağına geldiğinde talipleri çoğalır. Kız, taliplerine üç sual sorar, bilemeyenlerin kellesini vurdurur. Komşu ülkenin padişahının oğlu da kıza talip olur ve Keloğlan kılığında kıza gelir. Keloğlan, kızın sorduğu bütün sualleri bilir. Kız, kel birinin soruları bilmesi ve kendisiyle evlenecek olmasına çok üzülür, kendini öldürmek ister. Oğlan, kızın üzüldüğünü görünce, başındaki karnı çıkarır, kız sevinir. Oğlanla kız evlenirler” (Sever, 1995, s. 220-221).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 571 (TTV 187)

Billur Köşk/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Evladı olmayan bir padişah eğer çocuğum olursa fena ahlaklı olmasın diye onu mağarada büyüteceğim, der. Bir kızı olunca kızı, tavanı camdan bir mağarada hocalar ve dadılarla büyütür. Kız oyun oynarken cam tavanı kırar ve eşyaları üst üste koyup dışarıya bakınca ağlamaya başlar. Ağlaması bir türlü kesilmeyince onu dışarı çıkarıp sarayı gezdirirler ve kız da kendi için babasından bir billur köşk, has bahçe ve içine de altın servi ister. Padişah bunları yaptırır ve billur köşkün ünü yayılır. Herkes bu güzel köşkü görmeye gelir. Yemen padişahının oğlu da köşkü görmeye gelince on dört yaşına basan padişah kızını görür ve birbirlerine âşık olurlar. Kızla has bahçede oturlurken kız uyur ve şehzade güllerden yastık yaparak kızı bırakır. Kız uyanınca şehzadeyi göremez ağlayarak ararken bir dervişe rastlar dervişin kıyafetleri giyip şehzadenin peşine düşer, kervanla Yemen'e dönen şehzadeye yetişip onunla derviş gibi muhabbet eder. Şehzade nişanlıdır ancak akıllı kızda kaldığı için derviş sandığı kızıdan haber sormaktadır. Düğün olur. Şehzade evlenir. Gece dervişin yanına gidince kızı kendini iple asmış can çekişirken bulur. Onu kurtarır ve diğer gelini gönderip kızla evlenir (Tezel, 1938, s. 202-204).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Burdur/Billur Köşk (Dalğar, 2010, s. 164-165); **İlik Sultan** (Boratav, 2015, s. 186-196); **Kırşehir/İncili Çadır** (Sever, 1995, s. 254).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 572 (TTV 188)

Şahmaran Padişahının Oğlu/Yozgat

1.Olay Örgüsü:

“Bir fakir adamın bir kızı vardır. Bu kız karın üzerinde bir kan görür. Bu kandan ilhamlanarak Şahmeran padişahının oğluna âşık olur. Oğlana, kızın babası üç defa mektup yazar. Oğlan da kızı kabul etmediğini yazar. Kız üzüntüden çok zayıflar. Babası annesi bu kızı görmeye dayanamaz. Kızı bir sandığa koyup denize bırakırlar. Sandığı Şahmaran padişahının eniştesi bulur. Kızı sandıktan çıkarır. Kız, Şahmaran padişahının oğluna âşık olduğunu söyler. Şahmaran padişahın kızı, kardeşi ile bu kızı değişik zamanlarda görüştürür. Oğlan da kıza âşık olur, evlenirler” (Öcal, 1999, s. 31).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Yusufu Kenhan Efendi (Demir (Şimşek), 1995, s. 227-229); **Gaziantep/Acem Padişahının Oğlu** (Köksel, 1995, s. 282-287); **Yozgat/Şahmaran Padişahının Oğlu** (Aslan, 1994, s. 233-236); **Erzincan/Gülbahar** (Kara, 1996, s. 492-494); **Amasya/Hüsnü Yusuf** (Göde, 2011, s. 245-246); **Muğla/Mavi Yusuf** (Önal, 2011, s. 444); **Elâzığ/Hint Padişahının Kızı** (Günay, 1975, s. 306-308); **Erzurum/Dal Boylu Dal Yusuf** (Seyidoğlu, 1975, s. 370-373).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 573 (TTV 189)

Tahtalı Kız/ Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Köy ağasının oğluna nişanlı olan öksüz ve yetim kız, kendisine göz koyup saldıran Arap’ı öldürür, parçalarını eşeğinin sırtına yükleyip geldiği yere gönderir. Arap’ın hanımı, kocasını öldüren kızı bulup kandırarak evine getirip yakmak istese de kız, kadını ve akrabalarını ateşe itip kaçır. Dağ başında tahta biçen adama vücuduna tahtalar yaptırıp giyinen kız, nişanlısının evinde kaz çobanı olur. Kazları otlatmaya götürüp yıkanmak için çaya gittiği ilk iki gün birer yüzüğünü kaybeden tahtalı kız, bunlara

karşılık birer kaz öldürür. Tahtalı kız, üçüncü gün yıkanmak için çaya girdiğinde kendisini izleyen nişanlısı tarafından alınan yüzüğüne karşılık üç kaz daha öldürür. Kızın nişanlısı olduğunu anlayan oğlan, yemeğini getiren tahtalı kızı tahtalardan soyup dolaba saklar. Düğünlerde gördükleri güzel kızı nişanlısına benzeten bacılarıyla bahse girip kızı dolaptan çıkaran oğlan, onlardan yüzük, küpe, bilezik gibi şeyler kazanır ve kızla evlenir” (Erşahin, 2011, s. 215-216).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Keçeli (Alptekin, 2002, s. 409-411); **Gümüşhane-Bayburt/Tüylüce** (Sakaoğlu, 2002, s. 394-396); **Ankara/Kirpi Kızı** (Demir (Şimşek), 1995, s. 229-231); **Balıkesir/Şamdanlı** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 300-305); **Van/Cuma Keçisi** (Önay, 1995, s. 389-394); **Erzincan/Kılıca** (Kara, 1996, s. 495-498); **Isparta/Tülüce** (Göde, 1997, s. 263); **Konya/Daştan Gız** (Karakuzu, 1997, s. 190-195); **Yozgat/Çıralıhdad Gız** (Öcal, 1999, s. 468-470); **Bursa/Ütelek** (Boratav, 2015, s. 172-177); **Diyarbakır/Ahu Melek** (Boratav, 2009, s. 160-169); **Elazığ/Hint Padişahının Kızı** (Günay, 1975, s. 306-308); **İstanbul/Tüylü Kız** (Tezel, 1938, s. 78-81); **Kahramanmaraş/Altın İnek** (Erşahin, 2011, s. 504-506); **Erzurum/Acemoğlu/Şamdan, Altın Şamdan** (Seyidoğlu, 1975, s. 348-350, 361-363, 363-369).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Babası ile Evlenmek İstemeyen Kız (Uçkun, 2003, s. 541-542).

Tip 574 (TTV 190)

Çobanın Karısı/Balıkesir

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın oğlu, rüyasında bir kız görür. Babasından izin alıp kızı aramaya koyulur. Köyün birine vardığında pencerede bir kız görür, padişahın kızıdır. Kız onun yüzüne tükürüp elindeki elmayı oğlanın suratına atar. Oğlan kahveye gidip padişahın onu işe alıp alamayacağını sorar. Padişah onu işe alır. Oğlan kendisini kimsesiz olarak tanıtır. Sonra padişahın kızıyla da evlenir. Evlendikten sonra ailesinin olduğunu söyleyerek gitmek ister. Kendi köyüne gitmek için padişahın kızıyla yola koyulduğunda yolda,

  pl k te kırık bir tas ile yorgan bulurlar. Oğlan lazım olur, diyerek karısına onları aldırır. Oğlan, babasının kümesine yerleşir, kaz çobanı olur. Babası olan padişahın yanına gidince de eski haline devam eder. Babasına düğün yapıp evleneceğini, okuntu dağıtmasını söyler. Düğün hazırlıkları yapılırken çobanın karısını da  ağırlar.  oban, önceden ayıklayacakları pirinçten bir avuç alıp çorba yapmasını söylediğı için kız da pirinç ayıklarken bir avuç pirinç alıp koynuna sokar. Yoklama olunca çaldığı pirinçler ortaya çıkar ve kızın yüzüne t k r rl r. Ertesi gün hoşaf yapılır. Çobanın karısı kocası tembihlediğı için hoşaflıktan da alır. Yakalanınca yine yüzüne t k r l r. Ertesi gün  oban, gelin hamamına   pl k te bulduğı tasıyla karısını da gönderir. Padişahın oğlu olarak da bir tasın içine toprak, altın ve kuru yaprak koyar ve o tası herkese gösterip ne olduğunu sormalarını ister. Tasın içindekiler hamamdaki kadınlara gösterilir, kadınların hiçbiri bilemez. En son çobanın karısına gösterirler. Çobanın karı da ‘Evvel ben anamın babamın kapısında sarı altın gibi parlıyordum. Ben buraya geleli kuru yapraklar gibi, kuru topraklar gibi kurudum.’ der, cevabı bilir. Padişahın oğlu çobanın karısıyla evleneceğini söyler. Çobanın karısı da ‘Benim  obanım var.’ diyerek evlenmek istemez. Kızı zorla padişahın oğlunun yanına koyarlar. Padişahın oğlu olanları ona anlatır” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 130-131).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Nar Tanesi ( z elik, 1993, s. 546-550); **Ankara/Masal** (Demir ( im ek), 1995, s. 231-232); ** stanbul/Ben Bir Yeşil Yaprak  dim** (Boratav, 2009, s. 121-127); **Eskişehir/Nar Tanesi** (Ergun, 2014, s. 234-236).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 575 (TTV 191)**Baluhçi Başı/Erzurum****1.Olay Örgüsü:**

“Balıkçılıkla geçinen bir adamın oğlu vardır. Çocuk biraz büyüyünce babası balık satmayı öğretilsin diye bir balık vererek satmaya gönderir. Padişahın kızı, oğlanı görünce âşık olur ve balığı alarak buna bir altın lira verir. Bu durum her gün böyle devam eder. Oğlan bu paralarla bir konak yaptırır, padişah bunu görünce çok beğenir. Oğlan bir gün padişahın kızını istemeye gider ancak vezir kızı oğluna da istemektedir. Padişah bu ikisini de çok sever ve bunlara bir şart koşar. Bir yıl içinde kim daha çok para kazanıp getirirse kızını ona verecektir. Oğlan yolda bir dervişe rastlar. Atına bardaktan su içirir. Derviş de buna ölümcül hastalıklar için bir ilaç öğretir. Bu ilaçla Fas padişahının kızını kurtarır. Fas padişahı da buna bir gemi vererek yola koyar. Oğlan gelip padişahın kızını alır. Toy düğün yapıp mutlu olurlar” (Ayyıldız, 2001, s. 56).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Balıkçının Oğlu (Özçelik, 1993, s. 551-555); **Isparta/Balıkçı** (Göde, 1997, s. 264); **Balıkçı Güzeli** (Boratav, 2015, s. 197-201); **Elâzığ/Balıkçı Güzeli** (Günay, 1975, s. 436-440).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Balıkçı Oğlu (Uçkun, 2003, s. 543-546).

Tip 576 (TTV 192)**Fesleğenci Kız/Kayseri****1.Olay Örgüsü:**

“Bey oğlu atıyla her gün ava giderken bir ev önünden geçer, bahçede fesleğen sulayan bir kız görür; kız ve bey oğlu birbirlerine sevdalanırlar. Bir müddet sonra bey oğlu uzak diyarlara gider, kız da peşinden erkek kılığına girerek gider. Yolda karşılaşırlar, kumar oynarlar, yenilen cariyesini verecektir. Kız yenilir, cariyeye diye kendisi oğlanın çadırına varır. Kız, dokuz ay sonra bir oğlan doğurur. Oğlan her yolculuğa çıktığında bu durum tekrarlanır. Çocuklar büyür, çocukların boyunlarında her karşılaşmalarında kıza verdiği

takılar vardır. Oğlan bu takıları görür, her şeyi anlar ve kız ile evlenir” (Sever, 1995, s. 206-207).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Fesleğenci Kız (Demir (Şimşek), 1995, s. 232-235); **Balıkesir/Cimbek Lacimbek Lale Kadın** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 320-323); **Gaziantep/Bahçacı Kızı** (Köksel, 1995, s. 288-290); **Erzincan/İncili Çadır** (Kara, 1996, s. 489-491); **Niğde/Reyhancı Kız** (Bakırcı, 2000, s. 324-326); **Karabük/Fesleğenci Kız** (Dağı, 2008, s. 75-77); **Manisa/Fesleğenci Kız** (Tunç, 2008, s. 214-215); **Muğla/Festikancı Güzeli, Terzi Kız** (Önal, 2011, s. 425-427, 459-461); **Elâzığ/Dallan Reyhanım Dallan** (Günay, 1975, s. 365-370); **İstanbul/Fesleğenci Kızı** (Boratav, 2009, s. 128-135); **Van/Hocaker Gizi** (Kasımoğlu, 2010, s. 708);

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Beenilmiş Çiçää (Uçkun, 2003, s. 546-549).

Tip 577 (TTV 193)

Tes Kalpak

1.Olay Örgüsü:

“Bir prens evlendirilir. Hemen ardından kabir saatini aramaya gittiği için de kız incinir ve prens de onu istemez. Aynı şekilde yeni bir denemede prens bir çoban kızıyla evlenir. Bu kız kocasının gitmesine sevinir. Kız kayınvalidesiyle hamama gider. Kadın kılığına girmiş olan hamamcı (Tes Kalpak) onu baştan çıkarmaya çalışır. Kız onu öldürür ve hamamının ve servetinin üstüne konar. Bu şekilde zengin olarak içerisinde güzel kuşlar olan bir sarayda yaşar. Geri dönen adam karısını ararken içerisinde kuşlar olan saraya gelir. Adam bir kuş ister ve bunun için sözde homoseksüel olan sarayın sahibi (kılık değiştirmiş olan karısı) için fedakârlık yapmaya hazırdır. Kadın gece ona olanları anlatır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 226).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 578 (TTV 194)

Çadır Bey ve Mediha

1.Olay Örgüsü:

“Aileleri vefat etmiş olan Osman ve Medihe başka bir yere giderler. Kadının biri Osman’ı çirkin kızıyla evlenmesi için ikna eder. Bu da Medihe’yi Çadır Beyin çadırına götürür. Aralarında gizli bir aşk başlar. Çadır Bey de Medihe’nin Osman’ın kardeşi olduğunu bilmediği için Osman’a bu olaydan bahseder. Aşığının kim olduğunu öğrenmek için Osman’ın öğüdü üzerine ayağını yaralar. Medihe ama anlar durumu ve yarayı kardeşinden gizler. Medihe hamile kalır, Çadır Bey’le artık görüşmez ve bebeği de Çadır Bey’in çadırına koyar. Çadır Bey de bebeği arkadaşı Osman’a gönderir, kız kardeşinin ona bakması için. Çadır Bey bir gün çocuğunu görmek için geldiğinde Medihe’yi görüp tanır ve onunla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 226-227).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 579 (TTV 195)

Sebilci Güzeli/Karabük

1.Olay Örgüsü

“Ahmet Ağa’nın çocuğu olmamaktadır. Evliyanın verdiği elma sayesinde bir çocukları olur. Ancak evliya doğacak çocuğun hayrını göremeyeceklerini söyler. Çocuk doğmadan babası ölür ve annesi çocuğu büyütür. Anne, çocuğa sözünü dinletemeyince onu denize atmak üzere iken zengin bir tüccar alır. Başka çocukları olmayan tüccar tek

varislerinin kendisi olduğunu, ancak yine de bir işinin olmasını ister. Çocuk ‘sebilcilik’ yaparken padişahın kızı ona âşık olur. Sebilci, padişahın kızını kaçırarak bir sandık içinde kendi annesinin yanına gönderir. Kız günler sonra annesi tarafından fark edilir. Kız bir saray yaptırarak kocasını bekler. Kıza âşık olan müezzini bir hile ile kızı sadece kendisinin olduğu hamama getirtir. Durumu anlayan kız bir hile ile müezzini hamamda döver. Dayak yemeyi kendine yediremeyen müezzini kocasına yazdığı mektupta kızı iftira atar. Kocas gelip kızı bıçaklayarak sarayın penceresinden denize atar. Denizdeki iki balıkçı onu bulur. Biri iyileştirip ona sahip olmak ister. Kızı bir doktora götürürler. Doktor kızı iyileştirince ondan bir öpücük ister. Kız hile ondan kurtulur. Kız kaçarken kervancıya rastlar. O da ona sahip olmak ister. Bir hile ile kervancıdan da kurtulur. Kervancının kıyafetini giyip erkek kılığına girer. Erkek kılığında iken, padişah seçmek üzere uçurulan kuş başına konar ve padişah olur. Bu arada müezzini pişman olup kocasına durumu anlatır. Kocas, balıkçılar, doktor, kervancı da yaptığına pişman olur. Kız sarayın ressamına resmini yaptırıp yol kenarında yaptırdığı bir çeşmenin başına astırır. Çeşmenin başına diktiği adamlara ‘Kim bu resme bakıp bir şeyler söylerse onları alıp bana getirin.’ der. Kızın kocası, müezzini, balıkçılar, doktor ve kervancı resmi görünce suçlarını anlatırlar. Bütün bunları dinleyen kızın kocası eşinin masum olduğunu anlar ve yeniden evlenirler” (Dağı, 2008, s. 27-29).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Eskişehir/Doğruluğun Mükafatı (Ergun, 2014, s. 230-233).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 580 (TTV 196)

Sır Kâtibi/Gaziantep

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın münecimleri, doğacak olan kızının dilenci, hırsız ve fahişe olacağını haber verir. Padişah, doğan iki kızının başını kestirir, üçüncü kızın yerine karısı bir çingene çocuğu koyarak, kızını süt nineye verir. Kız büyüyünce, bir adamdan ekmek dilenir. Saraydan eşya çalar. Padişahın sır katibiyle ilişki kurar. Sır kâtibi kızın geldiği yere çivi

koyar, çivi kızın ayağına batar. Kızın sır katibinden bir çocuğu olur. Kız, çingene kıyafetine girer, çocuğu bir çiçek sepetinin altına saklayarak sır katibinin odasına bırakır. Çocuk biraz büyüdükten sonra padişah, çocuğu bakıcısıyla gelen geçenin görebileceği bir yer yaptırarak koyar. Annesi Arap kıyafetiyle gelir, çocuğu görür. Sır kâtibi kızın geleceği tarafa şişe kırığı dökmüştür, kızın ayakları kanar. Ayaklarından akan kanların izinden kızın yerini bulurlar. Süt nine gerçeği açıklar. Padişah, sır katibiyle kızını evlendirir” (Köksel, 1995, s. 93-94).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Padişahın Kızının Ahlaksızlığı (Alptekin, 2002, s. 431-434).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.11. GENÇ BİR ADAM SEVGİLİ BULUR

Tip 595

Ayna/Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Bir delikanlı baba mesleğinin avcılık ve terzilik olduğunu öğrenir fakat ikisini de yapamaz. Memleketinden ayrılp iş bulmaya giderken üç tane canavarla karşılaşır. Canavardan ayna alıp eve döner. Bir cadı karısı gelip oğlana misafir olunca aynayı çalar. Oğlan hapse götürülürken bir kedi yavrusunu da beraberinde götürüp orada büyütür. Kediden rahatsız olan fareler oğlanın isteği olan aynayı getirirler. Hapisten çıkan oğlan, cadı karısını pencereden aşağı atıp öldürür. Oğlan aynanın yardımıyla padişahın kızıyla evlenir ve kırk gün kırk gece düğün yapar.” (Bakırcı, 2000, s. 73-74).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 596 (TTV 197)

Çubukçu Kızı/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Bir bey, çubukçusu Hasan Ağa'yı yanına çağırır ve "Has altın, has gümüş, has bakır nedir?" diye sorar. Hasan Ağa düşünür ancak cevabı bulamaz. Kırk gün mühlet ister. Cellâda verilmekten de korkar. Eve gidip kara kara düşünürken sırayla büyük kızı ve ortanca kızı derdini sorar. Hasan Ağa derdini anlatır ama kızlar oralı olmaz. Bizi evlendireceksin de çeyiz düşünüyorsun sandık, derler. En küçük kız ise babasına sorulan soruya cevap verir. "Beye git söyle: Has altın, bey; has gümüş, ağalar; has bakır da kullardır." der. Hasan Ağa cevabı beye söyleyince beyin çok hoşuna gider. Hasan Ağanın kızının cevabı bildiğini duyunca: "Kızına söyle kız oğlan kızken dokuz aylık gebe olarak gelsin." der. Sonunda kız ablası ve bir gebe kadını yanına alarak gider. Bey sırayla gebeden başlayarak neye aşerdiklerini sorar. Onlar da kaz ile hindi ve kuş ile horoz eti cevabını verirler. Kız ise karada balık; suda tere, der. Bey olmaz öyle şey değince kız da beyin istediğinin de olamayacağını söyler. Bey küçük kızla evlenmek ister, annesini gönderir. Kız, beyin annesinin sorularına hep bilmece gibi yanıt verir. Ablalarından büyüğünün biri iki etmeye, küçüğünün çirkini güzel etmeye gittiğini kendisinin de beş aşağı beş yukarı pişirdiğini söyler. Ancak bey cevapları anlar. Büyük kız iyilik etmeğe, diğeri gelin süslemeye gitmiş, kız da bakla pişiriyor, der. Kız evlenmek için otuz deve altın ister deveci bir deve altını eve götürünce kız beye herkesin orucu otuz da beyinki neden yirmi dokuz, der. Bey durumu anlar. Altınları deveciden alır. Düğünleri olur (Tezel, 1938, s. 127-132).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Çocuğun Rüyası (Alptekin, 2002, s. 256-261); **Kastamonu/İngiltere Kralı** (Atlı, 2011, s. 361-367); **Adana/Rüya** (Şimşek, 2001, s. 716-721); **Isparta/Çocuğun Rüyası** (Göde, 1997, s. 265-266); **Konya/Bir Rüya Gören Çocuk** (Karakuzu, 1997, s. 196-201); **Van/İhtiyar Baba** (Kasımoğlu, 2010, s. 496-502); **Elâzığ Rüya** (Günay, 1975, s. 491-493); **Burdur/Yayı Kuran Ağa** (Dalğar, 2010, s. 111-115); **Erzurum/İngiliz Kralı** (Seyidoğlu, 1975, s. 247-251);

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Rüyanı Anlatıyor Musun? (Gültekin, 2013, s. 823-828); **Irak Türkmen/Matal 11** (Murad, 2005, s. 394-395); **Tıva/Süt Katıp İçer Sümeldey** (Aça, 2007, s. 428-433).

Tip 597

Üç Bacı/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Çıkrık eğiren üç kız kardeşin çıraları sönünce Şöhrabil Hazretlerinin türbesinde yanan ışığı görürler. Her gece biri türbeden ateş getirir. Küçük kız gittiği zaman türbede bayılır. Uyanınca her gece yastığının altında 35 kuruş bulacağını söyleyen bir ses duyar ve ardından tekrar türbeye gidince ay yüzlü bir adam görür ve kız hamiledir. Adam kendisini koruyup kollayacağını söyler. Küçük kardeşin bir kızı olur. Kız büyür padişahın cirrit oyununu izlemeye gider. Babası ona altından bir terlik giydirir. Kız su içerken ayağı kayar ve terlik suya düşer. Padişahın oğlu terliği bulunca bu terliğin sahibiyle evlenmek istediğini söyler. Tüm ülkedeki kızlara giydirirler ama hiçbirinin ayağına terlik olmaz. Gidilmedik tek bir yer kalır. Oraya götürünce kızı bulurlar. Terliği giydirirler. Terlik ayağına olunca kızı babasından isterler. Kızın babası da 40 deve yük altın, bir adam, bir sini, altın horoz, altın tavuk, altın buğday ister. Padişah da bunları yaptırır. Kızın buna mukabil çeyizini merak ederler ama ortada yapılmış bir çeyiz yoktur. Son gün babası iki katlı bir eve padişahın ailesini çeyiz için gönderir. Yer yarılr, bir adam çıkıp bir evi altından çeyizle diğer evi gümüşten çeyizle döşer. Padişah ve ailesi gördüklerine hayran kalır. Babası kızı: “Ay yüzlü anan başı için, güneş yüzlü baban başı için, orta yıldız kardeşin başı için” demeden oğlanla konuşmamasını söyler. Oğlan bu tekerlemeyi bilmediği için karısı kendisiyle konuşmaz. Bu hal zoruna giden şehzade de sağ vezirin kızıyla evlenir. Ama evlendiği kadın, kızı öldürmek için zehirlmeye çalışır. Kız da onun niyetini anlar. Sihirle hamurlar yoğrulur, elini suya sokar on parmağı on balık olur. Bunları da padişah oğluna götürünce vezirin kızı kıskanır. Ben de yaparım der elini tavaya sokunca zehirlenip ölür. Padişah oğlu sol vezirin kızını alır. Bu vezir kızı da kumasını kıskanır onu ipek mendille zehirlmeye

çalışır ama kız bunu da anlar. Sihirle pencerelere vurarak ellerinden ipekler çıkarır. Bunu duyan vezir kızı da aynısını yapmaya çalışırken pencereden düşüp ölür. Kız bir gün cam sürahilere su getirmelerini emreder. Sürahilerden biri kırılınca diğer sürahi kızıdan babasının tekerlemesiyle özür diler. Bunu duyan padişahın oğlu da aynı ifadeleri söyleyince kız, kocasıyla konuşmaya başlar. (Doğramacıoğlu, 2002, s. 362)

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 598

Padişah Oğlu ile Çoban Kızı/Kıbrıs

1. Olay Örgüsü:

Padişah oğlu bir gün avlanırken dağ başındaki bir kulübede çok güzel bir çoban kızı görür ve ona âşık olur. Kızın her defasında “Annem şehre inip beyazları sarılatacak.” demesine bir anlam veremez ama aşkla da yanar. Padişah bu durumu öğrenir ve kızı ister. Düğün olduktan sonra padişah, bu sözün manasını kıza sorar. Kız bu sözle annesinin beyaz katıkları satıp karşılığında sarı altın aldığını anlatmaktadır (Sakaoğlu, 1983, s. 42).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 599

Çoban Kızı/Muş

1. Olay Örgüsü:

“Mehmet adında bir çoban ve altı oğlu vardır. Hiç kız kardeşleri olmayan bu kardeşler, Allah’a hep bir kız kardeşlerinin olması için dua ederler. Kardeşler geçimlerini sağlamak için avcılık yaparlar; fakat bir gün ava giderler bir daha dönmezler. Bu arada bunların kız kardeşleri olur. Kız büyür ve bir ağabeylerinin olduğunu öğrenir. Köye gelen bir falcı, padişahın oğlunun ileride bu çoban kızıyla evleneceğini söyler. Ağabeylerini görmek için yola çıkar. Dağda onların yaşadığı evi bulur ve onlardan gizli evin işlerini yapar, akşamları da saklanır. Olanların farkına varan ağabeylerinden biri bir gün gizlenir ve olanları fark eder. Akşama diğer kardeşleri geldiğinde bir kız kardeşlerinin olduğunu onlara müjdelir. Ağabeyleri kardeşlerine hiç kimseye kapılarını açmamasını tembih eder. Ağabeylerine yemek yapmak için ateş bulamayan kız, uzaklarda devlerin evinden ateş almaya gider. Ateşi alıp evine dönen kız, cebindeki ip yumağını düşürür. Uyanan dev, etraftan insan kokusu geldiğini söyleyerek ipin ucunu tutarak takip eder ve kızın evine ulaşır. Dev, kızdan kapıyı açmasını söyler; ancak kız kapıyı açmayınca kapının deliğinden parmağını uzatmasını ister ki ona adının yazılı olduğu bir yüzük versin diye. Kız parmağını uzatır, dev kızın parmağını eme eme kızı bayıltır. Akşama dönen kardeşleri kızı baygın görünce kardeşlerinin öldüğünü düşünürler. Çok üzülüp ağlarlar. Kardeşlerini alıp yollarının üstündeki bir nehrin kenarına bırakırlar ki her gelip geçerken onun tabutunu görsünler. Tesadüfen atına su vermeye gelen paşanın oğlu, orada çok güzel bir kızın baygın yattığını görür. Kızı evine götürür, ona âşık olur, onunla evlenmek ister. Kız tüm olanları anlatır, gider ağabeylerini de alır, getirir. Paşanın oğlu şanına yakışır bir düğün yapar. Herkes muradına erer” (Yavuz, 2006, s. 54-55).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Üç Kardeş ile Dev (Atlı, 2011, s. 347-351); **Afyonkarahisar/Kaya Oğlan** (Özçelik, 1993, s. 465-470); **Yozgat/Giyik Gardayınan Gözel Ayşe** (Öcal, 1999, s. 347-356).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 600 (TTV 198)

Altındağ'ın Padişahı/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Zengin bir tüccarın bir erkek ve bir kız çocuğu vardır. Tüm hazinesi de iki vapurda gelmektedir ancak vapurlar kaybolur. Tüccar iflas eder. Elinde kalan küçük tarlasında mutsuz gezerken karşısına çirkin bir cüce çıkar. Cüce, eve dönerken ilk karşılaştığı şeyi 12 yıl sonra kendisine vermesi şartıyla tüccara zenginlik vadeder. Tüccar köpek rast gelir derken oğlu karşısına çıkar. Tüccar, çatıda bulduğu altınlarla zengin olur ancak oğlu büyüyünce vaadi hatırlayıp üzülür. Delikanlı ise babasıyla 12 yıl sonra tarlaya gidip bir daire çizer, içine gidip beklerler. Cüce gelince de onunla gitmek istemeyen delikanlı daireden çıkıp kavga eder ve yakalanıp bir gemiye bindirilir. Gemi gölün üstünde seyahat ettikten sonra altından, boş bir sarayın önüne gelirler. Delikanlı sarayın tüm odalarını gezer ve beyaz bir yılan bulur. Bu cinlerin tutsak ettiği güzel bir sultandır. Yılan kız zincir takmış 12 cücenin geleceğini ve çocuğa işkence edeceğini sonraki gün başka 12 cüce ve en sonunda 24 cüce geleceğini, o gecenin sonunda cücelerin gücünün tükenip serbest kalacağını söyler. Delikanlı, başını kesseler bile ses çıkarmazsa hayat suyuyla onu dirilteceğini de ekler. Yılan kızın söylediği gibi olur, cüceler delikanlıyı öldürürler ama kız hayat suyuyla onu diriltir. Evlenip sultanın mekânı olan altından dağa giderler. Orada altın bir saray yapıp mutlu yaşarlar. Bir oğulları olur. Delikanlı yıllar sonra babasını hatırlar onları görmek ister. Sultan, bunu istemez ama yine de kocasının parmağına kendi yüzüğünü takıp nerede olmayı dilerse yüzüğü çıkar orada olursun ama babanın önünde beni görmek isteme, der. Adam babasının yanında olmayı diler ve birden orada olur. Babası önce adamı tanımaz ama annesi sağ kolunun altındaki Frenk üzümü nişanından oğlunu tanır. Başından geçenleri ve sultanla evli olduğuna da inanmazlar. Adam da karısı ve oğlunun orada olmasını diler. Hep beraber yaşamaya başlarlar ancak sultan sözü tutulmadığı için kızgındır. Kocasını uyurken parmağından yüzüğü alır çocuğuyla sarayına geri döner. Adam uyanınca olanı anlar. Karısını bulmak

için yola düşünce bir dağda kavga eden üç deve rastlar. Devler, herkesi kesen bir kılıcı, ne istersen o şekle sokan bir saati ve mesafeler aşan bir çift çizmeyi bölüşmemektedir. Hakem olarak adamı tutarlar ama o da bunları giyip sineğe dönüştür ve karısının sarayına varır. Sarayda düğün hazırlığı vardır. Karısının yeniden evlendiğini duyunca görünmeden yanına sokulur. Her eline aldığı yiyecek ve içeceği çekerek sultanı korkutur. Cinlere tutulduğunu sanan sultana kendini gösterip onu nasıl kurtardığını hatırlatır. Sultan yeniden evlenmekten vazgeçer. Adam, düğüne gelip de bu durumla dalga geçen padişahları da kılıçla öldürür ve tekrar padişah olur (Tezel, 1938, s. 157-161).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Kuş Şahı (Alptekin, 2002, s. 372-375); **Gümüşhane-Bayburt/Melikşah** (Sakaoğlu, 2002, s. 397-404); **Adana/İnci Mercan Dağı** (Şimşek, 2001, s. 722-723); **Tokat/Koca Karının Oğlu** (Sargın, 2018, s. 903-905); **Erzurum/Kamçı** (Seyidoğlu, 1975, s. 236-240);

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Padişahın Öfkesi (Bakırcı, 2010, s. 293-295); **Azerbaycan/Tel’et’in Nağlı** (Köktürk, 1996, s. 130-131);

Tip 601

Güzel Ahmet/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Padişahın ve lalasının çocuğu olmaz, dertlerinin çaresini aramak üzere yola çıkarlar, bir dervişe rastlarlar. Derviş, padişah ve lalasına elma vererek hanımlarıyla yemelerini söyler. Padişahın bir oğlu olur. Büyüyen oğlan, bir kadının testilerini kırar ve kadının bedduasını alarak Hırızmalı güzele âşık olur, bulmak için yollara düşer. Oğlan, kızı bulur, kızı esir eden devi öldürür, dev iki çocuğunu oğlana emanet ederek ölür. Hırızmalı güzelin resmini gören bir kral, bir cadının yardımıyla Ahmet’i esir eder. Kralın kızı Ahmet’e sevdalanarak Ahmet’i kurtarır; Ahmet onu da alır. Ahmet bir dervişin yardımıyla Mühür sultanı da alır; üç kızla memleketine gelir. Padişah ve lalası, Ahmet’i kiskandıklarından ona çeşitli tuzaklar kurar ve Ahmet’in gözlerini oyarak bir

dağın başına bırakırlar. Kuş dilinden anlayan Ahmet, kuşların yardımıyla eski sağlığına kavuşur. Tekrar memleketine dönen Ahmet, babasını öldürür, sevdikleriyle evlenerek padişah olur” (Sever, 1995, s. 218).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs/Hıyarcı Kızı (Sakaoğlu, 1983, s. 59-66).

Tip 602 (TTV 199)

Keloğlan/Adana

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın üç oğlundan ikisi, dünya güzeli aramaya giderler fakat bir süre sonra eli boş vaziyette geri dönerler. Küçük oğlan çıkacağı sırada, babası yanına Keloğlan’ı da almasını tavsiye eder. Kahraman, Keloğlan’ı bulur, yanlarına bir keçi alarak, güzelin bulunduğu apartmanın karşısına gelirler. Keloğlan ile delikanlı, keçiyi kesmede, yüzmede, yemede ve yatmada bilerek yanlış hareketler yaparlar. Güzel ile hizmetçisi, yapılan bu işlerin yanlış olduğunu görünce, gidip doğrusunu gösterirler ve sonunda da kız padişahın oğlu ile, hizmetçi de Keloğlan ile yatar. Neticede, padişahın oğlu, dünya güzeli ile, Keloğlan da hizmetçisi ile evlenip muratlarına ererler” (Şimşek, 2001, s. 157).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Tokat/Bir Babanın Üç Oğlu-Dünya Güzeli (Sargın, 2018, s. 1032-1035);

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 603 (TTV 200)

Neneyinnen Toruni/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Fakir bir ninenin çok güzel bir torunu vardır. Bu kızı padişahın oğlu görür ve âşık olur. Padişahın oğlu babasını göndererek kızla evlenir. Kızın da uzaklarda iki üvey kız kardeşi vardır ve evlendiğini duyunca görmeğe gelirler. Bunlar havanda fındık kırınca havan dağılır ve cam parçaları şehzadenin vücuduna saplanır. Şehzade bu işi karısının yaptığını zanneder ve evden kovar. Bir kuş kıza ilaç öğretir ve padişahın oğluna içirir. Şehzade iyileşince olanı biteni kocasına anlatır. Şehzade de o kızları evden kovarak karısıyla yeniden nikah yapar ve mutlu bir şekilde yaşarlar” (Ayyıldız, 2001, s. 58).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 604 (TTV 201)

Altın Keçi/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Bir padişahın dillere destan güzellikte bir kızı vardır. Kıza talip çok gelince kızın lalası kıskançlıkla kızı vermemek için padişaha kızı saklamalarını, üç gün sonunda ise kızı bulamayan taliplerinin başının kesilmesini salık verir. Padişah fikri beğenir ve sarayın bahçesinin altına bir köşk yapıp kapısının üstüne de havuz inşa ederler. Gelen delikanlılardan hiçbiri kızı bulamaz ve kesilen kellelerden lala, bir kule yaptırır. Bir padişahın da üç oğlu vardır. Büyük ve ortanca oğlu kızla evlenmek için gelirler ancak kızı bulamadıkları için onların da başı vurulur. En küçük padişah oğlu babasının yalvarmalarına aldırmadan yola çıkar. İki torba altınla, içine girebileceği bir altın keçi yaptırır ve kuyumcuya bunu saraya hediye olarak götürmesini söyler. Kuyumcu hediye keçiye götürünce bunu sultanın yeraltındaki köşküne götürürler. Delikanlı keçinin göz boşluğundan kızı izler ve gece de kıza bırakılan yemekleri gizlice yer. Yemeklerin

azaldığını gören kız gece delikanlıyı yakalar ve birbirlerine âşık olurlar. Delikanlı birkaç gün burada kaldıktan sonra kızla plan yapıp altın keçinin bacağını kırarlar. Kızın talebiyle keçi, kuyumcuya götürülür ve delikanlı içinden çıkarak saraya gidip kıza talip olduğunu söyler. Önceden gittiği için kızın yerini kolaylıkla bulur. Lala, kızı vermemek için kıza hizmetçi elbisesi giydirir ve diğer tüm hizmetçileri toplar ama delikanlı kızı tanımaktadır. Böylece padişah delikanlıya kızı verir ve lalanın da başı kesilip yaptırdığı kelleden kulenin en tepesine konulur (Tezel, 1938, s. 173-177).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 605 (TTV 202)

Ayşe

1.Olay Örgüsü:

“Gencin biri bir ülkeye gider oradaki bir prensese âşık olur. Bir kadın kılığına girerek saraya girmeyi başarır. Prensesle birlikte yaşar ve sonra da onunla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 237).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 606**Padişahın Kızıyla Evlenen Adam/Bitlis****1. Olay Örgüsü:**

“Çoban annesini padişahın kızını istemeye gönderir. Padişah kızını isteyen kadına gençliğinde almış olduğu kumaştan bir top getirmesi şartını ileri sürer. Çoban, aradığı kumaşı başka bir şehirde bulur. Dükkân sahibi çobana kumaşı parasız verir. Kumaşı getiren çoban, padişahın kızıyla evlenir. Çoban, yıllar sonra kumaşın parasını vermek için gittiğinde dükkân sahibini malını mülkünü kaybetmiş bir şekilde bulur. Çoban parayı verse de para adamın elinde kül olur. Adam çobanı geri gönderir. Bir yıl sonra tekrar adamın yanına giden çoban, adamın mal ve mülkünü tekrar kazanmış olduğunu görür. Parayı verse de adam parayı çobana geri verir, çoban evine döner” (Eren, 2001, s. 47-48).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 607 (TTV 203)**Âşık (Erkek)****1.Olay Örgüsü:**

“Bir prens, küpünü kırdığı için uzaklarda bir kıza âşık olması için bir yaşlı tarafından lanet edilir. İyi bir şarkıcı olarak da yanına gitme izni olur ama kızın babası tarafından dışarı atılır. Daha sonra da âşık olduğu kıızı bir Arap ile birlikte görür ve kızın ona âşık olduğunu düşünerek her yerinde çıban çıkması için onu lanetler. Kız da Arap hizmetlisi ile birlikte çöle gider. Genç onu orada bulur, hatasını anlar ve onu iyileştirdikten sonra evlenirler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 238).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Gülyaka (Sümbüllü, 2000, s. 157-161);

Tip 608 (TTV 204)

Gül Sinam'a Ne Yaptı Sinam Gülü İncitti/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“Öleceğini anlayan padişah, mallarını oğulları arasında bölüştürür, onlardan sarayın yanından giden yoldan gitmemelerini ister. Büyük ve ortanca oğullar babalarının gitmemelerini istediği yoldan giderler. Dünya Güzelinin kendilerine sorduğu soruyu cevaplandıramazlar. Dünya Güzeli her ikisini de öldürür. Küçük oğlan da ağabeylerinin arkasından gider. Dünya Güzeli ona; ‘Gül Sinam’a ne yaptı, Sinam gülü incitti?’ diye sorar. Küçük oğlan bu sorunun cevabını bilemez ama cellatların elinden kaçır, kurtulur. Yolda giderken rastladığı bir ihtiyar, küçük oğlana bir at, bir kılıç verir. Yolda atını ve kendisinin yemeleri için bir macun verir. Sinam ismindeki alimin yerini de tarif eder. Çocuk yola çıkar, açılıp kapanan bir dağa geldiklerinde at çocuktan üzengilere çok hızlı vurmasını ister. Dağ kapanmadan alimin memleketine varırlar. Alim meselesini ancak çocuğun ya hep kendi yanında kalması veya kendisini öldürmesi şartıyla anlatacağını söyler. Çocuk razı olur. Alim, Gül’ün kendi karısı ve o Dünya Güzeli’nin de kardeşi olduğunu söyler. Karısının kırk cariyesiyle birlikte eşkıyalarla buluştuğunu gördüğü için hem karısını hem de kırk cariyei öldürttüğünü anlatır. Çocuk abdest alacağını bahane ederek alimin yanından ayrılır. Atına atladığı gibi oradan kaçır. Çocuk kaçınca alim intihar eder. Çocuk gelir meseleyi Dünya Güzeli’ne nakleder. Dünya Güzeli, istediğini öğrenen bu çocukla evlenmek ister. Çocuk iki kardeşini öldüren ve Gül’ün kardeşi olan bir kadınla evlenemeyeceğini söyleyerek Dünya Güzeli’ni öldürür. Babasının memleketine döner” (Günay, 1975, s. 196-197).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Adana/Gül ile Sinan (Şimşek, 2001, s. 690-705); **Isparta/Dipsiz Kuyu** (Göde, 1997, s. 190-196); **Çankırı/Bostancı Dede** (Boratav, 2009, s. 223-233); **Elâzığ/Çini Maçın Padişahı** (Günay, 1975, s. 517-520); **Bitlis/Sinan ile Gül** (Eren, 2001, s. 240-242).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Sihirli Çubuk (Gültekin, 2013, s. 492-495).

Tip 609

Yediler Poşusu/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Fakir bir adamın üç oğlu ve üç kızı vardır. Babaları oğullarına kızlarını hiç kimseye vermemeleri ve kızlarının gidip yiğit bulmalarını, ayrıca bulamazlarsa Cuma vaktinde ocaktan birileri gelirse kızları onlara vermelerini vasiyet eder. Büyük ve ortanca oğlan ava gidince küçük oğlan kızları sırayla ocaktan gelenlere verir. Ağabeylerinin baskısından bıkan küçük oğlan evi terk edip bir cami içerisinde bir kitapta ‘Yediler poşu’ ile ilgili yazılanları okur. Oğlan kızı bulmak için ‘Yediler poşusu’nun padişahının memleketine doğru yola çıkar. Oğlan bülbül olup bir dala konar, padişahın kızı da onu alıp evine getirir. Oğlan kuş olup dünyanın öteki ucundaki ablasının yanına gider. Oğlan padişahın kızına kuş olmadığını ve insan olduğunu söyler. Kız, oğlanı alıp güzeller suyuna gidip yıkanırken su oğlanı içine çeker. Kız oğlanı bulmak için babasından yediler poşusunu ister ancak babası vermez. Kız, altın elmaları alıp suya bırakır, kıza oğlanı gösterirler ve oğlan kuş olup kızın dizine konar. Oğlan, tavan arasında insan başlarını görür ve ağabeylerinin padişah tarafından öldürüldüğünü anlar. Oğlan, padişahı gizlice öldürür” (Bakırcı, 2010, s. 43).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 610 (TTV 205)

Peri

1.Olay Örgüsü:

“Perilerden biri bir müezzine âşık olur ve bir güvercin kılığında yanında çalışır. Müezzin de bir arkadaşının öğüdü üzerine giysisini alır ve onunla evlenir. Adam, Tanrı’nın kudretini sorgulamaması için söz vermek zorunda kalır. Müezzin bir sağanağın sebebini sorduğunda, peri onu uyarır; yoğun bir kar yağışının nedenini sorduğunda ise onu terk eder. İkinci peri bir yıkamacıya âşık olur ve onu bir sepet içerisinde sarayına götürür. Adam ona, kırk gece aynı yatakta yatıp ona hiç dokunmaması için periye söz vermek zorunda kalır. Otuz dokuzuncu gece adam periye dokunmaya çalıştığında ise peri onu bırakır. Üçüncü peri bir saraca âşık olur. Periye, çocuğu ölüm tehlikesi altında bile olsa onu kurtarmaya çalışmaması için söz verir. Çocuğunu tandırdan kurtardığında ise peri çocuk ile birlikte onu terk eder. Keloğlan derdi olmayan bir insan arar. İlk önce müezzine, sonra yıkamacıya, sonra da saraca gelir. Üçü de ilk önce mutludur ancak kaybettikleri perileri hatırladıklarında ise ağlamaya başlarlar. Keloğlan bir hâkim yerine geçerek üç kardeşin uçan halısını, sihirli şapkalarını ve değneklerini çalar. Üç perinin yanına uçar ve görünmez olarak değnekle onları döver. Sonra da onları zorla eşlerinin yanlarına götürür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 240-241).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Hasan Tay (Özçelik, 1993, s. 561-575); **Erzurum/Garpuzdan Çıhan Gız, Padişahın Oğullarına Vesiyeti** (Ayyıldız, 2001, s. 292-296, 297-300); **Malatya/Zengin Adamın Karısı** (Sarıçiçek, 1997, s. 203-206); **Kars/Deli Ehmed** (Arslan, 2000, s. 389-400).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 611 (TTV 206)

Altın Bülbul/Isparta

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişah cami yaptırır. Bir derviş camide bir şeyin eksik olduğunu söyler. Bu da Kafdağı’yla Kuf dağının altındaki altın bülbuldür. Padişah, üç oğlunu bülbulü aramak üzere yollar. Büyükler başaramazlar ve uzak yerlerde başka işlerle uğraşırlar. Küçük oğlan iki kızı devlerin elinden kurtarır. Küçük oğlan giderken yolda bir pire rastlar. Pir altın bülbulü bulması için yol gösterir. Oğlan altın bülbulü periler padişahının elinden alır. Dönüşte devlerin elinden kurtardığı kızları da alarak yoluna devam eder. Uğradığı bir köyde ağalarını çalışırken bulur. Altın bülbulü bulduğunu söyler. Beraber dönerlerken, ağaları oğlanı kuyuya atarlar. Bir kervancı, oğlanı kuyudan kurtarır. Oğlan Keloğlan kılığına girer. Bir sarrafın yanına çırak olur. Periler padişahı, altın bülbulü getiren oğlanı ister. Büyük ve ortanca kardeşleri kabul etmez. Küçük oğlan gider, nasıl getirdiğini anlatır. Periler padişahı, buz padişahının sırrını öğrenmesini ister. Oğlan gider bir kuşun yardımıyla buz padişahının sırrını öğrenir. Periler padişahıyla evlenir. Bulanın yerine koymadığından dolayı ötmeyen altın bülbulü yerine koyar ve altın bülbulü ötmeye başlar” (Göde, 1997, s. 47).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Şemşirak Taşları (Sakaoğlu, 2002, s. 405-412); **Yozgat/Şeyda Bülbul** (Aslan, 1994, s. 243-245); **Niğde/Altın Bülbul** (Bakırcı, 2000, s. 332-334).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Kuş Arayan Han Oğlu (Gültekin, 2013, s. 511-519).

Tip 612 (TTV 207)

Avcı Ahmet’in Oğlu/Isparta

1.Olay Örgüsü:

“Avcı Ahmet’in oğlu babasını öldüren koçu öldürür. Postu altın olan koçu padişah, avcıdan almak ister. Fakat avcı postu vermez. Padişah avcıdan, zemheri günü koruk üzüm ister. Oğlan koruk üzümü nasıl bulacağım diye düşünürken önüne çıkan bir

çocuk, yol gösterir. Padişah fil dışından bir saray yaptırmasını ister. Aynı çocuğun nasihatleriyle, filleri sarhoş edip dişlerini söker ve sihirli bir şekilde saray yapılır. Padişah, komşu padişahın kızını ister. Çocuğun nasihatıyla, ünü yola çıkmadan duyulan bir gemiye biner ve gider. Oraya vardığında kartal, güvercin ve balık alır tüylerini kopartıp salıverir. Gemi limana yanaşınca bütün herkes ünlü gemiyi görmeye gelir. Padişahın kızı da gemiyi görmeye gelir. Kız gemiyi gezerken gemi hareket eder. Kız kaçırıldığını anlayınca denize bir taş atar. Hareket eden gemi durur. Oğlan, balığın pulunu çıkartır yakar, denizden bir balık çıkar. Balık taşı yutunca gemi hareket eder. Denizin ortasına geldiklerinde kız güvercin uçar. Gemi durur. Oğlan kartalın tüyünü yakar, ortaya çıkan kartal, güvercini yakalar. Tam kıyıya yanaşacakları sırada kız bayılır ve hayat suyu ister. Oğlan güvercin tüyünü yakar. Ortaya çıkan güvercin hayat suyunu getirir ve kızı ayıltır. Gemi hareket eder. Avcı, kızı padişaha teslim eder. Padişah avcıyı öldürür. Avcının öldüğünü gören kız hayat suyunu serper. Avcı canlanır. Bunu gören padişah, kendisini de öldürttürüp, hayat suyundan serptirip ölümsüz olmak ister. Ölen padişaha hayat suyunu serpmezler. Avcı Ahmet'in oğlu, kız ile evlenir. Padişah olur" (Göde, 1997, s. 47-48).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Avcı Mehmet'in Oğlu (Sakaoğlu, 2002, s. 413-417); **Ankara/Avcı Ahmet** (Demir (Şimşek), 1995, s. 237-241); **Niğde/Avcı Yusuf'un Oğlu İzzet** (Bakırcı, 2000, s. 335-343); **Adana/Hırızva Güzeli** (Şimşek, 2001, s. 727-732); **Isparta/Avcının Oğlu** (Göde, 1997, s. 201-204); **Elâzığ/Avcı Mehmet'in Oğlu** (Günay, 1975, s. 433-436); **İstanbul/Nalıncı ile Padişah** (Boratav, 2009, s. 209-214).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs/Avcının Oğlu (Sakaoğlu, 1983, s. 88-99).

Tip 613 (TTV 208)

Şaşkın Prenses/Amasya

1.Olay Örgüsü:

"Padişahın hiç gülmeyen, şaşırmayan, konuşmayan bir kızı vardır. Ülkeye haber salan padişah, kızını iyi eden her kim olursa bu ülkeye vezir yapacağını, söyler. Uzak

lkelerden türlü insanlar gelir, fakat kimse kızı iyi edemez. Fakir bir delikanlı, ansını denemek ister. Fakir oğlan, ne dese prensesi aşırtamaz. En sonunda ‘Şimşegin üstüne bindim, aşığıya indim, baktım ki yaşı çirkin bir kadın! Sordum sen kimsin diye? O da bana dedi ki ben bu ülkenin padişahının kızıyım.’ der. Bunu duyan prenses: ‘Olmaz!’ diye aşıır. Fakir çocuk da altınları alır, ülkeye de vezir olur” (Göde, 2011, s. 152-153).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 614 (TTV 209)

Hamal/Malatya

1.Olay rgs:

“Hamalın biri esir pazarından bir kız alır, evlenirler. Çocukları olur. Kızın güzelliğine doyamayan hamal, kızını görmek sevdasına, işe gidemez olur. Kızın verdiği bir mücevherle borcunu ödeyen adam, yine de karsından ayrılamaz. Kızın verdiği başıka bir mücevherle adam, bir dükkân aşıar. Karısından kopmak istemeyen adama, kadın bir resmini verir. Hatırına geldikçe resme bakmasını söyler. Dükkâna mal getiren tüccar, kızın resmini görür, mala karşıılık adamdan resmi alır. Padişahın oğlu olan tüccar, resmini aldığı kızın ağabeyidir. Hamal, eve geldiğinde çocuklarının ağladığını, karısının askerler tarafından götürüldüğünü öğrenir. Karısını aramaya çıkan hamal, kızın kaldığı konakta seyis yardımcısı olarak çalışır. Kocasının geldiğini gören kadın, ona; işı altınla doldurulmuşı tavuk ve işı altınla doldurulmuşı kaz gönderir. Üstünü başıını düzeltmeyen kocasına kızan kadın, gece hamalla birlikte kaşımayı planlar. Kadın kendisini kaşıran seyisi vurur. Daha sonra yetişıen hamal, karısı uyurken boynundaki mücevher kesesini bulur. Mücevher kesesini atmacaya kaptıran hamal, peşıinden gittiği atmacayı bir şehirde bulur. Kadın da başıka bir şehirde, erkek kılığına girerek hancılık yapar. Kendisine iş bulan hamal, çalıştığı yerde iki teneke altın bulur. Bulduğu altınları memleketine göndermek isteyen hamal, bineceği gemiyi kaşıırınca sandıklar, kendisinden önce gider.

Sandıklarını bir anda bulan hamal, hancının karısı olduğunu öğrenir ve birlikte memleketlerine dönerler” (Sarıçiçek, 1997, s. 56-57).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 615 (TTV 210)

Öksüz Ali/Adana

1.Olay Örgüsü:

“Kimsesiz olan oğlan padişaha tutmalık yapar. Padişahın kızı bu oğlana âşık olur. Padişahın kızının isteği ile, kız ve tutma kaçır. Padişah oğlanı yakalatır ve cellada gönderir. Cellat, oğlanın aşk suçlusu olduğunu duyunca öldürmez. Oğlan padişahın kızını da alarak kaçır” (Ketre, 1998, s. 67).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Erzincan/Akıllı Kızın Tavuğu (Kara, 1996, s. 499-501).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 616 (TTV 211)

Aşk

1.Olay Örgüsü:

“Bir prens bir geyik avı sırasında yabancı bir ülkeye gelir. Orada bir bahçede bir kızın gönlünü kazanır. Kızı oradan kaçıtır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 247).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 617 (TTV 212)

Adam Öldüren

1.Olay Örgüsü:

“Adamın biri yabancı bir kıza âşık olur ve onu aramaya koyulur. Bir erkek katili olan güzelin verdiği tüm görevleri yerine getirir ve evlenirler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 248).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Adana/İnsan Kılığında Dev (Şimşek, 2001, s. 646-652).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 618 (TTV 213)

Adilbek ile Hurrembek/Özbekistan

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın iki tane hanımı vardır. Büyük olanı vezirin, küçük hanımı ise fakirin kızıdır. Padişahın iki hanımından birer oğlu vardır. Padişah hastalanır ve oğlu Adilbek'in padişah olmasını, diğer oğlu Hurrembek'in de vezir olmasını vasiyet eder. Padişahın vefatından sonra veziri, padişahın vasiyetine bakmadan Hurrembek'i padişah tayin eder. Adilbek'e ise iş vermez. Adilbek at kullanmada ve kılıç kuşanmada çok maharetlidir. Memlekete düşmanlar gelir. Halkın bilge kişileri Adilbek'in düşmanları yenebileceğini düşünür. Adilbek düşmanı yener ve kaleye zaferle döner. Hurrembek ise haset içindedir. Hurrembek Adilbek'in tahtı alacağından korkup dedesi olan vezire danışır. Hurrembek'i hasta gibi gösterirler ve doktorları çağırırlar. Doktorlar, gidilip dönülmesi zor olan bir yurttan Gülperizad adında bir perinin gülünün kokusunun Hurrembek'e iyi geleceğini söylerler. Vezir bu görevi Adilbek'e verir. Adilbek yola çıkar ve o yere yaklaşıncaya

askerlerle karşılaşır. Askerler padişahlarının hasta olduğunu, Gülperizad'ı aradıklarını ve Gülperizad'ın padişahlarının kızı olan Dilaram'ı kaçırdığını ve devlerin ülkelerini harap ettiğini anlatır. Adilbek rüyasında bir yaşlı kadın görür. Yaşlı kadın Gülperizad'ı nasıl bulacağını ve orada neler yapması gerektiğini Adilbek'e anlatır. Adilbek yüksek bir yerde bulutlar içerisinde bir saray görür. Orada Simurg kuşunun evini fark eder. Bir ejderha Simurg kuşunun yavrularını yemeye çalışırken, Adilbek gelir ve ejderhayı öldürür. Simurg kuşu Adilbek'i dağın üstündeki saraya çıkarır ve sarayda yapacakları şeyler hususunda öğüt verir. Adilbek saraya girer ve sarayda kırk kapı vardır. Otuz dokuzuncu kapıyı açar ve Suyum padişahının kızını kurtarır. Kırkinci kapıya girer ve sandığı alır. Sandığı açacakken ses çıkar ve devler oraya toplanır. Devler, Adilbek'i Suyum padişahın sarayına götürür. Kızı Dilaram'ı gören padişah çok sevinir. Adilbek anahtarı çevirince Gülperizad ortaya çıkar. Gülperizad'ın ağzından güller dökülür ve gülü koklatırlar ve padişah iyileşir. Padişah kızı Dilaram'ı Adilbek ile evlendirir. Adilbek bir deste gül ile Hurrembek'in huzuruna varır. Hurrembek gerçekten hasta olur. Dedesi olan vezir, Adilbek'e bir oyun hazırlar. Adilbek'ten ölmüş olan babasından haber getirmelerini isterler. Dilaram da Adilbek'e yardım eder. Adilbek ateş üstündeyken anahtarı üç defa çevirir ve Gülperizad onu gökyüzüne çıkarır. Adilbek saraya döner ve herkes buna şaşırır. Adilbek Hurrembek'e mektup verir. Mektupta, babasının Hurrembek'i öbür tarafa çağırdığı ve ona tahtını vereceği yazılıdır. Hurrembek ölür. Halk zalimden kurtulduğu için çok sevinir. Adilbek kırk gün kırk gece düğün yapar, halkını adaletle yönetir" (Saçkesen, 2010, s. 150-152).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Padişahın Kırk Oğlu (Alptekin, 2002, s. 401-408); **Gümüşhane-Bayburt/Cinpulat** (Sakaoğlu, 2002, s. 418-421); **Afyonkarahisar/Kırk Oğlanla Kırk Kız** (Özçelik, 1993, s. 576-578); **Van/Canpolat** (Önay, 1995, s. 286-299); **Yozgat/Kumoğlu** (Aslan, 1994, s. 245-249); **Amasya/Yedi Kardeş ve Devler** (Göde, 2011, s. 248-251); **Kastamonu/Şah Mehmet** (Atlı, 2011, s. 368-372); **Burdur/Küçük Oğlan ile Devler** (Dalğar, 2010, s. 166-168); **Konya/Cıngırık** (Karakuzu, 1997, s. 202-207); **Elazığ/Çini Maçın Padişahı, Gül Sinam Gülü İncitti** (Günay, 1975, s. 517-520, 521-524); **Adıyaman/Kırk Kardeş** (Doğan, 2006, s. 249-254); **Kahramanmaraş/Padişahın Yedi Oğlu** (Erşahin, 2011, s. 359-361);

Erzurum/Beybörök, Ahmet Şah (Seyidoğlu, 1975, s. 197-201, 316-318); **Çankırı/Bostancı Dede** (Boratav, 2009, s. 223-233).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Bezcinin Bahtı (Saçkesen, 2010, s. 760-762); **Gagauz/Dazlağın Macerası** (Uçkun, 2003, s. 549-554).

Tip 619 (TTV 214)

Padişahın Oğlu ile Hizmetkarı/Mersin

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın oğlu ile Musa adlı bir hizmetçisi vardır. Padişahın oğlu uyurken yanına bir peri kızı gelir, oğlana bir yüzük, oğlan da kıza bir altın tarak verir. Bu rüya üzerine padişahın oğlu yemeden içmeden kesilir. Şehzade ile kıza aramaya çıkan Musa, bir mağarada yatarken iki kuşun konuşmasını dinler. Denizden çıkan aygırlarla bir başka diyara giden şehzade ve Musa orada bir düğün merasimi ile karşılaşırlar. Bir karı, gelin adayının evine gider ona sevdiği oğlanın yerini bildirir. Padişah oğlu ile buluşma yeri olarak mezarlığı söyleyen kız, oraya iki gece gider. Fakat oğlan uyuduğu için kız birinci gidişinde oğlanın cebine taş, iki gidişinde çelik ağacı kor. Üçüncü gece şehzadenin yerine beklemeye giden Musa ile gelin adayı elbiselerini değiştirirler ve Musa kızın yerine, kız da padişah oğlunun yanına gider. Saraya giden Musa, hile ile o bölgenin padişahının kızıyla evlenir ve kaçarak şehzade ile peri kızının yanına gelirler. Denizden çıkan aygıra binen kahramanlar daha önce kaldıkları mağaraya gelirler. Musa, yine güvercinlerin konuşmasını dinler ve padişahın yapacağı kötülüğü önceden öğrenir. Bir ejderhayı öldüren Musa, padişahın oğlunun yüzündeki kanı silerken, şehzade uyanır. Musa duyduklarını şehzadeye anlatınca taş kesilir. Aynı mağaraya gelen iki kuş, şehzade ile kızlara Musa'nın nasıl dirileceğini bildirirler. Musa'nın üzerine padişahın oğlundan olan çocuktan bir damla kan akıtılınca Musa dirilir. Şehzade annesini ve babasını öldürür, kendileri de yeniden kırk gün kırk gece düğün yaparlar” (Alptekin, 2002, s. 96-97).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Aslan Ali (Alptekin, 2002, s. 316-321); **Erzurum/Şah İsmayıl** (Ayyıldız, 2001, s. 233-242); **Malatya/Gülizar** (Sarıççek, 1997, s. 207-211); **Van/Dilelem Çengi** (Kasımoğlu, 2010, s. 762-764).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Büyük Lambat Masalı (Bakırcı, 2010, s. 155-186); **Bulgaristan/ Aslan Ali** (Hafız, 1990, s. 116-121).

Tip 620 (TTV 215)

Hayret Baba ile Peri Gızı/Van

1.Olay Örgüsü:

“Bir baba oğluyla oduna giderken mağaranın birinden gelen korkunç seslerden ürkerler. Bir peri kızı, Hayret Baba’nın rüyasına girer. Peri kızı, Hayret Baba’ya üç tane elma bırakır. Elmalar sayesinde Hayret Baba hazineyi elde eder. Peri kızı ile evlenir” (Kasımoğlu, 2010, s. 82).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Padişah Kızıyla Evlenen Genç (Özçelik, 1993, s. 579-581); **Gaziantep/Kırk Belikli Mahmur Hanım** (Köksel, 1995, s. 297-302); **Erzurum/Şah İsmayıl** (Ayyıldız, 2001, s. 233-242); **Amasya/Padişahın Kızı ve Keloğlan** (Göde, 2011, s. 252-254); **Malatya/Şah İsmail ve Gülizar** (Sarıççek, 1997, s. 212-214); **Adana/Ab-ı Güneş** (Ketre, 1998: s. 149-155); **Elâzığ/Şah İsmail** (Günay, 1975, s. 341-350); **Kahramanmaraş/Aktın Kafes** (Erşahin, 2011, s. 617-623).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 621 (TTV 216)**Yılan Kız/Amasya****1.Olay Örgüsü:**

“Keloğlan’ı anası, tuz alması için çarşıya gönderir. Başı insan gövdesi yılan olan kızı, taşıyan çocukları görünce dayanamaz kurtarır. Bunun üzerine kız: ‘Ben padişahın kızıyım.’ der ve kendisini saraya bırakmasını ister. Yolda giderken kız, Keloğlan’a: ‘Babam sana ne dilerse dile benden derse, mendili isterim de.’ der. Keloğlan, padişahın mendilini ister. Mendil sihirlidir, ne dilerlerse dilekleri olur. Tuz almaya giden Keloğlan, eve mendille döner. Keloğlan ile anası mendilden ne isterlerse olur, bunu gören komşu mendili çalar. Keloğlan, padişahın yardımıyla mendili tekrar bulur. Padişah, Keloğlan’a mendili bir daha kaybetmemesi için nasihat eder (Göde, 2011, s. 155).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Kerem (Sümbüllü, 2000, s. 194-196); **Türkmenistan/Eşek, Horoz ve Keçinin Devleri Korkutması** (Gökçimen, 2000, s. 166-167).

Tip 622 (TTV 217)**Çoban Ahmet/Gümüşhane-Bayburt****1.Olay Örgüsü:**

“Fakir bir adam hamile karısının istediği eti ancak çobandan alabilir ve ona isteği üzerine hatır duası eder. Çobanın hareketine annesi kızınca oradan kaçır ve İstanbul’a gelir. Padişah kızı ile vezir oğlu o gece kaçmayı kararlaştırmışlar, çobanı, vezir oğlu sanan kız onunla kaçır. Yanlışlığı anlarsa da dönemez. Gittikleri memleketin veziri kızın güzelliğini padişaha anlatır ve çobanı daha önce kendilerine hediye ettiği taşlardan getirmeye yollar. O da güçlükleri yenerek taşları getirir. Mısır sultanının kızını da kurtarıp getirir. Denizden yakaladığı bir gülü de taşların üzerine koyup padişaha gönderir. Kadınların iki tane olduğunu gören vezir durumu padişaha anlatır. Bu sefer

aynı gülden isterler. Gülün nasıl geleceğini Mısır Padişahının kızı remil açarak öğrenir ve güldükçe gül açan kızı alır, getirir. Kadınların üçleştiğini gören vezir bunları saraya davet etmek ister. Remil açan kız durumu öğrenir. Çoban, padişahla veziri davet eder ve sihirli kahvelerle öldürülürler. Padişah seçiminde kuş üç defa çobana konar ve padişah olur. Memleketi vergisiz idare eder ve kızların üçüyle de evlenir” (Sakaoğlu, 2002, s. 130).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 623 (TTV 218)

Vasiyet/Van

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişah öldükten sonra mezarının üstüne kim okursa kızlarının onlara verilmesini ister. Bir dev, bir kurt ve bir Zümrüdü Anka sırasıyla padişahın mezarının üstüne okurlar; kızlar bunlara verilir. Kardeşler sırayla kızların evlerine giderler. Kurt, bir adamdır. Dev, bir padişaktır. Zümrüdü Anka, insan değil, bir kuştur. Zümrüdü Anka, kızı kendisine verdikleri için kızın kardeşinin isteğini yerine getirir. Oğlan Zümrüdü Anka’nın sırtına biner. Dünya önce karanlıktır. Dünya sonra masmavi su olur. En son dünya Kible’ den ışık kesilir. Oğlan muradına erer” (Kasımoğlu, 2010, s. 74).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Cansız (Özçelik, 1993, s. 582-587); **Gaziantep/Kırk Belikli Mahmur Hanım** (Köksel, 1995, s. 297-302); **Nevşehir/Altın Toplu Sultan** (Boratav, 2009, s. 215-222); **Elâzığ/Ateşkar Oğlan** (Günay, 1975, s. 300-306); **Kahramanmaraş/Dünya Güzeli** (Erşahin, 2011, s. 623-626); **Erzurum/Padişahın Üç Kızı** (Seyidoğlu: 1975, s. 264-272); **Kayseri/Yeloğlu Köse** (Sever, 1995, s. 214-215).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 624 (TTV 219)

Deli Gücük/Bursa

1.Olay Örgüsü:

Mısır Padişahının oğlu dünyayı dolaşmak için babasından izin alıp yola çıkar. Yolu tekinsiz bir hana düşer ki bu hana giren sabaha ölür çıkmaktadır. Oğlan hana girer. Kimseyi göremeyince bir odaya yerleşir ancak “Geleyim mi?” diyen korkunç bir ses duyar. Üçüncü defa da aynı ses gelince oğlan “gel” der ve duvar yarılp çok güzel bir kız ortaya çıkar. Padişah oğlu yemek ve uyumak istediğini söyleyince kız ellerini çırpıp ve “Deli Gücük” diye seslenir. Duvardan küçük külahlı biri çıkar ve istenileni yapar. Şehzade kıza hiç yüz vermez başını kaldırıp bakmaz. Oğlan soyunup yatağa girince kız da soyunur ama oğlan orali olmaz, uyur. Sabah kız, şehzadeye teşekkür eder ve her gelen kendisine musallat olunca kocası Deli Gücük’ün onları öldürdüğünü söyler. Oğlan iradeli olduğu için Deli Gücük’ü bir süreliğine onun yarına verir ve oğlanı uğurlar. İkisinin yolu Yemen’e düşer ve Deli Gücük Yemen Padişahının kızından bahseder. Şehzade, kızı görmek ister ve Deli Gücük kapıdaki aslanları bir ota ve cellatları da bir çuvaldızla uyutarak şehzadeyi kızın odasına sokar. Bu ziyaretler esnasında kızla sabahlara kadar otururlar ve şehzade sabaha doğru Deli Gücük’ün sırtında saraydan ayrılır. Bu duruma anlam veremeyen kız rüya mı gerçek mi olduğunu bilemez ve padişaha durumu anlatır. Padişah cellat ve aslan sayısını arttırsa da bir sonuç alamaz. Şehzade, bu defa Deli Gücük’ten kızı kaldığı viran hana getirmesini ister. Deli Gücük, geceleri kızı kaçırıp getirir, sabah geri götürür. Duruma çare bulmak isteyen padişah ve vezirler kıza han kapısını kınalı eliyle işaretlemesini söylerler ancak bu durumu fark eden Deli Gücük şehrin tüm kapılarını aynı şekilde bir sözle işaretler. Padişah ve adamları bu defa kızdan han kapısına bir bayrak asmasını isterler ama Deli gücük yine sihirli sözle her kapıya aynı bayrağı asar. Sonuç alamayan padişah bunu yapanı tellallar vasıtasıyla çağırır. Şehzade korkarak huzura girer. Kızgın padişah şehzadeyi idama mahkûm edince Deli Gücük gerçek hali olan adam haline gelir ve sığır kemiğinden büyüyle yaptığı sahte fermanla şehzadeyi idamdan kurtarır. Padişah tekrar affetme bahanesiyle şehzadeyi çağırır. Bu defa kendisi cezasını vermek ister ama Deli Gücük padişahın elini ayağını tutmaz hale getirir. Bu durumdan kurtulmak isteyen padişah kızını vermeye razı olur ve kırk gün kırk gece düğün yapılır. Deli Gücük görevi bittiği

için evine geri döner şehzade ve kız da Mısır'a oğlanın memleketine dönerler ve burada da düğünleri olur (Boratav, 2015, s. 133-142).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 625 (TTV 220)

Tayalı/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“Üç oğlu ve bir kızı olan, zengin bir adam vardır. Adam hanımına ve üç oğluna, kızını ilk kim istemeye gelirse ona vermelerini söyler ve sefere çıkar. Kızı istemeye yedi başlı dev gelir. Kız yedi başlı deve verilir. Kız, yedi başlı devle evlenir gider ama bir daha haber alınmaz. Kızın üç erkek kardeşi de kız kardeşlerini bulmak için sırasıyla yola çıkarlar fakat üçü de yedi başlı dev tarafından kuyuya atılır. Anne, çocukları gelmeyince ağlar, aç ve susuz kalır. Evinin önünde otururken bir tay gelir ve çeşmede su olmadığı için, kadın su niyetine tayın çişini içer ve taydan hamile kalır. Bir zaman sonra çocuk olur ve büyür. Arkadaşları çocuğu oyuna almadıkları ve kendisine Tayalı dedikleri için sinirlenir ve annesini öldürmek isterken annesi geçmişte olan her şeyi çocuğa anlatır. Çocuk annesine kardeşlerini aramaya gideceğini söyler. Demirciye çok ağır bir demir yaptırır ve yola çıkar. Yolda bir kuşun yavrularını yilandan kurtarır. Ablasının evine gider. Tayalı ablasının evine geldiğinde dev onu yemek ister fakat Tayalı elindeki demiriyle devin başını gövdesinden ayırır ve başını kuyuya atar. Çocuk ablasını kurtarır ve ağabeylerinin nerede olduğunu sorar. Çocuk, gelirken yanında üç tane padişahın kızını getirir. Çocuk ve ağabeylerini kuyudan çıkarır, kızları da onlarla evlendirmek üzere verir ve kız kardeşiyle beraber eve gönderir. Tayalı devi tamamen öldürmek için, kuyuya inmeye karar verir ve kuyuya iner. Çıkışta da yavrularını yilandan kurtardığı kuş sayesinde yeryüzüne çıkar” (Önal, 2011, s. 334-335).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Hayat Otu (Sakaoğlu, 2002, s. 429-436); **Gaziantep/Kırk Kelleli Dev** (Köksel, 1995, s. 303-307); **Niğde/Ölüm-Derman Otu** (Bakırcı, 2000, s. 344-353).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Şemşirbaz (Saçkesen, 2010, s. 577-589); **Türkmenistan/Memmet** (Gökçimen, 2000, s. 98-103); **Gagauz/Büücü Padişaa Hem Dev Oolu** (Uçkun, 2003, s. 554-557).

Tip 626 (TTV 221)

İki Erkek Kardeş

1.Olay Örgüsü:

“Zengin kardeşin karısı, onu baştan çıkarmayı başaramadığı için zenginin yanında çalışan fakir küçük kardeşe iftira atar. Genç olan göçer gider ama ‘Benim kalbim bir akasyada’ der. Eğer bu kesilirse ben de ölürüm. Bir bardak süt verildiğinde de anlarsın zaten bunu. Genç olan bir güzel bulur. Gelin ruh ağacını keser. Sadık olan büyük kardeş küçük kardeşini hatırlar. Küçük kardeşim yaşadığı Mısır’da inekler kutsal kabul edildiğinden dolayı genç karısını bir inek kılığına girerek korkutur. Her şeye rağmen inek öldürülür. Ondan da yine kutsal olan iki akasya büyür. Hain biri ağaçları kestirir ama bir kıymık onu yaralar ve öldürür. Genç olan bir insan olur. Olup biteni padişaha anlatır ve vezir olur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 268).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Geyik Şeklindeki Dev, Üvey Kardeşler, Senever, Ecekecan, Padişahın Cariyeden Olan İki Oğlu (Sümbüllü, 2000, s. 191-193, 139-142, 250-256, 270-275, 225-249).

Tip 627 (TTV 222)

Ölüm Buluşması

1.Olay Örgüsü:

“Bir prens bir kıza âşık olur. Kız da prene onun oturduğu yeri tarif eden bazı şeyler gönderir, prensin kız kardeşi de bunu bilir. İkisi de kıza gider. Kız ona buluşmanın yer ve saatini işaretlerle bildirir. Prensın kız kardeşi ona her şeyi anlatır ama prens daha kız gelmeden buluşma yerinde uyuyakalır. Kıskanç vezir üçüncü buluşmalarında onları şaşırtır ve prensi tutuklatır. Prensın kız kardeşi hapishaneye gizlice girer ve prensle kıyafetlerini değiştirir. Prens de bu şekilde hapisten çıkar. Tutuklananın bir kız olduğu fark edilince ve prensesle buluşmanın onun için bir ceza sebebi olmadığı için, o da serbest bırakılır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 269).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 628

Güro/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Çocuğu olmayan bir kadın, Allah ona bir kız evlat verirse kızı köpeğe vereceğini söyler. Kadının kızı olunca köpek (Güro) kızın etrafından ayrılmaz. Kız köpekten korkar ve bir gün tuvalete gitme bahanesiyle köpeği ağaca bağlar kendisi de aşağı atlar. Bir derenin sonunda her şeyi bol olan ama çok kirli bir ev bulur. Kız tüm evi temizler yemekler yapıp saklanır. 7 kardeş eve gelince çok şaşırlar ve yedi kardeşin sekizinci kardeşi ol, derler. Bunun üzerine kız çıkar ve onlarla yaşar. Güro, kızı bulur. Kız korkar ve bir hile ile köpeği tandıra iter. Köpek yanarak ölür. Köpeğin düşen dişine basan kız da cansız yere düşer. Yedi kardeş, kızı böyle görünce çok üzülürler. Kızı bir eşeğe bindirip dağ başına götürürler. Orada kızı padişahın oğlu bulur ve kızın güzelliğine hayran kalır. Kızı gömmek için yıkarlarken padişahın oğlu kızın ayağındaki dişi çıkarır ve kız dirilir. Kız,

padişah oğluyla evlenir ve üç kızı olur. Onlara yedi dayısından bahseder. Çocuklardan biri yedi dayısına rast gelir ve onları saraya getirip evlendirirler. Hep beraber mutlu yaşarlar (Doğramacıoğlu, 2002, s. 334).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 629

Yırtık/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Büyük bir memlekette fakir mi fakir bir keçeci ve bu adamın da terbiye görmemiş bir oğlu vardır. Oğlan babası ölünce annesiyle yaşamaya başlar. Eski ve yırtık elbiseler giydiği için çocuklar ona ‘Yırtık’ lakabını takarlar. Yırtık, çocuklarla aşık oynarken bir ihtiyar gelir ve Yırtık’a babasının arkadaşı olduğunu söyler. İhtiyar, Yırtık’ın annesine Yırtık’ı okutmak için yanında götürmeyi teklif edince kadıncağız kabul eder. İhtiyar, Yırtık’ı bir müddet okutur ve daha sonra Yırtık’ı bir kuyudan aşağı indirir, Yırtık’tan orada bulunan altın yüzükle çamurlu şişeyi ister. Yırtık, parmağındaki yüzüğü ipe bağlar ve şişeyi de bulmadığını söyler. Yırtık, bir kartalın ayağına sarılarak kuyudan kurtulur ve evine gelir. Yırtık başından geçenleri annesine anlatır. Yırtık, şişenin sihirli olduğunu anlar ve şişeye elini sürünce yine devler çıkar. Yırtık, padişah kadar zengin olunca annesini padişahın güzeller güzeli kızını istemeye gönderir. Padişah, kızını vermesi için Yırtık’tan şehrin başından öteki başına altın köprü, köprünün iki başına göğe yakın iki saray ve bu sarayların önüne uzun ve güzel gül bahçeleri yapmasını ister. Yırtık, sihirli yüzüğünden çıkan devler sayesinde padişahın isteklerini yerine getirip padişahın kızını alır” (Bakırcı, 2010, s. 57-58).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 630

Küçük Avcı/Kayseri

1. Olay Örgüsü:

“Küçük Avcı, vurduğu her avı padişaha götürür, ondan bahşiş alır. Sultan kadın, padişahın fildişi konak yaptırmasını ister; padişah, Küçük Avcı'yı görevlendirir. Küçük Avcı, anasının verdiği akılla filleri bayıltır, dişlerini alıp gelir. Sultan kadın, padişahın keşiş kızıyla evlenmesini ister. Küçük Avcı, Gögebakan ve Dağısırtlayan'ın yardımıyla keşiş kızını getirir, kız Küçük Avcı'ya sevdalanır. Keşiş kızı, padişahı kaynar kazana atar; Küçük Avcı da Sultan kadını öldürür. Küçük Avcı ile keşiş kızı evlenir” (Sever, 1995, s. 210).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.12. YOKSUL KIZ ZENGİN ADAMLA EVLENİR

Tip 645 (TTV 223)

Mor Menekşe/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Fakir bir adamın üç kızı vardır. Bu kızlar evde gergef işleyip geçimlerini sağlarlar. Bir gece padişah hiç ışık yakmama emri verir ve şehri kolağan etmeye çıkar. Kızlar da emre karşı gelip aydınlık odalarında sohbet edip gergef işlerler. Padişah, büyük kızın çok şerbet içmek için şerbetçiyle, ortanca kızın bol ekmek yemek için ekmekçiyle evlenmek istediğini en küçük kızın ise padişahla evlenmek ve ona ellerine su döktürmek istediğini

duyar. Çok içerler. Ertesi gün iki kızı istedikleriyle evlendirir ama küçüğü cellâda verir. Cellât kıza acıyıp kızın gömleğini kuş kanına boyar ve padişaha götürür. Kızı da dağ başında bırakır. Kız ağlarken ona acıyan bir ihtiyar kızı yanına alır, büyütür. Akıllanan kız bir gün ihtiyardan mor elbise ister ve gece kaçıp saraya gider. Saray kapısındaki nöbetçiye işve yapıp kandırır ve ondan içmek için padişahın suyu ister. Nöbetçi gidince kaçıp eve döner. Kızın güzelliğiyle sarhoş olan nöbetçi ‘mor menekşe’ diye her yeri arayıp sarayı ayağa kaldırır. Sonraki gün kızı merak eden padişah kendisi nöbetçi kılığına girer. Kız bu defa babasına pembe bir elbise diktirir, süslenip gelir. Padişahı tanır ama belli etmez. Padişah da bunu içeri alıp yemek ikram eder. Kız da onun elinden yemek ister ardından da padişaha su döktürür ve “Ben dememiş miydim?” diyerek kendini hatırlatır. Padişah kızın aklına hayran olur ve onunla evlenir (Tezel, 1938, s. 25-27).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 243-248); **Bingöl/Padişahın Oğlu ile Üç Kız Kardeş** (Alay, 2005, s. 224-226); **Erzincan/Üç Kız Kardeş** (Kara, 1996, s. 502-503); **Adana/Üç Bacı (Nurşen Hanım)** (Şimşek, 2001, s. 736-749); **Malatya/Hiçinmiçin, Yılan Enver** (Sarıççek, 1997, s. 215-217, 218-223); **Van/Göl Aygırı** (Kasımoğlu, 2010: 458-476); **Kahramanmaraş/Ay Yüzlü Oğlan ile Gün Yüzlü Kız** (Erşahin, 2011, s. 590-596); **Eskişehir/Üç Kızlar, Terzi Kızla Padişah** (Ergun, 2014, s. 211-216, 220-225).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Padişah ve İnatçı Kız (Saçkesen, 2010, s. 743-745);

Tip 646 (TTV 224)

Muncuxlar/İrak Türkmen

1.Olay Örgüsü:

“Bir çift elması olan Ali, annesine: ‘Bana yanağı elmas gibi olan bir kız bul ve hemen beni o kızla nişanla’ der. Köyün bütün evlerini gezen anne bu nitelikte bir kızı bulamaz. Evine geri döner. Annesi Ali’yi kırmamak için köyden uzakta oturan bir yoksulun evine

de gider, yoksulun evinde Ali'nin istediği nitelikte bir güzel kız bulur ve elmasları vererek onu Ali ile nişanlar. Ali bunu öğrenir ve kabul eder. Bir gün Ali, bir zengin kızının çeyizi götürülürken görür ve annesine: 'Git o elmasları getir, ben yoksul kız istemem, ben zengin kızla evlenmek isterim.' der. Annesi gidip kızdan elmasları geri alır; kız oturup ağlarken, bir derviş evlerine gelir ve onunla evlenir. Ali ise zengin ve çirkin olan bir kızla evlenir. Daveti üzerine düğüne amcasının kızı da gelir, herkes bu kızın güzelliğine hayran kalır ve çirkin gelini bırakıp bu yoksul kızın güzelliğine bakarlar. Amcasının kızını gören Ali, gelini bırakıp amcasının kızını hemen kaçıtır ancak kızın anne ve babası memleketin hakimine şikâyetle bulunur ve Ali'yi yakalatır. Sonunda yoksul kızla evlenen dervişin, o memleketin hâkimi olduğu ortaya çıkar" (Murad, 2005, s. 76-77).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Ankara/Padişahın Oğlu (Demir (Şimşek), 1995, s. 242-243); **Erzurum/Abalı Dondon** (Seyidoğlu, 1975, s. 329-331).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Mıncuxlar, Matal 19 (Murad, 2005, s. 237-238, 419-422).

Tip 647 (TTV 225)

Tireci Kız/Afyonkarahisar

1.Olay Örgüsü:

"Bir tireci kızı bey oğluna âşık olur. Bey oğlu da gururlanarak, bir tireci kızıyla evlenemeyeceğini söyleyerek kızı aşağılar. Beyoğlu evlendiği gece karısı hastalanır. Bey oğlunun annesi bol para karşılığı tireci kızından bir geceliğine oğlunun koynuna girmesini ister. Zaten bey oğluna âşık olan kız, kabul ederek gerdeğe girer fakat halini bildirmez. Beyoğlu elma soyarken kızın kolunu yaralar. Zümrütlerle kaplı mendilini kızın koluna sarar. Ertesi gün kız bıçak ile mendili de yanına alarak annesi evine döner. O gece hamile kalan kız, bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. Bey oğlunu evine davet ederek, çocuğunu, mendili ve bıçağı göstererek her şeyi anlatır. Bey oğlu da 'Ben büyük konuştum. Allah seni bana yazmış.' diyerek kızı alıp evine götürür. Kırk gün, kırk gece düğün yaparak yeniden evlenirler" (Özçelik, 1993, s. 68-69).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Tereci Kız, Çıkrıkçı Kızı (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 252-253, 408); **Van/Bostancının Kızı** (Önay, 1995, s. 310-313); **İstanbul/Allah Kerim, Padişahın Oğlu Erim** (Boratav, 2015, s. 228-230); **Elâzığ/Terace Kızı** (Günay, 1975, s. 323-325); **İstanbul/Ali Ağa** (Tezel, 1938, s. 41-43).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 648

Arsız Kız/Erzincan

1. Olay Örgüsü:

“Üç kız kardeş evlenemez. Hocaya giderler. Hoca kısmetlerini kendilerinin bulması gerektiğini söyler. Büyük kız, bir bey oğlu ile evlenir. Ortanca kız bir yaşlı kadını takip eder. Yaşlı kadın bir mezarı açtığında birisiyle konuştuğunu görür. Kız, kadını takip eder. Sarayda padişahın oğlu öldü diye ağlarlar. Kız gördüklerini anlatır. Yaşlı kadın takip edilir. Padişahın oğlu mezardan çıkartılır. Padişah kızı oğluna alır. Küçük kız bir saraya gelir. Padişahın oğlu peri kızı ile evlidir. Fakat yanına kimseyi almaz, kimseyle konuşmaz. Küçük kız Şehzadenin yanına girer, yemeği verir. Onunla bir zaman sonra samimi olur. Peri kızı çocuk doğurur, sihri bozulur. Kaybolur. Küçük kız çocuğu alır, padişahın oğlu şaşırır. Padişah hanımı, çocuğu küçük kızın doğurduğunu zanneder, neden şimdiye kadar belli etmediğini merak ederler. Küçük kız da padişahın oğlu ile evlenir” (Kara, 1996, s. 81-82).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 649 (TTV 226)**Üç Kız Kardeş/Manisa****1.Olay Örgüsü:**

“Yüz on, yüz yirmi ve yüz otuz yaşlarında üç kız kardeş bir evde yaşarlarken bir gün peri padişahının oğlu pencerelerinin önünden geçer. İçeride eline maydanoz dikenini battığından şikâyet eden bir ses duyunca o eve görücü gönderir. Gerdek gecesi yüz otuz yaşında birini karşısında görünce kızıp onu merdivenden atar. Peri padişahının kızı boğazına kılçık saplandığı için acı çekerken yüz otuz yaşında bir gelini görünce gülmeye başlar ve kılçık çıkar. Bunun üzerine gelini on beş yaşına döndürür. Bunu gören padişahın oğlu gelinden af diler. Gelin kendisini görmeye gelen kız kardeşlerine güzelleşmek için derilerini berbere kazıttığını söyler. Bunu uygulamak isteyen diğer kızlar acı içinde kıvranarak ölürlər.” (Tunç, 2008, s 39).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Yaşlı Kadınlar (Sakaoğlu, 2002, s. 437-439); **Ankara/İki Diş ile Bir Diş** (Demir (Şimşek), 1995, s. 243-244); **Amasya/Şehribanla Kehriban** (Göde, 2011, s. 257-259); **Adana/İki Dişli ile Üç Dişli** (Şimşek, 2001, s. 733-735); **Karabük/Şehzadenin Düğünü** (Dağı, 2008, s. 62); **Muğla/Gül Güzeli** (Önal, 2011, s. 358-359); **Ankara/Menekşe Yaprağından İncinen Kızım** (Boratav, 2009, s. 145-147).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 650 (TTV 227)**Ali Ağa/İstanbul****1.Olay Örgüsü:**

Padişah tek oğlunu evlendirmek ister ve vezire görücü giderler ancak vezirin kızı sakattır bu yüzden Ali Ağa’nın kızını isterler. Şehzade kızı beğenir ve nikâh yaparlar. Şehzade muharebeye gitmek zorunda kalınca kızı görmek ister. Ali ağayı kandırıp kıza siyah bir elbise giydirip kızı saraya götürürler. Kızı çok beğenen şehzade kıza bir pırlanta yüzük ve de fotoğrafını bırakarak gider. Bir zaman sonra vezirin karısı kızın

durumunu Ali Ağa'ya sorar ve kızın hamile olduğunu öğrenir. Şehzade, karısını ve oğlunu bulmasını diye kendi kızını süsleyip nikahlısı diye şehzadenin yanına çıkarır. Ayrıca kızı da beslemelerinden çocuk sahibi olmuştur. Kızın çirkinliğini gören şehzade onlara inanmaz ve karısını ister. Giderken karısına verdiği nişanı ister. Vezir kızı da nişan diye doğurduğu çocuğu verince şehzade kızıp oradan çıkar. Yolda Ali Ağa, kızının tembihiyle şehzadenin önünü kesip onu eve getirir. Evde yine siyah giyinip boynuna resmini asan karısını gören şehzade, vezirin karısının yaptığı düzenbazlığı anlar ve veziri azlederler. Kendileri evlenip kırk gün kırk gece düğün yaparlar (Tezel, 1938, s. 41-43).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 651 (TTV 228)

Fakirin Karısı

1.Olay Örgüsü:

“Zengin biri fakir arkadaşını kızdırmak için dilenci birini oğlu olarak gösterip fakirin kızıyla evlendirir. Dilenci zengin olur. Fakirin kızı (dilencinin karısı) zengine gider ve kendisiyle evlenmesini önerir. Zengin olan, kadının tarif ettiği eve aracı gönderir. Oradaki kızın çirkin ve hasta olduğunu söylemelerine inanmayıp nişan yapılması için ısrar eder. Ama aslında istenilen gelinin ona gelen değil de oldukça çirkin biri olduğu ortaya çıkınca da zengin kurtulmak için çok para ödemek zorunda kalır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 276).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 652 (TTV 229)

Kurumuş Kuyu

1.Olay Örgüsü:

“Fakirin biri üst sınıftan birinin kızına âşık olur. Umutsuz aşktan dolayı kuyular kurur. Âşık olanı bulmak için padişah genel bir karartma uygular. Sadece âşık olan ışık yakar ve aşığının türkülerini söyler. O bu şekilde karanlıkta bulunur ve sevdiği kızla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 277).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Elâzığ/Fakir Adam (Günay, 1975, s. 356-358);

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 653 (TTV 230)

Papaz ile Kızı/Gagauz

1.Olay Örgüsü:

“Bir papaz vardır, karısının saçları altındır. Papazın altın saçlı bir de kızı olur. Kız yirmi yaşına gelince annesi ölür. Papaz dünyanın dört tarafını dolaşır, evlenmek için karısı kadar güzel birini bulamaz. Annesine benzediği için kızıyla evlenmek ister. Kız herkes bize güler diye razı olmaz. Kurnaz bir oyunla babasını kandırıp evden kaçır. Padişahla evlenir. Papaz, üç yıl bir güz yol gider padişahın memleketine ulaşır. Görünce kızını tanır, kız da babasını tanır. Gece herkes yatınca papaz, kızının çocuğunu bıçakla keser. Sabah olunca padişah karısının bıçağını kanlı bulur, çocuğu ölmüştür. Padişah papaza, ne yapmak gerekir diye sorar. Padişahın aklına uyan padişah, karısının gözlerini çıkarır, çocuğu kucağına verir arabaya bindirir. İki deli danayla birlikte arabayı salıverir. Danalar bir su kenarına varır, padişahın karısı gözlerini suyla yıkar, gözleri açılır. Çocuk da dirilir. Padişahın yanına gelir, başından geçenleri tek tek anlatır. Padişah hakikati öğrenir, karısıyla tekrar evlenir. Papazı da öldürür” (Uçkun, 2003, s. 251-252).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Eskişehir/Küçük Molla, Keçimen (Ergun, 2014, s. 195-198, 252-255).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 654 (TTV 231)

Dilenci Qızı/Irak Türkmen

1.Olay Örgüsü:

“Aynı sokakta iki gün üst üste yürüyen padişahın oğlu bir dilencinin konuşmasını dinler, dilenci eşine der ki: ‘Ben kızını işsiz sanatsız adama vermem, padişah oğlu da olsa vermem.’ Bu sözleri dinleyen padişahın oğlu sinirlenip kendi kendine: ‘Ben mutlaka bu kızı alacağım.’ der ve bunu padişah babasına söyler. Başlangıçta bunu kabul etmeyen padişah, sonra kabul edip kızı istemeye bir grup adamını gönderir. Dilenci adam, kızını istemeye gelen adamlara, ‘Ben kızımı işsiz sanatsız adama vermem.’ diye cevap verir, padişahın oğlunu reddeder. Padişahın oğlu çalışmaya karar verir. İlk önce kırk gün dilencilik yapar ancak dilenci yine dilencilik meslek değil der ve kabul etmez. Padişahın oğlu iyi bir meslek öğrenmek için halı dokuma sanatını ustalıkla öğrenir ve dilencinin kızını alır. Evlendikten bir süre sonra padişah baba ölür. Yerine geçen oğlu padişah olup memleketin bazı yerlerini kontrol etmek için günlük elbise giyip dolaşır, dolaştığı çarşının bir lokantasına girer girmez lokantanın yeri iki parça olur, padişah içine düşer. Kendisini karanlık bir yerde bulan padişah bu lokantada insanları kesip etlerini sattıklarını öğrenir. Sıra kendisine gelince, birisine der ki: ‘Siz beni kesmeyin. Ben size öyle bir iş yaparım ki kazancınız daha fazla olur.’ Lokantadaki adam teklifi kabul eder, padişah ona güzel bir halı dokuyarak halıya bir gizli şifre çizer ve onlara: ‘Bunu padişahın eşine götürün ancak o bunun kıymetini bilecek, iyi de para verecektir’. der. Halıyı gören hatun da gizli şifreden her şeyi anlar, askerleri götürüp eşini ve diğer insanları da kurtarır” (Murad, 2005, s. 72-73).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Amasya/Ben Sanatı Olmayana Kız Vermem (Göde, 2011, s. 262-263);
Manisa/Kenuh (Tunç, 2008, s. 218-220).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Fakir ile Padişah (Bakırcı, 2010, s. 187-194);

Tip 655 (TTV 232)

Balıkçının Oğlu

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın karılarının hamama gittiğinde dışarı çıkmanın yasak olduğu bir günde, balıkçının biri balık satmaktadır. Prenses görür onu, âşık olur ve ona altın hediye eder. Balıkçı artık çalışmamaktadır. Prenses aşkından hasta olur ve balıkçıyla evlendirilmek zorunda kalır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 279).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 656 (TTV 233)

Kayıkçı Keloğlan

1.Olay Örgüsü:

“Tembel bir prens okula gitmek istemediğinden dolayı Keloğlanı kendisi yerine derslere katılmasını sağlar. Prenses de bu arada Keloğlana âşık olur. Okuldan sonra kayıkçı olarak çalışan Keloğlan, o arada tehlikeli işini anlattığı şarkılar söyler. Sınav zamanı her şey ortaya çıkar ve sınavdan sonra Keloğlan’ın başını keseceklerdir. Prensesin yalvarmasıyla Keloğlan affedilir ve evlenirler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 279-280).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 657 (TTV 234)

Kenan Vezirin Karısı/Balıkesir

1.Olay Örgüsü:

“Bir yerde hizmetçilik yapan bir kadının kızı hamama giden bir kara kadını görünce kıskanır, o da annesiyle beraber hamama gider. Hamamda kara kadınla konuşup kendisini zengin, bekar ve ayağına gelecek kadınla evlenmeyi bekleyen Kenan Vezir’in karısı olarak tanıtır. Kadını o gece evine misafir götürmeye kalkar. Kenan Vezir’in evine gelince kapıdaki bekçilere, evdeki hizmetçilere kendisini Kenan Vezir’in ailesi olarak tanıtır, kendisine ve misafirine hizmet ettirir. Kenan Vezir eve gelince hizmetçiler ona durumu anlatır ve evleneceği kadının ona kendi ayağıyla gelmesini bekleyen Kenan Vezir, hizmetçinin kızıyla evlenir” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 106-107).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

İstanbul/Zengin Hamamı (Boratav, 2015, s. 251-254).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 658 (TTV 235)

Çiftçinin Kızı/Afyonkarahisar

1.Olay Örgüsü:

“Vezirlerini halk arasından imtihanla seçen bir padişah vardır. Vezir olmak için müracaat eden bir kişiye bir kese altın vererek şöyle der: ‘Bu altınlarla bir koç alasin. Altınları geri koçu diri, etini de pişirip getireceksin. Bir dediklerimi kırk gün içinde

yapamazsan kellen uçurulacak.’ Adam bir çiftçiye misafir olur. Çiftçi, kızının verdiği on iki yufka ile otuz yumurtanın bir tanesini yer. Misafir, bir yılı on bir ay, bir ayı yirmi dokuz gün olan ülkeyi bilinen padişah tarafından mükafatlandırılacağını söyler. Çiftçi, kızına bunu anlatınca, kız babasının yumurta ile ekmeğin birer tanesini yediğini anlar. Misafir, kıza padişahın dediklerini anlatır. Kızın verdiği akıl ile, altınları bir sarrafa bırakıp para alır. Para ile iki koç alıp yünlerinden iki tane heybe yaptırır. Heybe ile koçun birer tanesini satıp altınları rehinden kurtarır. Sattığı koçun bir budunu alıp pastırma yapar. Kalan koçu, eti ve altınları padişaha götürür. Padişah bu akıllı kimden aldığını sorunca, çiftçinin kızını anlatır. Padişah, çiftçinin kızını getirtirerek kırk gün kırk gece düğün yapıp adam ile kızı evlendirir. Adamı da kendisine vezir yapar” (Özçelik, 1993, s. 69-70).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Çirkini Güzel Yapma (Alptekin, 2002, s. 303-305); **Afyonkarahisar/Beyoğlu ile Akıllı Kız** (Özçelik, 1993, s. 592-594); **Ankara/Süpürgeci** (Demir (Şimşek), 1995, s. 244-245); **Balıkesir/Süpürgecinin Kızı** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 260-263); **Gaziantep/Mumdan Şiş Şekerden Kebap** (Köksel, 1995, s. 308-316); **Manisa/Kenuh** (Tunç, 2008, s. 218-220); **Muğla/İki Padişah ve Sınama** (Önal, 2011, s. 409-410); **Van/Çiftçi Babanın Akıllı Gızı, Köy Ağası İle Gelin** (Kasımoğlu, 2010, s. 585-590, 739-740); **Kars/Petşahnan Değirmancının Gızı** (Arslan, 2000, s. 436-439); **Mersin/Kaz Yollasam Yolar Mısın?** (Boratav, 2015, s. 249-250); **İstanbul/Akıllı Kız** (Tezel, 1938, s. 7-8); **Kahramanmaraş/Çoban Kızı I, Çoban Kızı II** (Erşahin, 2011, s. 626-632, 632-635); **Bitlis/Kesarçi Kızının Babasının İntikamını Alması** (Eren, 2001, s. 271-275); **Tokat/Sığırcının Üç Kızı ile Padişah Oğlu** (Sargın, 2018, s. 993-995); **Erzurum/Has Altın-Halis Gümüş-Paslı Pul** (Erzurum, 1975, s. 351-353); **Eskişehir/Akıllı Çoban Kızı, Akıllı Vezir Kızı** (Ergun, 2014, s. 237-238, 243-244).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Erkeley ile Karatı-kaan (Dilek, 2003, s. 716-722); **Kazan-Tatar/Düşünceli Kız** (Gültekin, 2013, s. 828-835); **Kırım-Tatar/Han ve Köylü** (Bakırcı, 2010, s. 232-239); **Özbekistan/Akıllı Gelin, Akıllı Kız** (Saçkesen, 2010, s. 723-724, 762-763); **Irak Türkmen/Tamahkar Vezir** (Murad, 2005, s. 253-254).

Tip 659 (TTV 236)**Kamber****1.Olay Örgüsü:**

“Kamber kavakların orda bir kız bulur ve alır ancak onunla evlenebilmesi için tahtından vazgeçmek zorundadır. Fakirleştiklerinde ise kızı geri gönderir. Kız ancak evine dönemez ve sınırda hizmetli olur. Kamber de tahtını geri alır ve Mısır savaşını kazanır. Zaferden sonra karısının olduğu sınıra gider ve onu geri alır. Bir konuşma sırasında karısının neler yaşadığını ve ayrıca Mısır’ın prensesi olduğunu öğrenir. Mısır hükümdarı ile barış yapar ve uzun zamandır aradığı kızını ona götürür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 284-285).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 660 (TTV 237)**Prensesin Talihsizliği****1.Olay Örgüsü:**

“Prenses vezirin aptal oğluyla evlenmek istemediği için güzel şarkı söyleyen bir gençle kaçır. Genç ise onu soyup terk eder. Bir balık da yakalamak için ağzındaki kemiği kaybeden tilkiyi görünce kız gülmeye başlar. Tilki de onun da aptalın teki olduğunu söyler ve kıza, delirmiş gibi yapıp evine geri dönmeyi öğütler. Delirmiş gibi yaptığı için macerası ortaya çıkmaz kızın, vezirin oğluyla yaşamaya devam eder” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 285).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 661 (TTV 238)

Gizlice Verilen Çocuk

1.Olay Örgüsü:

“Padişah, eğer düğün gecesi gebe kalmazlarsa eşlerinin başlarının kesileceğini duyurur. Garibanın biri en azından birkaç ay rahat yaşamak için hamile olduğunu söyler. Bebek olarak bir hayvanı süsler. Bebeği babasına götürecek olan ebe bir an için dikkat etmez ama bebek de kaybolur. Ebe de zorda kaldığı için çok çocukları olduğuna dair dert yanıp duran yaşlı birinin en küçük çocuğunu satın alır ve tahtın varisi olarak verir. Padişah çok mutlu olur ve karısını saygıyla kabul eder” (Eberhard ve Boratav, 1953: s. 286).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.13. KISKANÇLIK İFTİRA

Tip 676

Dara Padişah ve İskandarbek/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Dara isminde bir padişah vardır. O, bir padişahın kızıyla evlenir; fakat o kıza Dara’nın veziri de âşıktır. Vezir bir hile yapmak için padişahın çarlığına bir mektup bırakır. Padişah, kadını saraydan kovar; kadın hamiledir. Doğan çocuğa İskandarbek ismini koyar. Kadın, bir mektup yazarak çocuğu orada bırakıp babasının evine döner. Bir çobanın keçisi, çocuğu görür ve onu emzirir. Keçi, Mama isimli bir kadının keçisidir. Mama, keçinin çocuğu emzirdiğini fark edip onu evlat edinir. Çocuk kadının himayesinde büyür. Çok hünerli ve kuvvetli bir çocuktur. Çocuk, bir ustanın kılıcını görür, eline aldığı kılıç dört parçaya ayrılır. Bu olaydan vezir haberdar olur ve onu saraya götürür. Padişahın kızı bir yiğit ile oynar. Kız yiğidi giysisinde saklar. Denizden

bir balık çıkar ve kız balığa ‘Haram!’ deyip kaçar. Balık buna çok güler ve kızın oynadığı yiğidin haram olduğunu söyler. Kız bunu padişaha söyler. Padişah da bu sırrı çözmesi için vezire emir verir. Vezir sırrı çözemez ve oğlu İskandarbek’i başka şehre gönderir. Mama, bu durumu öğrenir ve veziri zor durumdan kurtarır. İskandarbek annesini bulur ve hasret giderir ve oğlunu himaye eder. İskandarbek’in padişah olan dedesi rüyasında torunu olduğunu görür ve bunu kızına sorar. Annesi başından geçenleri babasına anlatır. Dedesi, İskandarbek’i eğitir ve kendi ordusuna komutan yapar. İskandarbek’in babası Dara padişah, pek çok padişahdan vergi toplar. İskandarbek’in dedesi de bunlardan biridir; fakat o vergi vermek istemez. Dara padişah ölür ve diğer hanımından olan oğlu tahta geçer. O İskandarbek’in dedesinden intikam almak ister. Dara’nın büyük oğlu savaş açar; fakat dedesi savaş açan kişinin ağabeyi olduğunu İskandarbek’e söylemez. İskandarbek ağabeyini savaşta yener. İskandarbek’in ağabeyi hain bir vezir tarafından kılıçlanır. Durumu dedesinden öğrenen İskandarbek, ağabeyini bulur. Ağabeyi, vezirin hain olduğunu, padişahlığın ona kaldığını, güzel bir kızla evlenip devleti yönetmesi gerektiğini öğütler. İskandarbek, hain veziri öldürür ve ülkenin padişahı olur” (Saçkesen, 2010, s. 204-205).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 677

Gül ile Sinaver/Gümüşhane-Bayburt

1. Olay Örgüsü:

“Anneleri ölen iki şehzade babalarını dul bir kadınla evlendirirler. Üvey anne büyük şehzadeden yakınlık ister, alamayınca da iftira eder. Verilen ölüm cezası sürgüne çevrilir ve kendisini takip eden kardeşi ile birlikte memleketi terk ederler. Sinaver dile gelen bir kuşu vurur ve etini kendi yer, kardeşine de kuşun başını bırakır. Büyük kardeş ejderhayı öldürür, bunu da iki serseri ağır yaralar ve ejderhayı kendilerinin öldürdüğünü

söyleyip Hindistan padişahından mükâfat alırlar. Halk rahatça suya iner. Bir dul kadının oğlu Sinaver'i bulur, iyi ederler; altın olan nefesi sayesinde zengin olurlar. Sinaver'i tanıyan iki serseri onu yakaladıkları gibi bir sandığın içine koyarlar ve denize atması için kaptana verirler. Kaptan Sinaver'i evlat edinir. Fakat kaptanın alacağı kızı Sinaver sevince tekrar sandığa konulup denize atılır. Kaptan Hindistan padişahı, Sinaver'in kardeşi Gül'le arkadaştır. Gelinceye kadar kalması için Sinaver'in evlendiği kızı emanet bırakır. Sandığı kıyıya sürüklenen Sinaver, sandığı odun diye kırmaya gelen oduncunun yardımıyla kurtulur ve kardeşinin sarayına kaz çobanı olur. Sinaver karısının orada olduğunu anlar ve kendisine verilen yüzükle burada olduğunu ona bildirir. Kız, padişaha kaptanla evlenmek istemediğini kendisine Gül ve Sinaver'in hikâyesini kim anlattırsa onunla evleneceğini söyler. Kimse anlatmaz. Kaz çobanı kılığındaki Sinaver ana-oğlu, serseri oduncuyu konuşturarak hikâyeyi anlatır. Kardeş olduklarını anlarlar. Kötüler cezasını çeker. Sinaver de sevdiğine kavuşur" (Sakaoğlu, 2002, s. 137-138).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 678 (TTV 239)

Gülükan/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

"Bir padişahın üç oğlu lalalarıyla birlikte çıktıkları gezide üç kız kardeşin konuşmalarına şahit olurlar. Büyük kız: 'Padişahın büyük oğlu beni alsaydı, ateşsiz tuzsuz yemek pişirirdim, herkes yerd, gene de bitmezdi.'; ortanca kız: 'Padişahın ortanca oğlu beni alsaydı, bir halı, bir kilim dokurdum, herkes otururdu gene de boş yer kalırdı.'; küçük kız da: 'Padişahın küçük oğlu beni alsaydı ona inci dişli bir kızla, altın perçemli bir oğlan doğururdum.' Padişahın oğulları vaatlerini yerine getirmek şartıyla bu kızları isterler. Büyük ve ortanca kız vaatlerini ilk geceden başarırlar. Küçük kızın doğum vakti gelince ablaları onu kıskanırlar, doğan çocukları bir sandığa koyup denize

atarlar. Onların yerine gözleri açılmamış iki köpek yavrusu koyarlar. Kocas kızı gelenin geçenin yüzüne tükürmesi için yedi caddenin ortasına koydurtur. Çocukları bir balıkçı bulur. Evlat eder, büyütür. Çocuklar büyüdükten sonra kendi anne babalarını aramak için yola çıkarlar. Bir dağın başına bir ev yapar ve yerleşirler. Padişah olan babaları bu oğlanı görür, çok sever. Saraya davet eder. Teyzeleri bu çocuğu tanır. Teyzeleri, bir cadı kadını kıza yollarlar. Cadı kadın; kızı, erkek kardeşini Gülükan çiçeğini bulmaya göndermeye razı eder. Oğlan devlerin yardımıyla gider, Gülükan çiçeğini koparır getirir. Teyzeleri oğlanın sağ döndüğünü görünce bu sefer cadı kadının vasıtasıyla kıza, kardeşinden Gülükan'ın kendisini istetirler. Oğlan gene devlerin yardımıyla Gülükan'ın sarayına varır, Gülükan önce bu oğlanı taş yaparsa da sonra güzelliğine dayanamaz, bunu canlandırır. Evlenirler oğlanın kız kardeşinin olduğu yere gelirler. Gülükan bunların teyzelerinin yaptığı kötülüklerden haberdardır. Padişah ve askerlerini oturdukları yere davet ederler. Gülükan, padişaha karısının suçsuz olduğunu ve bu çocukların kendi çocukları olduğunu söyler. Çocuklar annesini yedi caddenin ortasından çıkartırlar. İki teyzeyi de iki pis katırın kuyruğuna bağlarlar, her bir parçaları bir dağda kalır” (Günay, 1975, s. 172).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Padişahın Üç Kızı, Vezirin Üç Kızı ve Padişahın Oğlu (Alptekin, 2002, s. 241-247, 435-439); **Afyonkarahisar/Altın Saçlı Oğlanla Altın Saçlı Kız** (Özçelik, 1993, s. 598-601); **Ankara/Tirelem Çengizi** (Demir (Şimşek), 1995, s. 245-247); **Balıkesir/Altın Saçlı Kızla Sırma Saçlı Oğlan** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 243-248); **Gaziantep/Çan Kuşu Çor Kuşu, İdarem Cengiz Kızı** (Köksel, 1995, s. 317-326, 327-331); **Erzurum/Altın Perçemli Oğlannan İnci Dişli Gız** (Ayyıldız, 2001, s. 222-226); **Yozgat/Üç Kız Kardeş, Altın Perçemli Oğlan, Sırma Saçlı Kız** (Aslan, 1994, s. 252-264, 264-268); **Erzincan/Üç Kız Kardeş** (Kara, 1996, s. 502-503); **Amasya/Altın Saçlı Çocuklar** (Göde, 2011, s. 264-267); **Kastamonu/Üç Kız** (Atlı, 2011, s. 373-380); **Adana/Üç Bacı (Nurşen Hanım)** (Şimşek, 2001, s. 736-749); **Isparta/Köpek Eniği Doğuran Kız** (Göde, 1997, s. 279-282); **Malatya/Hiçinmiçin, Yılan Enver** (Sarıçiçek, 1997, s. 215-217, 218-223); **Trabzon/Kıskanç Teyzeler** (Akgün, 2000, s. 221-223); **Manisa/Üç Kızlar** (Tunç, 2008, s. 221-225); **Konya/Top Kekilli Çocuklar, Huri Gızı, Abığüneş** (Karakuzu, 1997, s. 208-209, 210-211, 212-213); **Yozgat/Altın Saçlı Oğlan Gilaboru Saçlı Kız, Dilerim Çengisi, Kaya Koltuğu** (Öcal, 1999, s. 198-200, s. 280-

283, 298-303); **Muğla/Kıskanç Kız Kardeşler** (Önal, 2011, s. 377-381); **Van/Altın Perçemli Çocuğlar** (Kasımoğlu, 2010, s. 635-653); **Elazığ/Zülfü Mavi, Gülükan** (Günay, 1975, s. 361-365, 480-491); **Kars/Üç Bacılar** (Arslan, 2000, s. 427-435); **Erzurum/Dilaremcengi, Gül Sinan** (Seyidoğlu, 1975, s. 216-220, 224-231); **Kilis/Çan-Kuşu** (Boratav, 2015, s. 105-115); **Elazığ/Zülfü Mavi** (Günay, 1975, s. 361-365); **İstanbul/Hain Teyzeler** (Tezel, 1938, s. 136-139); **Adıyaman/Gavur Gül** (Doğan, 2006, s. 199-202); **Kahramanmaraş/Ay Yüzlü Oğlan ile Gün Yüzlü Kız, Cevahir Kızı** (Erşahin, 2011, s. 590-596, 596-609); **Adana/ Bülbul Hazer** (Ketre, 1998, s. 176-189); **Bingöl/Padişahın Oğlu ile Üç Kız Kardeş, Üç Kız Kardeş ile Çoban** (Alay, 2005, s. 224-226, 227-228); **Bitlis/Altın İkizler** (Eren, 2001, s. 280-283); **Tokat/Ağlar Güler** (Sargın, 2018, s. 835-840); **Sivas/Çenber Has Güzel** (Sever, 1995, s. 219-220); **Eskişehir/Sırma Saçlı Kız ile Alın Ay Yıldızlı Oğlan** (Ergun, 2014, s. 169- 172).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Altın Başlı, Gümüş Bilekli (Gültekin, 2013, s. 753-763); **Kırım-Tatar/Akkavak Kızı** (Bakırcı, 2010, s. 296-329); **Özbekistan/Padişah ve Oğulları** (Saçkesen, 2010, s. 755-756); **Azerbaycan/Üç Bacı** (Köktürk, 1996, s. 132); **Gagauz/Üç kız Kardeş, Padişahın Oğlu ile Üç Kız kardeş** (Uçkun, 2003, s. 558-560, 560-561); **Irak Türkmen/Patışah Oğlu Matalı** (Murad, 2005, s. 336-337); **Bulgaristan/ Altınbaş'la Gümüşbaş** (Hafız, 1990, s. 189-192).

Tip 679

Değirmencik/Kıbrıs

1. Olay Örgüsü:

Biri yoksul, diğeri zengin iki kardeşten fakir olanı bayram için kardeşinden bir oğlak ister. Zorla oğlağı veren zengin kardeş hizmetçisine: “Götür oğlağı şeytanlar yesinler.” der. Bunu duyan fakir kardeş gönül koyar. Yanında beliren ihtiyar ona oğlağı düğün yapan şeytanlara vermesini ve karşılığında anneme un öğüteceğim, diye değirmen almasını söyler. Bunları yapan fakir kardeş şeytanlardan değirmeni alıp eve gelir ve düğmesine bastığı değirmen ne isterse onu öğütür. Bayram sabahı güzel kumaşlar

giyinen fakir kardeşini gören zengin kardeş, olan biteni öğrenir ve kardeşinden değirmenini ister. Fakir adam, kendisine yetecek kadar altın öğüttükten sonra değirmeni ağabeyine verir. Ticaret gemisiyle yola çıkan ağabeyi geminin deposunu dolduracak kadar tuz öğütemiyen derken değirmenin nasıl kapanacağını bilmediği için gemi ağırlığı taşıyamaz ve batar. Denizlerin tuzlu olmasının sebebi de işte hala tuz öğüten bu değirmendir (Sakaoğlu, 1983, s. 37).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 680 (TTV 240)

İncili Kız/Manisa

1.Olay Örgüsü:

“Bir kadın ölmeden önce kızını kardeşine emanet eder. Kardeşinin de bir kızı vardır yeğenine hiç iyi davranmaz hep kötü davranır. Bir gün çeşmeye su doldurmaya gittiklerinde bir ermiş su isteyince kötü kız terslemiş iyi kız su verir. Derviş de ona güldükçe güller açması, ağladıkça inciler dökülmesi, bastığı yerlerde çimen bitmesi için dua eder. Dervişin duası gerçekleşir. Kız çok ünlenir. Padişah kıza görücü gönderir. Teyzesi gelin götürecekleri günün akşamı kıza tuzlu balık yedirir. Kız ertesi gün yolda çok susayınca su karşılığı öne bir gözünü sonra diğer gözünü alarak onu orada bırakıp kendi kızını padişaha gelin eder. Kızı orada bir adam bulur evine götürür. Kızın döktüğü incilerle zengin olunca bunu herkes duyar. Kızın kolunda sihirli bir muska vardır ve bu çıkarılırsa ölecektir. Teyzesi ve kızı bu muskayı çıkarıp öldürmesi için bir kadın tutarlar. Kadın muskayı çıkarır ve kızın güllerinden getirir teyzesine verir. Kız ölünce yanında kaldığı adam ona bir tepeye kapaklı bir mezar yaptırır. Kızın güllerini padişah koklayınca kız hamile kalır. Padişah ava çıktığı zaman bu mezarı görür merak eder. Bakmaya gidince bebeğin doğduğunu görür. Bebeği alarak saraya götürür. Bebek sarayda annesinin muskasına dokununca kötü kalpli teyze çocuğa vurur, çocuk

ağlayarak annesini ister ve padişah çocuğu annesinin mezarına götürür. Çocuğun elindeki muska annesine değince annesi canlanır. Kız padişaha her şeyi anlatır. Evlenirler ve mutlu olurlar” (Tunç, 2008, s. 41).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Muradına Nail Olamayan Dilber (Alptekin, 2002, s. 332-336); **Gümüşhane-Bayburt/Muradına Nail Olamayan Dilber** (Sakaoğlu, 2002, s. 440-446); **Afyonkarahisar/Gurbete Giden Gelin** (Özçelik, 1993, s. 602-607); **Ankara/Muradına Nail Olmayan Dilber, Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 247-249, 249-251); **Balıkesir/Telli Kız, Muradına Nail Olmayan Kız** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 291-299, 421-424); **Gaziantep/Gülperi, Padişahın Üç Kızı** (Köksel, 1995, s. 332-340, 341-345); **Erzurum/Padişahın Heznesiyinnen Haramiler** (Ayyıldız, 2001, s. 209-215); **Van/Bir Çift Göze Bir Deste Gül** (Önay, 1995, s. 300-303); **Yozgat/Muradına Nail Olmayan Dilber** (Aslan, 1994, s. 268-273); **Erzincan/Dilarem Cengi, Muradına Ermiyen Dilber** (Kara, 1996, s. 504-507, 508-510); **Niğde/Muradına Ermeyen Dilber** (Bakırcı, 2000, s. 354-359); **Zonguldak/Bir Öpücük Öptüğüm** (Bekdik, 2014, s. 235-238); **Amasya/İnci Saçan Kız** (Göde, 2011, s. 268-270); **Kastamonu/İncili Kız** (Atlı, 2011, s. 381-382); **Adana/Gül Senem** (Şimşek, 2001, s. 750-757); **Burdur/Kadersiz Dilber** (Dalğar, 2010, s. 181-186); **Isparta/Gülen Gül, Ağlayan İnci** (Göde, 1997, s. 283-285); **Konya/Gülüzar, Gülüzar, Gülünce Güller Açan Kız, Muradına Ermeyen Dilber** (Karakuzu, 1997, s. 214-215, 216-222, 223-227, 228-231); **Muğla/Yanağında Güller Açan Kız** (Önal, 2011, s. 360-362); **Elazığ/Bacılar** (Günay, 1975, s. 402-405); **İstanbul/Muradına Nail Olmıyan Dilber** (Tezel, 1938, s. 17-20); **Adıyaman/İki Bacı** (Doğan, 2006, s. 228-229); **Kahramanmaraş/Can Damarı, Fatmacık, İncili Kız Güllü Kız, Muradına Nail Olmayan Dilber** (Erşahin, 2011, s. 507-510, 510-515, 516-520, 639-644); **Erzurum/Muradına Ermeyen Dilber I, Muradına Ermeyen Dilber II, Muradına Nail Olmayan Dilber** (Seyidoğlu, 1975, s. 277-280, 281-284, 285-290); **Tokat/Keloğlan/Yanağında Güller Açan Kız Masalı** (Sargın, 2018, s. 849-852); **Sivas/Muradına Ermeyen Dilber** (Sever, 1995, s. 217-218); **Kilis/Muradına Nail Olmayan Dilber** (Doğramacioğlu, 2002, s. 220-230); **Eskişehir/Gülmedik Gülbahar, Muradını Almadık Dilber, Padişahın Üç Kızı** (Ergun, 2014, s. 52-54, 113-117, 138-141).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Gülse Gül, Ağlasa İnci (Saçkesen, 2010, s. 651-664); **Irak Türkmen/Yedi Qız Matalı** (Murad, 2005, s. 351-354); **Kıbrıs/Muradına Nail Olmayan Dilber** (Sakaoğlu, 1983, s. 77- 87).

Tip 681

Gülperi Nine/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Gülperi Nine, oğlunun evinde gelin ve onun annesiyle yaşamaktadır. Gelinin annesi ne kadar beddualı ve huysuzsa nine de o kadar dili dualı ve şükür sahibi bir kadındır. Gelin nineyi evde istemez ve götürüp bir tarlada bırakması için kocasını ikna eder. Kadının yanına da azık diye tezek koyar. Oğlu yaşlı kadını tarlada bırakınca nine tespih çeker, dua edip oğlunu bekler. Uzaktan iki adam gelir. Bunlar da kadına halini sorarlar. Kadın şükreder. Yanında ne yiyeceği olduğunu sorarlar o da gelinim güzel şeyler koymuştur, der ve açar. Bohçadan taze ekmek ve peynir çıkar. Adamlar nineye gelinini sorarlar, o, gelinine dua edip razı olduğunu söyler. Yazı, kışı sorarlar; hepsine şükreder. Sonunda adamlar “Yüzünde güller açsın, konuştuğça ağzın altınlar saçsın, yürüdükçe arkandan çayır çimen çıksın.” diye dua ederler. Vicdan azabı çeken oğul da geri dönünce annesini altınlar içinde güzelleşmiş bulur. Gelin kaynanasını görünce kendi annesini de aynı yere gönderir ama annesi şikâyet eder. Hem kızına hem damadına beddualar eder. Aynı şekilde iki adam çıkagelince onları da tersler. Hep şikâyet edip kötü konuşur. Adamlar da: “Yürüdükçe ardından dikenler bitsin, ağzını her açtığında her yana kötü kokular dolsun, alnında eşek kuyruğu çıkıp uzasın.” diye dua ederler. Böylece Gülperi Nine gittikçe güzelleşirken, gelinin annesinin yanına kimse yaklaşamaz olur (Doğramacioğlu, 2002, s. 282)

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 682

Kara Yazılı/Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Eşi hamile olan padişah ölür ve tahta kardeşi oturur. Ölen padişahın bir kızı olduğu için amcası kıza isim koymaz. Bu duruma çok üzülen kıza, gittiği hoca ad koymayı teklif eder ve kızı dere kenarına çağırır. Orada uyuyan kızın alnına hoca bir kara yazı yazar ve bunu gören herkes kızı ahlaksızlıkla suçlar. Amcası tarafından taşlanıp kuyuya atılan kızı Hz. Hızır kurtarır ve yardım isterse kullanması için kıza üç tel verir. Kız gizlice evine gelir ve ağlamaktan gözleri kör olan annesinin gözlerini Hızır’ın atının ayağından çıkan çamurla iyileştirir. Kız, olup bitenleri öğrensin diye annesini dışarı yollar. Herkes “Kara Yazgılı”nın artık dönmeyeceğinden emindir ama amcasının oğlu, kızı görmüş ve ona âşık olmuştur. Padişah, bakımsız atları bakılsın diye halka dağıtır. Kızın isteğiyle annesi de bir at alır ve kızın saçının suyuyla büyüyen yoncalarla en yağız at onları olurlar. Amcasının oğlu babasını ikna eder ve kızla ne olursa olsun evlenmek ister. Kızın çeyizi çok ağırdır kimse kaldıramaz. Kız da teli yakıp Hızır’dan yardım ister ve Hızır hem çeyizi kaldırır hem de kızın suçsuz olduğunu söyler. Padişah af diler ama gözleri kör olur. Kız ve amcaoğlu da mutlu yaşarlar (Ergun, 2014, s. 191).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 683**Çocuk İsteyen Kadın/Afyonkarahisar****1. Olay Örgüsü:**

“Çocuğu olmayan zengin bir adam, ikinci defa evlenince ilk karısı çok üzülür. Kendisine bir çocuk vermesi için Allah’a dua ederken bir yılan, çocuğunun olacağını fakat kendisinin kırk gün sonra öleceğini, söyler. Kadının bir kızı olur ve kendisi kırk gün sonra ölür. Kuması çocuğu bir tekne içinde sel sularına bırakır. Kendisi de büyücülüğe başlar. Bir balıkçı kızı bularak büyütür. Kız derede yıkanırken genç bir padişah kızı görüp âşık olur. Balıkçıdan isteyerek kızı alır. Bir yıl sonra da bir oğulları olur. Büyücü, büyülü kuşu yardımıyla kızın yerini öğrenerek dilenci kılığında saraya gelir. Askerleri kandırarak sultanın huzuruna çıkınca, büyülü toz ile sultanı köpek haline getirir. Padişah karısını kurtarmak için büyücünün konağına gelince, büyücü onları taş haline getirir. Şehzade büyüyünce anne ve babasını ararken büyücüye misafir olduğu bir gece zindanda annesi ile karşılaşır. Büyücüden nasıl öldüğünü öğrenir. Dokuz dağın ardındaki Perili Köşk’te parmağını ısırarak uyumayınca büyü bozulur, köşk yıkılır. Kafesteki kuşu alarak konağa döner. Yolda rastladığı fillerin yardımı ile konağa girer. Kuşu kafesten uçurunca büyücü ölür. Büyü bozulunca anne ve babası kurtulur” (Özçelik, 1993, s. 56-57).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 684 (TTV 241)**Üç Kafeste Üç Kız/Bolu****1.Olay Örgüsü:**

“Üç kız kardeşten büyüğü altın, ortancası gümüş, en küçükleri bakır kafeste yaşar. Evin önünden geçen delikanlı bakır kafesteki küçük kızı her gün selamlar. Anaları küçük kızı

kıskanır. Büyük kız, bakır kafese geçer, küçük kızı altın kafese geçirir. Delikanlı küçük kızın altın kafeste olduğunu görür ve selamlar. Ablaları cadıya bir kese altın verip küçük kızı öldürtürler. Küçük kızın kanlı gömleğini de cadıdan isterler. Küçük kızın kaybolduğunu anlayan delikanlı, evin önünden geçmez. Ormanda koyun otlatan bir çoban bulduğu bir kemikten kaval yapar; kavalı bir üfler kaval konuşmaya başlar. Kavalın konuştuğunu duyan herkes çobanın evine gelir. Konuşan kavalı duyan babası iki kızını ve cadıyı alarak çobanın yanına gelir. Kavala, kızın babası üfler. Kaval üfleyenin babası olduğunu söyler. İki kız üfler. Kaval üfleyenlerin kendini öldürten ablaları olduğunu söyler. Cadı üfler. Kaval üfleyenin kendini öldüren cadı olduğunu söyler. Adam iki kızını döver, cadıyı öldürtür. Kaval yere düşer. Küçük kız kavalın içinden çıkar; delikanlı ile evlenir.” (Karasu, 2002, s. 67).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

İstanbul/Telli Top (Boratav, 2015, s. 168-171); **Gaziantep/Telli Top** (Köksel, 1995, s. 346-348).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 685 (TTV 242)

Padişahın Boynuzları Var/Balıkesir

1.Olay Örgüsü:

“Hizmetçinin biri padişahın boynuzlarını görür ve kimseye söyleyemediği için bir kuyunun içine girip orada ‘Padişahın boynuzları var!’ diye bağırır. Zamanla kuyunun içinden kamışlar biter ve çobanın biri o kamışlardan düdük yapar. Çoban düdüğü her öttürdüğünde düdükten ‘Padişahın boynuzları var!’ havası çıkar ve bu halk arasında yayılarak padişahın kulağına kadar gider. Padişah kimin söylediğini araştırmaya başlayınca hizmetçi korkar ve padişahın yanına giderek durumu kendisi anlatır” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 107-108).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 251); **Niğde/Boynuzlu Hint Padişahı** (Bakırcı, 2000, s. 360-361).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/İskender Zülgarneyn (Köktürk, 1996, s. 134-135).

Tip 686 (TTV 243)

Gül

1.Olay Örgüsü:

“Bir Prens gül yetiştiren bir fakire âşık olur. Kıskanç olan kız kardeşi bunun mutsuzluk getirmesi için güllerin arasına bir yılan gömer. Peri iyi olana, gül ağacını kırk gün kendi kanlarıyla sulamaları gerektiğini söyler. Kız bunu yapar ve güller tekrardan canlanır ve aynı zamanda onun mutluluğu da artar” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 295-296).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 687 (TTV 244)

Sandık Masalı/Manisa

1.Olay Örgüsü:

“Bir adamın karısı ölünce adam kızı ile evlenmeye kalkar. Kız da kendisine sandık yaptırarak içinde yaşamaya başlar. Kızının kaybolduğunu düşünen baba sandığı satar. Sandığı satın alan bey her gün odasındaki yemeklerin yendiğini görür ve odasını gözetlerken kız sandıktan çıkınca yakalar. Kıza âşık olur. Bey askere gidince beyin nişanlısı sandıktan şüphelenir ve kırdırır, içinden çıkan kızın güzelliğini görünce kıskanarak yakmaları için fırına gönderir. Fırıncı kıza kıyamaz ve fırına atmaz. Evlatlık

olarak alır. Bey askerden gelince kızı bulamayınca bulabilmek için herkesten çorba ister. Kız da yaptığı çorbanın içine nişan yüzüğünü atar. Bey böylelikle onu bulur ve evlenirler” (Tunç, 2008, s. 42).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Şamdanlı (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 300-305); **Van/Sandıktan Çıkan Kız** (Önay, 1995, s. 494-498); **Zonguldak/Gümüş Şemeden İçindeki Gülperi Hanım** (Bekdik, 2014, s. 297-300); **Manisa/Sandık Masalı, Eleksi** (Tunç, 2008, s. 231-234); Boratav, 2015, s. 172-177; **Elâzığ/Tüylü** (Günay, 1975, s. 297-299); Tezel, 1938, s. 78-81; **Kahramanmaraş/Altın İnek** (Erşahin, 2011, s. 504-506); **Yozgat/Çıralıhdad Gız** (Öcal, 1999, s. 468-470); **Tokat/Altın Direk** (Sargın, 2018, s. 963-965).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 688

Cadının Kızı/Erzincan

1. Olay Örgüsü:

“Anne ölünce, üç kızına üç tavuk bırakır. Kızlar, tavukların yumurtalarını satarak geçinirler. Büyük iki kardeş, yumurtaların parasını harcar, küçük kız biriktirdiği parayla konak yaptırır. Büyük iki kardeş, küçük kızı kıskanır, tavuğunu cadının bahçesine atarlar. Küçük kız, cadının sağ memesinden emer, sol tarafına oturur. Cadı ona kötülük yapamaz. Cadı, kıza kırk anahtar verir. Kırkıncı odayı açmamasını tembih eder. Kız, kırkıncı odayı açar, pencereden padişahın bahçıvanlarını görür. Bahçıvanlar, cadının onu yiyeceğini söylerler. Padişahın oğlu kıza âşık olur. Cadı yüzüğünün ağırlığı kadar altın ister. Hazinedeki bütün altın ve mücevheri verirler yine cadının yüzüğüne denk gelmez. Kız, padişahın oğlu ile konuşmaz. Vezirin iki kızı konuşturmaya çalışır. Kız, vezirin kızlarına marifetini gösterir. Ateşin üzerinden atlar, yanmaz. Duvardaki kazığa çıkar, gergef işler. Vezirin kızları da denemek isterler, sonunda ölürlər. Cadı, yağ ve bal küplerini kızın yanına kavga etmeye gönderir. Kız konuşur, padişahın oğlu ile evlenir” (Kara, 1996, s. 83-84).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 689 (TTV 245)

Hocaya Emanet Edilen Kız/Trabzon

1.Olay Örgüsü:

“Karısı ve oğlu ile birlikte Hacca giden adam kızını hocaya emanet eder. Hoca niyeti bozunca, kız bir yolunu bulup hocayı banyoya sokar. Kız, kötü niyetli hoca'nın kafasına bir tekene kaynamış su döker. Daha sonra da hocayı sokağın ortasına atar. Bunun üzerine hoca, Hacca giden adama kızının fahişelik yaptığına dair iftira haberler yazar. Adam Hacdan dönünce oğluna, kız kardeşini götürüp dağda vurmasını söyler. Kardeşinin suçsuz olduğunu anlayan oğlan, kızın gömleğini tavşan kanına bulayıp babasına verir. Padişah akasya ağacının kovuğuna sığınan kızı sarayına götürür ve onunla evlenir. Zamanla üç çocukları olur. Padişah, hanımı ile üç çocuğunu vezir eşliğinde babasına ziyarete gönderir. Kötü niyetli vezir, yolda kadına sahip olmak ister. Kadın kabul etmeyince üç çocuğunu öldürür. Kadın tuvalete çıkma bahanesiyle vezirin elinden kurtulur. Bir çobandan koyun alır. Derisini başına geçirip Keloğlan olur. Memleketine dönerek babasının evinde kaz çobanı olarak çalışmaya başlar. Padişah karısını bulmak ve başına gelenleri öğrenmek maksadıyla veziriyle karısının evine gider. Kadına kötülük edenlerin hepsi tesadüfen evde buluşurlar. Padişah, Keloğlan'dan masal anlatmasını isteyince o da başından geçenleri hikâyeye şeklinde nakleder. Hikâyenin sonunda başındaki deriyi çıkarınca her şey belli olur. Suçlular cezalandırılır. Padişah ile kız birbirlerine yeniden kavuşurlar” (Akgün, 2000, s. 41-42).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Helvaci Güzeli (Sakaoğlu, 2002, s. 445-450); **Afyonkarahisar/Kaz Çobanı** (Özçelik, 1993, s. 608-613); **Ankara/Hürü** (Demir (Şimşek), 1995, s. 252-255); **Balıkesir/Helvaci Güzeli** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 440-443); **Gaziantep/Çapanoğlu Senem, İsmail Efendi’nin Karısı** (Köksel, 1995, s. 349-358, 359-361); **Van/Hacı Sait’in Kızı** (Önay, 1995, s. 304-309); **Yozgat/Hürü, Akkavak Kızı, Mahmut Ağa** (Aslan, 1994, s. 280-285, 286-293, 293-296); **Erzincan/Şağlam Molla** (Kara, 1996, s. 511-514); **Niğde/İftiraya Uğrayan Kız** (Bakırcı, 2000, s. 362-365); **Amasya/Çevir Kazı Yanması** (Göde, 2011, s. 271-273); **Adana/Helvaci Güzeli** (Şimşek, 2001, s. 758-763); **Isparta/Çevirin Kazı Yanması** (Göde, 1997, s. 286-287); **Malatya/Keloğlan’ın Kızları** (Sarıçiçek, 1997, s. 224-225); **Konya/Hörü Gızı, Hocanın Yalanı** (Karakuzu, 1997, s. 232-237, 238-240); **Yozgat/Sülüman Ağanın Gızı, Hacı Mahmut Ağanın Gızı** (Öcal, 1999, s. 417-420, 422-425); **Van/Çazvanci** (Kasımoğlu, 2010, s. 398-425); **Elazığ/Helvaci Güzeli** (Günay, 1975, s. 391-395); **Kahramanmaraş/Horantanın Kızı** (Erşahin, 2011, s. 635-639); **Bitlis/İftiraya Uğrayan Kadın/İffetini Koruyan Kız** (Eren, 2001, s. 202-205, 236-239); **Erzurum/Hain Vezir** (Seyidoğlu, 1975, s. 379-385); **Tokat/Hocaya Emanet Edilen Kız** (Sargın, 2018, s. 941-947); **Kilis/Helvaci Güzeli** (Doğramacıoğlu, 2002, s. 183-194); **Eskişehir/Hürü (Hocanın İhaneti), Hürü/Huri Kız** (Ergun, 2014, s. 202-207, 208-210).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 690 (TTV 246)

Yılanlı Kadın ile Çoban/Bingöl

1.Olay Örgüsü:

“Evli olan Mehmedi, âşık olduğu kızla evlenerek ikinci evliliğini gerçekleştirir. Mehmedi’nin ilk eşi, yeni gelinin kocasını elinden aldığını düşünerek, onu kıskanmaya başlar. Kadının içeceği süte yılan yavrusunu koyarak ona içirtir. Kadının karnı zamanla, büyümeye başlar. Kocasını, kendisinin kısır olduğunu söyleyerek, karısının kendisini

aldattığını düşünüp onu evden kovar. Kovulan kadın, karnının iyice büyümesi üzerine, hamile olduğuna kendisi de inanarak, çaresiz gezerken bir çobana rastlar. Karnı çok acıkan kadın, çobandan kendisine et vermesi halinde onunla evleneceğine dair söz verir. Çoban, kadının isteği üzerine bolca tuzladığı eti ona yedirir. Eti yiyen kadın, çobandan bir kova su isteyip kendisini ağaca bağlamasını ister. Saatlerce aç-susuz kalan kadının karnındaki yılan, acı çekmeye başlayınca kovadaki suyu görüp karnından çıkar. Böylece kadın, karnındaki yilandan ve çektiği acılardan kurtulur; çobanla evlenir” (Alay, 2005, s. 83-84).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Adana/Üç Bacı (Nurşen Hanım (Şimşek, 2001, s. 736-749); Kahramanmaraş/Bacı Kardeş (Erşahin, 2011, s. 609-615).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 691 (TTV 247)

Şah İsmail/Mersin

1.Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan padişaha derviş elma verir ve elmayı karısı ile kendisinin yemesini tavsiye eder. Zamanı gelince kadının bir oğlu, kısrağın da bir tayı olur. Derviş, çocuğun ismini Şah İsmail, atının da adını da Düldül koyar. Bir yürük çadırında gördüğü kız yüzünden Şah İsmail bayılır. Padişah, o kızı Şah İsmail’e isteyince yürük o diyardan kaçır. Kapısız bacasız bir kalede Gülümser adlı bir kız bulur. Şah İsmail kızıdan devlerle savaşıp ağabeylerinin yerini öğrenir. Şah İsmail’in yardımıyla devleri yenen kızın ağabeyleri, kardeşlerini Şah İsmail’e vermek isterler. Oğlan yatarken arasına bir kılıç koyar ve kızla hiçbir münasebette bulunmaz. Bu muhitten ayrılan Şah İsmail, yolda Arap kılığında bir yiğitle karşılaşır. Onu da yenen Şah İsmail’e evlenme teklifinde bulunur fakat Şah İsmail onunla da evlenmez. Bir ihtiyar kadının yardımı ile Şah İsmail yürük kızını da bulur. Şah İsmail üç kızla da evlenir” (Alptekin, 2002, s. 106).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Aslan Mehmet, Aslan Ali, Dünya Güzeli (Alptekin, 2002, s. 233-237, 316-321, 423-428); **Afyonkarahisar/Padişahın Oğlu ile Atı** (Özçelik, 1993, s. 614-625); **Balıkesir/Şah İsmail** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 276-290); **Gaziantep/Yel Atı** (Köksel, 1995, s. 362-373); **Erzurum/Şah İsmayıl** (Ayyıldız, 2001, s. 233-242); **Yozgat/Şah İsmail** (Aslan, 1994, s. 298-303); **Erzincan/Telli Senem** (Kara, 1996, s. 515-517); **İğdır/Çocuğu Olmayan Padişah** (Aydın, 2012, s. 454-457); **Amasya/Şah İsmail ve Gülizar** (Göde, 2011, s. 276-278); **Adana/Mayıl ile Ab-ı Güneş** (Şimşek, 2001, s. 764-774); **Malatya/Şah İsmail ve Gülizar** (Sarıççek, 1997, s. 212-214); **Kahramanmaraş/Beyböyreğ** (Erşahin, 2011, s. 563-568); **Denizli/Masal, Masal, Masal** (Arslan, 2008, s. 245-247, 255-257, 285-287); **Konya /Şahmelik, Üç Gırgardeşler** (Karakuzu, 1997, s. 241-248, 249-257); **Erzurum/Melikşah** (Seyidoğlu, 1975, s. 273-276); **Şah İsmail ve Gülizar** (Göde, 1997, s. 290-293).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 692 (TTV 248)

Kötü Baba

1.Olay Örgüsü:

“Büyük öfkeli kardeşlerin kışkırtmasıyla baba oğlundan üç görevin üstesinden gelmesini ister. Bu görevlerin birinde öfkeli baba hayatını kaybeder” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 302).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Üvey Anne (Sümbüllü, 2000, s. 222-224).

Tip 693**Kötü Arkadaşlar/Erzurum****1. Olay Örgüsü:**

“Üç arkadaş para kazanmak üzere yola çıkarlar. Arkadaşlardan biri zengin olur. Diğer ikisi zengini kıskanır. Dönerken diğer ikisi zengin arkadaşlarını öldürüp malını elinden almak isterler. Zengin ayaklarının kesilmesine karşılık canını kurtarır. Bezirganbaşı kesik ayaklı adamı bulur, onu kendisine damat edinir, adam yeniden zengin olur. Kötü arkadaşlar yeniden fakir düşer, gelir eski arkadaşlarının karşısına çıkarlar. Zengin arkadaş kendisini tanıtmadan onları evine yemeğe çağırır. Karısı ve kaynanası adamın başından geçenleri misafirlere anlatınca adamlar utançlarından yer yarılr içine girerler” (Seyidoğlu, 1975, s. 67-68).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Kurnaz Kadın (Atlı, 2011, s. 407-408).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 694 (TTV 249)**Molla, Muhder, Öğretmen/Kars****1.Olay Örgüsü:**

Bir adamın güzel bir karısı vardır. Molla, muhtar ve öğretmen kadına göz koyarlar. Kadın durumu kocasına anlatınca kocası bir plan yapar ve sekinin altına suyla dolu bir kuyu kazar. Kuyuyu da samanla örter ve karısına yarım saat arayla molla, muhtar ve öğretmeni çağırmasını söyler. Kadın da kendini rahatsız eden bu üç kişiyi yarım saat arayla çağırır. Her geleni yemek yapma bahanesiyle kandırır ve yarım saat sonra kapı çalınca kocam geldi, deyip sekinin altına saklar böylece üçü de kuyuya düşüp boğulur. En son gelen kocası da cesetleri ortadan kaldırmak için bir çare düşünür. Haso diye bir

kirveleri vardır. Cesetlerden birini çıkarıp yere uzatınca onu çağırırlar ve yemeğe gelen misafirlerinin birden sancıyla fenalaşıp öldüğünü, cesedi saklamazlarsa olayın üstlerine kalacağını söylerler. Haso Kirve olayı çözeceğim, deyip cesedi götürür, dere kenarındaki sazlıklara atar. Geri dönünce odanın ortasında yine cesetle karşılaşır. Evdekiler de cesedi nereye attıysa geri geldiğini söylerler. Haso Kirve buna inanır ve ikinci cesedi de götürüp dağ başında bir mağaraya koyup ağzını sıkıca taşla kapatır ki geri dönmesin ancak eve gidince yine cesetle karşılaşır. Bu defa üçüncü cesedi yüksek bir köprüden nehrin ortasına atar. Tam o sırada namaza çıkan bir ihtiyar durumu görüp kaçmaya başlar. Haso Kirve de kaçan ihtiyarı attığı ceset sanır ve bu defa senin işini bitireceğim, diyerek ihtiyarı tuttuğu gibi nehre atar. Eve gelip adam ve karısına artık cesedin geri gelemeyeceğini, nehre attığı cesedi kaçarken yakalayıp yine geri attığını söyleyince evdekiler Haso Kirvenin bir masumu öldürdüğünü anlarlar ve adam karısı yüzünde üç ölünün dörde çıktığını söyler (Arslan, 2000, s. 474-478).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 695 (TTV 250)

Kıskanç Adam

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişah başka bir prensin karısına âşık olur. Kadın ondan evine doğru yeraltı bir geçit yapmasını ister. Bu yapıldıktan sonra kadın onu geçitte büyülü bir kılıçla bir masaya dönüştürür. Kadının kocası onun sadakatine inanmaz ve onu bir sandığa koyup terk eder. Kadın kurtarılır ve bir kafede çalışmaya başlar. Güllerin açtığı bir zamanda adam onun yanına gider ve ondan emin olmaya çalışır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 303).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 696 (TTV 251)

Bezirganın Anası ile Karısı/Van

1.Olay Örgüsü:

“Yeniden evlenen Bezirgân, yaşlı anasını karısına teslim ederek sefere çıkar. Kadın, 40 tane yumurta alır, kaynanasını yumurtaların üstüne oturtur. 40 gün sonra yumurtalardan 40 tane civciv çıkar. Civcivler kadının peşinden ayrılmazlar. Seferden dönen Bezirgân annesini civcivlerle dolaşırken görünce karısına kızar. Tekrar sefere çıkar. Karısı bu defa da kaynanasını çingenelere satar. Bezirgân, uğradığı bir şehirde annesini çingenelerin arasında görür. Annesini alır, memleketlerine dönerler. Karısına annesini sorar. Karısı da: ‘Sen gittikten sonra annen öldü, her zaman Fatiha okuyasın diye evin içerisine, salona gömdüm’ der. Kadın engel olmak isterse de adam mezarı açar, açılan mezarda bir keçi görür. Bezirgân karısını evden kovar” (Önay, 1995, s. 88).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Amasya/Kötünün Kötüsü (Göde, 2011, s. 280); **Isparta/Ayıcıların Yanındaki Ana** (Göde, 1997, s. 294-295); **Kilis/İhtiyardan Gelini** (Doğramacıoğlu 2002, s. 273- 278).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 697

Bakla Ağacı/Kıbrıs

1. Olay Örgüsü:

Yaşlı bir kadın evinin önünü süpürürken bir bakla bulur. Ektiği bakla bulutlara kadar uzanır. Bakla toplamak için tırmanan yaşlı kadın bulutların üzerinde kavga eden iki keçi görür. Bunlardan biri yaz, diğeri kıştır. Hangisinin daha iyi olduğunu kadına sorarlar. Kadın ikisinin de iyi olduğunu, onlar olmazsa ekinlerin büyüemeyeceğini söyler. Bu

cevap üzerine keçiler kadına dağarcık verir. İçinde altın ve gümüş vardır. Kadının kışkanç komşusu altınları görünce altınların nereden geldiğini sorar. Kadın da söyleyince o da baklaya tırmanır ve keçilere rastlar. Keçilerin: “Hangimiz iyiyiz?” sorusuna: “İkiniz de iyi değilsiniz.” cevabı verir. Keçiler de kadına verdikleri dağarcığı karanlık bir yerde açmasını söylerler. Kadın arkadaşlarını tembihleyerek evinin fırınına girer ve arkadan kapıyı kapattırır. Açtığı dağarcığın içinden çıkan akrep ve yılanlar kadını sokup öldürür (Sakaoğlu, 1983, s. 16).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 698 (TTV 252)

Ayioğlu/Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Evlerine odun taşıırken ormanda uyuyakalan iki kız kardeşten biri, ayı tarafından kaçırlır. Ayıdan hamile kalan kız kaçıp evine döner ve ‘Ayioğlu’ adını verdiği bir erkek çocuğu doğurur. Büyüyüp güçlü bir delikanlı olan Ayioğlu ile güreşmek isteyen Taktaki Ali, Kütkütü Ali ve Okçu Memed, onu görünce buna cesaret edemezler. Taktaki Ali, Kütkütü Ali ve Okçu Memed’le arkadaş olan Ayioğlu, ıssız bir şehre gidip bir eve yerleşirler. Çocuk şeklindeki dev, arkadaşları avdayken yemek yapmak için evde kalan Kütkütü Ali, Taktaki Ali ve Okçu Memed’i aldatıp yemeği yer, onları enselerine üçer tokat atıp bayıltarak kaçar. Çocuk görünüşlü dev dördüncü gün nöbet tutan Ayioğlu’na da aynı işi yapmak ister fakat onu bayıltamaz. Ayioğlu, çocuk görünüşlü devin girdiği deliğe iner, iplerde asılı dört kızı kurtarıp devi öldürür. Ayioğlu, arkadaşlarının yardımıyla kızları yukarı gönderir fakat hain arkadaşları onu delikte bırakıp giderler. Dördüncü kız delikten çıkmadan önce Ayioğlu’na serçeli ayna verir ve ak koyuna binmesini tavsiye eder. Ayioğlu yanlışlıkla kara koyuna binip yerin yedi kat altına iner. Ayioğlu, bir kartalın yavrularını ejderhadan kurtarır, kartalın ‘Yavrularıma yiyecek

bulursan, seni buradan kurtarırım.’ sözü üzerine yiyecek aramaya çıkar. Ayıoğlu bir kadından padişahın büyüen yiyeceklere ve suya el koyan devi öldürene kızını vereceğine dair vaadini duyar ve devi öldürür. Padişahın kızı yerine beş manda alan Ayıoğlu, yavrularını besleyip yuvadan uçuran kartalın sırtında memleketine doğru yola çıkar. Ayıoğlu yolculuk esnasında kartal ‘dak’ deyince et, ‘duk’ deyince su verir. Kartal et bittiği için onun kendi bacağına kesip verdiğini anlar ve yolculuk bitiminde Ayıoğlu’nun bacağına iyileştirir. Ayıoğlu arkadaşlarının üç kızla evlendiğini öğrenir, kendi de serçeli aynanın sahibi olan dördüncü kızla evlenir” (Erşahin, 2011, s. 247-248).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Ayı (Demir (Şimşek), 1995, s. 255-256); **Amasya/Ağa Kızı ile Ayı Beyi** (Göde, 2011, s. 281); **Karabük/Yumru Yumak** (Dağı, 2008, s. 61); **Adana/Ayı Oğlan** (Ketre, 1998, s. 158-160); **Muğla/Ayı İdi Kocam İdi** (Önal, 2011, s. 414).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Ayı Kulak (Bakırcı, 2010, s. 274-289); **Gagauz/Ayı ve Papazdan Doğan Pehlivan** (Uçkun, 2003, s. 561-562); **Tıva/Ayı Oğlu Iygılak-Kara Möge** (Aça, 2007, s. 370-380).

Tip 699 (TTV 253)

Zengin ve Fakir/Gagauz

1.Olay Örgüsü:

“İki kardeş kasabaya gitmek için yola çıkar. Küçük yolda acıkır, yemekler büyük kardeştedir. ‘Gözünü çıkarırsan, ekmek veririm’ deyince, küçük gözünün birini çıkarır. İkinci gün ağabeyinden ekmek alabilmek için diğer gözünü de çıkaran küçük kardeş, kasabaya varır. Yanına gelen bir adam, nerede uğultu varsa oraya git, der. Delikanlı çeşmede yüzünü yıkar, gözleri açılır. Çeşmenin yanındaki bir fidanda uyur. Gece şeytanlar toplanıp kendi aralarında konuşur. Biri iki parça ekmek için göz çıkarttığını, diğeri padişahın kırk yıldır, kırk işçiye yaptırdığı köprüyü yıktığını, diğeri de padişahın kızını yara ile doldurduğunu anlatır. Delikanlı bütün bunları ve hal çareleri işitir. Sabah olunca padişaha gider. Padişahın kızını çeşmeden getirdiği suyla yıkar. Fidandan topladığı yaprakları da yaralara yapıştırır, kız iyileşir. Delikanlı padişahla köprüye

gider, yaprakları köprüye dikip, çeşmenin suyunu da serpince köprü yeniden kurulur. Padişah delikanlıyı kızıyla evlendirir ve yarım padişahlık verir. Ağabeyi de kardeşinin zengin olduğunu görünce çok şaşırır” (Uçkun, 2003, s. 263-264).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Erzincan/Nekes Kardeş ile Cömert Kardeş (Kara, 1996, s. 386-390); **Adana/İyilik ve Kötülük** (Şimşek, 2001, s. 547-549); **Malatya/Nekes ile Comart** (Sarıçiçek, 1997, s. 163-164); **Kahramanmaraş/İki Arkadaş** (Erşahin, 2011, s. 572-576); **Kilis/Boyacı ile Keloğlan** (Doğramacıoğlu, 2002, s. 207); **Kırşehir/Hak Almaz ile Hak Vermez** (Sever, 1995, s. 250).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Argaçı ile Mekeçi (Dilek, 2003, s. 723-728).

Tip 700 (TTV 254)

Cin Kızının Çoban ile Evlenmesi/Trabzon

1.Olay Örgüsü:

“Çoban, hocaların söylediklerini yapınca gizlice evine gelip giden cin padişahının kızını yakalar ve onunla evlenir. Köpek şeklinde düğüne gelen cin padişahının bir adamı, kendilerinden birinin insanoğlu ile evlendiğini padişahlarına haber verir. Cin padişahı, insanoğlu ile evlenen kızı bulmak için bütün kızları muayeneden geçirir. Sonunda insanoğlu ile evlenenin kendi kızı olduğu ortaya çıkar. Cin padişahı, kızını yüksek bir kayadan aşağı atar. Plana göre yukarıdan atılan kızı, aşağıda tutması gereken çoban, bunu başaramaz. Yere vuran kız taş kesilir” (Akgün, 2000, s. 39).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Dev ile Avcı (Sümbüllü, 2000, s. 162-165).

Tip 701 (TTV 255)

Üç Kıl

1.Olay Örgüsü:

“Dervişin biri önlerindeki savaşa hazırlanması ve korkmaması için genç prensle sihirli bir elma verir. Prens savaşı kazanır ve düşman vezirin kızını alır. Kız onun tılsımını (üç kıl) öğrenir ve bu tılsımı kaldırdıktan sonra bağlanmış bir şekilde babasına gönderir. Kör edilen kahraman sarayın yapımı için taş taşımak zorundadır; vezirin kızının düşman prensle evlendiği gün kahraman mahzende sarayın kolonunu devirir ve kendisi dahil herkes yıkılan sarayın altında ölür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 307).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Memmet (Gökçimen, 2000, s. 98-103).

Tip 702

Kedilerin Padişahının Hediyesi/Kilis

1. Olay Örgüsü:

İki kardeşten biri fakir, diğeri zengindir. Zengin olan bayramdan bayrama diğesine et verir. O bayram da fakir kardeşin ailesi et beklerler ama zengin kardeş ancak ikinci vakti ciğer gönderir. Ciğeri kesen kadın yanlışlıkla kocasının yanında yellenince “Yer yarılıydı da içine girseydim.” der. Yer yarılr ve içine girer. Gittiği yerde temizlik yapan fareleri görür ve onlara iltifat eder. Oradan her yeri yıkayan kediler görür, onları da sever. Kadın en son kuş tüyü yatakta yatan kediye görür. Bu, kedilerin padişahıdır. Kadının yanlışlıkla yellendiğini öğrenince onu affeder ve bir çuvala geri gönderir. Çuvalı açınca içinden altınlar çıkar ve aile zengin olur. Kıskanç elti bu durumu öğrenir ve kendisi de zorla yellenip yerin dibine girer. O hem farelerden hem kedilerden iğrenir ve hepsini tekmeler. Kedilerin padişahı ona da bir çuval verir. Çuvaldan çıkan yılan ve çıyanlar onları öldürür ve malları da fakir kardeşe kalır (Doğramacıoğlu, 2002, s. 437).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 703

Madina ve Garib/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Margilan’da bir padişahın eşi vefat eder. Padişahın kızı Madina, ev ve bahçe işlerine yardım ederek saraydaki herkesin saygısını kazanır. Bahçıvanın çalışkan ve yiğit oğlu olan Garib, Madina’yı sever. Padişah bir kadınla evlenir ve Madina’yı herkesin sevmesinden rahatsız olan üvey anne, onu saraydan göndermenin yollarını arar. Üvey anne Madina’yı başka biriyle evlendirmek ister. Bu duruma üzülen Madina, hasta olup yatağa düşer. Üvey anne ise Garib’i uzak bir ülkeye gönderir. Semerkant şehrinin padişahı Madina’ya görücü gelir. Padişah kızını vermek istemez; ama üvey anne onu ikna eder. Bunun üzerine Madina’nın dili tutulur. Padişah kızının hastalığı için doktorları çağırır; hiçbiri kızı tedavi edemez. Padişah kızını iyileştirene kızını ve devletinin yarısını vereceğini vaat eder. Garib seferden dönünce Madina’nın yanına gider ve onun dilini çözer. Padişah Garib ile Madina’yı evlendirir. Devletinin yarısını onlara verir. Mutlu hayat sürerler; üvey anne ise kıskançlıkla kalır” (Saçkesen, 2010, s. 264).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.14. GÜVENİLMİYEN KOCA KAHRAMAN OLDUĞUNU KANITLAR

Tip 718 (TTV 256)

Duz masalı/Denizli

1.Olay Örgüsü:

“Bir adamın üç evladı vardır. Adam evlatlarının kendisini ne kadar sevdiğini öğrenmek ister. Büyük oğlan/kız dünyalar kadar, küçük oğlan/kız mücevherler kadar, en küçük oğlan/kız ise tuz kadar sevdiğini söyler. Baba/kız oğlunun cevabını beğenmez, evlatlıktan men eder. Oğul/kız gider başka memlekete yerleşir. Bir gün babasını yemeklere davet eder. Yemeklere tuz koymaz. Babası yemeğin tadının olmadığını ve kızının/oğlunun cevabının anlamını anlar. Birlikte mutlu yaşarlar” (Arslan, 2008, s. 126).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Tuz Kadar Sevgi (Sakaoğlu, 2002, s. 468-478); **Afyonkarahisar/Tuz Kadar Sevgi** (Özçelik, 1993, s. 633-636); **Bingöl/Tuz Kadar Sevgi** (Alay, 2005, s. 231); **Iğdır/Padişahın Üç Kızı** (Aydın, 2012, s. 377-380); **Amasya/Tuz Kadar, Keloğlan** (Göde, 2011, s. 289-290, 291-295); **Manisa/Tuz Kadar Sevgi, Kazıcı Mehmet** (Tunç, 2008, s. 196-197, 243-244); **Muğla/Tuz Kadar Sevmek** (Önal, 2011, s. 465-466); **Van/Dıral** (Kasımoğlu, 2010, s. 567-576); **Kars/Tuz Kadar Sevgi** (Arslan, 2000, s. 440-442); **İstanbul/Yatalak Mehmet** (Boratav, 2009, s. 136-144); **Elazığ/Dul Kadının Oğlu** (Günay, 1975, s. 350-356); **İstanbul/Tuz, Allah Vergisi** (Tezel, 1938, s. 177-179, 199-202); **Bitlis/Tuz Kadar Sevgi**, (Eren, 2001, s. 227-229); **Tokat/Padişahın Üç Oğlu-Tuz Kadar Sevgi** (Sargın, 2018, s. 960-962); **Kırşehir/Tuz Gibi Severim** (Sever, 1995, s. 254-255).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Vefa Sembolü (Saçkesen, 2010, s. 725-726); **Azerbaycan/Agıllı Kız** (Köktürk, 1996, s. 135-136).

Tip 719**Küle Pisleyen Mehmet/Kayseri****1. Olay Örgüsü:**

“Padişah, vezirine ‘Yuvayı erkek mi yoksa kadın mı yapar?’ diye bir soru sorar. Vezir, padişahın kızından yardım ister, o da yuvanın kadın tarafından yapıldığını söyleyince, padişah kızına kızar ve onu yatalak bir adama verir. Kız, uzun çabalardan sonra Yatalak Mehmet’i çalışan, didinen biri haline getirir. Mehmet bir kervanda iş bulur, yolda giderken bir adama rastlar, ondan çeşitli akıllar alır. Adamın verdiği öğütleri tutan Mehmet, çeşitli felaketlerden kurtulur, zengin olur. Padişahın kızı, Mehmet’in gönderdiği paralarla babasının sarayından daha görkemli bir saray yaptırır. Mehmet, padişahı evlerine davet eder, padişah sarayı görünce kızının haklı olduğunu kabul eder” (Sever, 1995, s. 211).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 720**Kahraman Kara Mustafa/Kayseri****1. Olay Örgüsü:**

“Karısının yokluğundan faydalanıp pekmez içmek isteyen Mustafa, pekmezi üstüne döker. Karısından korkup evden kaçan Mustafa, pekmeze üşüşen sineklere kılıcıyla vurur, birçok sinek öldürür. Mustafa kılıcına bir vuruşta altmış, iki vuruşta yetmiş diye yazdırır. Mustafa’nın kılıcındaki yazıyı okuyanlar, Mustafa’yı kahraman biri sanırlar. Padişah, bu kahramandan çocuklarını kaçırان aslanı yakalamasını ister. Atıyla giderken bir uçuruma yuvarlanan Mustafa, uçurumun dibinde yatan aslanın üstüne düşer. Aslanın üstüne düşmemek için aslana iyice sarılan Mustafa, aslanın yakalanmasını sağlar.

Mustafa'nın bu kahramanlığına karşılık, padişah, Mustafa'ya kızını verir" (Sever, 1995, s. 227-228).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Korkak Ali/Kırşehir (Sever, 1995, s. 252-253).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs/Tembel Çocuk (Sakaoğlu, 1983, s. 34-36); **Batı Trakya/ Kırk Kelle Koparan** (Dede, 1978, s. 10-12); **Bulgaristan/ Kel Mehmet** (Hafız, 1990, s. 227).

Tip 721 (TTV 257)

Kafdağı'ndan Getirilen Aslan Sütü/Trabzon

1.Olay Örgüsü:

"Üvey annesinin kötülüklerinden kaçan oğlan, Keloğlan kılığı ile gittiği sarayda hizmetkar olarak çalışmaya başlar. Vezirler, padişahın kör olan gözlerine sürmek için Kafdağı'ndan aslan sütü almaya giderler. Padişah vezirlerinin getirdiği bu süten gözlerine sürünce daha da kötü olur. Hizmetkar, padişahın kızının teşvikiyle gittiği Kafdağı'ndan aslan sütü alıp döner. Vezirler aslan sütü almak için tekrar Kafdağı'na hareket ederler. Yolda hizmetkara rastlarlar. Hizmetkar onlara koyun sütü satar. Hizmetkarın getirdiği aslan sütü, padişahın kör olan gözlerine derman olur. Padişah da kızını hizmetkara verir" (Akgün, 2000, s. 26).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Ceylan Yüreği (Alptekin, 2002, s. 309-313); **Afyonkarahisar/Padişahın Oğlu ile Atı** (Özçelik, 1993, s. 614-625); **Gaziantep/Süpürgeci Koca, Yel Atı** (Köksel, 1995, s. 259-263, 362-373); **Yozgat/Padişahın Üç Kızı** (Aslan, 1994, s. 311-314); **Niğde/Geyik Sütü** (Bakırcı, 2000, s. 366-373); **Adana/Keloğlan ile Padişahın Kızı** (Şimşek, 2001, s. 775-777); **Isparta/Tanınmayan Savaşçı** (Göde, 1997, s. 299-301); **Yozgat/Keloğlan I** (Öcal, 1999, s. 222-227); **Elazığ/Hayırsız Kız** (Günay, 1975, s. 496-501); **Adıyaman/Kel** (Doğan, 2006, s. 234-235); **Kahramanmaraş/Hiçhiç Oğlan, Altın Top** (Erşahin, 2011, s. 383-407, 531-545); **Kastamonu/Güvercin Adam** (Atlı,

2011, s. 307-314); **Konya/Şahmelik, Üç Gızgardeşler** (Karakuzu, 1997, s. 241-248, 249-257); **Tokat/Padişah ile Keloğlan-Keloğlan'ın Sihirli Yüzüğü** (Sargın, 2018, s. 842-845).

Tip 722

Öksüz Ali/Kayseri

1. Olay Örgüsü:

“Çocukları olmayan iki kardeşe bir derviş elma verir, hanımıyla yerler, birinin oğlu, diğerinin kızı olur. Oğlanın anası babası ölür, oğlana Öksüz Ali adını verirler. Amcasının kızına âşık olan Ali’yi amcası iyi çobanlık yapmıyor diye evden kovar. Ali, Fatma’yı da alıp kaçır. Ali yakındaki bir köye ekmek almaya giderken, Fatma’yı dağda bir çukura bırakır. Oradan geçen bir bey, kızı yanına alıp gider. Bey’i öldüren Şah Ahmet, Fatma’yı Ali’ye getirir. Oradan ayrılan Ali ve Fatma, yolda eşkıyaların baskınına uğrarlar ve eşkıyabaşı Fatma’yı alıkoyar. Ali, rastladığı bir çobanın tavsiyesi üzerine Ayşe Hanım adında birine derdini anlatır. Ayşe Hanım, yedi oğlunu eşkıyaların üzerine gönderir, oğlanlar Fatma’yı kurtarıp Ali’ye getirirler” (Sever, 1995, s. 228).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 723 (TTV 258)

Kel/Adıyaman

1.Olay Örgüsü:

“Üç kızı olan bir paşa, kızlarının eline birer elma verir. Kızlar elmayı kimin başına atarlarsa onunla evlenecektir. Büyüğü, vezirin oğluna, ortancası kızirin oğluna atarken küçük kız, herkesin dalga geçtiği kelin kafasına vurur. Paşa, büyük kızı ve ortanca kızı

yedi gün yedi gece düğün yaparak evlendirirken küçüğüne hakaret ederek kelin yanına gönderir ve sarayını ikisine de yasaklar. Bir zaman sonra paşa, amansız bir hastalığa yakalanır. Tek çaresi kaplan sütüdür. Vezirin oğlu ve kızirin oğlu, sütü aramaya çıkarlar ancak bulamazlar. Kel, devin yanına giderek devden iki kaplan yavrusu alır ve onlardan sütü çıkarır ve paşaya getirir. Paşa iyileşir ve diğer iki kızını da yedi gün yedi gece düğün yaparak kele verir” (Doğan, 2006, s. 34-35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Padişahın Oğlu ile Atı (Özçelik, 1993, s. 614-625); **Isparta/Tanınmayan Savaşçı** (Göde, 1997, s. 299-301); **Malatya/Miyavlayan Kızlar** (Sarıçiçek, 1997, s. 226-227); **Konya /Şahmelik, Üç Gızgardeşler** (Karakuzu, 1997, s. 241-248, 249-257); **Elâzığ/Hayırsız Kız** (Günay, 1975, s. 496-501); **Kahramanmaraş/Altın Top** (Erşahin, 2011, s. 531-545); **Kastamonu/Güvercin Adam** (Atlı, 2011, s. 307-314); **Tokat/Padişah ile Keloğlan-Keloğlan’ın Sihirli Yüzüğü** (Sargın, 2018, s. 842-845).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Adı-Cok (Dilek, 2003, s. 430-437).

Tip 724

Mercimekçi İhtiyar/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Fakir bir köylü mercimek ekerek geçimini sağlar. Fakirin ektiği tohumlardan elde ettiği ürünü birisi gelip toplar. Fakir de tohumu olmadığı için padişaha gidip ondan mercimek tohumu ister. Padişah’tan aldığı tohumları ekip tarlanın dört tarafına kulübe yaparak bekçilik eder. Fakir, mercimeklerini çalan iki karış sakalı bir karış boyu olan bir adamı yakalar ve onu padişaha verip zindana attırır. Padişahın oğlu top oynarken topu zindana düşer ve topunu almak için zindanın kapısını açınca iki karış sakalı bir karış boyu olan adam zindandan kaçır. Padişah, adamın kaçtığını öğrenince oğlunu evlatlıktan reddeder ve kendi oğluyla birlikte vezirin oğlunu da memleketten kovar. Padişahın oğluyla vezirin oğlu bir kuyunun başına gelirler ve vezirin oğlu padişahın

oğlunu kuyuda bırakır, ona her istediğini kabul ettirir. Onlar yolda bir çobana rastlarlar ve çobanla arkadaş olup üçü birlikte yollarına devam ederler. Üç arkadaş bir padişahın yanına gelirler, padişah, vezirin oğlunu sarayın başına tayin eder, padişahın oğlunu sarayın bekçisi, çobanı da buzağıcı yapar. Padişahın kızlarından üç kavun ister, kavunlardan kızlarının evlilik çağlarının geldiğine karar verir. Eş seçiminde padişahın büyük kızı bir hanın oğlunu, ortanca kızı batır birini, küçük kızı ise buzağı çobanını seçer. Bunun üzerine padişah küçük kızını saraydan kovar. Padişaha savaş açıldığını öğrenen çoban, düşman askerlerini perişan eder ve padişahın yerine tahta oturur” (Bakırcı, 2010, s. 48-49).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.15. ZİNA VE BAŞTAN ÇIKARMA

Tip 739

Yaşlı İhtiyarın Oyunu/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Fakir bir ihtiyarın bir çift öküzü, bir ağaç sabanı ve toprakla örtülü bir evi vardır. Fakir kuraklık yüzünden tarlasından yeterli mahsul elde edemez. Elde ettiği mahsulü de mollaya öşür, zekât; beye de toprak kirası olarak verir. Fakir azığını alarak kismet aramaya çıkar. Yolculuktan yorgun düşen ihtiyar, bir süre uyur ve kalktığında çok acıkmıştır. Açlığını gidermek için bir evin açık kapısından içeri girer ve ocak üstündeki çığbörekleri yer. Evin kadını içeri girince ihtiyar, dışarı çıkamaz ve dolaba saklanır. Bir müddet sonra kadının sevgilisi gelir, aynı zamanda kadının kocası da eve gelir. Bunu gören kadın, sevgilisini dolaba saklar. İhtiyar, dolaptaki delikanlının neyi varsa tehditle elinden alır ve bir fırsatını bulunca dolaptan çıkarak kapıdan kaçar. Kadının kocası dışarı çıktığında kadın, sevgilisini dolaptan çıkarmak ister ancak sevgilinin çıplak

olduğunu görünce dolabı kapatır ve kadın hasta numarası yapar. Kocas, karısının hasta olduğunu görünce hoca aramaya gider ve yolda hoca kılığına giren ihtiyar görür. Hoca eve gelince dolapta şeytan olduğunu onu çıkarırsa kadının iyileşeceğini söyler ve kadının kocası da buna inanır. İhtiyar, dua okuyacağını ve şeytanın dolaptan çıkıp gideceğini söyler. Kadının sevgilisi dolaptan çıkınca kadın rahatlar ve altınlarını ihtiyara vererek ödüllendirir. Aynı zamanda kadının kocası da bir araba buğday verir. İhtiyar, altınları ve bir araba buğday alıp evine döner” (Bakırcı, 2010, s. 52).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 740

Kadı Efendi/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Evli bir kadına göz koyan Kadı Efendiye kadın ve kocası bir oyun oynamaya karar verirler. Kadının oğlu: “Annem akşama seni çağırıyor.” deyince kadı, hemen gider. Kadın, kadı Efendinin çirkin karısını da hamamda görür ve kendisi gibi güzel, kilolu olmanın yolunun kendi kocasından geçtiğini söyleyip kadını da kandırır. Kadı Efendi akşam eve gelir. O sırada kapı çalınınca saklanır. Gelen kendi karısıdır. İki kadın konuşurken evin beyi gelir ve karısı Kadı Efendinin kuru diye beğenmediği karısının geldiğini, onun da hal çaresine bakmasını söyler. Evin beyi de kadını kovar. Kadı da bir yolunu bulup eve kaçır ve karısına ikimiz de şişmanladık, der. Artık kimsenin karısına yan gözle bakmaz (Doğramacıoğlu, 2002, s. 431).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 741

Kaz Hikâyesi /Erzurum

1. Olay Örgüsü:

“Bir adam iki sefer evine kaz getirir fakat karısı kazları dostu ile yer, kocasına bırakmaz. Üçüncüsünde adam davul zurna ile getirir. Kadın kocasından bir de arkadaş getirmesini ister. Kocasını yokken kadın, kocasının getirdiği misafire, maşayı kızdırıp kocasını öldürmeyi teklif eder. Adam korkusundan hemen evden kaçır. Kocasını gelince kadın, arkadaşının kazı alıp kaçtığını söyler. Adam, misafirin peşinden koşarsa da yetişemez. Kazı da yiyemez” (Seyidoğlu, 1975, s. 69).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 742 (TTV 259)

Sadakatsiz Erkek

1.Olay Örgüsü:

“İki kızı olan bir kadın kocasına güzel bir kızıdan bahseder; bunun üzerine adam karısını terk eder, şehre taşınır ve o kızla nişanlanır. Karısı da kılık değiştirerek şehre gider ve hizmetli olarak kendini işe aldırır. Kızın güzel saçlarını kaybetmesini sağlar ve kocasının verdiği tüm hediyeleri de yanına alarak evine geri döner. Kocasını ise artık kızı istemez; eve geri döndüğünde de kocasının sadakatsizliğini kadın ona kanıtlar” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 314).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Geyik Şeklindeki Dev, Altın Boğazlı Kız (Sümbüllü, 2000, s. 191-193, 172-188).

Tip 743 (TTV 260)

Cevheri Firoş/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“Bir bezirganın Cevheri Firoş adında tüccarlık yapan bir oğlu vardır. Bir dükkâna bir kadın gelir, limon biçimindeki bir elmanın değerini sorar. Cevheri Firoş elmanın tam değerini biçer. Kadın iki gün daha üst üste bir gün elma, bir gün armut biçiminde elmas getirir, değerini sorar. Cevheri Firoş’u gözleri bağlı olarak evine götürür. Orada bir çekmece dolusu, meyve biçiminde elmasa fiyat biçmesini ister. Cevheri Firoş, bütün elmaslara ne aşağı ne yukarı tam fiyat koyar. Kadın kızıyla evlenmesini teklif eder. Cevheri Firoş’u bu kızla evlendirirler. Yalnız bu kadın, kızından başka bir kadına bakmaması ve dışardan eve bir çöp getirmemesi şartlarını koşar. Cevheri Firoş işine gözü bağlı olarak gider gelir. Bir gün dükkâna elinde elma biçiminde bir elmasla bir başka kadın gelir. Cevheri Firoş, elmanın değerini söyledikten sonra kadından elması kendisine satmasını ister. Kadın yanağından öptürürse elmayı ona vereceğini söyler. Cevheri Firoş razı olunca yanağını ısırır gider. Akşam Cevheri Firoş’u almaya siyah bir araba gelir, gözünü siyah bir bezle bağlarlar. Kızın annesi oğlana yanağına ne olduğunu sorar. O da dükkânın darabasına çarptığını söyler. Eve gidince kızın annesi Cevheri Firoş’a verdiği sözü tutmadığını söyler. Cebindeki elmasın o evden cariyelerden biri tarafından çalındığını ve onu ısırmanın o evdeki cariyeye olduğunu anlatır. Cariyeyi parça parça edip bir tepsiye doldurulmuş olarak Cevheri Firoş’a gösterdikten sonra arabaya bindirip dükkâna bırakırlar. Cevheri Firoş yolu bilmediği için karısının yanına bir daha dönemez. Üzüntüsünden hasta olur ve yatar. Bir bahçeye salıncak kurdurtur içine yatar, iki sesi güzel hizmetçi başında şarkı söyler. Bu hikâye ortalığa yayılır. Padişah bu çocuğu merak eder, görmeye gelir. Cevheri Firoş’u alır kendi sarayına götürür. Cevheri

Firoş bu sarayın karısının oturduğu saraya benzediğini söyler. Padişah, Cevheri Firoş'un aradığı yerin kendi kardeşinin sarayı olduğunu anlar. Oraya giderler. Cevheri Firoş'un karısı üzüntüsünden hastalanmıştır. Padişah, kıza kocasını getireceğini söyleyince iyileşir. Padişah bunları tekrar evlendirir” (Günay, 1975, s. 149).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 744

Akıllı Demirci/Konya

1. Olay Örgüsü:

“Bir demircinin çok güzel bir karısı vardır. Padişah kadına göz koyar ve kocasından boşanmasını ister. Padişah kadına, kendisinin karısına aldığı şeylerden, kocasının da kendisine almasını istemesini söyler. Kadın demirci kocasından, padişahın karısına aldığı ayakkabıdan, mantodan, inciden almasını ister, almazsa kendisinden boşanacağını söyler. Demirci gece olunca gizlice padişahın odasına girip saklanır. Padişahla karısını korkutup ayakkabıyı, mantoyu ve inciye alır, kaçır. Ertesi sabah demircinin karısı bunları giyip sokağa çıkar. Padişah, kadındaki giysileri tanır, demirciyi huzuruna çağırır, bunları nereden aldığını sorar. Demirci, padişahın odasında iken öğrendiği bazı gizli şeyleri şifreli olarak söyleyince, huzurdakiler öğrenmesin diyerek, padişah adamı huzurundan çıkarır. Padişah o günden sonra kadının peşini bırakır” (Karakuzu, 1997, s. 121).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 745 (TTV 261)

Başarısız Ayartma

1.Olay Örgüsü:

“Yalnız yaşayan bir kadının evine adamın biri girer. Kadın onu kibarca karşılar ve aynı zamanda da komşularına haber vermeyi de başarır. Bu şekilde adam tutuklanır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 315).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 746

Hünerli Keçi/Van

1. Olay Örgüsü:

“Kocasını başkası ile aldatan kadın, her şeyin iyisini dostuna yedirir. Kocasına, her şeylerini kız kardeşinin gelip götürdüğünü söyler. Adam kız kardeşini öldürmek için gider, ancak öldüremez. Kız kardeşi keçisine: ‘Piş, düş, gel!’ deyince, keçi türlü türlü yemek olur gelir, sonradan tekrar canlanır. Adam hünerli keçiyi de alıp evine döner. Keçinin hünerlerini karısına anlatır. Keçi, kadının dediklerini yapmaz. Ayakkabı, kadın ve kadının dostu keçiyeye yapışırlar. Bu şekilde yakalanan kadının kocası ikisini de öldürür” (Önay, 1995, s. 38).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kilis/Geçinin Oyunu (Doğramacıoğlu, 2002, s. 101-105).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 747 (TTV 262)

Dulkarioğlu Mehmet’in Karısı/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“Dul bir kadınla, kadının Dulkarioğlu Mehmet diye oğlu ve gelini vardır. Kadının kocası çalışmak için evden ayrılır. Kadın yalnız kalır. Evde yalnız kalan kadın kendisine göz koyanlara karşı mücadele verir. Kadına hoca göz koyar. Hoca niyetini anlattığı kadın tarafından tuzağa düşürülür ve köpüklü bir halde kaçıp Yahudi’nin dükkânına sığınır. Kadın, Yahudi’nin dükkânına girince bu sefer de Yahudi, kadına tasallut eder. Hem hoca hem de Yahudi kadını kovalamaya başlayınca kadın bir marangoza sığınır. Kadın marangozdan kendisine sandık yapıp atmasını ister. Marangoz da kadının istediğini yapıp onu denize atar. Denizde sandığı üç silahşor görür ve kadın sandıktan çıkınca, hepsi onunla birlikte olmak ister. Kadın da onlara üçüyle birlikte olamayacağını söyleyip karşı dağa yarışa gönderir, kendisi de bu sırada kaçır. Kaçarken cami avlusuna sığınır ve kendisi gibi peşindekilerinden kurtulmak isteyen bir erkekle karşılaşır. Birbirleriyle kıyafetlerini değiştirerek peşindekilerden kurtulurlar. Kadının gittiği yerde padişahlık seçimi güvercin ile yapılmaktadır. Kimin başına güvercin konarsa padişah o seçilmektedir. Güvercin de kadının başına konar ve kadın padişah olarak seçilir. Erkek kılığında olduğu için padişah seçildiği zaman onu bir de bir kızla evlendirirler. Kadın da başından geçenleri kıza anlatır ve kız susar. Sonra kadın duvara kendi resmini asar. Bu resmi gören hoca, Yahudi ve marangoz onu kovaladıkları kadına benzetince hepsi onun için düşündüklerini söylemeye başlar. Kadın da padişah olduğu için hepsini hapsedtirir ama sadece resminin önünde duran kocasını dışarıda bırakır. Akşam olunca sırasıyla başından geçenleri anlattırır, Yahudi’yi ve hocayı zindana attırır, marangozu da misafir olarak ağırlar. Sıra eşine geldiğinde onu bir kenarda bırakır. Eşine kendisini tanıtır ve o

yokken başının çaresine nasıl baktığını anlatır. Kendisini bir daha bırakıp gitmemesini ister” (Önal, 2011, s. 231-232).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Muğla/Fakir Kadının Namusu (Önal, 2011, s. 424).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Vefa Sembolü (Saçkesen, 2010, s. 725-726).

Tip 748

Aldatılan Adam/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Kötü ahlaklı karısı Musa’yı ava gönderir. Bir mağaraya giren Musa’yı orada karşılaştığı kadın, öldürmeye kalkışır. Musa, kadını öldürür. İki cin, annelerini öldürdüğü gerekçesiyle Musa’yı cinler padişahına götürür ve Musa’yı dava ederler. Musa olanları anlatınca iki cin davalarından vazgeçerler. Cinler padişahı, Musa’ya karısının onu aldattığını söyler. Cinlerin yardımıyla bir anda evine gelen Musa, karısına ve karısının yanındaki adamı öldürür. Malını, mülkünü toplayan Musa memleketi terk eder” (Eren, 2001, s. 55-56).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 749 (TTV 263)

Yetim Yiğen/Malatya

1.Olay Örgüsü:

“Yanından kalan yetime iri undan, kendi çocuklarına ince undan ekmek yapan kadından kocası şüphelenir. Kadının, ‘Kardeşin osurduğu için unumuz büyük gidiyor’ demesi üzerine bacasını öldürmek için yılan götürür. Fakat götürdüğü yılanlar altın olur. Adamın kardeşi, yengesinin kötü bir kadın olduğunu, oğlunu götürürse onu cezalandıracağını söyler. Dayısı tarlaya gittiğinde yengesinin eve dost aldığını gören delikanlı, yengesinin dostu için hangi tarlaya yemek götüreceğini öğrenir. Kocasından ve yeğeninden kurtulmak isteyen kadın, ziyarete gider. Delikanlı, ziyarette saklanır ve kadına ineğini kesmesi halinde duasının kabul olacağını söyler. Kadın, kocasına zorla ineği kestirir; etinden kocasına ve yeğenine yedirir. Eti yiyen delikanlı kör numarası yapar. Delikanlının kör olduğunu sanan kadın, dostunu eve çağırır. Kadın, yemek pişirmek için mutfağa gidince, uyuyan adamın boğazına kızgın yağ döken delikanlı, adamı öldürür. Kadın adamı ölmüş görünce, delikanlı gözlerinin görmeye başladığını söyler. Her şeyin ortaya çıktığı anlayan kadın, delikanlıdan yardım ister. Karısının dostundan haberi olan adam, yeğeninden cesedi yok etmesini ister. Ölüyü sırtlayan delikanlı, adamı kendi evinin bacasından içeri atar ve beladan kurtulurlar” (Sarıçiçek, 1997, s. 53-54).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 750

Tüccarla Padişah/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Bir ülkede tüccarlık eden adam daha çok kazanmak için başka ülkede eşyalarını satmaya karar verir. Kendi ülkesinin padişahıyla arası iyi olduğu için ondan, karşı ülkenin padişahına yazılmış bir mektup ister. Padişah da mektubu yazar. Mektuba hürmeten diğer padişah tüccarı güzel karşılar. Tüccar da her şeyi ederinden fazla satıp çok ucuza mal alır. Yıllar sonra yine aynı şekilde ticaret için mektup almaya gittiği padişah, ondan kendisi için bir köle de getirmesini ister. Tüccar da zorla gemiye bindirip kaçırdığı padişahı köle diye ülkesine getirir. Böylece diğer ülkenin padişahı, ülke padişahının kapısında yedi yıl köle olur. Sonra azat edilen padişah ülkesine döner. Tüm halkı çok meraklanmıştır ama o başına gelenleri söylemez. Halk onu tekrar padişah yapar. Tüccar da seneler sonra yeni padişahla tanışıp ülkede yine ticaret yapmak için huzura çıkar ve köle olarak götürdüğü padişahın hala tahtta olduğunu utanarak görür. Padişah ise tüccarı, annesinin yanına götürür. Annesi namaz kılsın diye kızgın su kazanının üzerine seccade koyar ama annesi yanmaz. Padişah da: “İşte ben böyle bir ananın evladıyım, kötülük yapamam.” der. Tüccar utançla eve döner ve annesini zorlayınca kendisinin gayrimeşru çocuk olarak bir Arap köleden olduğunu öğrenir. Utancından mesleğini de bırakır (Doğramacıoğlu, 2002, s. 349).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 751**Ölü geri Geldi/Van****1. Olay Örgüsü:**

“Keçisini satmayan adam, yediği yemeğin parasını ödemeyince lokantacıdan dayak yer. Parasız olduğu için, kendisine acıyan kadının odunluğunda geceyi geçirmek ister. Keçisiyle odunlukta saklanır. Kadın, eve aldığı dostlarını kocası gelince sırası ile odunluğa gönderir. Keçi sahibi, odunluğa gelenlerin el ve ayaklarını bağlar, bütün paralarını alır. Kocas, yemek yerken etini kaçırarak kedinin peşinden odunluğa gelince üç yabancı ile karşılaşır. Keçi sahibinin durumu açıklamasından sonra iki adamı öldürürler. Ölülerini gömmesi için bir adam kiralarlar. Ancak adama: ‘Ölüyü iyi göm, bizim ölülerimiz geri geliyor.’ derler. Adam birinci ölüyü gömer gelir. “Ölü geri geldi.” dediklerinde ikinci ölüyü de götürür, parçalayıp ırmağa atar. Irmakta yıkanan köyün hocası, ceset parçalarını görünce korkar, çırılçıplak kaçmaya başlar. Adam da ölü kaçıyor zannederek hocayı yakalayıp öldürür. Köylüler hocayı kimin öldürdüğünü öğrenemezler” (Önay, 1995, s. 50).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Van/Hindiyi Kim Yedi? (Önay, 1995, s. 314-316).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 752 (TTV 264)**Papaz Kılığındaki Koca/Gagauz****1.Olay Örgüsü:**

“Kocasını aldatan bir kadın vardır. Bu kadın kiliseye günah çıkarmaya gider. Kocas da papaz kılığına girer. Kadın, bir keşişle beraber olduğunu kocasının öğrenmesinden korktuğunu söyler. Papaz; şeker, pirinç, tavuk yedirince kocasının hem sağır hem de kör olacağını söyler. Adam karısının pişirdiklerini yer, kör ve sağır olmuş gibi davranır.

Keşiş eve gelir, kadınla yer, içer. Kadın rakı almak için evden çıkınca adam keşişi öldürür. Karısını dövdükten sonra, keşişin cesedini bir meyhanenin önüne bırakır. Meyhaneci keşişi bulur, bir adamın samanlığına atar. Samanlıkta keşişi bulan evin iki çocuğu, onu arabanın arkasında giden bir tayın üzerine bindirir. Araba sahibi, o acemidir binme diye bağırırken keşiş tayın üzerinden düşer. Araba sahibi keşişi yerden kaldırıp su kenarına götürür bir kayığa bindirir. Ördek avlayan bir avcı, kayıkla ördeklerin üzerine gidip onları korkutan keşişi görünce, o tarafa gitme ürküteceksin, yoksa seni vururum, diye bağırır. Ördekler uçuşunca avcı öfkelenir, kurşunla keşişi vurur” (Uçkun, 2003, s. 266).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Adana/Üç Ölü (Şimşek, 2001, s. 778-779).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 753

Sünnet Düğünü/ Kilis

1. Olay Örgüsü:

Adam her gün camide kadın şerrinden Allah’a sığınan adamın duasına bir mana veremez ve gelip karısına anlatır. Karısı da kadın şerrinin nasıl bir şey olduğunu göstermek için süslenerek ekmekçibaş, kaymakam ve kadiya gider, her birinden de cilveyle para ister ve hepsini eve davet edip kocasıyla anlaşıp. Her biri sırayla gelince saklanmış olan koca eve gelmiş gibi yapar ve kadın da onları saklar. Ekmekçibaşını halının içine saklar, adam halıyı silkelemek bahanesiyle merdivenden sokağa atar. Kaymakam, zembilin içine saklanır. Adam zembili de atar. Kaymakamın ayağı kırılır. Kadiyayı da bebek gibi beşiğe yatırır. Kocası da bebeğin sakalı olmaz, deyip sakalını keser. Bu üçü intikam almak için eve giderler. Bunun önceden haberini alan kadın evi bir yerden deler ve oranın üstüne oturur. Ekmekçibaş içeriye görmek için delikten kafasını uzatınca kadın burnunu keser. Ekmekçi de içerde pis bir koku var deyip burnunu tutar diğerlerine söylemez. Kaymakam kulağını uzatınca kulağını keser.

Kaymakam da içerde kötü bir ses geldi, der diğerlerine belli etmez. Kadı Efendinin da şeyini keser. Kadı da içerde sünnet düğünü varmış, der (Doğramacıoğlu, 2002, s. 45).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 754 (TTV 265)

Gül Avcı/Türkmenistan

1.Olay Örgüsü:

“Bir avcı sürekli olarak evlerin yakınındaki nehirden karşıya geçerek ava gider. Bir keresinde zalim bir devin eline düşer. Avcı bir devin gözünü şiş ile oyduktan sonra onun koyunları arasına gizlenir. Avcı kurnazlıkla bu devin elinden kurtularak, evine döner” (Sümbüllü, 2000, s. 13-14).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Dev ile Avcı (Sümbüllü, 2000, s. 162-165).

Tip 755

1. Olay Örgüsü:

“Bir mağarada sekiz yılını ibadetle geçirmiş bir derviş, Hz. Musa'ya cennete gidip gidemeyeceğini sorar. Hz. Musa, sorunun cevabını bir çalgıcının bildiğini söyler. Derviş çalgıcıyı misafir eder. Çalgıcı geceleyin işe gidince derviş, karısının yatağına gitmek ister. Kadın kabul etmez. Sabahleyin derviş çalgıcıya sorusunu sorar. Çalgıcı kırk yıldır

evlidir. Evlendikleri gün yıldırım düştüğü sırada, ağızlarından kazayla kardeşim ve bacım kelimeleri çıktığı için karısıyla kırk yıldır aralarına kılıç koyarak yatmaktadırlar. Çalgıcıyla karısı kırk yıldır genç kalmışlardır, dervişin yeri cehennem olacaktır” (Köksel, 1995, s. 112).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 756 (TTV 266)

Bedestenli Mustafa’nın Oğlu/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Bedestenli Mustafa adında zengin bir adamın tek oğlu vardır. Adam oğlunun lalasını çağırıp kendisine bir şey olursa oğluna sahip çıkmasını ister. Adam ölünce lalası, oğlanı içki ve kumara alıştırıp üstündeki bedestene el koyar. Çocuk ve annesi fakirlik içinde yaşarken o sefa içinde yaşar. Çocuk bir evin kapısının önünde oturmuş ne yapacağını kara kara düşünürken kapı açılır ve kapıdan içeri düşer. Karşısında çok güzel bir kadın vardır ve kadın onu yıkatıp önüne yemekler koyar. Eve kocası dönünce çocuğu kapı arkasındaki hasırın içine saklar. Kocası gidince de çocuğun cebine bolca para koyup onu uğurlar. Çocuk eve giderken lalasının evinin önünden geçer. Çocuğun temiz halini gören lala, merakla çocuğu çağırır ve hikâyeyi öğrenir. Ertesi gün de gidip gitmeyeceğini sorar. Çocuk ertesi gün de gidince kadın onu mutfaktaki yumurtalığa saklar ve kocası eve gelince kapı arkasındaki hasırı kılıçla ikiye böler. Kadın buna anlam veremez ve çocuğu yine parayla uğurlar. Çocuk lalasına yine durumu anlatır ve ertesi gün de güzel kadın onu havuza saklar ve başına su kabağı geçirir. Kadının kocası eve gelince yumurtalığı keser. Durumu yine lalaya anlatan genci lalası eve davet eder. Misafir olarak da evdeki güzel kadının kardeşlerini davet etmiştir. Lala, misafirlerin yanında çocuğa hikâyesini anlattırır. Tam bu sırada odanın kapısından bir beyaz kedi

girince çocuk aslında bunların rüya olduğunu söyler. Bunun üzerine kız kardeşler lalaya saldırıp iftirasından dolayı onu öldürürler ve güzel kadını kocasından boşayıp bu çocuğa verirler (Tezel, 1938, s. 515-517).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 757 (TTV 267)

Yemen Padişahının Oğlu/Gümüşhane-Bayburt

1.Olay Örgüsü:

“Yemen padişahının oğlu gezmek için Türkiye’ye gelir ve Türk padişahının müsaadesiyle onun sarayın karşısına bir saray yaptırır. Şehzade karşı sarayda bir kadına âşık olur. Bu kadın padişahın karısıdır. Kadın yazdığı bir mektupla şehzadeye iki saray arasında tünel kazdırmasını söyler. Oradan gelip giderler. Şehzade padişahı yemeğe davet eder. Yemekte karısını tanıyan padişah, hemen eve giderse de kadın daha evvel tünelden eve geçmiştir. Şehzade ile padişah avda iken karısının yüzüğünü şehzadenin parmağında gören padişah eve döner. Daha önce gelen şehzade yüzüğü kadına verir. Şehzade memleketine dönmek ister. Yanında padişahın karısı olduğu halde vapura kadar kadının kocası tarafından uğurlanır. Padişah orada aynı kadını görür. Padişah saraya gelince karısını göremez ve meseleyi anlar” (Sakaoğlu, 2002, s. 141-142).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 758**Hocanın Akıbeti/Konya****1. Olay Örgüsü:**

“Keloğlan askere gider, karısı yalnız kalır. Kadın çok güzeldir. Caminin hocası kadına göz koyar. Hoca, kadına camiye gelen kızıyla haber gönderir. Kadın askerden dönen kocasına durumu anlatır. Bir plan yaparlar. Kadın hocayı akşam yemeğe, eve davet eder. Hoca, akşam kadının evine gelir. Eğlenirlerken kapı çalar ve kadın hocayı, ahırdaki ineğin yanına saklar. Kadın hocayı ineğin altına sokar, belinden bağlar. Eve gelen kocasına da ineğin doğurduğunu söyler. Adam buzağının erkek olmasını bahane edip ineği cezalandırmak isterken, kocanın canını yakar. Hoca, bir fırsatta kaçır, kadını da bir daha rahatsız etmez” (Karakuzu, 1997, s. 120).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 759 (TTV 268)**Hoca/Balıkesir****1.Olay Örgüsü:**

“Evli olan hoca bir kadına bakar, çeşme başında onu rahatsız eder. Kadın da ona hile yaparak evine çağırır. Ayaklarını bağlar, hocanın elbiselerini alır ve karısına götürüp gösterir. Karısından sopa yiyen hoca, çıplak ayakları bağlı camiye gider, yatar. Ertesi gün bayram olacağından hoca vaaz verecektir. Köyün muhtarı başka bir köyden onun ayaklarını çözdürmek için birini getirir, hocanın ayakları çözülür. Hoca namus üzerine vaazlar vermeye başlar. Başka köyden kadınlar buna oyun oynarlar. Hoca eşeğine etleri yükleyip çeşme başına geldiğinde kadının biri soyunup kuma yatar. Hoca, yanına vardığında hocaya sopa atarlar. Hoca, eşeği ve etleri bırakıp kaçır” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 141).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Balıkesir/Papaz (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 457-459); **Bingöl/Çapkın Hoca** (Alay, 2005, s. 232-233); **Kastamonu/Yahudi** (Atlı, 2011, s. 385-386); **Isparta/Aptal Padişah** (Göde, 1997, s. 302-304); **Malatya/Kadının Şerri** (Sarıççek, 1997, s. 228); **Yozgat/Fakir Avrat** (Öcal, 1999, s. 426-427).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 760 (TTV 269)

Molla ile Dul Kadın/Bingöl

1.Olay Örgüsü:

“Molla, dul bir kadınla evlenmek isteyince, kadın ona üç şart koşar: Cuma günü hutbede sigara içecek, camide halay çekecek ve cinsel organını cemaate gösterecektir. Molla düşünür, düşünür Cuma hutbesinde bir yolunu bulup şartları yerine getirir: Gençlerin Allah’a isyan edencesine sigara içtiklerini öne sürerek, nasıl sigara içilmesi gerektiğini gösterir. Gençlere kızıp halay çekmeyi bilmediklerini, sarhoş gibi oynadıklarını söyleyerek nasıl oynamaları gerektiğini gösterir. Kendisinin sünnetli olmadığına dair dedikoduların yapıldığını, ancak bunun iftira olduğunu söyleyen Molla; cemaate hayasını gösterip üç şartı da yerine getirir. Kadın; caminin dışında, pencereden Mollanın şartları yerine getirdiğini görünce hayretler içinde kalır. Molla şartları yerine getirerek, kadınla evlenmeyi başarır” (Alay, 2005, s. 86).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 761 (TTV 270)

Keloğlan [ile Kadı Hanımı] Masalı/Konya

1.Olay Örgüsü:

“Keloğlan bir gün şehirde geçerken ‘Kadı’nın karısına göz diker. Keloğlan, annesine durumu anlatıp kadını almasını ister. Annesi gidip ‘Kadı’nın hanımına durumu anlatarak oğluyula görüşmesini ister. Kadın, Keloğlan’ın kaz kümesine girmesini söyler. Keloğlan kazların kümesine girer. Kadı gelir. Kadın kocasına, kazların kapısını açık unuttuğunu, örtmesini söyler. Kadı, kapıyı örtmeye gidince Keloğlan’ı görür. Keloğlan, kazların pisliğini kafasına sürerek kelliğine ilaç aradığını söyler. Keloğlan kızıp eve gider. Annesinden bıçağını ve tabancasını ister. Evi terk edeceği yönünde annesini tehdit eder. Annesi gidip kadınla yine konuşur. Kadın, Keloğlan’ın fırına girmesini ister. Keloğlan gidip fırına girer. Akşam Kadı geldiğinde karısı, kocasından fırının kapağını kapatmasını ister. Kadı, fırının içindeki Keloğlan’ı görür. Keloğlan, kadıya fırını ölçtüğünü söyler. Keloğlan yine kızıp eve gider. Annesinden bıçağını ve tabancasını ister. Annesini tekrar tehdit eder. Annesi, kadınla yine konuşur. Kadın, gece kendi yatağını salona sereceğini, Keloğlan’ın oraya gelmesini söyler. Keloğlan gece gidip salondaki yatağa girer. O yatakta da ‘kadı’ yatmaktadır. Keloğlan kaçıp kurtulur” (Sargın, 2018, s. 823).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 762 (TTV 271)

Kocasını En İyi şekilde Kim Aldatabilir?

1.Olay Örgüsü:

“Bir Sultan, bir Sadrazam karısı ve bir Kadı kadın yolda yürürken değerli bir taş bulurlar. Herkes onu görür ama onu almaya utanırlar. Kadı kadın, onu sonra aldığı anda ise bir kavga çıkar. Sonra da aralarında, kocasını en iyi bir şekilde aldatan kişi bu taşı

alacağını dair bir karar alırlar. Sultan bir yabancıyla yetinir. Sonra da onu bir sandığa koyarak padişaha bildirir ama sanki her şeyin bir şakaymış gibi olduğunu söyleyerek padişahın sandığı kontrol etmesine engel olur. Sadrazam karısı kocasını bir ağaca tırmandırır, sonra ağacın altında bir çukura gizlediği sevgilisini çıkartır ve onunla kocasının gözleri önünde eğlenir. Sonra da kocasına kendi gölgesini gördüğünü söyler. Kadının karısı sevgilisiyle eğlenmek için kocasının sakalını keser, çamaşırlarını alır ve dışarıda şehrin önünde bırakır. Kadı da sakalı uzayınca kadar bir yıl boyunca şehre gitmeye cesaret edemez. Eve girdiği gibi uyumaya gider. Karısı da onu alıp yatağına götürür ve ertesi sabah da sanki sadece bir gece geçmiş ve sanki her şeyi onun rüyasında görmüş gibi davranır ve taşı kadının karısı alır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 322).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 763 (TTV 272)

Değirmencinin Karısı/Manisa

1.Olay Örgüsü:

“Bir değirmenciye arkadaşı, karısının ‘yolsuz’ olduğunu söyler. Değirmenci buna inanmaz. Arkadaşı bunu ispat etmek için değirmenci evde yokken eve kör ve sağır birisi gibi misafir olur. Karısı eve yabancı bir erkek alır. O gidince diğerleri gelir gider. Dördüncü kişi evdeyken Değirmenci eve gelir. Kadın adamı dolaba saklar. Kadın, değirmenciye arkadaşının geldiğini söyler. Değirmenci, arkadaşını uyandırınca, arkadaşı değirmenciye sanki rüya anlatır gibi olanları anlatır. Değirmenci dolaba saklanan adamı bulur ve karısını evden kovar” (Tunç, 2008, s. 46).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Deli Mehmet (Demir (Şimşek), 1995, s. 256-262); **Kastamonu/Kurnaz Arkadaş**, **Hacı Mahmut Ağa** (Atlı, 2011, s. 387-389, 455-459); **Muğla/Namusun**

Sınanması (Önal, 2011, s. 423); **Erzurum/Çuhadaroğlu, Perişan Tüccar** (Seyidoğlu, 1975, s. 386-388, 389-391); **Alacalar Kırk Beşe Sarıcalar Ellişere [Gülbeşer]** (Sargın, 2018, s. 1001-1006).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Altın Boğazlı Kız (Sümbüllü, 2000, s. 172-188).

Tip 764 (TTV 273)

Mangalın Başındağı Garı Goca/Konya

1.Olay Örgüsü:

“Bir adamın huysuz bir karısı vardır. Kadın, bir karlı bir günde kocasını köpek satmaya şehre gönderir. Adam yolda bir haralcıya rastlar ve durumu anlatır. Haralcı kadının niyetini anlar, bir plan hazırlayıp adamı haralın içine saklar. Haralcı köye gidip kadının kapısını çalarak, yolda rastladığı kocasından selam getirdiğini ve haralını bahçesine bırakıp bırakamayacağını sorar. Haralı bırakır gider. Adam haralın içinden, karısının davranışlarını gözler. Akşam olunca eve, kadının sevgilileri gelir. İlki bir tas yoğurt, ikincisi bir kangal sucuk, üçüncüsü bir karpuz getirir. Kadın sevgilileri ile eğlenirken kapı çalınır, kadının kocası gelir. Kadın sevgililerini saklar. Adam karısının sakladığı adamları bulur, kadını da öldüresiye döver. Kadın olayın üzerine, yalnızken karnını doyurur, kocasının önüne yemek koymaz. Adam kadını takip eder, yaptıklarını görür, durumu hocaya danışır. Hoca adama üç muska verir. Adam muskalardan birini ocak başına, birisini evin ortasına, birini de kapının eşiğine gömer. Kadın yemek yapıp gizlice yediği sırada, muskalardan ses gelir, kadın korkusundan yemeğini yiyemez. O günden sonra kadının huyu düzelir, karı koca mutlu yaşarlar” (Karakuzu, 1997, s. 119).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Dikiş Ahmet (Atlı, 2011, s. 390-392); **Isparta/Aptal Tüccar** (Göde, 1997, s. 305); **Konya/Hızır'ın Kerameti** (Karakuzu, 1997, s. 267-268); **Kars/Bambiyım Piloy** (Arslan, 2000, s. 454-455); **Yozgat/Çoban Ali, Kırık Seven Avrat** (Aslan, 1994, s. 320-323, 323-324); **Alacalar Kırk Beşe Sarıcalar Ellişere [Gülbeşer]** (Sargın, 2018, s. 1001-1006).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Korkak Hüdaverdi ve Tilki (Gökçimen, 2000, s. 103-110); **Irak Türkmen/Matal 3** (Murad, 2005, s. 321).

Tip 765 (TTV 274)

Ormancı ile Cadı Karısı/Adana

1.Olay Örgüsü:

“Bir ormancının karısı, kocası kaç kilo et alırsa o gece evine o sayıda erkek almış. Ormancı, bir arkadaşının ikazı üzerine, seyahate çıkma bahanesi ile evine bir cadı karısına bırakıp kendisi de bir yere saklanır. Gece olunca, kapının ağzında yatan cadı karısı kadının, berbere, karpuzcuya, sarrafa, dondurmacıya, kâtime haber gönderdiğini duyar. Kadının yanına, sadece kâtip gelir. Aynı gece, ormancı tekrar dönünce, cadı karısı, hanımının yaptıklarını, bir rüya içerisinde anlatır. Ormancı, karısını evden kovar” (Şimşek, 2001, s. 167).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Ankara/Köse Dayı (Demir (Şimşek), 1995, s. 284-287); **Bingöl/Yeşil Gözlü Şarısın Adam** (Alay, 2005, s. 236-238); **Yozgat/Akkavak Kızı ile Babörek** (Öcal, 1999, s. 319-325); **Elâzığ/Keloğlan** (Günay, 1975, s. 373-376); **Yozgat/Çoban Ali, Kırık seven Avrat** (Aslan, 1994, s. 320-323, 323-324); **Tokat/Çıracı** (Sargın, 2018, s. 1024-1028).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Falcı Karga (Karadavut, 2006, s. 178-181).

Tip 766 (TTV 275)

Tarakta Saklanan Dost/Gümüşhane-Bayburt

1.Olay Örgüsü:

“Kadınların sadakatinden şüphe eden bir şehzade, babasının ısrarıyla evlenmek zorunda kalır ve karısını bir hisarda saklar. Oralara gezmeye gelen başka bir memleketin şehzadesi yeni yapılan sarayı fark eder ve kadını görünce düşüp bayılır. Bir kocakarının hilesiyle sandık içinde hisara girer ve kadınla münasebet kurar. Kadının kocası avda rastladığı bir hocanın tabakada karısını, onun da tarağında dostunu sakladığını görür ve karısından şüphelenmeye başlar. Hocayla birlikte eve dönen şehzade yemekten sonra karısını ve dostunu, hocanın karısını ve onun dostunu kılıçtan geçirir. Hoca ile seyahate çıkan şehzade misafir kaldıkları ağanın hizmetçisi giderken ‘Off’ çekmesinin sebebini sorar. Ağa, bu sırra vakıf olanların kellesini gösterip şehzadeden vazgeçmesini isterse de vazgeçmez. Karısı, çocuğu olmadığı için ağadan ayrılmak istemektedir fakat ağa da karısını çok sevdiği için her şeyi yapmaya hazırdır. Kadın kocasına hadım olmasını söyler, o da kabul eder. Bunun üzerine kocasına erkek olmadığını, kendisinin kocaya geldiğini söyler. Ancak bir delikanlıyı eve hizmetçi getirirse ondan ayrılmaktan vazgeçeceğini söyler. Ağanın ‘Off’ çekmesi, karsının istediği hizmetçinin işi bitirip kadının yanına çıkma sebebidir. Şehzade bunu da kılıçla öldürür” (Sakaoğlu, 2002, s. 144-145).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 767 (TTV 276)

Kaz İçin Girişilen Bahis

1.Olay Örgüsü:

“İki defa kazanılan bahis sayesinde Mahmut için hazırlanmış olan kaz kızartmasını aşık genç almayı başarır. Üçüncü bahsi kazanmak için Mahmut kazı müzik eşliğinde evine götürür. Mahmut kaz kızartması yemek için yine aşık genci çağırdığında, karısı kızartmayı yine açık gence verir. Kocasını ve evi terk edip gider” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 325).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 768 (TTV 277)

Yasemin Çelebi/Balıkesir

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın oğlu karısını kırk odada kırk sopayla döver. Yaşlı bir kadının oğlu askerden annesine hiç merakı olmayan bir adamın karısından bir elbise diktirmesini söyler. Yaşlı kadın padişahın oğlunun karısına varıp onun durumunu görünce ona kocasını yedi dağın ardındaki Yasemin Çelebi’ye yollamasını söyler. Padişahın oğlu Yasemin Çelebi’nin yanına atıyla kırk günde vardıktan sonra, Yasemin Çelebi’ye durumu anlatır, karısının fotoğrafını gösterir. Yasemin Çelebi de kendi karısını onu aldattığı için öldürdüğünü, onun karısının ise çok güzel olduğunu söyler ve padişahın oğluna, karısına vermesi için bir tarak verir. Padişahın oğlu Yasemin Çelebi’nin verdiği tarağı karısının saçlarına takınca karısı bir kuş olur ve Yasemin Çelebi’nin yanına uçar; ondan sonra onunla beraber yaşamaya başlarlar” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 88).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Fes Padişahı (Alptekin, 2002, s. 282-283); **Afyonkarahisar/Kaygısız Ev** (Özçelik, 1993, s. 626-632); **Burdur/Yeşil Kuş** (Dalğar, 2010, s. 190-192).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Oğlan ve Molla (Sümbüllü, 2000, s. 220-221).

Tip 769 (TTV 278)

Bundan Büyük Dert Olur mu? /Bingöl

1.Olay Örgüsü:

“Fakir bir adam, dünyayı gezip dolaşarak dertsiz bir insanın olup olmadığını öğrenmek ister. Gezgin adam, aradığı dertsiz insanı bulamayıp ümidini yitirerek bir tepede otururken; camii altından, evleri gümüşten bir şehir görünce çok sevinir. Adam hemen şehre gidip, görkemli köşkün sahibiyle görüşür. Ona dertsiz bir insan aramaya çıktığını; ilk defa böyle halkı mutlu, evleri mamur bir belde görünce aradığı kişiyi burada bulacağına inandığını söyler. Köşkün ağası önce gülmeye başlasa da sonra bir of çekip derdini anlatır: ‘Karım ölüm döşeğindeyken kendisinin evlenmesinden korkacağını söyleyip ağlamaya başlayınca, cinsel organımı kesip onun üzülmemesini sağladım.’ Ağanın karısı iyileşip köşkteki Arap köleyle zina eder. Ağa bunları ağlayarak gezgin adama anlatıp: ‘Bundan daha büyük dert olur mu?’ diye dert yanar. Gezgin adam haline şükredip evine döner” (Alay, 2005, s. 87).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 770 (TTV 279)

Mücevher Topu/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“On dört yaşındaki padişahın oğlu sözünün dinlenip dinlenmediğini anlamak için memleketinde ışık yakılmasını yasaklar. Kontrol etmek için dolaşmaya çıktıklarında bir evde ışık yandığını görürler. Ertesi sabah evin sahibi genç çocuğu çağırır, neden emrine riayet etmediklerini sorar. Çocuk evlerinde ışık yakmadıklarını ancak bir mücevher topları olduğunu, karısıyla birbirlerini çok sevdikleri için geceleri o topla oynayarak birbirlerini seyrettiklerini anlatır. Padişah çobanın kızı olan fakir karısını bırakmasını ve kendi kız kardeşiyle evlenmesini söyler. Çocuk da padişahın kız kardeşinin dünya ahiret kendi kız kardeşi olduğunu söyler, kıza dönüp bakmaz. Çocuk gidince, padişah bu çocuğun karısını çağırır. Kadın kocasını çok sevdiğini söyler. Padişah ona kendi erkek kardeşiyle evlenmesini teklif eder. Kadın oğlanı görünce fırlar evine gider, kocasını öldürür. Padişah kadının sadakatsizliğine kızar, onu öldürür. Memleketteki bütün kadınların da öldürülmesini emreder. Padişahın bu davranışını tasvip etmeyen yaşlı bir vezir ona bir hikâye anlatır. Vezir gençliğinde mızrağını mermere saplayan bir atlıya rastladığını, bu atlıya attığı üç gürzün ona hiç tesir etmediğini ancak üçüncü gürzden sonra atlının buna sinirlenerek bunu yayan olarak kendisini takip ettirdiğini anlatır. Gittikleri saraya giren atlı, kırk devi öldürüp başlarını pencereden atarlar. Oradan bir mezarın yanına geldiklerinde atlı üzerini değiştirdiğinde çok güzel bir kız olur. Devleri nişanlısını öldürdükleri için öldürdüğünü ve intikam aldığını anlatır. Orada beraberce iki rekât namaz kılarlar. Kız Allah’a canını alması için yalvarır. Allah kızın duasını kabul eder. Kız orada ölür. Vezir, onu nişanlısının yanına gömer. Kız atını, gürzünü, kılıcını ve altınlarını bu vezire bırakır. Kadınların içinde iyileri olabileceği gibi kötülerini de bulunur diyerek vezir sözlerini bitirir. Padişah veziri haklı bulur, kadınları affeder” (Günay, 1975, s. 512-517).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Sadık Kadının İhaneti, Kadınların İhaneti (Sakaoğlu, 2002, s. 482-484, 485-487); **Bingöl/Baykuş ile Padişah** (Alay, 2005, s. 240-243); **Iğdır/Devlerin Hikâyesi, Süleyman Peygambere Zümrüdü Anka** (Aydın, 2012, s.

430-432, 440-441); **Yozgat/Kadın Kesen Padişah** (Öcal, 1999, s. 452-456); **Elâzığ/Kır Atlı, Mücevher Topu** (Günay, 1975, s. 509-511, 512-517).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Altın Boğazlı Kız, Üvey Anne (Sümbüllü, 2000, s. 172-188, 222-224); **Irak Türkmen/Üç Xerxız Matalı, Matal 13** (Murad, 2005, s. 255-257, 399-401).

Tip 771

Asker Karısına İftira/Gümüşhane-Bayburt

1. Olay Örgüsü:

“Koca, askere giderken karısını kardeşine emanet eder. Kadına göz koyan kayınbirader yüz bulamayınca bir mektupla kadını kocasına şikâyet eder. O da boş kağıdını gönderir. Kadını yarı beline kadar toprağa gömerler, iyi kalpli bir bezirgân kadını kurtarıp götürürse de evindeki hizmetkar kadını rahat bırakmaz. Efendisinin çocuklarını kesip kanlı bıçağı kadının koynuna koyar. Buradan da uzaklaştırılan kadın yolda, borcunu ödemediği için asılacak olan bir adamı bezirganın verdiği parayla idam edilmekten kurtarır. Kurtarılan adam kadını kötü niyetle takibe başlar, kadın kendisini bir kaptana sattırarak bu adamdan kurtulur. Kaptan kadına sahip olmak isteyince, kadın dua eder ve çıkan fırtına sonunda gemi batar. Kurtulan kadın, erkek kılığında olduğu halde gemideki malların kurtulanlarını sahiplerine verir. Adilliği neticesinde oraya padişah yaparlar ve bir kızla evlendirirler. Bunun kadın olduğu anlaşılınca padişahтан vazgeçmesi ve açacakları bir türbede oturmasını teklif ederler. Askerden dönen koca, gözleri kör olan kardeşini bu türbeye getirmek için yola çıkar. Yolda, gözleri kör olan hizmetkar ile idamdan kurtarılan adamı da kör olmuş görürler ve hepsi birden yola çıkarlar. Kadın gelenleri tanır ancak suçlarını ve günahlarını söyledikleri takdirde duasının tesirli olacağını söyler ve hepsi yaptıklarını teker teker anlatırlar. Kadın da kendisini kocasına tanıtır. Kocasını o memlekete padişah yaparlar” (Sakaoğlu, 2002, s. 139).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Van/İffetini Koruyan Kadın (Önay, 1995, s. 404-407); **Erzincan/Bahtı Kara Gelin** (Kara, 1996, s. 566-568); **Isparta/Asker Karısına İftira** (Göde, 1997, s. 288-289); **Mersin/Gelin ve Kayını** (Alptekin, 2002, s. 341-344).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 772 (TTV 280)

Cezalandırılan Zina Yapan Padişah

1.Olay Örgüsü:

“Padişahın biri bir demircinin güzel karısına âşık olur ve onu öldürmek için, onun bir devi öldürüp hazinesini de ona getirmesini ister. Arap’ın biri demirciye, devin yüzüne bakmamasını ve tek bir hamlede onu öldürmesini öğütler. Padişah devin kesilmiş başını görünce dona kalır ve demirci padişah olur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 328).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Altın Boğazlı Kız (Sümbüllü, 2000, s. 172-188).

Tip 773

Guru Kelle/Azerbaycan

1. Olay Örgüsü:

“Vezirin biri, mezarlıktan geçerken bir kuru kafanın ‘Kırk kan eylemişim, kırk birinciye de eyleyeceğim.’ dediğini görür. Kuru kafayı mezara koymak ister, toprak kabul etmez, toz haline getirip şişe içine rafa koyar. Vezirin kızı sancılanır. Hiçbir çare bulamazlar. Kız kendisini öldürmek için şişedeki bu tozdan biraz yalar. Sancısı kesilir ama hamile

kalır. Bir oğlan doğurur, büyür, ders almaya başlar. Balıkçının yakaladığı üç tane rengarenk balığı padişahın karısı görür görmez yüzünü yazma ile kapatır. ‘Neden kapattın?’ deyince ‘Bunlardan biri erkek olabilir, ben ise senden başkasına görünmek istemem.’ der ve balıklar gülerler. Balıkların neden güldüğünü vezirin torunu bilir, ancak sebebini sormayın Melik Şah gibi pişman olursunuz, der. Israr edince bir hikâye anlatır. Çocuk, karısının padişahı aldattığını ispat eder. Oynaşlarını öldürürler, karısı yaralanır. Bir kılıçla padişahı öldürür, kendisi de ölür. Bu olay vuku bulunca oğlan da bir kuru kelleye döner, aynı nakaratı söylemeye başlar. Mezara gömmek isterler, toprak kabul etmez. Bir tepenin başında zıplayarak, aynı sözleri tekrarlamaya devam eder” (Köktürk, 1996, s. 155-156).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Kesik Baş (Köktürk, 1996, s. 153-155).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 774

Tekenin Sahibi/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Fakir bir ailenin sadece bir tekesi vardır. Adam da bayram yaklaşıyor diye tekeyi satmaya gider. Fiyatını her sorana da beni doyurun yeter, der ama kasap neredeyse iki koyun eti yedirdiği halde adam doymaz. Oradan kovulunca künefeci tekeyi ister. Tepsi tepsi künefe yiyince de doymaz. Oradan da kovulunca kâhyanın karısıyla karşılaşır. Oturmuş yemek yerken kâhya gelir. Kadın adamı saklar. Adamın saklandığı yerde kasap ve künefeci de saklanıyordur. Onları bu durumdan kurtarmak için hepsinden para alır. Odaya giren kâhya tekeyi görünce korkup bayılır ve adam kadının altınlarını da kadından ister. Sonra üçü bu altınları bölüşür. Adam zengin olarak eve geri döner (Doğramacıoğlu, 2002, s. 446).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı

2.16. GARİP DAVRANIŞLAR VE SONUÇLAR

Tip 789

Totok/Erzurum

1. Olay Örgüsü:

“Bir adam eve dört paça getirir. Karısı birini kaybedince adam onu boşar. İkinci karısı paçanın birini bile kediye yedirir, kocasına paçanın hala dört olduğunu söyler. Adam hırsından düşüp bayılır. Kadın, ölü diye ilan ederek kocasını gömdürür. Adamın gömüldüğü mezardan sesler gelince padişahın hamileyken ölen karısı doğurdu zannederler. Adamı mezardan çıkarıp şehzade muamelesi yaparlar. Kadın kocasının durumunu haber alınca yanına gider, paçaları hatırlatarak adamı korkutur. Adamın foyası meydana çıkınca padişah onu idam ettirir, kadına da bol para verir” (Seyidoğlu, 1975, s. 69-70).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 790

Çalı Toplayan Adam/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Fakir bir adam çalı toplamaya gidince bir iğne bulur ve onu çalıların arasına iliştirir. Karısı iğnenin çalılar arasına değil göğsüne iliştirilmesi gerektiğini söyler. Adam çalı toplarken saban demiri bulur ve onu göğsüne iliştirir. Adamın karısı saban demirini göğsüne değil de beline sokması gerektiğini söyler. Adam tekrar çalı toplamaya gittiğinde bir köpek yavrusu bulur, onu beline kısıtırıp eve gelir. Karısı köpeği beline değil arkasına takıp getirmesi gerektiğini söyler. Adam çalı toplarken köpeklerin bir tavşanı kovaladığını görür ve köpekleri yanına çağırınca tavşan kaçıp gider. Karısı bunu duyunca köpeklerle ‘tut tut!’ demesi gerektiğini anlatır. Adam tekrar çalı toplamaya gittiğinde bir avcının toy kuşu avlamaya geldiğini görür ve “tut tut” diye bağırınca kuşlar kaçıp gidince adam da ona güzel bir dayak atar. Adamın karısı bunu duyunca kuşların yanına saklana saklana gitmesi gerektiğini söyler. Adam çalı toplarken bu defa bir han içinde birçok kadının yün eğirdiğini görür ve yavaşça yanaşıp birini tutar. Karısı ‘Bereketli olsun.’ demesi gerektiğini söyler. Adam da kızıp evden gider ve yolda cenazeye rastlar onlara ‘Bereketli olsun.’ deyince dayak yer. Adam bir daha kadınların söylediklerine inanmaz” (Bakırcı, 2010, s. 45-46).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 791

Bitle Pire/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“Bitle pire arkadaş olurlar fakat çok geçmeden pire ölür, bunun üzerine bit ağlamaya başlar. Bitin ağladığını gören karga, tüyünü döker ve elma ağacının başına çıkar. Elma ağacı kargaya niçin tüyünü döktüğünü sorduğunda, karga konuyu anlatır, bunu üzerine elma da meyvesini döker. Elma meyvesini yiyen ayı, elmaya niçin meyvesini döktüğünü sorar. O da olanları anlatır, bunun üzerine ayı da kuyruğunu keser. Ayı çeşmeye su içmeye vardığında çeşme ayıya niçin kuyruğunu kestiğini sorar, ayı da sebebini anlatır, bunun üzerine oluk da suyunu kurutur. Çeşmeye öküzlerini sulamaya gelen çiftçi durumu öğrenince öküzlerin boynuzunu çıkarır ve arkasına sokar. Ardından çeşmeye suya gelen kız, durumu öğrenince testileri kırar. Kız eve vardığında annesine olanları anlatır, bu defa kadın da memelerini keser. Karısının memelerinin kesildiğini gören evin erkeği ... keser” (Alptekin, 2002, s. 111).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Bitle Pire (Sakaoğlu, 2002, s. 274-275).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 792

Askere Giden Adam/Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Bir adam askere giderken bir köyde konaklar. Bir adamın kavağını on lira karşılığında kesmeye gider. Kavağı keserken kavak adamın eşeğinin üzerine düşer ve eşek ölür. Yolda giderken bir adama rastlar, adamın eşeğinde yüklü pekmez tenekesini istemeyerek delince oradan kaçır. Bir eve misafir olur. Kedi, ağzı kapalı kabın içindeki eti görünce yemek ister. Adam, kediye taş atar ve taş pekmez küpüne değer, küp kırılır.

Kadının kocası eve gelince kadın olanları anlatır, adam da yolda olanları anlatır. Adam bunları duyunca oradan kaçar. Adam bir bağda yatmak ister. Hırsızlar bal küpü diye adamı torbaya koyup kaçırlar. Yolda hırsızlara iğne batırarak onlardan kurtulur. Birliğine teslim olunca gecikmesinin sebebini sorarlar, o da sebebini hikâye eder” (Bakırcı, 2000, s. 78).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 793

Şeytan ile Cadı Nene/ Muş

1. Olay Örgüsü:

“Cadı bir kadın bir gün yolda şeytanı beklerken görür ve niçin beklediğini sorar. Şeytan, bir karı ile bir kocanın arasını bozmak istediğini ancak bunu bir türlü başaramadığını söyler. Cadı kadın bunun kendisi için basit bir şey olduğunu, kendisini seyretmesini söyler. Cadı kadın, kadına kocasının sakalından iki tüy kesmesini, bu şekilde kocasının ona olan sevgisinin artacağını söyler. Kocaya ise dikkatli olmasını bu gece karısının onun boğazını kesmesi için geleceğini söyler. Kadın elinde ustura kocasını sakalından iki tel koparmak üzereyken kocası gözlerini açar. Kocasını ikna edemeyen kadın, kocası tarafından öldürülmek istenir. Cadı kadın, hemen kadının ailesine haber verir ve kızlarının öldürüleceğini söyler. Kadının ailesi gelir enişterleriyle çatışır, o esnada ise koşar erkeğin ailesine haber verir. Aileler birbirine girerken cadı kadın, şeytana neler başardığını görmesini ister. Şeytan, kendisinin bile başaramadığını başaran bu kadından Allah’a sığınır” (Yavuz, 2006, s. 47).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 794 (TTV 281)

Hamur Pehlivan/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Çocuğu olmayan bir ihtiyar çift evlat sevmek ister. Az da olsa hasretlerini gidermek için hamurdan bir çocuk yapıp fırında pişirirler. Çocuk canlanır ve 12 günde 12 yaşına gelir. İhtiyar çift çocukları olduğu için mutludur. Oğulları ne isterse yaparlar. Hamur çocuk balık tutmaya gitmek için büyük bir olta ister ancak gemi oltası hariç hiçbir oltayı beğenmez. Balık yerine gölden ejderha yakalayıp getirir. Başka zaman babasının atı diye ayı getirir. Mahallenin diğer çocuklarıyla oynarken de onların kolunu, bacağına kırmaya; onları öldürmeye başlar. Mahalleli ondan şikâyetçi olunca ihtiyarlar onu ölsün diye kurtların, ayıların olduğu dağa gönderirler. “Teyzelerin, dayıların orada.” derler. Hamur çocuk üstüne saldıran kurt ve ayıları teyzeleri, dayıları diye sırtlayıp getirir. Gönderildiği aslanlı dağdan da böyle dönünce ihtiyar anne babası hakana gitmekten başka yol bulamazlar. Hakan, Hamur çocuğu kızgın filinin yanına gönderir ama hamur, fili hortumundan tutup getirir. Hakan da çocuğu devlerin ülkesi Kafdağı'na gönderir ve dört devin karnındaki dört sandığı ister. Hamur Pehlivan, devleri öldürür. İlk devin karnındaki demir sandıktan, gümüş; ikinci devin karnındaki gümüş sandıktan, altın; üçüncü devin karnındaki altın sandıktan gümüş saraylı bir kız; son devin karnındaki elmas sandıktan, altın saraylı bir kız çıkar. Kızlar Hamur pehlivana kendilerinin hakanın değil onun hakkı olduğunu söylerler. Hamur pehlivan da iki kızı kendine alır. Bir saraya annesini, bir saraya babasını oturtur. Hamur pehlivanın üstüne asker gönderen hakan ise sihirli kızlar yardımıyla yenilgiye uğrar. Hamur Pehlivan, hakan olur (Tezel, 1938, s. 179-183).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Hamur Batır (Gültekin, 2013, s. 606-610).

Tip 795

Ayı ile Kız/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Ayı, köyün birinden güzel bir kızı kaçırıp, senelerce ininde besler. Ayı, bir gün ormanda kız için yiyecek toplarken bir çoban tarafından fark edilir. Çoban, ayıyı takip ederek kızın yerini öğrenir ve köylüler de ayıyı öldürerek kızı kurtarır” (Atlı, 2011, s. 176-177).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 796

Üç Talihsiz Adam/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Tebdil-i Kıyafet gezen padişah, gezdiği yerlerde garip hareketler yapan üç adama rastlar. Padişah sarayına döner; bu üç adamı huzuruna getirterek, yaptıkları garip hareketlerin sebebini sorar. Birinci adam, eskiden eşkıya olduğunu, yeraltındaki hazineleri görebilmek için gözlerine macun çektiğini ve kör olduğunu söyler. İkinci adam, eskiden müezzin olduğunu, bir peri kızının kendisine sevdalandığını fakat kendisi acele edip kıza sarılmak isteyince kızın sinirlenerek kendisinden vazgeçtiğini anlatır. Üçüncü adam da değirmendeki bir kediye cimriliğinden dolayı yiyecek vermediğini, bu yüzden de kedinin sahip olduğu altınları alamadığını söyler. Her üç adama da

açgözlülüklerinin cezalarını çekmektedir. Padişah, üç adama acır, altın, para vererek gönüllerini alır” (Sever, 1995, s. 223-224).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 797 (TTV 282)

Sihirli Ada

1.Olay Örgüsü:

“Beyin biri tutsak alınır; oğlu da gemiyle düşmanı öldürmek için yola çıkar. Sırasıyla şu adalara varırlar: a) insanın hiçbir şey duymadığı, b) büyük bir gürültü duyduğu, c) sadece çiçeklerin görüldüğü, d) meyvelerden insanların hasta olduğu, e) sadece kadın görüldüğü. Son adada ise yaşlı birini görürler. O da hedefinin kötü olduğu için kendisinin sürekli böyle adalara geldiğini söyler. Adamın öğüdü üzerine geri dönerler; babası ölmüştür. Genç de bey olur ve düşmanın kızıyla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 329).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Oğlan ve Molla (Sümbüllü, 2000, s. 220-221).

Tip 798

Ayıkulak Ahmet/Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Ailesinin kaybettiği çocuğu ayı kapar. Üç gün sonra gelen çocuğa Ayıkulak ismi verilir ve Ayıkulak, okulda hem arkadaşlarını hem öğretmenlerini dövmeye başlar. Dedesi, ayı

kuvvetine sahip olan çocuğu okuldan alıp mecburen başka memlekete gönderir. Ayıkulak sürgünü kabul eder ama karşılığında 8 çuval undan 9 çuval çalı yakarak yapılmış altın kaplama bir ekmek ister. Öğretmenler de bunu kabul ederler. Ortası delik olan bu koca ekmeği koluna takan Ayıkulak, yolda dağları kaldırıp atan birine rastlar. Bu kişinin adı Dağkökleyen'dir ve Ayıkulak'la güreş yapmak için idman yapmaktadır. Ayıkulak, kendini tanıtmadan önce acıkan Dağkökleyen'e ekmeğinden almasını söyler ama o, ekmeğin altında kalır. Ayıkulak da yol boyunca kolunda taşıdığı ekmeğin altında kalan Dağkökleyen'e kendini tanıtır. İkili arkadaş olur ve yola devam ederler. Yolda demirleri büküp atan ve adı Demirbükten olan birine rastlarlar. O da Ayıkulak'ın methini duymuştur ve onunla güreşmek için yola çıkmıştır. Demirbükten de ekmeğin altında kalıp bükemediği eli öperek Ayıkulak'la arkadaş olur. Üç arkadaş bir köye gider, bir eve misafir olurlar. İzzet ikram çok olan sofrada Dağkökleyen az yiyip kenara çekilir. Diğerleri de utanıp sofradan çekilir ve aç kalırlar ama bunun bedelini de ağaçlarla Dağkökleyen'i döverek ödetirler. Başka bir yere yine misafirlğe gittiklerinde Dağdöken yine sofradan çekilecek olur ve aklına yediği dayaklar gelince vazgeçer (Ergun, 2014, s. 35).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 799

Hız. İsa/Erzincan

1. Olay Örgüsü:

“Yaşlı karı koca önce kim ölürse o onun mezarında nöbet tutacak diye anlaşılır. Evin hanımı ölür. Kocasını onu mezarlıkta beklemeye başlar. Hız. İsa adamı görür, ona acır. Kadını diriltir. Adam kadına elbise getirmeye gider. Kadın yoldan geçen padişaha yalan söyler, saraya gider. Kadının kocası mezarlıkta kimseyi bulamaz. Yoldan geçen askerlere durumu anlatır. Askerler adamı saraya getirirler. Kadın yine yalan söyler,

kocasını tanımaz. Adamı zindana atarlar. Boynu kesileceği vakit Hz. İsa görür, onu kurtarır. Kadın yalan söylediğini, saray hayatına imrendiğini anlatır. Kocasını olduğunu kabul eder. Kadının başı kesilir. Hükümdar adama bir daha kadın sözüyle beş sene ağlamamasını tembih eder” (Kara, 1996, s. 80-81).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 800 (TTV 283)

Para Yok Fakat Fikir Var

1.Olay Örgüsü:

“Gencin biri, parası olmadığı için fikrini uygulayamadığından şikâyet edip durur. Zengin biri ona biraz para verir. Genç de paranın hepsine samandan minderler alır ve deniz kıyısında bunları yakar. Gece periler gelir ve değerli taşlarla oynamaya başlarlar ancak bunlar küllerin içine düştüğünde ise parlamazlar ve periler de bunları toplayamaz. Genç de ertesi sabah onları küllerin arasından alır ve zengin olur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 330).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 801 (TTV 284)

Gorkmaz Ahmet/Konya

1.Olay Örgüsü:

“Bir çocuk, korkuyu tanımadığı için onu aramaya çıkar. Bir memlekete varır, görür ki herkesin başında siyahlar bağlı. Saraya gidip de sabahleyin ölü bulunan insanlar için yas tuttuklarını öğrenir. O gece saraya girer, saklanır. Gece yarısı, yürüyen bir tabut ortaya çıkar. Oğlan tabutun kapağını açıp baktığında, bir kız cesedi görür. Kızın parmağındaki yüzüğü çıkardığında sarayın tılsımı bozulur, herkes kurtulur. Oğlan yüzüğü parmağına takıp tekrar yola düşer. Bir memlekete vardığında halkının çok dertli olduğunu görür. Hamama giden hiç kimse, dışarı bir daha çıkamamaktadır. Oğlan hamama girer. Hamam taş kesilmiş insanlarla doludur. Göbek taşının üstünde bir bebek belirir. Saçlarından tavana asılı, kefenli bir kız da çocuğun üzerine doğru salınır. Oğlan yarısına kadar taş olur. Kız tam çocuğu öldürecekken oğlan pençesini uzatıp, kızın kolundaki bileziği koparır. Bunun üzerine hamamdaki taşlar canlanır, hamamın tılsımı bozulur. Oğlan bir denize ulaşır. Gemiye binen herkes bir koyun kesip, denize kurban etmektedir. Oğlan kurban kesmeden gemiye biner. Denizin ortasında sudan bir kız çıkar, gemiyi aşağı çekmeye başlar. Oğlan geminin camını açıp kızın boğazındaki gerdanlığı koparır, denizin tılsımı bozulur. Oğlan bir köye varır. Köyün ahalisi haramilerdir. Oğlanın kendilerinden korkmadığını görünce, onu mezarlığa gönderirler. Oğlan mezarlığa gider, mezarlığın ortasına bir ateş yakar, helva pişirmeye başlar. Helva kokusuna, her mezarın dibinden bir adam belirir, oğlanın başına üşüşürler. Oğlan korkmaz ve cesetleri kovar. Tekrar yola düşer ve bir saraya varır. Sarayda, hazır sofralar ve yemekler vardır. Oğlan yiyeceklerden yemek istediğinde, yiyecekler dile gelip, kendilerini yememesini söylerler. Oğlan bir kenara gizlenip olacakları gözetlemeye başlar. Sırasıyla üç güvercin gelir, silkinir birer kıza dönüşürler. Kendi aralarında konuşurlarken, oğlan onların, tılsımlarını aldığı kızlar olduğunu anlar, saklandığı yerden çıkar. Kızları alıp köyüne götürür. Kendisini kim korkutursa onunla evleneceğini, diğer ikisini arkadaşlarıyla evlendireceğini söyler. Denizden gelen kızı beğendiği için, yalancıkdan, ondan korkmuş gibi yapıp kızla evlenir” (Karakuzu, 1997, s. 122-123).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Korkubilmez (Alptekin, 2002, s. 376-381); **Gümüşhane-Bayburt/Mezarda Helva Pişiren Keloğlan** (Sakaoğlu, 2002, s. 492-495);

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 802

Harun Reşit ile Behlül/Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Harun Reşit’in Behlül adında Allah dostu bir kardeşi vardır. Bir gün sokakta toz toprakla uğraşırken yengesi onu görür ve ne yaptığını sorar. Behlül de cennet yaptığını söyler ve yengesi bana da sat, diyerek on kuruş verir. Gece hem Harun Reşit hem de karısı rüyalarında kadının cennette olduğunu görürler. Bunun üzerine ertesi gün Harun Reşit, Behlül’den kendisi için de cennet yapmasını ister ama Behlül yapamayacağını çünkü yengesinin bilmeden inandığını ama Harun Reşit’in rüyasında gördükten sonra geldiğini söyler. Behlül uzun bir süre gülmez. Bu duruma üzülen Harun Reşit kardeşini gülerken görene mükâfat vaat eder. Behlül bacağından asılmış koyunları kasapta görünce güler. Bunu haber alan Harun Reşit, Behlül’ü yanına çağırıp sorar. Behlül, Harun Reşit’in yaptığı kötü işlerden kendisinin de sorumlu tutulmasından korktuğunu ama her koyunun kendi bacağından asıldığını ve birbirine değmediğini görünce sevindiğini söyler. Harun Reşit de kendini ölçüp tartar. Behlül تنها yerlerde ve çatılarda gezince halk ona ne aradığını sorar. O da “Cenneti arıyorum.” der. Halk bunun için çatıda gezilir mi, deyince Behlül de halkın günah işleyerek cenneti aradığını, buna mukabil kendi arayışının makul olduğunu söyler. Halk da onun ermiş olduğuna inanır (Ergun, 2014, s. 245).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Isparta/ Çamurdan Ev (Göde, 1997, s. 60-61).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 803 (TTV 285)

Haydut Başının Üvey Evladı

1.Olay Örgüsü:

“İki erkek kardeş babaları öldükten sonra yollara düşer. Sonra ayrılırlar. Genç olan (adı Güzel olan) bir haydut tarafından evlat edinilir. Ülkenin tüm kızları nişanlılarını gözleri görmeyip sadece Güzel’i istediklerinden dolayı, cadının birini oraya gönderirler. Cadı da haydudun karısına, kocasının Güzel’i zevk için tuttuğunu söyler. Haydut da bunun üzerine genci gönderir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 331).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 804 (TTV 286)

Yılan Oğlan/Zonguldak

1.Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan bir padişah yolculuğa çıkar. Yolda aksakallı bir ihtiyar ile karşılaşır. İhtiyar, ona bir elma verir. Elmayı hanımıyla paylaşmasını kabuklarını atlarına yedirmesini söyler. Padişahın hanımı hamile kalır. Bir gün yarı beline kadar inen yarı yılan bir bebek doğurur. Çocuk büyür, evlilik çağına gelir, evlendiği kızları düğün gecesinin sabahında sokarak öldürür. Yılan oğlanla bir evin üvey kızını evlendirmek isterler. Kız, yılan oğlanın evine gitmeden önce, ölen annesinin mezarını ziyaret eder. Mezardan annesi ona, yılan oğlanla evlenmesi için bazı şartları olduğunu söylemesini ister. Kız annesinin nasihatlerine uyarak, yılan oğlanın kırk kat elbise giymesini ister.

Düğün gecesi kız, yılan oğlandan soyunmasını ister. Oğlan soyunur, en sonunda yakışıklı bir delikanlıya dönüşür. Sabah olduğunda kızın öleceğini bekleyen padişah ve ailesi, karşılarında kızı ve oğulların görünce çok mutlu olurlar” (Bekdik, 2014, s. 81).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Niğde/Oduncu ile Prens (Bakırcı, 2000, s. 383-386).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 805

Filit Dayı ile Eşeği/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Filit, kara eşeğiyle ormandan odun getirip satar; böylece geçimini sağlar. Karısı, kışın gelmesine yakın günlerde kocasını bir türlü ikna edip eve odun getiremeyeceğini anlar. Odunları getirmesi karşılığında, kara tavuğu onun için keseceğini söyler. Filit ile kara eşeği de kendi aralarında anlaşarak, önce gelenin tavuğu yiyeceğini söyleyip oduna giderler. İddiayı kazanmak isteyen Filit, eşeğe ağır bir yük yükleyip onu yarı yolda bırakır. Eve önce varan Filit, karısına eşekten önce geldiğini söyleyerek pişirilen tavuğu yer. Eşeğin gelmemesi üzerine Filit, onu aramaya koyulur. Eşeği yarı yolda bitkin bir halde yerde yatmış halde görünce Filit, eşeğe iddiayı kazandığını söyleyip boşuna ağzının suyunu akıtmaması gerektiğini söyler. Eşeğin kalkmaması üzerine korkmaya başlayan Filit, dikkatlice baktığında eşeğin onca yükün altında kalıp öldüğünü anlar ve kendi kendine: ‘Tavuğu yiyeyim derken eşeğimden oldum!’ der” (Alay, 2005, s. 101).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 806 (TTV 287)

Dalavereci

1.Olay Örgüsü:

“Adamın biri kaçar ve bir dev tarafından uzak bir ülkeye götürülür. Orada vatandaşın birini görür ve o da ona önemli bir insan olarak ortaya çıkmasını öğütler. Adam da büyük borçların altına girer ve bunun bir kısmını da fakirlere dağıtır. Sürekli olarak yakında gelecek olan kervanından bahseder ve borç verenleri bu şekilde kandırır. Hatta bir prensesle evlenip, onun da parasını çarçur eder. Her şeyin bir hile olduğunu anlayan prenses, onu sevdiği için adamın kaçmasını öğütler. Bir Lala gelir ve ona istediği kadar servet verir. Adam da artık borçlarını ödeyebilir ve saygın duruma gelir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 332).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 807 (TTV 288)

Masal/Denizli

1.Olay Örgüsü:

“Bir ailenin çocuğu yoktur. Bir tas nohut ıslatırlar, o bir oğlan olur. Nohut oğlan annesinin pişirdiği ekmeği saç üstünden alır yer. Anne, ekmekten biraz ayırır, çocukla tarlaya babasına gönderir. Çocuk babasının yanına kıydan ortadan varayım derken ekmeği yer. Adam karnını doyurmak için eve gider. Çocuk tarlada çift sürmeye devam eder. Gelip geçenler nohut çocuğu göremediği için çift süreni merak ederler. Çocuk otların arasına karışır, eve getirilir. Kadın ocağa otlardan atar, çocuk kaçıp dolaba girer. Kadının dolaba koyduklarını yer. Çocuk kadın dışarı çıkınca evi temizler, yemekleri yapar. Kadın ve komşuları takip ederler, durumu anlarlar. Birlikte yaşayıp giderler” (Arslan, 2008, s. 118).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Mercimek Çocuk (Alptekin, 2002, s. 382-383); **Afyonkarahisar/Nohut Oğlan** (Özçelik, 1993, s. 641-643); **Balıkesir/Cinnet Ali, Nohut Çocuk** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 329-333, 429-430); **Amasya/Cinbizik** (Göde, 2011, s. 296-297); **Adana/Mercimek Çocuk** (Şimşek, 2001, s. 783-784); **Manisa/Cadı Karı, Nohut Ali** (Tunç, 2008, s. 252-254, 255); **Adana/Sarımsak** (Ketre, 1998, s. 352-357); **Muğla/Nohuttan Mehmet** (Önal, 2011, s. 367-368); **Denizli/Masal, Masal** (Arslan, 2008, s. 232-233, 251-252); **Ankara/Nohut Oğlan** (Boratav, 2015, s. 272-276).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Carım-Kulak (Dilek, 2003, s. 438-442); **Irak Türkmen/Namertten Comert** (Murad, 2005, s. 322-323); **Kazakistan/Kulak** (Alptekin, 2003, s. 220-226).

Tip 808

Nohut Pehlivan/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Yaşlı bir karı kocanın iki oğlu, bir tane de güzel bir kızı vardır. İki oğul ormanda yeni bir yer açmak için hazırlanır. Anne babası yemekleri biterse kızlarının ona yemek getireceğini söyler. Kızın ağabeyleri ormanda kardeşleri kaybolmasın diye ağaçlara işaret koyar. Ormanda yaşayan dev bunu hissedip işaretlerin yerini değiştirir. Kız, ağabeylerine yemek götürürken dev, kızın yolunu keser ve onu evine götürür. Ağabeyler sinirlenip eve dönerler. Büyük ağabey kızın devin evine gittiğini anlar ve onu kurtarmak için yola çıkar. Büyük ağabey kızı bulur. Dev, kızın ağabeyini misafir eder, sonra bir kuyunun yanına götürür. Dev, kuyuyu bilek gücüyle bozarsa ağabeyini öldürmeyeceğini söyler. Ağabeyi devin dediğini yapamaz; dev onu öldürür ve onun kafasını kapıya asar. Küçük kardeşi, kız kardeşini bulmak için yola çıkar. O da devin evinde misafir olur. Küçük kardeş de kuyuyu bozamayınca dev onu da öldürür ve kafasını büyük kapıya asar. Yaşlı adam eve dönerken yolda bir nohut bulur. Evine geldiğinde nohudun bir bebek olduğunu fark eder. Ona ‘Nohut Pehlivan’ ismini koyarlar. Nohut Pehlivan büyüyüp güçlü bir yiğit olur. Nohut Pehlivan, babasından

dökme demirden yapılan bir gürz getirmesini ister. Yaşlı adam gürzü Nohut Pehlivan'a verir. Nohut Pehlivan gürzü alıp ablasını bulmak için yola çıkar, devin sarayına gelir. Dev, onu misafir eder ve kuyunun yanına götürür. Dev, insan gücü olmadan kuyuyu parçalamasını ister. Nohut Pehlivan, gürz ile devi öldürür. Devin cesedine kuzgunlar gelir. Nohut Pehlivan kuzgunun yavrusunu alır. Eğer ölüm ve hayat suyunu getirirse kuzgunu bırakacağını söyler. Kuzgun ölüm ve hayat suyunu Nohut Pehlivan'a verir. Nohut Pehlivan ağabeylerinin gövde ve kafalarına ölüm ve hayat suyunu döker. Ağabeyler canlanır. Nohut Pehlivan iki ağabeyini ve kız kardeşini alarak babasının evine döner. Yaşlı karı-koca çocuklarını görünce çok sevinir" (Saçkesen, 2010, s. 67-68).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 809

Avcı Kalga/Tıva

1. Olay Örgüsü:

Bir karısı ve çocuklarından başka bir şeyi olmayan Avcı Kalga bir geyiği kovalarken tam nişan aldığı anda geyiği vurursa kılıçla başının kesileceğini söyleyen bir ses duyar. Yine de geyiğe ateş eder. Bunun üzerine yanında beliren uzun sarı adam, oğlu için böyle korkusuz bir ağabey aradığını ve avcının onlarla yaşamasını söyler. Avcı da ailesine bakılması karşılığında kabul eder. Bir süre yanında kaldığı adamın oğlu ava çıkmak ister. Babaları da Kara Avcı'nın bulunduğu yere gitmemeleri uyarısında bulunur. Küçük kardeş av az olunca babasının öğüdünü dinlemez ve Kara Avcı'yı yağmalamaya gider. Avcı Kalga da avcıyı vurmak zorunda kalır. Olaylardan haberdar olan uzun, sarı adam da avcıyı oğlunu korumadığı için azarlar. Avcı, ailesini özlemiştir ve evine dönmek ister. Bunun üzerine uzun, sarı adam ona öğütlerde bulunur. Yola çıkan avcı yamyamlara yakalanır. Ağaca bağlandığında aklına uzun sarı adamın öğüdü gelir ve

“Sarı saplı bıçak” deyince etleri dökülür. O da ağaçtan kurtulup evine gider ve adamın dediği gibi karısının saçını kesip kendi saçına ekler ve karısını yüklükte yatırır. Kendisi de yatakta yatar. Gece kara bir kişi gelip avcının saçlarını yoklayıp yüklükteki karısının boğazını kesip kaçar. Oranın hanı, avcıyı yakalatıp dövdürür ve çocuklarının anasını neden öldürdüğünü sorar. O da uzun sarı adamın öğüdüyle ihtiyarın en küçük çocuğu A kişisinin adını verir. Onu bulup getirirler. Gerçekten de kadını avcı sanıp öldüren bu kişidir. Avcı serbest kalıp çocuklarını da alıp uzun sarı adamın obasına yerleşir. Mutlu yaşarlar (Aça, 2007, s. 439-444).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 810

Mezarlığı olmayan Köy/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Bir karı-koca, ölümün olmadığı bir yer aramaya karar verirler. Karı-koca, epeyce yol gidip diyar diyar gezdikten sonra nihayet, hiç mezarlığı olmayan bir köy görüp: ‘Burada mezarlık yoksa, ölüm de yok!’ diyerek oraya yerleşirler. Yeni yerleştikleri yerde, adam köyün çobanı olur; karısı da evinin hanımı olup hayatlarına devam ederler. Adam, dışarıda sürüye çobanlık yaptığı sırada, karısı aniden hastalanıp ölüm döşeğine düşer. Köylüler, ölmek üzere olan kadını kesip etini köylülere dağıtırlar. Çünkü köy halkı, ölmek üzere olan insanları, ölmeden önce kesip etini yiyen inançsız, vahşi insanlardır. Çoban köye gelip karısını evde göremeyince, köylüler ona durumu anlattıktan sonra; ‘Seni unutmadık, sana da bu kalça kısmını bıraktık,’ deyince adam başına gelen felakete inanamaz. Şaşkınlık ve korkuyla baş başa kalan çoban; ‘Bana kalan ne ettir ne kemiktir, kalça kemiğidir,’ deyip geldiği yere geri döner” (Alay, 2005, s. 90-91).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 811

Yedi Kaplumbağa ve Tuz/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Yedi kaplumbağa, hazırlıklarını yapıp pikniğe gitmek için yüz yıl boyunca yürürler. Yedi kardeş piknik yerinde sofrayı kurup yemeği yiyecekleri sırada, tuzu unuttuklarını fark ederler. Aralarında anlaşarak en küçük olanı, tuz getirmeye gönderirler. Küçük olan kardeş, onların yemekleri yemesinden korktuğu için ötede bir çalının arkasına saklanarak yüz yıl boyunca bekler. Onları gözetlemeye devam eder. Diğerleri, yüzyıl boyunca sabırsızlıkla küçük kardeşlerinin gelmesini beklerken, onun bir türlü gelmediğini görünce oturup yemeği yerler. Bu sırada çalılıkların arkasından çıkan kardeşleri, yanına gidip; ‘Hımm beni tuza yollayıp yemeği yiyecektiniz, öyle mi?’ diyerek tuza gitmeyip orada saklandığını söyleyince, kardeşleri birbirlerine bakıp hayretler içinde kalırlar” (Alay, 2005, s. 100-101).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 812**İki Mendilli Adam/Bitlis****1. Olay Örgüsü:**

“Ağa, fakir fakat mutlu köylünün karısını kendine alırken biri konuşkan, biri ahlaksız biri de hırsız üç karısını köylüye verir. Fakir adam konuşkan kadını suya atar. Diğer iki kadının huylarını düzeltir. Köylünün mutluluğunun devam ettiğini gören ağa, hizmetçilerle eski karılarını denerse de onların eski huylarını terk ettiklerini görür” (Eren, 2001, s. 39).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 813**Askere Giden Kız/Gümüşhane-Bayburt****1. Olay Örgüsü:**

“Yaşlı bir adamın en küçük kızı babasının yerine askere gider. Daha evvel bataklıkta bulduğu bir tay ona bu işte yardım eder. Yardıma yetiştiği Türk askeri galip gelir. Gösterilen hendeğe atlar ve padişahın kızı ile evlendirilir. Padişah kızına yanaşmaz ve onun üç dişini kırar. Padişah bunu gelmez yol diye Leyli kısırağının muskalarını getirmeye yollar. Tayının yardımıyla kısırağı sarhoş edip kendisini getirir. O gece padişah kızının üç dişi daha kırılınca asker kız sihirli sudan getirmeye gönderilir. Sularından alındığını anlayan cinliler kargışlayarak atın üstündekinin cinsiyet değiştirmesini söylerler. Kız da oğlan olur. Orak, tarak ve suyu serperek cinlilerden kurtulur ve içenleri gençleştiren suyu padişaha verir. Padişahın kızı ile evlenir” (Sakaoğlu, 2002, s. 93).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 814

Ahmet Ağazade Mehmet Ağa/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“Ahmet Ağa adlı birisi, önceden ailesinin genç çocuğunun erkek ve tahsilli olacağını öğrenir. Hakikaten Ahmet Ağa’nın beklediği özelliklere sahip çocuk dünyaya gelir. Ahmet Ağa’nın oğlunun çevresini saran çıkarıcı tabakasına mensup kişiler, kahramanın bütün mal varlığını sattırırlar. Bu iflasın sonunda oğlan bir çadır tutar ve geçimini odunculuk yaparak sağlar. Ahmet Ağa, bir gün üç nar alır ve bunları Acem Şahına gönderir. Acem Şahı meclisi toplar, Ahmet Ağa’ya bir gemi dolusu halı göndermeye karar verir. Acem ülkesinden gelen gemiyi Ahmet Ağa bekletmeden Mısır Şahı’na gönderir. Mısır Şahı bu hediyeye karşılık bir gemi dolusu inci, mercan ve platini Ahmet Ağa’ya gönderir. Mısır Şahı’nın gönderdiği mücevherleri Ahmet Ağa İstanbul Padişahına gönderir. İstanbul Padişahı, Amerika’dan bacaları altın olan üç gemi ister, üç gemiyi en küçük kızını ve çeyizlerini de koyarak İzmir Limanı’na gönderir. Ahmet Ağa’nın çadırını gören hanım sultan çadırın olduğu yere bir saray yaptırır, daha sonra evlenirler ve muratlarına ererler” (Alptekin, 2002, s. 79).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.17. GARİP DAVALAR

Tip 829

Hızır, Akıl ve Talih/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Dost olan Hızır, Akıl ve Talih yolculukları sırasında kimin daha güçlü olduğu konusunda tartışırlar. Hızır, yolda karşılaştıkları bir çiftçiye: ‘Tarlandan ekin yerine altın ve gümüş çıksın.’ diye dua eder. Akıl, çiftçinin aklını başından alır. Tarlasındaki altın ve gümüşü taş zanneden çiftçi, tarlanın bir kısmını zengin biriyle değişir. Diğer kısmındaki altın ve gümüşü de taş diye atar. Çiftçinin bu haline üzülen Talih, onun bahtını açar. Çiftçi kervancılara ak sakal olup zengin birinin kızıyla evlenir. Zengin, kızı ile hiç konuşup ilgilenmeyen çiftçiye öldürmek ister. Hızır, Akıl ve Talih çiftçinin asılmak üzere olduğunu görür. Hızır ve Talih, Akıl’ın daha güçlü olduğunu kabul ederek çiftçinin aklını geri vermesi için ona yalvarır. Akıl çiftçiye eskisinden iki kat daha fazla akıl vererek onu ölümden kurtarır. Çiftçi, kızı sınamak için sustuğuna dair bir hikâye uydurur. Han tahtını çiftçiye bırakır” (Karadavut, 2006, s. 50).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 830 (TTV 289)

Padişahın Konuşamayan Kızı/Gümüşhane-Bayburt

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişah, kızını kim konuşturursa ona vereceğini ilan ettirir. Üç kardeşin en küçüğü gelir ve bir hikâye anlatmaya başlar. Çalışmaya giden üç kardeş gece ormanda nöbet beklerken sıra ile marangoz heykel yapar, terzi bunu giydirir ve imam da Allah’a yalvarıp can vermesini ister. Heykel canlanır. ‘Kız kimindir?’ Konuşamayan kız cevap

verir: ‘Marangozun’ Padişah kızının konuştuğunu kabul etmez, bir hikâye daha anlatır. Değişen kafalar ve gövdeler hikâyesinin sonunda herkes ayrı ayrı cevap verir. Kız cevap verir: ‘Gövde kimde ise kız onundur.’ Kızı alan delikanlı onu ortadan ikiye bölmek ister, karısının ağzından çıkan yılanı öldürür. Bu yılan ilk gece damatları öldürmüştür. Memleketine dönen delikanlı orada düğün yapar” (Sakaoğlu, 2002, s. 147).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Vezirin Kızı (Karadavut, 2006, s. 312-331); **Irak Türkmen/Matal 23** (Murad, 2005, s. 433-443).

Tip 831 (TTV 290)

Söylemez Hanım (Melikşah)/Van

1.Olay Örgüsü:

“Padişah ölmeden çocuklarından en küçüğüne bir horoz ile kümes bırakır. Melikşah, Keloğlan ile memleketinden ayrılır. Gittikleri yerde horoz dövüştürerek para kazanırlar. Köse bunları takip eder. Melikşah, horozu Köse’ye verir. Köse horozu keser, içindeki mührü alır. Köse mührün içinden çıkan ifritlere Keloğlan’ı öldürtür. Melikşah’ın kaldığı yerde bir fare mücevher taşlarını yuvasına taşır. Padişah kim kızını üç kere konuşturursa kızını ona verecektir. Söylemez Hanım, seyisi Arap’a âşıktır. Fare, Melikşah’a üç mücevherat taşına karşılık yardım sözü verir. Söylemez Hanım tahtına oturur. Fare tahtın altından Melikşah’a bir hikâye anlatır. Gece, marangoz bir kız heykeli yapar. Terzi, kızı giydirir. Hoca bu kıza can verir. Söylemez Hanım; ‘Kız; hocanıdır,’ diyerek konuşturulmuş olur. Fare ikinci hikâyesine başlar; Bir padişahın üç oğlunun gözü amcalarının kızına düşer. Padişah üç oğluna birer altın verir. Hangisi iyi kazanç yaparsa kız onun olacaktır. Büyük oğlan bir geyik derisi satın alır. Ortanca oğlan bir ayna satın alır. Küçük oğlan da bir tas satın alır. Aynaya bakarlar, amcalarının kızının hasta olduğunu görürler. Posta binip kızın yanına giderler. Kız tastan su içer, iyi olur. Söylemez Hanım; ‘Kız, küçük oğlanın hakkıdır.’ diyerek ikinci defa konuşturulmuş olur. Fare üçüncü hikâyesine başlar. Bir marangoz, bir avcı, bir de kuyuculuk yapan üç

arkadaş vardır. Marangoz kap yapar, avcı oku yayı ile bağlar, kuyucu da inip suyu çıkarır. Her üçü de suyu içince ölür. Söylemez Hanım ölüme sebep olanın kuyucu olduğunu söyleyerek üçüncü defa konuşturulmuş olur. Padişah, kızını vermeden önce tekrar şartlar öne sürer. Fare, Köse'den mührü alır. Söylemez Hanım Arap'la kaçır. Mührün içinden çıkan ifritler her ikisini de bulup getirirler. Padişah, kızıyla Arap'ın başını kestirir. Padişah, Melikşah'a başka birinin kızını alıp Melikşah'ı başvezir yapar" (Kasımoğlu, 2010, s. 518-547).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Padişahın Konuşmayan Kızı (Sakaoğlu, 2002, s. 499-500); **Erzurum/Dinler Söylemez** (Ayyıldız, 2001, s. 301-307); **Erzincan/Dinler Söylemez Sultan** (Kara, 1996, s. 379-385); **Elazığ/Dünya Güzeli** (Günay, 1975, s. 524-530); **Kahramanmaraş/Şamdan, Altın Kafes** (Erşahin, 2011, s. 491-504, 617-623); **Adana/Sarıtraş** (Şimşek, 2001, s. 539-546); **Ankara/Düdük** (Demir (Şimşek), 1995, s. 184-185); **Bitlis/Söylemez Hanım** (Eren, 2001, s. 269-270); **Erzurum/Uyuyan Delikanlı, İyilik Et de Suya At Balık Bilmezse Halik Bilir** (Seyidoğlu, 1975, s. 214-215, 308-313); **Tokat/Kör Padişah-Alık Bilmezse Balık Bilir** (Sargın, 2018, s. 910-911); **Eskişehir/Balık Kız** (Ergun, 2014, s. 39-42).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/Akıl ile Baht (Gültekin, 2013, s. 812-816); **Kırım-Tatar/Dört Yolcunun Masalı** (Bakırcı, 2010, s. 290-295, 462-465); **Azerbaycan/Balıklar Padişahı ile Yagub** (Köktürk, 1996, s. 137-139); **Irak Türkmen/Matal 23** (Murad, 2005, s. 433-443).

Tip 832

Kendi Karısını Soyan Adam/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

"Padişah oğluyla gezerken bir ihtiyar görür ve oğlunu ihtiyarın yanına gönderip kim olduğunu sordurur. Oğlan, ihtiyarın yanına giderek onun kim olduğunu sorar ve ihtiyarın balıkçı olduğunu söyler. Padişah, balıkçıdan ağlarını kendi kismetini için

atmasını ister ve balıkçı ağlarını atınca ağlara kilitli bir sandık takılır. Sarayda sandık açılınca içinden güzelden güzel bir çıplak kadın çıkar. Padişah, vezirden kadını öldüreni kırk gün içinde bulmasını ister, aksi takdirde kırk birinci gün kendisini astıracağını söyler. Kadını öldüreni bulamayan vezir tam asılacakken kadını öldüren adam ortaya çıkar. Adam, padişaha başından geçenleri anlatır. Padişah, adamı darağacında astırarak öldürtür” (Bakırcı, 2010, s. 53).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 833

Tereci Kız/Kayseri

1. Olay Örgüsü:

“Tere satan kız, padişahın oğluna sevdalanır ve Allah’tan padişahın oğluyla evlenmeyi diler. Padişahın oğlu evlenir, fakat evlendiği kız duldur, bu sebeple kızın anası bir cadının akıyla kendi kızlarının yerine Tereci kızı gerdeğe sokar. Tereci kız, gerdek sabahı padişahın oğlundan yüzüğünü alır, tekrar tere satmaya gider. Padişahın oğlu, akşam eve geldiğinde gelinin değişmiş olduğunu görür; delikanlıyı kandırmaya çalışırlar, delikanlı dul kızı ve anasını sarayından kovar. Padişahın oğlu, bir gün Tereci kızıdan tere alırken, gerdek sabahı verdiği yüzüğü görür, her şeyi anlar. Tekrar düğün kurulur, Tereci kızla padişahın oğlu ile evlenirler” (Sever, 1995, s. 212-213).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 834 (TTV 291)

Üç Arkadaşlar/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Üç arkadaş padişahın kızına âşık olur ama birbirlerine söylemezler. Bir zaman sonra artık evlenme vakti geldi deyip çalışmak için ayrı yollara giderler. Birincisi, kazandığı parayla pazardan bir ayna alır ki bu aynada kimi isterse onu görebilmektedir. İkincisi uçan bir halı ve üçüncüsü de öleni diriltten bir limon alır. Üçü bir araya gelince aynaya bakıp sevdikleri kızı düşünürler ve kızı ölmüş halde görürler. Hemen ikinci arkadaşın aldığı halıyla oraya varır, kıza limonu koklatıp diriltirler ancak bu defa kızı kim alacak diye aralarında kavga ederler. Sonunda bir hâkime giderler ve hâkim birinci ve ikinciye paralarını verir. Üçüncünün ise kesilen limonu geri gelmez, der. Kızın üçüncünün hakkı olduğu hükmüne varır (Tezel, 1938, s. 8-10).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Aynı Kızı Seven Üç Kardeş (Sakaoğlu, 2002, s. 501-502); **Van/Aynı Kızı Seven Üç Kardeş** (Önay, 1995, s. 523-525); **Adana/Aynı Kızı Seven Üç Kardeş** (Şimşek, 2001, s. 787-789); **Van/Söylemez Hanim (Melikşah)** (Kasımoğlu, 2010, s. 518-547); **Elâzığ/Dünya Güzeli** (Günay, 1975, s. 524-530); **Kahramanmaraş/Şamdan** (Erşahin, 2011, s. 491-504); **Kırşehir/Üç Talipten Hangisi** (Sever, 1995, s. 251)

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Vezirin Kızı (Karadavut, 2006, s. 312-331); **Özbekistan/Melike-i Gülizar** (Saçkesen, 2010, s. 574-575); **Gagauz/Kısmetli Çocuk** (Uçkun, 2003, s. 565-568); **Kazakistan/Hanın Üç Oğlu** (Alptekin, 2003, s. 262-270).

Tip 835**Seksenlikle Doksanlık/Sivas****1. Olay Örgüsü:**

“Seksenlikle ve doksanlık, bu yaşlarına gelene kadar evlenmezler. İki kız kardeş, iplik boyar, renkli suyu bahçeye dökerler. Dökülen renkli suyu merak eden padişahın oğluna, Seksenlik, suyun kızının saçının suyu olduğunu söyler. Padişahın oğlu, saçının suyu böyle renkli olursa, kendi kim bilir ne güzeldir, diyerek dünür gönderir. Seksenlik, Doksanlığı gelin eder. Gerdek gecesi, padişahın oğlu karşısında bir kocakarı görünce Doksanlığı pencereden dışarı atar. O anda periler padişahının hanımı, bu olayı görüp Doksanlığı on beş yaşında bir kız haline getirir ve kızla padişahın oğlu mutlu yaşamaya başlarlar. Kız kardeşlerini ziyarete gelen Seksenlik, şaşırır ve nasıl bu hale geldiğini sorar. Doksanlık, kendisini kalaycıya körüklettiğini söyler. Seksenlik de kendisini kalaycıya körüklettirir; çatlar, ölür” (Sever, 1995, s. 226-227).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Eskişehir/Seksenlik Doksanlık (Ergun, 2014, s. 150-155).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 836**Hak Yerini Bulsun/Kıbrıs****1. Olay Örgüsü:**

Bir çalıcı, çalı toplarken bir kese para bulur. Onları Yahudi’ye gösterir. Yahudi paraları almak için adamı öldürüp cesedi saklar. Adam öleceğini anlayınca bir adet bulduğu parayla karısına yazdığı mektubu bir keseye koyup eşeğine bağlar. Yahudi eşeği dışarı atınca eşek kaçıp evine ulaşır. Adamı arar ama bulamazlar. Karısı hamiledir ve doğan çocuğuna kesenin içindeki mektupta yazdığı şekliyle “Hak Yerini Bulsun” adını koyar. Çocuk büyür. Sokakta oynarken çocuğun adını tebdil-i kıyafetle gezen padişah duyar.

Çocuğun adının sebebini sorar. Kadın da kocasının son mektubunda onun böyle bir vasiyeti olduğunu yanında da bir eski para olduğunu söyler. Padişah paranın bir örneğini getirene ödül vaat ederek Yahudi'yi bulur ve sonunda suçunu itiraf eden Yahudi'yi öldürtür. Hak yerini bulunca kadın da çocuğunun adını değiştirir (Sakaoğlu, 1983, s. 19).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 837 (TTV 292)

Bir Memed'in Malı Var Bir Memed'in Malı Yok/Malatya

1.Olay Örgüsü:

“Bir kadının kocası senede bir kez eve gelir. Kocasının eve gelmesine yakın, bir başkası gelir kadınla birlikte olur. Kadının kocası durumu öğrenince, büyüdüğünde büyük oğlana verilmek üzere bir not bırakır ve gider. Bir gün kavga eden üç kardeşe anneleri bu notu verir. Çocuklar, notta yazılanı anlamak üzere akıl danışmaya giderler. Üç kardeş, akıl danışmak için gittikleri ev sahibinin ekmek ve etinin nereden geldiğini, adamın da piç olduğunu bilirler. Çocukların doğru söylediğini öğrenen ev sahibi, niçin geldiklerini de öğrenir. Üç kardeşten küçüğünün piç olduğunu söyleyen adam, çocukları evine gönderir” (Sarıçiçek, 1997, s. 47).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Bitlis/Paşanın Üç Oğlu (Eren, 2001, s. 352-355); **Tokat/Üç Memmetler Masalı** (Sargın, 2018, s. 983-984).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Matal 10 (Murad, 2005, s. 392-393).

Tip 838

Çeşmedeki Katır/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Yörüğün birisi sattığı yağın parasını kasabanın savcısına kaptırır. Savcı, yörüğün heybesine bir ayakkabı koydurarak çaldığı iddiasıyla yakalatıp paraları bırakması karşılığı serbest bırakır. Yörük, köyüne dönerken yolda şeytanla karşılaşır. Şeytan katır olur. Yörük de üstüne binerek savcının dairesinin önünden geçer. Savcı katırı çok beğenerek satın alır. Katır çeşmede su içerken çeşmenin oluğuna girer. Savcı katırın oluğa girdiğini söyleyince tımarhaneye atılır. Arkadaşlarının yardımıyla katırı sağa saldı, diyerek tımarhaneden kurtulur. Çeşmeye gelip oluğa eğilince katırın gözlerini görür. ‘Katır olukta ama gel de tımarhaneciye anlat.’ der” (Özçelik, 1993, s. 91-92).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Konya/Şeytan Oyunu (Karakuzu, 1997, s. 304-305); **Kastamonu/ Kastamonu Kadısı** (Atlı, 2011, s. 445-447).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 839 (TTV 293)

Hilebaz Tüccar/Bolu

1.Olay Örgüsü:

“İki tüccar arkadaş olup birlikte ticaret yaparlar. Tüccarın biri arkadaşına yedi yüz kile buğdayı emanet eder. Buğday emanet edilen tüccar buğdayı satar, arkadaşına: ‘Buğdayı fareler yedi’ der. Buğday satılan tüccar diğer tüccarın çocuğunu saklar, çocuk sorulduğunda arkadaşına: ‘Çocuğu kartal havalandırıp götürdü.’ der. Çocuğun babası çocuğun kartal tarafından götürüldüğüne inanmayınca adam: ‘Yedi yüz kilo buğdayı yumruk kadar fare nasıl yiyip bitirdiyse senin çocuğunu da kartal öyle götürdü.’ der. Çocuğun babası adama buğdayını vermek zorunda kalır. İki tüccar birlikte tekrar yola çıktıklarında bir küp altın bulurlar ve ağacın altına gömerler. Çocuğun babası olan tüccar altınları kaçıtır üstelik buğdayın sahibi olan tüccarı da şikâyet eder. Çocuğun

babasına altınların buğday sahibi tarafından alındığına dair şahidi sorulduğunda ağaçtan bir ses buğday sahibinin altınları aldığını söyler. Kadı, ağacın dibine bir ateş yaktırır. Dumanlarla ağacın içinden bir adam çıkar. Ağacın kavuğundan çıkan adamı sorguya çeken kadı, altınları alanın çocuğun babası olan tüccar olduğunu anlar. Kadı hem hırsızlık yapan hem de şikâyet eden tüccarı cezalandırır” (Karasu, 2002, s. 51-52).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 840

Yedi Kız/Kayseri

1. Olay Örgüsü:

“Yedi kız, her gün odun getirmeye dağa giderler. Bir kulübe önünde kuş kebabı yiyen bir ihtiyara rastlarlar. İhtiyar, kızları yemeğe davet etmeyince, kızlar ihtiyarın kafasına bal çömleğine sokar, yemeği yerler. Bu durum birkaç kere tekrar edince, ihtiyarın yedi oğlu eve saklanıp kızların gelmesini beklerler. Kızlar gene ihtiyarın kulübesine gelir, ihtiyarın kafasını çömleğe sokup yemeği yiyeceklerken oğlanlar saklandıkları yerden çıkıp kızları yakalarlar. Yedi oğlan, yedi kızı bırakmayıp evlenirler” (Sever, 1995, s. 214).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 841 (TTV 294)**Güzel İsmail/Adana****1.Olay Örgüsü:**

“Çocuğu olmayan padişah vezirin önerisi ile derdine çare bulmak için seyahate çıkar. Dinlenmek için oturdukları ağacın altında bir dervişle karşılaşır ve bu derviş padişaha elma verir. Elmayı yiyen padişahın hanımı dokuz ay sonra bir oğlan çocuğu doğurur ama dervişin gelip isim koymasını beklerler. Çocuk yedi yaşına geldiğinde derviş gelip Güzel İsmail adını koyar. Güzel İsmail savaşçı ve dindar biri olarak yetişir ve ülkesini gezmeye karar verir. Padişah dervişin yediği elmanın kabuğu, çekirdeği ve sapından çıkan savaş aletlerini vererek oğlunu uğurlar. Güzel İsmail yol boyu fakir insanlara yardım eder ve bir kasabın çırağına ikizi kadar benzediğini görür. Güzel İsmail bu çırağın annesine mal vererek oğlanı yanına alıp yola devam eder. Çırak bir oyunla Güzel İsmail’in yerine geçer ve saraya dönerler. Güzel İsmail’in bulduğu tüyü gören çırak tüyün sahibi olan kuşu getirmesini ister. Güzel İsmail, konuşan kuşunun yardımı ile kuşu getirir. Konuşan kuş sahibini anlatınca, çırak Güzel İsmail’den onu getirmesini ister ve kırk gün süre tanır. Güzel İsmail yine konuşan kuşun yardımıyla kızı getirir ve konuşan kuş gerçek padişahın Güzel İsmail olduğunu kızı söyler. Kız, çırağın yalanını ortaya çıkarmak için yarış düzenler. Yarış sonunda gerçek Güzel İsmail’i halka gösterir. Çırak, Güzel İsmail’in atının yardımı ile cezalandırılır. Kız ve Güzel İsmail evlenir” (Ketre, 1998, s. 49-50).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 842 (TTV 295)**Yumurtacı/Erzincan****1.Olay Örgüsü:**

“Köylü yolda acıkır, dükkândan yumurta alır; ücretini vermeyi unuttur. Bir süre sonra, yumurtanın ücretini vermediğini hatırlar. Fakat o parayla yolda oynayan çocuklardan

kedi satın alır. Başka bir köye gider. Köylünün farelerden şikâyeti vardır. Kedisiyle köyü farelerden kurtarır. Kediye köylülere satar. Köyüne dönerken yumurtacıya yediği yumurtanın ücreti ödemek ister; yumurtacı kabul etmez. Yumurtanın civcivini, civcivin tavuğunu, tavuğun yumurtasını ister. Yumurtacı ile adam mahkemeye düşerler. Dava yedi sene sürer. Memleketin her yerinden duyulur. Yumurtacının davasını, mahallede çocuklar kendi aralarında oyun olarak oynarlar. Kadı olan çocuk, ‘Yumurta çiğ mi idi, yoksa pişmiş mi?’ diye sorar. Yumurtayı alan duyar, şaşırır. Gelir, kadıya haber verir. Kadı da adama yumurtanın çiğ mi, pişmiş mi olduğunu sorar. Adam da pişmiş olduğunu söyler. Kadı da adama çiğ mi, pişmiş mi olduğunu sorar. Adam da pişmiş olduğunu söyler. Kadı da pişmiş yumurtanın civcivinin olamayacağını belirtir, çocukları getirmesini ister. Kadı çocuklara, ‘Siz bizden iyi düşünüyorsunuz.’ der, kendi yerine oturtur” (Kara, 1996, s. 72-73).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Isparta/Hesap (Göde, 1997, s. 306).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 843 (TTV 296)

Rüşvet Alan Hâkim

1.Olay Örgüsü:

“Bir hâkim, karısını etkilemek için üç avcı tarafından kendisine kızartması için verilmiş olan kazı fırıncıdan ister. Kazları için aldatılan avcılar fırıncıyı takip eder. Fırıncı minareye çıkar. Oradan atlarken bir kızı öldürür, bir Yahudi’nin gözünü kör eder ve bir kadına vurur. İş mahkemeye gider. Hâkim karar verir. Ölenin babası fırıncının çocuğunu da aynı şekilde öldürecektir. Ama bu istenmediğinden dolayı bunun yerine ceza ödeyecektir. İki Yahudi gözü bir Müslüman gözüne eşit olduğundan, Yahudi’nin diğer gözü de çıkartılacaktır; o da fırıncının bir gözünü çıkartabilir. Yahudi bunu yapmak istemediğinden dolayı, yerine ceza ödeyecektir. Kadın darbeden dolayı çocuğunu düşürdüğünden dolayı fırıncıdan hamile kalacaktır. Sonra da kocası ona bir darbe indirecek ve yine çocuğunu düşürecek, ancak sonra karısını geriye alacaktır.

Ancak kocası bunu yapmak istemediğinden, yerine ceza ödeyecektir. Fırıncı hâkime bu davayı iyi bir şekilde çözdüğü için kendisine rüşvet ödeyecektir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 339).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 844 (TTV 297)

Mekke Molası

1.Olay Örgüsü:

“Borçlanan bir genç tanıdığı birinden borç alır. Bu parayı faizleriyle geri ödemezse bacağından 1 kilo et kesilecektir. Olay mahkemeye gider. Tüccarın karısı Mekke mollası olarak çıkar ve davaya katılır. Mekke mollası davacıya hak verir ancak ne bir gram fazla ne de bir gram eksik adamın bacağından kesebilecektir. Davacı talebinden vaz geçer ve bunun yerine ceza ödemek zorundadır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 339).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 845 (TTV 298)

Cambaz

1.Olay Örgüsü:

“Bir ipçi yabancı bir köye gelir. Orada bir yasaya karşı gelir ve idamı istenir. Üç dilekte bulunabilir: Padişahın kızıyla evlenmek ister, hâkimi dövmek için bir değnek ister,

hâkimi dövmek için izin ister. Bunun üzerine adam serbest bırakılır ve kızı da ona verirler” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 340).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 846 (TTV 299)

Hırsız Kozma/Gagauz

1.Olay Örgüsü:

“Kozma adında bir adamın; karısı, iki öküzü ve iki çuval unundan başka bir şeyi yoktur. Kışın aç kalacakları için Kozma, kurnazca bir çare bulur. Undan ekmek yapar, öküzün birini de kesip köyün hepsini yemeğe davet eder. Akıllarınca köy halkı da onları birer gün yemeğe çağırarak, böylece kışı geçireceklerdir. Beklerler, kimse onları yemeğe çağırılmaz, aç kalırlar. Kozma, kalan öküzü satmak için yola koyulur. Sırasıyla öküzünü keçi ile, keçiyi kaz, kazı da ölü bir kartalla değişir. Yolda rastladığı bir dostunun evine gider, karısını yabancı bir adamla görür. Kozma yine bir kurnazlık düşünür, ölü kartalı bilgiç olarak tanıtır. Kartal haber verdi diye, saklanan yabancı adamı ortaya çıkarır. Dostu buna karşılık Kozma’ya buğday ve öküzlerini verir. Kozma zengin olarak evine geri döner. Çevresindekiler onu çekemez, kapısının önüne pislerler. Kozma, pislikleri fiçıya doldurur, iki ölçek altına Yahudilere satar. Pisliklerini fiçılara doldurup satmak için götüren köylüleri Yahudiler döver. Kozma’ya verdikleri altınları da köylülerden alırlar. Öç almak isteyen köylüler, Kozma’yı fiçıyla denize atmak iter. Kozma ben padişah olmak istemiyorum beni çıkarın diye, bağırır. Bir çoban buna inanır, Kozma’nın yerine fiçıya girer. Meyhaneden dönen adamlar, fiçıyı denize atar. Kozma da çobanın koyunlarını da alarak evine döner. Köydeki adamların merakı üzerine koyunları denizden aldığını söyler. Adamlar denize atlar, koyun aramaya başlarlar. Koyunları bulamadıkları için kızan papaz da denize atlar, hepsi denizde boğularak ölür. Böylece Kozma, kurnazlıkla zengin olur” (Uçkun, 2003, s. 270-271).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bitlis/ Kocakarının Fendi Kadıyı Yendi (Eren, 2001, s. 350-351).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 847 (TTV 300)

Garip Bir Dava/Amasya

1.Olay Örgüsü:

“Adamın, bir adama on lira borcu vardır. Alacaklı sürekli gelir gider, fakat adam bir türlü borcunu ödemez. Alacaklı adamı mahkemeye verir. Adam evine gelen davulcu ile zurnacıyı mahkemeden geliyorlar, diyerek korkar. Adamın korkmasına gerek olmadığını söyleyen davulcu ile zurnacı, adamı alıp, mahkemeye giderler. Hâkimin karşısına davul ve zurnayla çıkar. Hâkim: ‘Neden borcunu ödemiyorsun?’ diye sorunca, borçlu: ‘Ben müzik eşliğinde borcumu çoktan ödedim’ der. Adam da orada borcunu öder” (Göde, 2011, s. 171-172).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Zırlıtlı Dava (Sakaoğlu, 2002, s. 503-505); **Konya/Derviş Baba** (Boratav, 2015, s. 231-235).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 848

Yeddi Sır/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Zengin bir adamın şımarık bir oğlu vardır. İçki içer, kumar oynar ve arkadaşlarına para yedirir. Babası, vefat etmeden önce karısına, oğlunun kendisini asarak öldürmesi gerektiğini söyler. Oğul tüm arkadaşlarına parasını kaptırdığı gibi onlardan dayak yer. Her bir arkadaşı bir dükkân açıp başına oturunca zengin adamın oğlu kara kara düşünür

ve babasının vasiyeti gereği kendisini tavandaki kancaya asarak öldürmek ister. Birden tavan çöker ve babasının sakladığı altınlar ortaya saçılır. Oğlan da bu paralarla arkadaşlarından daha büyük bir dükkân alır ve zenginleşir. Arkadaşları bu hali görüp yanaşınca da onları kovar. Her gün altın dövüp üfler ve bir arkadaşı çatlayarak ölür. Bu hali merak eden bir adam oğlanın sırrını sorunca o da: “Falan yerde bir köşker var. İki çekiç vurur minarenin tepesine çıkıp geri iner. Onun sırrını getirirsen söylerim.” der. Adam köşkere gider. Köşker de: “Falan yerde bir Beyoğlu var. Ona sırrını sor.” der. Beyoğlu da onu gönderip: “Kör olan bir adam altın verip ensesine vurdurur ve ‘müstahak senin gibi deyyusa’ dedirtir. Onun sırrını bana getir.” der. Sonunda adam körün hikâyesini dinler. Kör, fakirken kendisini altın dolu bir dağa götüren dervişten daha çok altın istediğini hatta onun abasının altında sakladığını da istediğini ve kör olduğunu anlatır. Köşker, abdest alırken bir kuşun kendini kaçırdığını onunla evlenip çocuk sahibi olduğunu ve kendini yine eski evinde bulduğunu, arada minarenin tepesinde kuşu görüp yakalayayım diye çıkıp indiğini anlatır. Beyoğlu da karısı ölümcül hastayken üstüne evlenmeme sözünün vaadi olarak kendini hadım ettiğini ama kadının iyileşince kendisini Arap köleyle aldattığını söyler. Adam sırrı söylediği için adamı öldürecekken adam kaçıp Beyoğlu’nun sırrını anlatınca oğlan da başından geçenleri anlatır (Doğramacıoğlu, 2002, s. 382).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 849 (TTV 301)

Harun Reşidin Güllü Tespihi

1.Olay Örgüsü:

“Kılık değiştirmiş olan Halife, çok fakir olan çocuklarına yemesi için suda taş kaynatan bir kadına değerli bir tespih verir. Kadın onu satmak ister ama otuz dokuz Yahudi de bu tespihin çok değerli olduğu için satın almak istemez. Kırkıncı Yahudi bu tespihin

kendisine ait olduğunu söyler ve diğer otuz dokuz Yahudi de buna şahitlik eder. Kadının kolunu keserler ve kızgın yağın içine atarlar. Kılık değiştirmiş olan Halife ertesi gece kadının yakınmalarını duyar. Kendini tanıttıktan sonra kadın onu içeri alır ve Halife her şeyi öğrenir. Mahkemede olay çözülür. Kırk Yahudi'nin başları kesilir ve onların varlıklarını da kadına verilir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 341).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 850

Ölüleri Bacadan Çektiren Keloğlan/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Ülkenin padişahının süresi dolunca padişah olacaklar, yapacak işleri anlatırlar. Keloğlan da ölüleri bacadan çektireceğini söyler. Talih kuşu üçüncü defa başına konunca Keloğlan padişah olur. Ölüleri bacaya çektirmeye başlar. Halkın ileri gelenleri elçi olarak padişaha gider. Padişah da ülkede hırsızlığın, hainliğin çoğaldığını halkın düzelmesi karşılığında ölülerini teslim edeceğini söyler. Halk düzelince padişah da ölüleri sahiplerine teslim eder” (Özçelik, 1993, s. 89).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 851

Üç Arkadaş/Erzurum

1. Olay Örgüsü:

“Bir adam üç arkadaştan en ahmağa selam verdiğini söyleyince selama sahip çıkmak isteyen üçü de mahkemeye başvururlar. Birinci ahmak saç kızdırıp başına, aşık kızdırıp avurduna basmıştır. İkinci ahmak ineği bağlamak için karısıyla uzun müddet konuşmaz, gülünç duruma düşer. Üçüncü ahmak hasta taklidi yaptığından dolma yediğini karısı görmesin diye avurdunu yardırır. Hâkim üçüncüyü içlerinde en ahmak olarak kabul eder, selamı da o alır” (Seyidoğlu, 1975, s. 68).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 852

Padişah ile Veziri/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Padişah ile veziri seyahate çıkarlar. Bir ağlayıp bir gülen eskicinin derdini dinler. Eskici, karısının kendisini uyutup Hindistan’a insan eti yemeye gittiğini anlatır. Başka bir şehirde minareye gülererek çıkıp ağlayarak yere inen bir müezzinin derdini dinlerler. Müezzin, sesine âşık olan bir peri kızının gönderdiği akbaba ile peri kızının sarayına gittiğini, orada peri kızı ile kırk gün sonra evlenecekleri halde dayanamayıp kırkıncı gün kucakladığını, onun da kuşa emrederek kendisini geri minareye bıraktırdığını anlatır. Başka bir şehirde bir demirci ile konuşurlar. Saraya dönünce padişah, vezirin dinledikleri hikayeleri tekrar etmesini ister. Vezir eskici ile müezzinin hikâyesini anlatır fakat demircinin dediklerini unuttur. Padişah vezirini, dediklerini öğrenmesi için

demirciye gönderir. Demirci de anlattıklarının karşılığı vezirin altınlarını ve elbiselerini alır. ‘Senden iyi kaz olmaz’ diyerek çırılçıplak gönderir” (Özçelik, 1993, s. 90-91).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 853

Karalar Giyen Adam/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“Padişahın yanına karalar giyen bir adam gelir. Padişah, adama niçin karalar giydiğini sorduğunda, adam bayılır. ‘Kara giydiğimin sebebini öğrenmek istersen filan şehre gelesin.’ diyen adam, o bölgeden ayrılır. Padişah, önce bir sepet ile uçar ve cami minaresinde sabahlar, daha sonrada bir kuş adamı bahçeye götürür. Padişah, orada kırk gün ayrı ayrı kızlarla evlilik hayatı yaşar. Padişah, kırkinci gün kırkinci kızla evlenir ve memleketine döner” (Alptekin, 2002, s. 101).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı

Tip 854

Pehlüloğlu/Mersin

1. Olay Örgüsü:

“Pehlüloğlu adlı birisi üzümci ile arkadaş olur ve üç salkım üzüm karşılığında üç akıl verir: ‘Arkadaş olduğun kişinin adını sor. Kalkacağın yere oturma. Üzerine gerek olmadık söze karışma.’ Pehlüloğlu ile üzümci, birlikte şehre vardıklarında üzümci, padişahın koltuğuna oturur. Padişah, üzümci koltuğuna oturduğu için kaldırır. Bir kara kedinin sevilmesi sırasında Pehlüloğlu üzümciye söylediklerini tekrar eder. Pehlüloğlu’nun yardımı ile üzümci idam olmaktan kurtulur. Üzümci, kendisine gerek olmadık bir bıçağı çıkarır, bu defa padişah üzümciyi şikâyet eder. Üzümcinün; ‘Bıçakla babam öldürülmüştü.’ demesi üzerine padişah üzümciyi affeder” (Alptekin, 2002, s. 110).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 855

Bir Kerinin Yardımı/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Yaşlı bir kadın hamur yoğurur. Hamurun ekşimesini beklerken Halep’e giden kervana katılayım, der. Halep, ardından Şam’a gider. Orada büyük bir kapı görür ve buradakilerin hiç derdi yoktur, diye düşünür. İçeri girince genç bir gelinin dertli olduğunu görür. Gelin de derdini anlatmaz, kocam gelince zaten anlarsın, der. Kocas gelince sopayla kadını iyice döver. Kadında hal kalmaz. Kadın, çocuğu olmadığı için kocasının kendisine eziyet ettiğini söyler. Yaşlı kadın da gelini dayaktan kurtarmak için kadının, kocasına hamile olduğunu söylemesini öğütler. Gelin bunu yapınca birkaç ay rahat eder. Her ay yaşlı kadın gelinin karnına bir şey sarar. Doğum vakti gelince koca sormaya başlar. Bunun üzerine Yaşlı kadın kasaptan aldirdığı yeni ciğeri kadının eteğine saklar. Doğum oluyor, der. Sonra kadını hamama götürür. Ne yapacaklarını bilemez haldeyken bir köpeğin ağzında yeni doğmuş bir oğlan bulurlar. Ciğeri köpeğe verip çocuğu alırlar. Kocas da oğlu olduğuna çok sevinir. Yaşlı kadın yanına biraz

tütün alarak oradan ayrılır. Yine kervanla başka bir yere gider. Burada da büyük bir kapı bulup içeri girer. Bu evin hanımı da on sekiz yaşındaki oğlu kaybolduğu için yastadır. Neneyi misafir ederler ama nene, hizmetçi odasında kalır. Bakar ki gece, hizmetçi başı mutfığa gidip bir taşı kaldırıyor. Altındaki kuyuda tutsak ettiği oğlana eziyet edip kendisiyle evlenmeye zorluyor. Ertesi gün yaşlı kadın, hizmetçileri temizliğe gönderip evin beyini çağırır ve oğlanın yerini gösterir. Hizmetçiyi de katırın arkasına bağlayıp cezalandırırlar. Yaşlı kadın kervanla eve döndüğünde hamurun hala ekşimediğini görür (Doğramacıoğlu, 2002, s. 156).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 856

Eşek Kafası/Kırşehir

1. Olay Örgüsü:

“Yaşlı, fakir bir kadın ocağın külleri arasında bir eşek kafası görür; eşek kafasını evlat edinir. Padişahın küçük kızına sevdalanan eşek kafası, anasını dünür gönderir. Kadın saraydan kovulur. Buna içerleyen eşek kafası, kızı istemeye kendisi gider. Padişahın ortanca kızı eşek kafasını tutup altın küpünün içine atar. Eşek Kafası tüm altınları yutarak evlerine gelir. Ertesi gün yine gider, bu defa gümüş küpüne kapatılır, gümüşleri yutar, eve gelir. Son gidişinde kızlar, eşek kafasını denize atarlar, boğulup ölür” (Sever, 1995, s. 252).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 857**Ahmet Turan Mehmet Turan/Erzurum****1. Olay Örgüsü:**

“Bir kadın Tanrı’ya dua eder, kötü de olsa bir evlat ister. Duası kabul olur. Ahmet Turan dünyaya gelir. Ahmet Turan çok kuvvetlidir. Komşularını kuvveti ile bizar edince annesi memleketlerini terk etmek zorunda kalırlar. Ahmet Turan gittikleri yerde bir dev kuyuya atar, onun evine yerleşirler. Kadının devden bir oğlu dünyaya gelir ve adını Mehmet Turan koyarlar. Çocuk büyüyünce devle annesinin kendisini öldürmek istediğini Ahmet Turan’a haber verir. Ahmet Turan devle annesini öldürür, kardeşini alır oradan uzaklaşırlar. Kardeşler iki yol başında ayrılırlar. Mehmet Turan’ın başına devlet kuşu konar, padişahın kızı ile evlenir. Mehmet Turan kardeşine de saçları güneş gibi parlayan kızı almaya gider, devin esiri olur orada kalır. Ahmet Turan kardeşini aramaya çıkar, kardeşini devin elinden kurtarır. Kızı alır” (Seyidoğlu, 1975: s. 56).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 858**Altın Armut/Kırşehir****1. Olay Örgüsü:**

“Bir adamın üç oğlu vardır. Büyük oğlan bahçelerindeki armuttan bir sepet doldurarak padişaha götürürken yaşlı bir kadına rastlar; kadın ne götürdüğünü sorar, oğlan yalan söyleyince beddua eder ve altınlar gübre olur. Ortanca oğlan da aynı şeyi yapar, sonuçta altınlar yine gübre olur; padişah kızar oğlanları hapsedirir. Küçük oğlan, rastladığı yaşlı kadına iyi davranır, onun duasını alır. Küçük oğlan, altın armut dolu sepeti padişaha

bırakır, padişah oğlanın ne dilediğini sorar. Küçük oğlan, ağabeylerini serbest bırakmasını ister, padişah oğlanları serbest bırakır” (Sever, 1995, s. 247-248).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.18. GERÇEKÇİ MASALLAR

Tip 873

Azrail ile Deli / Batı Trakya

1. Olay Örgüsü

Bir köyün gençleri köyün delisiyle uğraşırlar. Bu korkusuz deliyi köyün mezarlığına helva pişirmek için gönderirler. Birkaç genç de önceden mezarlığa saklanır. Deli gençlerin para vaadi için gece mezarlığa gider ve helva pişirmeye başlayınca saklanan gençler, ellerini mezardan çıkarıp helva isterler. Deli: “Diriler yemeden ölümlere yok!” diyerek her birinin eline kepçeyle vurur ve helva pişince gençlerin yanına gidip ölümlerle uğraştığını ama helvayı vermediğini söyler. Başka bir gün köyden biri ölür ve mezar açılır. Ölümlü ertesi gün getireceklerinden deliye mezar bekçiliği önerirler. Para karşılığı görevi kabul eden deliyle uğraşmak için yine iki genç sorgu melekleri gibi gece vakti mezarlığa gelirler. Deli, esas ölünün yarın geleceğini söylese de gençler sorulara devam edince kızıp küreği alır birini orada öldürür. Diğer genç kaçır ve bir eve sığınır. Deli de peşinden gidip ev sahibine, Azrail’i öldürüp milleti ölümden kurtarmak için, kapıyı açmasını söyler. Kapı açılınca deli, köyden genci görüp “Dua et kapı geç açıldı yoksa seni de öldürürdüm.” der (Dede, 1978, s. 15).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 874

Ressam/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Padişahla ressam iki iyi dosttur. Padişah rüyasında gördüğü kızı ressama anlatır ve ressam da o kızın resmini yapıp şehrin en işlek meydanına asar. Resme hayran kalan halk bu kızın kim olduğunu çok merak ederler. Ressam şehre gelen iki tüccar vasıtasıyla kızın kim olduğunu öğrenir. Kızın olduğu şehre giden ressam kıza çok güzel dört resim yapar. O ülkenin halkı ressamın yaptığı resimleri çok beğenip hayran kalırlar. Kız, ressamdan yaptığı resimlerin anlamlarını sorar ve ressam da yaptığı dört resmin anlamlarını kıza açıklar. Kız, ressamın padişahıyla evlenmeye karar verince ressamla kız kaçarlar. Padişah rüyasında gördüğü güzel kızla evlenir. Padişah, ressam adına bir okul açtırır, ressam burada çok güzel resimler yapar ve ressamın ünü hızla yayılır” (Bakırcı, 2010, s. 41-42).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 875 (TTV 302)

Şahımahrem/Türkmenistan

1.Olay Örgüsü:

“Ölmek üzere olan padişah, oğlu Şahımahrem'e bazı nasihatler verdikten sonra ölür. Padişah olan Şahımahrem, babasının kesinlikle gitme dediği bir ülkeye yönelir. Bu ülkeye ulaşmaya yakın bir atı yakalayarak üzerine binen padişahı, at gökyüzüne kaldırır.

Aslında büyücü bir dev olan at, Şahımahrem'i kendine oğulluk eder. Balayı Hüsni adındaki periler padişahı, bir yolunu bulup devi kandırarak Şahımahrem'i kendine eş olarak alır. Dev çaresiz, bu ikisini Şahımahrem'in ülkesine götürür. Ülkesine dönen Şahımahrem, ülkeye yeni padişah seçildiğini ve bu padişahın önceki eşlerinin hepsini kendine aldığını öğrenir. Yeni padişah, Şahımahrem'in bir peri kızıyla ülkeye döndüğü haberini alır. Şahımahrem'in olmadığı bir gün Sonki padişahı kızını almak için gelince, peri kızı bu ülkeyi terk eder. Olanları öğrenen Şahımahrem'i, dev babalığı sayesinde tekrar periler mekanına giderek eşini bulur. Ülkesine geri dönen Şahımahrem üzerine ordu gönderen Sonki padişahı, askerin Şahımahrem tarafına geçmesiyle yenilir. Sonki padişah ve önceki eşlerini idam ettiren Şahımahrem, peri eşiyle yaşamaya başlar” (Sümbüllü, 2000, s. 22).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Trabzon/Padişaha Sahte Oğul (Akgün, 2000, s. 202-203).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Gülyaka, Üvey Kardeşler, Memmetcan, Senever, Padişahın Cariyeden Olan İki Oğlu (Sümbüllü, 2000, s. 157-161, 139-142, 202-219, 250-256, 225-249).

Tip 876

Hatem Padişah/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“Zenginleştikçe gururlanan ve halkını unutan Hatem Padişah'ı veziri ikaz eder ve Şam Kraliçesi'nin fakirleri doyurduğunu, onlara bahşiş verdiğini söyler. Padişah, vezirinin söylediklerinin aslını öğrenmek üzere yola çıkar. Padişah, Şam'da kraliçe'ye işin sırrını sorar. Kraliçe, padişahı Küfe'deki Hurşit'e gönderir. Hurşit, padişahı Yemen Şeyhi'ne gönderir; padişah hepsinin sırrını öğrenir. Padişahın öğrendiği sır: kraliçe, Hurşit ve Yemen Şeyhi, açgözlülüklerinin cezası olarak fakirlere yardım etmektedirler. Ülkesine dönen padişah, vezirini başvezir yapar, memleketini de adilce idare eder” (Sever, 1995, s. 224-225).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 877 (TTV 303)

Harun Reşit

1.Olay Örgüsü:

“Halife kılık değiştirmiş olarak ülkede dolaşır ve atı kaybolduktan sonra da Keloğlan kılığında yabancı bir ülkeye gelir. Oranın prensesi, paşa olan kocasından boşanır. Babası da onu Keloğlan’a verir. Başka bir prensin doğum eğlencesinde Keloğlan armağan defterine büyük hediyeler yazar. Kayınpederi buna içerler ve Keloğlan’a bir tokat atar. O da bunun üzerine armağan defterine ona tokat atan elleri keseceğini yazar. Sonra da geri döner ancak hediyeler ve bir orduyla geri döner. Kayınpederinin ellerini keser” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 342).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 878 (TTV 304)

Tembel Güzel

1.Olay Örgüsü:

“Bir güzel evlenir, görümceleri onun için çalışır. Kayınpederi ise sadece çalışanlara yemek verir. Güzel, yeterince acıktığında o da çalışmaya başlar. Onu ziyarete gelen annesi bile hayret eder” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 343).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 879

Yürüğün Çiftliği/Muğla

1. Olay Örgüsü:

Gündüzleri, geceleri doya doya birbirlerini göremeyen, yeni evlenen bir yürük gelin ile güveyi şafak vakti keçileri gütmeye giderler. Oradaki köylülere imrenen gelin ve kocası bütün hayvanları satıp yerine bağ, bahçe, öküz tarla alırlar. Tarlayı ekip biçmeye başlarlar. Bir gün çiftten dönerken bir sinek (büvelek) öküze musallat olur. Öküz ayağını yaralar ve hayvanı zapt edemezler. Bunu gören adam bağı bahçeyi bırakıp yürük çadırına geri döner (Demircioğlu, 1934, s. 10-11).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 880 (TTV 305)

Hamur Bacı/Gaziantep

1.Olay Örgüsü:

“Fakir bir adamın üç kızı mağarada çıkrık eğirirlerken aralarında şöyle konuşurlar: Büyük kız, padişah kendini büyük oğluna alsa, onu her gün altın tasla yıkayacağını söyler. Ortanca kız, padişah kendisini ortanca oğluna alsa, ona oğlanlar, kızlar doğuracağını söyler. Küçük kız, padişah kendisini küçük oğluna alsa ne kadar eziyeti

varsa çekeceğini söyler. Padişah bunları dinler, üç kızı da üç oğluna alır. Küçük kızın kocası bir gece kaldıktan sonra gider. Kız derdini anlatmak için bir hamur bacı yaparak onunla konuşur, hamur bacı kıza sabretmesini söyler. Padişahın oğlu, karısının yanına üç defa gelir. Her gelişte bir gece kalır. Kadının iki oğlu, bir kızı olur. Padişahın oğlu tekrar evlenmeye karar verir, düğün kurulur. Buna dayanamayan karısı, intihar edeceği sırada hamur bacı bıçağı alarak kendine saplar. Havuza düşen hamur bacıdan havuz, kan ve irinle dolar. Bunlar kızın anlattığı sıkıntılardır. Padişahın oğlu, karısının sabrını anlar. Yeniden toy, düğün yapıp evlenirler” (Köksel, 1995, s. 113).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 881 (TTV 306)

Hamurcu Kadın/Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Geceleri pamuk ipliği eğirerek geçinen bir adamla üç kızı, padişahın ıstık yakmama emrine uymayıp çalışmaya devam eder. Padişah evin önünden geçerken büyük ve ortanca kızların padişahın oğullarıyla evlenme karşılığında bütün askerleri aldığı halde boş yeri kalabilecek çadır ve sofra dokumayı, küçük kızın ise her şeye sabredeceği vaadini duyar. Kızları oğullarına alan padişah büyük kızdan çadırı, ortanca kızdan sofrayı dokumasını ister, küçük kıza ise kocasıyla beraber bir dağın başına koyar. Kocasının dağ başında yaptırdığı kapısız sarayda bir yıllık yiyeceğiyle yalnız bıraktığı küçük kız, hamurdan yaptığı kadınla arkadaşlık edip dokuz ay on gün sonra bir oğlan çocuk dünyaya getirir. Kadın, padişahın oğlunun bir yıl sonra gelip duvarını yıktırarak girdiği sarayda bir numara yaparak çocuk diye kızartılıp getirilen kuzuyu yemez. Padişahın oğlu iki gün kalıp iki senelik yiyecek bıraktıktan sonra bebeği alır, duvarı tekrar ördürür ve gider. Kadın, yine dokuz ay on gün sonra bir oğlan dünyaya getirir. Padişahın oğlu iki yıl sonra yine gelir, duvarı yıktırır, çocuk diye kadının önüne kuzu kızartıp getirir, kadın hileyle kuzuyu yemez. Padişahın oğlu sarayda üç gün kalır, üç

senelik yiyecek bırakır, bebeği alıp duvarı tekrar ördürür ve gider. Kadın yine dokuz ay on gün sonra bir oğlan dünyaya getirir. Padişahın oğlu üç yıl sonra geldiğinde yine aynı işleri yapar, fakat bu defa birkaç saat kalıp beş senelik yiyecek bırakarak bebeği alıp gider. Beş sene dağ başında yalnız kalan hanımının yanına gelen padişah oğlu, evlenmekte olduğunu, kendisini düğüne götürmek için geldiğini söyler, sarayı yıktırır, kızı da alıp götürür. Kadın, artık sabredemeyeceğini söyleyince padişahın oğlu bir perdeyi çekip aslında büyük oğlunun nişanına geldiğini söyler” (Erşahin, 2011, s. 304-305).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gaziantep/Hamur Bacı (Köksel, 1995, s. 384-385).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 882 (TTV 307)

Nejmeddin Bey/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Bir ninenin Nejmeddin adında bir oğlu vardır. Nejmeddin gurbete giderken biraz buğday bularak bunları ekip biçer ve bir gemi buğday yapar. İstanbul’da, bir gemi buğdayım var deyince bedava otelde kalır. Buğday gelmeyince otelci bunu kovar. Nejmeddin, bir mezarlıkta yatarken birilerinin bir kişiyi getirip mezara gömdüklerini görür. Onlar gidince bakar ki bu bir kız, çıkarıp yaralarını sarar. Kız buna para verip oteli satın alır. Bir de dükkân açar. Padişah kızını bulup gelip alır. Nejmeddin yine aç kalır. Yollara düşer. Bir gün padişahın kızı bunu tanıyıp yanına alır. Kız bunu kaçıtır ve uzak yerlere giderek evlenip mutlu olurlar” (Ayyıldız, 2001, s. 57).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Elâzığ/Bir Allahım Bir (Günay, 1975, s. 475-479).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 883 (TTV 308)

Mehmet Ağa/Manisa

1.Olay Örgüsü:

“Adamın birine babası üç öğüt verir. Barbar adamdan borç almamasını, devlet görevlisiyle dost olmamasını ve karısına sırrını söylememesini öğütler. Adam da bunları babasının öğütlediğini anlamak için denemek ister. Barbar birinden borç alır. Hükümet adamıyla dostluk kurar. Bir gün sürülerinden bir koç keserek çuvala doldurur. Eve gelir ve karısına birisini öldürdüğünü söyler. Hükümet görevlisi arkadaşı kapıya onu görmeye gelince karısı kocasının birini öldürdüğünü söyler. Arkadaşı polisleri çağırır. Polisler çuvalı görünce adamı tutuklarlar. Barbar adam da yakasına yapışıp hapse girmeden borcunu vermesini ister. Adam babasının ne kadar doğruyu söylediğini anlar” (Tunç, 2008: s. 49-50).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Horasan Padişahı, Yedi Kardeş, Yedi Dev (Alptekin, 2002, s. 251-255, 354-360); **Afyonkarahisar/Üç Nasihat** (Özçelik, 1993, s. 644-647); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 262-263); **Bolu/İlmin Başı** (Karasu, 2002, s. 208-209); **Erzurum/Hocanın Vasiyeti** (Ayyıldız, 2001, s. 317-321); **Erzincan/Sersem Mehmet** (Kara, 1996, s. 520-522); **Amasya/Hasan Ağa** (Göde, 2011, s. 302-303); **Adana/Akıl Satan Adam** (Şimşek, 2001, s. 795-796); **Burdur/Akıl Satın Alan Adam** (Dalğar, 2010, s. 193-194); **Isparta/Üç Nasihat** (Göde, 1997, s. 307-308); **Trabzon/Üç Altın Akıl** (Akgün, 2000, s. 171-173); **Muş/Satın Alınan Öğüt** (Yavuz, 2006, s. 220-222); **Van/Elmas Saplı Bıçak** (Kasımoğlu, 2010, s. 591-595); **Denizli/Kaderini Arayan Adam** (Tuğrul, 1969, s. 245-246); **Elazığ/Fakir Adam, Nasihat** (Günay, 1975, s. 356-358, 395-398); **İstanbul/Tüccar Mustafa Efendi, Üç Liranın Ticareti, Nasihat** (Tezel, 1938, s. 2-4, 75-77, 81-82); **Gümüşhane-Bayburt/Şansını Açtıran Adam** (Sakaoğlu, 2002, s. 340-342); **Iğdır/Ahmak Adam** (Aydın, 2012, s. 402-403); **Erzurum/Üç Tane Vasiyet** (Seyidoğlu, 1975, s. 398-399); **Tokat/Derin Göle Dalma-Dört Nasihat** (Sargın, 2018, s. 988-991).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Ahmag Kişi (Köktürk, 1996, s. 112).

Tip 884 (TTV 309)

Üç Arkadaş ve Dilekleri/Amasya

1.Olay Örgüsü:

“Padişah, halka akşam olunca ışığı kapatmaları için tellal bağırtır. Üç arkadaş şuraya buraya bakalım, derken ışıkları kapatmayı unuturlar. Üçü de hayal kurup, öyle ışığı kapatmaya karar verir. Biri: ‘Padişah bana at verse, altın verse, kılıç verse ben de bu fakirlikten kurtulup memlekete gitsem.’ der. Diğeri: ‘Padişah, bana altın verse de ben de memlekete gitsem’ der. Öteki de: ‘Ne yapayım padişahın verdiklerini, bana verecekse Allah versin.’ deyip yatar. Işıkları kapatmadıklarını ve konuştuklarını duyan padişah, vezirinden gençleri huzuruna getirmesini ister. Padişah, neden ışıklarını kapatmadıklarını sorunca, korkudan akşam konuştuklarının hepsini, padişahın huzurunda da anlatırlar. Padişah, kendisinden isteyen iki gence, isteklerini verir. Diğeri de: ‘Git kimden istediysen o versin.’ der. Padişah, gencin dileği kendisinden değil de Allah’tan istemesine kızar, bir türlü gururuna yediremez. Adamlarına bu genci öldürmeleri için emir verir. Padişahın adamları, yanlışlıkla damadını öldürür. Kızı da Allah’tan isteyene verir. Yolda giderken padişahın altın isteyen adam da ölür. Allah’tan isteyen adam ve kız çok zengin olur. Kızı bir saray yaptırır. Sarayda herkesin oturma yeri ayrıdır. Kız peçesini çıkararak babasına: ‘Ben senin kızınım, damadını kestirmişsin, ben de Allah’tan isteyene vardım.’ der” (Göde, 2011, s. 173).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/ PinadızMatalı (Murad, 2005, s. 304-309).

Tip 885**Nuşirevan Tahtı/Kilis****1. Olay Örgüsü:**

Nuşirevan adında zalim bir padişah vardır. Herkes ondan korkar. Veziri, altını çok seven bu padişaha bir oyun oynamaya karar verir. Bir ağacın altına bir küp altın gömer. Padişahı da has bahçeyi gezme bahanesiyle o ağacın altına götürür. Ağacın dallarına iki kuş konar. Vezir de kuşların dilinden anlıyormuş gibi yapıp dinler ve kuşların, ağacın altında gömülü altından bahsettiklerini söyler. Orayı kazınca altını bulurlar. Yine bir gün padişah vezirle gezerken kuşları görür ve vezirden kuş dilini tercüme etmesini ister. Vezir de yine anlıyormuş gibi yaparak kuşların harap olmuş yer isteniyorsa Nuşirevan'ın memleketinden daha iyisi yok dediklerini söyler. Padişah da: “Ben o kadar zalim miyim?” der ve adil bir padişah olur (Doğramacıoğlu, 2002, s. 267).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 886 (TTV 310)**Köylü ile Sultan Mahmut/Ankara****1.Olay Örgüsü:**

Sultan Mahmut bir gün kırdaki gezerken bir armut ağacının altına uzanır ve düşen armuttan yer. Sonra ağacın sahibini çağırır ve eğer bir işi olursa İstanbul'a gelip kendisini bulmasını söyler. Bir zaman sonra köylünün bir tarla mevzusu olur. Komşusuyla arasındaki meseleyi halletmek için karısının telkiniyle bir sepet armutla yola çıkar. Vardığı sarayda Sultan, onu güzel karşılar ve izzet ikramdan sonra bir odada misafir eder. Gece, odasından çıkan köylü yolunu şaşırır ve askerler de onu casus sanıp hapse atarlar. Üç yıl sonra padişah adamı hatırlar ve durumu öğrenince çok üzülür. Köylüye ne isterse vereceğini söyler. Köylü de armut ağacını kesmek için bir balta,

karısını asmak için ip ve bir daha Mahmut adında birine selam vermemek adına yemin etmek için Kur'an-ı Kerim ister. Bu, padişahın hoşuna gider ve hediyelerle köylüyü evine gönderir (Boratav, 2009, s. 243-244).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Sultan Mahmut'a Armut Veren Köylü (Sakaoğlu, 2002, s. 508-510); **Erzincan/Sultan Mahmud** (Kara, 1996, s. 523-524); **Amasya/Elmanın Hesabı** (Göde, 2011, s. 310-311).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 887

Dik Başlı Gelinler/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Kaynanalarının evde sürekli işlerine karışmalarından bıkan gelinler, ondan bir daha işlerine karışmamalarını isterler. Kaynana da işlerine karışmayacağına dair gelinlerine yemin eder. Gelinler, eve misafir gelince telaşla çayırdaki atı ahıra bağlamayı unuturlar. Kaynana, sofrada kişneyerek gelinlerine atı dışarıda unuttuklarını hatırlatır. Gelinler bundan sonra büyük sözü dinlememenin neye sebep olduğunu anlayıp pişman olurlar” (Atlı, 2011, s. 212).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 888

Tüccarın Bir Gecesi/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Tüccar, yanına birkaç adamını alıp, develerini yükleyerek Serhat boylarına gider. Kervan, gece dağda mahsur kalıp fırtınaya yakalanır. Tüccarın babası, evinde oğlu için endişelenir. Tüccarla arkadaşları, soğuktan korunmak için büyük bir deveyi kesip onun postunun içine girerler. Sabah olunca, gevşeyen posttan çıkıp kurtulurlar. Tüccarın biri yabancı, diğeri amcasının kızı olan iki karısı vardır. Kadınlardan biri uyurken, akrabası olan kadın, eşini merak ettiğinden sık sık dışarıya bakıp endişelenir; sabaha kadar uyamaz. Evine dönen Tüccar, eşlerine dün gece ne gördüklerini sorunca biri, havanın biraz ayaz olduğunu; akrabası olan eşi de gece hiç uyuyamadığını, havanın yedi kez açılıp kapandığını, fırtına koptuğunu söyler. Tüccar, onları dinledikten sonra akrabasının kendisi için üzüldüğünü, diğerrinin ise hiç umursamadığını anlar. Böylece, bir eşinden boşanıp yalnızca akrabası olanıyla evli kalır” (Alay, 2005, s. 96-97).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 889

İki Yalancı/Konya

1. Olay Örgüsü:

“İki yalancı arkadaş, biri önde biri arkada yolculuk yaparlar. Önde giden, yolda karşılaştığı insanlara çeşitli yalanlar söyler, arkadaki de onu tasdik eder. Yolda yumurta savuran bir adam gördüğünü söyler. Bir kartalın bir deveyi alıp kaçtığını söyler. Bir avcının attığı kurşunun, keклиği kovaladığını söyler. Arkadaki arkadaşı, bu üçüncüsü

tasdik edemeyeceğini söyleyerek, bunun çok abartılı olduğunu söyler” (Karakuzu, 1997, s. 138).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 890

Kadın ile Yeni Dosta Güvenmemek/Muş

1. Olay Örgüsü:

“Bir sohbet esnasında biri kadınlara ve bir de yeni dostlara güvenilmemesi gerektiğini söyler. Sohbette bulunanlardan biri bunun üzerine kendi karısı ve yeni edindiği dostunu denemek ister. Satın aldığı bir hayvanı keser, torbaya koyar evine götürür. Karısına torbanın içinde bir adam olduğunu ve onun kendisi öldürdüğünü söyler. Karısıyla beraber onu ahıra gömerler. Bir gün sinirlenen adam karısına bir tokat atar. Karısı hemen dışarı çıkar ve kocasının bir katil olduğunu söyler. Adam yeni edindiği dostunun yanına gider, durumu anlatır ve kendisine yardımcı olmasını ister. Yeni dostu, onun katil olduğunu söyler ve yardımcı olamayacağını söyler. Adam bu kez eski dostunun yanına gider, durumu anlatır. Eski dostu durumu neden daha önce kendisine açmadığını sorar ve bir çaresine bakacağını söyler. Eski dostunun sadakatini gören adam, olan bitenleri dostuna anlatır” (Yavuz, 2006, s. 34-35).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 891

Dostluk Hakkında/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Akıllı, tedbirli ve bilge bir adamın üç oğlu vardır. İşlerini bırakacağı çocuğunu seçmek için çocukları sınamak ister. Adam, onlardan birer köşk yapmalarını ister. Oğulları bu sınav için gurbete gider. Büyük oğlu Fergana şehrinde, ortanca oğlu ise Andican şehrinde köşk yapıp eve döner. Küçük kardeşin karısı eşine nasihat eder ve ev yaptığı yerde dostlar edinmesini öğütler. Küçük kardeş, Namangan şehrinde bir köşk yapar ve orada dostlar edinir ve evine döner. Babası büyük oğlunun köşküne gider. Şehirde ona kimse ilgi göstermez. Ortanca oğlunun köşküne gider ve köşkün harap bir biçimde olduğunu görür. Baba ve oğulları küçük oğlunun köşkünü görmek üzere Namangan’a gider. Şehir halkı onu karşılar, insanlarla sohbet ederler. Köşkün güzelliğini ve insanların sevgisini baba çok beğenir. Baba küçük oğlundan memnun kalır ve işlerinin başına geçmek için onu tayin eder. Huzur ve mutlu bir hayat yaşarlar” (Saçkesen, 2010, s. 268).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 892

Kubat/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Adı Kubat olan bir oduncu odunlarını sarayın önünde “Kubat’ın odunları!” diye bağırarak satar. Padişahın adı da Kubat olduğu için padişah kızar ve bir daha odunları orada satmaması için az biraz para verir. Oduncunun parası bitince yine aynı şey olur. Padişah da bu defa kendi hizmetindeki iki kadını da oduncuya verip gönderir. Oduncu

hem fakirdir hem de evde üç kadın vardır. Padişahın verdiği kadınlardan biri bakar ki diğerleri tembel tembel oturuyor. Onları da kaldırıp yün eğirirler. Kocasına palan yapar sattırır. Sonra oduncuya, aldığı iki eşekle odun toplatır. Oduncu odunları bir mağaraya yığar ve azar azar kışın satar. Mağaraya sığınan avcılar odunlardan ateş yakıp ateşi söndürmeden giderler. Odunlar kül olunca kadın, kül de satılır, diyerek oduncuyla mağaraya gider ve mağarada hazine bulup zengin olurlar. Padişahın sarayı gibi saraylar yaptırıp onu da yemeğe davet ederler. Duruma şaşırان padişaha kadın: “Yapan da avrat, yıkan da avrat” der (Doğramacıoğlu, 2002, s. 167).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 893

Kocakarının Yedi Oğlu/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Yaşlı bir kadının her birinin ayrı ayrı hüneri olan yedi oğlu vardır. Kadının yaptırdığı yayı hüneri en iyi olan oğluna vermek ister. Kocakarı çocuklarından hangisinin hünerinin en iyi olduğunu tespit etmesi için onları Bolbos Han’a gönderir. Çocuklar hünerleri sayesinde Bolbos Han’ın kaybolan kızını bulur. Bolbos Han kendi kızı ile en büyük oğluna, Toybos Han’ın kızını ise ikinci büyük oğluna verir ve tahtını da onlara bırakır” (Karadavut, 2006, s. 39).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 894**Minnetli Aştan Minnetsiz Yumruk İyi/Özbekistan****1. Olay Örgüsü:**

“Kokan Hanı devrinde iki kardeş yaşar. Biri padişahın sarayında hizmet eder; fakat bir kusuru olmasından çok korkar. Küçük kardeşi tarımcılıkla ailesinin geçimini sağlar. Ağabeyi kardeşini varlık içinde yaşaması için saraya davet eder. Kardeşi bilgelerin sözünü hatırlatarak, ‘Minnetli aştan minnetsiz yumruk iyi.’ diyerek ağabeyinin teklini geri çevirir” (Saçkesen, 2010, s. 255-256).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.19. GARİP RASTLANTILAR**Tip 909 (TTV 311)****Sahte Hoca/Van****1.Olay Örgüsü:**

“Ava çıkan padişah, göğsünde ‘Ben hocayım’ yazısını gördüğü adamı yanına alır. Hocanın, avucunda tuttuğu çekirge için: ‘Atladı düştü çekirge, acayip bir tora düştü çekirge’ demesini, kurmuş oldukları tuzağa bir çekirgenin düştüğünü görünce yanlış yorumlarlar. Hoca, kaybolan kervanın yerini söyler. Padişahın kızı altınları sakladığı yeri unuttur. Hoca tesadüfen bilir. Haramiler padişahın hazinesini soyarlar. Hoca hırsızları yakalayabilmek için padişahın 40 günlük yiyecek, fındık, ceviz ister. Hoca’yı gizlice dinleyen haramiler hocanın söylediklerini yanlış yorumlarlar. Kendilerini ihbar edeceğinden korkup çaldıklarını fazlasıyla yerine bırakırlar. Padişahın kurtulmak isteyen hoca, son kurtuluş olarak kendisini deliliğe vurur. Çırılçıplak sarayın önünden

kaçarken birden saray yıkılır. Saray halkı hocayı seyretmeye dışarı çıkmış oldukları için kurtulurlar. Padişah, hocayı serbest bırakır” (Önay, 1995, s. 68-69).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Baş Müneccim (Alptekin, 2002, s. 367-371); **Gümüşhane-Bayburt/Cindar** (Sakaoğlu, 2002, s. 511-515); **Ankara/Yeşil Hoca** (Demir (Şimşek), 1995, s. 263-265); **Kastamonu/Müneccimbaşı** (Atlı, 2011, s. 399-402); **Adana/Bilgili Adam** (Şimşek, 2001, s. 797-802); **Muğla/Şanslı Hoca** (Önal, 2011, s. 452-455); **Kars/Gırların Nağlı** (Arslan, 2000, s. 462-464); **Denizli/Başmüneccim** (Tuğrul, 1969, s. 219-220); **İstanbul/Müneccim Başı** (Tezel, 1938, s. 20-23); **Bitlis/MelaÇinglisin Mahareti Mi Tesadüf mü?** (Eren, 2001, s. 220-223); **Tokat/Nohutçu Masalı, Sığırtmaç** (Sargın, 2018, s. 968-969, 981-983); **Kilis/Müneccimbaşı** (Doğramacıoğlu, 2002, s. 324-330).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kazan-Tatar/İmam ile Müezzin (Gültekin, 2013, s. 864-868); **Kırım-Tatar/Gaib Bilici** (Bakırcı, 2010, s. 450-457); **Özbekistan/Akıllı Çocuk, Zoraki Falcı** (Saçkesen, 2010: s. 730, 763-766); **Azerbaycan/DadHanperi’nin Elinden** (Köktürk, 1996, s. 140-141); **Gagauz/Bilgiç Dede** (Uçkun, 2003, s. 579-581); **Batı Trakya/Bakımcı** (Dede, 1978, s. 16).

Tip 910 (TTV 312)

Alim Çoban/Van

1.Olay Örgüsü:

“Bir padişah, vezirine parmaklarıyla belli işaretler yapar. Vezir cevap veremez. Çoban, vezirin sorduğu sorulara cevap verir. Vezir soruların cevaplarını padişaha verir; fakat çoban onu kandırmıştır. Çoban soruların doğru cevabını padişaha verir. Çoban başvezir olur” (Kasımoğlu, 2010, s. 67).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Alim Köse (Sakaoğlu, 2002, s. 516); **Bolu/Bilinmeyen İki Soru** (Karasu, 2002, s. 199-202).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Zoraki Falcı (Saçkesen, 2010, s. 763-766).

Tip 911 (TTV 313)

Altın Nar Hem Popaz/Gagauz

1.Olay Örgüsü:

“Askerlikten arkadaş olan ikisi zengin, biri fakir üç dede vardır. Fakir dedenin çocukları onunla fazla ilgilenmez. Arkadaşlarına acıyan iki zengin dede, fakir olana bir küp altın verir ve çocukları görecektir şekilde her sabah saymasını ister. Fakir dedenin saydığı altınları gören oğlu ve gelini ona çok iyi bakmaya başlar. Aradan zaman geçer, yaşlı adam ölür. Çocukları kalan altınları paylaşmak ister. Önce küpü okutup sonra paylaşmaya karar veren çocuklar, eve bir papaz çağırır. Papaz okumak için küpü havaya kaldıracağını, içlerinden birinin çekiçle küpü kıracağını ve yere dökülen altınlardan kim ne kadar toplarsa onun olacağını söyler. Papaza inanan çocuklar bu fikri kabul eder. Papaz yakasını kaldırıp küpü başı üzerinde tutar okumaya başlar. Küp kırılınca altınların çoğu yakasında toplanır. Böylece kurnaz papaz, altınların çoğunu alır” (Uçkun, 2003, s. 282).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 912 (TTV 314)

Zalim Padişah/Bolu

1.Olay Örgüsü:

“Zalim padişah iffetli bir kadına göz kor. Padişah kadının marangoz kocasını öldürüp kadınla evlenmek ister. Kadının marangoz kocasına bir gecede beş bin sandık yapmasını, aksi taktirde öldürüleceği söylenir. Marangoz durumu hanımına açıklar.

Hanımı: ‘Sen hiç kimseye zulmetmedin. Allah bizimledir’ der. Marangoz sabaha kadar sandık yapsa da beş bin sandık olmaz. Sabahleyin vezir marangozdan sandık değil tabut yapmasını ister. Marangoz öldürüleceğini, taburun da kendine yaptırıldığını düşünür. Zalim padişahın o gece öldüğünü, tabutun da onun için yapıldığını öğrenen marangoz sevinir” (Karasu, 2002, s. 68).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 913

Kuşdili Bilen Şehzade/Gümüşhane-Bayburt

1. Olay Örgüsü:

“Bir padişahla ikinci karısı, ilk karısından olan oğlunun bir kuşun sözlerini nakletmesi üzerine kızıp şehzadeyi bir sandığa koyarak denize atarlar. Sandığı bulan bir motorcu şehzadeyi büyütür. O memleketin padişahını bizar eden iki karganın kavga ediş sebeplerini anlayıp çözen çocuğu padişah motorcudan para ile satın alır. İhtiyarlayan padişahın yerine tahta çıkan şehzade bir zaman sonra babasının memleketine gezmeye gider. Yaşlı ana-baba oğullarını tanıyamazlar ve yemekten sonra babası eline su döker ve annesi de havlu tutar. Kendisini tanıtan oğul, vaktiyle o sözleri söylerken niyetinin kötü olmadığını belirtir” (Sakaoğlu, 2002, s. 138).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Van/Kuş Dilinden Anlayan Padişahın Oğlu (Önay, 1995, s. 408-410).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 914 (TTV 315)**Garpuzdan Çıhan Gız/ Erzurum****1.Olay Örgüsü:**

“Padişahın oğlu, çarşıdan üç karpuz alır. Satıcı, karpuzları bir suyun başında kesmesini söyler. Oğlan karpuzların ikisini suyun başında kesmez ve karpuzlardan çıkan kızlar ölür. Üçüncüyü suyun başında kesince karpuzdan çok güzel bir kız çıkar ve su ister. Oğlan buna su verir ve bu kız yaşar. Oğlan kıza âşık olur ve kızı bir ağacın başına koyarak babasına haber vermeye gider. Bunları gözetleyen cadı ninesi gelip kızdan elbiselerini alır ve bu kızın gözlerini çıkarıp padişahın oğluya gider. Evlenirler. Karpuzdan çıkan kız ağaçta kalır. İki güvercin gelip padişahın bahçesindeki güllere konar ve kondukları güller kurur. Padişahın oğlu bunları yakalayıp keser. Bunlar bir sevi ağacı olurlar. Cadı kızı bunları da kestirir. Karpuzdan çıkan kız bir ninenin yanında kalır. Padişahın oğlu sonunda gerçeği öğrenip cadı kızını cezalandırır. Bu kızla yeniden evlenip muratlarına ererler” (Ayyıldız, 2001, s. 41).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Hasan Tay (Özçelik, 1993, s. 561-575); **Erzurum/Padişahın Oğullarına Vesiyeti** (Ayyıldız, 2001, s. 297-300); **Amasya/Babanın Mirası** (Göde, 2011, s. 312); **Malatya/Zengin Adamın Karısı** (Sarıççek, 1997, s. 203-206); **Van/Ėaz ve Kotan** (Kasımoğlu, 2010, s. 443-445).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 915 (TTV 316)**Cerrahpaşa Hastanesi****1.Olay Örgüsü:**

“Zengin adamın biri bir balıkçının mütevaziliğine hayret eder. Ona küpler dolusu altın gösterir ve ölümünden sonra bunlardan birini kendisi için almasını ve kalanını da Mısır’da bir cerraha vermesini söyler. Zengin adam öldükten sonra balıkçı kendi küpünü almak ister ama her küpten bir el çıkıp ona vurur ve altının cerraha ait olduğunu

söyler. Balıkçı Mısır'a gider ama cerrah ona inanmaz. Padişah hastalandığında cerrah İstanbul'a çağırılır. Onu iyileştirir, sonra paşa olur ve zenginin evine taşınır. Tekrar balıkçıya denk gelir. Birlikte gidip altınlara bakarlar. Bir ses 'Şimdi sahip geldi' der. Cerrah balıkçıya bir küp verir, kalanıyla da İstanbul'da Cerrahpaşa Hastanesini kurar" (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 353).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 916

Sihirli Ekmek/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

"Büyük İskender bütün dünyayı fetheder. Savaşacak ülke kalmayınca canı sıkılır. Vezirini çağırır ve yer altı ülkesinin olup olmadığını, biliyorsa kimin bildiğini bulmasını ister. Kim bulursa ona memleketlerinden birini ve hazinesinin yarısını vereceğini vaat eder. Falcılar, danışmanlar ve sihirbazlar bu yeri bulamaz. Veziri orayı yaşlı bir kadının bildiğini söyler. Yaşlı kadın, kırk gün süre ve kırk günlük yiyecek ister ve yola çıkar. Kırk gün sonra yer altı ülkesine varır. Yer altı ülkesinin şahına İskender'in fikrini beyan eder. Kadın, yer altı ülkesinin şahı ile Büyük İskender'in yanına gelir. İskender ona vaat ettiği hediyeleri sunar. Yer altı ülkesinin padişahı İskender'e yer üstündeki hayvanlara ve bitkilere hâkim olamadığını öğütler. Ona bir şey vereceğini, vermesi halinde yer altı ülkesine karışmamasını teklif eder. Büyük İskender bunu kabul eder. Yer altı ülkesinin şahı ona bir balçık verir. Bu balçığı unla karıştırıp ekmek pişirmesini, onu düşürmemesini, ondan başka kimsenin yememesi gerektiğini hatırlatır. Bu ekmeği yediği takdirde hayvanların ve bitkilerin dilinden anlayacağını söyler. Vezir balçığı hizmetçi kadına verir ve kadından ekmek yapmasını ister. Kadın ekmek pişirilen ekmeklerden birisi küle düşer ve onu alıp saklar. Kadının sakladığı ekmeği torunu yer ve oyun oynarken bitkilerin ve hayvanların dilinden anlamaya başlar ve bu durumu büyükannesine anlatır. Büyük İskender yeryüzüne hâkim olur; fakat hayvanların ve

bitkilerin dilinden anlayamaz. Ekmeği yiyen çocuk büyük tabip olur ve o çocuk İbn-i Sina'dır" (Saçkesen, 2010, s. 228-229).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 917

Anne Şefkati/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

"Bir karı kocanın mutlu bir hayatı vardır; fakat çocukları yoktur. Doktorlar onların derdine çare bulamaz. Evlerinin karşısındaki elma ağacına bir kuş konar ve kuş güzel sesiyle öttükten sonra uçarken tüyü yere düşer. Kocasına ise mutluluk getirmesi için tüyü alıp karısına verir. Bu ailenin bir çocuğu olur; ama çocuk kördür. Doktorlar bu duruma bir çare bulamaz. Doktorun biri, aileden biri gözlerini feda ederse çocuğun görebileceğini söyler. Anne şefkati üstün gelir ve annesinin gözleri oğluna takılır. Çocuk ise bu duruma çok üzülür. Doktor, çini kuşu denilen bir kuşun tüyünün bin derde deva olduğunu ve annesinin gözlerini iyileştireceğini söyler. Anne babasının aklına bahçesine konan kuşun tüyü gelir. Doktor o tüyün çini kuşu tüyü olduğunu görür ve annesinin görmeyen gözlerini tedavi eder. Anne, baba ve çocuk huzur dolu mutlu bir hayat yaşarlar" (Saçkesen, 2010, s. 259-260).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.20. KOMİK HİKÂYELER

Tip 932 (TTV 317)

Trenzede/Bingöl

1.Olay Örgüsü:

“Bir baba ve oğlu dağ köyünden şehre alışverişe gittiğinde oğlu, eşiği tren istasyonunda bir vagona bağlayarak pazara gider. Alışveriş bittikten sonra babası, oğlundan eşiği getirmesini ister. Oğlu istasyonda eşiği bulamayınca, baba: ‘Eşiği nereye bağladın?’ diye sorar. Oğlu, eşiği ev sandığı vagonlardan birine bağlamıştır. Babası, oğlunun: ‘Eşiği değil, evleri bulamıyorum. Evler nerede?’ demesi üzerine hem kızarak hem de gülerek, ona yaptığı hatayı söyler. Tren hareket edince eşek, bağlı olduğu vagonla sürüklenip gitmiştir” (Alay, 2005, s. 91).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3.Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 933

Kabak Seven Hoca /Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Hocanın biri Ramazan ayında bir köye gider. Köyde etli yemekler hayal ederken kabak yemeği bulur ama ev sahibi mahcup olmasın diye kabak yemeğini çok sevdiğini söyler. Böylece hoca seviyor diye her yerde hocaya kabak yemeği ikram ederler. Ramazan boyunca kabak yemek zorunda olan hoca bir cenaze namazında dua ile karışık halinden şikâyet eder ve başka bir Ramazan ayında da kabak yememek için başka bir köye gider. Oradakiler de hocayı kabağı çok seven biri olarak duymuşlardır ve hoca tekrar kabak yememek için o köyden kaçır (Ergun, 2014, s. 250).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 934 (TTV 318)

Fakir Köylü/Bingöl

1.Olay Örgüsü:

“Gittiği yabancı bir köyde dışarıda kalan fakir bir köylü çok acıkınca bir düğün evine gider. Düğün evinde yiyip içtikten sonra yanlışlıkla zihaf odasına girince, gelinle damadın gelmesi üzerine oraya saklanıp çıkamaz. Gelinle damat sohbet ederken gelin, damattan kendisi için kılıç gösterisi yapmasını ister. Damat, gösteriyi yaparken kılıcıyla dolaba vurunca orada saklanan adamın can havliyle haykırması sonucu gelinle damat bayılırlar. Fakir köylü odadaki yemek sinisini alıp köyün saman yığınları arasında saklanıp yemeğini yer. O sırada bir hırsız gelip saman yığınlarını çalmaya çalışırken yemek yemekle meşgul olan adam; ‘Eyvah!’ diye bağırınca hırsız korkudan düşer bayılır. Fakir köylü sinisini, hırsızın torbasını ve ipini alıp keyifle köyüne geri döner” (Alay, 2005, s. 91-92).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 935 (TTV 319)

Yoksul Aduçı'nın Mutluluğu/Altay

1.Olay Örgüsü:

“Babası ölen delikanlı annesinden izin alarak kendisine halk içinden eş aramaya çıkar. Aduçı Taytakpay adlı zengine misafir olur. Taytakpay eğer kendisi için bir yıl çalışırsa delikanlıya kendi kızını vereceğini söyler. Delikanlı gündüz insanların yanında hiçbir şey yemeyen zenginin kızını gece izler. Delikanlı gece çok obur ve kaba bir şekilde yemek yiyen zenginin kızıyla evlenmekten vazgeçer. Halkın içinden Altınçı adlı kibar ve güzel bir kızla evlenir” (Dilek, 2003, s. 124).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 936 (TTV 320)

Sağırılar ve Hâkim/Kastamonu

1.Olay Örgüsü:

“Keçi ve koyunlarını aramaya çıkan sağır çoban, bir çiftçinin yanına giderek hayvanlarını sorar. Çiftçi de sağır olduğu için anlattıklarını yanlış anlayarak eliyle kendi arazisini adama gösterir. Sağır çoban, çiftçinin gösterdiği yerde şans eseri hayvanlarını bulur ve vaat ettiği topal keçiyi vermek için çiftçinin yanına gelir. Çiftçi de keçinin ayağını kırmakla suçlandığını sanır. Çiftçi ile çoban durumu anlatmak için hâkime giderken rastladıkları sağır olan atlıya durumu anlatınca atlı da hırsızlıkla suçlandığını sanır. Üçü de hâkime giderken bu sefer de bir geline rast gelirler. Gelin de sağır olduğu için o da durumu yanlış anlar. Dört sağır, hâkimin yanına gelirler. Hâkim de sağır olduğu için bunların hilali gördüklerini sanarak ramazanın geldiğini ilan eder” (Atlı, 2011, s. 213-214).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 265).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 937

Bitmeyen Masal/Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Bir ülkenin masala meraklı padişahı, kendisine durup dinlenmeden masal anlatacak biri olursa onu vezir yapacağını ama durup dinlenen olursa onun da kellesini alacağını tellallar ile halka duyurur. Dağ başında yaşayan hoş sohbet Mehmet ağa da kaybedecek bir şeyim yok diye padişahın huzuruna çıkar ve avcılıkla ilgili bir masal anlatmaya başlar. Masal, “tavşan kaçtı tazı kovaladı” şeklinde saatlerce devam edince padişah bıkar ve sonucu merak ettiği için Mehmet Ağa’yı vezir ilan eder. Mehmet Ağa da bu kovalamanın altı ay sürdüğünü bir altı ay da geri döndüklerini söyler ve vezir olur (Ergun, 2014, s. 217).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 938 (TTV 321)

Üç Muzdarip/Isparta

1.Olay Örgüsü:

“Kel, kör, topal bir odaya misafir olurlar. Oda sahibi kelin başını kaşımaması, körün güzünü ovuşturmaması, topalın ayağını uzatmaması şartıyla misafir eder. Kel, babasının külah yaptığını söyleyerek başını kaşır. Kör, babasının avcı olduğunu söyleyerek

gözünü ovuşturur. Topal da yalan söyleyene bu girsin, diye ayağını uzatır” (Göde, 1997, s. 61).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bitlis/Üç Kardeş (Eren, 2001, s. 349).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 939 (TTV 322)

Sadık ile Sıdika/Adana

1.Olay Örgüsü:

“Sadık ve Sıdika adlı karı koca birbirlerini çok severler ve bunların dokuz tane erkek çocukları olur. Sadık öleceği zaman, karısını dokuz oğluna emanet eder. Oğlanlar anneleri rahat etsin diye bir beşik yaptırırlar ve gelinlerinin ona iyi bakmasını isterler. Gelinlerin işlerinin yoğun olduğu bir gün, kapıya gelen dilencinin beşiği sallamasını ister. Fakir, beşikteki kadını görünce ‘Allah seni eversin’ der ve Sıdika Hanım beşikten kalkarak iş yapmaya başlar. Oğulları, annelerinin iş yapmasına anlam veremezler. Küçük gelin kadının davranışlarından evlenmek istediğini anlar ve padişahın kendisini istediğini söyler. Kadın oğullarına padişahla evlenmek istediğini söyleyince oğulları bunu bir mağaranın kapısına bırakırlar. Mağaradaki sırtlan kadını yer ve gelinler ondan kurtuldukları için mutlu olurlar” (Ketre, 1998, s. 72-73).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Tokat/Bunak Nine (Koca İsteyen Nine) Masalı (Sargın, 2018, s. 1039-1040);

Kilis/Keri (Doğramacıoğlu, 2002, s. 460-464).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 940

İstanbul'da Üç Köylü/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“İlk kez köylerinden çıkıp İstanbul’a giden üç arkadaş, şehrin büyüklüğü karşısında şaşkına dönerek, yüksek bir binanın katlarını saymaya başlar. Oradan geçen bir yabancı, bunların saf görünümlü olduğunu sezince, onları kandırmaya çalışır. Adam, binanın kendisine ait olduğunu söyleyerek, saydıkları kat adedince üçünden para alır. Böylece onları kandırmış olur. İçlerinden uyanık olduğunu sanan genç; adama yirmi beş yerine, beş katın parasını verdiğini söyleyip onu kandırdığı zanneder. Parayı alan adam hızla uzaklaşıp giderken, uyanık davrandığını sanan genç, arkadaşlarına nasıl da uyanıklık yaptığını, söyleyip böbürlenir” (Alay, 2005, s. 98).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 941

Üç Arkadaş/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Bir yolcu, yolun kenarında oturan üç kişiye selam verip geçince, üç arkadaş selamın kime verildiği konusunda tartışmaya girerler. Gidip yolcuya sorarlar. Yolcu, karısından en çok korkan kişiye selam verdiğini söyleyince, onlar da karısından en çok kendisinin korktuğunu söyleyip sırayla kısa birer hikâye anlatırlar. Birinci kişi, karısından gizli olarak yağlı ekmek yerken yakalandığını, kendisinin de yağlı ekmeği külahının içine koyduğunu, yağın başından aktığını gören karısının da kendisini dövdüğünü anlatır. İkinci kişi, karısından gizli olarak çökelek yerken karısının içeri girdiğini, kalkmak isterken çökelek postunu yanlışlıkla kendi şalvar kuşağıyla bağladığını, karısının da bunu görmesi üzerine, kendisini dövdüğünü anlatır. Üçüncü kişi ise, karısının

civcivleri kendisine emanet ettiğini, ancak bir kartalın gelip civcivleri kaçırdığını, karısından korktuğu için yumurtaların üzerine oturduğunu belirtir. Bunu gören karısının kendisini dövdüğünü, bir hafta kalkamadığını söyler. Bu üç kişiyi dinledikten sonra yolcu; ‘Karısından bu kadar korkanlara selam vermek neyime?’ diyerek çekip gider; üç arkadaş da öylece kalır” (Alay, 2005, s. 98-99).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 942

Mollanın Köye Dönüşü/Bingöl

1. Olay Örgüsü:

“Köyde Cuma namazı kıldırın molla, ikinci rekâta kendisi tutamayıp gaz kaçırır. Namazdan sonra cemaat, molların haline gülüp onu utandırır. Molla, köylünün diline düşer. Köylülerin diline düşen molla, bir akşam gizlice evini toplayıp köyden ayrılır. Molla yıllar sonra, köyünün hasretine dayanamaz. Yaşadığı o olayın artık unutulmuş olduğu düşüncesiyle, kılık değiştirip eski köyüne gizlice gider. Köyün girişinde rastladığı bir çocuktan adını öğrenip ona, yaşını sorar. Çocuk; yaşını tam olarak bilmediğini, ancak annesinin dediğine göre, molların camide gaz kaçırdığı yılda, doğduğunu söyleyince, molla kızarmaya başlar. Molla, yıllar geçse de yaşanan kötü bir olayın kolay kolay unutulamayacağını anlayarak, geldiği yoldan tekrar geri döner” (Alay, 2005, s. 99-100).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 943**Nikah Sualî/Bingöl****1. Olay Örgüsü:**

“Evlenmek üzere olan bir genç, nikah kıydırmak için arkadaşlarıyla hocaya gider. Hoca, nikah için damada; Allah’ın kaç tane olduğunu sorunca o da ‘On tane’ diye cevap verir. Hoca, damadı azarlayıp kovar; nikahını kıymaz. Damat, durumu dışarıda bekleyen babasına anlatıp neden nikahın kıyılmadığını bir türlü anlayamadığını söyler. Babası, oğluna kızarak verdiği cevabın yanlış olduğunu, Allah’ın bir tane olduğunu söyleyince, oğlu gülerek; ‘Ben on dedim hoca kabul etmedi, nerde biri kabul edecek!’ der” (Alay, 2005, s. 100).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.21. APTAL VE TEMBEL ERKEKLER-KADINLAR**Tip 958****Aptal Koca/Erzurum****1. Olay Örgüsü:**

“Bir kadın kocasını aldatmaktadır, onu başından savmak için ineği satmaya yollar. Unutmaması için de kocasının boynuna bir kaşık takar. Adamın arkasından giden kadının sevgilisi adamı kandırır elinden kaşıkla ineği alır. İnekle kaşığı adamın elinde gören koca kendisini o adam zanneder, adamın peşine düşerek kendi evine gelir. Karısı onu ahırda bir derviş ile yatırır. Koca, sabahleyin kalkıp dervişin elbiselerini giyer, gölde kendi kendisini aramaya çıkar. Gölde dervişin suretini görünce geri döner,

karısına yanlış adam uyandırdığını söyler. Kadın adamın aptallığından bezer, onu eve alır” (Seyidoğlu, 1975, s. 69).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 959

Kötü Çoban/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Eğlenceden başka bir şey düşünmeyen deli han, kırk yiğidine otun, kuşun ve adamın işe yaramayanının bulup getirmelerini emreder. Kırk yiğit otun işe yaramazı olarak çıırıkanağı, kuşun işe yaramazı olarak kırgoolu ve adamın işe yaraması olarak da çirkin, zayıf ve üstü başı perişan bir çobanı bulur. Çoban otun işe yaramazı olarak ölönü, kuşun işe yaramazı olarak da saksaganı almalarını söyler. Han, çobanın konuşmasına bakarak onun sıradan biri olmadığını anlar, denemek için de mücevheri ve atını sınatırır. Çoban, hanın kendisine bıraktığı hanlığı kabul etmez. Çoban, yeni gittiği şehirdeki hanın kızının çözülmesi şartıyla gönderdiği bıçak, eye ve çözleğin ne demek olduğunu çözer ve kızla evlenmeye hak kazanır. Hanın adamları, hırsız diyerek çobanı eski hana gönderir. Eski han çobanı idam edeceği sırada bilmecelerini çözdüğü kız gelip göğsüne bir kılıç bırakınca çoban her şeyi anlatarak ölümden kurtulur. Han bir mektup yazıp Kötü Çoban’a verip Deli Han’a yollar. Kötü Han’ın kızıyla evlenip memleketine gelir. Deli Han’ın adamları Kötü’nün karısının güzelliğini hanlarına anlatır. Deli Han Kötü’nün hanımını almak için onu ölümsüzlük suyunu getirmesi için çok uzaklara gönderir. Kötü, suyu getirmeden geri gelir ve altı ay evinde saklanır. Han, Kötü’nün hanımıyla evlenmek istediği sırada, Kötü, ölümsüzlük suyunu getirmiş, diye bir haber yayılır. Han, Kötü’nün hanımıyla evlenmekten vazgeçer” (Karadavut, 2006, s. 51).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 960

Deli Masalı/Konya

1. Olay Örgüsü:

“Bir genç, annesi ve üç kız kardeşi ile yoksulluk içinde yaşar. Bunların bir öküzleri vardır. Oğlan bir öküz parası daha kazanmak için şehre gider. Büyük kız çeşmeye su almaya gider. Su başındaki kavağa bakarak, bir oğlu olur da bu ağaçtan düşerse ne yapacağını düşünerek ağlamaya başlar. Eve geciken ablasına bakmak için gelen ortanca kız da ablasının bu derdine, oturup ağlamaya başlar. Küçük kardeş de gelip bunlara katılır. En sonunda anneleri de onlara katılır. Bu durumda ne yapmaları gerektiğini bir hocaya sorarlar. Hoca, öküzü kesip etinden dağıtırlarsa kendisine de getirmeleri şartıyla, acılarının geçeceğini söyler. Öküzü kesip dağıtırlar. Oğlan tam bunun üstüne gelir, durumu öğrenince çok kızar, annesinden ve ablalarından daha delisini bulamazsa onları öldürmeye karar verir. Bir çay kenarından geçerken, çamaşır yıkayan bir kadına rastlar. Kadına cehenneme gittiğini söyler. Kadın kocasının da oraya gittiğini söyleyip, ona götürmesi için oğlana altın ve çamaşır verir. Kocasının durumu öğrenince, altınları ve çamaşırını almak için oğlanın peşine düşer. Oğlan, adamın karşısından geliyormuş gibi yapıp bir hile ile adamı ağacın tepesine çıkarır, atını ve tayını alır gider. Tarlada çalışan bir köylüden, at ve tay karşılığında yiyecek ister, adam bu vaat karşısında öküzlerini oğlanın yanında bırakıp evden ekmek getirmeye gider. Oğlan öküzleri de alıp eve döner. Anasından ve ablalarından daha da deliler olduğunu gördüğü için onları öldürmekten vazgeçer” (Karakuzu, 1997, s. 139).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 961

Aptal Padişah/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“İş yapacağına anlamsız şeyleri düşünen aptal bir padişah vardır. Padişahın aklına, şehirdeki en aptal kişiyi bulma fikri gelir. Padişahın yardımcıları tarlanın yanından geçerken az suyla ekinlerini sulayan bir adam görür ve onun aptal olduğunu düşünürler; fakat adam onları kovar. Yola devam eden yardımcılar mestçinin evine gelir ve onun aptal olduğunu sanırlar. Mestçi de “Aptal olsam sizin gibi aylak aylak dolaşırdım.” diyerek onları kovar. Padişahın yardımcıları padişahın aptallığının farkına varıp saraya dönmezler. Padişahın akılsızlığından saltanatı dağılır” (Saçkesen, 2010, s. 254-255).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 962 (TTV 323)

Antaz ile Kantaz/Çankırı

1.Olay Örgüsü:

“Deli Kantaz, annesini yıkarken öldürür. Akıllı olan kardeşi Antaz annesini gömmek için mezar kazar. Kantaz yolda giderken kendisine kızan komşusunu da öldürür. Annesi ölen Antaz kardeşinden ayrılmak ister ve mirası bölüşmeyi teklif eder. Kantaz’ın hiç malı kalmaz. Antaz onu bir ağanın yanına hizmetçi verir. Önceki hizmetçilerini ‘darılmama’ karşılığında yıldırarak öldüren Ağa, Kantazla başa çıkamayarak karısı ve

çocuğuyla kaçar. Ağa'nın kaçma planını öğrenen Kantaz, onların peşinden giderek önce Ağa'nın çocuğunu sonra da karısını öldürür. Böylece Ağa'yı darıltan Kantaz onu da öldürür" (Arslan, 2017, s. 152).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Akıllı Kardeşle Deli Kardeş (Alptekin, 2002, s. 345-347); **Gümüşhane-Bayburt/Akıllı Kardeşle Deli Kardeş** (Sakaoğlu, 2002, s. 517-519); **Bingöl/İki Kardeş** (Alay, 2005: 251); **Bolu/Keloğlanın Mal Paylaşımı** (Karasu, 2002, s. 215-217); **Erzincan/Akıllı Kardeş ile Deli Kardeş** (Kara, 1996, s. 525-526); **Niğde/Akıllı Kardeş ile Deli Kardeş (Keloğlan)** (Bakırcı, 2000, s. 387-390); **Zonguldak/Keloğlan ve Padişahın Oğlu** (Bekdik, 2014, s. 221); **Adana/Deli Oğlan** (Şimşek, 2001, s. 803-807); **Burdur/Üç Kardeş, Akıllı Oğlan ile Deli Oğlan** (Dalğar, 2010, s. 195-196, 197-198); **Isparta/Deli ve Akıllı Kardeşler** (Göde, 1997, s. 314-316); **Malatya/Akıllı ve Deli Kardeş** (Sarıççek, 1997, s. 231-233); **Manisa/Delioğlan, Keloğlanla Delioğlan** (Tunç, 2008, s. 264-265, 266-267); **Yozgat/Akıllı Ahmedinen Deli Ahmed** (Öcal, 1999, s. 421); **Muğla/Keloğlan, Keloğlan, Keloğlan'ın İşleri** (Önal, 2011, s. 462-464, 495, 496-497); **Adana/Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan** (Boratav, 2015, s. 283-287); **Kahramanmaraş/Deli Oğlan ile Akıllı Oğlan** (Erşahin, 2011, s. 690-696); **Çankırı/İbibikler Ötünceye Kadar Çalışma, Hizmetkâr Keloğlan, Antaz ile Kantaz**, (Arslan: 2017, s. 313-315, 316-317, 321-323); **Tokat/Deli Oğlanın Ahullu Oğlan** (Sargın, 2018, s. 1013-1017); **Kilis/Hömük** (Doğramacioğlu, 2002, s. 411).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Erte, Erke, Ergek Adlı Kardeşler (Dilek, 2003, s. 539-556); **Özbekistan/Değirmenci** (Saçkesen, 2010, s. 759-760); **Türkmenistan/Memmetcan** (Sümbüllü, 2000, s. 202-219); **Azerbaycan/Hillilim'nen Güllülüm** (Köktürk, 1996, s. 142-144); **Gagauz/Delicä** (Uçkun, 2003, s. 582-587); **Tıva/Bir Karış** (Aça, 2007, s. 411-415); **Batı Trakya/Kukucuk Ötümü** (Dede, 1978, s. 13-14); **Bulgaristan/ Antika Çocuk** (Hafız, 1990, s. 237-239).

Tip 963 (TTV 324)

Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan/Adana

1.Olay Örgüsü:

“Üç kardeşin babaları vefat eder. Kardeşlerden biri de delidir. Babalarından kalanları bölüşürken Deli-oğlan deve ister. Aldığı deveyi kertenkele (koçmar-keleş)nin yanına götürür ve et alıp almayacağını sorar kertenkele de başını sallayınca bunu evet sayan Deli- oğlan deveyi kesip her parçasını bir taşın üzerine koyar. Sonra ete karşı parasını ister ama kertenkelelerden ses çıkmayınca kızıp onların saklandığı kavak ağacını babasının baltasıyla keser. Ağaç kesilince oyuğundan altınlar dökülür ve etin karşılığı, diyerek altınları kardeşlerine götürür. Deli-oğlan, altınları kadının bölüştürmesini ister ve kadıyı getirirler. Kadı bir pay kendine bir pay diğerlerine verip bölüştürür. Aldığı altın çuvalıyla dönerken ona yardım etmek için çuvalı almaya çalışan Deli-oğlan yüzünden bacağı kırılır, düşer. Deli, onu götürüp bir kuyuya atar. Akıllı kardeşleri bu işin kendilerine patlayacağını bildiklerinden bir keçiye de kuyuya atarlar. Deli-oğlan kadıyı kuyuya attık diye herkese haber verir. Halk toplanınca kuyuya gönüllü olarak yine kendisi girer ve yukarıdakilere: ‘Kadının kulakları var mıydı, dört ayağı ve uzun kılı var mıydı?’ diye sorar. Bu sorulara anlam veremeyen adamlar, kardeşlerin de sözüyle delinin tekine inanmayalım, deyip dağılır. Kardeşler başka yere gidip çobanlığa başlar. Köyden erzak almak için deli oğlanı hayvanlarla bırakıp giderler. Deli-oğlan hayvanları bir armut ağacının altına toplar. Ağacı silkelerken keçilere de armutları toplamalarını söyler. Aşağı inince keçilerin armutları yediğini, sadece bir keçinin boynuzunda asılı iki armudun kaldığını görüp çok sinirlenir ve diğer keçileri keser. Onların çanlarını da boynuzunda armut kalmış olan keçiye asar. Geri dönen kardeşler olanları görünce hayvanları çukura gömüp oradan da kaçarlar ama mal sahipleri bunları tutup hapseder. Deli-oğlan kapıyı söker ve oradan ayrılırlar. Deli-oğlan karşılaştıkları kervandaki bezirgânbaşının total katırını keser. Ondan yemek pişirir ve yaptığını da bezirgânbaşına söyler. Pişirdiği katırı zorla adama yedirmeye çalışınca adam bir kese altın karşılığı elinden kurtulur. Kardeşler bir kese altınla gittikleri başka bir yerde misafir olurlar ancak deli oğlana çok yememesini, yerse onu dürterek uyaracaklarını söylerler. Deli-oğlan sofraya oturur bir şey yiyemeden kendine sürtülen kediye kardeşleri sanıp sofradan çekilir. Gece ise açlıktan uyuyamaz ve yemek bulmak için ev

sahibinin yaşlı karısının odasına girer. Kadın deli oğlanı kovar, deli oğlan kaçarken merdivenden düşüp ölür böylece kardeşler de Deli- oğlandan kurtulur” (Boratav, 2015, s. 283-287).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Akıllı Kardeşle Deli Kardeş (Sakaoğlu, 2002, s. 517-519); **Van/Mirza ile Şirin** (Önay, 1995, s. 512-516); **Erzincan/Akıllı Kardeş ile Deli Kardeş** (Kara, 1996, s. 525-526); **Niğde/Akıllı Kardeş ile Deli Kardeş (Keloğlan)** (Bakırcı, 2000, s. 387-390); **Amasya/Keloğlan ile Abisi** (Göde, 2011, s. 313-314); **Adana/Deli Oğlan** (Şimşek, 2001, s. 803-807); **Isparta/Deli ve Akıllı Kardeşler** (Göde, 1997, s. 314-316); **Konya/Süresiz Kuyu** (Karakuzu, 1997, s. 283); **Manisa/Delioglan** (Tunç, 2008, s. 264-265); **Tokat/Deli Oğlanın Ahullu Oğlan** (Sargın, 2018, s. 1013-1017); **Kayseri/Deli Oğlanla Akıllı Oğlan** (Sever, 1995, s. 203-204); **Sivas/Apdi ile Sapdi** (Sever, 1995, s. 233-234).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Erte, Erke, Ergek Adlı Kardeşler (Dilek, 2003, s. 539-556); **Özbekistan/Değirmenci** (Saçkesen, 2010, s. 759-760); **Azerbaycan/Hillilim’nen Güllülüm** (Köktürk, 1996, s. 142-144); **Gagauz/Bir Veren Bin Alır** (Uçkun, 2003, s. 587-588).

Tip 964 (TTV 325)

Aptal Hizmetli

1.Olay Örgüsü:

“Karısı tarafından horlanan Ahmet, ağanın yanında hizmetli olur. Gürültü çıkarması yasak olduğundan, uyarıldığı halde iki saati kırar. Ardından yüzünü gördüğünde bir ayna kırar. Ağa padişahı davet ettiğinde, hizmetlisine tuvalette eğer sakalında bir pirinç tanesi görürse ne yapması gerektiğini söyler. Bu söylenen gerçekleştiğinde ise hizmetli ağaya doğru ‘Ağa, bana tuvalette söylediğin şey şimdi oldu.’ diye seslenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 359).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Türkmenistan/Ecekecan (Sümbüllü, 2000, s. 270-275).

Tip 965 (TTV 326)

Hoca, Kadı, İmam/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Açlıktan ölmek üzere olan karı-koca vardır. Kadın bu durumdan kurtulmak için bir çare düşünür ve kocasıyla verdiği kararda anlaşır. Kadın, memleketin sayılı adamlarından olan hocayı, kadıyı ve imamı kandırır, gece her birine ayrı saatlerde randevu vererek eve çağırır. Kadın randevu verdiği adamların her biriyle ayrı ayrı görüşürken bir diğeri gelip kapıyı çaldığından hepsini çıplak vaziyette dolaba kitler. Hesapta olmayan bir akraba aniden çıkagelince onu da kandırıp ellerindekilerini alır. En sonunda kadının kocası gelir, dolapta kilitli olan adamlar kaçır, karı-koca paraya kavuşurlar” (Seyidoğlu, 1975, s. 68).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 269-270); **Erzincan/Dürüst Hırsız** (Kara, 1996, s. 532-534).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Yetim Kız (Köktürk, 1996, s. 149-150).

Tip 966 (TTV 327)

Idılı ile Bıdılı/Kahramanmaraş

1.Olay Örgüsü:

“Noksan akıllı iki kardeş Idılı ile Bıdılı adlı noksan akıllı iki kardeş güneşte kuruttukları hamurları hediye olarak padişahla evli kız kardeşlerine götürürler, kız kardeşleri ise

onları döküp yerlerine başka hediyeler koydurur. Koyun ağılında misafir edilen Idılı ile Bıdılı gece sakız çiğnediklerini sandıkları koyunların dillerini koparıp öldürünce kız, padişah kocası öğrenmeden koyunların yerlerine yenilerini koydurur. Kaz damında misafir edilen Idılı ile Bıdılı kazların kirlendiklerini sanıp kaynar suya batırınca kazlar ölür. Kız ölen kazların yerine padişah öğrenmeden yenilerini koydurur. Deve ahırında misafir edilen Idılı ile Bıdılı bu defa da buldukları katranı kına sanarak saçlarına sürüp develere binerler, develer yerlerinden kalkınca da başlarından tavana yapışıp asılı kalırlar. Bu durumu gören kız, saçlarını kestirerek onları kurtarır, yeni elbise ve hediyelerle eve yollar. Yolda hasta sandıkları dereye altın kemerlerini, ayağının üşüdüğünü sandıkları leyleğe ayakkabılarını, üşüdüğünü sandıkları selviye ceketlerini, aldıkları cılız, hastalıklı bir koyuna karşılık çobana bir heybe altını veren Idılı ile Bıdılı, ayakkabı getirmeye gidince koyunu da kaybederler” (Erşahin, 2011, s. 324-325).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/İdili’yla Didili (Demir (Şimşek), 1995, s. 270-271); **Isparta/Ödü ile Böldü** (Göde, 1997, s. 317-318); **Adana/Fatma** (Ketre, 1998, s. 230-235); **Muğla/Ediyle Dödük** (Önal, 2011, s. 494); **Van/Nahırcı’nın Kızı** (Kasımoğlu, 2010, s. 378); **İstanbul/Edik ile Bıdık** (Tezel, 1938, s. 70-71); **Kahramanmaraş/Aklak ile Şaklak, Hedik ile Güdük, Behlülzadeler** (Erşahin, 2011, s. 680-683, 683-685, 685-687); **Tokat/Hıhlılı ile Daddandılı Masalı** (Sargın, 2018, s. 997-999).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kıbrıs/Dudu ile Kumru (Sakaoğlu, 1983, s. 13-15).

Tip 967 (TTV 328)

Hiç/Karabük

1.Olay Örgüsü

“Annesi Keloğlan’dan hiç (tuz) almasını ister. ‘Hiç’ diyerek giderken cenazeyle karşılaşır. ‘Allah rahmet eylesin.’ diyerek giderken bir köpek ölüsüyle karşılaşır. ‘Öf, ne kötü ne fena!’ diyerek giderken gezmeye giden hanımlarla karşılaşır. ‘Oh ne güzel ne âlâ!’ diyerek giderken kavga eden kabadayılarla karşılaşır. ‘Ayıptır mollalar, günahtır’ diyerek giderken dalaşan köpeklerle karşılaşır. Bir adamın ‘Hiçbir şey demeyeceksin.’

demesi üzerine ‘hiç’ alacağını hatırlar. ‘Hiç’ (tuz) alarak evine gider” (Dağı, 2008, s. 26).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Hiç (Özçelik, 1993, s. 648-650); **Van/Aptal Sılko** (Önay, 1995, s. 418-422); **Erzincan/Hiçinen Miç** (Kara, 1996, s. 527-528); **Amasya/Hiç** (Göde, 2011, s. 315-316); **Adana/Unutkan Adam** (Şimşek, 2001, s. 808-811); **Konya/Duz** (Karakuzu, 1997, s. 284); **Çankırı/Keloğlan’ın Tuz Almaya Gitmesi, Antaz ile Kantaz** (Arslan, 2017, s. 312, 321-323); **Tokat/Heç (Tuz) Almaya Giden Oğlan** (Sargın, 2018, s. 1009-1011); **Kırşehir/Hiç (Keloğlan)** (Sever, 1995, s. 245).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Solodoy-Mergen (Dilek, 2003, s. 702-708); **Özbekistan/Bir Sıkım Tuz** (Saçkesen, 2010, s. 718-721); **Azerbaycan/Hillilim’nen Güllülüm, Delişov Arvad/** (Köktürk, 1996, s. 142-144, 145).

Tip 968 (TTV 329)

Ayna

1.Olay Örgüsü:

“Köylünün biri şehirde bir ayna satın alır ve evde onu saklar. Karısı bulur onu ve kocasının bir kuma aldığını düşünür. Kayınvalidesi kumayı çok çirkin bulur. Kayınpederi hayret eder ve komşunun oğlu ise daha çok hayret eder ve aynayı kırarlar” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 364).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 969 (TTV 330)

Aptal ve Hayvan Sürüsü

1.Olay Örgüsü:

“Aptalın biri ağanın hayvanlarına bakar; onları bir elma ağacının altına götürür ve ağaçtan onlara elma atar. Ama hayvanlardan bir teşekkür bekler, gelmez. Hayvanların hepsi elmaları yer. Sadece bir tanesi bir keçinin boynuzunda takılı kalır. Aptal o keçi hariç tüm hayvanları öldürür. Akıllı kardeşiyle tüm hayvanları ahıra taşır. Ağayla hesaplaşıp az para aldığıında ise şikâyet eder. İşte o anda ağa, hayvanlarının başına ne geldiğini anlar. Sonra da aptalın peşinden koşar ama aptal onu da öldürür” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 364-365).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Tokat/Ağanın Hizmetkarı Keloğlan Masalı (Sargın, 2018, s. 1008-1009).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 970 (TTV 331)

Fehimsiz Gelin/Van

1.Olay Örgüsü:

“Bir gelin büyük bir aptallık yapar. Kayınbabası gelininin durumunu kaymakam, gazi ve hocadan çözmelerini ister. Kadının kocası, ailesinin aptallığından usanıp köyünü terk eder. Adam bir köye gelir, buranın sakinleri akıl almayacak aptallıklarla adamı usandırırılar. Adam bu köyü terk eder. Adam bir kadına rastlar. Kadın, ölen babasını azaptan kurtarması için, adama para verir. Adam parayı alıp kendi köyüne geri döner” (Kasımoğlu, 2010, s. 53).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bitlis/Uyanık Adam (Eren, 2001, s. 315-319); **Tokat/Deli Murat Masalı** (Sargın, 2018, s. 999-1001).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 971

Yeddi Kızla Anaları/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Bir kadın yedi kızıyla birlikte çıkrık eğirip geçinir. Kızlara görücü gelir. Her birini sırayla kasaba, kuyumcuya, kumaşçıya, kınacıya, tüccara, iplikçiye ve sabuncuya verir. Büyük kızın kocası akşama misafir olduğu için kızıdan mantı yapmasını ister ama yufkası ince olsun, hamur gibi olmasın, diye öğütler. Kız da mantıyı ince olsun diye tül bentten yapar. Misafir de yemeği yiyemeyip aç kalkınca kocası kızı dövüp annesinin evine gönderir. Kınacıyla evli olan kız da evde kına çok diye bunlarla duvarı boyamaya kalkar. Boyalar akıp tüm evi ve sokağı kaplar. Kocası da kızı dövüp annesinin evine geri gönderir. Koyun tüccarıyla evli olan kız, komşusunun düğününe gidemeyince evdeki koyunlardan birine altın takıp gönderir. Koyunu da biri çalar. Kocası bunu öğrenince bu kızın da sonu kardeşleri gibi olur. İplikçiyle evli olan kız da kocası bolca ırmık helvası istedi diye kuyuda helvayı karmaya çalışır. Kocası gelince evde ne un ne yağ ne de şekerin kaldığını görür ve öfkeyle kızı dövüp gönderir. En son sabuncuyla evli olan kız ise evde sabun çok diye kalıp kalıp sabunları bahçeye döşer sonra da bahçeyi yıkamaya kalkar. Her taraf köpük olunca kendisi de kayıp bacağını kırar. Kocası onu da geri gönderir. Böylece yedi kız annelerinin yanında yaşarlar (Doğramacıoğlu, 2002, s. 236).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 972 (TTV 332)

Bir Günlük Hanımlık/Karabük

1.Olay Örgüsü:

“Bir gün kadının kocası kendisine hiç iş yapmamasını, dinlenmesini söyler. Kadın, kocasını uğurladıktan sonra tencereye pişirmek için tavuğu koyar, ama altındaki ateşi bile yakmaz. Bir süre sonra bir dilenci gelir. Kadın, yattığı yerden hiç kalkmadan ipi çekip kapıyı açmasını söyler. Dilenci içeri gelince de kadın tembelliğine devam eder, dilenciye ekmeklikten ekmek alıp tencerenin altındaki ocağı yakıverdikten sonra kapıyı çekip gitmesini söyler. Dilenci tencerenin içine bakınca tavuğu görür ve tavuğu torbasına koyup çarıklarını tencerenin içine atar. Ateşi yakıp ekmeği aldıktan sonra bu tembel kadına ders vermek amacıyla bir türkü söyler: ‘Tavuk torba içinde, çarık tencere içinde; bizim hanım dayak yir, gaba döşek içinde.’ Sonra da gider. Kocasını gelen kadın yemeği sofraya getirince dilencinin türküsünün anlamını çözer, ama iş işten geçmiştir” (Dağı, 2008, s. 49).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 271-272); **Balıkesir/Tembel Kız** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 459); **Kastamonu/İbi** (Atlı, 2011, s. 405-406); **Tokat/Deli Murat Masalı** (Sargın, 2018, s. 999-1001).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 973 (TTV 333)

Culfa Kadınları/Balıkesir

1.Olay Örgüsü:

Bir sığırtmacının saf bir karısı vardır. Kadın bir gün çaya su almaya gidince çayda öten kurbağaları culfa (dokumacı) kadınları sanır ve bana bez dokuyacaklar diye kocasından aldığı parayı götürüp kurbağalara verir ama ortada bez göremeyince kızıp yuvalarına çomak sokar, suyun altından bir küp altın çıkar. O sırada oradan, çanak çömlek satan biri geçmektedir. Ona bu sarıları vereyim tüm eşyaları bana ver, der ve çok az altını

kocası için alıp işe yaramaz çanak çömlekle evi doldurur. Eve gelen kocasına olayı anlatınca sığırtaç kadını dövüp evden atar. Kadın ağlarken yanına gelen kediyi kocasının gönderdiğini sanır ama onunla dönmeyeceğini söyler. Ardından karşısına çıkan deveyi de kendisini ikna için kocasının gönderdiğini sanıp deveyle eve döner. Yanında altın yüklü deveyle karısını gören sığırtaç ses çıkarmaz ve karısına “leblebi yağdığı gece, ben güvey girdiğim gece” oyunu oynamayı teklif eder. Kadın kabul edince onu kazana koyup üstünü kapatır ve arada üstüne leblebi atarken tüm altınları karısı görmeden saklar. Kaybolan, padişahın devesidir ve haber yayılınca kadın, deveyi gördüğünü söyler. Sığırtaç yakalayıp götürürlerken sığırtaç, karısına kapıyı bırakmamasını söyler. Sığırtaç hırsızlıkla suçlar, şahit olarak da karısını çağırırlar ve karısı sırtında kapıyla mahkemeye gelir. Deveyi ne zaman gördüğünü sorduklarında da “leblebi yağdığı gece, ben güvey olduğum gece” cevabını verir. Oradakiler kadının deli olduğu hükmüne varırlar ve adamı serbest bırakırlar. Altınlar sığırtaça kalır (Boratav, 2015, s. 279-282).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 272-273); **Bingöl/Deli Kadın ile Kocası** (Alay, 2005, s. 252-255); **Van/Abbas ile Meryem** (Önay, 1995, s. 555-558); **Erzincan/Deli Kadın** (Kara, 1996, s. 529-531); **Konya/Gıy Gıy Bacı** (Karakuzu, 1997, s. 285-288); **Kahramanmaraş/Ahmak Kız** (Erşahin, 2011, s. 668-675); **Kilis/Deli Fakı** (Doğramacıoğlu 2002, s. 257-263).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 974 (TTV 334)

Un Çuvalı/Zonguldak

1.Olay Örgüsü:

“Adam ile karısı ineği güdüye kimin süreceği konusunda birbiriyle inatlaşırlar. Kim önce konuşursa ineği güdüye o sürecektir, diye sözleşirler. Güdü, yaylıma gider, ineği kadın güdünün arkasından yetiştirir. Eve hırsız girer, adam inadı yüzünden hırsıza seslenmez. Kadın döndüğünde un çuvalını yerinde göremez. Hırsızların peşinden gider.

Hırsızlara yetişir, onlara bir oyun oynar. Sonunda hırsızları jandarmaya dövdürür. Unu alır, eve döner, başından geçenleri kocasına anlatır. Karı ve koca, bir daha birbiriyle inatlaşmamaya birbirine söz verirler” (Bekdik, 2014, s. 80).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 273-274); **Adana/İnatçı Köylüler** (Şimşek, 2001, s. 812-815); **Isparta/Tembelliğin Zaferi** (Göde, 1997, s. 319-321); **Kars/Gara İneğin Nağlı** (Arslan, 2000, s. 451-453).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Dêdunun Evi Hem Babanın Evi (Uçkun, 2003, s. 588-592); **Irak Türkmen/Matal 20** (Murad, 2005, s. 423-424).

Tip 975 (TTV 335)

Üç Tembeller

1.Olay Örgüsü:

“Ölen padişahın en tembel olan oğlu onun yerine geçecektir. Darağacında asılı olduğunda boynundaki ipi kesmesi için ona bıçak uzatıldığında dahi onu kesmekten aciz olduğunu söyleyip, haklı çıkınca da kazanan en küçükleri olur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 369).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 976 (TTV 336)**Herkes Dinlenilmemelidir****1.Olay Örgüsü:**

“Adamın biri oğluyla birlikte bir eşek satmaya gider. Onu yormamak için serbest bırakıp götürürler. Bir köylünün öğüdü üzerine adam oğlunu eşeğin üzerine oturtur. Başka birinin öğüdü üzerine kendisi eşeğin üzerine oturur. Daha başka birinin öğüdü üzerine her ikisi eşeğin üzerine oturur. En son kişinin öğüdü üzerine eşeği, canlı kalması için, iki sopanın ucuna bağlayarak taşırlar. Bir köprünün üzerinde eşek ürker ve serbest kalıp suya düşerek boğulur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 369).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 977 (TTV 337)**Kel Kız ve Keloğlan****1.Olay Örgüsü:**

“Tembel, pis ve kel kafalı bir kız, hiçbir zaman evlenemeyecek diye, kadınlar tarafından alay edilir. Herkes tarafından alay edilen Keloğlan da bu kızla evlenir. Onlar da sonra misafirlerle alay edip hepsini düğünden kovarlar” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 369).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 978 (TTV 338)

Keloğlan ve Periler Prensesi/Amasya

1.Olay Örgüsü:

“Annesi, Keloğlan’ı iş bulmadan, eş bulmadan eve gelme, diyerek gönderir. Keloğlan, ırmak kenarında dinlenirken, ırmaktan bir kapı açılır. O da açılan kapıdan içeriye girer. İçeride cıvı cıvı öten kuşlar, çeşit çeşit ağaçlar vardır. Gezerken devi görür. Uzaktan gelen ağlama sesine doğru gider. Devın kaçırıp, sarayda gizlediği, prensesi görür. Prenses, Keloğlan’dan kendisini kurtarmasını ister. Devi öldürebilmesi için ona bir defa vurmasını gerektiğini belirtir. Keloğlan, prensesin tembihi üzerine deve bir defa vurarak öldürür” (Göde, 2011, s. 177-178).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Karabük/Evde Kalan Kızlar (Dağı, 2008, s. 124).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 979

Değirmen Taşı/Konya

1. Olay Örgüsü:

“Köylüler değirmende un öğütmek için dağdan taş getirmeye giderler. Ortası delik bir taş bulurlar, değirmene nasıl götüreceklerini bilemezler. Şaban Ağa’nın oğlunu çağırırlar. Oğlan kafasını taşın ortasına sokarak, taşı aşağıya yuvarlamalarını söyler. Taş aşağıya indiğinde adamın kafası yoktur. Kafasının olup olmadığını öğrenmek için karısına sormaya karar verirler. Kadın, kafası olsa o taş kafasını sokmayacağını, demek ki kafasının olmadığını söyler” (Karakuzu, 1997, s. 140).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 980

Keloğlan ile Su Kızı/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Keloğlan 5 kuruşluk bakla alıp onu pişirir. Su kenarında yerken son baklası suya düşer. Son lokmanın ardından Keloğlan ağlayınca bir su kızı sudan çıkıp ona ne olduğunu sorar. Bakla karşılığında ona bir eşek verir. Eşeğe “çu!” denilince eşekten altın dökülür. Keloğlan eşeği götürüp hamamın önüne bağlar. Başka bir eşek sahibi kendininkine yer açmak için “çu!” deyip Keloğlan'ın eşeğini iter. Altınları görünce de kendi eşeğiyle onunkini değiştirir. Keloğlan eve gidince durumu anlar ve yine bakla alıp su kenarına gider. Aynı şeyler tekrarlanınca bu defa su kızı Keloğlan'a bir çirçir verir. Pamuk çekelim deyip altın çıkınca Keloğlan annesini tembihler ama annesi çirçiri komşuya verir. Komşu da çirçiri kendininkisiyle değiştirir. Keloğlan tekrar su kenarına gidince bu defa su kızı onu kovar (Doğramacıoğlu, 2002, s. 215).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.22. HIRSIZLAR VE DEDEKTİFLER

Tip 995

Hırsız/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Fakir çocuğun biri bir ayakkabı dükkânından bir çift ayakkabı çalınca başka bir dükkân sahibi onu görür. Elinden ayakkabıları alıp çocuğa bir tokat atan dükkân sahibi ona nasıl hırsızlık yapılması gerektiğini öğretir. Dükkâncı, oğlanı beyin samur donunu

hizmetçisinden istemesi için beyin evine gönderir ve oğlan, hizmetçiye beyin samur donunu istediğini söyler, hizmetçiden samur donunu alıp dükkâna gelir. Dükkâncı bu defa oğlanı beyin altın güğümlerini çalamaya gönderir. Oğlan hizmetçiye beye su götürceğini ve su kaplarını vermesini söyler. Hizmetçi altın güğümleri getirip oğlana verir, oğlan da güğümleri alarak dükkâna gelir. Dükkâncı bir başka gün oğlanı beyin altın üzensisini çalmaya gönderir. Bey Cuma namazına gidince atını oğlana teslim eder. Oğlan da atın üzensisinin birini bıçağıyla kesip dükkâna gelir. Bey, çalınan üzensisinin yenisini yaptırmak için kuyumcuya üzensi siparişi verir. Dükkâncı, oğlanı çaldığı üzensiyle beraber kuyumcuya gönderir ve oğlan, kuyumcudan üzensinin diğer eşini isteyip alır. Bey hırsızlıkları yapanın ortaya çıkması halinde onu affedeceğini ilan ettirir. Dükkâncı, oğlanı çaldıklarıyla beraber beye gönderir. Bey, bu hırsızlığı kimin öğrettiğini oğlana sorar, fakat oğlan, hırsızlığı kendisinin yaptığını söyler. Bey, oğlanı affeder ve oğlana çaldıklarıyla beraber onların değeri kadar altın daha verir. O günden sonra oğlan asla hırsızlık yapmaz” (Bakırcı, 2010, s. 54).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 996

Keloğlanın Kargası/Niğde

1. Olay Örgüsü:

“Keloğlan, köylerde çırak durmak için kargasını da yanına alarak yola çıkar ve bir eve misafir olur. Keloğlan, kargasını bahane ederek evdeki yiyecekleri isteyip yer. Keloğlan, bir fırsatını bulunca evde ne var ne yok toplayıp kaçarken ev sahibi peşine düşer. Keloğlan, karganın altın yumurtladığını söyleyerek sürü karşılığında kargayı çobana satar. Ev sahibi, çobanı Keloğlan sarp denize atarak öldürür. Keloğlan, sürüyü alıp köye gelir ve annesini murada erdirir” (Bakırcı, 2000, s. 73).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 997 (TTV 339)

Hırsız ile Keloğlan/Kastamonu

1.Olay Örgüsü:

“Çeşmeye suya giden kız, oluğun başındaki kavağı görünce, ‘Bir oğlum olsaydı da bu ağaçtan düşüp ölseydi, ne yapardım?’ diye düşünüp ağlamaya başlar. Kızın sudan gelmediğini gören kardeşi, ablasına bakmaya gider. Kız, kurduğu hayali kardeşine anlatınca beraber ağlamaya başlarlar. Ablalarının gelmediğini gören küçük kız da onların yanına gider. Ablaları aynı şeyi küçük kıza da anlatınca bu sefer üçü birlikte ağlamaya başlarlar. Kızlar ağlarken yanlarına gelen bir atlıya, olmayan çocuğu sorunca atlı da oğlanın cehennem kapısında fasulye sattığını söyler. Kızlar da üstlerindeki altınları verip atıyla oğlana yollarlar. Hırsız gittikten sonra anneleri gelip kızların halini görünce birlikte hırsızın peşine düşer. Hırsız, Keloğlan’ın değirmenine gelip onu kandırarak elbiselerini değiştirdikten sonra kaçır. Keloğlan’a da yalan uydurup ağaca çıkartır. Hırsızın peşinden gelen kadınlar Keloğlan’ı hırsız sanıp ağaçtan indirmeye çalışırlar. Fakat dikkatli bakınca ağaçtaki hırsız olmadığını anlarlar. Hırsız da kaçıp gider” (Atlı, 2011, s. 215-216).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Süleyman Bey (Alptekin, 2002, s. 412-415); **Afyonkarahisar/Oduncu** (Özçelik, 1993, s. 686-688); **Adana/Kırk Avşar** (Şimşek, 2001, s. 816-823); **Isparta/Veled-i Zina** (Göde, 1997, s. 322-323); **Muğla/Keloğlan ve Atı** (Önal, 2011, s. 438); **Bitlis/Uyanık Adam** (Eren, 2001, s. 315-319); **Eskişehir/Yedi Deliler** (Ergun, 2014, s. 262-263).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Ahireti Görmüş Adam (Uçkun, 2003, s. 592); **Kıbrıs/Cehennemden Gelen Adam** (Sakaoğlu, 1983, s. 30-33).

Tip 998

Arap ve Hırsız/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Yüz altını olan bir ağaya, hırsız musallat olur ve ağanın evindeki hizmetçiyi kandırıp altınlarını çalar. Altınlarının çalındığını anlayan ağa, kara kara düşünürken birisi ermiş olan iki kişi ağanın durumunu öğrenerek çalınan altınları bulmaya giderler. Adamlar, ermiş olanın tahminleriyle hırsızın evini bulurlar. Adamların geldiğini anlayan hırsız, altınlardan bir tanesini ağzına alıp diğerlerini de saklar. Kendisi de tavana saklanır. Ermişin tahminleriyle hırsız ve altınları bulan adamlar, altınları ağaya teslim ederler” (Atlı, 2011, s. 217).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 999 (TTV 340)

Hırsız ve Yankesici/Isparta

1.Olay Örgüsü:

“Hırsızla yankesici aynı kadınla evlidirler. Fakat birbirlerinden haberdar değildirler. Bir gün beraber işe giderler ve karılarının koyduğu azığı yerken, aynı azığın ikisine de konmasından şüphelenerek eve dönerler. Padişaha danışıp kime hak verirse kadın olsun, derler. Padişah da en iyi işi yapanın olsun, der. Hırsız padişahın sarayına çıkar. Kucağında sakız çiğneyen karısını alıp tavan arasına çıkarır. Ağzına sakızı alarak

padişahın kucağına yatar. Padişahla konuşmaya başlar ve yaptıklarını anlatıp da ‘Hak kimin?’ diye sorunca, padişah gözlerini açar ki kucağında hırsız yatıyor. Padişah hırsıza hak verir” (Göde, 1997, s. 64-65).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1000

Bahangir Mehmet Ağanın Oğlu/Eskişehir

1. Olay Örgüsü:

Zengin bir manifaturacı olan Mehmet Ağa ölünce onun alacaklarını toplama işi oğluna düşer. Vilayetleri gezerek parayı toplayan oğlan, bir vilayette kalırken kendisine benzeyen; yaşı, boyu posu aynı olan bir gençle arkadaş olur. Genci kaldığı otelde yemeğe davet eder ama yemek ardından uyuyakalınca kendisine benzeyen genç odayı ateşe verip ağanın oğlunun cebindeki senetleri ve paraları alıp gider. Ağanın oğlu yakalanıp hapse atılır. Onun yerine geçen genç, ağanın evine gider ve gerçek oğlun annesi de karısı da farkı anlamazlar. Gerçek oğul, hapisten çıkıp eve dönünce annesi ve karısı onu sahtekârlıkla suçlarlar. Hâkime giderler ama annesi ve karısı dolandırıcının tarafını tutar. Bunun üzerine hem ailesinden hem mal mülkten olan oğul intihar etmek için deniz kenarına gidip gelir ama cesaret edemez. Bunu gören padişah durumu öğrenir ve mezardan ağanın kemiğini çıkartır. İki gençten de birer kap kan alır ve o kemiği içine attırır. Sahte oğlanın kanına batırılan kemik tertemiz çıkarken gerçek oğlun kanına batırılan kemik kaynamaya başlar. Padişah hem sahtekarın hem anne ve eşin cezalandırılmasını buyurur. Ağanın oğlu annesi ve karısını affettirir. Sahtekâr ise idam edilir. Gerçek oğul malına kavuşur (Ergun, 2014, s. 226).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1001

Kurnaz Hırsızla Akıllı Arkadaşlar /Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“İki arkadaş çalışmak için gurbete gitmeden önce her şeylerini sattıktan sonra paralarını köydeki Hacı Kadın’a bırakırlar. Hırsız da oğlanların kılığında gelip Hacı Kadın’dan bu paraları alarak kaybolur. Oğlanlar gurbetten döndükten sonra paralarının çalındığını öğrenirler. Hacı Kadın’ın tarifiyle hırsız aramaya başlarlar. Oğlanlar sırayla; Ardahan, Bahri Umman, Van ve Horasan’a giderler. Hırsızın adının Ramazan, karısının adının da Kezban olduğunu öğrenince hırsızın evini bulurlar. Hırsız evde yakalayıp altınlarını hırsızın sakladığı yerde bulurlar” (Atlı, 2011, s. 217-218).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1002 (TTV 341)

Hırsız/Manisa

1.Olay Örgüsü:

“İki arkadaştan biri hırsız olan diğerinden hırsızlığı öğretmesini ister. Hırsız bir adamın satın alıp eve götürdüğü eşiğin ipini kendine bağlayarak eşiği çalar. Bir çiftçi iki öküzle tarla sürerken tarlanın bir başından birisi bağırır. Çiftçi yanına gelince hırsız öküzlerden birini alır gider. Çiftçi onun peşinden gidince de hırsızın arkadaşı diğer öküzünü çalar” (Tunç, 2008, s. 54).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Köylü ile Üç Hırsız (Alay, 2005, s. 256-258); **Tokat/Çiftçinin Öküzünü Çalan Hırsızlar Masalı** (Sargın, 2018, s. 1040-1041).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1003

Pamuk Ana ile Çocukları/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Üç çocuklu bir Pamuk Ana varmış. Evine gelen çocuk hırsızından, yıkayıp giydireyim, bahanesiyle çocuklarını pencereden kaçırır. Çocuklara tehlike anında kullanmaları için sihirli sabun, tarak ve bıçak verir. Çocuklar bu sihirli maddeleri kullanarak peşlerinden gelen çocuk hırsızından kurtulurlar” (Özçelik, 1993, s. 34).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1004

Çoban Keloğlan/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Keloğlan, ağanın badılarını güderken iki ala badıdan birisini kartala kaptırır. Diğerlerini de kaptırmamak için hepsini ayaklarından bağlayınca kartal bu sefer de hepsini alıp götürür. Keloğlan, korkudan ağanın arılığına saklanır. Bu sırada iki hırsız Keloğlan’ın içinde bulunduğu arı kovanını çalıp dere kenarına götürürler. Keloğlan, dere kenarında kovandan kaçıp ağaya olanları anlatır ve ağa, Keloğlan’ı affeder.

Önceden Keloğlan’a âşık olan ağanın kızını eşkıyalar, fidye karşılığında kaçırdıca ağa, ‘Kızını kim kurtarırsa, onunla evlendireceğini’ vaat eder. Keloğlan, kızı kurtarıncı ağa, kızını onunla evlendirir” (Atlı, 2011, s. 223).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1005 (TTV 342)

Oğru Memmed’in Nağılı/Kars

1.Olay Örgüsü:

Birbirine düşman iki padişah vardır. Bu ikisi birbirlerine mektup ve birtakım eşyalar göndererek kafa tutmaktadırlar. Bir gün biri, bir çuval darı gönderir ve bu kadar askerim var, der. Diğeri de buna mukabil horoz gönderir benim de askerim böyledir, der. Darı gönderen padişah çok kızar. Padişahın hazinesinden de altın çalındığı anlaşılır. Hırsız bulmak için içi zift dolu bidonlar korlar etrafa ancak hırsız Mehmet amcaoğlunu kandırılıp bidonlara sokar. Onun üstüne basıp hazineye atlar. Sonra dönüşte de amcasının oğlunun başını keser ve padişah hırsızın kim olduğunu öğrenemez. Hırsız bulmak için haber gönderilir, padişah bir şey yapmayacağını vaat eder. Hırsız Mehmet saraya gidince ona bir vazife verir ve düşman padişahın sarayından altın getirmesini ister. Mehmet, her kılında ziller takılı bir kürk, bir tabut ve bir katırla yola çıkıp padişahın odasına gizlice girer. Gece olunca yatak altından çıkıp kürküyle sesler çıkarıp odadaki tüm mumları söndürür. Korkan padişaha kendini Azrail olarak tanıtır ve ailesiyle helalleşmesini, kırk gün de odasına kimsenin girmemesini söyler. Padişah denileni yapınca onu tabuta yatırır ve ahirete götürüyorum, diyerek katır sırtında diğeri ülkeye götürür. Diğeri ülke padişahına da: “Sen altın istedin, sana padişahı getirdim.” der. Padişaha olanı biteni anlatıp tabuttaki padişahın kendini ahrette sandığını ve o ne isterse yapacağını söyler. Tabuttan çıkan padişah öldüğünü sanıp diğeri padişaha hizmet eder ancak diğeri padişah bu işe şaşırır. Kırk gün dolmadan tekrar padişahı tabuta koyan

Hırsız Mehmet onu odasına götürür. Eline de bir kâğıt verir. Kâğıtta artık hiçbir padişaha çatmayacağı, hazineyi de halka açacağı yazılıdır. Herkes padişah öldü de geri döndü sanır. Diğer padişah da hırsıza vezirlik teklif eder ancak Mehmet her akşam bir altın çalmak istediğini, başka da bir iş yapamayacağını söyler (Arslan, 2000, s. 443-450).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Rus Kralını Çalan Hırsız (Sakaoğlu, 2002, s. 520-524); **Gaziantep/Kara Hırsız** (Köksel, 1995, s. 393-404); **Erzurum/Bulunamıyan Hırhız** (Ayyıldız, 2001, s. 253-256); **Kastamonu/İki Baş Hırsız** (Atlı, 2011, s. 412-415); **Konya/Hırsız Oğlan** (Karakuzu, 1997, s. 289-292); **Muğla/Hırsızın Malı** (Önal, 2011, s. 441-442); **Elâzığ/Hırsız** (Günay, 1975, s. 445-447).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Keloğlan (Bakırcı, 2010, s. 209-231).

Tip 1006 (TTV 343)

Karı-Koca ve Hırsız

1.Olay Örgüsü:

“Hırsızın biri aradıklarını bulamayınca kadının yanına uzanıp sorar neyin nerede olduğunu; her şeyi öğrenince de bunları çalar. Adam uyanıp soyulduğunu anlayınca hırsızın peşinden koşar ve ona çaldıklarını taşımada yardım ettirir. Bu şekilde de çalınan mallarını geri alır. Hırsız ondan önce eve girer, onun karısının kılığına girer ve adamın elindekileri geri alır” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 375).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1007 (TTV 344)

Şah Abbas/Van

1.Olay Örgüsü:

“Şah Abbas, hırsızları yakalayabilmek için üç hırsızın arasına karışır. Birinci hırsız: ‘Ben yemeğini yediğim kimsenin malını hırsızlamam.’ İkinci hırsız: ‘Hırsızlık yapacağım yerde köpek havlarsa, orda hırsızlık yapılamayacağını anlarım.’ Üçüncü hırsız: ‘Ben karanlıkta kimi görsem gündüz onu tanırım.’ der. Şah Abbas üç hırsızı da yakalatır. Her üçünü de serbest bırakır” (Kasımoğlu, 2010, s. 63).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Ankara/Masal (Demir (Şimşek), 1995, s. 276-277); **Niğde/Padişah ve Üç Hırsız** (Bakırcı, 2000, s. 399-406); **Elâzığ/Hırsız Padişah** (Günay, 1975, s. 278).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1008

Tarlada Bulunan Altın/Adana

1. Olay Örgüsü:

“Bir çiftçi, tarlada çalışırken, bir küp altın bulur. Bunu yoldan geçen bir adama da söyler. Adam hile ile altınları alarak kaçır. Çiftçinin karısı, yanına iki kızını da alarak, bu altınları kaçıran adamın peşinden gider. Kadın, bir handa adamı bulur, kızlarını: ‘Benim Gibi’ ve ‘Benden Beter’ isimleri ile tanıtır. Kadın ve kızlar, adam ile yiyip içtikten sonra, bunu uyuturlar. Gece yarısı, adamın sakalının ve bıyığının yarısını kesip yüzünü de boyadıktan sonra altınları alarak kaçarlar. Adam uyanıp da yanındakileri göremeyince, dışarıya bakıp ‘Benden Beter’ ve ‘Benim Gibi’yi görüp görmediklerini sorar. Çevredekiler, bunun haline gülünce, içeri girip aynaya bakar ve gerçekleri anlar. Kadın ile kızları da tekrar altınlarına kavuştukları için, rahat bir hayat sürerler” (Şimşek, 2001, s. 180).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Erzurum/Bana Benzer Hanım (Seyidoğlu, 1975, s. 416-417); **Kastamonu/Altın Bulan Saf Köylü** (Atlı, 2011, s. 448-449); **Elâzığ/Bana Benzer** (Günay, 1975, s. 289-290); **Van/Çiftçinin İki Karısı** (Önay, 1995, s. 542-544); **Erzincan/Çiftçi** (Kara, 1996, s. 607-608).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Kadı ile Köylü, Emanetçi Baba (Bakırcı, 2010, s. 249-253, 254-259).

Tip 1009 (TTV 345)

Kör Hırsızlar

1.Olay Örgüsü:

“Körün biri bir adamı soyar. Adam körün peşinden gider ve evinde küpler dolusu altın olduğunu görür ve onları çalar. Soyulan kör olanları diğer iki kör arkadaşına anlatır. İçlerinden biri ona, aynı kendisinin de yaptığı gibi parasını değneğinin içine sokmasını öğretir. Birinci kör değneğin aynısını yaparak içi altın dolu olan ikinci körün değneği ile değiştirir. İkinci kör ise üçüncü kördən, altını kürkünün içine dikilmesini öğrenir. İkinci kör kürkün aynısı yapar ve kutuların içine altın yerine eşek arısı doldurur. Üçüncü kör de arılar tarafından sokulur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 376).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1010 (TTV 346)

Uyanık Adam/Muğla

1.Olay Örgüsü:

“Bir adamla kadın beraber yaşamaktadır. Adam vaktin boşluğundan ve parasızlıktan dolayı para kazanmak üzere dışarı gider. Adam para kazanmak için düştüğü yolda bir davulcuya rastlar ve davulcudan davulu çalar. Çaldığı davulla bir değirmencinin yanına gelir. Adam gece değirmende kalır. Değirmene gelen ayıyı davuluyla oynatmayı başarır. Sabah köylüleri tehdit eder ve paralarını alır. Adam oradan ayrılarak başka bir yere gider. Bir eve girer. Eve buluşmak için gelen bir kadın ve bir erkeği de oradan yanlışlıkla da olsa kaçıır. Adamın atı, rakılar ve yiyecekler adama kalır. Adam karısına olanları anlatmaz, malını, mülkü eve getirir. Adam atıyla millete gösteriş yapmak üzere yola çıkar. Adam yolda giderken atın sahibi atını tanır, fakat adam atın asıl sahibini orada hırpalayıp yoluna devam eder, atını vermez” (Önal, 2011, s. 303-304).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Erzincan/Dürüst Hırsız (Kara, 1996, s. 532-534); **Muğla/Hırsızın Malı** (Önal, 2011, s. 441-442); Günay, 1975, s. 445-447 (**Elâzığ**).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Hırsızlık (Uçkun, 2003, s. 593).

Tip 1011 (TTV 347)

Kahtıküda/Ankara

1.Olay Örgüsü:

“Üç fakir dede, İstanbul’dan kazandıkları üç çanta altınla memleketlerine dönerlerken yolda konaklarlar. Bir hırsız, dedeleri takip edip onlar çarşıya çıktıklarında çantalarını çalar. Dedeler, çantalarını ararken bir kadın onların arif olduğunu öğrenip ‘Şipişiri kahtıküda’ der. Dedeler, bu sözü birbirlerine sorarak hırsızın memleketini, mahallesini evini ve altınların yerini öğrenirler. Dedeler hırsızın kilin içine gömdüğü altınlarını alıp giderler” (Demir (Şimşek), 1995, s. 66).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

İzmir/Üç Bilecenler (Boratav, 2015, s. 214-220).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1012 (TTV 348)

Zanni Oğulları/İstanbul

1.Olay Örgüsü:

Yaşlı bir çiftin üç erkek evladı bir eşekleri vardır. Tek eşekle, odun kesip geçimlerini sağlarlar. Bir gün ihtiyar hastalanır öleceğini anlayınca oğullarına vasiyet eder. Tek eşekle üçü kavga etmeden rızıklarını kazansınlar, der. Bir gün eşek çalınır. Büyük oğlan “Bu kösedir.” der. Ortanca “Yolu da kısadır” der. En küçüğü “Adı da Musa’dır” der. Hırsızın peşine düşerler. Uzun bir seyahatten sonra hırsız bulurlar ancak Musa isimli köse durumu inkâr eder. Hâkime gider durumu anlatırlar ve hâkim, adamın inkârı ile üç kardeşi iftiracılıkla suçlar. Kardeşler hırsız zannen bulduklarını söylerler. Hâkim, onları sınar. Kardeşler odada kapalıyken bahçeden kopardığı ayvayı kırk torbaya sarar. Üç kardeş içinde ne olduğunu söylerler. Hâkim aynı şeyi yakaladığı arıyla yapar. Kardeşler yine doğru cevap verince köseye çıkışır. Eşeği elinden alır. Hâkim, kardeşleri akşam yemeğe çağırır. Fırından ekmek alır. Kasaptan et alıp sofraya kurar. Kendi de yüklüğe saklanır. Kardeşler gelince sofraya oturtulur. Büyük oğlan ekmek ölü kokuyor, der. Ortanca kardeş ise “et leştir” der. En küçüğü de: “O zaman yüklükteki hâkim piçtir.” der. Hâkim yüklükten inip annesini zorlayınca gerçeği anlar. Unlar bir gece kabristanda kalmıştır. Koyunu da bir köpek emzirmiştir. Hâkim, kardeşlerin zannına hayret eder. Onlara ikramda bulunur (Tezel, 1938, s. 27-30).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Zan Uşakları (Alptekin, 2002, s. 351-353); **Kastamonu/Hariç Mehmet** (Atlı, 2011, s. 422-427); **Isparta/Dedektif** (Göde, 1997, s. 325); **Malatya/Bir Memed’in Malı Var Bir Memed’in Malı Yok** (Sarıçiçek, 1997, s. 229-230); **Manisa/Üç Kardeş**

(Tunç, 2008, s. 271-274); **Muğla/Üç Bilicenler** (Önal, 2011, s. 457-458); **Elâzığ/İsfahan Padişahının Oğlu** (Günay, 1975, s. 449-453); **Tokat/Üç Alim** (Sargın, 2018, s. 985-987).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Üç Öksüz Kardeş (Dilek, 2003, s. 497-513); **Tıva/Akıllı Oğlan** (Aça, 2007, s. 446-448).

Tip 1013 (TTV 349)

Toplayıcı Dede/Ankara

1.Olay Örgüsü:

“İki dilenci aç kalırlar. Bu yüzden birisinin ölü rolü yaparak, sarıldığı kefeni satmayı ve karınlarını doyurmaya karar verirler. Adam ölü rolü yapar. Köyün hocası alışveriş için Ayaş'a gittiğinden cenaze gömülemez. Hoca çarşıdan dönünce cenazenin yanına gider. Çocuklarına aldığı bisküvi, şeker, leblebiyi orada unuttur. Cenazenin bulunduğu odayı kilitler. Dilenci, heybedeki yiyecekleri bitirir. Hoca, sabahleyin boş heybeyle karşılaşınca durumdan şüphelenir. Cenazeyi gömdükten sonra musalla taşının arkasına gizlenir. Eşkılar, mezarlığın içinden geçerken yanlarındaki paraları çaldırmamak için üleşirler. Ellerindeki kılıcın kime ait olacağını belirleyemezler. Bu yüzden de yeni gömülen cesette kılıcı denemeye, onu vereceklerini söylerler. Dilenciyi, mezardan çıkarıp vuracakları sırada cenaze bağırır, köyün hocası ve dilencinin arkadaşı da seslerini yükseltir. Eşkılar ölülerin hortladığını düşünüp kaçarlar. İki dilenci ve köyün hocası altınları bölüşürler, beş kuruş artar. Paralarını almak için geri dönen eşkılar, beş kuruş için tartışan üç adamı duyarlar, ölülerin beş kuruş için kavga ettiklerini sanarak korkup kaçarlar” (Demir (Şimşek), 1995, s. 66).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1014

Yörükle Türk/Balıkesir

1. Olay Örgüsü:

“Yörük’le Türk bayırda kobakla yosun toplarlar. Pazarda bunları birisi yapağı, diğeri de ceviz olarak satmaya çalışırlar. Görmeden satmaya çalıştıkları için kimse almaz. En sonunda pazarda birbirlerini görüp birbirlerine satarlar. Aldıklarını evlerine getirip karılarına gösterince çuvalın içindekilerin yosunla kobak olduğu anlaşılır. Ertesi hafta Yörük’le Türk bir papazın yanına işçi olarak girer. Her gün değiştirmek şartıyla biri öküzleri güder, biri de gübreleri atar. Bir gün gübreleri atan, değirmenin su yolağını gübreyle kapatır, su akmaz. Birbirlerine ne yaptıklarını sorduklarında biri öküzün bayırda yatıp durduğunu, diğeri de değirmencinin kendine bohça verip yediğini söyler. Ertesi gün görevleri değişirler. Öküzü güden öküzün ardından koşmaktan yorulur; gübreleri atan da değirmenciden sopa yer. Bunlar papazın bir küp altını olduğunu öğrenir. Birisi küpün içine girip altınları boşaltınca öteki de altınları alıp diğerini küpün içine kapatır, kaçar. Küpün içinden zorla çıkan, diğerinin nereye gideceğini tahmin eder, bulur. Mezarlıkta, çeşmenin başında dururken Kırk Haramiler gelir; onlardan kurtulurlar. Paralarını paylaşırlar, kalan bir tek lirayı paylaşamazlar. Türk, parayı alıp pazarda bozdurmalarını söyler. Pazar vakti gelince Yörük, Türk’e gider. Türk de öldü numarası yaparak mezara girer. Mezara giden Yörük, onun üstüne işer. Kalan paralarını paylaşırlar” (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 98-99).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

2.23. AKILLI, KURNAZ YA DA CİMRİ ERKEKLER VE KADINLAR

Tip 1029

Köse /Bulgaristan

Fakir bir kösenin on çocuğu vardır. Gidenin geri dönmediği bir değirmene un öğütmeye gider. Gece yarısı değirmene dev gelir ve köseyi hizmet etmesi karşılığı öldürmeyeceğini söyler. Köse de zanaat olarak taşın suyunu çıkardığını söyler. Cebindeki yumurtayı çıkarıp sıkıp kırar ve cebindeki unu serpip taştan un yaptığını söyler. Dev onu memleketine götürür orada devlerin hizmetini yapmaya başlar. Ancak yapılacak işlere gücü yetmez ve bahaneler üretir. Devler sonunda onu öldürmeye karar verirler. Köse, bu planı duyar gece yatağına kütük koyup kendisi rafa çıkar. Devler kütüğü oklayıp giderler. Ertesi sabah Köse, gece çok fazla sinek olduğunu ve vızıltıdan uyuyamadığını söyleyip odasından çıkar. Devler bu işe şaşar. Ertesi gece de yine Köse sanıp kütüğün üstüne kaynar su dökerler. Ertesi sabah Köse, çok terlediğini söyleyerek odasından çıkar. Devler Köse'den huylanırlar ve onu evine götürmeye karar verirler. Karşılığında da iki deve yükü altın verirler. Köse'yi götüren dev anası yolda tilkiyle karşılaşır. Tilki, Köse'nin korkak bir adam olduğunu elinden unlarını bile kaptırdığını söyler ve devi geri gönderir. Dev, geri dönünce evde tüm çocukların etrafta koştuğunu görür. Köse de devi asmak için ip aradıklarını söyleyince korkan dev kaçır ve yolda gördüğü tilkiyi azarlar. Köse de ailesiyle mutlu yaşar (Hafız, 1990, s. 162-164).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1030

Terzi Kızı/Erzurum

1. Olay Örgüsü:

“Padişah oğlu ile terzi kızı birbirlerini küçük düşürücü oyunlar tertip ederler. Terzi kızı padişah oğlunu yenince şehzade saraydan kırk kız seçerek bunlara terzi kızını götürüp ıssız bir dağa bırakmalarını söyler. Kırk kız dağda bir lamba oyunu tertip eder, terzi kızını uzaklardan bir yerden ışık getirmeye yollarlar. Terzi kızı gittiği yerin haramilerin sığınağı olduğunu görür. Haramilerin uşağı ile anlaşarak ışığı ele geçirir. Terzi kızı arkadaşlarının kendisine hile yaptıklarını anlayınca onları haramilerin evine götürüp yakalatır. Sonra da acıyarak kurtarır. Harami başı yaptıklarından dolayı terzi kızından intikam almaya karar verir. Terzi kızı harami başının niyetini anlayınca ona da oyun oynar. Kendi yerine pekmez dolu bir tuluğu bıçaklatır. Sonradan yaptıklarına pişman olan harami başı ile evlenir” (Seyidoğlu, 1975, s. 61-62).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1031

Akıllı Kız/Kırgızistan

1. Olay Örgüsü:

“Ölümün yaklaştığını hisseden Sarıbay, ak sungurunun konduğu kişiyi han seçmelerini ister. Halk, ak sungurun konduğu koyun çobanının han seçer. Halk, uzun süre bekâr yaşayan hanı evlendirmek ister. Han ülkesindeki kızların çözmesi şartıyla üç bilmece sorar. Han, bilmecelerini çözen fakir birinin kızıyla hiç kimseye akıl öğretmemesi şartıyla evlenir. Kız başka birine akıl öğretince han ondan ayrılmak ister. Kız, hanı sarhoş ederek başka bir şehre götürür. Kendi sözüne yenilen han kızla tekrar evlenmek zorunda kalır” (Karadavut, 2006, s. 48).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1032

Tomalay Saf/Kırım-Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Tulay adında bir zenginin Tomalay Saf adında bir kızı vardır. Tomalay Saf, atlar içerisinde çok güzel bir tay görür ve tayı seyisten satın almak ister ancak seyis kabul etmez. Tomalay Saf, seyise kendini teslim etme karşılığında tayı alıp evine döner. Han, Tomalay Saf’a dünürücü gönderir, kız hanla evlenmeyi kabul etmez. Han, Kamlık iline sefer düzenleyeceği zaman her evden bir kişi ister. Tulay’ın oğlu olmadığından sefere kendisi gitmek mecburiyetindedir. Seyis, Tulay zenginin yanına deve çobanı olarak girer. Kızın ikna etmesi sonucu Tulay zenginin yerine seyis sefere katılır. Kızın verdiği akılla hanın güvenini kazanan seyis, sefer dönüşü han tarafından mükâfatlandırılır. Han, Tomalay Saf’ı seyise ister, Tulay, kızını seyise verince han bu işin nasıl olduğunu merak eder ve bu işin aslını öğrenmek için karısını görevlendirir. Han kıza sorulmak üzere karısı vasıtasıyla çeşitli sorular gönderir ve kız sorulan sorulara akıllıca cevaplar verir. Han, seyise akıl verenin Tomalay Saf olduğunu anlar” (Bakırcı, 2010, s. 42).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1033**Çocuk Şefkati/Özbekistan****1. Olay Örgüsü:**

“Padişahın huzuruna cezalandırmak için bir kadını ve onun babasını, çocuğunu ve kocasını getirirler. Kadın, padişahın merhamet ister. Padişah, kadına ailesinden birini seçebileceğini, ama diğerlerinin kafasının kesileceğini söyler. Kadın, babasını seçer. Padişah bunun sebebini sorar. Kadın eğer babası ölürse bunun telafisi olmadığını, kocaya ve çocuğa tekrar sahip olabileceğini söyler. Padişah bu cevabı beğenir ve kadını ve ailesini azat eder” (Saçkesen, 2010, s. 78).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1034**Erikçi/Isparta****1. Olay Örgüsü:**

“Erikçi, eşeğine erik yükler yola düşer. Bir obada ölen ağayı yıkamak üzere hoca aramaya çıkanlara kendisini hoca olarak tanıtan erikçi, ağayı yıkamak üzere obaya gelir. Ölünün başına gelen sahte hoca, halkı odun toplamak üzere yanından uzaklaştırır ve ölüyü çaya atar. Halk gelip de ölüyü sorunca ‘Melekler aldı götürdü’ der. Oradan yağ, bal hediye alır ve gider. O gittikten sonra, ağayı çayın kıyısında bulan halk çok sinirlenir. Erikçi, tekrar erik satmaya obaya geldiğinde, dövmeye kalkarlar. Fakat erikçi, ağanın gençliğinde yaptığı kötü hareketleri meleklerle de yaptığından dolayı geri bırakıldığını söyler. Eriklerini satar ve köyüne geri döner” (Göde, 1997, s. 68-69).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1035

1. Olay Örgüsü:

“Adamın biri kendisine bir hizmetkâr tutmak ister. Çako adında biriyle anlaşır. Çako'nun bir şartı vardır: Ne zaman baykuşlar öterse müddeti bitecektir. Çoko, kendine verilen görevlerin her birini yaparken ağaya daha çok zarar vermeye başlar. Ağa ve karısı Çako'dan kurtulmak ister. Ağanın karısı ağaca çıkar baykuş taklidi yapar. Durumun farkında olan Çako, zamansız öttüğü için onu öldürür. Çako karşısında çaresiz kalan ağa, ona boyun eğmek zorunda kalır” (Yavuz, 2006, s. 22).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1036

Padişah, Vezir ve Akıllı Çoban/Bitlis

1. Olay Örgüsü:

“Kılık değiştirerek dolaşan padişah ve veziri bir çobana misafir olurlar. Padişah çobana şu soruları sorar: ‘Uzah yakın meselesinde nasılsın? İkidenden yana nasılsın? Otuz üçten yana durumun nasıldır? Sana bir kaz göndersem ne yaparsın?’ Çoban bu sorulara şu yanıtı verir: ‘Men uzagi yakın etmişem. İkiyi üç ettim. Hiç aramız yohtur. O, sağ elimin işidir.’ Padişah geziden döndükten sonra vezirine, çobana sorduğu soruların ve çobanın verdiği cevapların anlamını sorar. Kız, soruların cevabını bilmeyen vezire, soruların cevabını çobandan öğrenmesi öğüdünü verir. Vezir, soruların cevaplarını para karşılığı çobandan öğrenir. Çoban: ‘Genç olduğum zaman gözüm uzağı bile göridi, şimdi yanımi

görmirem. Genç olduğum zaman istediğim yere koşarak giderdim, artıh asam olmadan bir yere gidemirem. Genç olduğum zaman dişlerimle ceviz kırardım şimdi yumuşah ekmeği bile zor yiyirem. Vezirim kaz da sendin.’ Soruların cevaplarını padişaha açıklayan vezir kellesini kurtarır” (Eren, 2001, s. 66-67).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kilis/ Padişahla Cölhe (Doğramacıoğlu, 2002, s. 137); **Eskişehir/ Kaz Yollasam Yolar Mısın** (Ergun, 2014, s. 293-295).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Bulgaristan/Padişah ile İki Veziri (Hafız, 1990, s. 272-273).

Tip 1037

Uyanık Kadınla Kurnaz Koca/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Adam, buğdayları değirmende öğüttüremeden getirdiği için değirmene adamın karısı gitmeye karar verir. Kadın, değirmene gitmeden önce kocası, değirmene giderek değirmencinin kılığına girer. Kadın iddiayı kazanabilmek için değirmenciyle birlikte olarak buğdayları öğüttürüp eve gelir. Adam, karısı gelmeden çocuğunu öğreterek evdeki sandığın içine saklar. Kadın, gelip sandığın üstüne oturunca nasıl öğüttürdüğünü kocasına anlatırken, çocuk da sandığın içinden kadının yaptıklarını söyler. Kadın, yaptıklarından pişman olur ve adam da gerçekleri anlatarak karısını affeder” (Atlı, 2011, s. 228).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1038**Akıldanesi/Sivas****1. Olay Örgüsü:**

“Çalışkan, dürüst bir bezirgandan padişah, koynunda üç aylık çocuğu olan bekar bir kız ister. Bezirgân, ne yapacağını bilemez durumdayken, küçük kızı Akıldanesi, babasını teselli ederek, bu işin üstesinden geleceğini söyler. Kız, kendisinin bekar, aynı zamanda da üç aylık hamile olduğunu söyleyerek, padişahın mumdan şiş, sarı yağdan kebab bulmasını ister. Padişah, kızın istediğinin mümkün olmayacağını söyleyince, kız da bir kızın hem hamile hem de bekar olamayacağını söyler. Padişah, kızın akıllığına imrenir ve tacını ona bırakarak orayı terk eder” (Sever, 1995, s. 235-236).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1039 (TTV 350)**Keloğlan/Kastamonu****1.Olay Örgüsü:**

“Eskicinin yanında çalışan Keloğlan sürekli, ‘Allah bana on para verse de Hint padişahının kızını alsam.’ diye dua eder. Bir gün ustasının verdiği on para ile yola çıkar. Keloğlan, gittiği hamamda kendisini Türk padişahının oğlu olarak tanıttınca çok hürmet görür. Türk padişahının oğlunun geldiğini duyan padişah, hemen oğlanı yanına çağırır. Keloğlan, sarayda biraz kaldıktan sonra padişahın kızıyla evlenir. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Keloğlan, kızla birlikte memleketinin yolunu tutar. Yolda Türk padişahına da ‘Oğlunuz geliyor.’ diye de bir haber gönderir. Padişah tarafından iyi bir şekilde karşılanır ve Keloğlan, olanları padişaha anlatınca saraya kabul edilir. Kısa bir süre sonra da padişah olur” (Atlı, 2011, s. 219).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Erzincan/Üç Altın (Kara, 1996, s. 535-536).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1040

Yiğit Çoban/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Kurdun, kuşun dilinden anlayan akıllı bir çoban, iki güvercinin konuşmalarından padişahın oğlunun gerdeğe girdiği gece yılan, kurt, dev ve ejderha tarafından öldürüleceğini, bu sırrı duyanın başkalarına açtığı takdirde taş kesileceğini öğrenir. Şehzadenin evlendiği gece padişahın izniyle sarayın bahçesinde bekler. Gece yarısı ejderha, yılan, kurt ve devi öldürür. Şehzade gürültülerden rahatsız olduğu için çoban öldürülecektir. Çoban son arzusu olarak kentin meydanında kaval çalmayı ister. Orada yaptıklarını anlatarak ejderhanın kulağını, yılanın başını, kurdun dişlerini ve devin gözlerini ortaya atar. O anda taş kesilir. Bir dilenci dört boynuzlu bir koç kanının taşı eriteceğini söyler. Koçun sahibi çoban, padişahın kızıyla evlenmek şartıyla koçu verir. Koçun kanı taşı eritir, çoban kurtulur. Padişah, kızı ile çobana kırk gün kırk gece düğün yapar” (Özçelik, 1993, s. 47-48).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1041**Adı Musa, Boyu Kısa/Kırşehir****1. Olay Örgüsü:**

“Hastalanan padişah, üç oğlunu başına toplayarak, onlardan isteklerini sorar. Büyük ve ortanca oğlan para, küçük oğlan ise önce babasının sağlığını, sonra da akıl ister. Padişah, küçük oğlana başının dara düştüğü zaman adı Musa olan adama gitmesini öğütler. Padişah ölür. Bir gün ülkeye dünya güzeli gelir, parası olan bu güzeli görebilecektir. Küçük oğlan, parası olmadığından Dünya Güzeli’ni göremez. Gidip Musa’yı bulur. Musa akli ve kurnazlığıyla oğlanın Dünya Güzeli’ni görmesini sağlar. Dünya Güzeli oğlana sevdalanır. Oğlan, Dünya Güzeli’yle, Musa da Dünya Güzeli’nin dayısıyla evlenirler (Sever, 1995, s. 249-250).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1042 (TTV 351)**Çift Köşeler/Ankara****1.Olay Örgüsü:**

“Bir adam, tahsildara vergi borcu ödemek için oğlunun yedeğine bir dana verip Ayaş’a gönderir. Ona, ertesi gün gelip danayı satacağını söyler. İki Köse, yanındaki hayvanın erkek olduğunu söyleyerek oğlanı kandırır, danayı elinden alırlar. Adam, dananın parasını vermeyen köselere oyun oynar. Adam, karısına baklava, çorba, pilav, pişirmesini söyler. İki tavşan alarak birini evde bırakır, diğerini tarlaya götürür. Köşeler yanına geldiğinde tavşanı serbest bırakarak eve gitmesini ve karısına yemek pişirmesini iletmesini söyler. Köşeler, adamın evine gelip yemeklerin hazırlanmış olduğunu görünce evdeki tavşanı satın alırlar fakat ilk denemede adamın hilesini anlarlar. Adam, bir eşeğin kıcına altın para sokar. Cami önünden geçerken eşek anırır ve paralar

dökülür. Köşeler eşeği satın alırlar. Adam, eşeği bir dama koymalarını, önüne bir teneke arpa ve bir kazan su vermelerini, bir ay beklemelerini söyler. Bu süre zarfında eşek ölür. Adam, karısının boynuna kan dolu bir karın asar. Köşelerle birlikte eve gelerek karınlarını doyururlar. Adam, karısına oynamasını söyler. Kadın itiraz edince kadını kesiyormuş gibi yaparak karnını deler. Bir süre sonra düdükle canlandırıyormuş gibi yapar. Köşeler düdüğü adamdan satın alırlar. Düdüğü denemek için karılarını öldürürler fakat onları diriltemezler. Köşeler adamı yakalayıp çuvala koyarlar. Bir dala takıp Cuma namazından sonra denize atmayı planlarlar. Çuvalın içindeki adam, oradan geçmekte olan çobana kendisini zorunlu olarak kendisini bir kızla evlendirmek istediklerini söyler. Adamla çoban yer değiştirir. Köşeler çuvalı denize atarlar. Adam, çobanın sürüsüyle köşelere doğru gelir. Onlara sürüyü denizin dibinden çıkardığını söyler. Bunun üzerine köşeler denize atlarlar” (Demir (Şimşek), 1995, s. 67).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Dört Köşeler (Alptekin, 2002, s. 324-327); **Gümüşhane-Bayburt/Keloğlan’ın Oyunları** (Sakaoğlu, 2002, s. 525-526); **Afyonkarahisar/Keloğlan ile Cambazlar, Keloğlan ile Köylüler** (Özçelik, 1993, s. 651-654, 655-660); **Gaziantep/Keloğlan, Devleri Öldüren Keloğlan, Köşeler** (Köksel, 1995, s. 407-409, 410-415, 416-419); **Erzurum/Köyliynnen Köse, Nesreddin Hoca’yınnan Oğli** (Ayyıldız, 2001, s. 193-196, 275-278); **Van/Mehmet Ağa il Köylüler** (Önay, 1995, s. 437-440); **Erzincan/Fakir Adamın İneği, Kalles Adam** (Kara, 1996, s. 537-539, 540-545); **Niğde/Köse** (Bakırcı, 2000, s. 407-417); **Iğdır/Köse Hikâyesi** (Aydın, 2012, s. 363-364); **Kastamonu/Köse, Köse ile Dev** (Atlı, 2011, s. 430-431, 432-435); **Isparta/Denizdeki Davar** (Göde, 1997, s. 326-328); **Malatya/Keloğlan, Mir Hasan** (Sarıçiçek, 1997, s. 234-235, 236-237); **Manisa/Hainliğin Sonu** (Tunç, 2008, s. 277); **Yozgat/Dört Köşeler, Köse** (Öcal, 1999, s. 201-204, 460-462); **Adana/Hoca** (Ketre, 1998, s. 249-253); **Van/Köşeler** (Kasımoğlu, 2010, s. 491-495); **Kars/Keçelnen Anası** (Arslan, 2000, s. 456-461); **Denizli/Kardeşiyle Uğraşan Keloğlan** (Tuğrul, 1969, s. 248-251); **Kastamonu/Köse’nin Tavşanı** (Boratav, 2015, s. 255-257); **Elazığ/Keloğlan** (Günay, 1975, s. 384-388); **Adıyaman/Köse ile Yaşlı Annesi** (Doğan, 2006, s. 255-257); **Denizli/Masal, Masal** (Arslan, 2008, s. 281-285, 302-303); **Tokat/Köse Dayı, Çıracı** (Sargın, 2018, s. 1021-1024, 1024-1028); **Kayseri/Keloğlan** (Sever, 1995, s. 208-209).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırgızistan/Yalnız Keloğlan ile Yedi Keloğlan (Karadavut, 2006, s. 348-357); **Altay/İki Kardeş** (Dilek, 2003, s. 679-681); **Kazan-Tatar/Dokuz Tukıldık, Bir Mimıldık** (Gültekin, 2013, s. 854-860); **Azerbaycan/Keçelin Fendi** (Köktürk, 1996, s. 146); **Gagauz/Kurnaz Köse** (Uçkun, 2003, s. 594-595); **Hakas/Fakir ve Şeytan** (Uysal, 2014, s. 381-385); **Bulgaristan/ Köse Dayı** (Hafız, 1990, s. 248-254).

Tip 1043 (TTV 352)

Fakir ve Şeytan/Hakas

1.Olay Örgüsü:

“Yaşlı ve dul bir kadın, Rımka isimli oğlu ile birlikte yaşar. Oldukça fakir olan anne ve oğulun, bir inekten başka hiçbir malları yoktur. Geçim sıkıntısı çekmeye başlayan anne-oğul, ineği kesip satmaya karar verir. Rımka, pazar dönüşünde bir evin kapısını açık görür ve o eve girer. İçeride, beyi başka bir erkekle aldatan bir kadın görür. Kadının kocası eve gelince, Rımka ve evdeki diğer adam saklanırlar. Bey, bütün şamanlara gidip, hastalığına derman aramaktadır. Rımka, şaman olduğunu söyleyerek, beyin hastalığına çare bulabileceğini söyler. Rımka, beye çıplak bir şeytanın bodrumda saklanıp hastalığa sebep olduğunu söyler. Rımka, yiyecek, kıyafet ve bolca altın karşılığında, bu şeytandan beyi kurtarabileceğini ve sağlığına kavuşturabileceğini söyler. Rımka, bodrumdaki saklanan adamın üzerine kaynamış su dökerek, bodrumdan çıkmasını sağlar ve beyin güvenini kazanır. Rımka, beyle anlaştıkları mal ve parayı alarak, bol kazançla evine geri döner” (Uysal, 2014, s. 58-59).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Adana/Kırk Avşar (Şimşek, 2001, s. 816-823).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Altay/İki Kardeş (Dilek, 2003, s. 679-681).

Tip 1044**Bahtiyar/Özbekistan****1. Olay Örgüsü:**

“Fayzi Baba isminde bir bahçıvan vardır. Geç yaşta çocuk sahibi olur. Çocuğa ‘Bahtiyar’ ismini verirler. Çocuk çok zekidir. Dünyayı dolaşmak ve hüner öğrenmek için babasından izin ister. Babası ona izin verir. Bahtiyar, yola çıkar ve Hindistan’a varır. Orada, İsmayil Şamşirgar isimli bir ustanın İsfahan’da yaşadığını öğrenir ve İsfahan’a gider. İsmayil Usta’nın evinde misafir olur ve ona hüner öğrenmek için İsfahan’a geldiğini söyler. Usta ile Bahtiyar tanışır. Bahtiyar onun yirminci talebesi olmak ister ve onun yanında çalışmaya başlar. Bahtiyar ustası ile misafirliğe gider. Mirza başı Bahtiyar’ın imamlığa atanmasını ister. Misafirlerin hepsi Bahtiyar’ı över. Bahtiyar, İsmayil Usta ile çok çalışır bütün hünerlerini öğrenir. Bahtiyar’ın yaptığı takılar elden ele dolaşır. Ustanın kızı Bahtiyar hakkında çok şey duyar. Bahtiyarın yaptığı küpeyi görür ve onun hünerine saygı gösterir. Bahtiyar, İsmayil Usta’nın kızı Nazik Naz ile evlenir. Bahtiyar kazandığı paraları ve eşyaları alıp ustasından izin alıp memleketi Kokan’a döner. Bahtiyar memleketinde dükkân açar ve hünerlerini oradaki talebelerine öğretir. Çalışkanlığıyla muradına erer” (Saçkesen, 2010, s. 223).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı

Tip 1045 (TTV 353)**İmamla Genç/Manisa****1.Olay Örgüsü:**

“Bir kadın çadır kurarak serçe parmağını insanlara para karşılığı gösterir. Bir genç bunu görmek için giderken bir imam o paraya o kadının her tarafını göstereceğini söyler. Hile ile gerçekten de bunu yapar. Ama çocuk verdiği parayı geri almak ister. İmamın köyüne

gidince imam öldüğünü söyletir. Çocuk imamın ölüsünün başında gece beklemek ister amacı kefeni alıp kaçmaktır. Gece beklerken eşkıyalar oraya gelir ve çaldıklarını bölüşürler. İmamın dirildiğini sanan eşkıyalar kaçar. Paralar onlarda kalır. Paraları bölüşürler ama genç hala imama verdiği paranın peşindedir. Bu para için dövüşmeye başlarlar. Eşkıyaların neler olduğunu öğrenmek için gönderdiği gözcü de geriye dönüp ölülerin iki buçuk kuruş için kavga ettiğini söyler” (Tunç, 2008, s. 56).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Isparta/Mezardaki Borcunu Vermeyen (Göde, 1997, s. 329-330); **Kahramanmaraş/Maraş Kösesi ile Antep Kösesi** (Erşahin, 2011, s. 696-700); **Bitlis/Kim Daha Uyanık?** (Eren, 2001, s. 259-262); **Kilis/Boyacı ile Keloğlan, İki Arkadaş** (Doğramacıoğlu, 2002, s. 207-210, 395-398).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Borçlu ve Eşkiya (Uçkun, 2003, s. 596).

Tip 1046

Yalancı Hoca/Kastamonu

1. Olay Örgüsü:

“Hocası olmayan bir köyde cenaze olunca köylüler, yoldan geçen bir sarıklı hoca sanarak camiye tutarlar. Cenaze yıkamasını bilmeyen adam (hoca), kafasından uydurarak cenazeyi yıkar. Köylüler de adamın hoca olduğuna daha fazla inanırlar. Hocanın methini duyan müftü, hocayı denetlemek için köye gelir. Yalancı hoca, müftüye verdiği rüşvetle yakalanmaktan kurtulur. Sıra cenaze namazını kılmaya gelince hoca, köylülere ne derse tekrar etmelerini söyler. Tabutu namaz kılacakları yere taşıırken hocanın burnu tabutun tahtasına sıkışır ve hoca köylüden yardım ister. Fakat herkes hocanın dediğini tekrar edince hoca, burnunu göstermeye çalışırken burnunu koparır. Adam da yalancı hocalık yaparak insanların manevî duygularıyla oynamanın cezasını burnunu kaybederek öder” (Atlı, 2011, s. 211-212).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1047

Keloğlan ile Bey/Afyonkarahisar

1. Olay Örgüsü:

“Keloğlan, sattığı bir dananın parasını alamayınca beye bir oyun oynamaya karar verir. Bir gelinlik giyerek konağa gider. Beyi yağ makinasına sıkıştırarak döver. Doktor kılığında gelerek yine eziyet eder. Bey kaçarken yine Keloğlan'la karşılaşınca ondan kurtulamayacağını anlar. Parasını fazlasıyla verdikten sonra yanında da iş verir” (Özçelik, 1993, s. 88-89).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1048

Keloğlan III/Konya

1. Olay Örgüsü:

“Annesi Keloğlan'a, sığırları sığırtmaca götürmesini söyler. Keloğlan, köpeklerle ziyafet çekmek için sığırları keser. On gün sonra gelip köpeklerden, sığırların parasını ister. Parayı alamayınca, köpekleri döver, köpekler kaçınca arkalarından takip eder. Köpekler bir mağaraya girerler, Keloğlan da o mağaraya girer. Mağarada para bulup eve getirir. Parasının miktarını ölçmek için imamdan şinik isterler. Hoca durumdan şüphelenip şiniğin altına katran sürer. Şiniğin altına yapışan altını gören hoca, bunu köye yayar. Keloğlan hocadan intikam almak için onu eve çağırır. Hocadan, düzeni bozulan kuyuyu tamir etmesini ister. Hoca kuyuya eğilince, adamcağızı kuyuya iter. Keloğlan'la anası, paraları alıp köyden ayrılırlar” (Karakuzu, 1997, s. 133).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1049 (TTV 354)

Kelle Paça/Malatya

1.Olay Örgüsü:

“Şehirden kelle paça alan adam, karısından pişirmesini ister. Kelle paça pişerken ateş istemeye gelen hamile kadın, kelle paçanın ayaklarından birini yer. Ayaklardan birinin olmadığı gören adam, karısından ayağı getirmesini ister. Ayağın gelmediğini gören adam, ölü numarası yapar. Kocasının öldüğünü söyleyen kadın, cenaze defin işlerine başlar. Kocasına, teneşirde yıkandığını, kefenlendiğini ve mezara konulduğunu söyler. Adam yine de ayağı ister. İnadından vazgeçmeyen adam, diri diri gömülür. Hocaya durumu anlatan kadın, kocasının ölmüş olduğunu öğrenir” (Sarıçiçek, 1997, s. 50-51).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Adana/İnatçı Köylüler (Şimşek, 2001, s. 812-815); **Kilis/Köse, Ayak Kaç?** (Boratav, 2015, s. 258-261).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Matal 20 (Murad, 2005, s. 423-424).

Tip 1050 (TTV 355)

Kadın Avcısı

1.Olay Örgüsü:

“Bir Hoca, bir çoban ve Keloğlan bir avcıdan çalışmadan nasıl zengin olunur, diye öğrenmek isterler. Yalnız yaşayan bir kadının yanına giderler. Her gece evi su bastığından, Keloğlan tutunabilmek için bir taş sütununun üzerinde uyur. Hoca bacanın

altında ve çoban çatıda, avcı da kapının önünde herhalde. Avcı Keloğlanın üzerine su döker, onun bağırması üzerine çoban çatıdan düşer ve ölür. Avcı Hocanın kafasına bir taş atar. Keloğlan da kaçır gider. Avcı da kadınla evlenir ve tüm mülkün sahibi olur” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 387).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1051

Cadı Karı/Manisa

1. Olay Örgüsü:

“Yedi çocuğu olan bir kadın ekmek yaparken yaptığı ekmekleri hemen yiyen çocuklarına kızar süpürgeyi onlara atar. Çocukların altısı ölür birisi kalır. Kadın sağ kalan çocuğuyla tarlada çalışan kocasına ekmek gönderir. Tarlaya giden çocuk babası kıyıdan gel deyince ekmeğin kenarını yer, ortadan gel deyince ortasını yer babasına ekmek kalmaz. Çocuk elma yemeye ağaca çıkar. Bir cadı gelerek hileyle çocuğu yakalar. Eve götürür ve kızına çocuğu kesip pişirmesini söyler. Çocuk kurnazlık ederek kızı öldürür pişirir ve cadı karısına kendi kızını yedirir. Bunu cadı karısına söyleyince cadı karısı çocuğu kovalamaya başlar. Çocuk bir kavak ağacına çıkar. Cadı karısı çocuğa nasıl çıktığını sorunca çocuk önce soğan kabuklarını yığarak çıktığını, sonra da yumurta kabuklarını yığarak çıktığını söyler. Cadı karı bu yollarla çıkamayınca bir daha sorar. Çocuk da sacayağını kızdırıp boynuna geçirerek çıktığını söyler. Cadı karı bunu yapınca ölür ve çocuk kurtulur” (Tunç, 2008, s. 252-255).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Ayı ile Keloğlan (Atlı, 2011, s. 256-257).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1052 (TTV 356)**Ösküs-Uul/Altay****1.Olay Örgüsü:**

“Ösküs-Uul aldı delikanlı cimri zenginin evine girer. Delikanlı zenginin önce kızını sonra bütün hayvanlarını elinden alır. Ösküs-Uul’un kızın ve hayvanlarını alamayan zengin öfkesinden ölür. Ösküs-Uul zenginin malını yoksullara paylaştırır” (Dilek, 2003, s. 131).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:**3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:**

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1053 (TTV 357)**Çarıklık Deri/Denizli****1.Olay Örgüsü:**

“Üç erkek kardeş çalışmaya gider. Küçük kardeş iyi bir iş bulur fakat darılırsa kafasından çarıklık deri yüzülecektir. Küçük kardeş koyunları gütmeye gönderilir. Yiyecek olarak ekmek ve yoğurt verilir. Fakat ekmeğin kıyısı, yoğurdun kaymağı bozulmayacaktır. Küçük kardeş aç kalma pahasına ekmeğin kıyısını, yoğurdun kaymağını bozmaz. Aç kaldığı için de darılmaz. Benzer durum kırk gün devam eder. Çocuk iyice zayıflar, dayanamaz; darıldım, der. Kafasından çarıklık deri yüzülür. Onun yerine büyük kardeş, kardeşinin öcünü almak için işe girer. Büyük kardeş ağa ne derse tersini yapar. Ağaya darıldın mı der, ağa darılmaz. Ağa oğlanla baş edemeyeceğini anlar, eşiyle kaçmaya karar verir. Oğlan sandıktaki eşyayı boşaltır, içine girer. Çocuk sandığın içinde küçük abdest bozar, ağa yağ döküldü sanır. Sandık açılır oğlanı görürler. Ağa ondan kurtulmak için çeşme başındaki cellâda gönderir. Oğlan cellâdın sorularına uygun cevaplar verir, ondan üç nasihat alır ve geriye bir Gürcü kız ile döner. Ağa oğlanı yakmak için bir tavayla fırıncıya gönderir. Cellâdın nasihati gereği oğlan cenaze namazı kılmaya durur, tavayı ağanın kendi oğlu alıp fırına götürür. Fırıncı tepsiyi getireni ocağa atıp yakacaktır, ağanın oğlunu fırına atıp yakar. Büyük kardeş geri döner, tavayı

oğlunun götürdüğünü söyler. Ağa, ağlar dövünür. Yaptıklarına pişman olur” (Arslan, 2008, s. 124).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Horasan Padişahı, Keloğlan ile Kötü Köse (Alptekin, 2002, s. 251-255, 460-461); **Gümüşhane-Bayburt/Keloğlan ile Köse** (Sakaoğlu, 2002, s. 527-531); **Afyonkarahisar/Keloğlan ile Köse** (Özçelik, 1993, s. 661-665); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 283-284); **Bingöl/Köse Adam** (Alay, 2005, s. 259-261); **Gaziantep/Surpana, Keloğlan II, Keloğlan III** (Köksel, 1995, s. 420-424, 425-427, 428-430); **Niğde/Ağa ile Köpü** (Bakırcı, 2000, s. 418-422); **Zonguldak/Yüz Yalan, Keloğlan Ağanın Yanında** (Bekdik, 2014, s. 222-223, 224-225); **Adana/Keloğlan ile Ağası** (Şimşek, 2001, s. 828-832); **Isparta/Tüysüz** (Göde, 1997, s. 331-332); **Karabük/Keloğlan ile Köse** (Dağı, 2008, s. 101-107); **Malatya/Sürpana** (Sarıçiçek, 1997, s. 241-243); **Adana/Keloğlan ve Köse** (Ketre, 1998, s. 300-304); **Muğla/Yaramaz Çocuk ve Koca Dev, Üçüncü Oğul, Keloğlan** (Önal, 2011, s. 357, 445-448, 491-492); **Günay, 1975, s. 379-380 (Elazığ); Denizli/Çıkrıklı Deri** (Arslan, 2008, s. 243-245); **Tokat/Oduncunun Oğulları ile Semerci Masalı, Ağanın Hizmetkari Keloğlan Masalı** (Sargın, 2018, s. 1006-1008, 1008-1009).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Altay/Sanat (Dilek, 2003: 736-737).

Tip 1054 (TTV 358)

Masal/Denizli

1.Olay Örgüsü:

“Bir adam oğlunu değirmene gönderir, köse olandan öğütmemesini tembih eder. Oğlan birinci değirmene varır, bir köseyle karşılaşır. Öğütmeden başka bir değirmene yönelir. Köse hemen öbür değirmen gider, oğlanı yine karşılar. Oğlan diğer değirmende de köseyle karşılaşır, çaresiz öğütmeye karar verir. Köse undan biraz ekmek yapalım yiyelim, der. Oğlan kabul eder. Köse unun bir denginden çörek yapar, çöreği hikâye anlatmada kim üstün çıkarsa o yiyecektir. Köse hikâyesini anlatır, oğlan hikâyesinin sonunda köseyi alt eder, çöreği alır” (Arslan, 2008, s. 157).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Mersin/Cüce ile Köse (Alptekin, 2002, s. 458-459); **Afyonkarahisar/Ese ile Köse** (Özçelik, 1993, s. 666-671); **Niğde/Değirmenci Köse ile Çiftçinin Oğlu** (Bakırcı, 2000, s. 423-424); **Amasya/Kurnaz Adam** (Göde, 2011, s. 321-322); **Kastamonu/Köse ile Keloğlan** (Atlı, 2011, s. 436-437); **Burdur/Köse Oğlan, Yalan** (Dalğar, 2010, s. 201-202, 203-204); **Malatya/Köse** (Sarıçiçek, 1997, s. 244-245); **Muğla/Padişahın Oğlu ve Köşeler** (Önal, 2011, s. 440); **Denizli/Kardeşiyle Uğraşan Keloğlan** (Tuğrul, 1969, s. 248-251); **Adıyaman/Yalan** (Doğan, 2006, s. 298-299); **Kayseri/Değirmenci ile Müşterisi** (Sever, 1995, s. 216); **Sivas/Keloğlanla Köse** (Sever, 1995, s. 237); **Eskişehir/Köse ile Oğlan** (Ergun, 2014, s. 264-268).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Bulgaristan/Akıllı Çocuk (Hafız, 1990, s. 297-298).

Tip 1055 (TTV 359)

Eco ile Ahlaksız Yengesi/Van

1.Olay Örgüsü:

“Kocasını dostu ile aldatan kadın, ekmeğin iyisini dostuna, kötüsünü kocasına yedirir. Sebebini sorduğunda: ‘Filan köydeki bacın yelleniyor onun rüzgârı unumuzun ufağını götürüyor’ der. İnanan değirmenci, bacısını öldürmek için giderken bir torbaya yılan, çıyan, akrep doldurur. Torbanın içindekiler bacısının evinde değerli eşyalara dönüşür. Değirmenci, bacısının tavsiyesi üzerine yeğeni Eco’yu da yanına alarak geri döner. Eco’nun gelişi kadının hoşuna gitmez. Eco, yengesi ile dostunu gizlice dinler. Yoğurda siyah öküzün üzerine döküp benek yapar, yengesini yanıltır. Elma kabuklarını dayısının yoluna döker, yengesi yemeği dayısına getirir” (Önay, 1995, s. 54-55).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Gümüşhane-Bayburt/Bacadan Atılan Ölü (Sakaoğlu, 2002, s. 532-534); **Ankara/Keloğlan** (Demir (Şimşek), 1995, s. 287-289); **Van/Dencihelo ile Ahlaksız Yengesi** (Önay, 1995, s. 334-340); **Yozgat/Godu** (Aslan, 1994, s. 317-320); **Erzincan/Keçelce** (Kara, 1996, s. 546-553); **Malatya/Yetim Yiğen** (Sarıçiçek, 1997, s.

246-248); **Elazığ/Keloğlan** (Günay, 1975, s. 384-388); **Kars/Keloğlanan Dayısı** (Arslan, 2000, s. 470-473); **Tokat/Kötü Kadın** (Sargın, 2018, s. 1035-1038).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Keçel (Köktürk, 1996, s. 147-148).

Tip 1056 (TTV 360)

Tüccar ile Kaz Sahibi/ Gagauz

1.Olay Örgüsü:

“Bir adam kaz satmak için pazara gider. Tüccarın biri bir buçuk karbonaya kaz mı satılır, diyerek adama üç tokat atar, para vermeden kazı alır. Adam bu üç tokada karşılık, günün birinde üç kere dayak atacağını ve öcünü alacağını söyler. Adam, bir testere ile sokakta usta gibi dolaşır. Tüccar, adamı tanımaz bir değirmen yapmasını ister. Ormana değirmen için ağaç kesmeye gittiklerinde tüccarı ağaca bağlayıp döver, ben usta değilim kaz sahibiyim, der. Tüccarın iyileşmediğini duyan kaz sahibi, doktor kılığında tüccarın yanına gider onu hem döver hem de ben doktor değilim kaz sahibiyim, der. Yine bir gün tüccarın seyahate çıkacağını duyan kaz sahibi, atını bir adama verip tüccarın yanından ben kaz sahibiyim diyerek hızla geçmesini ister. Tüccar, atlıyı gerçekten kaz sahibi zannederek yanındaki adamları onu yakalayıp ölüsünü getirmeleri için gönderir. Tüccar faytonda yalnız kalır, kaz sahibi tüccarı yakalayıp bir daha kimseye tokat atıp zorla elinden kazını alacak mısın, diye döver yediği tokatların ve elinden alınan kazın hıncını almış olur” (Uçkun, 2003, s. 299-300).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Gaziantep/Keloğlan IV (Köksel, 1995, s. 431-438).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Keloğlan (Bakırcı, 2010, s. 209-231).

Tip 1057 (TTV 361)**Üselek/Ankara****1.Olay Örgüsü:**

Fakir bir kadının oğlu olan Üselek'ten mektepteki hoca Cumalık olarak yiyecek ister. Fakir anne oğlu mahcup olmasın diye tek tavuğunu keser ve pilavla birlikte mektebe yollar. Üselek yolda yemeği yer ve hocasına tavuğun canlandığını pilav saçarak çağırır da tutamadığını söyler. Üselek kendisine inanmayan hocasının usturasını satıp yemeklerini de yer ve yine bir bahane uydurur. Hocasından korkan Üselek, köyden kaçır oradan geçen yolculara karışır. Ekmek istesin diye gönderildiği köyde dama soğusun diye konan katmerleri yer ve suçu orada yatan köpeğe atar. Başka bir köyde börek kokusu gelen eve girer ve kadının kocasından gizli sevgilisine yaptığı börekleri odaya saklanıp yer ve suçu sevgiliye atıp kaçır. Bir diğer köyde bulduğu dilenci çocuklarla bir oyun kurar ve sinirlendirdiği adam vurunca ölmüş taklidi yapar. Çocuklar da babaları ölmüş gibi ağlaşarak adamdan para alırlar. Üselek'i tabuta koyup götürürlerken oradan geçen hocadan namazını kıldırmasını isterler hocanın da mendili kayısı doludur. Üselek tabuttan uzanıp kayısıları yer ve hoca da bunu fark edince “Bu ölü değil benim öğrencim Üselek gibiymiş.” der (Boratav, 2015, s. 262-266).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1058 (TTV 362)**Hazineyi Bulan Çocuk****1.Olay Örgüsü:**

“Bir çocuk yabancı bir tarlayı sürerken hazine bulur. Bir atlı gelir. Çocuk onu tarlanın sahibi sanır ve ağlıyormuş gibi yaparak atlının onu teselli etmesini sağlar. Sonra da atlının tarlanın sahibi olmadığını anlar. Bir yaya da denk gelir. Çocuğun babası, oğlunun bir çuval dolusu hazine sakladığını anlar ve bu çuvalı tahıl çuvalıyla değiştirir. Çocuk

hazineyi kadıda saklamak ister. Orada da çuvalda sadece tahıl olduğunu görür. Soğukkanlı bir şekilde ‘Ben bir çobandım ve hakkımı almadım. İşte sana tahıl ve çuval. Benim için sen ödülü topla.’ diye açıklama yapar” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 395).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1059 (TTV 363)

Nağla Doymayan Padişah/Iğdır

1.Olay Örgüsü:

“Masala düşkün bir padişah, kendisini masala doyuramı mükâfatlandıracağını söyler. Kel Ahmet adında birisi padişaha masal anlatmaya talip olur. Adamın birinin şahiniyle kuş avladığını ve bir gün çok güzel bir kuşu avlamak için şahini onun peşine saldiğını anlatmaya başlar. Padişaha bir buçuk gün ‘Kuş gitti şahin gitti, kuş gitti şahin gitti’ der. Sonunda padişah masala doyduğunu söyler ve Ahmet’in mükâfatını verir” (Aydın, 2012, s. 365).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Filit ile Mire (Alay, 2005, s. 264).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Kırım-Tatar/Yalancı (Bakırcı, 2010, s. 492-495).

Tip 1060 (TTV 364)

Evlenme Dolandırıcısı Köse

1.Olay Örgüsü:

“Kösenin dalaverelerini duyan padişah, kendisini de bir kere kandırmasını emreder. Köse evine herhalde ‘Yalan Kitabını’ almak için gider. Köse gelmediği için padişah

adamlarını gönderir. Onlar da orada sadece güzel bir kız bulurlar (kılık değiştirmiş olan Köse). Onu da övgülerle padişaha anlatırlar, padişah da onu sarayına alır. Kız, prenseslerle eğlenir. Özellikle de onun öğüdü üzerine içlerinden birinin erkek olması için onlara dua ettirir. Padişah bu kızı, evlatlığı olarak söyleyip yabancı bir prene verir. Düğün gecesinde ‘Gelin’ prensi yaralar ve kaçır. Prens bunun üzerine şikâyet ettiğinde, padişah adamlarını gönderir köseye ve sözde kösenin ‘kızının’ hareketlerinin hesabını sorar. Köse de ona evli olmadığını ve kızı olmadığını söyler. Padişah da kandırıldığını orada anlar” (Eberhard ve Boratav, 1953: s. 397-398).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1061 (TTV 365)

Genç Osman/Konya

1.Olay Örgüsü:

“Bir köylü, pekmeze üşüşen sineklerin kırkını, bir vuruşta öldürür. Eti yiyen kediyi bir tekme vurup öldürür. Bir kılıç yaptırır. Bir korulukta uyurken, onu gören yedi belalı kardeşler, korkarlar. Osman’a kız kardeşlerini verirler, Osman’dan bazı işler yapmasını isterler. Osman’dan huduttan geçen kervanı getirmesini isterler. Osman korkar, kaçır. Nişanlısı Osman’ın elbiselerini ve kılıcını alır, kervanı getirir. Yedi belalılar sınır savaşına giderlerken Osman’ı da yanlarına almak isterler, Osman en cılız ata biner. At, atların en iyisi olduğu için, Osman’ı alıp savaşın içine götürür. Osman bir ağacı yerinden söker, savaş alanının ortasına diker, sınırı belirler. Köyde şöhret olunca köylüler Osman’dan, köyün belası olan devî öldürmesini isterler. Köyden kaçmaya çalışırken, yolu devin inine uğrar. Dev, inine giren bu yabancıyı görünce, korkudan ölür. Kızın kardeşleri Osman’dan, yılan öldürmesini isterler. Osman ağaca çıkar, yılan ağacın altına gelince, korkusundan yılanın üstüne düşer. Yılanla boğuşurken, oğlanlardan biri yılanın başını keser. Osman yedi belalıların kardeşleri ile huzur içinde bir hayat yaşar” (Karakuzu, 1997, s. 130).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Zor Mehmet Ağa (Özçelik, 1993, s. 672-676); **Balıkesir/Keloğlan** (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 456-458); **Gaziantep/Kara Hırsız** (Köksel, 1995, s. 393-404); **Erzurum/Aslannarın Hazinesi** (Ayyıldız, 2001, s. 247-249); **Erzincan/Horozdan Korkan Adam** (Kara, 1996, s. 466-467); **Adana/Korkak Ahmet** (Şimşek, 2001, s. 659-669); **Konya/Deli Osman** (Karakuzu, 1997, s. 293-294); **Denizli/Kahraman Kara Mehmet** (Tuğrul, 1969, s. 247-248); **Elâzığ/Çulfacioğlu Mehmet Onbaşı** (Günay, 1975, s. 460-463).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Azerbaycan/Haknezer, Ustacan Ehmed (Köktürk, 1996, s. 117-118/120).

Tip 1062 (TTV 366)

Tufil/Elâzığ

1.Olay Örgüsü:

“Babası ölen bir kız çok üzülür. Süt annesi evlenmesini öğütler. Bunlar: ‘Arif efendinin kızı arif ister zarif ister cana layık can ister.’ diye tellal bağırtırlar. Bu cümlelerin manasına padişah, vezir ve padişahın büyütmesi Tufil anlar. Verilen adrese önce padişah gider. Kız ortaya çıkmaz. Padişahın önüne altın tepsi içinde altın çatal, kaşık ve bıçakla, bir piliç, bir karpuz, bir fırıncala getirirler. Padişah oturur bunları yer, bakar kızın geleceği yok, kalkar gider. Ertesi gece vezir gider. O da padişah gibi davranır. Kız da ona çıkmaz. Üçüncü gece Tufil gider. Aynı tepsi ona da gelince, pilici dider, bir tabağa koyar, bıçağı karpuz, çatalı fırıncalıya saplar. Tepsiyi kıza yollar. Kız tepsiyi görünce aradığını bulduğunu anlayarak hazırlanır, Tufil’in yanına gelir. Bunlar birbirlerini çok severler. Üç gün üç gece beraber kalırlar. Tufil zamanın geçtiğini anlayınca padişahın kendisini merak edeceğini bilerek koşar saraya gelir. Padişah üç gündür onu aratmaktadır. Döndüğünü görünce nerede olduğunu sorarlar. Tufil sarayda olduğunu söyler. Padişah Tufil’in yalan söylemesine kızar. Asılmasını emreder. Tufil, ölmeden önce bandolarla İstanbul’un içinde gezmek ister. Padişah kabul eder. Bandolarla kızın kapısının önünden geçerken kız pencereyi açar damla şişesini atar. Damlanın kokusu İstanbul’a yayılır. Öldürülmek için Tufil geri döndüğünde, padişaha

her şeyi anlatacağını söyler. Padişahın ve vezirin kızın evinde görgüsüzce hareket ettiklerini, önlerine gelen tepsinin yemek için değil, bilmeceyi çözmek üzere olduğunu anlatır. Tavuğun etini kemiğini birbirinden ayırmakla, kıza sen çık, benim etimi kemiğimi böyle birbirinden ayırsalar kimseye söylemem, bıçağı karpuzla saplamakla, ciğerime böyle bıçak saplasalar gene seni ele vermem, fırıncalaya sapladığı çatalla da beni idam etseler gene seni telef etmem demek istedim, diye meseleyi padişaha nakleder. Şimdi anlatmasının sebebinin de kızın damla şişesini camdan attığını ve onun kokusu gibi bu mesele bütün İstanbul'a yayılsın, yeter ki Tufil kurtulsun, anlamında olduğunu söyler. Padişah Tufil'ı affeder. Kızla evlendirir" (Günay, 1975, s. 137-138).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Çoban Ali (Saçkesen, 2010, s. 731-732)

Tip 1063 (TTV 367)

Cimri Hoca/Adana

1.Olay Örgüsü:

"Cimri Hoca ile her evlenen kız, bir hafta dahi dayanamadan kaçır. Sabahat adındaki kız hocasının parasını elde etmek için onunla evlenir. Hocadan daha cimri davranarak onun beğenisini kazanır. Hocanın evliliğini hayırlamaya gelenleri Sabahat, hocayı aldatarak çok iyi ağırlar. Hocanın çorbasına sabun karıştırıp bir ebe ile anlaşılan Sabahat onun bir tosbağa doğurduğuna inanmasını sağlar. Hocanın tosbağa doğurduğunu tüm şehre yayarak, hocanın şehirden kaçmasını sağlar ve hocanın tüm malını elde eder. Yıllar sonra şehre geri gelen hocaya simitçilerin yardımıyla bir oyun düzenleyen Sabahat, hocanın geri gitmesini sağlar. Hocanın yokluğunda Sabahat onun bütün altınlarını kullanarak rahat bir yaşam sürer" (Ketre, 1998, s. 41-42).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1064 (TTV 368)

Deli Zala/Niğde

1.Olay Örgüsü:

“Deli Zala, kendisini ölen kadının kardeşi olarak tanıtıp bir eve misafir olur. Kız, gece kefen giyip eline de ciğeri alıp adama Azrail gibi gözüdür ve kendini ölü karısının kız kardeşi ile evlenmeye mecbur eder. Deli kız, bir ağanın karısının kazlarını gütmeye başlar. Kız, kazları tek tek yedikten sonra ağa karısına gelip kazların hepsini terbiye ettiğini ancak birini terbiye edemediğini anlatır. Kız, mezardan bir çocuk cesedi çıkarır. Tüccarın yanına gider ve çocuğu tüccara teslim eder. Kız geri döndüğünde çocuğun ölmüş olduğunu tüccara anlatınca tüccar da kızdan kumaş parası almaktan vazgeçer. Kız, oğlanla evlendikten sonra aynanın karşısında hayat hikâyesini anlatırken kaynanası duyar. Kız, kaynanasının dilini öpmek maksadıyla ısırarak koparır ve kadını bir doktora zehirlettirir. Doktor, kızdan parasını istemeye gelince kızın kocası doktoru öldürür” (Bakırcı, 2000, s. 79).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Mersin/Havva Hanım (Alptekin, 2002, s. 230-232); **Ankara/Ağyar Zalle** (Demir (Şimşek), 1995, s. 289-290); **Adana/Şibidik Ayşe** (Şimşek, 2001, s. 837-839); **Fesatçı Saliha** (Boratav, 2015, s. 223-227); **Ankara/Hasses Paşa** (Boratav, 2009, s. 245-254).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1065**Kurnaz Kürt/Gümüşhane-Bayburt****1. Olay Örgüsü:**

“Seyahate çıkan padişahla veziri bir Kürt’e misafir olurlar. Padişah hane sahibinin işine karıştığı için bir tokat yer. Tokat’ın acısını almak isteyen vezirle padişah, Kürt’ü İstanbul’a davet ederler. Padişahla vezirin hazırladığı tuzağa Kürt düşmez, dayanamayan vezir Kürt’ü ikaz eder. Buna kızan Kürt bir tokat da vezire atar” (Sakaoğlu, 2002, s. 150).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Kurnaz Muhtarın Tokadı (Alay, 2005, s. 262-263); **Kastamonu/Padişah ve Ağa** (Atlı, 2011, s. 450-451).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1066 (TTV 369)**Kurnaz Kız/İstanbul****1.Olay Örgüsü:**

Mehmet isminde bir adam seyahate çıkmaya karar verir ve kızını komşuya bırakır. Kız bir gün bahçede gezerken demir kapı görür. Burada “Kırk Harami”lerin aşçıbaşısoğan kavurmaktadır. Kız aşçıdan pekmez ister. Aşçı kıza pekmez vermek için merdivene çıkınca, kız aşçıyı ayaklarından tutar ve fiçinin içine düşürür. İkinci gün, bal vermek için merdivene çıkınca, kız aşçıyı ayaklarından tutar ve fiçinin içine düşürür. Bu durum dört, beş gün devam eder. Aşçıbaşının yanına tekrar gelen kız bu sefer, onu tartacağını söyleyerek sepete koyar ve tavana bağlar. Ertesi gün kız birçok rakı şişesi getirir ve aşçıbaşını sarhoş eder. Ardından aşçıbaşının bıyığını, sakalını tıraş eder, dudaklarını boyar, yanaklarına allık sürüp onu gelin kıyafetleri giydirir. Eve gelen haramiler aşçıbaşının halini görürler. O da başından geçenleri anlatır. Bunu duyan haramilerin başı kız beklemeye başlar. Kız bir gece elinde zembil, havuç ile gelir. Havuçları

haramilerin ağızlarına takar ve gözlerine de katran sürer. Haramiler zor bela bu durumdan kurtulurlar. Haramilerin başı kızın kanını içeceğim, diye yemin eder. Haramilerin başı kızı ister. Kız bunun üzerine mükemmel bir oda takımı ister. Gelin olan kız yolda bir şekerci dükkânına uğrar. Şekerciden kendisine benzeyen karnında şurup olan balmumundan bir model ister. İstediklerini yaptıran kız, güvey odasına balmumu sayesinde haramilerin başını tekrar kandırır. Bu durum haramilerin hoşuna gider, kızla evlenen haramilerin başı mesut olur (Tezel, 1938, s. 167-169).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Ankara/Karakız (Demir (Şimşek), 1995, s. 290-291); **Van/Gırh Haramiler** (Kasımoğlu, 2010, s. 452-454); **Elâzığ/Kurnaz Besleme** (Günay, 1975, s. 319-323).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Arabacı ve Haydutlar (Uçkun, 2003, s. 599-600).

Tip 1067 (TTV 370)

Qayinnene Matalı/Irak Türkmen

1.Olay Örgüsü:

“İki geline çok zulüm ve baskı yapan kaynana, bir gün gelinlerini hamama götürür. Gelinler hamamda kendi aralarında dertleşirken, bir bekar kız bunları duyup onlara: ‘Gidin kaynananıza söyleyin, beni küçük oğluna alsın, ben sizin öcünüzü ondan alırım.’ der. Gelinler kaynanalarına söyledikten sonra, kaynana bu kızı küçük oğluyla evlendirir. Küçük gelin, evlendikten sonra bir gün kayınvalidesi kapıda oturup yağ eritirken, bir dilenci elbisesi giyer, ondan bir kaşık dağlanmış yağ alır almaz, kaynanasının boğazına döker ve kollarını da kırar. Hem dilsiz hem de kolu kırık olan kaynanaya kendini gösteren küçük gelin, yalanla oğullarının önünde ağlamaya başlar. Kaynananın ölmeden evvelki işaretleriyle sanki bütün altınlarını küçük gelinine bıraktığını sanırlar ve kaynana öldükten sonra bütün altınları alan küçük gelin, altınları diğer gelinlerle paylaşır” (Murad, 2005, s. 104-105).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1068 (TTV 371)

Hatan Kızım/Erzincan

1.Olay Örgüsü:

“Anne çok tembel olan kızını nasıl evlendireceğini düşünür. Evin bacasında iş görürken, bir beyin geldiğini görür. Yoldan geçen beye duyurarak kızının maharetlerini sayar. Bey, annesinin sözlerini duyar, kızı ister; evlenilir. Bey, hanımına eğirmesi için bir batman yün alır. Kız yünü eğirirken devamlı koparır. Karşılarında bulunan gülmeyen padişahın kızı bu durumu görür, güler. Padişahın kızını kimin güldürdüğünü araştırırlar. Beyin hanımı gelir. Padişah dileğini sorar. O da yünlerin eğrilip tamamlanmasını ister. Kocası eve döner, yünlerin eğirildiğini görür, şaşırır. Bey devamlı iş getirir. Hanımı, yerde bulduğu hamam böceğini halası diye tanıtır. Halasının on batman yün eğirdiğini, sonunda böcek olduğunu, kendisinin de çalışkanlık bakımından halasına benzediğini söyler. Kocası şaşırır; daha hiç iş getirmeyeceğini söyler, vazgeçer. Beyin hanımı bu oyundan memnun kalır, daha hiç iş görmez” (Kara, 1996, s. 79-80).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1069 (TTV 372)

Karı Şerri/Erzurum

1.Olay Örgüsü:

“Karı-koca kavga ederler. Kadın kocasına kadın şerrinden korkmasını söyler. Adam karısıyla alay eder. Kadın, kocasının getirdiği balıkları gizlice tarlaya serper. Adam balıkları toplar ve getirir. Komşuların yanında balıkları tarladan topladığını söyleyince

adamı delirdi diye tımarhaneye koyarlar. Uzun zaman tımarhanede kalan adamı karısı ziyarete gelir. Adam karısına kendisini kurtarması için yalvarır. Kadın tarlada balık olmaz, demesini kocasına tembih eder, adam kurtulur. Adam evine gelir, artık kadın şerrine inanmıştır” (Seyidoğlu, 1975, s. 71).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/Görüyorum ama Diyemiyorum (Atlı, 2011, s. 438-439).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Gagauz/Şakacılar (Uçkun, 2003, s. 600-602).

Tip 1070

Sekke Saba/Kilis

1. Olay Örgüsü:

Bir adam dükkânını her açtığında münafık ve kadın şerrinden Allah’a sığınır. Kadı Efendi de: “Böyle dua mı olur? Münafık şerri nedir?” diye adamı içeri attırır. Adam çıkınca karısı, Kadıdan öç almak ve ona şerri göstermek için bir oyun oynar. Süslenip kadıya gider ve adama kendisini istemesini, Sekke Saba’nın kızı olduğunu söyler. Kadı hemen kızı ister ama asıl kız, kör ve topal bir kızdır. Kadı odaya girince kız yüzünü göstermez öyle yatarlar ama midesi bozulan kız tuvalete gidemeyince yakınında bulunduğu Kadının kavuğuna yapar. Kadı, kızı geri götürsünler diye alelacele kavuğunu giyip çıkacakken pislik içinde kalır ve kendini hamama zor atar. Böylece kadın şerrini anlar (Doğramacıoğlu, 2002, s. 423).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Eskişehir/ Kadının Şerri (Ergun,2014, s. 256-258).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1071**İncili ile Köylü/Manisa****1. Olay Örgüsü:**

“Padişah İncili’ye kendisi gibi birini bulmasını emreder. İncili köy köy gezerken çok hazırcı cevap bir çocuğu görünce babasını görmek ister. Adam gerçekten de hazırcı cevap ve zeki biridir. İncili, adamla padişah ne verirse yarısını alacağına dair anlaşma yapar. Padişahın yanında verdiği cevaplarla padişahın takdirini kazanan adama padişah ne istediğini sorar. Adam yüz sopa ister. Böylelikle elli sopa İncili’ye vurulur” (Tunç, 2008, s. 58).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Kastamonu/İncili Çavuş (Atlı, 2011, s. 452-454).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1072 (TTV 373)**Çiftçi ve Karısı/Ankara****1.Olay Örgüsü:**

“Bir çiftçi, tarlasında çalışırken, pulluğun ucuna büyük bir küp takılır. Küpten altınlar çıkar. Çiftçi altınları heybesine doldurup evine getirir, banyoluğa salar. Karısına ertesi gün, aldığı emaneti Ayaş’a götüreceğini söyler. Karısı, çiftçi uyuyunca altınları görür., heybeye altın yerine çeşitli ağırlıklardaki taşlarla doldurur. Çiftçi, Ayaş’a hükümet binasına gelir, hâkimin huzuruna çıkar, heybesini masaya boşaltır. Şaşırان çiftçi bozuntuya vermeyerek taşların ağırlıklarını belirleyemediğini, bu yüzden hâkime sormaya geldiğini söyler. Hâkim, çiftçiye tokat atıp gönderir. Çiftçi evine gelir. Karısına, onun tamah edeceğinden korktuğu için altınları göstermediğini altınların yolda taş olduğunu söyler. Kadın, sakladığı altınları ortaya çıkarır” (Demir (Şimşek), 1995, s. 70).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bingöl/Deli Adam ile Karısı (Alay, 2005, s. 267-268); **Konya/Çiftçi Mehmed Ağa** (Boratav, 2015, s. 236-248).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1073 (TTV 374)

Yedi Lanet/Adana

1.Olay Örgüsü:

“Yedi oğlu olan kardeş, yedi kızı olan kardeşle dalga geçer. Küçük kız, amcasının oğluna yarışma önerir. Küçük kızla amcaoğlu para kazanmak için yollara düşerler. Oğlan elindeki parayı harcayıp sefil olur. Kız erkek kılığına girip sarayda iş bulur. Kız, şarkı söylerken padişahın oğlu onu duyar, âşık olur ve onu görmek için mutfağa gider. Padişahın oğlu onun erkek olduğunu görünce üzülür ve olanı biteni annesine anlatır. Oğlanın annesi onun erkek mi kız mı olduğunu anlamak için bir sınaama yapar. Padişahın oğlu, onun kız olduğunda ısrar edince kadın bir sınaama daha yapar. Padişahın oğlu, onu hamama davet edince kız kazandığı parayla evine döner ve padişahın oğluna gerçekleri anlatan bir mektup bırakır. Kız amcasının oğlundan daha çok para kazandığı için yarışmayı kazanır. Padişahın oğlu, gelir ve kızı ister” (Ketre, 1998, s. 84-85).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Afyonkarahisar/Yedi Kızlar (Özçelik, 1993, s. 677-680); **Ankara/Masal** (Demir (Şimşek), 1995, s. 292-293); **Gaziantep/Yedi Kız Babası** (Köksel, 1995, s. 439-441); **Yozgat/İnci Mercan Dağı** (Aslan, 1994, s. 325-329); **Erzincan/Kızlar Babası** (Kara, 1996, s. 557-558); **Adana/Dokuz Kızlı Baba** (Şimşek, 2001, s. 840-845); **Malatya/Kız Ali** (Sarıçiçek, 1997, s. 239-240); **Yozgat/Kızlar Ağası ile Erkekler Ağası** (Öcal, 1999, s. 473-474); **Adana/Yedi Lanet** (Ketre, 1998, s. 406-408); **Muğla/Festikancı Güzeli** (Önal, 2011, s. 425-427); **Elazığ/İki Kardeş** (Günay, 1975, s. 295); **Balıkesir/Altı Kız Babası** (Boratav, 2015, s. 159-167); **Kahramanmaraş/Ali Kız** (Erşahin, 2011, s. 654-660); **Erzurum/Yedi Kancık Babası** (Seyidoğlu, 1975, s. 392-

397); **Sivas/Ana, Ali Kız** (Sever, 1995, s. 230); **Kilis/7 Kız 7 Oğlan** (Doğramacıoğlu, 2002, s. 356-358), **Eskişehir/Kız Babası** (Ergun, 2014, s. 58-64).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Irak Türkmen/Matal 25 (Murad, 2005: 449-453).

Tip 1074 (TTV 375)

Şehvetli Prenses

1.Olay Örgüsü:

“Oğul babasını dereden geçirmek için taşıdığına, babasından annesi ile kaç defa beraber olduğunu sorar. Babasının verdiği cevaptan oğlu memnun kalmaz ve kendisinin kırk defa yapabildiğini söyler. Bir prenses bu tartışmayı duyar ve genç ile bir iddiaya girer. Daha sonra bir sorun oluştuğunda ise iddianın sonucu prenses mahkemeye götürür. Genç de hâkime açıklar: ‘Kırk fındığım vardı, içinden biri boştu sadece.’ Ve bu şekilde de iddiayı kazanır. İkinci bir iddiadan dolayı da bağlanmış uzvuyla prenses ve onun annesi arasında yatacaktır. Prenses yine iddiadan dolayı mahkemeye gider. Genç açıklar: ‘Ağzında ağızlığı olan bir at, arpa ve buğday tarlasının arasında kalmış. At ağızlığını parçalamış. Bu halde atın sahibi suçlu olur mu?’ Genç, büyük bir kazançla evine döner” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 408-409).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1075 (TTV 376)

Kanlı Arap

1.Olay Örgüsü:

“Adamın biri kilitli bir saraya gelir ve içeri sızar. Kırk gün boyunca ‘Kanlı Arap’ın karısıyla yaşar. Evine dönen Arap bu arada gitmiş olan adamı takip eder. Adam bir

şekilde ona elinden su içirir. Arap onu götürür ve elinden su içtiği için onu öldüremeyeceğini söyler. Karısı da onunla yattığı için onun da öldüremeyeceğini söyler. Arap öfkeden çatlar. Adam da böylece kadınla evlenir” (Eberhard ve Boratav, 1953, s. 409).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1076 (TTV 377)

İlan Hakatı/Irak Türkmen

1.Olay Örgüsü:

“Eşinin baskı ve davranışlarından usanan bir adam, ondan kurtulmak için onu bir kuyuya atar ve evine geri döner. İki gün sonra adam, kadının başına ne geldiğini merak edip kuyunun yanına gider, kuyunun yanına gittiğinde, kuyudan bir yılan çıkar ve adamdan yardım ister. Yılan, adama: ‘Sen beni bu kadından kurtar; ben de gider padişahın kızının boynunu sararım, sen de padişaha: Ben bu kızı kurtarırsam, onu benimle evlendirir misin? diye sorarsan, padişah o zaman mecburen kızını sana verir’ der. Adam yılanı kurtarır, yılanın planını uygular ve adam padişahın kızıyla evlenir” (Murad, 2005, s. 115).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Van/İfrit ile Ahşi Gadin (Kasımoğlu, 2010, s. 548-550).

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1077 (TTV 378)**Savda Usta/Özbekistan****1.Olay Örgüsü:**

“Dilencilik yapan Savda Usta, eşi ve oğlu ile yaşar. Oğlunu padişahın kızı ile evlendirmek ister. Saraya kızı istemeye gelen Savda Usta saraydan kovulur. İkinci kez saraya gelir. Bu duruma kızan padişah, Savda Usta’yı dersini alması için kızına gönderir. Padişahın kızı, Savda Usta’nın oğluyla evlenmeye razı olur. Padişah, kızını evlatlıktan reddeder. Savda Usta’nın oğlu ile kız evlenir. Türlü hünere sahip olan padişahın kızı, evde ev işlerini yapar. İpek kumaşlardan ve kadifelerden bir halı dokur ve satması için Savda Usta’ya verir. Padişahın oğlu ablasının dokuduğu halıyı beğenir ve yüz akçeye satın alır. Her gün halı satın aldığından padişahın hazinesinden altınlar eksilir. Savda Usta, kısa sürede zengin olur. Kız, anne babasını evine davet eder; fakat padişah bunu reddeder. Vezirinin sözleri üzerine hatasını anlayan padişah, kızının evine gider ve onunla barışır. Damadına padişahlığının yarısını verir ve huzur içerisinde yaşarlar” (Saçkesen, 2010, s. 290-291).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Özbekistan/Melike-i Hüsnabad (Saçkesen, 2010, s. 614-623); **Türkmenistan/Gülyaka** (Sümbüllü, 2000, s. 157-161); **Gagauz/İyi Huylu Karısı** **Sayesinde Zengin Olan Adam** (Uçkun, 2003, s. 602-603).

Tip 1078**Padişahın Canavarları/Balıkesir****1. Olay Örgüsü:**

“Padişah, kılık değiştirerek gezmeye çıkar. Yolda bir çobanın köpekleri onu ısırmağa kalkar. Çoban da padişaha, ‘Onlar seni ısırılmazlar, padişahın canavarları padişahı yiyecekler’ der. Padişah çobanı saraya davet eder. Çoban saraya gidince padişah çobanı baş vezir yapar. Baş vezir olan çoban, padişahın on iki vezirini toplantıya çağırır.

Toplantı yerinde sobacıya ‘Ateşi yakma’ dedikçe yakmasını emreder. Orada iki kapı vardır. Kapının birine cellat koyarak cellada da gönderdiği vezirleri öldürmesini emreder. Toplantı yapılırken çoban sobacıya ‘Yakma!’ dedikçe sobacı yakar. Bunalan vezirler boyunlarını açarlar ve boyunlarındaki haçlar ortaya çıkar. Çoban onları celladın olduğu kapıya gönderince cellat onları öldürür. Padişah, kendisini hain vezirlerinden kurtaran çobanı sarayda baş vezir olarak devam ettirmek istese de çoban kabul etmez. Köyüne koyunlarının başına döner (Kumartaşlıoğlu, 2006, s. 118-119).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1079

Çoban/Elâzığ

1. Olay Örgüsü:

“Padişahla lalası gezerlerken bir çobanın, köpeğini astığını görürler. Çobana neden böyle yaptığını sorduklarında çoban karışmamalarını söyler. Padişah sarayına döndükten sonra çobanı huzuruna getirir. Padişah, çobana gene köpeğini neden astığını sorduğunda çoban bir ay müddetle padişahlığı kendisine verirse anlatacağını söyler. Padişah, tahtını çobana bırakır gider. Çoban üçüncü vezirle ikinci vezirin hırsız olduklarına dair delil toplar. Padişah döndüğünde, çoban, köpeğinin en iyi kuzularını kurda götürdüğü için astığını söyler. Padişahın ikinci ve üçüncü vezirlerinin de hırsız olduklarını haber verir. Padişah ikinci ve üçüncü vezirin kellesini kestirir” (Günay, 1975, s. 69).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Bitlis/Siyah Köpeğin Meselesi (Eren, 2001, s. 284-286).

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1080

Çoban Çocuk/Kırşehir

1. Olay Örgüsü:

“Zekasıyla, akıyla ünlenen bir çoban çocuk vardır. Ülkenin kralı da çocuğun ününü duyar, çocuğu getirterek üç soru sorar. Sorular, insanın cevaplamayacağı türdendir: Denizlerde kaç damla su vardır? Gökte kaç yıldız vardır? vb. Çoban Çocuk kurnaz cevaplarla padişahın sorularını geçiştirir. Cevaplar, padişahın hoşuna gider ve çoban çocuğu evlat edinir” (Sever, 1995, s. 251).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1081

Evden Kovulan Köse/Sivas

1. Olay Örgüsü:

“İşsiz, tembel, kaygısız Köse'yi karısı kapı dışarı eder ve çalışıp kar getirmeden eve almayacağını söyler. Köse, çaresiz çalışmaya gider, gele gele devlerin mağarasına gelir. Kırk devin en küçüğü Topal Dev, Köse'ye acır, onu diğer devlerden korur. Köse, devler arasında zekiliği, pratikliği ile sivrilir, onlara başkan olur. Devlerin büyük çoğunluğu Köse'yi kıskanır ve ondan kurtulmak için altın, mücevher verirler, Topal Dev'in sırtına bindirerek köyüne gönderirler. Karısı Köse'nin altınlarla döndüğünü görünce sevinir, Köse'yi eve alır” (Sever, 1995, s. 240).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1082

Esir Olarak Satılan Oğlan/Kırım Tatar

1. Olay Örgüsü:

“Çocuğu olmayan bir adamın oğlu olur ve bu oğlan çok sorumsuz olduğu için oldukça fazla para harcar. Oğlan babasından iki bin gümüş alarak bir başka şehre gider ve orada oyun oynayan hırsızların en ustasından beş yüz altmış ruble karşılığında kâğıt oynamayı öğrenir. Oğlan yoluna devam eder ve bir eve misafir olur. Orada ev sahibinden herkesin yazısını yazma hünerini beş yüz altın karşılığında öğrenir. Bir kahve dükkânına uğrayan delikanlı, orada saz çalıp söyleyen âşıklara rastlar. En iyi âşıktan beş yüz altın karşılığında saz çalmayı öğrenir. Memleketini özleyen delikanlı beş altı yıl yol yürüyerek evine gelir, anne ve babasının kendi yüzünden yaşlandığını görünce babasına kendisini esir olarak satmasını söyler. Bir tüccar, oğlanı satın alıp bir gemi kaptanı ile evine göndermek ister. Oğlan, parasını kumarbazlara kaptıran kaptana yardım edip parasını geri alır. Tüccarın kaptana verdiği mektubu değiştirir ve tüccarın evine varınca mektubu tüccarın karısına verir. Mektubu okuyan kadın kızıyla oğlanı evlendirir. Oğlan bir gün pazara inip bir saz alır ve saz çalmadaki hüneri bütün şehre yayılınca padişah onu sarayına davet eder. Oğlan, padişaha sazla durumunu anlatınca padişah emir vererek tüccarı yakalatıp zindana attırır. Kayınvalidesinin isteği üzerine oğlan, tüccarın hapisten çıkması için padişahla konuşur. Padişah, tüccarı zindandan çıkartır ve bir ziyafet sırasında oğlanın başından geçenleri hikâye eder. Tüccarı tehdit edip oğlana karışmamasını aksi takdirde dünyayı kendisine dar edeceğini söyler” (Bakırcı, 2010, s. 56-57).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1083

Yiğide Kırk Hüner Az/Özbekistan

1. Olay Örgüsü:

“Bir tüccar, oğluna yanına çağırarak ticari işleri öğrenmesi için nasihat eder. Bunun üzerine çocuk, iş öğrenmek için gurbete gider. Yolda okula rastlayan yiğit bin akçe vererek okuma yazma öğrenir ve evine döner; fakat babası bu duruma çok kızar. Annesinden aldığı bin akçeyle yola çıkan yiğit, bu sefer okulda keman ve rübp çalmayı öğrenir. Babası bu duruma çok kızar ve yiğidi döver. Elindeki son bin akçeyle evinden ayrılan yiğit, okula girmeden duramaz. Bu sefer de satranç oynamayı öğrenir; fakat evine dönemez. Gurbete çıkan yiğit yolda bir kervansaraya girer. Orada yaşlı bir tüccarla karşılaşır ve ona evlat olur, işlerini yapar. İlk sınavında bir kuyuya iner; fakat tüccarlar onu bırakıp kaçarlar. Kuyuda bahçeye açılan bir kapıdan içeri giren yiğit, yaşlı bir adamla karşılaşır. Elindeki kemani alıp çalmaya başlar ve birkaç som altını da alan yiğit, yaşlı adamın yardımıyla kuyudan kurtulur. Oradan ayrılan yiğit, yolda yaşlı tüccarla tekrar karşılaşır, altınları gören tüccar yiğide bir mektup verir. Yiğit, mektubu değiştirerek tüccarın evine gelir. Tüccarın kızı ile evlenen yiğit, kızından babasına ait altınların yerini öğrenir ve onları fakirlere dağıtır ve oradan ayrılır. Tüccar durumu öğrenir ama iş işten geçer. Başka bir şehre gelen yiğit, bir çayhanede padişahın satranç oynamak için rakip aradığını duyar ve padişahla satranç oynamaya karar verir. Üç gün üç gece sonunda yiğit, padişahı yener. Padişah, tacını yiğide bırakır ve kızı ile evlendirir. Anne babasını yanına alan yiğit, padişahın ölümünden sonra tahta geçer” (Saçkesen, 2010, s. 293-294).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1084**Fitneci/Kırım-Tatar****1. Olay Örgüsü:**

“Şehrin birinde yaşayan bir dükkâncı, pazardan bir esir satın alır. Ancak satıcı onun fitneci olduğunu söyleyerek delikanlıya iftira atar. Delikanlı çok çalışmasına rağmen dükkâncı ve karısı ona fitneci adını koyarlar. Oğlan daha fazla dayanamaz dükkâncı ve karısına bir oyun oynamaya karar verir. Dükkâncıya yemek götürmeden önce hanımına kocasının kendisini aldattığını söyler. Dükkâna gelen delikanlı dükkâncıya karısının kendisini aldattığını hatta ilk fırsatta kendisini öldüreceğini söyler. Dükkâncı, erkenden dükkânı kapatıp evine gelir ve karısına dinlenmek istediğini söyler. Oğlan, kadından kocasının sakalından bir tel kıl getirmesini ister. Kadın da usturayı alarak kocasının sakalından bir tel kesmeye çalışırken adam uyanır ve karısını öldürür. Oğlan, bu haberi kadının kardeşlerine ulaştırınca kardeşler, enişterini dövüp öldürürler. Oğlan, bu defa dükkâncının kardeşlerine dükkâncının kayınları tarafından öldürüldüğü haberini ulaştırır. Onlar da gelip dükkâncıyı öldürenleri öldürmeye çalışırlar. Konu komşu kavgayı zar zor ayırır. Bu olayın sebebi ne kadar araştırılsa da bulunamaz, oğlan da böyle yaparak dükkâncıdan kurtulur” (Bakırcı, 2010, s. 55-56).

2. Tipin Türkiye’deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası’ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

Tip 1085**Oniki /Sivas****1. Olay Örgüsü:**

“On iki kardeşin en küçüğü dört gözlü doğar, adını Oniki koyarlar. Ana ve babası ölünce Oniki kardeşleriyle iş aramaya çıkar. Yolda, rastladıkları bir ekin tarlasını biçerler; tarla dev’in tarlasıdır. Dev, Oniki ve kardeşlerini evine götürür, karnını

doyurur. Amacı on iki kardeşi yemektir. Oniki, Dev'i kandırarak kardeşlerini de alıp oradan kaçır. Oniki, padişahın hizmetkârı olur, kardeşleri Oniki'yi kıskanırlar ve Oniki'nin Dev'in çeşitli eşyaların çalması için padişahı kandırırlar. Oniki, padişahın verdiği bütün görevlerin üstesinden gelir, dört gözünden ikisi kapanır" (Sever, 1995, s. 237-238).

2. Tipin Türkiye'deki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

3. Tipin Türk Dünyası'ndaki Yayılma Alanı:

Benzerine rastlanamadı.

SONUÇ

Masallar hayal ürünü bir yapısı olmasıyla birlikte belli normlar içerisinde şekillenmesi yanı sıra, hoşça vakit geçirme işleviyle de dikkati çeker. Söz konusu bu nitelikler öncelikli olarak masalın edebi yönünü (halk hikâyesi oluşu) öne çıkarmaktadır. Öyle ki masallar “hoşça vakit geçirmenin yanı sıra yaratıldığı ve yaşatıldığı dilin işlenip gelişmesine, eğitimde ve sosyal hayatta kültürel değer ve kodların aktarılmasına da hizmet eder. Olumlu-olumsuz, iyi-kötü, başarılı-başarısız, dürüst-yalancı, çalışkan-tembel, kurnaz-saf gibi pek çok kavram, edebiyatın manzum ve mensur tahkiyeye dayalı türleriyle birlikte masallardaki tipler vasıtasıyla da çocukların ve yetişkinlerin zihin dünyasında şekillendiği” (Özkan, 2015, s. iii) gerçeği karşımıza çıkmaktadır.

Her edebi tür gibi masallar da “tip” üzerine oturtulmuş ürünlerdir, ancak diğer edebi türlerden ayrı olarak bu tiplerin bazıları olağanüstü, zamanı ve mekânı belirsiz, üslûp ve anlatımı ise sıra dışı tiplerdir. Tüm bunlar ise masalın gerçek hayattan soyutlanmış ama kendi dünyasını oluşturmuş varlığını öne çıkarır. Bir bakıma “kendi dünyasında oluşma” özelliğine kavuşan masal, diğer edebi türlerden ayrı olarak okuyucusunun ve/veya dinleyicisinin karşısına inandırıcı olma gayretinden yalıtılmış olarak çıkar ve maksadını bu özelliği ile açıkça belli eder. İşte bu, masalın âdeta nüvesini oluşturan hayal unsurunun kurguya sağladığı farklılığa işaret eder ki bu farklılık masala taşımış olduğu olağanüstülük, gerçeküstülük vs. gibi özellikleri bakımından bambaşka bir boyut kazandırmıştır. Tüm bunlar gerçeküstü bir anlam dünyasının kurulmasına imkân sağlarken, okuyucudaki eğlenme ve öğrenme eğilimlerine de doğrudan etki etmektedir.

Farklı disiplinlerin üyeleri folklorik malzemelere, değişik bakış açısıyla yaklaşarak, halkbiliminden ne şekilde yararlanılması ve ne anlaşılması gerektiği konusunda fikir üretirler. Folklor çalışmasına yaklaşımların bu çeşitliliği faydalıdır ve folklor ürünlerinin doğasında var olan değeri kanıtlar (Dundes, 2005: 98). Bu tespit bir bakıma masalların öznelliğine de vurguda bulunmaktadır.

Metinleri ele alış ve yorumlama noktasında görülen bu çeşitlilik, sözlü kültür ürünlerinin, geleneği taşıyalar tarafından farklı şekillerde icra edilmesiyle birlikte ortaya çıkan ürünlerin “yeniden şekillendirilerek” oluşmuş/oluşturulmuş olduğudur. Burada altı çizilmesi gereken önemli nokta, farklı şekillerde vücut bulmuş olarak karşımıza çıkan bu ürünlerin “yapısal ve işlevsel” bakımdan sınırları aşan bir benzerlik

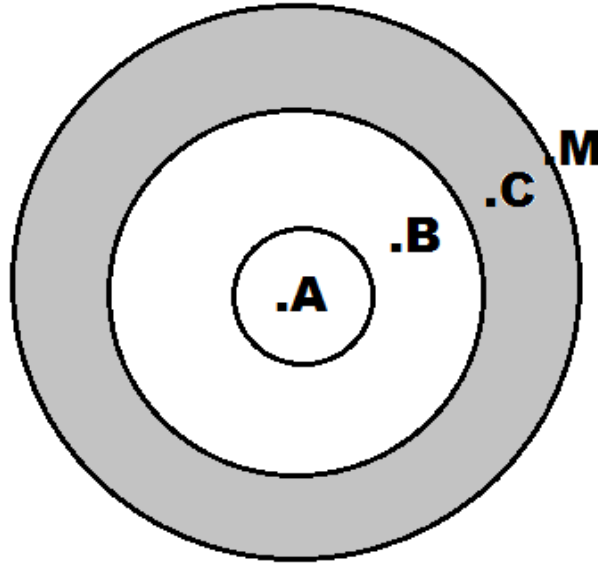
göstermekte olduğudur. Bu tespitte bir önceki tespitin aksine masalların genel ve benzer bir yapıyı da taşıdığının göstergesidir.

Bu düşünceyi kanıtlamak için oluşturduğumuz bu tez çalışması yukarıda ana hatlarını verdiğimiz üç yaklaşım üzerine inşa edilmiştir. Bu noktada üzerinde durulması gereken bu yaklaşımların gerekliliğidir. Bu gerekliliği şu şekilde açıklayabiliriz:

Tarihi-Coğrafi kuramı genel yapı itibariyle masalların “urformu” bulmaya ve onları şekillendirerek, yeniden yaratmaya çalışır. Bunu yaparken versiyonlarının motifleri ve tipleri tespit ederek, onları birtakım ölçütler ışığı altında incelemelere tabi tutarak değerlendirir. Bu yöntem çalışmamız açısından versiyonların motif ve tip yapısını tespit edilmesi ve bu yolla Türkiye’den ve Türk Dünyasından derlenmiş masalların yayılım ve dağılımı ile ilgili yaklaşık bir fikir elde etmemiz açısından önem arz etmektedir. Yalnız tek bir kuramı kullanarak somut olan verileri soyuta indirgeyebilmek çıkan durum hakkında sağlıklı fikirler yürütebilme noktasında yetersiz kalmaktadır.

Bu noktada amacımızı desteklemek için metinler yapısal bir yaklaşımla değerlendirilecektir. Yine bu nedenlerden ötürü, aşağıda kuramların masalın temel yapısı ve masala yaklaşımı ile ilgili, görüşlere yer verilmiştir:

M: Masal, A: Masalın Giriş ve Sonuç Kısmı(Tekerlemeler), B: Sabit Unsurlar, C: Değişken Unsurlar

Şekil. 3. Masalın yapısal özellikleri ve masalı oluşturan bileşenler²

“A” ile sembolize ettiğimiz masalın hazırlık kısmıdır. Bu kısımda yazar, kalıplar ve/veya tekerlemeler yardımıyla dinleyiciyi masal dünyasına sokmak için kullanır. Bu safha birçok masalda benzerlik göstermekle birlikte değişime en çok direnen kısımdır. Söz konusu kalıplar yerini “B” ve “C” kısımlarına bırakır. “B” kısmı, “şahısların icra ettikleri hareketler ve aksiyonlardır: bunlar “fonksiyon”³ olarak adlandırılmıştır”. “C” ise, “masallardaki şahıslar ve olayların geçtiği çevre”yi temsil etmektedir. Masalın yapısı= (A)+B+C: Bu yapı anlayışına göre “masal kahramanının isimleri ve yararlandıkları nesneler değişmekte, fakat yapılan iş değişmemektedir” (Çobanoğlu, 2005, s. 197; Balcı, 2014, s. 23-24).

Bununla beraber belirlediğimiz tiplerle masalların, kendine has üslup ve dil özellikleri bakımından yerel, bunla beraber yerine getirdikleri fonksiyonlar ve vermek isteği iletiler bakımından evrensel bir nitelik taşıdığını gördük. Bunun yanında, masalların vermek istediği iletiler kimi zaman metnin olay örgüsü içerisinde “tipler” aracılığıyla verildiği ve bu tipler toluyla toplumların açıkça dile getiremediği birtakım dilekleri, temennileri, öğretileri vd. okuyanlara/dinleyenlere aktarıldığı gördük. Bununla birlikte, kültürel

² Bu şekil V. Propp’un yapısalcılığın temel paradigmalarından hareketle hazırlanmıştır.

³Propp, fonksiyonlara yardımcı olan dört grup element tespit etmiştir: 1. Olaylar arasında irtibatı sağlayan bağlayıcı unsurlar 2. Hareketlerin maksat ve nedenleri 3. Masal kahramanlarının ortaya çıkış şekilleri 4. Masal kahramanlarının vasıfları(Çobanoğlu 2005).

sürekliliği sağlamak amacıyla oluşan/oluşturulan tiplerin toplumların mikro ölçekli kodları olduğu gerçeğine ulaştık. Bu yönleriyle tiplerin gerek masallardaki metin içi ilişkileri sağlayan yapısı gereke üstlenmiş olduğu işlevler bakımından önem arz ettiği gerçeğine ulaştık.

Masalların kendine özgü bir dünyası vardır. Tipler (kahramanlar) ve vakalarının bu dünyada anlam kazanan varlıkları, hayal unsurunun sağlamış olduğu imkânlar çerçevesinde çeşitlenerek masala özgü kurguyu ve üslûbu meydana getirir. Sözü edilen kurgunun ve üslûbun, dinleyicinin anlam dünyasına etki eder.

İnsanı(nı)n geçmişine ait inanç, yaşayış, yargı ve yazgılarını tüm yalınlığıyla yansıtan masal, aynı zamanda bunları tarihsel bir akış içerisinde barındırmakla da yükümlüdür. Bir anlamda kültürel bir miras özelliği de taşıyan masallar, içinden çıktığı milletin tüm değer yargılarını ileriki nesillere aktarma konusunda da önemli birer araç-değer'dir.

Bu bağlamda, masalların en önemli unsurlarından olan tipler içinden çıktığı milletin yargılarını gelecek nesillere aktarmada en önemli araçtır. Son olarak, TTV'nin bugüne kadar yapılan masal araştırmalarını da dikkate alarak, yeni Türk masal tipleri de eklenerek Türkçe yayımının yapılması masal araştırmamızın temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle kitabın Almanca tercümesini yaptık. Tercümenin ardından ise bu 378 tip'in yayılma alanlarını yeniden tespit ettik. Sonra 378 tip'in haricinde bulunan 413 tipi kataloga ekledik.

Burada dikkatimizi çeken unsur hayvanla ilişkili olan masalların çokluğudur. Çalışmamızda TTV'de 110 tane masal varken bu sayı çalışmamızda 319 masalla çıkmıştır. Bunun nedeni Karadavut (2015) şu şekilde açıklamaktadır: "Hayvan masalları, teşekkülleri itibarıyla en eski masallar olarak kabul edilmektedir. İlkel insanların tabiat unsurlarını ve hayvanları kendileri gibi yaşayan, düşünen ve konuşan varlıklar olarak algılamaları; korktukları veya gücün simgesi olarak gördükleri hayvanları kutsallaştırıp onlarla akrabalık kurmaları, hayvanlar hakkındaki efsane ve masalların doğmasına zemin hazırlamıştır" (s. 440).

Çalışmamızdaki hayvan kahramanların bir kısmı, örneğin tilki, kurt, aslan, ayı örnekleri kurnazlık, saflık, güçlü olma gibi özellikleriyle yer alırken; at, geyik, deve, alp karakuş, (zümrüdü anka) ve yılan gibi hayvanlar da masallarda mitik özellikleriyle yer alır.

Tablo. 2. TTV ve yeni bulunan tipler

		TTV	YBT	Toplam
1	Hayvan Masalları (1-22)	22	122	144
2	Hayvanlar ve İnsanlar (23-33)	11	33	44
3	Hayvanlar veya Ruhlar Bir İnsana Yardım Eder (34-82)	49	33	82
4	Doğaüstü Bir Ruh veya Hayvanla Evlenme (83-109)	27	23	50
5	Kutsal veya İyi Ruhlarla Yaşama (110-122)	13	-	13
6	Kaderi Yönetme (123-142)	20	11	31
7	Rüya (143-145)	3	7	10
8	Kötü Ruhlarla Yaşama Büyücü İnsanlar (146-168)	23	10	33
9	Büyücü İnsanlar (169-184)	16	10	26
10	Bir Kız Sevgili Bulur (185-196)	12	2	14
11	Genç Bir Adam Sevgili Bulur (197-222)	26	10	36
12	Yoksul Kız Zengin Adamla Evlenir (223-238)	16	1	17
13	Kıskançlık İftira (239-255)	17	11	28
14	Güvenilmeyen Koca Kahraman Olduğunu Kanıtlar (256-258)	3	4	7
15	Zina ve Baştan Çıkarma (259-280)	22	34	56
16	Garip Davranışlar ve Sonuçlar (281-288)	8	18	26
17	Garip Davalar (289-301)	13	17	30
18	Gerçekçi Masallar (302-310)	9	13	22
19	Garip Rastlantılar (311-316)	6	3	9
20	Komik Hikayeler (317-322)	6	6	12
21	Aptal ve Tembel Erkekler ve Kadınlar (323-338)	16	7	23
22	Hırsız ve Dedektifler (339-349)	11	10	21
23	Akıllı, Kurnaz ya da Cimri Erkekler ve Kadınlar (350-378)	29	28	57
		378	413	791

KAYNAKÇA

- Aça, M. (2007). *Tiva Masalları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Akgün, Y. (2000). *Trabzon Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Alangu, T. (2016). *Keloğlan Masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Alay, O. (2005). *Bingöl Masalları (İnceleme-Metin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Alptekin, A. B. (1991). *Hayvan Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2002). *Taşeli Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (2005). *Hayvan Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (2015). *Beş Yazılı Kaynakta (Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi, Battal Gazi Destanı, Saltuknâme ve Hazreti Ali Cenklerinde) Dev, Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay'dan Keloğlan'a)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Amos, B. (2006). “Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru”. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar I*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık. Haz. M. Öcal Oğuz, Metin Ekici, Nebi Özdemir, Gülin Öğüt Eker ve Selcan Gürçayır.
- Arslan, A. A. (2000). *Kuzeydoğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Arslan, A. S. (2017). *Çankırı Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Arslan, M. (2008). *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar (İnceleme-Metinler)*. Denizli: Zirve Yayınları.
- Arslantaş, H. A. (2008). “Kültür-Kişilik ve Kimlik”. Elâzığ: Fırat Üniversitesi *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 1(7), 105-112.

- Arvas, A. (2013). “Motif”in Folklorik Eserlerdeki Kullanımı” Ankara: *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 10 (3), 214-223
- Aslan, N. (1994). *Yozgat Masallarında Tip ve Motif Araştırması (İnceleme-Metinler)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek*. Çev. Ayşe Tekin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Atlı, S. (2011). *Kastamonu Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Aydın, H. (2012). *Iğdır Masalları (İnceleme-Metin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi.
- Ayyıldız, F. (2001). *İspir ve Pazaryolu Yöresi Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Bakırcı, N. (2000). *Niğde Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi.
- _____ (2010). *Kırım-Tatar Masalları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Balcı, S. (2014). *Yayılım Alanlarıyla Bir Masal ve Versiyonlarının Motif İncelemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kars: Kafkas Üniversitesi.
- Balkaya, A. (2015). *Halk Anlatılarında Kahramanın Yardımcıları*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Batur, S. (1998). *Açıklamalı-Örnekli Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Bayraktar, Ş. (1997). *Kırım-Tatar Halk Masalları -Akıllı Kirpiyken Ayneci Tilki-*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Bekdik, M. (2014). *Ereğli Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Berki, M. (2003). *Hakkâri Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Boratav, P. N. (2000). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınları.
- _____ (2009). *Zaman Zaman İçinde*. Ankara: İmge Kitabevi.

- _____ (2015). *Az Gittik Uz Gittik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- _____ (2016). *Türk Mitolojisi: Oğuzların-Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin Mitolojisi*. Ankara: Bilge Su Yayıncılık.
- Bozlak, G. B. (2007). *Erdemli Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Briggs, A. (2007). “Kültür”. (Çev. Sevim Kebeli) Ankara: *Milli Folklor*, (74), 99-103.
- Conrad, J. (2008). *The Greenwood Encyclopedia of Folktales and Fairy Tales*. Usa: Editor Donald Haase.
- Çiftçi, K. (2015). *Aydın Halk Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Çobanoğlu, Ö. (2005). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dağı, S. (2008). *Safranbolu Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Dalğar, E. (2010). *Bucak Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Dalkara, Z. D. (1997). *Kırgızca On İki Masal (Metin, Çeviri, Sözlük)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Dede, A. (1978). *Batı Trakya Türk Folkloru*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Demir (Şimşek), Ş. (1995). *Ayaş Halk Masallarının Tip ve Motif Kataloğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Demircioğlu, Y. Z. (1934). *Yörükler ve Köylülerde Hikâyeler*. İstanbul: Masallar.
- Deniz, R. (1996). *Kayseri Masalları*. Ankara: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Dilek, İ. (2003). *Altay Masalları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Doğan, A. (2006). *Adıyaman Yöresi Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Doğramacıoğlu, H. (2011). *Kilis Masalları*. Ankara: Kilis Kültür Derneği Yayınları.

Dundes, A. (2005). “*Halkbilimi Çalışma Yöntemleri*”, Çev. Ayşenur Nazlı,

Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II, haz. M. Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır,
Ankara: Geleneksel Yayıncılık. ss. 98-107

_____ (2006). “*Doku, Metin ve Konteks*”. Çev. Metin Ekici. Halkbiliminde

Kuramlar ve Yaklaşımlar I. Ed. Gülin Ögüt Eker vd. Ankara: Geleneksel
Yayıncılık. ss. 58-77.

Dursun, A. (2008). *Keloğlan Masallarının Tespiti ve Tasnifi*. (Yayımlanmamış Yüksek
Lisans Tezi). Muğla: Muğla Üniversitesi.

Eberhart, W. ve Boratav P. N. (1953). *Typen Türkischer Wolkmarchen*. Viesbaden,

Ege, F. (2015). *Arketipsel Sembolizm Bağlamında Kuzeydoğu Anadolu Masallarının
Analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ardahan: Ardahan Üniversitesi.

Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

_____ (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ercilasun, A.B.-Şekür T. (1989). *Uygur Halk Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı
Yayınları.

Eren, M. (2001). *Bitlis Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek
Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

Ergun, P. (2004). *Eskişehir Masalları*. Eskişehir: Grafiker-Ofset Matbaacılık.

Erşahin, İ. (2011). *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması*.
(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. Türk Dili, (729), 50-57.

Göde, B. (2011). *Amasya Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin)*. (Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Göde, H. A. (1997). *Yalvaç Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek
Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

- Gökçimen, A. (2000). *Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Hayvan Masalları)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Gökeri, A. İpek (1989). *Arketiplere Dayanan Yani Bir İnceleme Yönteminin Tanıtılarak İngiliz ve Türk Edebiyatında Bazı Romans ve Epik Niteliğinde Yapıtlara Uygulanması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Göktürk, Ş. (1997). “Azerbaycan Masallarında Kalıp Sözler ve Deyimler”. V. *Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongre Bildirileri Kitabı* (89-94). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gültekin, M. (2013). *Kazan-Tatar Masalları (İnceleme-Metinler)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Günay, U. (1975). *Elazığ Masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- ____ (1992). *Elâzığ masallarının muhtevası*. Fırat Üniversitesi Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu 24-27 Ekim 1985, Elâzığ, 109-136.
- ____ (2011). *Elazığ Masalları ve Propp Metodu*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hafız, N. (1990). *Bulgaristan Türk Halk Edebiyatı Metinleri II*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Harmancı, M. (2010). *Türk Masallarında Keloğlan Tipi*. (Azerbaycan Masallarında Kalıp Sözler ve Deyimler Doktora Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Harun, H. ve Jamaludin, Z. (2013). Folktale conceptual model based on folktale classification system of type, motif, and function. Proceeding of the 4th international conference on computing and informatics (ICOCI) 2013 (pp. 352–357), Kuching, Sarawak.
- İvgin, H. (1988). *Türk Masalları ve Kaynakları*. Ed. Nuri Taner. İstanbul: Artsan Yayınları.
- Jung, C. G. (2017). *Dört Arketip*. (Çev: Z. Aksu Yılmaz), İstanbul: Metis Yayınları.
- K. Walker, Barbara (1993). *The Art of Turkish Tale*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Kaplan, M. (1985). *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar III: Tip Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kara, Ö. (2007). *Tarsus Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Kara, R. (1996). *Erzincan Masalları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Karadavut, Z. (2006). *Kırgız Masalları*. Konya: Kömen Yayınları.
- _____ (2015). *Kırgız Masallarının Tip ve Motif Yapılarının Diğer Türk Boylarının Masallarındaki Paralelleri Üzerine, Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay'dan Keloğlan'a)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Karakuzu, B. (1997). *Kadıhanı Halk Anlatımları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Karasu, C. (2002). *Bolu Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Kasımoğlu, H. (2010). *Van Yöresine Ait Türk Masalları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kavruk, H. ve Mehmet Y. (2012). *Anadolu Masalları: Gerçekleşen Rüya*. Malatya: İnönü Üniversitesi. Yayınları.
- Kaya, Y. (2003). “İşbirliği ve Çatışma”. İstanbul: *Toplumsal Yapı*. (Editör Yaşar Kaya), Turan Yayıncılık.
- Ketre, M. (1998). *Adana Masalları Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Koruyucu, A. A. (2006). *Rider Haggard'ın Romanlarına Arketipsel Bir Yaklaşım*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Köksel, B. (1995). *Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

- Köktürk, Ş. (1996). *Azerbaycan ve Türkiye’den Derlenmiş Masalları Karşılaştırma Denemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2006). *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Linda, Degh (2006). “Halk Anlatısı”. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar I*. (Çev. Zerrin Karagülle). Ankara: Geleneksel Yayıncılık. Haz. M. Öcal Oğuz, Metin Ekici, Nebi Özdemir, Gülin Öğüt Eker ve Selcan Gürçayır.
- Luthi, M. (1996). Halk Masallarında Tek Boyutluluk. (Çev. Gülay Mirzaoglu) (.) *Milli Folklor Dergisi*, (31-32), 147-151.
- _____. (1997). “Avrupa Masal Tipleri ve Kişileri”. (Çev. Sevgül Sönmez). *Milli Folklor Dergisi*, 5 (36): 70-73.
- Malinowski, B. (2014). *Büyü, Bili ve Din*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Murad, N. Y. (2005). *Irak Türkmenlerinin Masallarında Motif ve Tip İncelemesi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ong, Walter J. (2010). *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüün Teknolojileşmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Öcal, A. (1999). *Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- _____. (2002). “Bulgaristan Türk Masalları ile Yozgat (Karakuyu) Masallarının Karşılaştırılması”. Kayseri: *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 113-123.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi II: Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ölçer, E. (2003). *Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Önal, M. N. (2011). *Muğla Masalları*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.

- Önay, Y. (1995). *Van Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Öncül, K. (2012). “Rekabetin Sözlü ve Yazılı Kültür Ürünlerine Yansımasındaki Temel Paradigmalar”. *Milli Folklor*, (93), 200-206.
- Özçelik, M. (1993). *Afyonkarahisar Masalları Araştırma-İnceleme-Metin*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Özkan, İ. (2015). *Söz Başı, Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay’dan Keloğlan’a)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Propp, V. (2011). *Masalın Biçimbilimi*. (Çev. Mehmet Rifat-Sema Rifat). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Saçkesen, A. (2010). *Özbek Masallarının Tip ve Motif Yapısı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Sakaoğlu S. (1980). *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (1983). *Kıbrıs Türk Masalları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (2010). “Türk Masal Tipleri Kataloğu Taslağı Üzerine”. *Milli Folklor Dergisi*, (86), 43-49.
- _____ (2012). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S-Ergun, M. (1991). *Türkmen Halk Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sargın, M. (2018). *Tokat Masalları Üzerine Araştırma ve İncelemeler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Sarıçiçek, F. (1997). *Arapgir Masalları (İnceleme-Metin)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Saussure, F. D. (1976). *Genel Dilbilim Dersleri I*. (Çev. Berke Vardar). Ankara: TDK Yayınları.

- Sever, M. (1995). *Erciyes Yöresi Masallarında Tipler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- _____ (2008). “Toplumsal Bellek ve Geleneksel Eylem Bağlamında Bir Sözel Tarih Metnin Değerlendirilmesi”. *Millî Folklor*, (77), 61-68.
- Seyidoğlu, B. (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayını.
- _____ (1985). “Masal” maddesi. İstanbul: *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C. 6, s. 149.
- Sümbüllü, Y. Z. (2000). *Türkmen Masalları Üzerine Motif İncelemesi (Büyülü Masallar)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Sydow, C. W. V. (2006). “Coğrafya ve Masal Ekotipleri”. *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II*. (Haz. M. Öcal Oğuz ve Selcan Gürçayır). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Şimşek, E. (2001). *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2014); “Halk Anlatılarında Cinsiyet Ayrımı Ötesinde İnsan Anlayışı ve Kadının Yeri”, *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, (3), 67-78.
- _____ (2017). “Türk Masallarının Milli Tipi: Keloğlan”. İstanbul: *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*. (11), 41-57.
- Şirin, M. (1998). *Masal Atlası*. İstanbul: Kök Yayınları.
- Tezel, N. (1938). *İstanbul Masalları*. İstanbul: Burhaneddin Matbaası.
- _____ (1971). *Türk Masalları II*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- _____ (1985). *Türk Masalları I*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- _____ (1997). *Türk Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- Thompson, S. (1951). *The folktale* (2 ed.). New York, NY: Dryden.

- _____ (1984). “Motif”. Standart Dictionary of Folklore, Mythology and Legend. Ed. Maria leach and Jerome Fried. New York: Harper, s. 753.
- _____ (1984). “Variant”. Standart Dictionary of Folklore, Mythology and Legend. Ed. Maria leach and Jerome Fried. New York: Harper, s. 1154-1155.
- Tuğrul, M. (1969). *Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı -Menkabe, Hikâye, Masal, Fıkra-*.İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tunç, T. (2008). *Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Uçkun, R. K. (2003). *Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Uraz, M. (1994). *Türk Mitolojisi*. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- Usta, M. (2015). *Nasreddin Hoca Tipi ve Fıkralarının Oluşumunun Bağlam Merkezli Halk Bilim Yöntemleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). K. Maraş: K. Maraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Uysal, Y. (2014). *Hakas Masalları (İnceleme-Metinler)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Yardımcı, M. (2013). *Türk Halk Edebiyatında Nesir ve Nazım Nesir Karışık Türler*. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık.
- Yaşar, S. (2002). *Ağrı Masalları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Yavuz, M. Ş. (2006). *Muş Masalları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yüksel, A. (1995). *Yapısalcılık ve Bir Uygulama (M. Cevdet Anday Tiyatrosu)*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Yolcu, M. A. (2011). “Azerbaycan Masallarında Formeller ve Formel Unsurlar”. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 75-88.
- Zengin, S. (2002). *Kumuk Halk Yomakları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Ek 1: Orijinallik Raporu

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK HALKBİLİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: <u>29.07.2019</u>
Tez Başlığı : TÜRK DÜNYASI MASALLARI TİP KATALOGU
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam <u>625</u> sayfalık kısmına ilişkin, <u>29.07.2019</u> tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tümitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % <u>1</u> 'dir.
Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç 4- ☐ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.
 <u>29.07.2019</u> Tarih ve İmza
Adı Soyadı: <u>Serkan BALCI</u> Öğrenci No: <u>N14240847</u> Anabilim Dalı: <u>TÜRK HALKBİLİMİ</u> Programı: <u>DOKTORA</u> Statüsü: ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.
DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR. Prof. Dr. Düzkal ÇOBANOĞLU (Danışman, Ad Soyad, İmza)

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
Ph.D. DISSERTATION ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TÜRK HALKBİLİMİ DEPARTMENT

Date: 29.07.2019

Thesis Title : TURKISH WORLD TALES TYPE CATALOG,

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 29/07/2019 for the total of 625.... pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is ...1.... %.

Filtering options applied:

1. ☒ Approval and Declaration sections excluded
2. ☒ Bibliography/Works Cited excluded
3. ☒ Quotes excluded
4. ☐ Quotes included
5. ☒ Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

29.07.2019
Date and Signature

Name Surname: Serkan BALCI

Student No: N14240847

Department: TÜRK HALKBİLİMİ

Program: DOKTORA

Status: ☒ Ph.D. ☐ Combined MA/ Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED:

Prof. Dr. Şahin ÇOBANOĞLU
(Title, Name Surname, Signature)

Ek 2: Tez Çalışması Etik Komisyon Muafiyeti Formu

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK HALKBİLİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: <u>07.02.2019</u>
Tez Başlığı: <u>TÜRK DÜNYASI MASALLARI TİP KATALOGU</u>
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmaması gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim. <u>07.02.2019</u> Tarih ve İmza
Adı Soyadı: <u>Serkan BALCI</u> Öğrenci No: <u>N14240847</u> Anabilim Dalı: <u>TÜRK HALKBİLİMİ</u> Programı: <u>DOKTORA</u> Statüsü: ☐ Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u> Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (Unvan, Ad Soyad, İmza) Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr Telefon: 0 312-2976860 Faks: 0 312-2992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TÜRK HALKBİLİMİ DEPARTMENT

Date: 07.08.2019

Thesis Title: TURKISH WORLD TALES TYPE CATALOG

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

07.08.2019
Date and Signature

Name Surname: Serkan BALCI

Student No: N14240847

Department: TÜRK HALKBİLİMİ

Program: DOKTORA

Status: ☐ MA ☒ Ph.D. ☐ Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Prof. Dr. Ozkul CORANOĞLU

(Title, Name Surname, Signature)